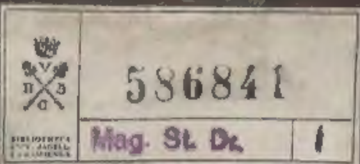

LIBRARIÆ
COL
LEGII
MAIOR
CRACOVI

KAZNODZIEIA ODSWIĘTNY

Abo

KAZANIA DOROCZNE NA DNI SWIĘTYCH BOZYCH UROCZYSTE

KROLOWY

Wszystkich Swiętych Poswięcone.

ROKU PANSKIEGO 1721,

Od X. FRANCISZKA KOWALICKIEGO Soc. JESU.

W SANDOMIERZU.
W Drukarni Collegium *Societatis JESU.*

Stemmatis evincis titulos ÆQUISSIME JUDEX.
Stemma Lubicz; Tu, orbis deliciosus amor.

Divino ſemita greſſu - claruit. *Claud*
In quo veteris veſtigia recti,
Et ductos video mores meliore metallo. *Idem*

PERILLUSTRI
MAGNIFICO DOMINO
D. PETRO SULIMIRSKI
GENERALI
EXERCITUUM REGNI JUDICI
ET COLONELLO
VEXILLIFERO BRACŁAVIENSI &c
DOMINO
MECÆNATI AMPLISSIMO.

Ndignare, ſi potes amori, indignare! nubem collige, fulmen decerne, & venientis in oculos libri audaciam percute. JUDICUM ÆQVISSIME. *Ut introiret, non pulſatæ fores, non admotæ oſtio aures, non præconſultæ diligentiùs januæ, non explorata mens Domini; ambitioſa Nominis tui adoratio, ipſa ſibi arbitra, ipſa dux in atria, ipſa*

 præ-

præviarum investigationum manus induta, tantò impatientiùs irrumpit, quantò votis exercita acrioribus. Profuit sæpiùs solicitis interrogationibus non examinare januas. Claudit non rarò portas accedenti meticulosa dubitatio, cum aperiendas prætentat anxia; & quas sine remora intrare poteram, audendo reverenter, sexcentis vectibus obsero, timidè ambigendo. Quod si tamen inopini introitûs pœna indignationem provocat, indignare Cælitibus, indignare Tibi. Introeuntis absque prævio ductore paginæ culpa, si quæ accusari potest, Divorum est, Tua est. Diu suspensum præciderunt iter acri stylo Cælites; aperuerunt portas, quæ te circumstant, aspectabiles gratiæ, arreptâ hærentis manu penè coegit in ipsa penetralia gressum facillima ad omnes comitas Tua. Vis scire Divorũ imperia? Spectabant è sublimiore solio libri indagantis atria solicitudinem, ergo subirati (sunt suæ, sed innocentes, sed amabiles animis cælestibus iræ.) deliberantis increpuêre desidiem, in tuam iret festinus arcem, monuerunt. An nescis domum Judicis Æquissimi *domum esse Divorum? Atria Vexilliferi inter Optimos triumphalia signa præferentis, & atria cæli, eadem sunt ex morum actionumque similitudine. Huc se cum Nomine intulit Petrus; cum Petro tota Sanctorum Respublica. Geminam vides in manu Principis Apostolorum clavem? altera cælestes portas, altera simillimas Iudicis (cælum requievit in illo) Sanctis aperit, & exultanti Sanctimoniæ. Nulla via obruta, nulla fracta, clausa nulla virtutibus, hilares intrant, accipiuntur magnificè, habitant splendidè, domum implent, & eâ libertate, quâ cælos, occupant. Non patet ante auroram orbis noster soli, clauditur post occasum; ante nuntium patet* Domus Judicis Laudatissimi *pietati; sive adhuc aurora altùm dormiat, sive abeunte sub terras sole claudat omne iter nox pavida. Supra portas urbis* Braclaviensis Petrum *cum clavibus indigitant stemmata: in portis arcis* Vexilliferi Braclaviensis Petrus *stetit claviger, facilem expedivit semitam, cælorum gerulæ probitati, quemadmodum occlusit vias omni vitio, ut seras nulla vis infregerit. An non istud avitæ quoque Cruces præsignant geminæ? quarum una intra, altera supra soleam intermicat, pro radiis tot corusca meritis, quot cælum non effulget sideribus. Et via ad sanctitatem, & clavis ad astra, crux est. Hac sibi cælum, hac domum tuam Divæ virtutes aperiunt, neque aliam poscunt clavem, aut ducem alium. Facilitant aditum Cruces, recludit amor cælicus. Invia nulla via amori. Quantum verò ament ædes tuas Cælites, intelligo ex stemmate. Effluxit stemmati, geminatis scilicet crucibus cum solea, nomen Lubicz de fluvio, quem heroo sangvine Majores Tui, inter purpuras Heroes, inter heroes, purpurati, nobilitarunt. Amor es populorum, amor exercituum, amor Procerum, virtutum Lubicz & cæli,* Judex *Optime. Amant te Sancti Cælites, quia amas, & exprimis; veniunt ad Te, quia se vident in Te. Speculum es Divorum. Consilia audio? Prudentiam expendo? Doctores Divos loqui, erudire castra, in-*

instruere orbem credo. Intende Sol radios! ardet zelus optimi Judicis potentiùs, & Apostolorum ignes reaccendit. Triumphat in gemina Cruce fidei constantia, & Confessorum efformat imaginem, quam prona colat Religio. Quam autem immortali vere inter martiales laureas virgineæ mentis laureolæ virescunt! Castor & Pollux fratres gemini non ea puritate inter astra, qua Tu splendes cum Samuele Fratre Venatore Braclaviensi *inter terras: eminentiores* Boleslao Rege Polonorum Pudici, *quorum intaminatam lucem ne nomen quidem conjugii inumbrat. Vide Heroum anima,* Judex Æquissime! *ut lætis manibus virtuti applaudunt Tuæ laureati Martyres! Quo illi sancta in prælia animo, eodem in bella progrederis. Non privati commodi lucra, non vani nominis famam, fumum inanem; sed communis boni, sed Patriæ, sed fidei integritatem vulneribus redimis: inter aspera montium, ceu in amænissimis odoratæ Arabiæ campis hilaris, inter horridas mortibus rupes, ceu in hortis delicato flore virentibus solatia publicæ felicitati respiras, inter fluvios despumantes iram hostilem, ceu inter fontes lacte manantes interritus, in gaudia diffluis, ne Patria fluctuet. Non ibo per universa divarum virtutum elogia: singulorum densitas meritorum illo exercitu opplevit divisitque vias, ut si profundiùs intrare voluero, exire non liceat de Labyrintho, quantumvis non unum filum porrexerit circumspecta meditatio. Iniqua verò foret laudatio, si æquitati, qui suus est, stylum interciperet. In statera* Æstimatissimi Judicis *omnis se virtus æstimat: nullam reperias, quam sublimi lance*

lance astris non inferat celsissima demissio, cum alteram affigat terræ. Decernite? Possunt occupare recepti cælo Judices Generalia Exercituum tribunalia *sanctiùs? In manu Tua, aut manum ego Archangeli Judicis exosculor, aut cælestem librã æstimo; æquius? utrumque. Quidquid hic quoque* Petrus *decernit, indubitata cæli arbitria crede! Tonat iste? fulminat cælum: intricatis litigiorum nexibus evolvit innocentiam iste? absolvit cælum. Neque præcipitat inconsulta festinatio sententias, neque devacuat pigra procrastinatio: cum æquè acerba judicet poma, quæ immatura de ramo legeris; atque illa, quæ longior mora putrescere coegerit in arbore. In tuam Iustitiæ libram, si libri quoque negotium depono, præponderaturum, ut pote meritis Sanctorum grave, jure existimo. Decerne pro Sanctis Judicum Piissime. Illis aditum deneges? Tui sunt, domestici sunt, tecum vivunt, tecum orant, aras ornant, tecum bellant, tecum mensis assident. Venenum & mille mortes appositis horres in dapibus, si non quotidiano ordine unus de gente sancta regalis Sacerdotii conviva mensas consecraverit. Ut prætercam victimas, quas continua pietate honori Cælitum immolas, erectum in pago Kamionna tuo auro templum subintro. Quam compta! quam exquisita! quam solida hic omnia! Certaturi cum sæculis parietes loquuntur, hic quoq; ædificatam Ecclesiam supra firmam petram. Labores & expensas numeravit Religio, totidem hostes in victimam, annos, & fortunas destinavit in coronam Munificentissimo Fundatori. Et unius fortassis*

tassis

tassis aut aliquorum cultibus æd·s dedicata, cor virtutibus consecratum, templum est omnium. Tanquam domum itaq; suam subintrant, tam certi de hospitio, quam securi de humanissimo candore mentis apertæ. Privilegio summorum pates omnibus, quia famæ magnitudine imples omnia. Non se remota abdit intra latibula suæ securitatis conscia dignitas. Claudit sentibus regiam majestatem rosa, habet molli in folio, quod erubescat. Patet Sol omni oculo, fluvius salutaris omni populo; quod nec ille inumbrari, nec hic metuat exhauriri. Et plectit interdum Titan oculi liberioris aspectum lacrymis, ut eo imbre, aut suos, aut licentioris pupillæ nævos eluat. Sudissimum explicat cælum frons Tua pro bono terrarum desudans, & eam aspicientibus serenitatem, qualem Sol non accendit puro in meridie. Neque minùs præstant, si liberaliùs prostant adeuntibus, quos majores privatis muneribus, aut natura, aut ingenium, aut probitas, aut omnia hæc (quemadmodum in Te, singulari exemplo convenére) efformârunt. Nihil detrahit veræ magnitudini facilis parvorum accessio. Adhuc mare, fluminum Rex! lilium, florum: quamtumvis illud cadentis pluviæ stillas, apertis semper accipiat visceribus, istud minorem herbam intra domesticas admittat areas laxo sinu. Quoties, & quo tempore volo, Numen adeo, non pulso januas, non horam accedendi indago, non ostiariis abblandior; offero munus, quodcunque in manus sors porrexit, sive agreste ligustrum hortus inops, sive fumum ara calentior,

sive

sive arca tenuior nummum ingesserit minorem. Tanquam ad declive fluunt ad te veloces populi: hostes pax submovit? indicis bella calamitatibus, non angustius invictæ fortitudinis theatrum arbitratus, prostratos à casibus erigere, quam prosternere hostem; accedit quæcunq; demum necessitas, non vias sepibus obstruis, non præcingis vectibus, non frontem corrugas, non cogis in vultum nubes, non inflas montes despecturos & lacrymas & capita accurrentium; inter diversas venientium vices, semper Tu idem, semper integer, semper summus. Solane verò humanissima comitas Tua trementis paginæ pallorem abstergit? traxit librum in domum Tuam tanquam in suam sapientia. Excelsius istud januis paradisi! ab his Cherub, id est scientia arcuit sapere volentem Adam post errores insipidi pomi, ad Te blando vultu invitat. In cruce geminata arbor effloret scientiæ, sed quæ adeuntibus vitam instillet, non mortem, folia explicet promotura admissum caput in solem publicum, non inumbratura. Aut triumphali in stemmate signum suspendit se geminum, ut commonstret, quod vincas in utroq; tam ingenio invictus, quam virtute. Utraq; arena Palladis & Martis sudoribus perfusa tuis, messium feracissima; utraq; parit laureas, sive, quæ attritas casside frontes præcingant, sive quæ eruditas. Bellici æstus exhauriunt clepsydras diurni temporis? noctem distribuis scientiis, delicatiorem nactus quietem, quam calami eruditorum insternunt, non pluma mollior. Evolvis historicos? rariores historias facis veras exemplo. Evolvis annales? narraturis argumenta re-

linquis sæculis. Indicant si ex Te, desiderant in se, quæ vident in Te. Evolvis Rhetores, perpetua Oratorum materia, literarum argumentum perenne. Pennas Struthionis attolli in stemmate video, (qualibus Chinarum Imperator de Virgine Struthione evulsis Deorum nonnisi laudes describit,) docere volunt, habere calamos Rhetores, tam in illis, quæ agis, quam in illis, quæ loqueris, quod immortali describant charactere, & applausuris ferant ætatibus. Effulsit luce meridiana clarius mentis Tuæ & oris lumen, sive cum in Oriente Æstimatissimus Secretarius Splendidissimi in Turciam Legati, Colonelli Grocholski *augeres diem; sive cum in Septemtrione magnus ab exercitu Legatus Potentissimo Imperatori loquereris! Quam adstricta hic omnia! & vasta in terrarum commoda! quam rotunda, & par erigendo orbi consilium complexa! quam ornata, & faciem reipublicæ ornantia! O quanto gaudio iterum iterumque relegit! quicunque semel legit sermonem Tuum, quē disertissimus Orator pro militum domo ad gustum omnium ordinum perorasti. Videt se in stylo limatissimo, & solidè splendido sacer Orator, videt profanus, videt uterque. Compendium veteris & novæ eloquentiæ, honor es eruditionis, & prælii laurea; & præli triumphus. Quam verò sublimem Te Oratorem* M A R I A *habet? ter in diem lege æterna ternum Ave Angelicum & ipse dicis, & si illud silere turres templorum audis, liberali commoves æra auro, ut exemplo vocali excitent pagos urbesque. Neque solos victore passu campos decurris oratorios, nullu assurgit Pòëta, cujus collem coronato pede non ascenderis. Apollineorum montium vertex es laureatus. Si nomen Sophiæ sororis Tuæ, Subdapiferæ* Novogrodensis Paparowa *interpretor, amor illa, & pars magna sapientiæ, Tu cor, tu Caput, tu corona. Sed quod calcar cunctantem adhuc post tot stimulos paginam ursit fortiùs, illud fuit; promptam aperis aurem Verbo DEI, diserto in exedris: diligentem domi oculum silenti in libris. Qua manu ferrum, eadem geris sacros Oratores, & legis, cōponis ensem & gladium Verbi Divini, classica belli, & tubam Hieronymi, in omni opere totâ famâ altior. Pudet equidem topaziis sacrorum Oratorum, rudem limum, gemmeis sermonibus putres algas adspergere, quia tamen peramplum & commune literis domicilium, domum tuam adverto, minorem annis & forma fratrem promoveo, ubi majores omni titulo fratres pari commodo ac gloriâ habitare lætor. Est magna calamitosissimæ ruditatis felicitas, steriles arenas erudito immiscuisse Tago, inauratur admissione, & crescit in famam Sapientum ex consortio. Et quoniam ad flumina excurrit oratio, superaddit aquis aquas domesticus Vistula, & celeriore cursu, deponit librum in littus, quod nullius naviculæ appellentis spem lusit. Ut Vistula in mare influat, non præmittit nuntios, qui admitti postulent, non præconsulit marginum custodes, Tritones non interrogat: quoties introire libuit, licuit. Non ego Te tamen æquori compa-*

rave

raverim. Emit facilem in mare introitum, sui detrimento nominis Danubius, Sanus, Vistula, & omnis fluvius. Postquam se in Oceanum quodcumque flumen immittit, & alveum & nomen amittit suum, deploratque tam vasto luctu opum & paterni tituli jacturam, quam immensum æquor est. Quotquot in vastissimum purissimi sangvinis tui mare influunt familiæ, antiquitate venerandæ, meritis prædivites, titulis & virtutibus purpuratæ, numero immensæ, pretio inæstimabiles; amabili naufragio (si vel meminisse tristis vocabuli non abnuit fortuna consortii) felicem evadunt in portum, ad vellus aureum, ad fortunatas insulas, ad promontorium non tam spei, quam rei optimæ adnavigant. Occurris accendentium grande augmentum, & adhuc spes meliorum, magnorum Nominum honor, fortunarum securitas, publicæ felicitatis munimentum. Auges cognatas domos rectè factorum magnitudine, amplificas meritis, illustras exemplis, attollis sublimi virtute, quam superpositus Pelion Carpato non adæquat. Sudores bellici, ceu gemmæ, pretium affinibus familiis; eruditio authoritatem, vernantes laureæ conciliant amænitatem, Judicis Æquissimi *libra pondus. De vulneribus, quemadmodum de vulnerato silice, non tam sangvis, quam procurrit ignis, qui & illustret cognatas acies, & triumphos accendat tota æternitate arsuros. Supra roseum nobilissimi sangvinis æquor affigit se Nomen Progenitoris æstimatissimi* Stephani Dapiferi Novogrodensis, & *quam cognationem affinitatemque accipit, coronat. Plenus & ille spiritu, plenus virium, tot palmarum, quot dierum Heros, à cunis propè hostium terror, in omni campo Herculem se præstitit hydrarum, ut ultra Herculeos limites promoveret publicæ columnas gloriæ. Matrem tuam de* Chrząstowsciis Theophilam, *hoc est DEO caram, non minus probitate, quam genere pretiosam, quæ ætas non æstimet? Non tot Erythræum mare gemmas provehit, quot illa alti sangvinis pretia; quot nomina gemmis notanda, sculpenda auro; quibus postquam accedis Judicum Ornatissime, Unionem decorum exhibes, & Filius Theophilæ, domesticos facis Theophilos, hoc est DEO amabiles. Quo nomine ornatius ego non reperio. Insinuo tantùm Majores tuos, magna gloriosè vivendi, bellandi vincendique exempla. Tum quod nemo gemmas de suo exhausit mari, nemo distinctis vocavit nominibus stellas, tum quod neque hujus, neque tam brevis paginæ negotium judicem. Subito calle venit, spatium nancisci non potuit, quo obiret Provincias, lustraret Russiam, videret utramque Poloniam, colligeret diffusos per orbem colligatæ gentis titulos. Gemina in Cruce plantavit virtus arborem consangvinitatis, quæ triumphales ramos dispersit per terras, radicavitque in uno quoque præcinctum laureis florentissimæ stirpis nemus. Quas ergo cognatas imagines propinquior fama velò remoto aperuit, veluti terrarum prodigia prono cultu adoro. Neque ordinem, quo colam singulas, solicitus requiro. Sive in summo cælo, sive in decliviore, sive propè occasum solem colloces, Principẽ suum famulantia adorant astra. In quocunq; littore videro gemmam, æmulũ solis fœtum dilaudo, hilari lacry-*

mæ

mæ, & puriori maris oculo arrideo. Præcedit flos fructum. Non quærit vera dignitas suffragium suæ magnitudinis à loco; loci ipsa, non locus, ipsius ornamentum. An non vides priorem ordine concham? margaritum merito solum est. Minora suæ consultura parvitati ordinem ambitiosa requirunt, quæ, si altiore de fastigio moveas, velum removisti, ut pateat, alienum fuisse, quod eminere faciebat. Quo itaque ordine, nescius & ipse remotioris arcani nuntius propinqua commonstravit nomina, in chartam transfero, & unum quodque apex est sublimioris gloriæ. Quæ illa saluberrimarum pro bono communi cogitationum Capita, & Senatus quidam virtutum? Miaczynii, Komorovii, Wolscii, Kurdwanowscii, Obodinscii Pszoncii, Paparæ. Non egent luminis Oratorii, ipsi sua luce scientiarum & probitatum alta dies; Humnicii Pelcii, Krassowscii, Kamieńscii, Bystramii, Radzimińscii. Non prætereram amabilem Soltykorum viciniam. Si fraternum spectes amorem, raro exemplo, plures, unum sunt; si multiplices pro communi felicitate curas, unus, millia; manu fortes, ingenio prompti, tam belli quam pacis dotibus eminentes, non sæculi sui, sed omnis ævi gloriam occuparunt. At quo æstu propellor longius? qui propè littus nobilissimi æquoris ambulaturus exiveram. Abrepta in altum redeat ad portum oratio, & unde excurrit, recurrat ad Te, PERILLUSTRIS DOMINE, in augmenta communis boni Profusissime. Vis apertiùs intelligere libri in honorem Tui Nominis, expediti audaciam? Illa liberrimi amoris quædam necessitas est, ut quamtumvis detrectet amatus, laudet, quem amat. Fine os & lingvam claudat? cui cor aperuit? Minima Societas, amat amores tuos, æstimat gratias, miratur patrocinia, ideoque loquitur. Talem Te habemus Judicum Optime, ut & amare & loqui debeamus, & quod debeamus, amemus. Quodsi rudior libri vultus oculum non meruit, impetraturos credo Divos, quorum coronam ab astris deduxit in frontem. Domum Tuam permittis Cælitibus? adimplent Cælo. Tutelam inscribis libro? tot novo titulo obligas votis tuis Patronos, quot legis Divos. Ut verò nonnisi serò longas post ætates, magna pars cæli, accedas Divis Cælitibus, ad Majores aras supplex cum toto Collegio accidit Orator.

PERILLUSTRI
&
MUNIFICENTISSIMO
NOMINI TUO.

Devinctissimus Servus.
Franciscus Kowalicki Soc: JESU

APPROBATIO
CELSISSIMI ILLUSTRISSIMI REVERENDISSIMI DOMINI D. EPISCOPI CRACOVIENSIS DUCIS SEVERIÆ.

Imprimatur

CASIMIRUS EPISCOPUS CRAC:

Kielciis 4. Martii 1719.

FACULTAS
R. P. Viſitatoris, & V. Præpoſiti Provincialis Soc: JESU. per Poloniam.

CUm opus, quod inſcribitur: *Poſtu Starego Polskiego Dziewieć-Niedzielnego Część Trzecia ábo Poſt Swiety &c.* à Patre FRANCISCO KOWALICKI S. I. compoſitum, aliquot ejuſdem SOCIETATIS Theologi recognoverint, & in lucem edi poſſe probaverint, poteſtate mihi factâ ab Admodum Reverendo Patre Noſtro MICHAELE ANGELO TAMBURINO Societatis Noſtræ Præpoſito Generali, facultatem concedo, ut typis mandetur, ſi iis, ad quos pertinet, ita videbitur. In cujus fidem, has Literas manu meâ firmatas & ſigillo munitas dedi Cracoviæ 26. *Octo.* 1 7 1 8.

REINHOLDUS GERT
Societatis JESU.

KAZANIE NA NOWY ROK

Conſummati ſunt dies: Vocatum eſt Nomen JESUS Luc. 2.

Skonczyły ſie dni. Názwáne ieſt Imie JEZUS.

ROk ſie záczyna tyſiaczny ſiedmſetny dziewiaty, coſz słodkie przy Imieniu JEZUS poczatki gorzka dnia oſtátniego pámieć żolcią poi? piołunem kwáśi? *Conſummati ſunt dies.* Nie chodzi z ſmieiacą ſie wiosna płaczliwie kaszlaca zima, z iutrzenką wieczor; iákże nowego wiecz... roku, razem z zachodem poydzie? O płonne w młodym wieku lat dalekich nádzieie! o niebeſpieczne ſwietych myśli y chwalebnych zámysłow odwłoki! Ledwo nie predzey odchodza, niżeli przychodzą lata, y ſpieſzno pedzac słabo idace przedśiewzie-

 cia

cia rozbiiaią. Oto! dźiś śię rok 1709. rodźi, dźiś ko-na! iuż nád nim, iako przy ostatniey dyspozycyi wo-łaią: IEZUS, IEZUS! *Vocatum est Nomen IESUS* owszem iuz skonał po częśći! Cokolwiek godzin y momentow przeszło, śmierć wzięła. O lata! lata! cosz w was lata! Także ktora godzina rokowi kolebkę ście-le, tasz grob zimny kopie? Także zá dziecinne pie-luszki, kir: zá kąpiel, zgnieliznа? zá pieszczony powoy-nik gęsto śię wiiący robak będzie? Doścignac lotney czasow odmiany Cypryan Biskup nię może, więc głębo-kim zádumięniem przytrzymany woła. *O tempora! Canos videmus in nascente! capilli deficiunt, antequam crescant; nec ætas in senectutem desinit, sed incipit à senectute!* O czasy! świecią w pieluszkach dzieci! pier-wey opada, niżeli włos ná głowie wzrasta! nie konczy śię wiek starośćią, ale zaczyna! Dźiś odmalowány czas, brodaty starzec! dźiś wyrobiona klepsydra śmiertelny proch sypie! dźiś wystawiony kompas żałobna rozmie-rza umbra! Dopieroć niężycia łaskawe Siostry prząść záczynaią, á iuż do śmiertelnych nożyc skwapliwe ná zgubę nászę babska biorą śię Pàrki. *Dum adhuc ordi-rer, succidit me.* Zyc śię tesknilo Augustynowi, kiedy ná skrzydlaste u czasu klepsydry spoyrzał. *Tædet appre-hendere! quod priusquam teneatur, avolat.* Przed lat kilkadźieśiąt, pięknych nádźiei choruie Pąnic Iąn Chrzą-stowski

stowski w Sandomierzu, nawiedza chorego Professor, coś o śmierci námięni; rospłacze śię rzewliwie dzie-ciuch. Dopiero życ zaczynąm, á iuż umierac każecie? Cosz czynic drogi Panicu? Zycie ludzkie u Joba kwia-tem. A záś nie widział? iesżcze nie dobrze rozwita Roza ábo Nárcys, á łakoma ná nowálie ręka kwiát zry-wa? Dźiś bieleie; dźiś lilia ztrupiała głowę do grobu schyla. *Canet non cădet.* Nie miłosierny z czasu wytykacz, skurczoną po indexach zegarowych raczką człowieko-wi wytyka godziny, do swoiey stodoły nie dziesięcinę ale gęstemi wozámi letnie snopy y kopy zwozi. Bracby owe wierszyki do głowy, ktore śię komuś ná tru-piey pokázały głowie do przeczytania.

Fleres, si scires unum tua tempora mensem!
Rides! cum non sit forsitan hora tua!

Smieszynyzem ia to człowiek! czas skrzydlasty, szkla-ne klepsydry! w lekkich proszkach godziny! obro-tne w zegarach koła! moment nie moy, a ia śię śmie-ię! á iá o doskonalszym życiu nie myslę! Ieżeli záś to słowo *Consummati* w inszym tłumaczeniu wezmę. *Dies consummati*, dni udoskonalone. Y tu słuszne z ad-miracyą pytanie. Dźiś śię śię rok záczyna, iakże do-skonały? Pospolicie z zupełną nie chodzą konsumma-cyą początki. Nie zaraz gdy niebieska rosa w konchę spadnie, perłę uformuie. Łza pierwey, niżeli perła; dłu-

 go

go ná macierzyſte płacze chrapocizny, niżeli ſie w doskonałe wytoczy ozdoby. Proſta trawa ná wioſnę pſzenica, nie kłoſem doyrzałym. Długo w orlich gniazdach Polskie pierzeły ſię początki, niżeli w doskonałą męſtwa y odwagi chwałę wyleciały. Wſzakże kiedy przy pierwſzych roku początkach o Iezuſowym Imięniu ſłyſzę, dłużey ſię o przyczynę ſpieſznego w doskonałość wzroſtu nie pytąm. Nie mogą nie byc *Conſummati dies*, ktore ſię do Imięnia odzywaią Iezuſowego. W nierozerwancy chodzą lidze. *Vocatum eſt Nomen JESUS. Conſummati ſunt dies.* Ná żadney doskonáłoſci fortun y pochwał rokowi nie ſchodzi, ktory pod Imięniem Iezus chodzi. O tym mowię w Imię twoie IEZU, bodayże ná chwałę Swiętego Imięnia naydoskonalſzą!

Daię pierwſze w dyskurſie mieyſce *Principi aſtrorum* słońcu. Zápala dni świátu, niechże przyciemnieyſzą o dniach mowę pierwſze obiaſni. Poſpolicie Imię Iezus pędzle malarskie słonecznemi otaczaią promięniami. Ktoſz kogo oſwiecá? Od słońca dzien Imieniowi? czyli od Imięnia słońcu? Słońce słońca Iezus: Daie nie bierze świátła Imię, wſzytkich iáſnoſci zrzodło. *Nomen IESUS eſt omnium fons benedictionum & cauſa gratiarum. Orig:* A Bernard S. ſwoim doſwiádczeniem probuie. *Triſtatur aliquis veſtrûm, veniat in cor ejus IESUS,*

SUS, inde in os ſaliat, ad exortum Nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit ſerenum. Oslepł, kto, że *Sereniſſimum Nomen IESU* nie widzi. Chyba ten Imię Iezuſowe iákıkolwiek *pro honore* piſac może, u kogo za literę, słońce. Obaczycby przy słońcu ſiłę y zacność Imięnia Iezuſowego! *Sol ſolus.* Iedno słońce ieſt, od ktorego dzień; ták iędno pod słoncem Imię Iezus od ktorego zbawięnie naſze. *Nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.* Słońce cáłym ſobą czci y ſzanuie Imię Iezuſowe; ćma piekielna z ciebie byc muſi, ieżeli zbawięnnemu Imięniu ná uroczyſty tryumf nie przyſwiecaſz? Przed śmiercią Kazimierza czwártego w puł Grudnia dwa słońcá ná ſwoim niebie widziała Polska. Dwoiſte dziś widzę słonca, ba imię Iezus zá tyſiac, bodayże śmierć panuiącey u nas niecnocie znaczyły! bodayże odmiane ná lepſze! Iako pięc słońca w roku 1525. w Lutym pokazane, ſtraſznych w kilku panſtwach mutacyi iáſnym znakiem były. Kiedy w Lutym (iáko nápiſał Gwagnin) wiezdzał do Krakowa zaproſzony z Francyi ná tron Polski Henryk, słonce przez długi czas záchmurzone ták wyiáſniało, iákoby nie zima, ale pełná wioſna była. Przy Imięniu Iezuſowym iáſnieyſze nád ſwoy zwyczay Słońce byc muſi, bodayże grzechowe roſpędziło zimy! bodayże zupełną świątobli-

wośći wiośnę w serca Chrześcianskie sprowadziło! Tomasz Zieliński Oyczyzną, ale pełniey wielką cnot Chrześciańskich doskonałością Wielgopolanin w dzień Wielkanocny ná śmiertelny sen zemdlone układa oko, Pánu Iezusowi w Nayświetszym Sakramencie przyietemu noc ostatnią oddaie: w tym obaczy nád sobą iásnie wypogodzone słońce, z słońca głos usłyszy. Tomaszu? Pan wstał z grobu, ty mysl o grobie. Umrzesz! Umarł dniá czwártego. *Prusczyc.* Słońce Iezusem nápełnione ma w sobie Słowo, w Słowie ma wszytkę wymowę y y Mądrość, á czyli do kogo z nas nie mowi! Y ty, y ty, rok zaczynasz? gotowżes? życie nie rok skonczysz! miesiąc, dzień czwárty, á czyli nie ostatni będzie? Ale pogodnieyszych nowin od Słonecznego czekaymy Imięnia: wypełnia lata, nie pustoszy. Y przetoc rozumięm nie w gwiazdach, nie w Xięzycu Imię się pokazuie Iezusowe. Swięcą z Xięzycem gwiazdy; cosz? nigdy pełnego nie zapalą świátła. Przy nayiaśnieyszey Xięzyca pełni, przy nayognistszey wyiskrzonych gwiazd gęstwinie, przecięsz nie doskonała ná świecie iasność, przecięsz noc. Słońce wznidzie, aż dzień pełny, aż światło doskonałe. Imię Iezusowe w słońcu, y więcey może, niżeli słońce. *Ante solem Nomen ejus.* Zostaie daleko zá Iezusowym Imięniem lubo z południowemi ogniami Słońce, ktorykolwiek rok światłęm obiaśniá swo-

swoim Iezus, ták doskonałe czyni, że dniom od Imięnia Iezusowego zápalonym, niebieskie ustępowac muszą luminarze. *Concedunt flammis sidera cuncta suis.* Konsumat dzień pod Imięniem Iezusowym, do doskonałey nic mu nie dostaie światłości. Grzegorz Wigilancyusz Filozofii, Teologii Doktor w Akademii Krakowskiey, á co iá miedzy Doktorskie tytuły pierwszym piorem pisze, Professor Błogosławionego Kostki w Polszcze poty, poki Stánisława z Rodzonym Bratem Pawłem Iaśnie Wielmożny Ociec do szkoł Wideńskich nie wysłał. Kiedy się bliskim obaczył śmierci, z łoszka wstanie, ná wschod słonca nábożne obroci oko, złożone podniesie ręce, ná modlitwę przypadnie, ducha Bogu á ták doskonałego odda, że tegosz práwie czasu swoięmu pokazawszy się Koledze wesoło rzecze. Iuż po Czyscu, iużem w niebie! *M. Martinus Radominski.* Imię Iezusowe Słońce ná wschodzie. *Oriens nomen ejus.* Ná ten wschod y w życiu y przy śmierci godziny obracaymy nasze, nábożnym udoskonalone obrotem, bez tamy do szczęsliwey wtoczą się wieczności. Doskonałośc niebieskiey rowna lata koronuie, ktorych korona Imię Iezus. Ledwo nie z kolebki w sędziwey doskonałości konsumat, B. Stanisław Kostka. Ták go świát cały Chrześcianski, ták niebo kanonizuie. *Consummatus in brevi explevit tempora multa.* Skądże tak pospie-

pospieszona w kwitnącym Stanisława wieku cnoty siwizna y frukt doyrzały? Jeszcze w wnętrznosciach macierzynskich Imię czcił Jezusowe; pierwey widział Jezusa ná piersiach Matki, niżeli słońce ná niebie. Osobliwy Imienia Jezusowego Czciciel y Kaznodzieia Bernárdyn pisze się Sennensis. W Swiętey rodzą się i żyią Sennie, w wysoce doskonáley umieraią Sennie serdeczni Jezusowego Imienia Oratorowie. Po Słońcu y Xiężyc pełnym swiátłem obiaśnia práwdę. Rok pod Imieniem záczynamy Jezusowym, czytaycie kalendárze, tuż w pełni przyswieca Xiężyc. Ták! bez dekrescensu lat pełnia, fortun pełnia, swiątobliwosci pełnia; kędy Imię Jezus w honorze. Jeszcze nie iásna propozycya? Odziana słońcem iáko *Serenissima cœli terrarumq;* *Domina*, uherbowáná ná nogach Xiężycem, uwienczoná gwiáżdámi Márya cáłym niebem probuie, co mowię. Pierwsza ná ziemi Máryá była, ktora przy Zwiástowániu Anielskim Imię Jezus usłyszała, pierwsza uczciła, pierwsza serdecznie ukochała, słuchayciesz iáka Oracyą nayswiętszą pozdrawia Pánnę Anioł. *Ave gratia plena.* Bądź pozdrowioná łaski pełna. Pátrzćie, z Jezusem razem pełność wszystkich doskonáłosci. odebrała Máriá. *Vocabis nomen eius JESUM, gratia plena.* Miánuymy rok nowy imieniem Jezusowym, y on pewnie czczym kłosem pięknych łuszyc nádziei nie będzie: y iego witać podobnym

bnym stylem potrzeba. *Ave gratiis plene.* Od pełni łask, do pełnych cudownego wina stągiew przeniesmy oko y gębę. Nie stawa wina weselnym stołom w Kanie Galileiskiey, iuż ledwo kanie, stawa zá niedostatkiem do Syna nieustaiącá nigdy w staraniu o dobro nasze Marya, y pokorna rzecze. *Fili, vinum non habent.* Synu wina nie maią. A JEZUS co? Jeszcze godzina nie przyszła moia. *Non dum venit hora mea.* Nauczyćby się od Syna Boskiego Synom ludzkim podobnego dni y godzin rosporzadzenia. Wszytko według czasu u Jezusa. Nie spycha z swoiey godziny zabawa zábawy. Dusza życia ludzkiego, porządek godzin. Zerwáne przed czasem iábłko, kwás; po czasie, zgnielizna; w czasie, panskich przysmak stołow. Wyprobowana częstym doswiádczeniem prostych adwersya. Słonce ránny, niby nie swoiey godziny wstaie, będzie deszcz. Dobrze: iest tam ná co zapłakac, kędy ludzie y rzeczy nie swoich powstaią czasow, nie swoich zásypiaią. Patrzę patrzą, y Anioli ná zegar, y w ten czas pracuią, abo nic, kiedy indexowa rączka skaże. Cudowny Lekarz Anioł tylko pewnego czasu, do sadzawki zstępował, wodę mieszął dla zdrowia nad sadzawką leżącego kalectwa. *Angelus Domini descendebat secundum tempus, & movebatur aqua Ioan. 5.* Zdrowie dotrow, czas porządnie zachowany. Będzież więcey w Polszcze łanow Tárnowskich!

Arcybiskupęm będąc Lwowskim nieodmięnnym nigdy práwęm rosporządzoną godzinę pácierzom káplanskim dawał, żadne wizyty, żadne inne zábawy swoiego czásu Mszy y pacierzom niewydarły. Mawiał. Czas od Boga, naypierwszy y naypewnieyszy być powinięn dla Boga. Piękna y owa Barbary Langi Polki pochwała. Mszy Swiętey słuchac w chorobie nigdy nieopuściła, (Cále práwie zycie chorobą było) każdą rzecz czyniąc zwyczaynego czásu swoiego. Łaię niesławne Polakom przysłowie. Polska nierządęm stoi. Zguba domow, zguba Krolestw, nierząd! Straszne piekło nie dom, bez porządku. *Ubi nullus ordo, sed sempiternus horror.* Wstydzie nasz! szkapy do rządow, do rządzikow przymuszamy, y stroyniey idą: u człowieka ieden nierząd rządzic będzie? Czas wtłac, czas się modlic, czas prácowac, czas odpocząc; nie ustępuy żadnym nápaściom cudzey godziny, broń się stylem y porządkięm Iezusowym. *Non dum venit hora mea.* Z słow tych inszą iá ieszcze biorę reflexyą. Nie masz godziny Iezusowi oddaney, nie masz tesz po beczkach wina, flasze bez dusze, kieliszki dla konfuzyi ledwo nie łzami częstuią. Przydzie godzina pod imięniem Iezusowym, aż kamięnne stągwie cudowne wypełnia wino. *Impleverunt usq; ad summum.* Pełno flasz po stołach, pełno weselcy akklamacyi po domu. *Bonum vinum servasti usq; ad-*

adhuc. Zrzodło nieprzebrane pełnych in summo fortun, Imię Iezusowe. Godziny roku idącego podzcie pod Imię Iezusowe, bądz każda *hora Iesu.* ia skurczone po zegarowych indexach rączki wesołą ręką zrzucam. Nie szczyptą, nie rączką, ále pełną práwicą dni uszczęśliwione wymierza godzina, o ktorey mowic Iezus może. *Hora mea.* Nie prosty piasek godzinne napełnia klepsydry, ale złotych sukcessow doskonała obfitość, ktore się Iezusowym popisuią Imięniem. Nie cierpi według Bernarda S. czczości Imię Iezusowe, pełne wszelakich błogosławienstw, nápełnia, dokąd przydzie. *Non adinstar priorum meus Jesus nomen inane & vacuum portat.* Zaczyna dzisiay krew dla nas wylewac IESUS, zá lat 33. wyleie ná Krzyżu duszę, wyleie ostatek krwi z pod Sercá y z wodą. Cosz ná Krzyżu zá nápis dadzą? *JESUS Nazarenus Rex Judæorum* Ledwo to Imię nápiszą, w krotce potym záwoła IEZUS *Consummatum est.* Dopełniło się wszytko. Doskonała zawsze przy Imieniu Iezus konsummacya. Doszedł Paweł doskonalego w Apostolstwie *Consummatum est. Cursum consummavi.* Udoskonalił życie Apostolskie Iezus; ktory nigdy z serca, rzadko z ust, rzadko z Pawłowego wyszedł piora. Dwieście razy y osmnaście w listach Pawła nánotował Imię IEZUS Oliwerius. Każdy co w niebie, to chwalebny Konsumat, każdy tesz Imię Iezus

zus nosic y wynosic bedzie. Przed lat 500. y wiecey widział to w obiawieniach Janowych Hugo Kárdynał y nápisał. *In cælesti gloria ab ipso Iesu omnes dicemur Iesuitæ in Apoc. c. 2.* Cien Iezusowego nosił Imienia Jozue, á ná imie iego ták doskonáły dzien słońce uczyniło, że áni był, áni podobno bedzie doskonalszy. *Non fuit antea, nec postea tam longa dies. Josue* 10. O Izaaku Patryarsze pismo S. powiada Gen 36. Starym umarł y dni pełen. *Senex & plenus dierum.* Ná cosz to te Synonimy? Abo byc kto stary, Senex, á bez dni, bez lat może? Zal sie Boże! wielu życie iáko stara dziadowska suknia, wiecey ma lat, nizeli lat. Abo iáko pusty kłos: pyszna głowe czczy siwiec nád pełna wynosi niwe, á cała kłosu fortuna, plewy ziárna sie dopytac czesto ná zwiady przylatuiacy wrobel nie może. W Mogile pod Krakowem siedzi przy drodze bielusinki Starzec, rozumiałbyś, że iuż trup pod mogiła. Przeiezdzaiacy Senator Polski spyta. Dziadusiu wielesz lat macie? Wykaslnie, nie wymowi odpowiedz Starzec. Mci Pánie powiadaia, że mam lat wiecey niżeli sto. Bog wie, gdzie sie to podziało, iá niewiem kedy moie lata. U wielu broda rospostarta, pokurczone ba pogubione lata. Bog wie kedy sie podziały? bodayże wiedział ná zápłate nie na káre. Iednego Izaaka pochwala. Y stáry y lat pieknych pełny. Uwáza szczescie Pátryarchy Neoteryk, y daie racya. *Plenus dierum Isaac, in figura ferebat Jesum.* Doskonałych dni pełny Izaak, czemu? figure ná sobie nosił Iezusa. Iakasz lat y łask Boskich zupełność z wyraznym Imieniem chodzi Iezusa? Pełne dni, doskonałe dni *Consummati dies*, kedy *vocatum*, á bárdziey nábo żnie *invocatum nomen JESU.*

Przy poczatkach nowego roku, ábo nie co ná stáre láta obrocmy oko, uczynmy reflexya y ná przeszłe y ná przyszłe; ná owe, czyli były? ná te, żeby były doskonale. *Consummati dies.* Przeżyliśmy drudzy lat piecdziesiat y daley, inni czterdziesci, trzydziesci, dwadziescia pietnascie &c. W roku liczemy miesiecy 12: tygodni, 52: dni trzysta szecdziesiat y piec: godzin osmtysiecy siedmset szescdziesiat: pułgodzin siedmnascie tysiecy piec set 20: kwáter 35049. Z ták licznych lat wieletz po Chrzesciansku konsummatow? wiele przed Bogiem doskonałych? Iest że w cáłym życiu rok ieden? o ktorym wpráwdzie mowic możemy. Ten rok chwała Bogu bezgrzeszny! cále swiety! *Quis est hic, & laudabimus eum?* Wiele podobno ná nas rok ieden zupełnie cnotliwy. Iestże miesiac? iestże tydzien? podobno y to siła; Iestże dzien doskonale dobry? iestże godzina? y to wiele: iestże kwatera doskonałey przed Bogiem swiatobliwości? O Pánie nic w latach nie widze moich, tylko niedoskonałości? tylko złości! tylko niecnoty! *Im-*

Imperfectum meum viderunt oculi mei. psal. 138. Y unas iáko u Dawida dni iáko paieczyna! *Dies mei sicut aranea.* Náwiezło w páiecznych latach prochow! ieſt czym oczy záprußyc! Náwiezło much, y robactwa, gryzą y gryść będą ſumnienie, bodayże nie ná wieki! Abo roki náſze dymem. *Defecerunt, sicut fumus dies mei.* Pátrz ná dymowe gory, maſz cobyś niby widział, nie maſz czegobyś ſię chwycił! Ták ſię żalił Auguſtyn. *Vide magnam molem? habes quasi quod videas, non habes quod teneas?* Trzydzieſci, czterdzieſci, pięcdzieſiąt lat, nádete to Tátry, coſz? z dymu. Maią ſię nád czym wypadaiące z piekła zábawic wiátry, coby ztąd wziąc mogło, nie ma niebo! *Eſt quod quaſi videas, non eſt, quod teneas!* Przemysław Xiążę Poznanskie pod czas Adwentu ſzczegulną ceremonią brał w koſciele zápáloną ſwiecę; brali znim Biskup, Senator, Słachcic, Zolnierz, Kupiec, wieſniak y goracym afektem do Boga każdy wołał. *Paratus ſum ad judicium, paratus!* gotowem ná ſąd Boże, gotow! Tákże doskonałe lata przezyte? Gdyby nąm záczęty rok gromnicę dźiś podawał w ręce, gotowiżeśmy ną ſąd Boży! O niegotowem Boże, niegotow! *Inducias uſq; ad mane*, ba y daley. Pozwol ieſzcze czaſu Boże, ále day y łaskę, żebym pozwolonego doskonáley zażył roku. Táć to tá, uſtáwiczna nágána náſza! *Cœpit ædificare, & non potuit conſummare.* Záczynąmy rok przy ſzczerych ſpowiedziach, przy goracych kommuniach, przy mocnych przedſięwzięciach doskonale! coſz? nie konczemy podobnie! Bodayże kiedykolwiek z Pawłem S. mowic! *Curſum conſummavi.* Iaką zaczałem, taką rok skonczyłem doskonałoſcią. Biada nąm! nie *conſummamus*, ale *conſumimus annos!* Gubięmy, nie doskonalęmy dni życia naſzego! Xięzna Oſtrowska Anna Chotkiewiczowa po kazdey kommunii (kommunikowała zaś czeſto) naymniey pięc czerwonych złotych ná ołtarz kładła, á dnia tego, ktorego rok nowy záczynała, tyle, ile lat przeżyła, ták, że roku przed ſmiercią oſtatniego że lat pięcdzięſiat y trzy przeżyła, pięcdzieſiąt y trzy czerwone złote Ołtarzowi oddała. Lata pobożney Xięzny złotem odważac potrzeba było; ták ſwięte! ták doskonałe! Láta moie! láta moie! ah! y zá klepacz nieſtoicie! tákeście czcze? tákeście lekkie! tákeście przed Bogięm niedowazaiące! Ale skądze ták ſtraſzna czczoſc w godzinach naſzych? Nie pod Iezuſowym ale pod ſamey proznoſci imięnięm chodzą. Práwdziwy każdego roku tytuł: *Vanitas vanitatum!* Porachuymy látá? ná czymże? ieżeli nie ná iednych proznoſciach ſtrawione? Zbierane *per fas & nefas* dnięm y nocą fortunki, prozność! ſzukany cáłym życięm honorek, prozność! Apparencye, reputacye, popiſy, konwerſácye, ná ktorych márnotráwni ſynowie lata gubięmy, prozność! Usłuchay-

chaymy Proroka Dawida. Obrocmy ſerce od proznośći do práwdy, od ſwawoli do cnoty, od świátá do Iezuſa, á dni dálſze niechromiącym pełney fortuny kołem poydą. *Convertetur populus meus hic, & dies pleni invenientur in eis. Pſal. 27.* Biskup Krákowski tedrzy Trzebicki ná nowy rok regeſtra ſwoich Ekonomow, tak wziętym od miłośći Bożey piorem podpiſował. *Tuæ Deus gloriæ ſubſcribo.* Wſzytkie cálego roku percepty y expenſa twoiey Boże zápiſuię chwale. Do podobnego rzućmy ſię ſtylu. Z cálego wołaymy ſerca do Iezuſa. Boże moy, niewiem, ah niewiem! ba y wiem w czyie regeſtra przepędzone poſzły lata. Y ow, y ow, y ow rok, coſz długim komputem myśl mordowáć: wſzytkie práwie lata piſarz piekielny w okopciáłe zápiſał ráptularze. O wſtydźie! o ſzkodo! o żalu! Od tego roku Iezu wſzytkie momenta twoiey zápiſuię miłośći. Potwierdzay słabe odwagi Apoſtole Páwle. *Omne quodcunq; facitis, in verbo aut in opere, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti facite.* Myśli moie, słowa moie, ſpráwy moie záczynayćieſz ſię od Imięnia, dla Imięnia Iezuſowego. Bodayże Bernardowym żyć ſercem! Ani ſię ruſzyć bez Iezusa. *Mel in ore, in aure melos, in corde jubilus. Si ſcribas, non ſapit mihi, niſi legero ibi Jeſum. Si diſputes, aut conferas, non ſapit mihi, niſi ſonuerit ibi Jeſus &c.* Iezus niech będźie w uſćiech: nad wſzytkie słodyczy imię. Iezus niech

niech będźie w uſzach; nád wſzytkie muzyki y Anielskich chorow Imię Iezus: niech będźie w ſercu; nád wſzytkie poćiechy y ukontentowania Imię. Rzucam xięgę, ieżeli w niey nie czytam Iezuſa. Nie gaday do mnie: ieżeli w mowie nie słyſzę Iezuſa. Niech nie żyię, ieżeli co czynię, nie czynię w Imięniu, w błogosławieńſtwie w miłośći Iezuſa. Precz odtąd z gąb Chrześćianskich przeklęctwa? ná ten rok iezyk Chrześćianski, iezyk Iezuſow. Precz z głowy myśli ſe? głowa ná ten rok nie moia, ale głowa Iezuſowa. Precz z ſerca złe affekty, zawźiętośći, ſerce ná ten rok moie, ſerce Iezuſowe. Twoiem cáły moy Iezu, niechże y rok moy, twoy cáły będźie! Ani dla Słuchacza, ani dla mnie nie proſzę ćię o kolędę zdrowia, honoru, fortun, proſzę o miłość ćiebie wielką, ieſzcze więkſzą. *In nomine Tuo laxabo rete.* Będźie wſzytkiego pełno, będźie y dziś, y w śmierci miłośći wesolo, odpuſt zupełny, tylko w życiu y w oſtatnim momencie niech będźie w ſercu, niech będźie w uſćiech IEZUS IEZUS, IEZUS. *Conſummati ſunt dies.*

KAZANIE II.

Conſummati ſunt dies. Luc. 2.

COſz to dnia dziſieyſzego zá Uroczyſtość? Rok nowy. Rok nowy! Záiſte, rok święty, rok nowy!

C Wielka

Wielka raritas, lata swięte! Bliższy ludzki rok, rogu Lucipera przeklętego, niżeli promienia błogosławionych; iakże go kanonizowac? Wiem, że dni národzenia y życia swoiego Job żałosny przeklinał. *Pereat dies, in qua natus sum. Dies pauci & mali.* Niewiem, żeby kto miedzy swięte liczył. Dawid Krol y Prorok lata swoie to dymem, to názywa paieczyną. Ieżeli są dymem, toc do *splendores Sanctorum* nie náleżą? *Purissima lux*, żadnym niepomieszane kopciem swiátło Swiętych Bożych. Ieżeli są paieczyną, toc w nich przykopcone muchy biada mrucza dulzace, nie Anieli spiewaią Swięty, Swięty. Po Kalendarzach znak dni swiętych, czerwony kolor: nie masz ná latach naszych rumienca: bez czoła, bez wstydu, lubo ie zaraz przy Obrzezaniu swoim krwią ubostwioną malvie Iezus. Bez noty Swiętych rok! zácosz swięto dziś nowego roku uroczyste! Prawda, lata Katolickie ieden przed Wielkonocą tydzień swięty liczą, *hebdomada Sancta.* O roku zupełnie swiętym ieszczem nie słyszał. Iest Xiąszka rok niebieski, w ktorym ná káżdy dzien więcey naliczysz Swiętych, niżeli godzin. Cosz? rok to niebieski! Ziemskie láta, iák od nieba, ták dalekie od błogosławienstwa Swiętych. Ná to wielkim nárzekał żalem S. Biskup Maxim: *Quomodo non patet, nihil ibi inesse sanctitatis? ubi impia, ubi inhonesta omnia & faciunt, & loquuntur, & post omnia, ad offensionis plenitudinem, dies istos novum annum vocant!* Ktosz nie widzi? żeć lata nasze prawdziwey czcze swiątobliwośći? ktore bezbożnośc, niewstyd, y wszytka niecnota zástępuie. Cokolwiek mowią, cokolwiek czynią, niepráwośćią iest; á żeby ná niczym do pełni niecnot niezbywało, ropuśne dni nowym rokiem názywaią! Náśmiewał się z opłego, á przecię nabożnie płaczącego Retora kondyscypuł. *Qualis mihi Sanctus!* Iakiemi swięty! Słuszná admiracya! Nikomu pulmiski y kieliszki gęsto zastawione, ná *sanctus* nie zádzwonią. Iák Krolestwa niebieskiego, tak tytułu Swiętego w kuflu się nie dopiiesz. *Tempus edax rerum.* Nienásycony z lat naszych żárlok, ognilty piiak, pożera wszytko, pożera y tę, ktora naypráwdziwsza iest, fortuna, swiatobliwośc, y tu zawołac trzeba. *Qualis mihi sanctus!* Wielka nowalia, rok swięty! alec u mnie nie mnieysza, rok nowy! Słuchaycie, co o záczętym swięta spiewa Ewangelia. *Consummati sunt dies.* Rozumiecie, że rok 1710, dzisieyszy, iuż dziád; rozumiecie, że dziecię z niego, iuż zgrzybiały starzec, iuż przy pierwszym wysciu, swoy bieg skonczył. *Consummati dies.* Nie maia, nie maia lata nasze nic w sobie chwalebnie nowego. To iá ganic będę w rokach Chrześcianskich ná chwałe Bogu, ktory *antiquus dierum, facit omnia nova.* Abo przed pismem Bożym otworzmy kalendarze Polskie, otworzmy rubrycele. Cosz w kalen-

lendarzach pierwszego dnia Stycznia czytacie? Nowe lato. Cosz po rubrycelach? *Circumcisio Dñi nostri JESU Christi.* Nie przycinam tłumaczeniu? Toto rok nowy y circumcyzya iedno? Tylko się pytam. Czemu po po kalendarzach rok nowy piszą? w rubrycelach o nim ani wzmianki? Wierzcie ieżeli chcecie minucyom. Mnie podeyrzána Kálendarzowa prawda; z rubrycelą rzekę, y nie zawstydzę się. Niemasz nowego roku w nowym roku. Zástarzále, zwilczałe gałęzi okrzesywac trzeba, nie cieszyc się nowęmi. Aleć y kalendarz moię potwierdza propozycyą. Nowe lato! Czemu nie nowy rok? czemu nie nowa wiosna? Ná wiosnę, po polach, po drzewach, po ogrodach więcey nowalii, niżeli liścia po gałęziach; ná lato ábo nic, abo mało: więc nowy rok dobrze latem, nie wiosną Kalendarze piszą. Nie masz, nie masz pożądaney nowości w latach nowych. Prawdziwie ktoś nowo idącemu przyśpiewywał rokowi. Nowy rok bieży, w czárney odziezy. Abo trup przegniły, ábo dziad, rok nowy. Pięknie ná moię stronę pobłądził Infimista. Miásto annus rok, nápisal anus babá. W pierwszym ná świát wysciu bábiciá iákoś láta násze, toc do stárych, nie do dzisieyszych idą. A inny w polskim ięzyku, miásto rok, nápisał rak. Niepostępuią w nowe drogi, wracaią się do dawnych nalogow y brzegow, w zád idą roki Chrześcianskie nákształ rakow. Rok, rak

rak. Bywa słuszna y po Trybunałach z podpisu probacya: więc obaczyc nie zawadzi, iákim się stylem rok teraznieyszy podpisuie. Pisze się 1710. Kędy roku przeszłego liczyliśmy *novem* 9, dzisieyszego widziemy kolko. Poydzie ná rozmaite obroty roczne koło. Mowic kto może. Rok idzie z okiem! Ostrozniesz Chrześcianie! Niech nikt życia nie censoruie nászego, sam czas notuie akcye y skarzy. Rok z okiem. Iákimże? złym czy dobrym patrzac ná mnie będzie? A záz się lepszego doczekamy szczęścia respektu? acz ieszcze się podobno nie dobrze obaczemy, iednym tylko patrzy ná nás rok okiem. Wszakże dosyc respektu, dwoic się, ktore obaczy, defekta nie będą. Rok z okiem. Precz że slepe miłości? precz nie respektuiace ná Boga y sumnienie chciwośći? mamy od roku trzecie oko. Dayże Boże przy ták przezornym oku koniec błędom! Dayże Boże było ná co spoyrzec w życiu Chrześcianskim! Filip Wołucki Woiewoda Rawski, cudownie uzdrowione od Nayświętszey Maryi w Częstochowie oko, pieszczęnie nazywał oczkiem Maryi. Nowego roku oko czyimże będziesz? bodayze Maryi! Szczesliweś, ieżeli ta *pia Mater* twoia. Rok okiem. Ostrozniesz z laty iák z okiem? lada proch zászpecic, lada dzbło oslepic może. Inni nie oko, ale literę O, w roku widzą. O, *nota exclamationis.* Toc podobno y dziwowac się, y wołac płaczliwą exklamacyą po-

potrzeba bedzie. O coto zá rok! O lata, lata! iáko okrutnie cáłośći łatacie, czyli płatacie naſze! Pan Bog Ianowi S. w literze A y O imię zamknał ſwoie. Rok O. Bodayże O *magnum* ustawicznie czytał pilnośćią, y uczył ſię Boga. Rzeka inſi: Rok z kołem idzie. A czyli kogo z nas ná inſzy świát nie wywiezie? A czyli kogo iáko Ixyona nowego okrutnym mordowac kołem nie bedzie? Poydziemy ná obroty roku idacego. Kolkiem mu głowa chodzi, boyże ſię nápaſci? Ná wierzchu ſtoiſz? nie tryumfuy, rok kołem idzie, momentem co było ná gorze, bedzie pod kołem. Bodayże rok náſtepuiacy wſzytkim, fortunnym toczył ſię kołem! bodayże wſzytkim wiecznośc herbował, znaczył, y przywozil błogosławioną! Coſz ſię ná prędkość uchodzacych czasow skarżemy? rzesko obrotnym tocza ſię kołem. Tak y ieſzcze rozmaiciey w rocznym kole dyszkuruie wielu: iá nic ták obrotnie, iáko pradziwie rzeke po proſtu. Rok nowy, cáły w cyfrze. Patrzcieſz, co nowego w roku macie? iedne cifre! nic iedno! Dziś by wołac Dawidzie przy nowym roku. *Anni eorum pro nihilo.* Ah błędzie! rozumiemy, że nowe lata świát wioza pieknych nowośći, cyfre tocza! Po abdykácyi Iana Kazimierzá Krola Polskiego, *ex tempore* záłośny rozrzucił wierſz Poèta Wazdaziusz, iáko u Kochowskiego czytam. *Castinus Augustus Rex dicebatur apud nos. Hesternus nobis jam* Ca-

Casimirus erit! Podobne piſac żałoby nád rokiem nowym. Iákim ſie wczora prowadził obyczaiem, nie innym y dziſiáy idzie. *Hesternus nobis jam novus annus erit.* Práwdziwie o latach naſzych Pſalmiſtá. *Ex hoc in hoc.* Z roku ná rok iednetz przelewaia ſię poſtepki y wyſtępki.

1. Machab. 4tò. Buduia Máchabeyczykowie nowy ołtarz Bogu. Z iakieyże materyi? z cáłych kámieni. Ná iáką formę? ná dawna. *Acceperunt lapides integros, & ædificaverunt altare secundum illud, quod fuit priùs.* Ze ołtarz z kamienia cáłego ſtawiaia, bierzcie náukę, y ryſuycie ná kamieniu. Całość, iedność, naypierwſza Bogu ofiara. Nigdy chwalebnego nie złoza ołtarza Bogu ſcyſſye. Ruina domow Bożych, ſwawolne zwiaski w rozerwaniu Oyczyzny: A śmierć ná *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech* Iezuſa, zasłona w kośćiele rozdarta. Nie ſpoyrzał na Kaimowe Bog ofiary: czemu? nie dobrze powiazane przyniosł ſnopy *de fructibus terræ.* Niemogł ſię záś nápatrzac Abrahamowego Bog ołtarza. (Gora ofiary názywa ſię *Dominus videbit*) tak układał ſtołowe drewka, *composuit ligna*, wſzytkie iednym ſię widziały. A kiedy *Gen.* 15. y porąbane bydlęta, y cáłe ptaki ofiarował Abraham, zlatało ſię powietrzne ptaſtwo, ſzarpało ofiarę. Ktoraſz? rozumiem porąbaną. Nie dla Boga, ale dla *äereas potesta-*

tes

tes ofiara ſzpetnemi ſcyſſyami poſzarpana. Precz od ołtarza złomany kielich, nie cáły portatel, zerwany pas: precz poſzarpane oſtrą niechecią ku bliźniemu ſerca? Nie cierpią rozdwoionego dzwonice dzwoná, ſzczekáć może, dzwonić ná chwałę Bożą nie może. Niezgodnego ſercá Chrześćiániná widział w Kośćiele Biskup Salwián: wiec záwołał: *Hic neq; orat, neq; Deum honorat.* Bał ſię podobnego piorunu Filip Wolucki Woiewodá Ráwski. Poláiał, pobił włodárzá, czás pość ná Mſzą, coſz czyni Pan pobożny? ſzukáć włodárzá każe, żeby ſię poiednał. (podobne tych czáſow przykłády kedyżeśćie?] Nie odſzedł do Kośćiołá, poki z dálekiego nie przyſzedł polá włodarz. Mowił: Iednego Bogá mamy, nayłatwiey go piękna z káżdym iednośćią błagamy. Y idąc do domu Bożego, *ad idem* bráćia *ad idem*: inaczey modlitwa, mſza, nie, miła Bogu ofiara, ale ſmierdzącym będzie zydem. *Acceperunt lapides integros, et ædificaverunt altare.* Ze z cáłych kámieni Ołtarz, chwalę, że ná ſtárą modę, dziwuię ſię. *Secundum illud, quod fuit priùs.* Stanął ołtarz nowy, y rázem był dawnym. Przychodzący do Kośćiołá Máchábeyczykowie kiedy ſię ſtrukturze przypátrowáli, mowili. Kędyſz nowy ołtarz? ten właśćiwie ieſt, co był pierwey. Nie inákſze lát náſzych renowácye! *Altare novum ſecundum id, quod fuit priùs.* Odnawiáią ſię czáſy, nie odnawiáią

odnawiaią obyczáie. Rok przeſzły ſtawiał ołtarze opiłemu Bachuſowi, ſproſney Wenerze: y nowy takieſz drugie. *Secundum illud, quod fuit priùs.* Rok 1709, wydzierca, koſtera, ſwawolnik; y rok 1710, nie inakſzy tytuł noſi. *Sicut erat & nunc.* Miły Krolowi Ianowi Kazimierzowi, y Krolowy Ludowice Iedrzy Olſzewski, potym chwalebnie Arcybiskup Gnieznieński, Chełminską infułę bierże, z pociechą, y z żalem cáłego dworu Krolewskiego, że wyiáchawſzy do Biskupſtwa wrocić ſię nie miał. Wchodźi w dźień konſecrácyi do kośćiołá, aż tu w uroczyſtym ſpiewaney Mſzy kredźie tryumfalnie powtarzáią. *Et iterum venturus eſt.* Y znowu wrocić ſię ma. Ná słowá ſpoyrzáł Krol po ſwoich, ſpoyrzą Pánowie po Krolu, ſpoyrzą po ſobie, ieden drugiemu nowinę podáie. *Et iterum venturus eſt.* Ták miłá Biskupá obecność przy dworze byłá! Ná początku nowego roku wybieramy ſię do pilnieyſzego o zbáwienie duſzy ſwoiey ſtáránia: kázdy z nas *Epiſcopus animæ ſuæ:* żegnamy ſię z ukochánemi niechwalebnie konwerſacyami. Ach mizerne wyprawy! słyſzy poſtánowienia náſze przy ſpowiedźiách bies: słyſzy gorſzy bies, zły nálog, y obádwá ſobie weſoło fráktuią. *Et iterum venturus eſt.* Tylkoć to nowego głos roku! Powrocą, ieżeli ſię ktore wybráły záſtárzáłe zwyczáie. Iáko było, ták źle

D bedźie

będźie po dawnemu! Dni náſze u Retorow słońcámi ſię názywaią. *Dies ſoles.* Iáſna y ztąd prawdá: że iáko *nihil ſub ſole novi*, ták pod dni náſzych zásłoną nic ſię chwalebnie nowego nie znayduie. Nie słonce, ále gruby cień ná látá ſwoie rzuca Dawid. *Dies mei, ſicut umbra.* Y náſze dni zwłaſzczá nowego roku cieniowe. Tylko nie przez umbry ná rzeczy pátrzmy, ná oko obaczęmy, że nie nowe látá, ále cień tylko rokow nowych goniemy. *Dies ſicut ūbra!* Odnawiáć ſię w Epiſtole wielkánocney Chrześćiáńſtwu Páweł Apoſtoł káże. *Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio.* Oczyſzczáycie ſtáre kwáſy, żebyśćie nowym byli pokropieniem. Właśnieć renowácya Apoſtole! *Ut ſitis nova conſperſio.* Tákieć to tákie lat y obyczáiow náſzych renowacye! iakby pokropił! Grátulácye, powinſzowániá nowego roku, przy gęſtych kieliſzkách leią ſię morzem, nowego roku tylko kroplá. *Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio.* Do Biſkupá Krákowskiego nowy rok y interes piſze Arcybiſkup Gnieznieński Wyzgá, pierwſzego dnia Stycznia z Łowiczá. *Novum annum gratulor. Tariſam mutare non eſt meum, prout inveni, ſic vivendum eſt, mundum nunquam reformavi.* Prośi ſumnienie o popráwę zyćia ná nowy rok. Coſz ná to záſtárzáłe nałogi? co przenieśione w zwyczay złe obyczáie? Odmięnia

mięniac taryffy nie mozna, życ, iáko ſię żyło, nałog każe: á nowy rok ſię zali; dni odnawiąm, nie odnawiąm ludźi: *Mundum non reformavi*: Ná iednę formę rok ſię zá rokiem leie. Ná pochwałę iednego záwſze w doskonáłośćiách BOGA wołał Tertulian. *O Deum & in novis veterem!* Na nagánę iednego záwſze w złośćiách czáſu wołáć trzebá. *O annum & in novis veterem!* Niemaſz, niemaſz nic chwalebney w látách náſzych nowośći!

Ale doſyć nágadáło ſię ná roki w poſpolitośći, coſz o ſwoich káżdy z nas rzecze? Daymy rok záczętęmu rokowi, niech ſię ſpráwi, ſpráwiedliwie, czyli nie? nowego roku dźierzáwę trzyma. Ach y náſze látá nowe, kłoſy bez ziárna! konchy bez perły! odziáne gęſtym liśćiem drzewá bez fruktu! Pod nowym dáchęm dawne mięſzkáią hábity y nałogi. O iákbyś S. Biskupie Máxymie dziſieyſze uroczyſtośći słuſzniey łáiał! Przecieſz to ſmieſzne lat Chrześciáńskich przezwiská! Pierwſzy dźień Stycznia nowym rokiem názywaią; á życie ſtaręmi błędámi y brzydkośćiámi grzechowęmi przegniłe trupieie! *Januarias Calendas novum annum vocant, cum vetuſto ſemper errore & horrore ſordeſcant!* Prawda (zali ſię tenże) máią látá nowe nowość, ále złośći. Słábiał gniew ſtárym rokiem, słábiáły niechęći, nieſzczerośći, máchiáwelſtwá y wſzytká

nieprawość, ná nowy rok w nowe ſię zábierá śiły! *Quanquam non inconvenienter ſecundum ſe novum appellant annum; quoniam per neſandas ſerias, pro honeſtate turpitudo, & perverſitas innovatur.* Brzytwá co zárosłe głowy odnawia y brody, po łácinie názywa ſię *novacula.* Rozbierzmy ná polski iezyk słowo, będźie nowa kulá. Záwſze nowośći náſze z kulą chodzą, toć chrome, toć kalectwo, pełney odnawiáiących ſię pochwały nie dochodzą! Oto y rok terázniey ſzy 1710, ſtawia láskę przy Cyfrze, własnie nowa kula, ábo ná ukaránie przeſzłych upadkow, ábo ná podporę y obronę od dawnych kazuſow. O Staruſzku Symeonie máłego Jezusa piáſtuiącym napiſał Auguſtyn S. *Innovatus in ætate, qui plenus erat pietate.* Odnowił Swięty Stárzec latá, bo napełnił dni y godźiny poboznośćią. Iákieſz lat náſzych nabożeńſtwo? iákieſz roku dźisieyſzego? Symeonowymże ſercem utáionego pod oſobámi chlebá bierzemy Boga! *Simeon homo juſtus.* Abo mala, ábo zadna pobozność, toć y roku odnowá rowna! Roku 1493 Krzyſztof Kolumbus nowy świát znalazł, ználazł nowe miedzy Pánámi woyny. Krol Hiſzpáński zbroynym głoſem woła: do mnie swiát nowy nalezy! Krol Luzytański: do mnie. Záwiłą miedzy Pany trudność iáko *nodum Gordium* Alexander Papiez rozwiązał; przyſądźił Krolowi Hi-

ſzpáńskiemu. O iák ſię wiele Pánow ba Tyránnow o látá dobiia náſze! Znáiomym dawno głoſem krzyczy pychá: moy to rok nowy! niewſtyd, łákomſtwo: moy: nienábożeńſtwo, pogárdá rzeczy do duſzy nalezących, moy: urodzone przy dzisieyſzey ſpowiedźi lepſzego życia chęći y obietnice, słábym iákoby dźiecinnym odzywáią ſię głoſem, bardźiey płáczem. Ey przecieſz niech kiedy do lepſzego życia nowy rok nalezy! Bodayże wygráłá świątobliwość, y weſoła krzyknelá! Moy to rok nowy, moy! Ponowmy dawną Polskiego Senátorá odwagę. Prawdźiwie ná lepſze życie odnowionęmu przychodźiły ná myśl ſtare konwerſacye, ná oczy niebeſpieczne oſoby, wołáły, gdy ſię do nich nie znano. *Nos ſumus illæ.* Myć to owe kochanki. Nie dyſputował mądry y pobozny Pan z pokuſami, ále godną wſzytkich wiekow náśládowánia rezolucyą ſilne łámał nápáśći. *Sed ego non ſum ille?* Wy owe, ále ia nie ow? Leie krew dnia dźiſieyſzego ná dobro náſze, ná odwagę náſzę Iezus, zazyimyſz nie ná konfuzyą, ále ná zbáwienny wſtyd Krwi Iezusowey; zápiſzmy ſię Bogu. *Sed ego non ſum ille!* Dotych czas ſzeptano o mnie, y ſłuſznie: złoſnik, wydźiercá, y tám dalcy: ſpytaycie ſię ſumnienia ſpytaycie y Sąmſiadow: co mowią. Wſpomoz Krwi Iezusowa ná nowy rok: niechże więcey tym y owym nie-

niecnota nie będę! *Sed ego non ſum ille.* Záczyna u wielu chwalebne metamorfoſes ábo przemiány rok: więc y u mnie, *In nova fert animus.* Precz ze ſtárego roku nagány? *Recedant vetera, nova sint omnia, corda, voces & opera.* O gdyby wziętą od Iana Swiętego záwołáć admirácyą? *Ecce ego nova facio omnia.* Rok w ktorym wydał ſię z ſwoiemi myślámi o ábdykácyi Korony Polskiey Ian Kázimierz, názywa Kochowski w Klimakterze trzecim, rokiem nowálii *annum novaliorum.* Záiſte wielka nowália, godność krolewska abdykowana! Wyrzeczmy ſię dla BOGA ná rok idący, pánuiącey u nas niecnoty, podepcmy wite od roſpuſty korony: uczyniemy weſołych nowalii rok niebu. Przed lat nie wiele, umiera Káſztelan Krakowski Wielki Het. Kor. Stánisław Jáblonowski, więc przy innych poboznośći áktách weſtchnie. Gdyby mi Bog, żyćia ieſzcze ná rok uzyczył! byłoby ináczey w Polſzcze. W ten czas wchodźił Szwed zá gránice, z nim nieprzeliczone, na ktore dotych czas záłośni ſtękamy, ruiny! Nád nádźieię y godność náſzę, dáie nám Bog rok nowy! O niechże będźie w duſzy ináczey! W. X. Kwiatkiewicz nápiſał Xiążeczkę, miedzy innemi śilá, pod tytułem: *Nova omnia.* Zpodobnym imieniem nowego zyczę roku wſzytkim: *Nova sint omnia.* Rok nowy! niechże nowa będźie w domu fortuna! nowe w zdrowiu

zdrowiu siły, nowe od Boga w wſzelákich zámysłach błogosłáwieńſtwá, á co naypierwſze wotum być powinno: niech będźie nowa Pana Boga miłość, miłość co dźień więkſza, codźień gorętſza, codźień więcey dla Boga chwalebnie czyniąca, y cierpiąca. Iuż rok ieſt dźiewiedźieſiąty oſmy, kiedy Ceſarz Turecki Oſman, w trzykroć ſtotyſiecy woyská oſtátnią prowádźił ruinę ná Polskę. Przeciwko nieprzyiacielowi ledwo nie z cáłego świátá, armuie cáłe Kroleſtwo Krol Zygmunt: á Wáwrzyniec Gębicki Arcybiskup Gnieznieński w Skierniewicach u Krolowy Polski MARYI, uſilnym nabożeńſtwem pomocy żebrze. Dźień y noc myślił o zgubie náſzey nieprzyiaćiel, dźień y noc myślił o cáłości Oyczyzny czuyny Prymas. Y nie były łzy Xiążęce, bez pośiechy. Otworzy w nocy okno pokoiu Xiążęcego, aż tuż práwie obaczy na powietrzu Nayiáśnieyſzą Krolową MARYA ſtoiącą ná Kśiężycu w Nowiu pokazánym, y głos usłyſzy. Bądź dobrey myśli Wáwrzyńcze. Myślę ia skutecznie o nábozney do Imienia moiego Polſzcze. Syn moy oddali od Polakow nieſzczęśćie, ktorego ſię obawiaſz. Twoiego wieku Polska nie zginie. *Bono animo esto Laurenti: devota Nomini meo Polonia, eſt mihi curæ. Filius meus amovet mala, quæ metuis, ne tua ætate eveniant. Ex vitis Archiep. Gneſ.* O Polacy! Polacy! dochochowuiecieſz niezmordowáną zadnemi czáſami pilnośćią pochwa-

pochwały od Maryi! Nabozna do Imienia Maryi Polská. To wáſzá cáłosć! to fortuna! Ale ia do záczętey materyi idę. Rok dźiś záczęty w Nowiu Xiężycowym, wſzák dźień dźiśieyſzy, Poniedziałek, *dies Lunæ*; bá káżdy dźień u Poety, á bárziey u nieſtátkow w dobrym náſzych, Xieżycem. *Avaræ mensium lunæ*; Rzucmyſz ten Now roku, pod nogi MARYI, á ia kiedy go tu obaczę, do káżdego pełną otuchą rzekę. *Bono animo esto? devota nomini Mariæ anima, curæ est Mariæ.* Nie boyćie ſię z cáłym pieklęm czuwáiącego ná pozárcie waſze czártá: *Circuit quem devoret.* Nie śćiągnie do dawnych niepráwośći żaden nieprzyiaćiel nabożnego do Maryi nowego roku. Now roku dźiś wſchodzącego, ſtanie w nieodmięnney fortun dawnych, zdrowia, świątobliwośći pełni, tylko ſię nog pełney wſzelákich łask Maryi niech nie puſcza. Krolowa Polska, MARYA, odbierz z ręku Kápłáńskich IEZUSA, ſtąn z nim w Nowiu roku tyśiącznego siedmſetnego dźieśiątego; niechże rokowi nowęmu Syn twoy poblogosłáwi, niech oddali od káżdego z Słucháczow to wſzytko, czego ſię boi: ále naypierwey niech ná nowy rok od dawnych oddali grzechow y okázyi do nich. Nie maſz więkſzey niefortuny nád grzech: nie maſz czegoby ſię obawiać barziey? nad grzech. *Filius meus amovet mala, quæ metuis, ne tua ætate eveniant.* Day nąm Náyświętſza Mátko z Synęm twoim Iezuſęm nowy rok, nowym ſtarych nałogow obrzydzeniem: nowy, nowym o zbáwienie duſzy ſczerym ſtárániem: nowy, nową codźień, Boga y ćiebie á ſerdeczną miłośćią, Amen.

KAZANIE

NA SWIĘTO TRZECH KROLOW,

Reversi sunt in regionem suam Matth. 2.

Opiſałeś Máteuſzu S, iákiemi drogámi z oyczyſtych gránic Swięći Krolowie wyſzli: opiſałeś iak z heroiczną odwagą niebeſpieczne krainy przeſzli: opiſałeś z iáką apparencyą do Betleem, z iákim nabożeńſtwem do ſtáienki przyſzli: *procidentes adoraverunt*: poćiągnąć było dáley piora Ewangeliſto? y przynaymniey námięnić, z iákim pożytkiem y zbudowánięm do ſwoiego poddańſtwá ná powrot weſzli? *Reversi sunt in regionem suam.* Iák cudne! iák doskonáłe Swiętych Mędrcow życie było, wroćiwſzy do ſwoich, łátwe pioro nie opiſze! Pytał ſię kiedyś słucháczá Chryzoſtom S. Antyocheńskiego. Co rozumiećie o Pawle z trzećiego niebá ná ziemię wroconym? *Unum de Seraphim cogitate.* Odtąd Páweł, ieden był z Serafinow, nie z ludźi. W niebie byli, kiedy w ſtáience Iezuſowi y Maryi trzey Krolowie kłániáli, toć wroćiwſzy, pewnie z Seráfinámi o le-

o lepſzą w miłośći certowáli. Wynieśli z Betleemskiey ſzopy świątobliwość, ktora nie iednego Kośćiołá godna. Według rewelácyi S. Gertrudy, przypuſzczáiąc Iezus orientalnych Pánow do pocáłowánia rączek y nożek, Kásprá S. dotchnął ſię czołá, y iákaś ná tym mieyſcu wyskoczyłá gorká, dotych czas według relácyi wielu wydátna. Ná czole przynieśli SS. Krolowie do ſwoich gorki, w życiu, świątobliwośći gory, z ktorych święci Olbrzymowie, niebieskich fortec dobywali. Iak to y w dźiećiách ma BOG cnoty mężow, w Podgorzu máły Iáś wielkim powſtał przykłádem. W dźień mieśięczney Kommunii wrociwſzy z Kośćiołá ſobie podobni Studenci, owi w warcaby, owi w piłkę, owi igráią w kręgliki; Iáś, cáły dźień Xiążeczki wártuie, wzdycha, ołtarzyki ſtroi: zápraſzáią do igraſzek inni, on ſię modli y odpowie. Nie poydę, byłem dźiś u Pana Iezusa. O Iáśiowie? o Ioziowie? bá y Ianowie? náuczyćby ſię podobney dnia Kommunii obſerwancyi! Byłeś Iáśiu u Iezusa! naboznieyże w kośćiele, skromniey w domu, pilniey w ſzkole, przykládniey wſzędźie. Byli dziśiáy u Pana Iezusa Trzey Krolowie, á z żywą wiárą, miłośćią, z páńskim przygotowániem byli! o toć pewnie od Iezusa wrociwſzy uſtáwicznie myśl nabozna nád ziemią, ſerce w niebie, áffekt w Bogu! budowáli kośćioły, ſtawiáli ołtarze, záczynali nabożeńſtwá, o ktorych myślić głowá coś

coś może, opiſáć pioro nie może. *Reverſi ſunt in regionem ſuam.* Wrocili do domow ſwoich Swięci Krolowie, y wſzytkich ná ſwoie poboznośc oczy y zadumięnia obrocili. Wrocili do Oyczyzny, y ſobie podobną w cnoćie uczynili. Wrocili, y pogáńskie báłwochwalſtwá wywrocili, Kroleſtwá do Boga náwrocili. Iakimże Apoſtolſtwem? iáką wymową? Nie trzebá długo ukoronowanym prácować Operáryuſzom. Idą ſpieſzne w śieć rybki, kiedy niewod zárzuca y ciągnie Rybołow w koronie. Widźiec Swiętych Krolow obyczáie, doſyć było błądzącym národom do obaczęnia ſię. Swięći Trzey Krolowie potężna do ſzukánia Boga námową y kázánie. O tym ia mowić będę, wy naymnieyſze odetchnięnia uſtáwicznie gádáyćie: *Venimus adorare Dominum.*

Moia winá: z wielką dyſtrákcyą przyſzłá mi w dziśieyſzych pacierzách reflexya. Káżdego dnia Kápłáńskie *Matutinum* záczyna śię od *Invitatorium*, ábo od zápraſzania do chwały Boskiey Pſalmem Dawidowym: *Venite exultemus Domino*: Ná uroczyſtośc Trzech Krolow rubrycellá piſze: *Omittitur Invitatorium cum Pſalmo venite exultemus*, co ſię tylko przytrafia ná wielki Czwartek, Piątek, y Sobotę. Ale tám iáko od zalu nád męką Iezuſową pomięſzány porządek mſzy, ták y pacierzy. Ná Trzy Krole, czemu nie ſpiewać: *Venite exultemus*? Owſzemby wielkim głoſem krzyczeć wſzytkim

tkim

tkim narodom z rádośći: *Venite exultemus Domino*. Pierwiastki narodow, Wodzowie náśi, Oycowie naśi, pierwsza wiárá nászá, Kásper, Balcer, Malcher! Cieszę się, kiedy często po drzwiách domowych Imiona święte czytam, G. M. B. Brama tryumfalna, ktora narody do poznánia Boskiego weszły, Trzey Krolowie. Nad to Trzey krolowie Święći! wielká exultácyi materya! *Venite exultemus*. Wesoła niebu w śiermiędze cnota, wesełsza w purpurze. Dźień y noc wesolo wyspiewuią Serafinowie, kiedy spiewać przychodzi: *Sanctus Dominus*. Nie powtarzay fráfobliwych roskazow Psalmisto. *Attollite portas Principes vestras?* Podnieśćie bram waszych Xiażętá niebieskie. Z záwias ochotnie drzwi wyskoczą ná przyięćię, tylko niech idącego obaczą Páná stroyniey cnotámi, niżeli tytulámi iásnego. Idźie ná *Venite exultemus*, ochotne niebo, kiedy kołace do niebá Swięty w koronie. Pięknie zdobi ołtarze Boskie prostego kwiátu rowniánká, piękniey Krol kwiátow, Lilia. Tyśiączne przykłády minę; częste nád Krolem Pudykiem, nád Kunegundą, nád Kazimierzem krolewicem ślicznie wypogodzone widywano świátłá: śmiechy to były cieszącego się niebá z krolewskich świątobliwośći Y dla tegoć śpiewać ia chciałem ná fest dźiśieyszy *Invitatorium*, y *venite exultemus*; ále zákázu słuszney domyślam się racyi. *Invitatorium* zápraszá goraco ná chwałę

łę Bożą: *Venite exultemus Domino, jubilemus Deo*; namawia do słuchánia y szukánia Boga. Przy uroczystośći Ss. trzech Krolow dać pokoy inwitacyom? Nie wołayćie *venite adoremus*? Przyklad kłániaiących się Krolow, á czyiego uporu nie skłoni? czyiey nie złámie krnąbnośći ná ádoracyą BoGU? Nayskutecznieysze *Invitatoria*, naypotężnieysze namowy, Trzey Krolowie SS. Rozbierzmy y Imię festu dźiśieyszego. Iedni piszą: Szostego dnia Stycznia, Swieto Trzech Krolow: Drudzy: *Epiphania Domini*: Obiáwienie Boskie. Bodayże do wszytkich było! Ieszcze Swięty Páwle Apostole, y u Chrześćián *Ignotus DEUS*! Ták zyiemy! iákbyśmy co to Bog! że iest Bog! że wszedźie! nie ználi. Zwyciężyliśmy zaiádle ná Chrystusá żydostwo złośćią! *Si Dominum gloriæ cognovissent, nunquam crucifixissent*! Atcusza Łyszczyńskiego dla bluźnierstw swawolnych poimánego nawiedza Chryzostom Záłuski Biskup Warmiński, po długiey ná pożytek duszny rozmowie pisze do konfidenta: *Hic homo neque DEUM cognoscit, neque se: quia corpus amat, non animam*. Ten człowiek áni się ná Bogu, áni zna ná sobie, ciáło kocha, nie duszę. O iak ná wielu nárzeká niebo! Ciáło kocha, nie duszę! toć idźie: ten człowiek áni się ná Bogu, áni zna na sobie. Gdyby *Epiphaniam Domini* prawdźiwe Boga poznánie po cáłym rozpiłać świećie! Ale co záłożoney tycze się trudnośći; uroczystość Swiętych

tych Trzech Krolow dobrze piſzećie Kálendárze o-boim tytułem. Wnośi ieden konieczną illácyą drugi. Być muśi dzień Swiętych Krolow, dniem obiáwienia, dniem pokazánia Boga. Zaden Káznodzieiá ták iáſną demonſtrácyą nie pokaże Boga, y drogi do niego, iáko Krolow świątobliwość. Skąd, że ſię wrocę do puſzczonego iuż *invitatorium*, záráz záczynáią ſię Pſalmy iutrzne od roskazu: *Afferte Domino filii DEI, adorate Dominum in aula ſancta ejus.* Ofiáruyćie Pánu? kłániaycie ſię Bogu. Przy świećie Trzech Krolow, długich wywodow do ſzukánia Boga nie potrzebá. Nie radzą, ále roskázuią nie iáko, ſzukać, czcić, kłániać ſię Bogu SS. Trzey Krolowie. Ledwo co cudowną obáczyli gwiazde orientalni Mędrcy, bez dilacyi idą, tylko nie lecą dokąd woła. *Vidimus ſtellam ejus, & venimus adorare.* Polaczyli ſpieſzną koniunkcyą: *Vidimus & venimus.* Słuſznie dźiwuieſz ſię idącym Máteuſzu S. *Ecce magi!* Rzecz rzadka! rzecz ktorą nie częſty wytchnie pálec *Ecce!* bez odwłoki, *in puncto* chwycić ſię tego, do czego Bog woła. Zwyczáynie w dálekich dilacyach Boskie powołánia. Wołał do poznánia Boga Duch S. Atenczykow przez Páwłá, odkłádáią ná czas inny poſelſtwo Boskie. *Audiemus te de hoc poſtea.* Nie dármo Pſalmiſtá S. woła Dziś ieżeli głos Boży usłyſzyćie, dziś ucho ná roskaz Boga, rękę gotuycie ná exaltacyą. *Hodie ſi vocem Domini audie-*

ritis, nolite obdurare corda veſtra. Prędkiego niema słuchu u ludźi głos Boski. Z podobnych náśmiewał ſię dilacyi Seneká. *Audias pleroſque. A quinquageſimo in otium ſecedam: Sexageſimus annus me ab officiis dimittet. Quis iſta, ſicut diſponis, ire faciet?* Tákim ſtylem powoláne ná służbę Bożą niedbalſtwa, ná popráwę żyćia záſtárzáłe y w młodych nálogi gadáią! Iak trzydźieśći, czterdźieśći lat przepędzę, oſtatek żyćia wpędzę do kláſztora. Pożegnam ſię z Rátuſzem, z Grodem, z publicznemi intereſſami: iák ſię z rokiem przywitąm ſześćdźieśiatym. Ktoſz ták rzeczom poyść każe, iáko ty dyſponuieſz? Krolá Zygmuntá II. zwáli Polacy iutrzeyſzym: ode dnia do dnia publiczne odkłádał obrády: á kiedy nieskonczoną ſpráwę do przyſzłey odwlec kazał kadencyi, ktory oznáymiał diláte, powiedział: *Sereniſſimus cauſam differt ad diem judicii.* Odkłáda Krol Iegomość, do dnia ſądnego. O iáko ſię dźiś w rzeczách do duſzy nalezących y w Polszcze národziło Kráſtyousow! Trzeba dług oddac, *cras*: trzebá okazyą do grzechu porzucić, cras: trzeba porzucić dom y Rodźicow, iáko Bog wola, cras: y znowu cras, y ieſzcze cras. Nie ſłuſznie ſię lotnym herbuiemy Orłem Polacy, ledwo nie każdey akcyi, ktorą dla zbáwienia uczynić trzebá, pieczęć widzę kraczącego cras, cras, Kruká. Ach nieuważámy! żeć nieſłuſzne świętych inſtynktow y przedśięwźięćia dilá-

dylácye, do dnia poydą ſądnego! Niechciáł do dworu ſwoiego przyiąc sługi Krukowskiego Ian Zámoyski Kanclerz Wielki Koronny. Mowił: Záráz u mnie, nie iutro czynić trzebá, co kaza. Skąd pokoiowym práwo dawał. *Calceis alas aptate.* Skrzydłá do botá przyprawuićie. Wylećieć ná roskaz Páński nalezy. Nie kochamy Boga, nie kochamy zbáwienia duſz náſzych! ieżeli nie lećiemy, kędy o Boga, kędy idźie o duſzę! Pochlebiamy leniſtwu, mowięmy: będźie czas do popráwy. *Quis iſta ſicut diſponis, ire faciet?* Ktoſz iáko ty diſponuieſz, słucháć diſpozycyi twoich będźie? Iutro chceſz pokutowáć? będźieſzże iutro miał pewnie? Dźiś maſz łáskę, iutro iey umkną! Pozwolcie do domu Bożego z proſtey cháty przyprowádźić dokument. Pobiłá Mátká Łuśiá ſwawolnego. Popráwić ſię miáł? gorſzy: daſa ſię, slocha, zápiec ſię wciſnawſzy mruczy. Czas obiádu: siadł Oćiec, Mátká: śiádły inne dźieci do ſtołu. Nie zápomniáłá o mruku zápieckowskim Mátká, więc woła: Łuśiu? podź ieść. haka Łuś; płácze: ále, ieść, nie poydęć. Ták głupi Łuśiu? ták czyń! wskoraſz? Iedzą. Znowu woła Mátká. Ey Łuśiu podź ieść. Łuś głupi haka. Iedzćie tam ſobie. O Łuśiu! Łuśiu! więc iedzą y nic nie mowią dalcy wyirzy z zápieca Łuś oſtrożnie, żeby go niepoſtrzeżano, widźi, że iuż ná ſtole nie wiele, dopiero záwoła: Páni Matko záwołáyćieſz ieſzcze raz. Wstánie Mátká, rozgą ośiecze. Łu-

Łuśiu nie ſzedłeś, kiedy wołano; nie iedzże? beczże? Łuśiowie? Iáśiowie krnąbni? &c. woła was Bog do boku, wołá do ſtołu ſwoiego, płaczećie? po uporczywych kątach ſię kryiećie? żeby znowu Bog wołał, czekaćie! ſtráſzney boyćie ſię rozgi. Nic miley nie widźi niebo iáko w momencie ná powołánia ſwoie idącą ochotę: Nic ſurowiey nie karze niebo iáko odwłocznych od dnia do dnia doiutrkow. *Væ prægnantibus?* To páńska Elektow Boskich pochwala. *Vidimus ſtellã ejus & venimus adorare Dominum.* Chwalę y ia rzeską ná znák Boski w trzech Krolách ochotę, ále chciałbym wiedzieć, kto ná ták ſpieſzne námowił drogi? Wiem, że gwiazda ma ſwoy iezyk. *Stellæ, lingvæ Cœli:* ale niewięm, żeby co mowiła. To więm od S. Auguſtyná, Chryzoſtoma, Tomaſza z Akwinu, że nie *de plebe*, nie z poſpolitych luminarzow gwiazda byłá. Krolęm nad innemi iaśniáłá. Skąd y naypierwſzy luminarz słońce lubo południowym nie gásil gwiazdy ogniem. *Probabilius videtur quod fuerit ſtella de novo creata, non in cælo, ſed in aere vicino, quæ ſecundum divinam voluntatem movebatur, & movebat 3. par. quæſ. 34. Art. 7.* Nośiłá gwiazda nie bodące rogi, ale sliczney urody dźiecię z krzyżem na czele, według S. Chryzoſtoma, ták że śię gwiazdźie, iák Bogowi kłániać Mędrcowie chcieli, ále odrádźił Anioł (iako nápiſał S. Aug.) y ſzukać za przewodem gwiazdy

gwiazdy, Stworzycielá kazał. Ktoſz nie widźi? że to Pańská, że świętá gwiazda. Cała Boska, *ſtella ejus*, nic w niey nie widać tylko BOGA, toć nie dziw, że nic nie mowiąc, ták łátwo iednym ná ſiebie ſpoyrzeniem do ſzukania BOGA Trzech Krolow námowiłá. Nayiáśnieyſzy Pan, á Swięty, potężny do ſerc ludzkich káznodźieiá. Szliśćie zá gwiazdą Swięci Mędrcowie, y doſzliśćie chwały cudownego Luminarza. Pzenieśliśćie *majus magno de ſidere ſidus*, z gwiazdy, do ſerca Dźiecię IEZUSA, przenieśliśćie w obyczaie. Kazdy z was, iak Pan Iezus, cichy, skromny, łáskáwy, cierpliwy, Swięty, Nic nie mowcie do świátá, doſyć gorącego kazánia y bodźca, widźieć Krolow w świętym promieniu. Dnia dzisieyſzego ná medytácyi o Trzech Krolach rozgorzałá ſię w miłości Boskiey S. Franciſzká: Swiętą Etną ſerce tchnęło. Widźi cáłuiących noſzki Iezuſowe trzech Krolow, widźi bliską ſiebie MARYA, ktora iey rzecze. Franciſzko ſtaray ſię, żebyś zrozumiałá y poięła miłości Boskiey śiłę. Ktoſz co to miłość Boska wytłumaczy? Patrz ná Krolow SS. Franciſzko. Ale nic nie mowią? Wiele nic nie mowiąc mowią! Z ták niezmordowaną pilnośćią ſzukáią BOGA! z przepaśćistą kłániáią pokorą! z wielką skárbow, z wiekſzą ſerca otworzyſtośćią dáry oddáią! ieſzczeſz mocnieyſzey mowy do wytłumáczenia miłości BOżey czekać trzebá? Nayskutecznieyſzy miłości IezuſoweyKaznodzieia, Krolowie

Krolowie Swięci. To iáwnie w obiawieniach ſwoich pokazuie Jan S. *Apoc. c. 5.* Dwudźieſtu czterech Stárcow ukoronowane ſcielą głowy przed Bárankiem; aż tu po niebie co żywo ſpiewa chwałę BOGU. *Millia millium dicentium: dignus eſt Agnus accipere honorem, gloriam &c.* Aż tu naziemi, pod ziemią, po morzu wſzytko ſtworzenie krzyczy: *Sedenti in throno, & Agno benedictio, honor, poteſtas.* Iákiſz káznodźieia cáłe niebo y ziemię na ádoracyą Baránká námowił? Rzucili ſię ná cześć ná tronie ſiedzącego Ukoronowani Stáruſzkowie, nic niemowiąc podobną wyperſwádowáli miłość wſzytkiemu ſtworzeniu. Swięci Trzey Krolowie? z tych ia was dwudźieſtu Starcow być rozumiem, ábo im podobnych. Widźi was Wſchod y Zachod, widźi Południe y ſtłoczna Pulnoc przy nogách Iezuſowych: máią wſzytkie świátá częśći doſyć kazánia, żeby podobną ſzły do BOGA uśilnośćią. Admirał Hiſzpáński Vaſco zeznawał, że ten brzeg, ná ktory wyśiadali trzey Krolowie, nazwány był portem Ewangelii: *Eſt portus Evangeliorum, in quem quondam Sancti exſcenderunt Magi ab Inſula Maga dicti.* Patrzcie? kędy ſię pokaża SS. Trzey Krolowie, tam ámbona predykácyi, tam brzeg opowiádánia Ewangelii. Nie bez táiemnice być rozumiem, że Opátrzność Boska ciáłá Swiętych Krolow złotą obręczą ſpoione z mieyſca ná mieyſce przenośiła, z Perſyi

ſyi do Konſtantynopola, z Konſtantynopola do Medyolanu, ztąd do Kolna. Y ciáłá krolewskie Apoſtolską regułę chowáią. *Euntes prædicate.* Chodzą po świecie, y BOGA ſzukać uczą. Nie łátwo wypowie Kolno, iák wielu z Swiętych ciał nauki, BOGA ſzukáło y ználazło. Tyle w Kolnie Kośćiołow, ile dni w roku. Przy Krolach Swiętych nábożeńſtwá, mniey kośćiołow nie obeymie. Ná kſztałt Xiężyca, ále roſnącego wybudowane Kolno. Przybywa dla Swiętego Trzech Krolow depozytu prawdźiwych w duchu adoratorow BOGA, iák w roſnącym Xiężycu światłá. Wielu grob Swiętych náwiedzaiący czuią zápach Mirrhy y kádzidła: pewnie ow zapach, ná ktory święte idą duſze ſzukaiąc BOGA. Co z nabożeńſtwa noſzą na ſobie Imiona Trzech Krolow, krom innych pożytkow maią y ten, że ich wielka nie rzuca choroba. *Hæc tria qui ſecum portavit Nomina Regum, ſolvitur à morbo Domini pietate Caduco.* Nie idą do kaduka, idą pilnieyſzemi drogami do BOGA, przy ktorych choć imię tylko SS. Krolow. Domowna rzecz ieſt, świątobliwość ukoronowana. Nayskutecznieyſzy do ſzukania Bogá káznodźieia, Ss. Trzey Krolowie.

Ach złośći naſza iakos nieużyta! Nic na upor záćięty, y wymowne Swiętych Krolow przykłady niemogą! Szukamy łákomą pilnośćią złota, chlebá, fortun, reputacyi, nie ſzukamy BOGA! Iakże niedbalſtwa wy-

wymowięmy náſze? Przyświecała gwiazda Mędrcom, y daremne nie gorzáły ognie. Krom inſzych pochodni, Trzey Krolowie, iako trzy Słońcá, *Reges regnorum ſoles* oźiębłe podpaláią leniſtwa, czemuſz krzepniemy? czemu goręcey do BOGA ſię y zbawienia nie bierzemy? *Quid prodeſt homini? ſi mundum lucretur univerſum, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Coſz mi potym? że świat znaydę cały, ieżeli BOGA? ieżeli duſzę zgubię? Nic nie mam, ieżeli przy wſzytkim, BOGA nie mam: mam wſzytko, ieżeli przy uboſtwie mam BOGA. *DEUS meus & omnia.* Nie ganię miernego o dobre mienie zábiegánia. Stáraycie ſię o chleb, ſtaraycie o odźieżą, ſtaraycie o groſz; ále wprzod ſtaraycie o BOGA. Artykuł wiary. *Quærite primùm regnum DEI, & hæc omnia adycientur vobis.* Nie znayduiemy iakoś nic do domu, bo przez zgubę Boga y ſumnięnia, ſzukamy chlebá y Imięnia. Iedrzeiowi Gorce, Chrabi, Kaſztelanowi Poznańskiemu, Generałowi Wielgopolskiemu krotki ále długim rowny napiſał panegiryk Orzechowski. *Nihil illo in Polonia ditius, nihil illo melius.* Szukáymy pierwſzym ſtárániem BOGU ſię podobać. *Nihil illo melius*: znaydźiemy y *nihil illo ditius*, ieżeli BOG widźi potrzebne do zbáwienia *ditius*. Swięci Trzey Krolowie porzucili fortuny, porzucili domy, porzucili wſzytko, żeby ználeźli BOGA. Podobną pilnośćią ſzukaymy

kaymyſz BOGA, poki ſię znaleść może. *Quærite Dominum, dum inveniri poteſt.* Zachoway Boże od owego piorunu głow náſzych! *Quæretis me, & non me invenietis; in peccato veſtro moriemini.* Ode dnia do dnia odkłdamy ſzukánie BOGA! drudzy aż ná ſtarość, drudzy áż do śmierći. Dla BOGA! nie wczeſny czas ſzukánia zbawienia. *Quærite, dum inveniri poteſt.* Szukáliśćie utaionego w ciele ludzkim, y znaleźliśćie BOGA Swieci Trzey Krolowie. Mamy przykład, dayćieſz pomoc, y przyczyną wáſzą znaydźicie BOGA y dla nas po kolędźie, będźie znaleźne, honor, chwała, miłość BOGA zá złoto; dobrego odtąd przykłádu zápách, zá kádźidło; weſołá w gorzkich utrapieniach ćierpliwość, za MYRRĘ A.

KAZANIE

NA SWIĘTA AGNIESZKĘ.

Simile eſt regnum Cælorum Virginibus Matth 21.

DOchodźcie? do iakiey przyſzłá powagi y eſtymacyi trzynaſtoletnia Agnieſzká? podobnym iey być, niepodobna iák łakomą konkuruie niebo pilnośćią. Nie lada godności prærogatywę nośić muśi, z kim poyść w ekwał uśiłuią nayzacnieyśi. Rownać ſię roża z chwáſtem, liliá z pokrzywą nie będźie: rownego w piękności y ſtaturze ſzuka kwiatu, z ktorymby go w iedneyże kwaterze podobieńſtwo położyło.

ło. Gdyby mowić liliá umiała, dźiękowałaby Polakom, kiedy Krolową ſwoię Ludowikę dla urody Corką lilii nazywali. Krolowi kwiatow, komparacya z nayurodźiwſzą Krolową, zá koronę. Miedzy Pares Francyi nie poydźie chyba rowny urodzeniem y sławą. Iako należy, wyſoko ſzacował człowieka Apoſtoł Paweł, więc każe do Atenczykow, y mowi. Nie lekko ſzacuymy ſię ludźie! Ani złoto, ani drogi kámień, ani żáden metal rownać ſię z człowiekiem nie może, chybá z krzywdą nieporownaną. *Genus cum ſimus DEI, non debemus æſtimare auro, aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis & cogitationi hominis Divinum eſſe ſimile.* Przeſzła ziemskie zacnośći, inſzego świátá człowiek, Agnieſzká; niebo z nią w parze idźie tryumfalnie. Nie dawno (acz codzienna to hiſtorya) powadźili ſię młodźi Retorowie, urodzeniem ſláċheckim bracia, ſuknią iedęn drugiemu brát łátá. Łatał fantazya gęſte łáty kontuſza uboſzy, y ſtroynieyſzego śmiałość w łáianiu tym iednym zbiiał. Abom ci nie rowny? Zá krotką interrogacyą, krotką usłyſzał reſponſyą. *Qualis mihi!* Iakić mi! Lepſzym ſenſem ponowię ia admiracyą, kiedy idące niebo w podobieńſtwo z Swiętą Agnieſzką widzę. *Qualis mihi!* Co to za godność Agnieſzki! niebo z nią brat. zábrát. *Simile regnū Cælorum virginibus,* A co pilnieyſzą uważam konſyderacyą, rowna ſię z Pannami niebo, y nie po proſtu ále zowie

ſię

ſię krolestwem. Páńská rzecz być muśi pánieństwo, z ktorym żeby w słuſzną kompárácyą poyść niebo mogło, w krolewskie przybiera ſię tytuły. O częſto głupie cory ludźkie! dla momentu pociechy, niebieskie tracicie podobieństwo, ſrogie na ſiebie Tyranki! Tak piękną niebá komparacyą wygorowałá Agnieſzká ná *ſuperlativum*, im mnieyſza láty, tym zacnieyſza talenty do podobieńſtwá z niebem. Kocha ſię w tym obráźie niebo, kocha y Agnieſzka, że podobna niebu, á tákim podobieńſtwem, że trudno niebá od Agnieſzki, trudno rożeznać Agnieſzki od nieba. Przecław y Wácław Leſzczyńſcy rodzeni bracia y owſzem bliźniacy z Oyca Iędrzeia, z Matki Opalińskiey, tak ſobie podobni zyli, że y Rodźicy, iak w pierwſzym ták w dalſzym wieku tylko ich rozeznali po ſukni z umysłu odmienney. Przemienieli ſuknie? w momencie z Wacławá Przecław, z Przecławá Wácław. Było, że zona ledwo nie przyśięgłá, że mąż iey; á brát był w iego ſuknie przebrany. Tak czytam w Klimateryku 3. Weſpázyana Kochowskiego. Podobne niebá y Agnieſzki podobieńſtwa. U Agnieſzki iák w niebie, w niebie, iák u Agnieſzki. O tym mowá moia: niechże będźie ná chwałę y miłość BOGU, iaką má w niebie!

Kończy zimę, záczyna bárának wioſnę, niechże y dalſzey mowy początkiem będźie; ſtánie zá fortem arietem

arietem prawdźie na mury przeciwne. W imię, do boku, iako po obrazach widźiemy, do żyćia przyiełá báranká Agnieſzká: y niewinnośćią, cichośćią, skromnośćią, cierpliwośćią zwyciężyłá. Przy zwycięſtwach Agnieſzki tryumfuycie Iunoſzowie? herbem ſię waſzym pieczętuie. Baranek z ciebie Święta Panno? gotuyże ſię ná rzez, ná wilcze zęby y pázury. Iuż po utarczce! wygrałá Agnieſzka, zwyciężył báranek. Naypoteżnieyſze woysko, nayśilnieyſza obroná, niewinność. Báránek *cunctos valet ille leones*. Obraz Agnieſzki báránek, coſz zá znák obyczáie malować naſze będźie? Przypiſze kretym Machiawelom nieſzczerość węzá ábo liſa: obzercom piańſtwo kufel: odkłádáiącym pokutę prokraſtynacya kruká: wyuzdánym ná wſzelką roſpuſtę Lybertynom mułá y ſzkápę, ſwawola. Iákby mię z skory odźierał, drżę, kiedy myślę, ná ſądźie Bożym kędyſz? miedzy kozłámi, czyli miedzy bárankámi ſtánę? iużeś Agnieſzko *inter oves* Niewinna dźiewica uſtáwiczna przy báranku, ktory grzechy gładźi: czemuſz my winni, z kośćiołem częſto nie wzdychamy? Báranku Bozy, ktory gládźisz grzechy świátá, zmiłuy ſię nád nami. Niech nikt nie rozumie, że z proſtey trzody Báranek przy Agnieſzce. Znak to niebieski, y że u Agnieſzki obyczáie niebieskie, pokazuie. Iák w niebie, tak u Agnieſzki, báránek, nie słonce dni rozmierza. *Lucerna ejus eſt Agnus*. W niebie

niebie niewinne duſze chodzą zá baránkiem z właſciwym ſobie ſpiewániem: *Sequuntur agnum, quocunque, ierit.* U Agnieſzki iak w niebie, y po obrażach z ſwoim y zá ſwoim Báránkiem chodźi. Drozſze nád złote, Pánieńskie laureolas przed tronem bárankowym Pánienká ſciele. Ták czynią z koronami w niebie dwudźieſtu y czterech Stárcow. Agnieſzki pochwała, ktorą Maniliuſz przyrzucił komuś. *Forma puellæ, ſtantis erat cæli ſpecies.* Ná ziemi nic z ziemskich nie miała obyczaiow, ſzczegulnym pánieńſtwu przywileiem: *hæc aera, ſidera nubesque transgrediens:* Chybá do owey porownać ziemi Agnieſzkę, ktorą u tegoſz Poety niebo składa. *Terraque compoſuit cælum, quæ pendet ab illo.* Dźiękował Dawid P. BOGU, zá iákieś ná rozumie niebo. *Fecit cælos in intellectu.* Szácuyćie náukę młodźi, y niebo rozumem ſtoi. Stefan Krol Polski młodź polską do nauk záchęcáiąc mawiał. *Stude benè, faciam te* Mci Pánie. Rozum y niebo y ziemie pánoſzy. *Fecit cælos in intellectu.* Kedy rozumnie, tám iák w niebie. Ták było u Agnieſzki. Iedna to z mądrych Pánienká. Prudencyą ią nazywálá roſtropność, toć y w iey głowie iák w niebie. *Fecit cælos in intellectu.* Alexarchus ſtáry Grammatyk ſzkołę ſwoię nazywał niebem, gradus ſzkolne Zodyákiem, ławki y uczniow gwiazdámi; reguły świátłem: częśći orácyi *Nomina, Pronomina, Verba &c.* znákámi zodyacznemi, ſiebie zwác kazał Słońcem. Iák my to zawſze rzeczy zdobiemy náſze! Mizerne Grammátyczysko, áż intimiskie prace w niebo wynośi! Duma to nádętá Alexarchá, prawdźiwá skoły twoiey pochwałá Swiętá Agnieſzko? Według ſtárego Rzymu zwyczaiu chodźiłá z Senatorskiemi Pannámi, y ona z pierwſzych do ſzkoły, uczyła ſię nauk wyżſzych. Nauczyciel u niey Bog, Xięgá niebo, litery gwiazdy, á co w niebie widźiáłá, przenośiłá do duſze, y ſzkołę nauk ſwoich niebem uczyniłá. Nie inaczey uczyliby ſię Anieli w niebie, iáko ſię w Rzymie uczyłá Agnieſzká. W chodźiłá y wychodźiłá z ſzkoły, z táką skromnośćią, z iáką przy tronie Boskim ſtoią Seráfinowie twarz ſwoie dwoiſtym zasłaniaiący skrzydłem. Ieſzcze w Rzymie przytrzymuie Rzymski Mędrzec, Seneká. Mowi on ná pochwałę Mądrych. Chcecie wiedźieć, iáki ieſt ſtan mądrey duſzy? táki, iáki ieſt świátá nád ziemią, to ieſt niebá, záwſze tam naymnieyſzym nie pomieſzána pogoda obłokiem. *Talis eſt ſapientis animus, qualis eſt mundi ſtatus ſupra lunam, ſemper illic ſerenum.* Krotkim czaſem w Rzymskiey ſzkole ták pięknie poſtąpiłá Agnieſzká, że ucząc ſię uczyć Rzym mogłá. Y uczyłá. Tegom ſię nauczył od S. Ambrożego. *Magiſterium virtutis implevit, quæ præjudicium vehebat ætatis.* Mądra Panna, Swięta Agnieſzká, nie inaczey u niey wzyćiu, tylko iáko

iáko w niebie, záwſze pogodnie, záwſze weſoło, záwſze z Bozą wolą zgodnie. Przybedźie powagi mowie od Pátryarchy Abráhámá. Wyſcła nayſtarſzego sługę ſwoiego do Mezopotamii ſtáráć ſię o dozywotniego przyiaciela, Iedynakowi ſwoiemu, Izáákowi, zá towarzyſza drog dáie nabożeńſtwo. *Dominus Deus cæli mittet Angelum ſuum coram te, & accipies inde uxorem filio meo.* Nie odwłoczy drogi sługá, wypráwuie ſię, idźie, iuż przychodźi do Mezopotamii. Od czegoſz roskazy záczyná Pańskie? od BOGA. Nayſzczęśliwiey ſwatuie pobożnośc. Abo nie trwałe, ábo nieſortunne przyiáźni, ktorych Bog nie iednoczy. Prośi tedy o pomoc BOGA sługá. *Domine DEUS Domini mei Abraham, ocurre mihi hodie, & fac miſericordiam cum Domino meo Abraham.* Pánie Boże Páná moiego wſpomoz mię, y uczyń miłośierdzie, z Abráhámem. Po iákiemuſz to? Zony ſzuka dobrey Izáákowi, y prośi o miłośierdźie. Mądrze. Wielkie miłośierdźie Boskie, dobra zona. Tego winſzował błogosławieńſtwá ſtáremu Tobiaſzowi Anioł Rafał, kiedy młodego przyprowádźiwſzy Tobiaſzka z dobrą cudownie zoną, (ſiedm mezow przy niey bieſoſtwo zábiło) dźiękowáć zá miłośierdźie BOGU kazał. *Benedicite Dominum cœli, quia fecit vobiſcum miſericordiam. Tob.* 12 Szczegulny dar Boży, zona rozumna y poczciwa. *Divitiæ dantur à parentibus, à Domino autem propriè uxor prudens.* Prov. 19. Hiſzpáńskie być ma przysłowie. *Homini, quem DEUS amat, Hiſpali domum largitur & victum.* Prawdziwiey rzeczeſz. Kogo Bog kocha, dobrą opatrzy zonę y po życie. *Quem DEUS diligit, probam largitur uxorem & convictum.* Z dobrą życie zoną, złotych czaſow drogie relikwie. Tak weſołym ſpiewał Mákaronizmem Kochánowski. *Ipſi (Ziemiano) epulas nati cnotliwaque zona miniſtrat: Omne* gotowa *pati, quodcunque ferat ſors. Sic olim vixiſſe homines, cum* złote *fuerunt ſæcula, crediderim.* Część y prawdźiwa poboznego Chrześcianiná modlitwá. Potępi mię grzeſzniká Bog? uczyni ſpráwiedliwość: zbáwi? uczyni miłośierdźie. Złą zonę nazwał ktoś *infernum inferiore* á inny z imienia *uxor* przez ánágramma uczynił *orcus*: iákby zony y piekłá iedna byłá kondycya, y tu miłośierdźie Boskie, kogo zpiekielnego złey zony przeklectwa wybawi. Niewię (acz łátwy domysł) z iákiey rácyi ná złey toni ławę nazwał ktoś po łácinie nie *ſcamnum*, ále *miſericordia.* To wiem, że właściwiey dobra zona, *Miſericordia.* O iák ſtráſznych uſzedł przepáśći! kto dobrą ználazł. W Podgorzu z dozywotniego przyiaciełá niekontent Sláchcic, y żyć niechce. Iedna z piekielnych Furii byłá, cháłáſow, czartow domowe ſciany obiac nie mogły: zwłaſzczá kiedy czarki, dopieroſz kiedy wielkiey czáry skoſztowáłá. Napomina mąż, prośi, czáſem y łáie, kiedy zadne nie pomagáią

gáią ludźkie remedia, idźie o pomoc do Bogá. Codźień *miserere mei DEUS secundum magnam misericordiam* mowi, żeby Bog miłosciwy ledzę w owieczkę, piekielną Ryxę w prádźiwą Bonę (boć byłá w Polszcze Bona nád ktorą gorszey nie pytay) przemienił. Chwálę nabożeństwo. Psalm o wielkie miłośierdźie żebrzący naypro-porcyonalsza o dobrą żonę modlitwa. Wielkie Boskie miłośierdźie, zoná dobra. Toć dobrze się *Major domo* Abráhámow modli. *Fac Domine misericordiam cum Domino meo Abraham.* Ná dálszą idą mi reflexyą pierwsze modlitwy słowá. *Domine DEUS Domini mei Abraham.* Czemu nie mowi ?iáko słyszał od Abrahamá. *Domine DEUS Cæli.* To iedno Bog niebá, y Bog Abráhámá ? iedno niebo, co Abram bedźie ? *Dominus DEUS Cæli*; mowi Abráhám. *Domine DEUS Domini mei*: mowi Sługá. Być wielkie w Abráhámie podobieństwo do nieba muśiáło ? Było. Dźieci u niego gwiazdy, Zona iák Xiezyc, Abráhám Słońcem, dom Abráhámow niebem. *Multiplicabo semen tuum sicut stellas Gen.* 22. Agnieszko S. iákże mi w komparacyą z Pátryarchą Abrahámem poydźiesz? Abrahám *grandævus, plenus dierum*, ty lat trzynastu, ieszcze według Ambrożego S. *vivere nescia, & jam mori parata!* Certuie z Stárcami Abráhámi ledwo nie dźiecię, Agnieszká. *Infantia computabatur in annis, senectus mentis erat immensa.* Y przed mezow

mezow Ambroży S. wyprowadza żyćie Agnieszki ná scenę. *Natalis est Sanctæ Agnetis? mirentur viri, non desperent parvuli, stupeant nuptæ, imitentur innuptæ.* Uroczysty dźień iest Agnieszki : tu męże ? tu dźieci, tu Pánienki, tu się schodźcie mezátki ? Nie ma tyle do zebránia miodu po obszernych łąkách y lipách iedná pszczołká, ile w żyćiu Agnieszki wszytkie stany. *Mirentur viri.* Cud mezow Agnieszká. Czyniłá, cierpiała dla Bogá Pánienka, od czego uciekáią mezowie. O lepszą z mezámi dźieci ? dałá przykład lat trzynastu Agnieszká. Może o bok z stáremi Pátryarchámi w cnocie y dźiecię chodźić. Iezeli Abráham Ociec wielu narodow, *Pater multitudinis?* rzeczeżá Agnieszka niebo, iák wiele Emerencyan Pánienek, iák wiele Konstancyi Corek Cesarskich, iák wiele dusz inszych Bogu pozyskáłá. *Numera stellas.* Rodzicom ustáwicznie nad swoim grobem płáczącym pokazała się Agnieszká w niezliczoney świętych Pánienek komitywie, y łzy rodźicielskie ocieraia. Nie płáczcie umarłey, żyię z ták śliczną w niebie kompánią u Iezusá, ktoremum ná ziemi serdeczney zyłá miłości. Ile ludźi, tyle stawa panegirystow przy Agnieszce, iáko widźiał Ambrozy S. *Quot homines, tot præcones*: pieknasz to wielość! Y Agnieszka *mater multitudinis.* Izááká Abráham, swoie szyię pod miecz y ná ogień nieśie Agnieszká, niewiem czyli

czyli nie większym niżeli Izáák śmiechem. *Laeta successu, gradu festina, flere omnes, illa sine fletu. Ambros:* Y w ofierze y w nabożeństwie nie ustąpi Abráhámom Agnieszká. *Devotio supra aetatem, virtus supra naturam*; toć y o niey dobrze rzekę. Był Bog Pánem Agnieszki, był Bog Pánem niebá. Bo u Agnieszki duszа, iák niebo. Pacierz mi y dobry powiedźcie, ieżeli y w Pacierzu pochwał S. Agnieszki nie mowię. Mowięmy co prawdá wszyscy pacierz, nie wszyscy rozumięmy, dopierosz nie wszyscy, co każe, czyniemy. Rozumiała Pacierz zupełnie, umiała doskonale, czyniłá doskonaley Agnieszká. Ták u niey záwsze wola Boska, iák w niebie była. *Fiat*, raczey *facta est voluntas* Dei, *sicut in caelo, ita in corde Agnetis.* Nie rozumięm co Ian S. *apoc.* 21. pisze. *Primum caelum. abiit.* Pierwsze niebo przeszło. To dwoiste są u ludźi y dla ludźi nieba? Takby być miało. Ieżeli są u wszytkich, niewięm, więm, że u Agnieszki były. Przyszła do niebá, z niebá: *Primum caelum abiit.* Acz że pierwsze niebo tákie, iakie drugie, wniosła pierwsze z ziemi do nieba, y dostatnieysze uczyniła. Wszytkie nieba zwyczáie w Agnieszcze widzę, ktore opowiada pewną relacyą w obiawięniach swoich Ian S. *Plateae ejus aurum mundū, simile crystallo: singulae portae, singulae margaritae: in caelo neq; nubent neq; nubentur Mat.* 22. W niebie czysto wszytko iák złoto, iak krzyształ, kázda bramą z pereł

z pereł: áni się żenią áni, żenić będą. Tak właśnie u Agnieszki. Złoto na wybor Agnieszka? *Induit me Dominus cycla de auro texta, & immensis monilibus ornavit me.* Y znayduie ogień w złoćie, coby czyścił, ogień Męczeński to iedno w Agnieszce pokazał, że złotem byłá bez naymnieyszey limy. Niebo w krzyształách się przeglądá: piękności nie mierzę ia z krzyształu. Ciągnie do siebie słomę krzyształ. Nie słomiana Agnieszki cnotá; deby stoletnie wiatr kruszy, żaden impet y nie wstrząsnął sercem Pánieńskim. Skąd y w Konstancyi Cesarzownie chwieiącey się słabą mocnilá siłę *Constanter age Constantia?* Za Iana Kazimierza ktoś z dworskich słucháiac instrukcyi danych Ichmciom Pánom Posłom od Seymikow záwołáł. *O stramineas instructiones!* Kochow. *Clim.* 3. Instrukcye Agnieszki, ktoremi y siebie rządźiłá y innych, dyámentowe. Brąmy w niebie perłowe. Zyćie Agnieszki iak perlá, drogie, niewinne, podobieństwo z niebęm máiące: co o perlách nápisał. Pliniusz *Majorem cum caelo affinitatem habent, quam cum mari.* Obsypáł Agnieszkę Iezus perlámi, y uczynił perłową. *Circumdedit me vernantibus atque coruscantibus gemmis pretiosis.* W rozumie y urodźie Agnieszki zákochał się Syn Stárosty Rzymskiego, więc tylko piekłá nieruszył, żeby ná swoie wzruszył intencye Agnieszkę: prośi, płacze, obiecuie, choruie, umiera. Ani myślcie? u Agnieszki

iák

iák w niebie. *In cælo neque nubent, neque nubentur* Roz-
gniewany Stároſta męczyć, katowáć Pánnę każe. Iák to
naygorſzy Tyran, miłość rozgniewana. Obnaża z ſukie-
nek (Nayſrozſza ná wſtyd Pánieński kátownia, nagość)
Raz okryią włoſy ciało Pánieńskie aż do ſtop od głowy.
Na włosku niewinnośći náſze. Raz Syná ſtároſty czart
umorzy, ktoremu ona wrociłá życie. Y czart brzydźi
ſię niewſtydem. Raz Anioł świátłem nád ſnieg bielſzym
niewinną odźiecie Pánienkę. U Agnieſzki iák w niebie.
Nie inſza w niebie ſuknia, tylko świátło. *Amictus lumi-
ne ſicut veſtimento.* Rozſzerzonemi skrzydłámi płomie-
niśći Seráfinowie ſpiewáią Bogu chwałę. Przeięłá nie-
bieską w modleniu modę. Agnieſzká. W męczeńskim
ogniu rozſzerzy ręce, bárziey ſerce, y wolá. Ciebie bła-
gam wſzechmogący godny Boże, tobie ſię kłániam,
tobie dźiękuię: zwyciężyłam przez Syna twoiego gnie-
wy świętokradźkiego Tyranna, niepokalaną drogą
ſzpetne ciáłá przeſzłam káły, do ciebie idę, ktoregom
záwſze kocháłá, záwſze prágnęłá. Zdźieram Manili-
uſza fragment z frontu pokoiu Ceſarza Rzymskiego
pochlebnie nápiſanego. *Cælum requievit in illo*: á nad
Agnieſzką piſzę. *Cælum requievit in illa*. Przeniosło ſię
do Agnieſzki niebo y tam ſpoczęło. Abo y my ſpoczni-
my, ále w przod do ſiebie zbáwienną wyboczywſzy re-
flexyą. U S. Agnieſzki iák w niebie, u nas iáko? po-
dobno

dobno iák w pieklę. U nas *nihil eſt niſi ſabula cælum.*
Coſz w nas podobnego ſobie niebo widźi? Uſtáwiczna
w niebie Boga chwałá y miłość: nikt tam zgrzeſzyć
y niechce y nie może. Uſtawiczna u nas obraża Bo-
ska, uſtáwiczna woli Bożey y ſpraw iego pogardá! Do
tey przyszliſmy złości uſtáwicznośćią grzeſzenia, że iuż
wielkie trudno żyć, á nie grzeſzyć. O nie ták w niebie
nie! złość to do piekłá podobna. Nam służy inskry-
pcya odrodkowi Synowi dáná, záczęta na złocie, skoń-
czona ná błocie. *Similis Parenti magno, ſicut ſoli lutum.*
Iak błoto do Słońcá, ták my podobni do niebá. Ach
nieſzczęſz mnie! Nic u mnie ták ſię nie dźieie iak w
niebie, tom do niebá niepodobny! tom od nieba da-
leki? to ſię do mnie niebo nie zna, y znáć nie będźie
ná wieki! tom zginął! Tylko ſobiew podobnych podo-
ba, tylko ſobie podobnych kocha, tylko ſobie znáio-
mych niebo przyimuie! Ták ſądźił y Poetá *Manilius.*
*Quis cælum poſſit, niſi cœli munera noſſet; Et reperire
DEUM? niſi qui pars ipſe deorum eſt.* Włádysław Ia-
gello Krol Polski nie inſzey materyi záżywał, tylko ſu-
kna na zupan y kontuſz, nie innego futra tylko báran-
kow, co żywo z Polakow dla podobieństwa Páná, tylko
w ſuknie, tylko w báránach. Były narody co dla podo-
bieństwá z chromym krolem chromiały, z gárbátym
garbiały, z ślepym ślepły. Nie ślepi, áni ſzpeci, áni ſzko-
H 2 dźi

dźi podobieństwo z niebem. Tákże kiedykolwiek chodźmy iák niebo, ták ſię ſtroymy iák niebo. Kandor, ſzczerość, niewinność, ozdobá niebá: poznanie, chwałá, miłość Boża nieuſtáiąca, zábáwy niebá. Po niebiesku ſz kochaymy Boga, á podźmy z niebem o lepſzą. Godźien godźien Bog! żebyśmy go co moment więcey, y ieſzcze więcey, y ieſzcze więcey kocháli. Wypádni z pierśi ſerce? ieżeli nierośniesz, ieżeli nie mężnieiesz miłośćią Boga. W niebie zgoda, pokoy, nikt niezayrzy, káżdy kontent. Nakſztałt że niebá odtąd? Uczyń nas Iezu podobnemi niebu! Krew twoia ozdobilá Agnieſzkę; *Sangvis ejus ornavit genas meas*, y uczyniłá podobną niebu. Krew twoia y na nas niech odmaluie niebo. Ledwoś podobieństwo człowieka na ſobie pod czas męki nośił, żebyś nas podobnych do niebá wykſztałtował. Niechże praca. ktorey druga podobna nie podobna, daremna nie będźie! Ach iák w nieforemne podobieństwá nieprawość ſzpetnie nas przybráłá! ow liſowi, ow leżącemu w błocie wieprzowi, ow wilkowi, ow Bog wie komu podobny: niechże odtąd wſzyſcy podobni zyiemy do niebá! Agnieſzko Swięta niechże y u nas będźie odtąd, iák w niebie.

KAZANIE

NA SWIĘTO GROMNICZNEY NAYSW. PANNY

ZA cożeście to Polskie kálendarze dźiśieyſzą uroczyſtość ſtraſznym od gromu przezwiskiem po-

mieſzáły? Swięto Pánny Maryi Gromniczney! Idźie Nayświętſza Mátká z Dźiecięciem Iezusem tryumfalną proceſſyą do kośćiołá Ierozolimskiego, tryumfom pogodne przyświeca niebo, skądże pioruny? Niepokálánie Poczęta Marya, nie miałá z grzechowego kálu y átomiku ná obłok grzmotem groźny. Nieśie do kośćiołá Syná, *lumen ad revelationem*, świátło ná oświecenie, nie ná zaćmienie: nieśie życie y zbáwienie świátá, *ſalutare Dei*, nie ſtráchy śmiertelne: nieśie ubozuchna Matká parę Synogarlic ná ofiárę, cukru wołáią, nie piołunu, dopieroſz nie piorunu. Prawdá Nayświętſza Mátká *Aquila magnarum alarum*, przecieſz y malowanego nie ćierpi pioruna ná poſtrach pátrzących. Obiáśniáć ciemne niedoſtatki miłym promieniem, nie błyskáwicznym ſtráſzyć płomieniem Marya kocha. O krzywdzące łáskawość Maryi, Gromniczney Uroczyſtośći imioná! Ani ſię gniewać, dopieroſz piorunowáć nikogo nie umie Marya, Mátká łask y Swiętych pieſzczot, nie okrutnych piorunow. Xiężna Oſtrowska Anna Chodkiewiczowa, bliska konánia, gromnicę bierze, (záwſze ią z ſobą woźiłá, y w káżdym iákoby oſtatnim paroxyſmie tuż przy ſobie mieć chciałá) cżełto do Nayświętſzey Bogárodźice ſerdecznie wzdycha: Matuchno moiá! Mátuchno moiá! Patrzcie? pieſczot Imie nie piorunow, Marya z Gromnicą. Przy Maryi skakáć ſercu od rádośći, nie

nie trząść się od strachu trzebá. Azaſz ná przyyściе MARYI w dom Elzbiety, ieſzcze w Mácierzyńskich wnętrznośćiách Ian nie skákáł? MARYI obecney weſele w Kánie Galileyskiey winno, że po ſmutnych ſuchotach cudowne po kieliſzkách skákáło wino. Skákáli koło Iudythy Izráelitowie, kiedy do Betulii miáſtá po zabitym Holoferneſie przyſzłá. *Accendentes luminaria congiraverunt circa eam universi. Iud.* 13. Wiekſzych rádośći Iudythá, MARYA. Oſobliwie dwudźieſtego piątego dnia Máia dawná Polská w tańcách na cześć Bogow. Tak im weſole, barziey ſzalone bezgłownych Boſzkow uroczystośći były? Nie uczci BOGA ſzalony taniec. Bezbożnośći, nie Swietey wieczności cyrkuły, krącące y zdrową głowę wywracaiące ſwawolne tańce. Przy obecnośći MARYI ſerce skacze, á duſza áż w niebo miedzy chory Anielskie wyskákuie. Proceſſya po Ierozolimie Uroczysta, idźie świętſza Arká MARYA, skakać przed nią nabożnym Dawidom, nie padać od ſtráſznych grzmotow potrzebá. Więcby popráwić po kálendarzach Gromnicznych tytułow? Nie poprawiać. Poprawia boiáźliwe tłumaczenia imię rozdwoione, znośi ſtráchy. Swięto dźiś Gromnic! boiſz się? nie kuie, ále kruſzy pioruny Uroczystość. Dźiś Grom nic. Kedy Uroczystość Oczyſzczenia MARYI, tam żáden poſtrách, żaden grom nic nię może. Biicie na słowa gromy, ieżeli ktore nie na naywiękſzą

naywiękſzą BOGA chwałę prácuią.

Szukał w południe z pochodnią Dyogenes człowieká, ſzukąm ia założoney prawdy z zápalonęmi ſwiecami, ktore dźisiay kośćioł Chrystuſow święci, y nazywa Gromnicami! Nie gaśćie, ani gaſcie Gromnic naſzych ciemne herezye? Przy Iezuśie, [*lumen* to *ad revelationem gentium*) przy Maryi, (iaśnieyſza nád słońce] niegodźi się ſynom świátłośći *filiis lucis* pokazać bez świátłá. Czekamy ná Páná czuyni sludzy, iák prędko zawołá; więc iáko roskazał, zapalone nośiemy pochodnie. *Sint lucernæ ardentes in manibus veſtris, & vos ſimiles hominibus exſpectantibus Dominum.* Swiece dźiśieyſze świece weſelne ſwiece na ołtarz niebieski; dogáráią komu? bierzże ſię do piekielnego ozogá kopciuchu: iako cię dawno z krolewskiey ambony W. X. Piotr Skarga S. I. wyklina. Ieſt z łáski Bożey w slugach MARYI, *fax mentis honeſtæ*; herezyom świeczki nie ſtaie; gdyby ludźkośćią nie gardźiely naſzą, mamy y dla nich świeczkę przyiacielską. Proſtakes? ieżeli poświęcone gromnice za proſte maſz woski. Kazda gromnica *fax aſcetica*, gorąco y iaśnie uczy czci MARYI. Nie sługá MARYI, kto sluzy ozięble, kto w nocy grzechowey, kto nie iak wosk na wolą Boską. O gdyby tak przynaymniey miłośćią MARYI ſerca gorzały! iak topnicią świece! Słodka rzecz, nabożeństwo do MARYI, miodem przy świeco-

ſwieconych woskách pachnie. Iaſna rzecz, oſwieca. Zwycieska heroicznie, poyść *inter ceras heroum* może. Do guſtu MARYI: *Virgineæ volucris* praca, podoba ſie *Reginæ Virginū*. Zá czaſow Wielebnego Bedy Kapłan z gromnicámi w kośćiele dawał y nauke kazdemu. Dźieciom mowił. *Pueri ætas veſtra cerea.* Dźieci látá waſze wosk? nie badzcieſz *in vitia cerei.* Aniołkow z was niech wyrabia cnotá. Młodziánom. *Adoleſcens conſcientia ſit tibi lucerna.* Młodźiku ſumnienie mii za pochodnia. Nie za ſwawolnym kompánem, nie za zlą chucią, ále podź zá ſumnieniem. Nie bładźi, kto ſie ſwiatłem ſumnieniá rzadźi. Mezom. *Sicut cereum, ſic animam habe in manibus.* Godna, godna duſzá! żebyśmy iey nigdy z reku nie zpuſczali. Cokolwiek robiſz, rob na duſze. Starym. *Habetiſne tantum ceræ, ut ardeatis æternum?* Z ſtaremi pytaymy ſie nas wſzyſcy. Mamyſz tyle świátłá, żebyśmy iáśnieć *in perpetuas æternitates* mogli? Iak umre, zyczyć mi wielu z Koſciołem Chryſtuſowym bedzie. *Lux æterna luceat ei.* Swiátło wiekuiſte niech mu ſwieci. Bedźieſz ſwiecić? Głupim Pannom oleiu niemáło, mnie nie medrzſzemu ná wosku ſchodźi y ſwietle rozumu. Záſwiecą koło trunny moi mili przyiaciele, coſz? tylko ſwieczke ále, ſwiecic nie bedźie trwale! Prometeuſz do słońcá przyłozył pochodnią, zapalił, y ulepionego z gliny człowieká słonecznym ożywił ogniem. Z gasła

Zgasła dawno iaſna bayka; zabráne od Gromnic, bárziey od goracego áfektu ku Maryi świátło, nie gáśnie na wieczność. Ieſt ieſzcze co przy uroczyſtych widźieć pochodniach, ia iuż tylko upátruie, czegom ſzukał, y widze w Gromnicach grom na grom. Widźi y nabożeńſtwo Chrześćiańskie. Záchmurzy ſie ſurowo pod czas goracego látá niebo, grzmi, łyská, pioruny lecą: dokądźe po obrone? Zápaláia nabozni po domach Gromnice, z kąta w kat Chrześćiańską obnoſzą proceſſyą. Chwále nabożeńſtwo. Nic zaden grom nie może, kedy pámieć Gromniczney MARYI od piorunowego zasłánia ognia. Z ſwietych dymow nie chmury powſtaią, grzmotow rodźice; ále tarcze, pewne od pioruna zasłony. Iedrzy Teczyński, Mikołáy Drzewicki liſt ſekretny nápiſawſzy Buczackiemu do Kámieńcá, w ktorym oznaymowáli iako Krol Iagełło przymuſzony Swidrygełłowi uſtąpił Podola, y żeby Záklike y Bábe wziął do więzienia, liſt w wosk nakſztał ſwiecy uformowany zákryli, posłańcowi to tylko powiedźieć kázáli. Ieżeli błądźić niechce, niech świátłá zabierze z ſwiecy, á niech ſie nic nie boi. *Si errare nollet, ex cereo lumen quæreret, paveret nihil.* Ná wſzytkie watpliwośći, ná wſzytkie boiáźni zábieraymy od Gromniczney Maryi wiatłá, á pewniey na nas zaden bład, zaden poſtrach nic nie może. Za Zygmunta Krola uczynili Polacy z Oſmanem pokoy. Weſeli y Tur-

y Turcy z pokoiu, y Polacy. Ná znák pokoiu Turcy ſwiece w nocy na wierzchołkach namiotow palili. Kto widział, weſoły mowił. Iuż ſię zdrády, iuż żeláza, iuż ſtrzelby zadney nie boycie, ná ſwiece po námiotach patrzcie. Zapaláycie przy uroczyſtośći dziſieyſzey gromnice, á bardziey ſerca, ia wołąm, przy ták pięknym ſwietle MARYI, żadnych ſię poſtrachow nie lękaycie. Spiewać weſoło Bráci dnia dźiſieyſzego Bernard Swięty kazał, nie lękać ſię. *Ibimus bini & bini, candelas tenentes in manibus, & cantantes.* Y to pará do Bernardowey proceſſyi pod czas Gromnic. *Candelas tenentes & cantantes.* Gromniczney MARYI uroczyſtość? nie turbuycieſz ſię niczym? ſpiewaycie? Od rewelacyi Bernarda do obiawięnia Iąna S. podźmy. Opiſuie tron *apoc.* 4. ktorego ſplendor uſtawiczne błyskáwice, odpowiedźi grzmot, Maieſtat pioruny. *Procedebant de throno fulgura, voces & tonitrua, in conſpectu ſedis mare vitreum ſimile cryſtallo.* Tronowi ſię nie dźiwuię, ále głoſom; z piorunámi ſię pobrátáły. Rázęm idą *Voces & tonitrua.* Náſzych to czáłow publiczne y domowe głoſy. U wielu mowa iák piorun; słowá drugi wymowić nie może, tylko z grzmotliwym ſukięm, tylko z pukięm: páli, wali, ruinuie. Raz słyſzáł Iąn S. *Apoc.* 12 głos pioruna. *Audivi vocem tonitrui magni* uſtáwicznie dziśiay wielkie pioruny gadáią, ták ſię *filii tonitrui* Iąn y Iákub rozrodźili, ták świat zperyklęſiał. Wnidź do domu, w ktorym ſię goſpodárz ábo rozgniewałá goſpodyni, dopieroſz kiedy oboie, pioruny lecą nie słowa, iakie chybá przed dniem ſądnym wypadać będą. Za Krola Iąna Kazimierza, z niewoli powroci Syn do domu, drzwi otworzy, aż tu Ociec ná Mátkę, Mátká ná Oyca krzyczy, drzą od przeklęctwá ſciany, więc rázem ſię wita, rażęm żegna. Miewaycie ſie tu lepiey. Nasłuchałęm ſię po dźikich polách ryku beſtyi y grzmotow, znoſnieyſze były, niżeli domowe przeklęctwa. A owe kalumnie, detrakcye, niesławy, nie pioruny to? wolałby nie iedęn paść pod piorun, niżeli ná ięzyk obmowcy; kopci, pali, rozdźiera, poczciwość y fortunkę. Od oká ktoś Tyranna uciekał, iák od pioruna: *fulmen oculorum tuorum timeo;* prędzey bym ia uchodził od ięzyká. *Fulmen verborum timeo.* Zá Zygmunta pierwſzego Kurozwącki Rozyc Piorun nazwany, pofałſzował drobnieyſzą monetę pułgroſzki, więc że ſię obawiał od tronu pioruna, przepadł do Wiednia, iak piorun trzasł, y tam umarł, á pułgroſzki iego nazwano piorunkámi. Fałſzywa monetá, piorunki: kálumnie, fałſze ná poczciwość, ach ſtraſzne pioruny! *Procedebant voces & tonitrua.* Wypadały z tronu pioruny, zabiłyſz kogo? nie czytąmy ná tym mieyſcu. Straſzyły, z nikogo duſzy nie wyſtraſzyły: iá-

mało

máło grzmotow impet, ſtudziło ognie, morze przed tronem iak krzyſztał wyláne. Ták ſię domysla Neoteryk. *Terrebant, non torrebant, quia objectu maris ſopiebantur. Porrò mare iſtud Mariam cogitate.* Nayczyſzſza MARYA przy dziſieyſzey Uroczyſtośći morzem ieſt krzyſztałowym, ná oku uſtawicznym tronu niebieskiego. Zawſze co prawdá wylewa ſię ná pociechy grzeſznych MARYA; dźiś ſzczegulniey. Czego ſię od doſwiadczenia ſtarych Oycow nauczył W. X. Mlodzanowski S. I, uczył młodſzych, że Swięto Oczyſzczenia Nayslicznieyſzey záwſze MARYI, oſwieceniem, oczyſczeniem ieſt záſtárzáłych grzeſznikow. Dla pokory MARYI nakſztał głębokiego morza wyłaney, wylewa Bog morzem zale na grzeſzne, oczyśćia kały, kruſzy upory, miękczy kámienne ſercá na łzy pokutne. Ieſt MARYA morzem krzyſztałowym. Krzyſztałowi przypiſał Symboliſtá. *Monet, emundat, & emendat.* Zwierzćiadło pokázuie mákułę, czyśći, y urody poprawuie. Tákim krzyſztałem przy dźiſieyſzey Puryfikacyi MARYA. *Monet & emendat.* Wielká do pięknieyſzych obyczaiow admonicya! MARYA nigdy Niepokalána ſzuka purifikácyi, że tak práwo Moyżeſzowe, nie że tak ſwoie życie potrzebowálo. *Impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundùm legem Moyſi*, nie *ſecundum neceſſitatem MARIÆ*: á ia cáły brud! cáły kopciuch! á ia stek

ia stek wſzytkich ſzpetnośći, pokutney ſzukáć nie będę łaźni! O ſpráwo! gołąbek niewinny nad wodámi! á ia kruczego nie myię piorá! Perłá płácze! ia głas zakalány z błotá w błoto lecę! Záblocony kozle ućiekaſz od wody? niepokálánego runa owieczka do rzeki idźie! Morzem ieſt MARYA ná oku tronu Boskiego. Prawda nigdy Bog z oká nie ſpuſcił MARYI. Od pierwſzego Poczęcia, Lubicz oká niebieskiego, MARYA: przećiesz dźiś w nowy reſpekt idźie. Nię maſz pięknieyſzego pod niebem teatrum y ſceny, iáko niewinność we łzach, świątobliwość w worze, łaská w pokucie! Nád Iana nikt nie powſtał wyżſzy, rozumiem y przeto. Od wnętrznośći Mácierzyńskich święty, w piąciu lat na dźikiey puſtyni pokutuie, iako niepokutowali naygrzeſznieyśi. Wydźiwić ſię nie mogł Ian Ewangeliſta słońcu w włośiennicy. *Sol factus eſt niger tanquam ſaccus cilicinus Apoc.6.* Słońcem być, á miaſto promięni otaczać ſię włośiennicą, czarnym odźiewać worem, iakbyś *cum vagis ſtellis* błądził *toto cælo*, ſcena niebu nayokazalſza. Tákim dźiś w oczach niebieskich widokiem MARYA. Bezgrzeſzna kłádźie ſię miedzy grzeſnice, błogosláwiona, miedzy przeklęte Ewy, wybrána iak Słońce, w gruby idźie obłok. Ledwo niebu nie wypádły oczy ná ták cudne widoki. *In conſpectu ſedis mare vitreum. Porrò mare iſtud, MARIA eſt.* Nię boycieſz ſię

ſię ſurowych od tronu piorunow, co przy tym morzu uſtawiczni łzami pokutnęmi zábrudzone ſumnienia pię knicie. *Terrent, non torrent.* Słycháć co prawdá po niebie głoſy ná nas inſtyguiące, woła cnotá podeptana, woła miłość niebieska zkonfundowána, woła łáská Boska często ledwo nie zá ſzeląg przedana: wołáia náPánow poddáni, ná Rodźicow dźieci, ná Trybunały ukrzywdzeni, słycháć grzmoty, piorun mſciwe oſtrzy ſtrzáły: *procedebant voces & tonitrua.* Ktoſz zapalone oſtudźi ognie? kto uſpokoi grzmoty? kto przytrzyma pioruny? ieżeli nie wyláne za nas iáko morze przed obliczęm Boskim przyczyny Maryi. Rzecz iako w krzyſztale, obáczmy w przykłádźie. Trzech młodźi wybráli ſię pod czas pogody, czyli ná rekreácyą, czyli ná nie dáleką podrożą. Smieią ſię w drodze z ſmieiącym słońcem, aż w momencie grubá chmura pogodne wydrze słońce y drogę, dokądby ſie obrocic mieli, w slepey niewidza nocy, tym okropnieyſzey, że w puldnia. Cmiły myśl lepſzą błyskáwice, mięſzały grzmoty, zábiiáły lecące około pioruny, á co duſzę wyſtráſzáło z ćiáłá, látáiące po obłokách głoſy były. *Feri? feri?* bi? zábi? Wypadł ná głos piorun, iednego z trzech zábił, iákby y dwuch pozostáłych, ták z stráchu kośćieli. Znowu głos, zabi? znowu piorun: znowu drugi młozian trupęm. Z trupiał y trzeci, przecięſz niżeli odezwał ſię głos w obłokách zabiiaiący

zábiiáiacy, záwołáł z cáłego ſercá do Maryi. Mátko miłośierdźia, bądź mi miłośćiwa. Przepáść iá ſzpetnośći okrutney, przepáść ty piekności łáskáwey. Domawia młodzian, á tu głos w obłoku krzyknie. *Feri?* zábi: zágrzmiało, przecięſz piorun nie leci, tylko słowa: *non poſſum.* Nie mogę. Czemuſz? Zapłakał młodzian, grzechowe brudy bielić przy Maryi począł, aż zabiiać piorun nie może. *Non poſſum.* Kędy Marya ná oczyſczeniu zkalaney duſzy uroczyſtuie (Iey uroczyſtość, náſze Oczyſzczenie) tam żaden grom śił nie ma y mocy. Długo nie dobyte Polakom Nakło, częſto z Pomorzanámi rebellizuiące było. Nic ognie, nic ármaty, nic żadne opugnácye nie mogły. Czemu? Dáie przyczynę Kromer. Okoliczne ieziora broniły Nakłá. Coſz to cáłego świátá wody do morza przed obliczęm Boskim wyláncgo? Nie boię ſię żadnego ognia, śmieię ſię z piorunu, ieżeli mię morze łask Marya grzeſzniká oblewa. Zwyczáy miał W. X. Kaſper Druzbicki S. I, kiedy grzmiáło, pioruny biły, chodźił do okna, otwierał pierſi, y wołał. We mnie piorunie? ieżeli w grzeſzną iáka mierzyſz głowę? Skądże ták w W. X. Kaſprze odwagá? Dziśieyſzey uroczyſtośći był ſolenizant: dźiś rzadki po Apoſtołách dar przez ręce N. Maryi odebrał potwierdzęnie w łaſce. Gor o zasłonę prośić będą, ná ktorych przed ſądnym dnięm pioruny polecą. *Montes cadite*

cadite ſuper nos. To będźiecie pod górą beſpiecznemi : góra przy Oczyſzczeniu dziſieyſzym MARYA. Sypie niebu rowne Olimpy pokora. Kazde ukłonienie, *flectamus genua, levate.* Kazdá ſubmiſſya, ſtołokci chwalebnego przybyſzu, iáko wynośił pokorę wyſoki kaznodźieiá W. X. Piotr Skárgá S.I. Ktoſz przy dziſieyſzym ſwiecie, MARYI pokorę zmierzy! Idźie bezgrzeſzna Mátká Syna Bożego, miedzy grzeſzne Synow ludżkich Mátki! ofiáruie pare Synogarlic, y do nąywyzſzego Kapłana mowi, modl ſię zá mną. Słyſzy to S. Wincenty Ferrery y woła. *O humilitas! Sanctiſſima dicebat peccatori. Orate pro me!* Doyrzyſz kto? iák to Nayſwietſzey Matki profundum, gorne *altum!* Pozwol Nayczyſtſza Panno, pod tą protekcyi twoiey paść górą, á ia zwycięską mam gorę y nad piorunámi. Roku 1715 w Częſtochowie wpadnie piorun oknem do Kośćiołá, kiedy Zakonnicy w chorze ſpiewáli None. Okurzyłże? zabiłże kogo? tylko gwiazdki ná ręku niektorych oſob wykſztałtowawſzy, bez zadney ruiny wyſzedł. Robota pioruna, gwiazdy. Y piorun niebo człowiekowi wyſtawic moze. Nie potępiacie uderzonych od pioruna. Y ci miedzy gwiazdámi iáśnieć mogą. Ták w Sendomierzu od pioruna zábity młody Zakonnik piorunuie zle o ſwoiey śmierci gadáiących. Boycie ſię pioruna nieſpráwiedliwi Sedziowie ſmierci moicy. Wziął życie piorun, dał niebo. Uderzył

rzył nie żem ia winny, ále żem záſtąpił winnego. Wysłuchał Bog, o com prośił. Rozdarł piorun obłoki, y proſtą miłośći bliźniego uczynił drogę do niebá! Ale wrocmy ſię do Częſtochowy. Gwiazdy piorun pomálował, y pokazał w Kośćiele Częſtochowskim, kędy codzienne grzechowych kałow oczyſzczenie uroczyſte ſwięto MARYI czyni, że nabożni do MARYI niebieskiemi gwiazdami : więc iáko ná gwiazdy, tak ná sług Oczyſzczonych MARYI mruczeć może, ſzkodźić piorun nie może. Záprafza do śiebie śmierci Staruſzek Symeon. *Nunc dimittis ſervum tuum* Skadże taka śmiałość? Cieſzki piorun śmierć! bo y piorun nie ſtraſzny, tylko dla śmierci. Stoi przy dziſieyſzey uroczyſtośći Starzec, ſtoi przy Iezuśie y Maryi dźień Gromniczny czyniącemi, śmiertelnego przeto gromu ſię nie boi. Niezwyczaynym zbroiła ſie ſpoſobem przeciwko piorunom S. Iadwiga Xięzna Polska. Zagrzmiało? zapraſzała do śiebie Xiedza, ręce iego na głowę Xiążęcą kładła, y tak klęcząc beſpiecznie ſię modliłá. Ucichły grzmoty, kapłańskie całowała ręce, dźiękowała za obronę. Zadne kapłáńskie nie ſą tak ſwięte ręce, iako nayświetſzy MARYI. Zawſze ie poſwiącała piaſtowániem Macierzyńskim, dźiś ſzczegulniey poſwięciła przynoſząc do Kośćioła IEZUSA, y BOGU OYCU ofiáruiąc. Skłoń Nayſwiętſza Matko święte ręce przy uroczyſtośći dziśieyſzey

śicyſzey ná grzeſzne głowy, á zadne nas niefortun gromy nie uſtraſzą. Ale skłoniſzże? Ach iák gęſte nád námi wiſzą pioruny! Smierć, dziś czy iutro, piorun! Sąd przy śmierci, piorun. Zła wieczność, wieczny piorun! Bronićże pyſznych winowaycow, skáliſtych w grzechu złoſnikow y złośnic Nayczyſztſzey MARYI záslona będźie? Iákaſz uroczyſtośćią Oczyſzczenie MARYI ſzánuiemy? Nie obchodzi dźiśieyſzego świętá, kto iako wieprz zákálány od ſproſnego błotá nie odchodźi. Nie obchodźi; kto ſię nieſzczerze około oczyſzczenia duſze záchodźi. nieobchodzi, kto ufarbowána tylko na pozor, dla oká pokutą ſumnienie zawodzi. Biadaſz moim puryfikácyom! ſzpecą, nie pieknią duſzy! Umurza ſię po piasku, po błocie dźiecko, chce ſię teſz umyć; coſz czyni? do wody idzie, y troche coś brudu po gębie roztarſzy nie otarſzy, ſzpetnieyſze z umycia. Ták gęśi! ták ſię myią ptacy! Płoczą ſię iáko mowią ná pluskotę, y brudnieyſze po łáźni pioro u bieluśińkiey gęsi, niżeli przed łáznią było. Nie inakſzą częſto kąpielą ſpowiedźi naſze! Nie dokládne, nie ſzczere, nie z ſłuſznym przygotowániem, tylko coś ruſzaią brudu, nie znoſzą! Ucieſzna u Wiweſa ſcenę czytam. Wiele Pánien pięknie ſtroynych do iedney przyſzły. Rádá miłym gośćiom, cieſzą ſię, dyſzkuruią, przyſzło do pocciwych igráſzek. Kazdá grę wymyślić nową powinna byłá y zaczy-

zaczynáć. Poſtrzegła iedna prawdziwą piękna urodą, że u innych malowane lſniły ſię twarzy, pod muchami brzydkie leżáły plámy, więc naleie ſtokowey w miednice wody, y weſoło krzyknie. Myimy ſię rażem. Prawo gry kazáło, skoczą wſzytkie do wody: farbowáne zblakowáły urody, po gębie ſę, kedy piękne iáſniały księzyce. Uczyniła miednica z Pulcheryi brzydkie Meduzy, iedna nad innych pięknieyſza, ktora nie kłamliwe ſtroiły farby. Spowiedźi náſze łaznia to pokutna; ach iak wielu tu murzynicia, co Aniełec mieli! Málowány tylko żył, malowane grzechow wyznánie; ubieramy w słowká ſzpetnośći, farbuiemy wymowkámi złośći, malowana tylko poprávy obietnica. Zginą przy ſmierci kolory, zołtńie ſumnienia ſzpetność: zedrze śmierć farby, pokaże pod pięknemi ſniegámi gnoie! Na Wołyniu uderzył piorun w Káplicę Nayſwiętſzey Panny. Ani káplice skruſzył, ani obrazu ruſzył: z podpiſu tylko: *Sub tuum præſidium confugimus* dwie ſyllaby wymazał: *ſub* y *con*, że zoſtało. *Tuum præſidium fugimus.* Od twoiey obrony uciekamy. Czyliſz nie ſłuſzna cenſura nienabożeńſtwom naſzym przymawia piorun? *Tuum præſidium fugimus*! Wolamy ratuy, á dobrowolnie grzeſząc giniemy! wołamy broń! á ſami na zgubę, ná ſmierć lecięmy! wołamy o miłośierdźie, á ſami ná Syna MARYI y ná MARYą nie miłośierni, uſtáwiczną złośćią

ścia Jezusa krzyzuiemy! tomy to nie uciekamy od opieki Matki Nayświętszey? Zyć iáko uczy ciało, iáko świat rádźi, iáko affekty ná złe wyuzdáne każa, nie iest uciekać się po obronę, ále iest uciekać od obrony Maryi. Podźmy odtad droga, ktora przy dźisieyszey Uroczystości Nayczystsza szłaMatká dopiero prawdźiwie pod opiekę poydźiemy MARYI od każdego bespieczną piorunu. *Sub tuum præsidium confugimus.* Idźie do Kośćiołá Náyświętsza Matká przed porodzeniem, przy, y po porodzeniu Panna! iáka czystość! Idźie dla práwá Moyżeszá, lubo od niego iáko od grzechu y naymnieyszey mákuły wyietá; iákie posłuszeństwo! iáka pokora! Idźie y parę Synogarlic na ofiárę nieśie; iákie ubostwo! Idźie w goracych áffektach do Boga iak śliczná cnot wszytkich idaca za MARYA processya! O gdyby przy zapalonych dźiś gromnicach, iedna iskierka nabożeństwá MARYI w oziebłych zatlálá sercach! Prokop z Gránowa Sieniawski Marszałek Koronny troche przed śmiercia w Warszawie do Kośćiołá PANNY MARYI w rynku, znaczna iałmuznę posłał, á o iáka zołtarza świecę prośi. Przyniesiano. Cieszy się Gromnica od MARYI dána, y umierać się nie boi. Umierá, więc świecę ták śćiská, że się w ręku konáiącego zgniotłá. Swieca się zgniotłá, á on bez naymnieyszego ná duszy śćisku w wesołey pogodźie ducha BOGU oddał, trzykroć powtorzywszy

wtorzywszy: w ręce twoie Pánie oddáię ducha moiego. Przy dźisieyszey Uroczystośći Maryi podáie nam kośćioł świece, odbieraymysz ie wesoło, śćiskaymy silna wiára, nie słaba nádźieia, mocna BOGA miłośćia. Ale bárziey serdeczna pokora śćiskaymy máćierzyńskie Nayświętszey Pánny nogi. W ręce Boskie, w ręce nayukochańszey Matki skladaymy wszytkie nádźieie y dusze nasze, á iak w żyćiu, ták w śmierci żaden grzmot nátarczywych przypadkow, żaden boiaźni piorun, śmiáley w Bogu y Mátce iego pogody nie zmięszá.

KAZANIE

NA SS. MĘCZENNIKOW JAPONSKICH Soc. JESU.

Stetit in loco campestri. Luc. 6.

STanał JEZUS w polu, krzyzowa choragiew podniosł, *Vexilla crucis prodeunt*; stáneli tuż przy Jezuśie iák Imienia, ták żyćia prawdziwi Towárzysze; Paweł, Jan, Jakub, y dostali polá. Ná tryumfalnym każdego z trzech Męczenniká krzyżu wieszay złota tablicę Sławo? nie śmiertelnym ryłuy inskrypcyą stylem? *Stetit in loco campestri.* Głębokie kopálá doiki pod Jákubem chytra supplántatorka, złość bałwochwalská, sobie grob, cnoćie Męczenniká głęboki wybráiá

brałá fundament, ná ktorymby gruntowniey stałá. *Stetit.* Na polach wśi Nochowa blisko Miástá Srzemu w Poznańskiey Dyecezyi, iáko u Dlugoszá czytam, znaydowały się wszelkiego gátunku y form gliniane naczynia, bez rzemieślniczey reki, od sámey natury wyrobione. Poki w ziemi iáko ná Macierzyńskim łonie spoczywáły, poty miekkie, y łátwo ná ktorąś chciał, strone skrzywione, iák tylko ná wiatr y Słońce wyszły, twardniały, tak, że nietylko pieszczonego dotchnienia, ale y twardey nie, báły się reki ná kazde záżywániá długo trwałe. Uformowała łáská Boża wyborne Naczynie Páwłá. *Vas electionis est mihi iste, qui portet nomen meum coram gentibus.* Natchnieniami y ogniem Ducha S. ták umocniłá, że miedzy okrutnym z rąk do rąk rzucániem nienaruszony w ozdobney cáłośći zostal. *Stetit.* A co dowcipne pospolicie pochlebstwá niewymyślály? żeby krolewskiey láski obietnica, dźiewietnastoletniego Iáná mocna złomały przewage? Nie wspierał się ná czásowey, czesto ledwo godzinney podporze, łásce ludzkiey Ian, Boskiey w Imieniu y w sercu pełen. *Eligens affligi cum populo DEI, quam temporalis peccati habere jucunditatem*: ták o łásce Faraoná ku Moyżeszowi trzymał Apostoł *ad Hebr*: 11. y przeto z silnych ná swoie ruine śmiał się zámáchow. *Stetit.* Nie poyde y ia dáley, ná troistym SSS. Meczennikow

stane

stáne polu; ol szerne iáko do zniwá niebu, ták do mowy widze. Rzeke com z Ewangelii przeczytał, y mowa Ewangelia być powinna. Y Paweł *stetit*, y Ian *stetit*, y Iákub *stetit in loco campestri.* Záden nieprzyiaciel nie wywiodł Páwłá, Ianá, Iákubá, w pole; kazdemu dostáli polá, niewzruszeni przy Chrystusowym Krzyzu Konstantynowie. Stoycie y wy naymnieysze literki ná tym plácu, ná ktorym Naywiekszá PANA BOGA chwálá stoi. Abo nie stoycie? ále o wieksza nad naywyższe chwáłe Boskę podzcie.

Bolesław Krzywoust od roku wieku swoiego dźiewiatego ustawiczny w woynách y zwyćiestwách, ná spokoyne Halicza odbieránie od Ruśi záproszony w małey Polskiego ludu lidzbie idźie. Nigdy łátwo niedowierzay nieprzyiacielowi unizonemu. Czesto ściele się mostem, nie żeby przez przepáściste błotá przeprowadził, ále żeby ná przepáść náprowádził. Chwytasz się nieostroźnie zchyloney przez gwałt czerstwego debá gáłezi, áni postrzeżesz, iák cie rzeska w gore porwie zdrádá, y ábo rozedrze, ábo rostraci. Do stárey myszy nog przypadł kot u Ezopá na przeprośiny, że iey dzieci iedne poszarpał, drugie podusił: kontentá z ádoracyi głupia bábá, gdy się z umizgáiącym kotem pieści, na iedenże zab koci poszłá, w ktorym ieszcze pisz záły dźieci. Bolał az do śmierci, y owszem az na śmierć Bolesław,

że po-

ze pokornym uwierzył Haliczanom. Ledwo pod Haliczem ſtánie, obskocza *exultantes in rebus peſſimis* Węgrowie z Haliczánámi: Iaropelk xiaże z Ruśią Krzywo-uſtá. A że cnotá liczyć nie zwykła nieprzyiáciela, uderzy Bolesław kilką ſtámi ná śilne tyśiące, y długo po ſwoiemu, to ieſt zwyciesko dotława pola. Dopiero kiedy ſwoich to przez żelazo, to przez ucieczkę, konia przez poſtrzał zgubi, ná perſwazyą Raytará dodáiacego konia inſzego uchodzi. Smierć wyniosł, nie życie. Po roczney chorobie dla konfuzyi, nie uleczone żadnemi rozrywkami wstydy pochował w grobie. Załośny nágrobek nápiſał Bolesłáwowi Historyk Polski. *Sic Boleslaus fugâ terminavit victorias 48! ut omittam congreſſus minores ſemper triumphales.* Tak Bolesław zakonczył czterdzieśći y ośm zwyciestw ucieczką! że nie wſpomnię pomnieyſzych kongreſſow záwſze tryumfálnych. Nigdy podobnym przypadkiem zwycieskiego nie zkonfundowáli pola SSS. Trzey Męczennicy. *Sic fugâ terminavit victorias!* Ile liczyli bałwochwalcow Iáponow, tyle nieprzyiacioł, y tyle zwyciestw. Raz ſtánawſzy ná polu Chrystuſowym dostali zawſze pola, nie dostał nieprzyiaciel. Y Iąná, y Páwłá, y Iakuba, pochwała niesłuſznie od Dareſa Poety darowana Hektorowi. *Vicit, quem viderat hoſtem.* Przyſzły gromadnyá woyskiem prześládowania, náśmiewiska, obelgi kayda-

kaydány, więzienia, głody, bicia: przybywało codźień katowni, nie ubywało ſerca y cierpliwości Męczennikom. Y im przypiſuię pánegiryk z Cypryáná. *Steterunt torti torquentibus fortiores, finem doloribus, quem tormenta non dabant, coronæ dederunt.* Stáli Męczeni mocnieyśi nad męczących, bolom nie dawáły końcá morderſtwá, dawáły korony. Niewzruſzoná w Swięt. y Trynce śiła, wygrałá wiara w Iáponii, kiedy do tych przyſzło Triarios. *Fortes facti ſunt in bello Sancti, castra verterunt exterorum.* Mocniłá, nie słabiłá Męczenników święta woyná; pędźili przed ſobą obozy przeciwne, toć z pola nie uchodźili: obracali prześládowcow do Chrystuſa, wywracáli bálwochwalskie kośćioły y ołtarze, toć nie odwracáli z polá nogi zwycięskiey. Peryod obſzernego placu korona, nie ucieczká. *Finem doloribus coronæ dederunt.* Niżeli ná gorę wnidziemy, ná ktorey po Iezuſowemu ukrzyżowáni Iezuici, wynidzmy pierwey na bogate Nabuchodonozorá pola ná ktorych złote ſtoi zniwo, bo złota ſtatua. Daniel. 3. *Nabuchodonoſor Rex fecit ſtatuam auream, altitudine cubitorum 60, latitudine cubitorum 6, & ſtatuit eam in campo Dura.* Nabuchodonozor Krol wyſtawił złotą ſtatuą, poſtawił ią ná polu názwanym: *Dura.* Gdyby ſię godźiło wolniey po weſołym rozchodzić polu, rzekibym: Statua złota, aż durna, dumna: *in campo Dura.* Poſpolicie

z złotem

z złotem przychodźi pychá. pánuiącego metalu pierwsza Prowincya duma. Urodzone po gorách złoto, do ubogaconych złotemi tálentámi osob pysznu wolá. Gorą naśi? bodayże chwalebną! Ná gránicách dawnieyszey Litwy y Moskwy stał przy drodze złoty báłwan názwány złota bábá; iáko napisał *Olaus Magnus* Arcybiskup Upsaleński. Ktokolwiek przechodźił, kłániać się báłwánowi, y ofiarowáć co muśiał. Nie było pieniędzy, to włos z głowy, ábo z brody, to szmátę iáką ábo chusćinę rzucić trzebá było, ináczey, ná miiáiącego z prozną ręką rzucáły się przypadki, bole, łyśiáłá głowá, wypádáłá brodá. Pátrzcie? y bábsko ze złote aż się pysznu zá Boszką udáie. Przy drodze stoi. Idźie w oczy, kłániáć się sobie, przypátrowáć, czcić się złoto káże. Wiem czemu u Trzech Krolow w skarbách rázem się z kádzidłem złoto kłádzie. *Aurum thus obtulerunt.* Iako coś Boskiego bez ołtárzá, bez kádźidłowego dymu dumne złoto być niechce. Iuż nie nászego świata człowiek, co złotu nie nádskákuie. *Beatus, qui post aurum non abiit.* Niech ieno prosty pień Snycerz wykształtuie, złotnik wyzłoci, aż się miedzy Cesarze po pokoiách, miedzy Swięte po Kośćiołách złocisty pniak ciśnie. Niech się z złotym pokaże kolorem wino, tylko na páńskie stoły w krzysztáły poydźie. Leiesz go? wyskakuie ledwo nie nád głowy piiących Pánow. Y szkápsko kiedy go

go w złote przybierzesz śiadzenie y dystyki, nie wie iák stąpáć. *Statua aurea in campo Dura.* Ale wezmy słowo Durá w swoim sensie. Statua złota, aż twarda, nie użyta. *Dura.* Złoto, złe to, nie użyte Bogu y ludźiom. Ná cochcesz záżyiesz ubogiego ołowiu, nie za roba złoto, ty za złotem dokąd chce, idźiesz. Stwardniał straszna opoka Pan Polski y imieniem y fortunnym tytułem iáśnie wielmożny, o ktorym w pogrzebowym kazaniu W. X. Piotrá Duniná czytam. Chory w miekkiey pośćieli leży, serce w krzemieńcách. Bliskiego śmierci co żywo námawia do dyspozycyi duszy, prędzey użyłbyś kámienia. Wiec szkátuię z złotem przynieść każe, otworzy, czerwone złote ná koldrze rozsypie, przebiera, do oczu, do sercá, przykłada, cáłuie, pieśći się: To moie pociechy! to nadźieia! to moie serce! O głupcze! Bog pociechá! Bog nadźieiá! Bog serce! Bog wszytko! Do Bogász z afektem, nie do złotá! Nie tu szaleństwá koniec. Barszczyk przyniosła choremu czyli polewke, nasypie czerwonych złotych, łyszką pomiesza, ie tákonie, y z złotem śmierć pożarł, uduśił się. O tania! o nie złota! o nie droga! o nie użyta przy złocie tak zázytym śmierci! U tego z zona swoią służyć muśiał páchołek, potym pod Smolenskiem zá Krolá Polskiego Władysławá IV. u Wielkiego Biskupá sługá. Nápisał historyą dawną Starowolski. Ná bazárze nazbierała

 zoná

żona dostátkiem złotá, zachoruie smiertelnie, miásto Xiedza do spowiedzi, szukáć sludze swoiey każe mleká do lekarstwá. Przynośi garnek smietany. Odbiera práwie konáiącá, y wysela znowu sługę, żeby szukala mężá. Sługa po mężá, chora do trzosa z zlotem, na sobie go nośilá, z trzosa wysypuie zloto w smietánę; ie, poki ostátnia śilá y złoto nie uduśi. Nádchodźi mąż podpiły; iedne czerwone złote w gębie; drugie w gárnku, inne znaydźie ná ziemi w mleku (wypadł udusżoney garnek z ręku y zloto porozrzucał) pozbiera wszytko, naostátek trupa porze, z żołądka poiedzone pieniadze wybiera, miasto lez y pogrzebu, pić na bazar za dusze żony idźie. Możesz być co twardszego? co nieużytszego? Zátwardziále przy złocie serce, żadna go reflexya, żadna uwaga nie zmiękczy. *Statua aurea in campo Dura*: To adwersya od Imienia *Dura*: radbym zaś wiedział myśl Nabuchodonosora, ktora mu ſtawała, kiedy ná tym polu złotą wystawiał statuę. Domyśla się kaznodzieia Neoteryk: *ut duraret*. Życzył złotemu Krol bałwanowi, żeby trwał niewzruszony, żeby nikomu pola nie ustępował. Zawiodł się ná pysznych nadźieiách. Nábuchodonozor. Y pálcá ná statuę nie podnieśiano, lekki kamyczek, *lapis sine manibus*, spadł ná nogi; Statua z poła w nogi, y sladu nie zostawiła, kędy stáć y trwáć chciałá. *Statua aurea in campo Dura*: *ut duraret*. Nie záwiedli

wiedli pięknych Krola nad krolámi IEZUSA exspektatyw stoiący *in campo Dura* Trzey Męczennicy, Paweł, Ian, Iakub, złote Státuy. O kazdym z nich w sobie mowi niebo: Moy złoty. Uzłocili Wiarę Chrystusową ubostwem, y drozsza uczynili: Uzlocili Nadźieię, y szacować więcey dobra niebieskie Indya záczęła. Uzłocili miłość BOGA, y złota dodali. Uczyniło złotemi Męczennikow podeptane złoto: Złotemi zostali, że za złotem nie szli: złotemi byli, że w Oyczyźnie złota urodzeni, złotemi być nie chcieli. Y złotemi Statuami byli á stando. Cały swiat podźiemny walił się ná SSS. Męczennikow; nie obalił, y nie záchwiał. Stali *in campo Dura*. Twardo! ach twardo! mowił y postępował z SSS. Męczennikámi okrutny Taykosama. Po twardym chodźili w Polszcze polu o koronę Konkurenci, kiedy zdradliwy Leszek drogę do słupá żeláznemi usłał hakami. Twardsze w Iaponii pole, mieczámi, dzidami łancuchami, kopiiami zaśiane. Ale y Męczennicy nie miękkiego serca. *A duro tela resiliunt*. Odpadły twarde katownie od Męczennikow, nie odpadli Męczennicy od wiary. *Statuæ aureæ*. Skarzył się ktoś *Centum me cecidere manus: Aquilone gelatæ*. Tyśiączne ręce, a cięższe niżeli kamienne na złote Státuy, Pawła, Iana, Iakuba, biły, trwali y przetrwali: *Ut duraret in campo Dura*. Y do was Iapońscy Męczennicy Biskup Cyprian z Afryki

woła. *Toleraſtis uſque ad conſummationem gloriæ duriſſimam quæſtionem, nec ceſſiſtis ſuppliciis, ſed vobis potiùs ſupplicia ceſſerunt.* Twarde aż nazbyt pytania SSS. Męczennikow, co słowo, to kámień, to żelázo, to miecz oboſieczny. Oſtre interrogatorya od Tyranna, kiedy uſzy Męczennikom urzynano. Tegoć do konſummacyi chwale męczenskiey nie doſtawáło, żeby iey y uſzy odebrano: *uſque ad conſummationem gloriæ.* Nadſtaw ucha ná ktorą chceſz ſtronę świáta, nic nie uſłyſzyſz, tylko że SSS. Trzyńce *ſupplicia, non illi ceſſerunt ſuppliciis.* Uſtąpić Męczennikom nieprzyiázne muśiáły śiły, nieuſtąpili nieprzyiacielowi polá Męczennicy: Nie ſen, co o SSS. rzekę Męczennikach. Ian Zamoyski W. Kanclerz Koronny przez ſen na pochwáłę Polakow powiedział. Polak wolny, bo polny. Tákiego polá kłoſy Paweł, Ian, Iakub. Zawſze wolni, nigdy ſię żadnemu nie poddáli nieprzyiacielowi, bo polni. Niewiem z iákiey racyi polem zowie ſię dobrym plác pod Legnicą, kedy od Tatárow z Henrykiem Pobożnym wiele zacnych Polakow ſzpetnie legło: to wiem, że pole SSS. Męczennikow arcydobre! ani ná włos od wyborney nie uſtąpili dobroci. Na proſtych woziskách wieziano SSS. Męczennikow ná plác śmierci. Wywieść wozámi w pole Swiętych chciała Iáponia. Zwiedziona, zawiodła ſię, proſte wozy przemienił ſtatek męczeński na wozy tryum-

trymfalne. Goniły ſię kolá w wozie, ſtały niewzruſzenie przy BOGU Swięte ſercá: y gdy koło raz na doł ſpada, raz ſię dzwiga w gorę y łamie, zawſze *in alto virtutis* ſtoi Męczennik. Woiuiąc z Bracią Władysław wtory Poznánia dobywa. Poználá cálá Wielkopolská co na ruinę Prowincyi braterskie niezgody mogą. Cierpieć dłużey rábunkow, gwałtow, dobry Paſterz nie mogł Iákub Arcybiskup Gnieźnieński w lecięch podeſzły Staruſzek. W arcybiskupim apparacie ná wozek wśiada, proſto pod námiot Wládysláwow wiezdza: wyiezdza śmiáło z tym wſzytkim, cokolwiek ſwawolne woysko *ſicut eqvus* po polach, po łąkách, po domach poczyniło, á kiedy poprawy nádziei nie widzi, wyklina Wládysláwá, y zaraz od exkommunikátá odiezdza. Záwadźi nieoſtrożny woznicá o słup námiotowy, námiot cáły obali, Wladysláwá ledwo nie przywali. Z przypadku proroctwo wſzyſcy bráli przegrániey Wládysláwowey. Y z pod Poznania uſzedſzy, ledwo ucieczkę záſtánowił w Krakowie. Okrutne w Iáponii wozy ambona były Męczennikom, mowili wſzyſcy do ludu zgromadzonego skromnośćią, cierpliwośćią, przykładem: mowił goracemi słowy Paweł záwołány przez czas nie máły káznodźieia po Iáponii, leciały po gęſtych domách bałwány, łámały ſię bezbożne słupy, upadáły pyſzne nad Bożyſzczámi namioty, á SSS. Męczennicy tryumfalnego

go ná wozách polá dostawáli. Podźmy zá wozem ná gorę męczeńską. Fortunne koło, być częścią męczeńskich tryumfow. Iáko w żywocie czytąm. Gorá stalá zá drogą zolnierską nád morzem, kędy ukrzyżowáni z innemi, Páweł, Ian, Iákub. *Collis trans militarem viam mari imminens in urbis conspectu assurgebat, in quo crucifixi Martyres.* Ná gorze plác ostátni Męczennikom. Rzez wysoka zá BOGA cierpieć y trupem padáć. Staneli ná śmierć ná gorze, dostali aż do śmierci pola Chrystusowego. Tylko w niebo wyść z plácu mogli. Wyzey nád wszytkie niebespieczeństwá stali, dościc zadna boiázń nie mogłá, ktoraby z wierzchołku cnoty męczeńskiey rufzyłá. Nigdy ná niżką nie zapádali *in-firmitatem*, dla ktoreyby z polá uchodzili, probuie gora. Ták osádził wysokiego rozumu Biskup Ambrozy. *In excelsis infirmi esse non possunt.* Plac śmierci za drogą żołnierska, więc drogi nie mieli do ucieczki z pola woiennego. Nad morzem, nie nad rzeką ukrzyżowáni. Wychodzą w pola rzeki, y odchodzą: morze swoiego nie ustapi brzegu. Morze Krew Męczeńská nigdy na takie nie wyszłá pole, z ktoregoby ustapiła. Umarli na Krzyzu. Y po Iezusowemu z niego nie zstąpili. Pawel co do lat trzydziestu y trzech, y co do cierpliwości z Ianem y Iakubem istny Pan IEZUS ná Krzyzu. Godziemba Rycerz Polski zeby pola nie ustąpił, po utraconey wszytkiey broni

broni, z korzenia wyrwał drzewo, żeby sobie do ucieczki, nieprzyiacielowi do wygrány tryumfalnym záwálił drogę lasem. Y Paweł, Ian, Iakub, cáłym drzewem woiu a krzyżowym, y mocniey stali ná Iezusowym polu, niżeli drzewá długiemi láty wkorzenione. Rzuc okrutna Iaponia włocznie, ktoremi y z tey, y z owey strony serce przebiiasz Męczennikom, cudzey nie potrzebuia podpory, oni nie złamána nigdy wiáry y świátá podporá. Na mieyscu śmierci Męczennikow długo co Piatek słupy się ogniste pálily, y iaśnie uczyły, że Paweł, Ian, Iakub, Kolumnami byli nie wzruszonemi w dobrym. Y ná nich się spełniło, co pod figurą w obiawieniach Ianowych było. *Qui vicerit, faciam eum columnam in templo, & scribam super eum Nomen DEI mei.* Imie IEZUS y MARYA wymowiwszy, duchá oddáli BOGU. Ktoż nie widźi? że aż do ostátniego tchu przy Iezuśie stali y Máryi. *Stetit in loco campestri.*

Abo y my iuż stanmy? Stanmy: ále oraz w nas y w życie wnidzmy násze. Dostali polá SSS. dziśieyszy Męczenniczy, ách iák my często z pod znaku Chrystusowego szpetni zbiegowie uchodziemy! Stawamy przy BOGU, y od stawamy! przychodźiemy, y odchodziemy! wygrawamy ná szczerze załośnych spowiedziach, y przegrawamy ná záśtarzáłych nálogach! Ládá okázya, ládá pokusa, ládá bies y chromy w pole nas wywodźi! y na wstyd wieczny

czny záwodzi! Z pod Hálicza uszedł od Bolesławá z plácu Woiewodá Krákowski, wrociwszy do Polski Bolesław, posłał mu upominek, záiecza skorę, kądźiel z wrzecionem, powroz. Wolał umierać w powrozie, niżeli żyć Woiewodá z powrozem! Ach iak wiele rázy uszlismy od BOGA! co wystepek, to ucieczká od Stworzyciela do stworzenia! co niepráwość, to odeyśćie od BOGA! cosz nas za sády? co za konfuzya czeka? Nie záiące *plebs invalida*, smoki ábo sępy piekielne, zbiegi sercá ná całą wieczność szárpać bedą? krecić desperácya powrozy, ktore chłostać ucieczkę, duśić y wieszać ná wieczną kárę uchodzacych od boku Iezusowego Iudászow bedą! Władysław trzeci, Polski Krol y Węgierski pod Warną w dwudziestu tysiecy woyská, daie pole niezliczonemu Turczynowi. Pokazuią oczywistą zgubę życzliwi, ustapić rádzą. Idźie w pośrzod niebespieczeństw Krol odważny, boiaźni zbiia odpowiedzią, ktorą wypisał *Bonfinius. Malo occumbere, quam fugere.* Wolę życia, niżeli ustapić polá. Abo się chwiciemy przy BOGU, ábośmy odpádli przez grzech, powroćmy na przeprośiny do nog Iezusa, upádnimy, żebyśmy powstáli, odzywaymy się z połobną rezolucyą. Odtąd Boże obieram przepaść, niżeli od ciebie grzesząc odpaść. *Malo occumbere, quam fugere.* Abo owę czyńmy cześćiey protestácyą. *Cadam, non cedam?* Zastąpię trupem, nie ustąpię z polá Chry-

Chrystusowego. Pokisz raz przy BOGU na Elizyiskich iąkach? raz przy grzechu na psim polu wracáiąc do womitu swoie? pokisz raz z Iezusem pokornym ná rownych polách pod Ierozolimą? raz z dumnym Lucyperem na pysznych gorách pod Babilonem zostawam? Poki brzydki nieftat-k raz miedzy cierniem Iezusowym za pokutą? raz po polách miekkiemi rozami zaslanych za rospustą chodzę? Bodayże wiecey nikedy niepostać tylko przy BOGU! W Niedziele tylko y to nie w każdą nabożne processye w pośrzodku Kośćiolá Stacyą śpiewaią. Moia przy Tobie Stacya niechże ustáwiczna będźie IEZU! Odpusty są osobliwe, ktore się nazywaią Stacyami miasta Rzymu. Szczegulne łaski y indulgencye maią, stacye nieodmienne przy Iezuśie. Nieboy się sądu ostátniego, ktory y gwiazdy z niebá walić będźie. Ostoią się przy niebie, ktorzy się w Chrześćiańskiey pobożnośći y cnocie pieczętuią. Ostoią. *State & nolite iterū jugo servitutis subdi.* Stoycie odtąd niewzruszenie przy poczciwośći, przy BOGU, nie poddawaycie lekkiego sercá niecnocie, iako námawia Paweł Apostoł 5. *ad Galat.* á zostáne się przy tym, co przyrzekam. Staniemy ná Pańska wygodney wiecznośći konsystencyą, ieżeli wychodzacemu z świata y mnie, y tobie, da życie świádectwo, żeś dostał pola. *Stetit in loco campestri.*

KAZANIE
NA DZIEN SWIĘTEY SCHOLASTYKI

DZień dziesiąty Lutego, zwyczaynie dźień S. Scholástyki; czemuż roku teráźnieyszego dopiero dzień iedenasty? Ustąpiłá dniá swoiego uroczystośći Popielcowi. Ustąpiłá? Piszcież wielkiemi literámi tytuł Scholástyce: SWIĘTA. Nie ladá świątobliwośći iawny dokument, bywszy wynieśiona w niebo gorą, drobnemu ustąpić popiołowi. Nowe Swięto pisze Ian S. miástu Ierozolimskiemu, że bogato y gorno stroyne, á przecię ku ziemi unizone. *Vidi civitatem Sanctam Ierusalem novam, descendentem de cælo ornatam.* A nád Borgiászem pod łoszko pokornie idącym, kiedy bieśa ná łoszku leżącego zastał, słusznie záwołał historyk. *O quantus Sanctus Borgias!* O iaki to Swięty Borgiasz! Nie łatwo zmierzona cnoty iakość! bywszy Swiętym xiążęciem, ustąpić ládá dyabłu. Y ná proszek wrobłowi Orzeł, záiącowi Lew, Ryś ábo Sobol nieustąpi z prostey owczarni báránowi. Cud u mnie, co w obiawieniach swoich Ian S. widział. Dwudziestu cztérech Stárcow korony zdeymuią przed Báránkiem. Nie ieden ná ziemi báránczuk długo się námyśla, czy ukłonić Sobołowi. Roku 1609. na Seymie Wárszawskim Zygmunt III. Krol Polski, wszytkich krzywd godnośći swoiey uczy-

uczynionych, przez amnistyą ustępuie Rokoszánom. Dowie się o heroicznym Zygmuntá ákcie Henryk Krol Francuski, y zádumiáły Zygmunta nád ludzi przekłada. Sam cnoty wierzchołek, unizyć się niższemu nie rośnie po ludzkich ogrodach Liliá, ktoraby kwatery swoiey prostemu pozwoliłá chwastowi abo pokrzywie. W niebo wynosza historycy Rudolfa Cesarza. W ciasney drodze zszedł się z Cesarzem śmiáły zartowniś. Więc ustąpić z drogi niechce. Woła co żywo; z drogi? Nie mogę. Czemu? (iáká to śmiáłość lekkiego zartu!) Ostroznie, przecięsz przygłośnieyszym szeptem rzecze. Nos Cesarski drogę mi zastępuie! Dałá odpowiedz dobrze po nośie Rudolfowi z wielkim nosem. To się rozgniewa Cesarz? zbić káże? Tákby niecierpliwość wielu uczyniłá. Rozśmieie się Rudolf, nosá na bok nachyli. Przeydźże Synu, rzecze, ustępuię z drogi. Ustąpił Cesarz, y ustępuiąc ná ták wysoką chwały gorę postąpił, ktorą pokázywać sobie inni mogą, nie iey dostąpić. Ná tak pięknym odważney świątobliwośći wzgorku stoi S. Scholástyká. Ustępowáła w życiu naynizszey Siostrze. Prym u niey, ostátnie wszędźie mieć mieysce. Ustępuie po śmierci Popielcowi, iakby y z prochem poyść nie mogłá w kompárácyą. Ták unizoney Pannie pisać wiecey nizeli sążniowemi literámi SWIĘTA. y niemogłá W wstępną Srzodę uroczystować S. Scholástyká. Tylko o małą ścián-

kę z mięsopustem wystepnym wstepna Srzodá. Daleká záwsze od świátowych mięsopustow S. Pánná. Nigdy nie postálá, kedy choć dalekie wystepku podobieństwo widziałá. Deklinować od wszelkich kazusow Swiętá Scholastyká umiałá. Ustepuie od rospustnego, a słabym ieszcze krokiem wstepuie do skromnieyszego życia wstepna Srzodá, wiec się z Swiętą nie zgodzi Scholástyka. Ledwo nie tymże krokiem ná drogę doskonáłey Swiątobliwośći, ktorym ná świat wyszła w kazdym kroku doskonała Scholástyká. Ustapiłá Scholastyká Popielcowi! Ustąpiemy wszyscy. Ta iest okázałości ludzkich m ta y pogrzeb, proch śmiertelny! M zerne śiły zdrowia, y pozorow naszych! iednemu oprzeć się nie możemy prochowi! Z zasypáney popiołámi Srzody wyniosła się Uroczystość Swiętey Scholastyki! Co okiem niezáprószonym widzę, rzekę. Zycie S. Scholástyki, życie bez prochu, świątobliwość bez potrzeby popiołu poleruiącego. Aże zardzewiáła głowę y mowę swoię widzę, pokorna pod Swięty Popielec składam.

Pytał się ktoś lekko. Co po Swiętych w kośćiele? Naprzodbym przez pytánie odpowiedział ná pytánie. A co po słońcu y gwiazdach ná niebie? co po kwiátách w ogrodzie? co po dyamencie w złotym pierśćieniu? Nie pięknie gwiazdy niebo, lilie ogrod, iako Swięci zdobią kośćioły. Pierwsza Domow Bożych ozdoba, świątobliwość

Czyn.

Czyni Kośćioł Swiętych, czynią Swięci Kośćioł Swięty. Obrázy Swiętych, pięknośćią są Swiątyn Bożych; są y Nauczyćielámi świątobliwośći. Przy kazdym ia obrazie piszę z Seneki. *Est quod ex viro vel tacente discas.* Dosyć widzieć Swiętego, żebyś się y ty obáczył. Nie malowane, byleś chciał, masz z Swiętych obrázow pożytki. Uczy kazdy Apostoł, zarliwośći o wiarę: Męczennik cierpliwośći: Piotr płáczący y Magdalená pokuty: uczą Swięte Panny wstydu y skromnośći: uczą Wyznawcy rzetelnego dobrym życiem wiary wyznania. Co po SS. w Kośćiele? Patrz co po tobie? ieżeli śię nie święcisz? ieżeli Boga tracisz kedy go wszyscy znayduiemy Ten co pytał, rowną odpowiedział lekkośćą? Po Swiętych prawi w kośćiele, kurzawá. Rozśmiali się słucháiący, y zakurzoną wyśmiali odpowiedz. Kośćiołem Bożym, obrázem Swiętych, Swięta Scholastyká. Prorocka, Męczeńská, Wyznawcow, Panieńska świątobliwość ták się odmalowáłá ná obyczaiach Scholástyki, że żywym wszytkich obrázem byłá. Chybá czyie oczy złość zákurzyłá, kurzawy iakiey dwornym szuka okiem. Zadna ná Swiętą Matkę nie pádłá śmieć grzechowa. Bieluśińkie záwsze bez newu sumnienie. Dowcipna w miłośći Bożey Scholástyká do mądrych Scholastykow, y owszem do Professorow należáłá: kazda ákcya, nauczycielem była pobożnośći: wszakże *pulveres scholasti-*

cos nie znałá. Spowiadałá śie ledwo nie codziennie, rozmawiała o rzeczach ſumnienia z płáczem ledwo nieustáwicznie: ſerdeczne przy ſpowiedziach wzdychánia, proſzku nieznaydowały, ktoryby zdmuchnąc: ani płácze mákuly, ktorąby omyć potrzebá było. Matká kurzawy, ſuſze y gorąca. Wyiedzieſz z domu pod czas goracego láta słicznym Aniołem, wrociſz zaſypánym prochami Murzynem. Nie postała w świátowych uwiáchS. Scholastyka: nie chodziłá *per ignes ſuppoſitos cineri doloſo*, prz z ognie zdradliwie pochlebnym popiołem pogrzebane: nie uſycháłá ná pobłyskuiace świátowośći pozory, przeto od naymnieyſzey dalekа kurzáwy. Proch z ziemie. Prochu nie znał, kto ziemie. Bogátych y wyſoce ślachetnych Rodzicow Corká S. Scholástyka, mieć mogła złota, ſrebra, kleynotow od ſamey Matki Abundancyi *in abundantia*, po dostárku, to ieſt mogła śię pogrześć w ziemi. Ani Scholástyka do ziemi, ani ziemia iednym proſzkiem nie przypádła do ſercá Scholastyki. Iák Benedykt Brat rodzony, tak S. Scholastyka widziała wſzytkie całego świátá okazáłośći w drobnym proſzku, y ták iednym do BOGA westchnieniem lekki atomik od śiebie oddmuchnełá. W Sandomierzu prosty Infimistá cudownemu dziwuiąc śię przypadkowi ná dyalogu, zawołał. Proch! *miraculum*! Proh mowił ch. *miraculum* cu długo. Nie ná ſcenie, ále rzetelną rzekę prawdę w inſzym

w inſzym rozumieniu o S. Scholáſtyce. Proch! u S. Scholáſtyki *miraculum*! Naymnieyſzy w zyćiu niewinney Panny proſzek, cud by to był wielki· *Miraculum*. Przy mnie ná nowy rok ofiárował Przyiaciel przyiacielowi klepſydrę bez prosku krzyſztałowa, kiedy śię czczemu przypátruiemy prezentowi, do ſzkłá przydał ſerdeczne wotum. *Toto corde precor triſti ſine pulvere vitam*. Kázdy rok, kazdy dźień, kazda godziná u S. Scholáſtyki *triſti ſine pulvere vita*. Nie podpadał pod oczy zaden w życiu proſzek, ná ktoryby fráſobliwey zapłakać trzebá było zrzenicy. Iák ſobie w opowiadaniu Ewangelii poſtępować Apoſtołowie mieli, podawał ſpoſob Iezus *Luc.* 9. Idzcie Apoſtołowie moi ná cáły świat z nauką prawdy. Kryć śię po katách prawda nie umie. Tak iednemu iák wſzytkim, ták wſzytkim iák iednemu zyczy zbáwienia Iezus. Do ktorego miáſtá ábo domu wnidźiecie, tam zabawcie. Statek w dobrym, nayskutecznieyſzy Apoſtoł. Nie przyima was, wychodząc z miaſtá, proch ná nieludzkie domy y goſpodarze z nog waſzych otrząśnicie. *Quicunque non receperint vos in civitate, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite*. Ná nie przyimuiacych słowa Bożego proch rzucać Chryſtus káże. Ieſt tam czym oko zápruſzyć, kędy nie maſz reſpektu ná naukę Chryſtuſowa, y na iey Nauczycielow. Iedne tam prochy, y popioły nieurodzayne; y

ná proſzek tam dobroci nie maſz, kedy dobre ziarno, słowo Boże ziemi uprawney nieznayduie, żeby wzrosło. Násłuchać ſię słowá Bożego S. Scholaſtyká nie mogłá. Sto oczy ktoś ſobie w Rzymie zyczył dla dworności; tysiąc uſzy prágnęłá Scholáſtyká dla prawdy Chryſtuſowey. U Swiętey Panny zadná kazánia, exhorty godziná nie długa. Bił zegar pod czas duchowney rozmowy, wybiiał kazániu koniec; bardziey czuło młot ſerce Scholáſtyki, niżeli dzwon zegarowy. Ták mowić zyczyłá káznodziei, ták słuchać ſobie, żeby áni on, áni oná usłyſzeć nie mogli żegáru biiącego. Scholáſtyki pośiłek, pociechá, rekreacya, życie, wſzytko; Słowo Boże. Ná całą noc słuchać chciałá Benedykta o Bogu mowiącego, słuchać nie chciał proſzącey Benedykt, wysłuchało niebo. Nauczyły ſię od płaczącey Scholáſtyki płákać obłoki, ná płácz niewinny ták rzęśiſtym świat deſzczem zlały, ze wybieráiącemu ſię uporczywie do domu Benedyktowi wſzytkę odeśćia drogę zatopiły. Zrozumiał, co deſzczowe mruczały powodzi Benedykt, y ledwo nie całą noc ná Swiętych o krolęſtwie niebieskim ztrawił rozmowach. Rozpływała ſię w ſerdeczne pociechy Scholaſtyká, y ná nowe podobne niepogody łzy niewinne zbierałá. Przy tak przepaſcitey Słowa Bożego chęci, skadże iaki paść proſzek mogł na Scholaſtykę? Kiedy pod Rádomiem u Guzowa (ſzpetny guz rebellia (powſtáł) na iádącego Zygmunta z Warſzawy do Krákowá Rokoſzánie, tak ſurowe wypadły wichry, że tylko nie zaſypały piaskámi y popiołámi Rokoſzanow? Nigdy do naymnieyſzey nie należálá rebellii, z każdą Bogá ſwoiego wolą weſoło zgodna Scholástyká: Nigdy przeciwko Starſzeńſtwu buntu niepodnośiłá posłuſzna Panna. Nigdy ciało skłonne do roskoſzy rokoſzu przeciwko pánieńskiemu duchowi nie záczynało: zaczym ruſzone całym pieklem wichry nie miały prochow, ktoremby pánienskie oczy zárzucáły. Niewięm czyli nie dumney Pannie ſiedźieć w pokornym popiele Prorok Izaiaſz roskázuie. *Sede in pulvere I'ngo c.* 48. Uniżona naymnieyſzemu Scholástyká nie potrzebowála lekarskich ná pychę proſzkow, ktoremiby wynieśiona poſypowala głowę. Miotły iákieys zażywał ná ozdobę duchá ſwoiego Prorok Dawid. *Scopebam ſpiritum meum.* Iak wymiotł záwſze w ſumnieniu u Scholastyki: ozdobnie, czysto: nic tu czynic pokutna nie miałá miotłá. Przez lat 26. Krolewskiemu kaznodziei W. X. Piotrowi Skardze zárzucał bies. Powięm coś na ciebie Kaznodzieio? Powiedz. Cudzą miotłą dźiś ſwoię zamiotłeś komorę. Bodayże przy śmierci podobne tylko śmieci y proſzki czart nąm ná oczy wymiotał! Y cudzą nayczuynieyſzych Cenſorow miotłą w domu Scholástyki nie znalazłá, co umiatać.

Nie dawno w Rzymie w kącie kośćielnym Brat Zakonny Malarz, ták wydatnie odmalował śmieci, że kazdy co widział, ledwo nie przyśiegał, że prawdziwe. Y malowánych nie doyrzyſz w zyciu Scholástyki prochow. Kolor y umbra grzechu, u Swiętych ſzpetne stráſzydło. Anna Krolowa Polska według świętego zwyczaiu, ostatniego roku życia ſwoiego ná mieſiąc Luty z całym Dworem Patrona bierze. Dostaie ſię Krolowy, *S.* Scholástyká. Czyta kartę, az przypadła ſentencya. *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Pámiętay człowiecze, ześ proch, y w proch ſię obrociſz. Za Proroká mie dalekiey śmierci kártá byłá. Záchorzała, więc Pátronki mieſięczney z pámięci y ust, świętego pápieru z oczu nie puśći. Pámięta o śmiertelnym prochu, y od naymnieyſzego proſzku życie oczyśćiwſzy przez ſczera ſpowiedź, czystego duchá w dzień S. Scholástyki Bogu oddaie. Ia uwazam daley. Idźie za Pátronkę S. Scholástyká, więc o dziedzicznym pomniec popiele każe. *Memento quia pulvis es.* Iak w ſobie, tak w ſwoich wystepnego cierpieć prochu nie može Scholástyká: otoſz na oko śmiertelny kłádźie. Nie śmieci ſię grzechowemi ſerce prochámi, ieżeli w żywey pámięci śmiertelne. Przy ustáwicznym *memento quia pulvis es*, zaden ſię nagánny proch nie zostoi, z ktoregoby godne niebá duſze, te ktore ſię ná niebie poka-

pokázuią wytrzepowały miotły. Dawna nad iábłkiem Sodomskim inskrypcya. Powierzchu ray, wewnątrz popioł śiarczyſty nośi. *Pulchra domus cineris* Dom śliczny popiołu. Ani myśl z czym podobnym porywać ſię ná domy S. Scholáſtyki. Pochwalá iák S. Matki, tak domow iey. *Pulchra domus ſine cinere.* Iedna po domách Scholaſtyki mieſzka piękność: nie mieſza ozdob proch ábo kurzawa. Umiera S. Scholáſtyká: umiera? odlátuie. Záwſze ona wylecieć z ziemi do Oblubieńcá prágnelá. Odlátuie. Wſzak duſzę iey w poſtáci gołębicy lecącą do niebá widział Benedykt S. Wiakiey? pewnie bielusinkiey. Zaden w panieńskim życiu proch białego piora nie przykopcił. Zycie S. Scholáſtyki pſzenicá ná wybor bez kąkolu złoto bez zakálu, ſukienká bez prochu.

Zapruſzone codzienną kurzáwą przetrzymy oko, coſz w życiu obaczemy naſzym? tylko prochy, tylko ſzpetnośći? Głupie dziecká buduiemy domy w piasku, zyiemy ná piaskach, umieramy w piaskách niepozytecznych. Przed Danielem *c.* 14. popisował ſię Krol Baltaſar iak wiele co noc ofiar iadł, iak wiele pił wina ſwoy Bog Bel. Rozſmiał ſię Daniel. Błądiſz Krolu. A kiedy nie błądzę? to zginieſz Dánielu? Ieżeli Bel ie, niech ſię ſtánie słowo twoie Nayiáſnieyſzy Pánie. Wypráwiwſzy Krol Belowych káplánow ſiedmdźieśiat, po krolewsku zaſtawić Belowi ſtoł kaze, zoſtawić winá iák dla Boga; á Daniel

á Dániel páwiment kośćielny czyſtym przez ſitá popiołem záſypie, y pieczeć Krolewska ná drzwiach położywſzy odeydźie. Rániey Krol, niż li słońce wſtało; ſpieſzy z Danielem do Kośćiołá, pieczeci cale, ślady czcze obaczy, y Belá chwali. Prośi Daniel Krola bliżey do ołtarza, pawiment pokaże udeptány, y rzecze. Czyieſz to slady Krolu? widze odpowiadá Krol ślády mezow, białychgłow, dzieći *Video vestigia virorum, infantium & mulierum.* Podobna widzi ſcene miedzy nami niebo. Y dzieci, y mezowie, y ſtarzy, y białe głowy po piasku chodźiemy. Ledwo nie kazdy ślad, ślad popielcu godny. U Krolá Dawida y chleb popiołem. *Panem tanquā cinere manducabam.* Y naſze chleby popieleia! Ach nie ieden ná proch ztarty, żeby drugi cáłą iadł chleb geba! Pokorá Abrahámá do Bogá; *cum ſim pulvis & cinis.* Iam proch, iam popioł przed toba Boże. Nagáná naſza! Biada mnie! Y ná proſzek cnoty w duſzy nie widze! Niecnoty, obrazy Bozey iak prochu! Zgorzáłá *in malo igne* w złych pozadliwośći ogniach ſukienká łaski Bozey! zgorzáły wſzytkie ozdoby ná Chrzcie S. wzięte! zgorzáłá poczciwość, coſz zoſtáło? popioł! nad ktorym ſmutnieyſze lámentacye nizeli Ieremiaſzowi płákać trzebá. Zginałem w grzechowych bárłogách drobny ſzeląg? ſzukay zginionego Mátko moiá, Kośćiele Chryſtuſow! luzże pomnie? ſmieci że mnie? toć mię

mię w kąt y doły piekielne wyrzuca! Ach mnie! ſtworzył mię Bog na obraz ſwoy! ſproſne kurzáwy przyſypáły obraz, pytać śię trzebá? *Cujus hæc imago?* Czyiże to obraz? nie Boski, nie! tak go grzechowe zmieniły prochy! W máłey Polſzcze wyprawili Zakonnicy we wśi nabozny ná wielki Piątek dyalog. Nie kontent X. Pleban że śię nikt nie rozſmiał. Po skonczonym dyalogu ubrać śię Orgániśćie za biesá rogátego każe, na długim kiju worek popiołem napchány poda, bić miedzy oczy Słucháczowi każe. Smiech. Zbiera grzechowe popioły, zbiera proſzki w wielki wor ſzatan, przy śmierci rzucać przed oczy będzie, iaki płacz záprułzonego czeka oká? W Rzymie w wſtępna Srzodę Biskup Genueński *Porchetus Spinola* na wzięcie popielcu pokorną z drugiemi uniza głowę Pápiezowi, ze był fakcyi Gibellinow y Kolumnow ná Papieza powſtáiacych, poſypuiac głowę iego naywyzſzy Biskup rzekł. Pámietay ześ Gibellin, y z Gibellinami w proch poydzieſz. *Memento quia Gibellinus es, & cum Gibellinis in pulverem reverteris.* Rzuciwſzy przy nim Papiez oſtatek popielcu, z Biskupiey złozył godnośći. Genebrardus y Roczne dzieie. Czyli podobny kogo z nas popielec od Naywyzſzego Kápłáná, *iuxta ordinem Melchiſedech* Iezuſá nie czeka? Ach iak czeſto głupi rebelizant ná Bogá powitáię! ach iák śię łatwo z nieprzyiacielámi Boskiemi łącze?

łącze! Zásłużyło złe życie, żeby mię ná proch ſerdeczna ztarłá kontrycya. Zasłużyło! żeby bezbożniká iáko lekki proſzek mściwe wiatry ná piekielną zarzuciły przepáść! *Impii tanquam pulvis, quem proiicit ventus à facie terræ.* Poſypuię grzeſzną głową popiołem Bożę; grzebię z Iobem w pokutnym prochu ſerce: *ago in favilla & cinere pœnitentiam Iob.* 42. nie odrzucayże skruſzonego ſercá Pánie. *Cor contritum & humiliatum non deſpicies.* Naucz Swięta Scholáſtyko, iák piękna, iak miłá rzecz Bogu, ſumnienie bez prochu! moiá o tym mowa, y za proch nie ſtoi.

KAZANIE

NA DZIEN SWIĘTEGO MACIEIA APOSTOLA

NA rok przeſzły reflektuiąc ſię, po Czwartku, w Piątek być miałá Uroczyſtość S. Mácieiá, az przychodzi w Sobotę! To mieſza świat porządek? to uchodzi od Piątku? to dźień przeſtępuie Maciey S? Co do pierwſzego. Náprawuie nie pſuie porządku Apoſtoł. *Ordinatiſſimæ Charitatis Profeſſor.* Maci S. Poſpolita o S. Apoſtole przypowieść. Máciey ábo łamie lody, ábo ſtánowi. Ieżeli łamie? słucha, co czaſow porządek każe. Ieżeli ſtánowi? porzanną zimę czyni. Wziął rzeczy polskie w ſwoię klubę Kazimierz Krol Polski

Polski, az mu hiſtorycy pochwałę piſza. *Publici ordinis fundator, Inſtaurator reipublicæ pacificus.* Dopiero z Macieiem Apoſtolskiego Senatu komplet, y on porządku naprawcá, ktory zepſował Judaſz nieporzanną pieniedzy miłośćią. Dźień święta odmienił? nie od mieni porządku. Pomaga czeſto do życia porządnego odmiana czaſu. Zakony, y ſą, y zowią ſię *Ordines religioſi*, przecież nie iedney záwſze godźiny zakonne odprawuią zabáwy. Inſza ná wioſnę, inſza ná zimę czaſu dyſtrybucya. Nikt rozumny do tych czas nie łaiał porządkowi chodzącego po niebie słońcá; prędzy koło S. Iańá, poźniey ná S. Tomaſz wſtáie. Porządnego goſpodarza chwali Ewangelia u Łukaſza S, á przecię iednych robotnikow o ſzoſtey, drugich o dziewiątey, innych o iedenáſtey godźinie woła do winnicy. Znak nie doſtatniego zátym nie porządnego (boć trudno bez doſtátku o porządek) Ziemianina, ktory co rok na iedney niwie pſzenicę ſieie. Pomieſzałyby ſię duzo czaſy, gdyby co czwarty rok dla porządku nie mieſzał dnia ſwoiego Maciey. Co do Piątku. Kochał zawſze poſty y ciałá umartwienie Maciey. Iego to uſtáwiczne hasło, ktore wypiſał *Euſebius. Cum carne pugnandū ſemper.* Więc od poſtnego piątku nie uchodźi. Abo we Wtorek ábo w Poniedziałek mięſopuſtny przypada nie raz wigilia S. Macieia, y pościć ią trzebá. Za mięſopu-

ſty poſt Macieiowi, á ieſzcze tylko mu płotki dáiecie, on przyimuie zá Łoſośie. Co ieżeli Piątek wezmiemy za dźień męki Iezuſowey, dopieroz od tákiego Piatku nie ucieka Maciey. Szukał po Etyopii, ſzukał po ludskiey ziemi Krzyza y śmierci dla Chryſtuſa Apoſtoł. Zysk Macieiowi, zgubá ſiebie dla Zbáwiciela. Kiedym usłyſzał, że padł los ná Macieia: *Cecidit ſors ſupra Mathiã*, rozumiałem, że purpury, że berła, że korony przypádły do Apoſtolá, aż widzę idzie od doſtátkow ná uboſtwo, idźie z domu na wygnánie, od ludźi miedzy wilki, *mitto vos ſicut oves inter lupos*: idźie od ſtołow wygodnych na głody, od honoru ná kontempty, od życia na śmierć. Toto ſzczęśćie? Wielki Piątek Iezuſa, Mácieiowi tryumfalna Reſurrekcya. Czeſto mi przychodziłá ná myśl reflexya. Co to ieſt? kiedy lubo kápłáni przy pacierzach y we Mſzy S, lubo wſzyſcy inni w officiuſzkach mowiemy: *DEUS in adjutorium meum intende*: to ſię zegnamy: y mowiłem naprzod. Bywa wielkim krzyzem pomoc. Czyli mały krzyz nośili Polacy? kiedy raz Krzyzakow drugi raz innych ná pomoc przeciwko nieprzyiaciołom wzywáli? Niedaleko chodzmy. Naſzych czaſow auxyliarne woyská ach ná iáki nas krzyż! iákiemi gwozdziami przybiły! Dopieroſz *adjutorium* iedna zła zona, zá tyśiąc krzyzow. Myśliłem potym. Dobrze krzyz czyniemy, kiedy o pomoc Boga prośiemy. Wielkie człowiekowi *adjutorium* krzyz

torium krzyz Chryſtuſa. pomaga do wſzytkiey fortuny nie przeſzkadza. Iakże od poſpolitey Chrześcijańſtwu cáłemu fortuny uchodzić miał Maciey S? *Tolle certamina, tuliſti coronas: tolle cruciatus, tuliſti beatitudines?* Napiſał S. Ambr. Co do trzeciego. Przeſtąpił Maciey S. dźień, nie przeſtąpił prawa! Y niewiedział, co to przeſtępſtwo Maciey S. Tu ia ſtánę. Zaden rok u Apoſtolá S. przeſtępnym nie był. Przeſtępuy mowo moiá wielkiey chwały Boskiey granice, podź o wiekſze nieprzeſtępnym przeſtępſtwem. *Ad Majorem DEI Gloriam.*

S. Wincenty Ferrery, co w hiſtoryi życia Macieia S. czytał, w dziśieyſzym napiſał kazaniu. *Parentes ipſius ab annis puerilibus, divinæ legis inſtructionibus illum mancipârunt.* Ledwo z dziecinnych wyſzedł pieluſzek Maciey, zaraz go Rodzicy Boskich praw nauka skrępowali. Abo y my wezmy z tąd inſtrukcyą. Doſtatnich Rodzicow y pierwſzych miedzy ſwoiemi Maciey (iako taſz naucza hiſtorya) zaraz od dziecińſtwa do Boskich praw y Swiętych obyczaiow prowadzony. Ta ieſt wſzytkich Rodźicow obligacya! choćby w powrosku powinni ciągnać dźieci do Boga, nie do świata, do życia ciaśnieyſzego, nie do wolnych konwerſacyi. Trzeletnia MARYA Ioachim y Anna, nie ſtarſzego Samuelká kośćiołowi Bożemu oddaie druga Anna, pieciolętniemu laśiowi dzikiey puſtyni nieprzeſzkadza

dza

dza Záchary aſz y Elzbieta. Ieſzcze z gniazda, bierze dźieci Orzeł, do Słońcá nieśie, w niebieskie światło pátrzać każe: ieżeli odrodne oko mruzy, o skałę rozbiia. Ieſzcze słábym robi skrzydłem skowronie, wylátywać pod niebo przyucza Ociec, y chwalić BOGA. Chwalę co czytam o Krolu Polskim Kazimierzu IV. u Stániſláwa Orzechowskiego. Dobierał dla Synow ſwoich Nauczycielow dobrego rozumu, ále lepſzey cnoty, ktorzyby z dźiecinſtwa dobrych ſlug Bogu, Krolow Polakom formowali. A o Rodzicach S. Stanisłáwa u Długoſza czytam. Na to wſzytkie myśli y ſtárania Wielisław y Bogna obrocili, żeby Staś ukocháný wiecey w pobozność niżeli rosł w látá. Piękny y z Rodzicow Woyciecha S. przykłád. Nie puſcili z domu Syna, aż ſię wprzod, nie komplementow, nie pochlebſtw y pieſzczot, ále cálego nauczył pſálterza. Bodayże y po zacnieyſzych domach, y po protſzych więcey Matek! iaką w Prusiech na Zuławach Dorotę Polskie chwalą historye. Codźenne u dobrey Matki prace, żeby u dźieci ſwoich naypierwſze słowa były, IEZUS y MARYA: pierwſza umieiętność, nauka przykazań Boskich. Tak z ſwoim Macieiem pobozni czynili Rodźicy. *A puerilibus annis divinæ legis inſtructionibus mancipárunt.* Uwazam ia słowo *mancipárunt.* Niewolnikiem nie iako czynili praw Bożych Rodzicy; toć zawſze iak związany Maciey, przestąpić woli nie mogł

mogł Bożey: toć u Macieiá od dźiecinſtwá zaden rok nie przestępny. To o nim piſze pomieniony S. Wincenty. *Erat in eo Sanctitas Laicalis, Clericalis, Pontificalis, Martyrialis.* Postępował iak w látá, tak w swiątobliwość aż do ſmierci Męczeńskiey S. Maciey, toć drog prawá Bożego nie przestępował. Ezechiel Prorok widzi w wozie Chwały Boskiey cudowne zwierzętá, y chwali. Z czegoſz? Szczegulnie z nog prostych, naymniey z drogi niewykraczáiacych. *Pedes eorum, pedes recti.* Bodayże podobna do ludźi pochwałá przeſzłá! Nie proſtá to przed Bogiem y ludźmi ozdobá, ſzczera prostotá w obyczaiach. Y Boski to panegyrik, Prostość. *DEUS fidelis, juſtus & rectus.* Naypierwſza Iobowi od BOGA zalotá. Iob człowiek prosty y ſzczery. *Et erat vir ille rectus & ſimplex.* O tę prośił P. BOGA Dawid zacność. *Spiritum rectum innova in viſceribus meis.* Laię malarzom, co skrzywione ſerca máluią ludźkie. Pokrzywione nieſzczerośćią ſercá, nie ludźkie ſercá, tylko w piec krzywe drewno. Przeklectwo y skaránie Boże krzywoprzyſieſce krzywy Borek pod Kaliſzem. Boy ſię, kiedy ſię z toba łodká y ná tę y na owę stronę chyli. Ktore iest na niebie *ſidus claudicans*, iako go Matematycy widzą, świátło chrome, pewnie ſię tam nie zostoi. *Stellæ de cælo cadent.* O gdyby ſię do Polakow pierwſza wrociłá prostotá! wrociłaby y bezpieczność fortunney całośći. Bog

 ſalvos

salvos facit rectos corde. Nie spodźieway sie szczerey od BOGA pociechy, ieżeliś nog połomanych, y náte y na owe przechodzisz strone. Tylko *rectis cordis lætitia.* Prostym sercom pociecha y błogosłáwieństwo Boskie. *Generatio rectorum benedicetur.* W tey od dzieciństwá chodził po chwale Maciey S. *Pedes ejus, pedes recti.* Proste záwsze u Apostolá postepki, zaden ich wystepek, zadna pokusa z Swietego gościnca nie zepchnełá. Zdobił obyczaiow ledźiwa powaga młode lata Maciey S; iako o nim *Salmeron. Pueriles annos morum gravitate ornabat.* Zadna lekkość ná poboczne nie wyprowádźiłá ścieżki. Maciejowi prawdźiwie psalm Dawidow śpiewać. *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit.* Ani nie postał na drodze przestepcow Maciey. Od dzieciństwa szpetnie błądza inni: *erraverunt ab utero.* Maciey záwsze w prostey drodze iako go chwali *Eusebius.Corpore & animo mundissimus.* Chybá owa iedna u Maciejá transgressya, ktora o Swietym pánieństwie Kośćioł Chrystusow śpiewa. *Hæc nubes, aera transgrediens.* Ale taka transgressya od grzesznych przestepstwa dalsza, nizeli od ziemie niebo. Wylewał sie ná dobro bliźnich Apostoł iak morze, ále tesz właściwa morzu chwała, nigdy za praw Boskich granice nie wylał. Mogł sie zawsze z Ewangelicznym Starszym Synem od zywać do BOGA Oyca S. Maciey. *Pater mandatum tuum*

tuum nunquã præterivi. Rzadził látá swoie Maciey, nie tym co sie ciáłu, ábo zmyślnośći zdáło, ále co práwu należało Bożemu. *Gubernabat se secundum DEI præcepta, non secundum sua sentimenta.* Ten Swietego panegiryk czytał w życiu histcryi S. Wincenty. Maciey S. nażywá sie *Donum DEI.* Darem Bożym! Y to Maciejowi wielki dar Boży, życie bez wystepku! Maciey iedno co malucki. *Parvulus.* Ani wie malucki, co to rok przestepny. Niewiedźiał y Maciey S. Ach iakośmy w tych przestepstwách biegli! Co rok, co tydźień! co dzień, niewiemże ieżeli nie co moment u nas przestepny! Dlugiey uwagi godne słowá Iobowe. *Tu quidẽ gressus meos dinumerasti. sed parce peccatis meis.* Policzełes Boże kroki moie, ále przepuść grzechom moim! Albosz to Proroku, co krok, to grzech? Ach u wielu złość niedościgłá! Ledwo nie co sie stapi, to sie przestapi: iák mowia prośći. Liczył Anioł Páński po daleka wode idacego zwyciesko Pustelniká kroki ná pochwale, pisze przestepstwá násze ták czeste ná konfuzya! Ach! ile razy sie y to, y owo Boskie przykazánie przestapiło! Straszna co czytam u Wespázyaná Kochowskiego w Klimakterze III. fol 225. Roku 1666. wyiezda Krol Kazimierz z Warszawy ku Rawie, dokad mu droge pokázowała domowa woyna. Iedźie Krolewska droga na koniu podle Kośćiołá OO Bernardynow, aż tu obraz Ukrzyżowanego Páná

ná wyſokim debie ná Cmentarzu ſtoiący twarz ſwoie od drog krolewskich obroci ku Kośćiołowi, u wielu oczywiſtym argumentem, że być coś w expedycyi Krolewskiey muśiało, co śię oczom Boskim nie podobáło. Drogi życia naſzego pátrzaſz ná was Jezus Ukrzyzowány? Ach drogi! tak ſzpetnemi, ták czeſtemi przeſtepſtwami záwálone nie macie, nie macie obroconego ná śiebie oká Zbawićielá! Sproſtuymy pokrzywione drogi do Bogá, BOG ſproſtuie oko do człowieká! Pyta śię Cyril Alexandryiski Biskup. Co to ieſt? że BOG ludowi ſwoiemu práwo dawáł ná gorze Synai z poſrzodka ogniá? *Quo hinc transgreſſores illius intelligerent, rem ſibi cum igne fore.* Ná gorze ogniſtey przykazánia ſwoie BOG podaie, żeby przeſtepcy iaśnie widźieli, że práwo, ogień. Ná ogień śię odważa, á ná ogień wieczny, kto na przeſtepſtwo zakazow Bożych. O gdyby y nam widźieć przy tym ogniu! co to ieſt woli Boskiey przeſtepſtwo! Przeſtapić práwo Boskie, ieſt naſtapić, iest podeptáć BOGA! Przestapić, iest odstapić niebá y ſzcześliwey wiecznośći! Przestapić, iest przystapić, y owſzem iuz iedną nogą wstapić do piekłá! S. Dyonizyuſz powiáda, że ten był znak loſu padáiacego ná Maćieiá, że w ten czas ognisty promień zstąpił z niebá, y ná Maćieiowey ſpoczał głowie. Apostole Swiety, o gdyby podobny promięń głowy, oczy y drogi oświecił naſze! dosyć przestępstwá!

ſtepſtwa! doſyć! ach doſyć błedow! NOGI JEZUSA moiego coſz was tak okrutnie poſzarpáło? Y moie! y moie przeſtepſtwa! O Pánie pozwol z nog twoich gwoźdźiá, przybii mię do Krzyżá twoiego. Niechże więcey od ciebie BOGA moiego nie odſtepuię! niech wiecey prawá twoiego nie przeſtepuię. Niech y u nas Maćieiu S. odtąd żaden rok wyſtępny, żaden dźień nie będzie przeſtępny Amen.

KAZANIE

NA SWIĘTO SWIĘTEGO KAZIMIERZA

Beati Servi. Beati ſervi illi. Luc. 12.

URoczyſtość dźiś S. Káżimierza Krolewicá Polskiego, Syná Káżimierzá czwartego y Ezlbiety, Corki Woyciechá Ceſarza, Krolowy Polskiey. Uroczyſtość Kazimierza, zgodną elekcyą Królá Węgierskiego, życiem świątobliwym cnot Páná. Uroczyſtość Kazimierza, Brátá rodzonego czterech Krolow, Władysłáwá Węgierskiego, y Czeskiego: Iana Woyciechá, Alexandra, Zygmunta pierwſzego, po ſobie Krolow Polskich: Brátá rodzonego Fryderyká Biskupá Krákowskiego, potym Arcybiskupá Gnieznieńskiego y Kardynałá S. Łucyi *in ſeptem ſolus*; ktoremu, iáko każdemu Kardynałowi, mowiąno przy inaugurácyi. *Facio*

se

te Principibus majorem, Regibus parem: Brátá Rodzonych Siostr szesciu, z ktorych dwie młodo do niebieskiey, inne do postronnych Xiązat y Pánow korony wydane, Kazimierza mitrámi, koronámi otoczyły, co ich tylko świat Chrześćiański liczyć może. Wiec przy zágęsz. zoney krolewskiemi tytułámi uroczystość, cesz iedne sługi Swieta kánonizuie Ewangelia: *Beati servi. Beati servi illi*: Wyprowádźić było Krolow przy krolewskim fescie: Henryká y Leopoldá z Niemiec, Zygmuntá y Ludwiká z Francyi: Stefaná y Emeryká z Węgier: Hermenegildá z Hiszpánii: Rykáredá y Edwardá z Brytánnii: Kánutá z Dánii: Eryká z Szwecyi &c. Tylko w Ewangelii slycháć. *Beati servi*. Nie szukał nigdy z licznego sługi y dworu szácownieyszey powagi Kázimierz, sąm z siebie wszelkich pochwał y zacnosci *teatrum*. Sławnemu ná dálekie wieki woiownikowi Stefánowi Czarnieckiemu ledwo nie z iednym czasem pokoiowym idącemu z poufalszych przyiaciel przymowił. Iák záwsze bił nieprzyiacielskie zwyciesko, ták zbił przyiácielskie zárzuty odpowiedzią. *Non Dominum servi decorant, sed servos Dominus*. Sluzy orzeł lowiszowi, y nie orzeł lowisza, ále lowisz wynośi orłá. Ozdobá sługi, Pan godny y chwalebny. Nie patrz ná gromádne fortuny, ná dostátnie tytuły, ná liczne przy Kazimierzu assystencye, patrz na iednego Kazimierzá? ozdob widziałeś dosyć.

dosyć. O Katonie pielgrzymuiącym napisał *Vellejus Paterculus*. Iadacego po swiecie Katona, nie sługi ále tryumfy liczyły zádumiáłe Prowincye. *Peregrinantis Catonis non servi, sed numerabantur triumphi*. Nie insza pielgrzymuiacego w tym życiu Kazimierza assystencya. *Non servi, sed triumphi*. Acz y *servi*. Zycie Kazimierzá życie tryumfalne. Indexy po żegárách palmowe, a świátłá nie raz oświecaiące modlacego Krolewicá, iáko widział swoy Dozorcá Długosz, ognie były tryumfalne. Pokoie krolewskie placem były ustáwiczney woyny duchá z ciałem: świádkiem nigdy nieprzerwáney wygrány: domem zwycięstw, kápitolium tryumfow. To iest kośćiołá o Kazimierzu świadectwo, ktory w modlitwie ná iego świeto mowi. *DEUS qui Beatum Casimirum de mundi & carnis victoria triumphantem ad cæleste regnum transtulisti*. Tryumfysz liczyć krolewicowskie? ieżeli ie policzyć mozna, nie sługi? *Beati servi*. Wszakże iák w kazdym, ták y w tym punkcie arcykontent z Ewangelii Kazimierz. Y Kázimierzowi to iedno ná świecie błogosławieństwo, być sługą Chrystusowym. Smiał się z świátowych pochlebcow, ktorzy nád złotemi, ábo rożowym wieńcem, ábo krolewską korona ukoronowánemi gorámi pisali. *Beatum dixerunt: cui hæc sunt*. Choć wyrownáć mogł naypierwszym, nigdy się miedzy ukoronowáne, nie cisnął gęstwiny Kazimierz, z ostátniemi

u świátá ustáwiczny. Dotych czas miedzy Pátronow *primæ claſſis* pokornego Krolewicá publiczne námowic nie może nabożeństwo! Záwſze *ſub umbra* ſplendory chował krolewskie Kazimierz. Skad y w poſcie uroczystuie poſpolicie, kiedy cokolwiek pozornego kościoły máia, gruba pokrywa zásłona. Przecieſz nie ukryieſz krolewskiey godnośći miedzy słusznemi tytułámi Kazimierzu? Znać y pod obłokiem Słońce. Znać y w nocy dyament. Służąc Chrystuſowi, nośiłeś záwſze Krolá. Zaprawde *Beati ſervi illi*. Połączył Kazimierz cudowną unią, przeciwne ſobie imioná: sługá y krol. Sługą był Chrystuſowym, y służąc krolem. Służył BOGU Kazimierz, ále po krolewsku. O tym ia rzekę po chudopacholsku. Wſzakſże, ieżeli mowá unizony sługá, krol ſerce y áf kt nie posłużebniczu woła. *Regi ſæculorum immortali honor & major gloria.*

Przypadkiem wpadł kiedyś w głęboką Lew iáskinią. Y Lwow krolow, y pomnieyſzych zwierząt doł czeka śmiertelny. Cokolwiek ſpoſobow Lew záżywał, każdy ná to iedynie służył, żeby troche ku gorze wyſzedſzy, ſpadł żáłośniey. Chodźiły koło dołu zwierzętá, záłoſne záglądały, nikt nie rátował. Poki w dobrey żyieſz fortunie, pokiś ná gorze! maſz przyiaciela, maſz pomoc: w ſmutny doł przypadek zepchnie, y dźieci nie podadzą ręki Rodzicom. Ani Xiezyc, áni poddáne gwiazdy poratuią Słońcá w zacmieniu. Wyiáchał z bliskiey Pan wioski ná łowy Alexy, zá głoſem záłoſnym przyſzedł do iámy, ſpoyrzy, Lew całym ſobą o wyzwolenie pokorny prośi. Przecieſz iáko napiſał Labbe, znać Lwá było z ſuppliki. Y stękánie w dole krolewskie było. *Apparetque etiam plorans Leo. Et gemitus regalis erat.* Zostáwiwſzy Lwá ieſzcze w iáskini, przeniesmy oko do Kazimierza przepáści! Coſz S. Krolewicá w dźień y w nocy zá zábawy? Wzdycha, płácze, oczy y ręke podnośi w niebo. Wzdycha? o wolnośc Oyczyzny prośi. Płácze, żeby w Oycowskim kroleſtwie ná co nie było záplákáć. Oko y ręke w niebo dźwigá, żeby pomoc y miłosciwy reſpekt u BOGA wyprośił dla Polakow. Wzdycha do niebá. Ták kocháć, ták chwalić BOGA, iák w niebie chwalą, prágnie. Każda nabożna akcya Kazimierza po krolewsku, każde odetchnienie do BOGA krolewskie. *Et gemitus regalis erat.* Ale wroćmy ſię do Lwá ná puſzczą. Acz cokolwiek po láſach Egypskich czuynośći, umartwienia, postow, nábożeństwá było, do Krolewicowskich przeniosła pokoiow miłość BoGA, y cudownicyſzą uczyniłá pyſtynią. Zrozumiał wymowne Lwa milczenia Alexy, więc myśli y beſtyi pokorney podać ręke. Dodało miłoſierdzie śiły: blisko zwálony od wiatru dąb zpychá do iámy, most dla Lwa buduie, pomagał prácować Lew wiezień, iáko mogł, prostował

wał drzewo, y ták rzeskim wyszedł skokiem, że z dołu wypadszy, padł pod nogi Alexego. Z oboiey strony boiażń, z oboiey zádumienie, z oboiey miłość. Głaszcze Lwá Alexy, wolności winszuie, obszerne lásy, páństwo swoie Lwowi pokázuie. Lew cáłuie nogi Alexego, obłápia, ryczy, tylko nie przemowi. Acz kazdy Lwa gest oratorem był dziekuiącym. Nigdy człowiek podobną wdziecznością nie dziekował Dobrodzieiowi. Zegna się że Lwem Alexy, Lew puścić się niechce Alexego, wprasza się do usług, ná krok nie odstapi. Wiec dalszych zániechawszy łowow Alexy *Contentus Rege in prædâ* że Lwa kontent, do domu wracá. Idzie z Alexym wesoło Lew sługá, w tym rosły pokáże się ieleń unizy przed Alexym głowę iákoby o pozwolenie Lew prosił, skoczy, ielenia dogoni, kark skreci, ná siebie zarzuci, zá Alexym do domu niesie. *Præda Leo & prædator erat.* Widział idącego za Alexym Lwa Poetá, y zawołał. *Ibat ovans Rex & famulus Leo.* Szedł tryumfuiacy Lew, Krol y sługa. Słuzy Lew, ále po krolewsku: wesoło, tryumfalnie. Z kwasem y przymusem usługi, niewolnicze: po pańsku służył, kto służył ochoczo. *Ibat ovans Rex, & famulus.* Nie inaczey w kazdym nábożeństwie postepował Kazimierz. Służył BOGU swoiemu Swiety Pánic, y znać było w kazdey akcyi Krolewicá. Dokądkolwiek wołálá miłość BOGA y bliźniego, lubo trudne przykrości zá-

záwáláły droge, z Páńską ochota y odwaga szedł Kazimierz. Otaczały krolewicá, ubostwá woyská, nikt nie odszedł nie pociefzony. Krolewstwo Kazimierzá, służyć ubogim, w ubogich Chrystusowi. Rzucał wszytkie inne zabáwy y dyskursy wesoły Pánic, kiedy ubogie płácze o pomoc woiały. *Ibat ovans Rex & famulus.* Od okropney Lwa puszczy, ábo przeniesmy oko do Lilii w reku Kazimierzowych z Krucifixem odmálowáney. Razem u Krolewicá Krzyz y Lilia. Iák kwiatek, tak nosić Krzyz Kazimierzowi. W drzewie krzyzowym cáły ray kwitnie niewinnemu. Dawaycie, iákie podáie miłość, tytuły Kazimierzowi, godzien naypierwszych: iá kiedy w pániecych reku Lilią widze, mowię. Kazimierz *Flosq; decusque hominum.* Abo *Eques Crucis liliatus.* Uschł odgoracey miłości Boskiey, uschł od postow ustáwicznych ná suchoty, y umarł, nie uschł przy Kazimierzu niebieski Báranek, ma zawsze lilie na pokarm, *qui pascitur inter lilia.* Zawsze u Kázimierza trymfuie JEZUS, w lilii *herbam* mu podáie *triumphalem. Sedet una fronde triumphus.* Má wszytko u Kazimierza miłość Ukrzyzowánego. Kazimierz miłości JEZUSA, kwiat, frukt, koroná. W krolestwie niewinności, lilia berło, krzyz tron, krew purpurá, korona ciernie. Krzyz przy Lilii? czyli lilia przy krzyzu? Oboie. Y lilia naypewnieyszá przy krzyzu; y krzyz bez kwiátu nie chodzi

dzi pańskiego. Trzyma ſie Iezuſa, trzyma Lilii Kazimierz. Kwitnie nabożeńſtwo, kwitnie miłość krzyżá u Kazimierzá po liliowemu: to ieſt, po krolewskiemu. *Lilia, flores inſcripti nomina Regum.* Lilia krol kwiatow, Kazimierz ſlugá Ukrzyżowánego, ále y krol rázem. Czytay ná kazimierzu, co Leo Biskup Rzymski napiſał w mowie o Mece Pańskiey. *Sectatori Chriſti diſcedere à regia via non licet, ſed dignum eſt temporalibus non occupari ad æterna tendentem.* Słudze Chryſtuſowemu krolewskiey trzymać ſie drogi trzebá, áni myślić o doczeſnośćiách idącemu do ſzcześliwey wieczności. Krolewską ſzedł drogą we wſzytkich akcyach Kazimierz. Ná poboczne doczeſności ścieſzki żaden nieſprowádził reſpekt wiecznośćią záſtąpionego. *Imi Mach:* 1. Zruinowany od nieprzyiacielá kośćioł reſtituruią Machábeyczykowie, gruntuią fundamentá, wyżſze wyprowadzáią mury, kſztałtuią ściany, zdobią podniebienia, podnoſzą wieże, ledwo nie złocą dáchow, faciatę złotemi ſtroią koronámi. *Ornaverunt faciem templi coronis aureis.* Y złoto y korony na ozdobę domu Bożego łożą! Piſz ná złocie ſczodrotę! Acz tá być ná kośćioły uczynność powinna, żeby żadnych expens ná ich piekność nie żałowáła Miły Boże! Bog ták piekne dla człowieká ná ziemi wyſtáwił mieſzkánie, świát cáły! ták koſztowne y pieſzczonę w niebie! á człowiek zcierpieć może! żeby BOG miedzy ludzmi ledwo nie w plecionych z chroſtu chátách, y proſtych lepiankach mieſzkał! Bodayże wiecey Dawidow! Cokolwiek morza pereł, gory złotá y kámieni, laſy cedrow y palm, kramy drogich materyi mieć mogły, zbierał na kośćioł Ierozolimski: bogáte zbiory wydał Salomon, y przydał że ſwego, y zda ſie że Syn zwyciężył Oycá. Szli zá krolem Dawidem Ceſarze, Krolowie, Pánowie katoliccy, y idą. Nie poydę po cudzych kráiách. Tomyćby piſać trzebá. Doſyć będzie polska ná domy Boże námienić ſczodrotę. Iak tylko práwdźiwego uznali BOGA Polacy, zaraz pierwſze ſtáránie o rozſzerzenie czci Boskiey, niżeli gránic ſwoich; pierwſza myśl o domu Bożym, niżeli o ſwoim mieli. Bolesław Chobri złotemi bláchami Kośćioł Gnieznieński pokrył, ktore potym łákomi odárli Czechowie. Spoyrzycie ná bogate innych Krolow fundacye: Panowáłá záwſze w ſercách páńskich miłość domu Bożego: y ná ich ozdobę myślilá wiele, czyniłá wiecey. Z skarbu Radźiwiłowskiego do Kośćiołá Olyckiego wyſzło ſześć ſczerozłotych lichtarzy wyſokich iáko ieſt człowiek ſluſznego w roſłu; Monſtrancya ſczero złota, y innych oſob y ſpecyałow bez liczby. Xiężna Oſtrowska Chotkiewiczowa, kiedy ná fundament kośćiołá Oſtrogskiego coś złotego rzucono, weſtchnelá y nieraz. O iakbym rádá BOGU dom uláłá z złotá! á nim świat záſtąpiłá.

 A Elzbietá

A Elzbietá Sieniawska Marszał. Kor. Kollegium y Kościoł záczynáiąc Lwowski, táki apparat myśliłá, ktoremu rownego mieć Polská nie miałá. Nie miał y świat cáły dotąd. Zwyciężył wszytkie ornat ieden. Cáły z pereł wybornych háftowány drogo y pieknie, kolumna z pierwszych kleynotow, miásto galonu iák w koło po brzegach, ták koło kolumn, łáńcuch szczerozłoty w wielkie ogniwá. Podobny oddáłá kościołowi Pánien Zakonnych Sandomirskich, gdzie klasztor dla Corki swoiey stárszey fundowáłá: ále tak kosztowny depozyt Kozácy po pierwszey Szwedzkiey z innemi Woiedztwá skarbami zabrali. Stárostá Lubel: Danielowicz w kościele wioski swoiey grob ná Wielki Piatek wybudował kosztuiący pieć tyśiecy. A kiedy Krol Ian III. niby nie potrzebnym dźiwował sie expensom. Stárostá sie bronił. Naiáśnieyszy Pánie! kedy o ozdobe domu Bożego idźie, radbym w iedne lámpe, wszytke wylał substancyą. O czasy! o świete szczodroty kędyzeście! Stroią sie dźiś nakształt *Kościołow* cory ludzkie! á *K*ościoły iáko chlewy po wielu mieyscách. *Templum Domini sicut vir ignobilis* w podartey siermiedze y ledwo nie w chrośćie! kazdy bogacz, kiedy Helene stroic! Kazdy żebrak, kiedy kościoł Oblubienice Chrystusa. Nie czytać teraz: *ornaverunt faciem templi coronis aureis.* Kościoł, iest mieysce osobliwszey służbie Bożey poświecone. Więc kiedy złotemi koronámi przy-

przysługowáli sie kościołowi Machabeyczykowie, iawny argument: że usługi swoie po krolewsku chodzić chcieli. Do tak wielu w domu Kazimierza S. koron, y te naleza Służył Krolewic S. Kościołom: *Defensor Ecclesiarum*, tak go y Ociec własny tytułował, y służył koronámi. Odnawiał iedne, budował inne, obalał heretyckie, gubił schizmátyckie, ná kazdym z tych cosz za znak? Korona Kazimierzowská. Droga iak wszytkim Rodzicom, tak Kościołowi Matce Nayukochańszey Korona, Syn mądry, Syn dobry Kazimierz. Cáłe często nocy na modlitwie przed kościelnemi drzwiami trawił, koronki do PANA JEZUSA, do Matki Nayświetszey posełał: o iák złotemi koronámi faciaty kościelne zdobił! Koronował y páwimenta, kiedy krolewska głowe w głebokiey pokorze we drzwiách kościelnych rzucał. Y w kościele od Machabeyczykow restaurowanym faciata tylko koronowana: Kościoł Kázimierza S. *Templum DEI vos estis*, cáły w koronach. *Et Rex, & famulus.* *K*azda Kazimierza akcya, pod koroną. Głowe niewinność, czoło wstyd, pierśi *Rex amor*, miłość niebieská koronowałá. Swiątobliwość Kazimierzowa w kazdey myśli, w kazdym afekcie, w kazdym ákcie godna korony. Y Kazimierzowskim spráwom *reposita corona iustitiæ.* Pieć mil od Torunia w Mieśćie Nieszáwie ná głowie umarley pobozney Panny *D*obrodzieyki wielkiey

 czyli

czyli Fundatorki kośćiołá támecznego pokazała ſie korona zielona, ktorey żetrzeć y żedrzeć z Pánieńſkiey kośći zadne żelazo nie mogło. Dobrodźieiá ták wielu po Polſzcze kośćiołow Kazimierza panieńſka głowá ktoſz zgadnie iák wielu uwieńczona koronami? Roku 1572 kiedy od Henryká z Francyi poſeł przyiachał 15 dnia Liſtopadá, do Łowicza, do Arcybiſkupá Gnieznieńſkiego, nawiozł pieniędzy ná expenſa pul liczne, ktore ieden na ſobie znak noſiły, koronę. Gdyby ſie godźiło pozbierać pieniądze od Kazimierza S. na ubogie, ná ſieroty wydáne, pewnie y tu moneta nie bez korony. Łamać gotow był krolewską koronę uboſtwu ná pomoc: ſkąd go wſzyſcy Opiekunem, Oycem ubogich mianowáli. O Męczennikách SS. napiſał S. Cypryan. *Suppliciis finem coronæ dabant.* Katownie Męczennikow w koronach chodźiły. Kazimierz, Męczennik. Łożył dla niewinnośći pánieńſkiey życie. Noc pod głowę panieca ſłáłá kámień, dzień obłoczył miaſto purpury w włoſienice, dźień z nocą, dyſcyplinámi, łańcuſzkámi niewinne biły y ſzarpáły ciało, krew krolewicowſka páwimentá piły, y tey męki koniec nie inny tylko koroná. *Suppliciis finem coronæ dabant.* Widział w obiawieniach ſwoich Ian S. Aniołá Krolá. *Habebant ſuper ſe Regem Angelum. Apoc.* 9. Krol Aniołem! Nikomu fortuná y honor do żyćia Anielſkiego nie przeſzkadza.

ſzkádza. Dawid u ſwoich, iák Anioł Boży. *Sicut enim Angelus DEI, ſic eſt Dominus meus Rex* 1. *Reg.* 14. Ludyk y Kunegundá Krolowie Polſcy, dway Aniołowie ziemſcy. Aniołowie, wſzyſcy *adminiſtratorii ſpiritus*, iakże Aniołá widziánego Ian Anioł Krolem piſze? Służą Aniołowie przy tronie Boſkim, y kroluią. Czyni krolami służba Boſka. Do Aniołow ſług y krolow policzcie Kazimierzá! Niewinność Aniołem, nabożeńſtwo ſługą, naturá y cnotá krolem uczyniłá. A iák BOGU tak y Oyczyznie ſłużył po krolewſku. Ze tyśiacznych nieliczę uſług, wypráwiona przeciwko Moſkwie wſpomnię. Pod Połockiem Ian Borátyńſki w pułtorá tyśiacá ſwoich idźie na ſiedm tyśięcy Moſkwy; ſzuka przepráwy w rzece Dzwinie, aż dziwnie Młodzian iák Anioł w bieli ná koniu wyiedźie białym, y záwoła. Zá mną dziatki. Rozumieli wſzyſcy że drogę prowádził Kazimierz. Przez rzekę ſzli Polacy, iák przez łąkę, ſiedm tyśięcy ták łátwo znieśli iák iednego. Aniołem ſię na ten czas Stróżem pokazał Kazimierz przeſtrzegał dobrá Oyczyzny; ále oraz ieden był *de primis Principibus*, ktorego zwyćięſtwá y tryumfy ſłuchały Poſpolitym mowiemy przyſłowiem. Znać Paná y Krolá po doſtátku, po aſſyſtencyi, po poddáńſtwie. Kazimierz bogacz ieden z owych, ktorych piſmo Boże wyſoko ſzácuie. *Homines virtute divites.* A czyli nie piękna aſſyſtencya? z iedney z ſtrony ubodzy,

ſieroty,

ſieroty, Kośćioły ubogacone, Cerkwie do Unii przywiedzione: z drugiey, krolewskie cnoty, nabożeńſtwa, zasługi, kápłani: *regale ſacerdotium*, Zakonnicy, iáko w Brewiarzu czytamy. *Virtutibus & meritis plenus, prænuntiato mortis die, inter Sacerdotum & Religioſorum choros Spiritum DEO reddidit, inter Chriſti Crucifixi amplexus.* Poddańſtwo kędy? wſzytkie zmysły, wſzytkie śiły, áfekty, paſſye, skłonnośći, podpiſowały ſię Pánu ſwoiemu: wierny poddany. Zaden affekt y skłonność nie poſzłá, tylko gdźie rozum y miłość BOGA kazáłá. Piſzę ia nad Kazimierzem inskrypcyą, ktorą kiedyś w Paryzu nad pálácem Ludwiká 14 Królá Francuskiego po częśći pochlebne pioro nápiſało. *Regia, Rex, Regnum, tria ſunt miracula mundi. Rex animo, regnum viribus, arte domus.* Krol y tytułem, ále barziey duſzą, *Rex animo*, Kazimierz, sługá Chryſtuſow. Czas zas nieopiſze; iakie páńſtwá Kazimierzowego śiły? iákie domu ſztuki? ktoremi Boskiemu podobáć ſię Maieſtatowi uśiłował. Y to, nowe pod słońcem cudá. Kazimierz, sługá y Krol. *Tria ſunt miracula. Rex animo, regnum virtutibus arte domus.* Wſzyſcyśmy iednego Páná słudzy. Iaczyſz? Służył Bogu Kazimierz po krolewsku. Mizerne náſze posługi! połamáno im nogi, dość prawdziwey sług dobrych pochwały nie mogą. Służemy BOGU po chłopsku! ná oko, byle odbyć, dla boiáźni, dla

dla zapłáty, nic ſzczerze, nic pilnie, nic ſerdecznie. Grammatyká ieden z náſzych widział w Lublinie, dziecię obyczayne, nabozne, pilne, ále w ſukienkách przygorſzych, y ſpyta. *Nobilis es tu?* Sláchcices ty. Zawſtydzi ſię dzieciuch, y ze głupie rozumiał, że y ná ſukni Slachectwo záwisło, odpowie. *Nobilis, ſed non valdè.* Iużci? Slachcicemci, ale nie bardzo. Pyta ſię kazdego z nas niebo. Służyſz że ty BOGU? Na to mię BOG ſtworzył! ále kiedy ná podartą ſukienkę łáski Bożey przez grzech, na poſzarpáne BOG wie iákiemi dyſtrakcyami modlitwy, Mſze, komunie, ná nie dobrze gotowe dla wſtydu, y przygotowania ſię ſpowiedźi ſpoyrzę, záwołáć z płáczem muſzę! *Servus ſum, ſed non valdè!* Sługam ci BOGA, ále ták teſz! na nic ſłuſznego, ná nic doskonálego, na nic godnego dla BOGA ſię nie odważam! Nie dziwuymy ſię, nie! że nam urodzáie po polách idą ták teſz! goſpodarſtwá ták teſz? ledwo nie krwawe zabiegi y induſtrye ták teſz! Złym sługom ktoſz płáci dobrze? We Lwowie do kośćiołá naſzego, w złey ſukni ále w dobrey fantazyi Sláchcic przydźie: w pierwſzey ławie śiadźie, á że ſię chciał przed ſtudentámi udać Łacinnikiem, kśiąſzki ále wſpak otworzy, czytać co umiał y źle pocznie. *Ave latus perforatus.* W tym do teyze ławki przychodźi Woiewodá: tylko uſunie ſię troche, nie uſtąpi. Zadziwi ſię Senator dumney w łátach fántázyi, y ſpyta. Pánie Brácie

Bracie komu służycie? Wielkiemu Pánu Mci Pánie, bo BOGU. Dziwno mi! Tak wielkiemu Panu służyćie, á tak oszárpáno chodzićie? Mci Panie, iaká pracá! taká płaca. Tak tak! dzieie się y u nas! Praca dla BOGA tak tesz! płacá tesz tak tesz! Drze kiedy przypominam strászna S. Ignacego niedbále modlącemu się pogroszke. *Maledictus, qui facit opus DEI negligenter!* Przeklęty, co ozięble, niedbále czyni, co dla Bogá czyni. Toć przeklęte nabożeństwá moie! spowiedzi moie! żále moie tak byle odbyć czynione! Moie opisanie, ktore ktoś przy iaselkách przypisał Iezusowych. Wszytek Chrystusa slugá, Ośieł y woł od pługa. Leniwo iak osieł, nie pozornie iak woł BOGU służe moiemu! Tylko ná pola, tylko na złoto patrze, nie żeby co chwalebnie prácować dlá BOGA, dla duszy zbawienia! Kiedy przyiaciele Iobowi przewinili, radził im BOG. Podźcie do sługi moiego Ioba. Dla iego przyczyny, daruię wam winy. *Ite ad servum meum Iob. Orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia.* Ukochany BOGU w Troycy iedynemu Sługo Kazimierzu, mow ieszcze za Oyczyzną, mow za nami do BOGA. Wiele ach wiele przewinieliśmy BOGU! Niech będzie Pánem nászym ná wieki! my sługámi iego! ále dobremi, ále wiernemi, ále Tobie podobnemi!

KA-

KAZANIE

NA DZIEN SWIĘTEGO JOZEFA.

Voluit occulte dimittere eam. Mat: 1.

TO zmieszkáć Jozef z MARYA nie mogł, że odeyść zamyśla? Iák ta Swięta pará, ani wiedziálá, co to niezgodá, zgodá ná to wszytkim. Piękna v záwsze zgodna kompánia, Jozef y MARYA. Z lilia Jozef, nie z roża. Nie rosło w niebieskim pożyciu ciernie, ktoreby ostro szarpiać iedność dwoiło. Pokoy ludziom ná ziemi dobrey woli. Tak śpiewał przy złobie IEZUSOWYM Anioł. *In terra pax hominibus bonæ voluntatis.* A ktoraż wola lepsza nad MARYI y Jozefowa? toć tu záwsze pokoy. MARYA y Jozef wysokie to gory cnoności y świątobliwości; więc spokoyne. *Pacem summa tenent.* W pámietney Ierzego Lubomierskiego Marszałká y Hetmaná Koronn: roznicy, z Krolem Ianem Kazimierzem, po małey pod Częstochowa woysk potyczce, trzech młodych Pácow wzięto ná strone Marszałkowska. Obiád u Marszałká, pod czas stołu przychodzi Młoszowski, łyśina, długa broda y żartámi znaiomy wszytkimi towarzysz. Więc pyta się Marszałek. Cosz tam nowego słycháć? Wszytko dobrze. My od BOGA *Da pacem* prosiemy: *pro una pace* dał Pan

Bog

Pan Bog trzech Pacow: Kochowski w Klimakt. 3. U Jozffa y Maryi wszytkie, co ich tylko miedzy dobremi byc może, pokoie. Pierwiastki wierzacych Jozff y MARYA, toc oboie iedno. *Credentium cor erat unum & anima una.* Jozef *vir justus*, toc według prawa sprawiedliwości *reddidit unicuiq; quod suum est.* Oddawał naylepszey Maryi miłość, naygodnieyszey poszanowanie, przyiazni dożywotniey zgode. Nie dawno z ust Senatorki Polskiey słyszałem. (Bodayże podobne od wszytkich relacye!) Iuż przeszło lat 20, iáko z swoim IegoMCia mieszkam, á nigdyśmy się ieszcze nie iednali. Nad wszytkie dożywotnich przyiázni pánie, bez pary, Iozff y MARYA. Y naymnieysza swárliwego ducha para czystey iák krzyształ iedności nie brukała. Ná slubnym Iozffa pierscieniu obraz był, iedna miedzy kwiátami głowa wiencem ukoronowana. Iedna głowa: Iedno záwsze MARYA y Iozff myslili. Iákub Niezabitowski z Lubelskiego zá czasu Stefana Krola Polskiego ták obszerna twarz, ták szeroko rozpostarte nosił czoło, że oko od oká ná dobra piac oddzielone, iedno sam, drugie tam dáleko. Oczy MARYI, y Jozffa iak iedno. Cherub Iozef z oka cudownieyszey nie spuscił Arki. Wiec w tákiey zgodzie czemusz Jozff chce odchodzic od MARYI? *Volunt dimittere eam.* Uciekaia Swieci przed godnościa. Ták złoto przymuszac

szac ogniowi y młotkom trzeba do korony. Ták pełney kłos głowy odwraca się od gory. Nie ma żaden honor godnieyszego tytułu, iáko być Oblubiencem MARYI, Oycem mniemanym Syna Bożego; wiec od tego Prymactwa, nie od MARYI uchodzi Jozff. Iákim áfektem Piotr Iezusá od łodki. *Exi à me Domine*: iákim Setnik od domu wymawia swego. *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* Iakim sercem woła Elżbieta Ianowa Mátka ná goscia w progach swoich MARYA. *Unde hoc mihi, ut Mater Domini mei veniat ad me!* Tákim Jozef wyprasza się od MARYI. To z wielu Doktorami trzyma Laurentius Richardus. Boże zachoway posadzic Iozefa o nie dobre posadzenie. *Ex quo JOSEPH cognovit, & credidit concepisse MARIAM de Spiritu S., in tanta eam habuit reverentia, ut nunquam auderet contemplari faciem ejus.* Z tey przyczyny pokorny Jozff chiał odeyść MARYI. Odszedłże? Pierwey z żyćia, niżeli wyszedł od MARYI. Tym szacowniey stał Swięty Patryarcha przy godnośći Maryi, im z pokornieysza rewerencya odchodził od MARYI. Tá iest Jozefa S. pochwała. Kogo raz w opieke weźmie, dotrzyma. Nie Xieżycowa S. Pátryarchy Oycowska protekcya: kogo do siebie przypuści, nigdy nie upuści. Naywieksza P. Boga chwało przypuść wszytkie odetchnienia y słowa, niech y iedno gdzie indziey nie pada, tylko iedynie Ad M.D.G. Po-

Pospolicie świátá opieki do czasu, protekcye godzinne. Swoim ie odmalował kolorem Paweł Apostoł Ad Hebr: 11. kiedy o Moyżeszu łaska Krolewską gardzącym ták pisze. *Magis eligens affligi cum populo DEI, quam temporalis peccati habere jucunditatem.* Wolał z ludem Bożym afflikcye, niżeli czasowa pociechę łaski Faraonowey. Rzecz strasżna! łaska panska iedno, co grzech; *peccati* nápisał nie *gratiæ*. Rzadko bez grzechu respekty Pańskie y znayduią się, y chowaią. Przez ambicye, przez pochlebstwa, kłamstwa, przez innych ruinę pospolita do Panskiey łaski droga; á zátym przez grzech. *Temporalis peccati jucunditas.* Ale niech będą bezgrzeszne cudze pomocy, zawsze są czasowe. *Temporalis jucunditas.* Tak nas ludzkie piastuią protekcye, iáko Rybencalowe ná granicy Wielkopolskiey od Czech pniaki zmordowanego pielgrzyma. Cieszy się odpoczynkiem z swoiemi szklarz krzysztalami, pniak się unknie, aż po krzyształach y pociesze! Ludzkie opieki, woskowe to Ikara piora, coś *in publicum solem* wynioslá, żeby z gory rostraciwszy, żałosnicy we łzach morzem wylanych utopily. Ze mnieyszych doznawał niżeli się spodziewał respektow od Stefana Krola, wielki mąży Hetman Mielecki, dziekuie Panu za bulawę. Przyimuie Krol exkuze, Hetmanska godność daie Ianowi Zamoyskiemu Kanclerzowi Koronnemu. Ułozoną do we-

wesołośći ochota częstuie w obozie nowego Hetmana Mielecki, zá zdrowie Krolewskie triumfalne vivat piie. W tym, czyli z przypadku, czyli że ták *ex arte* chciano, wypada kieliszek z ręku Mieleckiego, w drobne łanie się sztuczki, co żywo łaie nieostrozność podaiącego, a Mielecki troche się zámysliwszy záwola. *Gratia Domini! Gratia Dñi!* Łaska Panska, Łaska Panska! Pisz ná marmurze naukę wiekom. Łaski Panskie szkło, opieki Panskie szkło. Nie szklania Iozefa S. opieka. Zadne przypadki nie zkolacą, nie utluką, kogo Oycowska sklada protekcya Patryarchy S. Tak hymn kościelny przyśpiewuie. *Nostræ certa spes vitæ, columenq; mundi.* Y IOZEF S. do Oyca niebieskiego mowic może. *Pater non perdidi ex eis quem quã, quẽ tradidisti mihi.* Nie gubi, kogo iáko swoiego IOZEF S. lubi. Dostawały pięknego pola snopki, ktore IOZEF wiazał, padały, ktore bracia swoi. Y imię y przywileie IOZEFA w Egypcie panuiącego nosił nasz S. IOZEF. Przy ktorym snopku afektem nábożnym obowiazana Iozefa protekcya stoi, przy swoiey całości y nie czczych kłosach snopek pewnie się zostoi. Przyszedł z MARYA y Ioz sem do kościoła Ierozolimskiego dziecię P. IEZUS. Wracaia z kościoła do domu Rodzicy, aż Iezusa nie widać! *Remansit puer JESUS in templo.* Coż ná to IOZEF? szuka dzień, szuka trzeci, szuka poty, poki zgubionego nie znay-

znaydzie dźiecięcia. Tá ieſt około ſwoich Iozefá S. pilność, wszelkiemi czyni ſpoſobami, żeby dochował, ktorych pod Oycowską bierze opiekę. Wiem iuż, czemu wyprawuiący Anioł Iozefa przed Herodem do Egyptu, tylko mowi. Wezmi dźiećię y uchodz. *Accipe puerum, & fuge in Ægyptum.* Nie upomina. Weź Iozefie dźiećię, pilnieſz przeſtrzegay skarbu. Nie potrzebna admonicya. Dośyć, że kogo bierze ná ręce ſwoie Iozef: ták pilnuie, że dopilnuie. Dwie oſobliwe pochwały Iozefá S. czytam u S. Tomaſza z Akwinu. Pierwſza, że Iozef, Patron ná wſzytko. Podzielone po innych opiekach *adjutoria:* Iozef, ſczegulny wſzelakich pomocy General. *Quibusdam ſanctis datum eſt in aliquibus præcipuè cauſis patrocinari: at SSmo Joſeph in omni negotio & neceſſitate conceſſum eſt opitulari.* Druga. Iozef S., Pátron ná záwſze. *Omnes ad ſe confugientes fovet, & pro affectu proſequitur.* Nie dośyc Iozefowi że da pomoc, wziętych w Oycowską opiekę wychowuie. *Fovet:* y na dalekie trudnośći opatrzną rośćiąga łaskę. *Pro affectu proſequitur.* Stateczney Iozefá opieki ná argument, dośyc mi będzie Konſtantyn Xiążę Oſtrogskie, Syn Bazylego Xiążęcia ná Oſtrogu. Piękna dzieciom, odrodzic ſię od Rodzicow cnotą, y zwyciężyc życia chwałą. Nie ſzedł Konſtantyn zá Schiſmą Oycowską, y uchodziłby był we wſzytkum chwalebnie, gdyby lekkiemi nie co nie chodził był droſzkami, ktoremi pospolicie doſtatnią młodość chodzi. Młody Panic zwyciężał Weteranow w rycerskich ſztukach; trzemá razem kopiiami wyſoko oſadzoney śiągał sławy: coſz? pod lekką świátowych amorow ſtrzałką upadał. Nie podobały ſię wolnoſtki niebu, więc Xiążęciu w oſminaſtym roku przez ſen pokaże ſię oſoba ſędziwa y powazna. Nic nie mowiąc mowiła dośyc do odmiany. Włos biały ná głowie, ſuknia iák śnieg, śliczną śiwizną umalowána broda, wypogodzona twarz iák słońce w południe. Miło było (co rzadka) młodemu Xiążęciu ná poważnego patrząc Starca: chciał y powitac zacnego gośćia, ále uprzedził gość Starzec y rzecze. Konſtantynie? rad widzę ná twarz moię patrzaſz? ach ſzczęśćiá tego nie godzienes! Spoyrzy tylko ná ſiebie Konſtantynie, nie w krzyżu, ale w świecie, wroſpuśćie, w łuku kupidyna chwała twoia. Zal mi ćię perło, żeś w błoćie! Statkowác by przy Bogu Konſtantynie? To rzekł, y bieluſinką záſłoną, twarz zárzuciwſzy zniknął. Coſz ná upomnienia ſtarcowe Xiąże? Sluchał y nie usłuchał. Przez lat dwanaśćie żył, iáko wolny świát, iáko ſwáwolna kazała młodość. Dochodzi lat trzydzieſtu Xiąże, przychodzi znowu we ſnie widziany pierwey Starzec, y umiárkowaną wdzięcznym ſpoyrzeniem powagą Xiążęce łaie życie. Znaſzże mię Konſtantynie? Toſz po moim widzeniu oko? toſz ſerce byc

byc miało? wſtydzie wieczny! Xiażeś! á ſłużyſz nieprawoſciom! Wolnegoś ſyn Kroleſtwa, á złych wolnoſci niewolnik! Po lat trzech przydzie ſmierc, przydzie ſtraſzny ſąd Boga, myslże o ſpráwie? Przegrałeś! ieżeli grac dłużey z roſpuſtnym ſwiátem będzieſz! Trzydzieſci lat dałeś świátu, dayże lat trzy Bogu w Troycy iedynemu. Trzydzieſci lat pracowałeś, żebyś zginał! pracuyże trzy, żebyś ſię zbáwienney dorobił wiecznośći. Obudził ſtrach Xiażę, więc pierwſzemu konfidentowi (Oćiec był X. Ianczynskiego, co to piſze) grozny ſen otwiera. Trafił na dobrego konſiliarza. Mćie Xiażę, częſto ſen Boskim bywa kaznodzieią, więc co poradzi, czynic, płakac, pokutowac. Smiałby ſię był pochlebny Swiatowniczek z Xiażęcych boiazni. Sen to MćieXiażę. Zołtawic lękliwe drzaczki Staremu. Czaś ſię obaczyc, kiedy ſmierc w oczy zayrzy. Usłuchał rády Xiażę. Przez trzy lata Xiażęce pociechy, płacz: pacierze ty, poſt y dyſcyplina; ſzat przepych, włosiennica. Schodzi rok trzeci, ſchodzi y Xiażęciu na ſiłach, padnie na łożko w puł poſtu. W ſobotę przed Kwietną Niedzielą znaiomy Staruſzek iák roskwitła w Maiu iábłoń nawiedzi chorego. Konſtantynie iákże ſię mamy? Y w chorobie ma ſię dobrze Xiażęca cnota. Steka gołąb, nie orzeł, iutrzeyſza godzina dwunaſta y chorobie y zyciu oſtatnia będzie. W kwietną Niedzielę umrzeſz? patrzże

że? żebyś nieuſechł? mysl o raiu? W południe umrzeſz? patrzże? żebyś ná obiad do nieba trafił. Znowu do ſwoiego konfidenta Xiażę przeſtraſzone zwidzeniem. Trudno było przeciwko niebieskiemu mowic co Stárcowi: więc ſpowiedz, kommunia o dzieſiątey: po kommunii zágrac żáłośnie Xiążę każe KwietnoNiedzielną Antyfonę. *Percutiam Paſtorem & diſpergentur oves*. Odegrała ſmutne noty kapella, cały dwor Xiażęcy w płacz. Zegna, obłapia wſzytkich Xiażę, aż do kuchcika y oſtatniego foryſia; długi, záſługi do ſzelaga wypłaci (boc po dobrym ſumnieniu, naypierwſza do ſmierci dobrey dyspozycya, pokora y wypłacenie co cudzego) záwoła potym Xiążę. Dalekoſz dwunaſta? nie daleko MćieXiążę. Więc rzuci ſię do Ukrzyzowanego Iezuſa, do pierſi miłoſnie przytula, w nogi całuie, przepráſzá, akty wiáry, nádzieie, miłoſci Bożey poſetnia, w nayſwiętſze ręce duſzę oddaie, y obrociwſzy ſię ieſzcze do ſwoich, oſtatnie żegna. Umiera Xiażę, żyicieſz tu z Bogiem! Patrzcie? że y Xiążęta umieraią! Uczcieſz ſię życ, uczcie ſię záwczaſu umierac! Słow Xiążę domawia, aż zegar dwunaſtą biie. Skonczył młot oſtatnią godzinę, skonczył w tenże punkt Xiażę życie; nie skonczył Starzec opieki ſwoiey nad Xiażęciem. Nad pokoiem umieraiącego widziany z wyciągnionemi rekámi, dopiero odſzedł w niebo, kiedy Xiażę z życia. Coſz to zá Stáruſzek ták ſtatecznie zbawienie Xiążęce piaſtuiący, az do ſmierci? Ro-

zuniano, że to był S. Iozef, do ktorego Xiaże miał miec ſtateczne nabożenſtwo. Broni Ociec Xiażeciu pogrzebu. Schiſmatyk nie kochał Syna Uniata. Kochali iáko duſze ſwoie woyskowi Konſtantyna, słyſzeli ſmierc, słyſzeli opieke Swietego Stárca. Wiec zbroyne ſtanie woysko, w kotły, w dzwony uderzy, kościoł otworzy, y godny Xiażecia pogrzeb ſpráwi. Patrzcie! uſtaie dewotow Iozefowych życie, nieuſtaie Oycowska Iozefa protekcya. *Fideliſſimus conſilii Divini adiutor*, według Bernarda, Iozef, S. komu Oycowskie da słowo, dotrzyma. Wiernie broni, y obroni. Według Bernardina Senen: Iozef *adiutorium ſimile MARIÆ*. Iozef podobna pomoc naſza, iák MARYA; wiec przypiſana od wiekow chwałe MARYI, przypiſuie y S. Iozefowi S. Euſtachi. *A ſeculo non eſt auditum quemquam à Ioſeph derelictum.* Od wiekow nie słyſzano, żeby czyich nie dotrzymał intereſſow wſzyſtko mogacy przy Iezuſie Patron Iozef S. Podiął ſie opieki nád Egyptem Iozef Patryarcha, y dotrzymywał Egyptu w nayciezſzych głodach y oppreſſyach, przeto Salwatorem nazwany. Rownych z imieniem pochwał dzielnieyſzy Patryarcha. Tak piaſtuie ſwoich, aż zbawi, y Salwatora w Egypcie ſwoim ſpoſobem Salwator.

Do Iozefaſz Chrześciánstwo? Dochowani niebu Iozefowa protekcya wołaia ná nas z nieba. *Ite ad Ioſeph.* Nie maſz potrzeby, ktoraby ſpieſzney u Iozefa nie miała pomocy. Do Iozefaſz w słabym zdrowiu, w niedoſtatku? do Iozefa w każdym utrapieniu? Napiſał experyencya ſwoie Bernard de Buſto *par:* 4. *Ser.* 12. *Qui aliquid à DEO vult accipere, accipiat pro advocato S. Ioſeph, & omnia impetrabit.* Stawa przy Bernardzie *Ian Gerſon tract in Magd. Ioſeph imperat non impetrat, ordinat, non orat.* Nie ták ſie modli Iozef, iáko ſobie nabożnych potrzeby roſporzadza, táka dyſpozycya, że iey żadne przypadki mieſzac nie moga. Magnesowi żelazo trzymaiacemu przypiſał ſymboliſta. *Acceptum non deſerit unquam.* Poteżnieyſzy ná ſortunne ſukceſſa Magnes, opieka S. Iozefa. Wydrze Magnesowi żelazo czas, wydrze człowiek, nie wydrze żadna śiła Iozefowi S. dewota. Chwalebnie y candide napiſał Bielski o Woyciechu Brudzinskim Dworzaninie Alexandra Krola Polskiego. Szeſciu zbroynych Uſarzow ná reku iáko ſześć liſtow noſił, choc nayrosleyſzego koniá zwiazánego łatwiey podniesł, nizeli kto inſzy barańka, á co w reke wział, nikt mu choćby y ſto rak miał, niewydarł. Dzielnieyſza Iozefa S. reka, reke daie że kogo ná reke ſwoie Iozef S. bierze, żadna przeciwna nápáść nieodbierze. Do Iozefaſz Chrześciánstwo: *Ite ad Ioſeph.* Ale iákże w ták potezna wprośic ſie opieke? Podobna ſtatecznościa piaſtuymy nábo-

bożenstwa nasze do Iezusa, do Maryi, do Iozefa; á mamy, czego się spodziewac obawiąmy. Herszt y przywodca sprzysiężonych Schismatykow ná smierc Konczewicza Witebskiego Metropolitę Smotrzycki, zá oswieceniem łaski Bożey obaczył, że błądził. Więc ná bity do nieba gosciniec idzie do Unii, Xięgę o prawdziwey wierze Kościoła Rzymskiego pisze, w tym umiera, trzymaiąc w ręku nápisane od siebie wiary swiętey wyznanie. Konaiąc cosz my zá papiery w ręce weźmiemy? Tkac będzie bies przy smierci owe listki, kartki milosne, owe paszkwile, owe rozrywaiące cudzą pocciwość satyry. Z skościałych Smotryckiego rąk nikt swiętey odebrac karty nie mogł, dopiero ią oddał Iozefowi Ruckiemu, Metropolicie, kiedy kazał ná dowod posłużenstwa Rzymskiemu Kościołowi. (Iąnczynski) Piszemy nábożenstwa nasze do Iozefá S. po Xięgach koscielnych, po prywatnych papierach, po sercach; bodayże te *virgines chartæ* były! cosz? zapisy nasze lekkie to listy! lada okazya, lada słabość zdrowia, lada konwersacyika iáko wiatr iáki zápisane nábożenstwa porywa y rozrywa. Nábożnych zápisow ná cześć S. Patronow dotrzymuymy, obiecaney życia poprawy ná dzisieyszych spowiedziach dochowuymy aż do smierci, odda przysługę Iozef, nie opusci potrzeb naszych áż do smierci. Porzuci przy smierci Ociec Syna, Corka Mat-

Matkę, przyiaciel przyiaciela. Nie porzucay S. Iozefie! dziecismy twoie, składamy ná ręce Oycowskie, życie, fortunki, smierc. Z nayswiętszą Oblubienicą twoią, Panią naszą, opiekuy się nad nami, teraz y w godzinę smierci naszey. Amen.

KAZANIE
NA DZIĘN S. BENEDYKTA

Amen dico vobis. Mat. 19.

TO iuż po kazaniu! Rzekłęm W Imie Oyca y Syna y Ducha Swiętego Rzekłęm Amen. *Amen dico vobis.* Coć do mnie: radbym zaczynaiąc kazanie konczył. Ciężka ná ztłuczone klepadło plagą, dzwonic. Tylko się pokaże przy nowiu Xiężyc, zaraz się kryie. Czemu! pełney gęby y swiátła nie má. Tai się roza w cierniu, lilia y tulipan w cichey kwaterze, poki pięknie otworzyc kwiecistey gęby nie może? Co do tęskliwego słowa Bożego słuchacza, y tęn by rád przy początkach kazania, usłyszał Amen. Nic miley do ucha dzisieyszym czasom nie idzie, iáko kiedy ábo nic, ábo mało co z ambony kościelney słysza. Do ołtarza szukamy na Mszą X Łokietka, y ieszcze z abbrewicyami; ná ambonę káznodziei, u ktorego słowo Boże, *Breve Apostolicum.* Nie dawno ná wakuiącą w dobrach swoich Ple-

Plebania pewnemu Kasztelanowi życzliwy sąsiad promowuie dobrze znaiomego Xiedza, rozumem y życiem chwalebnego. Chwali konkurrenta y Kollator, wszakże swoie przydaie ale. Cosz? Mci Panie z Legendy Długosza kazuie! Przy ołtarzu rád widzę Xiedza z Ewangelią. *Modicum videbitis me, & modicum non videbitis me.* Ták się przy Mszy obraca, że się nieda nápatrzac. Ná ambonie rad widzę Kaznodzieie z Brewiarzem, y z nowym Poëtycyzmem. Kazda u niego *in verbo Dei syllaba brevis.* Co do Benedyktá S? prosiłby y ten przy początku kazania, o Amen. Nie rada słucha długich panegirykow prawdziwa świątobliwość. Pospolicie po obrazach nie pisza całego tytułu *Sanctus*, ale tylko S. S. Kręca się święci iak waz, kiedy ich chwalą. *Læditur cū laudatur Sanctus.* Weseley kszykaiącego weża, niżeli panegirysty słucha maż świątobliwy. Tylko S przy świętych, iakoby *silentium indicentis*, żeby o nich nie gadac. Tey pokory nauczyli się święci Pańscy á *Sancto sanctorum.* Czeste Iezusa przykazanie po cudach czynionych. *Nemini dixeritis.* Swiętemu *flores Oratorii* zá ciernie do serca przenikaiace, á leiace panegiryk inkausty, śmierc y załoba. Tym Swiętych duchem tchnął zawsze Benedykt. Nikt pilniey od nágany, iako on uciekał od pochwały; im ná wyższe krył się gory przy Sublaku, tym się tawniey od oczu świátá zásłaniał. Tylko ieden Mnich Ro-

Romanus o Benedyktowey wiedział pustyni. Leszek wtory zábił ná łowach starszego bratá Krakusá w parowach gęstym pokrył chrostem, rozumiał, że nieme lasy wygadac bratoboystwa nie miały. Chciwszy ná niewiadomość Benedykt, cálym lasem święte przywalał życie, cierniem záwalał drogi, żeby ludzka sława przedrzec się nie mogla do Benedyktá. Przecież rożeszło się wielkie Patryarchy imię po pustyni. Więc z bliskiego klasztora Zákonnicy przez gwałt laskę Opacia w rece wepchneli. Przyiał prośbámi przymuszony, ale że widział nie według swoiego powołania żyiących, ustawicznie ustawy stawia ná oczy, do reguł miarkuie obyczaie poddánych. Aż żałuią że kii Pasterski ná siebie dali. To iest nieszczeście Rzadzacyh! zli; kiedy złemi byc nie pozwalaia, iáko powinni. Więc w radę Zakonnicy. Zaprawiony trucizna kielisżek S. Oycu złe dzieci podaia; wez nie, według zwyczaiu przeżegná (náuczycby się od Benedykta podobnego nábożenstwa przy każdey łyszcze y szklenicy) przezegna, kielisżek ná cztery się części śpada, stoia iak kámienie Zákonnicy á Be-Benedykt w daleki laś z klásztoru uchodzi. Dokąd że ták śpieszno S. Oycze? Oto otworzył kielisżek gębe, ná cztery świátá części głośnym brzekiem woła: pátrzcie iák to wielki S. Benedykt; przed gębata ucieka chwała do nieme y pustyni. Po śmierci Benedykta S. widzieli dway Bra-

Brácia idącą w niebo duſze Patryarchy, drogą usłaną płaſzczami y ogniami, á oſoba ſędziwa wołała. *Hæc eſt via Beati Patris Benedicti.* Poki żył, nikt pełnie nie wiedział o drogach Benedykta, iák ſwięte, iák ſwietne były! dopiero ie ſmierć obiaśniła lámpámi, wytchnęła palcem. *Hæc eſt via Benedicti.* Pewnie y teraz rád-by Benedykt prętkiemu Amen. Wſzakże wybáczyſz S. Benedykcie. Nie dla ciebie wyrzekłem amen. Mowa o Benedykcie mieć powinna *dixi*, mieć nie może amen. *Amen dico vobis.* Záprawdę powiádam wam. W pochwałach Benedykta S. końca, Amen nie maſz. To rzekę wſzakże z prędkim amen. Bogu w doskonáłościách bez końca, ná większą chwáłę, bez Amen.

Záczynáiąc kázánie o Męce Páńskiey Anzelm S. do záłośnego słuchacza mowi. Ieżeli błądzić będę, ieżeli żal rozslochany do końca nie tráfi, wybaczcie, w lás gęsto zárosły wſzedłem. *Silvas dicendi ingredior, parcite erroribus.* Ná podobną Benedyktá puſtynią idę, więc y iá z rowną odzywam ſię orácyą. Wyrąbać laſy dálekie ſiekiera może, co tu czynił, co myślił, co cierpiał S. Benedykt wymowić iákby wyrąbał, żáden Orator nie może. Piſz ná zwycieskich Patryárchy láurách. *His ego non metas rerum, non tempora pono.* Rozwlokłá má ſwoy koniec puſtynia, nie máią pochwały Benedyktowe. Ze ieſzcze wiosná przyzimnieyſza, ſpiewáiącego ptaſzka niesłychać po laſach nie dobrze rozwitych więc

więc od puſtyni, obroćmy ucho ku domowi Xiążęcia Nurſyi, Oyca S. Benedykta, á tu ieſzcze w wnętrznoſciach Macierzynskich Benedykt z ſioſtrą Scholaſtyką weſoło ſpiewa. Coś nád ludzi Benedykt Wſzyſcy płacząc *in vallem lacrymarum* wychodziemy, ſpiewaiąc Benedykt. Oyczyzna codziennych afflikcyi y płaczow ziemia: ſpiewa Benedykt Swiętym cierpieć ſmiech y weſele. Długo namawiać innych Duchowi ſwiętemu do Zákonnego choru potrzeba: Benedykt pierwey chor, niżeli záczyna życie. Rzekłbym, z choru to niebieskiego Anioł w ciele, nie człowiek. Co ſpiewaiącego słyſzeli Benedykta, podobno Ianową ponawiali interrogacyą. *Quis putas puer iſte erit?* Coſz rozumiecie z dziecięcia będzie? Będzie weſele nieba, pociecha ſerca Boskiego. Rownym imieniem názwaliſcie Rodzicy Syna Benedyktem. Wielkie błogosławieńſtwo Boskie, zaraz od pierwſzego ná ſwiát wyſcia, chwałę Bożey przyſpiewywać. Tomaſz S. Doktor Anielski piſząc ná *Cantica canticorum* umiera. (Spiewaiąc idą ná ſmierć Anielscy Doktorowie) Zaczyna życie *à canticis* Anielski Patryarcha. Ale iákże? fraktem y z partytury ſpiewał Benedykt. Rozu niem, áni fraktem, áni z partytury. Całym od kolebki ſercem ſpiewał Bogu. Nigdy afektu nie dzielił to ſtworzeniu, to Stworzycielowi. Solo zawſze. Ieden iednemu Bogu. Baſem czy altem? Wyſokim excellentem. Od dzieciństwa wſzytko *in excellenti*

u Benedykta. Radoby ſie słuchało Anioła dłużey; coſz? czas y zimno ſpieſzyc kaze. Poſpolite o ſpiewakach y ſpiewaczkach przysłowie. Iak zaczna, niewiedziec kiedy przeſtaną. Y w ſpiewaniu Benedyktowym konca nie ma zadumienie. Po kartach chorowych piſzą częſto ná brzegu. *Verte.* Rozumieſz że koniec, *Verte?* Spiewały wielką Mſzą w Krakowie Panny Zakonne, konczą *Gloria in excelſis*, aż iednego amen było więcey niżeli kwatera. Mſzą maiący Prałat do Dyakona rzecze. Dla Boga! coſz to zá amen bez amen? Y w pochwałach wyſokich Benedykta S. *Gloria in excelſis*] bez amen. Rzecz ná kázániu amen, rzecz znowu amen, po amen ieſt więcey co mowic bez amen. *Verte.* *Gen.* 41. Za goſpodarſtwa Iozefowego w Egypcie taka obfitość pſzenice była, że nie więcey piaskow po morzu y wſzytkich brzegach. *Tanta fuit abundantia tritici, ut arenæ maris coæquaretur & copia menſuram excederet!* Z piaskiem rowna piſmo S. pſzenicę. Y pſzenica, prochem, y proch pſzenicą! Nie dufaycie w bogaty urodzay! Pełne wyborney pſzenice ſpiklerze, proch to! Żáłował kiedys w Polſzcze skąpy bogacz głodnemu uboſtwu chlebá, wpadły myſzy, bydło, pſzenicę ná proch ſtárły. Ale y proch pſzenicą. Obſypały cię iáko proch biedy, znoś weſoło, pſzenica to in *vitam æternam.* Z prochow zmarłey S. Kunegundy pſzenicá rosła. W Egypcie pſzenice po ſpiklerzach było, iák piasku po morskich brzegach. Nie mnieyſzy po gorach Benedyktowych niżeli po Egypskich polach urodzay. Urodzony z Matki Abundancyi, z Oyca Probuſa Benedykt, doſtatkiem był wſzelkiey dobroci bez miary. Konca w liczeniu morskich piaskow nie znaydzieſz? nie znaydzieſz y w rachowaniu pokory, cierpliwośći, wyniſzczenia ſamego ſiebie, u Benedykta. Raz dwudzieſtego pierwſzego Marca S. Benedykta uroczyſtość, drugi raz w Czerwcu bywa Wſpominanie łask Benedykta S. Iá mowię, y iedno y drugie Swięto Benedykta, tylko to wſpominanie. Cokolwiek ná pochwałę S. Patryarchy mowiemy, tylko námieniamy, tylko to *commemoratio*, nie zupełna enarratio. Tego roku bez Oktawy Swięto będzie S. Benedykta. Dobrze. Oktawa ieſt to dokonczenie Swięta uroczyſtego. Nie ma Oktawy, nie ma konca Uroczyſtość S. Patryarchy. Szárpał niewinne ciało po oſtrych rzucaiąc cierniach Benedykt. Myslcie wy co chcecie, iá mowię przytarte Benedyktowym męczenſtwem ciernie konca nie ma, żebym heroiczną niewinnośći miłość wychwalił. Dobrze w Legendzie ná S. Woyciecha o S. Benedykcie nápiſał Długoſz. *Benedictus flos, & Pater venerabilis Monachorum innumerabilium, virtutumq,.* Benedykt miedzy cierniem Liliowy kwiat ſwiątobliwośći, Ociec Zákonnikow y cnot żadną lidzbą nie zákonczonych. Záczął liczyc ſwiete Zákonnice Kármelitanki Opat Trytemius, y kiedy trudność

dność w numeracyi osob y ozdob widział, zawołał. *Numera stellas, si potes.* Z piekną *cum virtute* metaforą do Benedyktowego przeniosę domu pochwałę. Chcesz zliczyć zásługi, liczże gwiazdy: áni tym końcá, áni owym nie doyrzysz? Uczynił ná chwałę Imienia Bożego Dawid, co mu tylko do sercá dowcipna podáłá miłość: iákby nic nie uczynił, znayduie, coby przydał do wszytkiego, y mowi do BOGA. *Adijciam super omnem laudem tuam.* Toto Dawidow to mężow do sercá Bożego przypadáiących obyczáie nigdy nie znáć w cnocie poty. Sláchetnie *in splendoribus Sanctorum* urodzona miłość Boża, akcyi swoich dla BOGA łokciem nie wymierza. Władysław Iagello Krol Polski, pierwszy raz proszącym dawał wszytko, o co prośili, drugi raz, dawał połowę, trzeci raz mniey, przecież z proznemi rękámi nikogo od siebie nie puszczał. O lepszą podzmy w cnocie. Nie uymuymy, ále przydawaymy wpraszaiącey się do nas świątobliwośći. Kaze prawo modlić się godzinę, ia przydam nád godzinę: *adijciam super.* Każe Xiądz zá pokutę zmowic trzy pacierze, zmowię siedm pacierzy, y wiecey razy: kaze przykazánie nie gniewać się, ia obrázony pierwszy przeproszę, iá dobrze uczynię zle czyniącym. *Adijciam super omnem laudem tuam.* Ale ieżeliś wszytkę chwałę BOGU oddał Dawidzie, cosz więcey nád wszytko przydasz? Nigdy ták

ták wszytká BOGU y Swiętym iego chwałá być nie może, żeby się więcey, y więcey ieszcze przydać nie mogło. Ta iest y cnot S. Benedyktá wielość. Rozumiesz, żeś iuż powiedział wszytko. Nie tu koniec, spoyrzy daley, ieszcze nad mniemáne *omnia, est* co powiedzieć. Historye Francuskie piszą l. 3. Ze o swoim zle myslił życiu Syn bezbożny, dowiedział się Xiążę Oyciec. Oycoboyce Syná do więzienia wtrąci, nie ná zyćie krotkie, ále ná śmierć długą. W więzieniu wisiał zegar, kát codzienny ná Więzniá: godziná biłá, wychodził geniusz y trąbił; rozumiał Syn, że trąbá Michałowska: potym wychodziłá osobá z dobytym mieczem y grożąc mowiłá. *Adhuc hora! adhuc hora* Ieszcze godziná, ieszcze godziná do śmierci. Niedoczekał obiecáney dalszey godziny młodzian; umarł, serce w nim ználezione iáko list ususzony. Stawiaycie po ambonach Káznodzieie Benedyktowi godzinne klepsydry: iuzże dosyć? y po iedney y po trzeciey godzinie dalsze cnoty wołáią. *adhuc hora!* pozwolisz nowey godziny, ieszcze nie Amen. Y po tey *adhuc hora* y ieszcze *adhuc hora!* Y nád Benedyktą świątobliwośćią śpiewaycie ziemscy pod Michałem Aniołowie. *Sine fine dicentes Sanctus.* To z Románem Mnichem poświecone czyniły puszcze. Chlebá, wody, czásem co leguminy ná niedostępney gorze mieszkaiącemu przynosił Benedyktowi, we dzwonek dzwonił: ná co? ná

 Sanctus

Sanctus: á wymownieyſze nád Dodone laſy wołáły: *Benedictus Sanctus ſine fine.* U ſtołu ſiedząc według zwyczáiu Iezuickiego brat Zakonny ná zárt otworzy konewkę. Znak to, ze czegoś potrzebuie. Sluzący do ſtołu przydzie, pyta, czegoſz nie doſtáie? odpowie. Mam wſzytko, noz złomány pokaze, y rzecze: nozowi końcá. Znaydzieſz u S. Benedykta wſzytko, cokolwiek cnotá, mądrość, y honor ma powabnego. Złozyłá przy Benedykcie świątobliwośc włosiennice, paski żelazne, dyſcypliny, poſty, wſzytkie inſtrumentá umartwienia y nabozeńſtwá: złozył honor Papieskie korony, Kardynalskie kápeluſze, Arcybiskupie, opacie inſuły. Według dawnego komputu Trite miuſza, Sabelliká, Genebrardá dał KośćiołowiChryſtuſowemu Benedykt Papiezow 55. Kardynałow 600. Arcybiskupow 1006. á według Kaietáná, 7000. Biskupow 10000. Opátow ieſt po świecie 1500107. Swietych Kanonizowaych według Arnoldá czterdzieſci y cztery tyśiące, dwadźieśćia y dwá. Męczennikow ktoſz zliczy? W iednym Klaſztorze pod S. Bertuliuſzem Opátem Męczenskiey doſzło Korony 5555. Y Polskie Kośćioły wiele winny Benedyktowi. S. Anſgary Benedyktyn pierwſzy Polakom wiarę przepowiadał. B. Gaudencyus Arcybiskup Gnieznieński przy grobie Woyciechá S. pierwſzego Królá koronował. S. Benedyktá Synem był Arcybiskup Krakowski Opát Tyniecki Aaron, ktory pierwſzy

pſalmos Graduales ſpiewać w Krákowie kazał, takze pioſnki o Bozym Národzeniu, o Zmartwychwſtániu *Lux polux &c.* Złozyłá u Benedykta mądrość ſwoie skarby. U Benedykta S. uczył ſię Doktor Anielski Tomaſz *Quid eſt DEUS*. Pierwſi Profeſſorowie w Akademii Paryskiey, Papieńskiey, Oxonieńskiey, Kantabrieńskiey Benedyktyni. Benedyktowi Swiętemu świát Chrześćiański powinien, S. Anſelmá, Arnoldá, Bedę, Piotra Damiani Kardynałá, Rupertá, Piotrá Dyákoná, Iąná Kárámuelá, Iąná Trytemiuſzá, Gwilbertá Opátá, S. Grzegorzá wielkiego, S. Grzegorzá Turoneńskiego, Genebrardá, S. Odilá, Kaſſiodorá, y innych bez lidzby, w ktorych piſmach cálá ſię zamknęłá umieiętność. Iedęn w bogátych pochwałach widzę niedoſtátek S. Pátryarcho? Nie maſz tu końcá. Godnemu dalekich wiekow pámięci Kaſz telanowi Krákowskiemu H. W. K. Stánisláwowi Iabłonowskiemu nápiſał ieden panegiryk. *Arma, Duces, Heroes &c.* y margineſy záſtąpione pochwałámi. Wyláne ná brzeg chwáły nie zdawáły ſię niektorym. Bronił ſię autor pięknym ucinkiem. *Nempe immenſa Ducis ſine margine laus eſt.* Bez brzegu pochwały Hetmańskie. Ani ia zadnego brzegu *ex arena literaria* uſypię pochwałom Benedyktá. Drę panegiryczne margineſy. *Immenſa Benedicti ſine margine laus eſt.* Zadnemi czáſami nieuschłey pámięci W. X. Iąn Kwiatkiewicz doſyć obſzerną rocznych dzieiow

dzieiow Xiegę kończąc przypisuie ná ostátniey karcie. Tu iuż się tym czasem niech kończą roczne dzieie. Napisz liczne tomy ná pochwale Benedyktá, po wszytkich przydáć potrzebá. Tu się tym czasem kończą dzieie Benedyktowe. Przydał wspomniony W.X. Kwiatkiewicz przydatek do rocznych dzieiow, przydawáć inni dalsze tomy będą. Powiedź iáko naywięcey ná chwałę S. Benedyktá, przyda inny więcey: z przydatkow Xięgi nowe będą. Niespodziewayciesz się odemnie żadnego części Benedyktá końcá, tym czásem niech będzie koniec, á my przy końcu konieczną ná ákcye nasze uczyńmy reflexyą. W życiu Benedyktá pochwał bez końcá! iestże co w naszy n do pochwały? Niewiem, iezeli dobra o ziemi Dobrzyńskiey przypowieść. W ziemi Dobrzyńskiey rzeki bez wody, lásy bez drew, ludźie bez dobroći. O mnie dobrze y prawdziwie Rozum, pámięć, wola, cáły człowiek bez dobroći Chrześćiáńskiey. Niedawno polski żołnierz przyiedzie ná noc blisko Sląskiey granicy do Karczmy, dom obszerny, ále w domu obszernieysze pustki. Gospodarz nie umiał tylko po niemiecku y coś po łacinie. Woła pocztowy ná Niemcá, day koniom siáná. Nikil. Nie mász. Day owsza Niemiec, Nikil Day dla nas iesć nikil. Day gelt? Nikil. nikil. Strasznieysza przydźie na nas przy śmierci exekucya. Chrześćianinie dayże wiarę? day nádźieię? day miłość BOGA y bliźniego? prowiant to na żywot

wot wieczny! Ach y u mnie tego wszytkiego pełne *nihil*! Poki żyiemy, nábożeństwá codzienne widzą się gorámi, przy śmierci często niczym! *Dormierunt viri divitiarum, & nihil invenerunt in manibus suis.* Ták wiele razy spowiadałem się! kommunikowałem! Mszym słuchał, Officiuszow, Rozańcow, Koronek mowił, toć iá to bogacz! przyidźie śmierć? aż spowiedzi, kommunie świętokradzkie, *nihil*! áż nábożeństwá, posty w grzechach, *nihil*! aż cáłe życie nic nie ma do chwały Boskiey, nic do zbáwienia. *Nihil.* Nie masz cobyś pochwalił, ách bez końcá coby BOG ganił y karał. Swawolnym ábo w kośćiele, ábo w szkole studentom szkolni przypisuia Censorowie. *Loquentes sine fine.* Gadał, swawolował, bez końcá. A czyli y temu y owemu z nas Censor z piekłá nie przydał. Wydzieracz *sine fine*, piiak *sine fine*; Swawolnik, swawolnicá *sine fine*, obmowcá, wydziercá, krwi poddanych żarłok, *sine fine*! O złośći! o nieprawośći! kiedyż ci u mnie koniec? O cnoto! o poczciwośći! kiedyż ci u mnie początek? O Iezu kiedyż w sercu moim panowáć pocznieśz? żeby Credo wielkie śpiewáć mogło. *Et regni ejus non erit finis*! Poki koniec życia nie przyidzie, záczniymy stáránie o zbáwienie dusze, ktoreby nie miáło końca! Záczniymy miłość Paná Bogá bez końcá! Záczniymy złego żyćia obrzydzenie bez końcá! Rzecz widziałem rzadką y ukocháną. Pyta się Mátká máłey Dźieciny, kochaszże mię

Ioziu? Wrzeſczy dziećię, kocham, kocham! Iakze bardzo Ioziu? wyciągnie raczetá dziecináá, tyle, matuſiu tyle! To iuż koniec Ioziu? rozſzerzá raczyny wiecey, aż przemdleie. Na podobną zdobądźmy ſię ku BOGU proteſtácyą z W. X. Kaſprem Druzbickim S. I. *Amo te DEUS toto me, amo multùm, amo ampliùs, amo in æternum & ultra.* Kocham cię Boże cáłym ſobą, kocham do śmierci! kocham ná wieczność nieskonczoną, kocham daley. Niechże będzie grzechom koniec, niech nie będzie y z końcem życia, miłośći Bożey końca! O kochac odtąd Boga bez końcá! O kochac ták! żeby koniec życia ná ziemi, początkiem był w niebie miłośći, bez amen.

KAZANIE

NA DZIEN ZWIASTOWANIA N. P. MARYI.

Miſſus eſt Gabriel Angelus ad Virginem. Luc. 1.

Wiem, że Gabryel miedzy niebieskiemi Duchami godnośćią Archaniołem, czemuſz w poſpolitym Anioła przezwisku z pozdrowieniem idzie do MARYI? Nie czynią tytuły u Krolowy nieba łatwieyſzey audyencyi. Otwártá każdemu y bez tytulu do Matki Nayſwiętſzey droga z Ave MARIA przychodzącemu. Słucha wſchodzące słońce ſalutacyi orłow, słowikow, skowronkow, słucha y drobiazgu ptáſtwa, ktorych ſwoim nazwac imieniem nie umiemy. Wolno lilii, wolno rozy, wolno bezimiennemu kwiátkowi dzien pozdrowic y iutrzenkę. Nikogo ieſzcze od tronu Krolowy naſzey MARYI nie łaiano, że ábo ná paklakowym płatku, nie ná axamicie złotem wyſzywał po ſzkáplerzach, ábo na drewnianych paciorkach, nie ná perłach mowił *Ave MARIA.* Y Matka Iezuſowa *non reſpicit perſonas tituloſq; hominum.* W Ieruzalem blisko kośćioła Salomonowego (iako w ſwoiey opiſał peregrynacyi Michał Krzyſztof Radziwił, Xiąże ná Olyce y Nieſwizu,) widzieć złotą bramę, ktorą Pan Iezus ná oſiełku wiezdzał do Ieruſalem, teraz zamurowána, ſwego czáſu ſamá otworzy ſię Panu naymożnieyſzemu, iáko rozumieią Turcy, przez nię wnidzie do miáſtá świętego Pan cálego świátá. Nayświętſza MARYA, złota do niebieskiey Ierozolimy bramá, wſzakże czyli kto Pan, czy ubogi idzie, nie pytá: rowna ná roſcieſz ochota iak nayiáśnieyſzych Monarchow, ták zákopciáłych bez imienia wieśniákow przyimuie. Goſćia ná Krákowskim zamku Cecilia Renatę Krolową Polską weſoły wita Krákow, ciſna ſię z powitaniem y ubodzy przedmieſzczanie, odpycha gwardya, tylko puſzcza łaśnie Wielmożnych, Prześwietnych, poſtrzeże to Krolowá, y komendę máiącego Officyera połaie. Puſzczaycie y uboſtwo? Nie niektorym tylko, ále wſzy-

wſzytkim Krolowa ieſtem. Nie rownam iſkry do Słońcá. Krołowa nieba, ale y Polski? ale wſzytkich MARYA, idzcieſz ſmiáło z pozdrowieniem y beztytulni zebracy? Ani Gabryel powági ſzuka od Archanielskiey godnośći. Y owſzem przydał ſpoſobnośći do poſelſtwá, co uiął od tytułu. Nayprzyiemnieyſzy do MARYI *Orator*, pokora y Anielska uniżoność. Bog śię dziś zwac począł człowiekiem; Syn Boży Synem ludzkim, MARYA Matka Boża nazwána, zowie ſię niewolnica! przy ták głębokich pokorách, nie mogł ſię do wyſokich odzywac imion Gabriel. Przy pokornym Panu y Páni, ani przyſtoyna słudze, ani ſię godzi mysl wyniosła. Pátrzcie co zá godność MATKI Boskiey, przy niey Archanielskie wyſokośći, iák atom przy Olympie máleią. Acz nie zgásł Gabriel. Nie pozbył, ale nábył nowego imięnia ná Poſelſtwie, więc nic co o dawnym zápomina, ſerdeczniey kontent z nowego. Wielki y Xiążętom Anielskim honor, pozdrowiac Marya. Kropla wpadnie w morze, y odtąd morzęm, átom przypadnie do gory, y záraz gora. Więkſze aſcenſy czyni pokorne Maryi pozdrowienie: im niżey nábożnych ſciele Gabryelow, tym w wyżſzą godność wynosi. Ták łatwo roſnące pokaże iá gory, kiedy rzekę. Znayduią wielkie imię y mięnie, nie gubią, co Maryą pokorni y niby z imienia ſwoiego zgubą pozdrawiaią. *AVE MARIA*. Bądz pozdrowiona MARYA. Ile liter w mo-

wie,

wie, tyle niech będzie Anielskich ſalutacyi, á oraz więkſzey uſtawicznie w kazdym punkcie Chwały Boskiey. Ad M. D. G.

Roku 1318. Ian dwudzieſty wtory Biskup Rzymski poſtanowił, żeby przez dzien trzy kroc, rano, w południe, ná wieczor ná Pozdrowienie Anielskie dzwoniano. Acz początki ſwiętego zwyczaiu inni przypiſuią Grzegorzowi Wiel. w roku 1227: ponowięnie zaś záſtarzałego, Alexandrowi ſzoſtemu Papiezowi. Nie zdało ſię nie dawno w Polſzcze nábożeńſtwo zwawemu Akatolikowi, więc w gorącym przy ſtole dyskurſie ugryzliwie pytał. Dziwne obyczaie! rano dzwonicie? to ſen, w południe? to obiady przerywacie, w wieczor ſtraſzycie. O pytanie godno odpowiedzi od ſerca, ktore dzwon bie! Trzeba by wbic lepſze ku MARYI ſerce, trzebaby wybic apprehenſye, ktore złość utkwiła heretycka. O gdyby bydz dzwonęm do czci MARYI budzącym! *Factus ſum velut æs ſonans.* O gdyby co godzina! nie ták dzwonowe iáko ludzkie wzruſzac ſerca ná pozdrowienie MARYI! Godna! godna nayukochanſza Matka! żebyś o niey co godzina pamiętał, ktora o twoim dobru co moment nie zapomina. Konfucyuſz Práwodawca Chinenski dzwon z bogatych kruſzcow ulac kazał, ktory nazwał *Campanam gratiarum.* Dzwon łask. W ten kiedy dzwoniąno, o co kto prosił, uprosił. W dzwony ná

Páćierze, troiste, same łaski dzwonia, á gdy pełna łask MARYA pozdrawiac kaza, wszytkie łaski, nie strachy ná pozdrawiaiacych rozsiewaia. Wszakze y iá ale z inszey racyi słusznym pałe sie gniewem. Do tey przyszliśmy gnusnośći Chrześćianie! budzic dzwonom ospałe nábożenstwa potrzebá! Ztaniał maryi honor! kiedy od złotego excytátora, do spizy, do miedzi przyszło! Roku 1659. w Polszcze pierwszy raz szelagow ukuć Borátyniemu Włochowi kazano dwa miliony: Slezákowi zaś tynfow, ledwo nie napoł tylko srebrney monety, z nápisem. *Dat pretium servata salus, potiorque metallo est.* Dáie podłey monecie walor cáłość Oyczyzny, nad drogie metale szácownieysza. Nad wierszem wspomnionym litery trzy C. I. R. wyrazáły *Casimirus Ioannes Rex.* Kázimierz Ian Krol. Tak tłumáczyć inwentorowie chcieli, tłumaczyli nie tak inni. *Calamitas incipit regni.* Poczatek miedziáney monety, poczatek zguby Oyczyzny. *Æneum sæculum post aureum.* Kiedy pierwszy raz ná pozdrowienie MARYI w dzwony uderzáno, ledwo nie trzebá było wołać. *Incipit calamitas.* Y owszem wiecey. Po srebrnych głosach! po złotych áfektách do MARYI, do dzwonow z miedzi przyszło! iużze po nabożeństwie! Przecież dzwońcie ná Anielskie salutácye, ále sie oraz uczćie rzeć iák dzwon, ták nabozeństwo bez sercá nieme klepadło! Przeniesćie z dzwoná do Rozańcow, do koronek inskrypcyą. *Cor facit*

cit, ut audiar. Krol Michał ná uproszenie szczesliwego pánowánia posłał do Czestochowy wotywe, złote serce. Serce *Primum vivens*, pierwsze iák ciała ludzkiego, ták nábożeństwá kazdego zyćie. Wysłuchalá Ianá Patrycyusza Rzymskiego MARYA, ofiárowána fortune przyiełá, Kośćioł pod Imieniem swoim wybudowác kazáłá ná wzgorku śniegiem pokrytym w ten czas, kiedy upáły y Tyber susza, bo ofiáry były z sercá. Ták w Brewiarzu czytamy 6 dnia Sierpnia. *Preces & vota ex animo facta, Beata Virgo benignè audiens.* Ná pytánie o troistym ná dźień dzwonieniu odpowiedzieli wszyscy y zárliwie y powaznie; zártem ále silnym bronił prawdy ieden. Mci Pánie. Ta *Campana*, ma kompáná, Imie Paná. Pańskiey znak duszy, cześć MARYI. Boi sie dzwonienia chmurá, nie Słońce. Wieze kośćielne, y dzwoniac Imie MARYI pozdrawiaiacych wysokiey podáia sławie. Záczeli nábożeństwo Papieze, Ian, Grzegorz, Alexander. Być musza miedzy Ianami wielkiemi, Grzegorzámi, Alexándrámi, miedzy naywyższemi ná świecie Głowámi, co ná pozdrowienie, Anielskie pokorne serce pod nogi MARYI śćiela. Pewná do ugodnionych imion promocya, serdeczna Krolowy niebá y ziemi Salutácyá. Ta campána, má kompáná, Imie Páná. Dzwonia ráno! Wiec, że powstać powinni Marya pozdrawiaiacy, ucza. Dzwonia w południe? y iáko w ten czas ná naywyzszym Słońce stopniu, ták áltum pogodnych

ſodnych okazałośći Gabryelom obiecuia. Dzwonią w wieczory nád kazdym ná pozdrowienie Anielskie przypádáiacym piſać trzebá, co nád západáiącym Słońcem. *Major in occaſu.* Abo. *Qui aſcendit ſuper occaſum, Dominus nomen illi.* Kto ſię nad zachodem wynośi z pozdrowieniem do MARYI, do Pańskiego Imienia powſtáie.

Wrocmy ſię do Gabryelá. Godzien Anioł do MARYI mowcą geſtego audytora Iáko ma pozdrawiać MARYA, niech ſię uczy człowiek od Aniołá, skromnośći, ukłádnośći, gorącośći w nabożeńſtwie. Rozbierzmy Anielską orácyą. Co słowo, to táiemnica. *Ave gratia plena, Dominus tecum &c.* Badź pozdrowioná łáski pełná &c. Czemuſz Gábryelu nie pozdrawiaſz MARYI po imieniu? *Ave MARIA.* Bądz pozdrowioná MARYA. Nie iáko kogo zowią, ále iáko kto łáski Bozey pełen, niebo wita y ſzácuie. Do wszytkich u nieba reſpektow iedney łáski człowiekowi potrzeba. Tak ze wſzytkiemi Bernard, z Bernárdem trzymamy wſzyſcy. *Sola eſt gratia, quâ egemus, qua ſalvamur.* 1. *Reg.* 29. Wynosi aż w niebo Achis Krol Dawida. *Bonus es tu in oculis meis, ſicut Angelus DEI*: przecieſz ſię z nim żegna, do ſwoich Izráelitow wyprawuie, u ſiebie trzymać niechce. *Revertere, vade in pace.* Czemu? nie maſz Dáwidzie łáski u Pánow Filiſtynskich. *Satrapis non places.* Niechci BOG wie iakie tytuliki pochlebna wymysla pochwała, niech cię zowią

y Aniołem, iezelić Bog rzecze: *non places:* nie podobaſz ſię, ani ſię z tobą niebo witać będźie. *Vade,* ále nie *in pace.* Y ná ziemi nayſilnieyſza promocya do godnych ſalutácyi, łáská kroluiących. Prawdźiwie Polski nápiſał Pòetá. Nie katalog imion długi, nie licznego regeſtr sługi, do powſtánia mogą tyle, Łáská Páńská może ile. Pokaże ſię przed niebem Sczepan pełen łáski Boskiey, *Stephanus plenus gratia*: aż ſię cáłe wyſypuie niebo ná przywitánie idącego. *Ecce video cœlos apertos.* O tęć łáskę iedynie codźień do Bogá wzdychał Ignácy. *Amore cum gratia dona me. Ut ego quoque amem Te. Hæc dando dabis omnia. Nam reliqua ſunt ſomnia.* Ma wſzytko u nieba, kto iedyną ma łaskę u Bogá. Nie mądrze ſobie rádźił Polski żartowniś. Dobrych cżczy uczynkow máwiał: mnie zawſze kiedy przyidę, weſołe przywita niebo. A to skąd? Odpowie. Zákołácę, ſpytáią kto? Rzekę, Ich. Rozumieć będą że Mnich, y otworzą. Nieboże! Ani Mnich, áni Ich, áni náypozornieyſzy tytuł ná *Ave* u niebá nie zárobi ieżeli z nim łáska Boża nie robi. Bądź Ianem, bądź Anna, pewnyś pozdrowienia niebieskiego. *Ave gratia plena.* A ieżeli bádáć ſię daley godźi, czemu imienia Maryi nie wſpomina Gabryel? Rzekę. Nie wſpomina, bo ſzczerze kłánia. Nie umie pochlebnych tytulikow ſzczerość. Máło prawdźiwego powitánia, kedy słow y imion siłá. Nie wſpomina! Szanuie milczeniem Imię. Godniey śię częſto mowią, kiedy

ſię nie mowią wielkie Imioná. Ták w głębokiey czyniełá pokorze pokutuiąca Taidá. Ktorys mię ſtworzył (nie ſmiáłá mowić Boże) zmiłuy ſię nádemną. Nie wſpomina przy MARYI *Ave*! *Ave* ma w ſobie iákieś *ve*. Nigdy bliska zadnemu *vae* nie byłá MARYA, y w pierwſzym Poczećia momenćie błogosłáwiona. Nie wſpomina? Chciałem mowić, przeto. Imię MARYA od morza, więc o nim przy pozdrowieniu Gabriel milczy. Przypływáią do morza z cálego świátá rzeki, witáią ſię, y przy pierwſzym powitániu z ſwoiemi zegnáią ſię imionámi. Lub z Tybru, lub z Wisły wodá wpłynie, iuż nie Tybrem, iuż nie Wisłą. Gubią imię, gdy do morza niby z ſalutacyą rzeki przychodzą. Prawdá, doſyćby było honoru y ſzczęśćia pozdrawiáiącym, ginąc dla czci Imienia Maryi; wſzakze nie idźie ná zgubne imię zadna Maryi ſalutacya. Imieniu *Promontorium*, nie *bonae ſpei*, lecz *rei* przy pozdrowieniu MARYI. Ale ſwoy domysł w morzu utopiwſzy, przy zdániu Neoteryká Káznodziei ſtawam. Mowi on. *Penes ave, ſtatim ponitur Gratiâ plena, Dominus tecum, Benedicta Tu. Vide quanta titulorum ſummitas ſalutationem Angelicam comitatur!* Tuz przy Bądź pozdrowioná, kládźie ſię łaski pełná, Pan z tobą &c. Patrz iakie tytułow gory przy pozdrowieniu Anielskim chodzą! Wſtęp do oſadzonych naywyzey Imion, pokorny przyſtęp z pozdrowięniem do MARYI. Ieſzcze mały Ludwiś Gonzágá

gá idąc w gorę po wſchodách, ná kazdym ſtopniu Zdrowaś MARIA mawiał: y iak pięknie poſtępuią *Ave Maria* mowiący, pąniecym poſtępkiem nauczył. Kongregácya pod tytułem Zwiáſtowánia N. Pánny zowie ſię ábo *Congregatio Major*, abo *Maxima*. Tylko *Majores*, tylko *Maximi* być powinni, co ſię ná pozdrowienie Maryi zgromadzaią. Ledwo ſię urodźiłá S. Kunegundá, zaraz záwołáłá. *Ave Regina caelorum*. Bądź pozdrowioná Krolowa niebieská. O czemuz y iá nie záraz od kolebki imię uſzánowáłem MARYI! Co pierwſze dzieciny słyſzeli słowá, miedzy ſobą ſzeptáli. Coſz to za dziecię będźie? Słuſzna interrogácya! Nie łátwo zgádnioná wielkość, Marya pozdrawiáiącym zgotowána! Niewiedział iáko názwáć białagłowę Łukaſz, ktora po kazániu Iezuſowym głoſem wyſokim Mátkę Iezuſa pozdrowiłá. *Mulier quaedam extollens vocem turba dixit. Beatus venter, qui te portavit.* Nie dobierzeſz prędko rownego imięnia chwalcom MARYI. Nie do poſpolitego ludźi gminu nalezy, dalcko *de turba*, ktokolwiek ſerce na áffekt, uſtá ná pozdrowienie MARYI otwierá. Przetoć nabożeńſtwá, z ſalutácyi Anielskich złozone od roz, od koron, ábo Rozańcámi, abo nazywamy koronkámi. Panskie idą imiona przy Anielskim pozdrowieniu. Urodził ſię Zácháryaſzowi y Elzbiecie Syn poządány: krewni, kolligaci wadzą ſię iák dziecię nazwać; Mátká y Ociec koniecznie imię Iana

na dáią. Odrádząią przyiaciele. Nikt się ieszcze tym nie nazywał w domu imieniem. *Nemo est in cognatione, qui vocetur hoc nomine.* Nie dysputuycie. Pierwey pozdrawiać Maryą, niżeli żyć dziecię poczęło, dayciesz mu imie Ian, *quo nemo major.* Tytuł niezwyczayny, tytuł nie pospolity, *nemo est qui vocetur hoc nomine*, tytuł pozdrawiáiących Maryą. Z Podgorzá ludzkiego podźmy z S. Dominikiem do Rzymu. Z Rozáńcowym *Ave Maria* przywitány z tryumfem Dominik, z iákim Cesarze Rzymscy do kapitolium nie wchodzili. Naywyższy Rzymu Biskup y Chrześciáństwá Ociec, Brátem pisał się Rozáńcowym. Siedział ná ten czas ná tronie Papieskim Innocencyusz, czyli Honoriusz: siedziáłá w Rzymie ná tronie niepráwości, pięknośći cud, ále niewinnośći dishonor y zgubá, Kátarzyná. Mogłá iedna ná Rzym tyle urodą, ile nie mogli wszyscy nieprzyiaciele siłą. Nie mury, ále ruinowáłá dusze: nie dáchy, ále paliłá sercá swawolna Helena. Wszakże iáko nie bywa nocy bez gwiazdy, pustyni bez kwiatku, nie były grzeszne Kátárzyny ámory bez świętey miłośći. Kocháłá słowo Boże, kocháłá dány sobie od Dominiká S. Rozániec, y dnia każdego mowiłá. Ná deambulácyi urodziwego potka młodziána, powita, z pierwszey mowy ukocha, ná kollácyą prośi. Niewymawia się młodzian, ná czas náznáczony przychodzi, do stołu siada. Dwie przy iednym stole siedziały przeciwne sceny. Młodzian, obrázem był skromnośći w oku, w ięzyku, w naymnieyszym gęśćie. Katarzyná, obrázem byłá bespieczney w mowie, w spoyrzeniu, w zárćie swawolnice. Po stole prośi młodzian, żeby iák pułmiski z stołu, ták wszyscy ustąpili z pokoiu. Czegokolwiek się dotchnie, krwią záfarbuie, zawiiáć rány chce Kátárzyná, otwiera głębsze! á młodzian iákie, y skąd rány, tłumaczy. Ná młodziana pátrzy, w momencie z młodziána dziecię, ná głowie cierniowa koroná, krzyż ná rámieniu, po cáłym ciele ná ránie rána, ná twárzy smutek, przecież łágodny; ná czele żal, przecież miły; ná oku cień, przecież iásny; ná ięzyku piorun nie słowo, przecież ożywiáiacy. Pátrz, (mowił do Kátarzyny:) rány zwierzćiádłem: iákom zbáwienie ukochał twoie? czemusz się gubisz? siebie y Rzymu zgubo! Zbáwicielá okrutny wielki Piątku: Pokisz lać krew moie niewstydzie? poki kátowáć serce swawolna miłośći będźiesz? Słowá nie domowił, aż z dziecińy mąż ná krzyżu, iákoby dopiero umierał. Ztrupiáłá Kátárzyná, áni mowi, áni płácze z żalu, wzdycha, pierśi tłucze, ryczy, do nog chce przypáść Ukrzyżowánego: w momencie krzyż w tryumfalną chorągiew, ukrzyżowány przemieni się w chwalebnego Iezusá, iákiego widziáłá Magdalena, y zniknie. Odszedł Jezus, odeszła od siebie Katarzyná, iuż insza: dusze zdobi, nie ciało, płácze nie śmieie się, szarpie grzbiet dyscyplinámi nie pieśći, do nog Dominiká przypada, łzámi zlewa, włosami sciera,

ściera, odtad z nikim nie mowi, tylko z Bogiem: o niczym nie myśli, tylko o Bogu: Magdalena ozyla w Kátárzynie. Po dlugiey umiera pokucie, duſze MARYA z Anielskim woyskiem miedzy Anioly bierze. Skądze po ták ſzpetnych denominácyach. *Erat in civitate peccatrix*, ták piekne Kátárzynie imiona? Uczynieło pozdrowienie Anielskie Aniołem, y do tak wyſokiego wyniosło tytułu.

Mowmy iuż co do ciebie. A ch zale! ná ſmiech u poſtronych narodow polskie imie poſzło! ná ruine zamki! ná uboſtwo doſtátki, ná ſubſannacye chwała! *Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris, ſubſannatio & illusio his, qui in circuitu noſtro ſunt. Pſal.* 78. Bydź muśi, że Rozańce naſze, tylko ſą ceremonie! Koronki, tylko dziecinne nálogi! pozdrawiana Maryi, tylko reſpektá! ſalutácye tylko obłudy! Zegna ſie z námi honor, fortuná, eſtymacya! bośmy ſie iakoś pożegnáli z ſerdecznym pierwſzych Polakow pozdrowieniem Krolowy Polskiey, MARYI. Zali ſie nad námi MARYA. *Populus hic labiis me honorat, cor autem longè eſt à me.* Záſtąpiła ſerce hypokryzya, pychá, machiawelſtwo, wzáiemne niechęci, wſzet-czeńſtwá, tylko ſię iedna nabożeńſtwu zoſtałá gebá. Przy pozdrowieniach ktore mowięmy anielskich, owych málować Aniołkow trzebá, co ich tylko gebá, áni reku, áni ſerca nie widać! Wielkim głoſem po Kongregácyach, po Bráctwach, po kośćiołách obiecuiemy nabożeńſtwá, iak z wielkiey

wielkiey chmury mały deſzcz, ták z wielkich proteſtácyi wielkie nic! Acz iuż y iezyka záluiemy y czáſu ná cześć MARYI. Dzwonią ráno! ktoſz nie ſpi? chyba nocuiące po dzwonnicách wroble zaſwirkocą! Dzwonią w południe! wſtyd przy ſtole powſtać na powitánie MARYI! Głośnieyſze kieliſzki Vivat dzwonią, y dzwony kośćielne głuſzą! Dzwonią wieczor raz trzeci! ktoſz Zdrowaś MARYA potroi? Spi przed czáſem nabożeńſtwo. Dobrą noc honorze Maryi! O dzwony! dzwony! pozwolcie ktorym dzwonicie, ſercá do nabożeńſtwa! O ráno ſnem przegnile, głęboka rano ſercá Maryi! O południe! zimna ſzkrzeplego áfektu pułnocy! O wieczorze! ſzpetny ogniow Chrześćiańskich záchodźie! Kiedy zaſpał na ránną modlitwe Anielski młodźieniaſzek Karera, budźił ſen Anioł lekkim w gebe uderzeniem. Aniołowie Strozowie! ták gnuſne bicie poránki! ták ſtrotuycie zápomniałe południa! ták oziemble zagrzewaycie wieczory! W Warſzáwie Władysław Zakonnik Franciſzká S. w chorze z Brácią Zakonna koronke Nayświetſzey Pánny ſpiewa, w puł świetey piosnki idźie przez ſrzodek choru MARYA, y poczawſzy od Władysłáwá kazdemu Zakonnikowi máleńkiego Iezuſa poda do pocáłowánia. Bzovius. Przy nas mowiących koronke ábo rozániec gdyby ſtánełá Matká naydrozſza, pozwoliłábyſz uſtom nienabożnym Syná pocáłowáć ukochánego? Bić ſwawolne potrzebá páſzcze, nie pieſćić! Zdrowaś Ma-

Marya powtarzáią, á ſame niezdrowe, przegniłą ſproſnośćią zdrowe przy niewinności duſze zarazaią! Gębo! gębo! gniazdo nieczyſtego bieſoſtwá! iákżeanielskie bierzeſz pozdrowienie? Gębá piiak, gębá bluźniercá, gębá na cudzą poććiwość tyran nigdy po Anielsku Maryi nie pozdrawia. *Populus hic labiis me honorat.* Hieronim S. przypatrował ſię gęſtemu ludowi ná dźień N. Maryi zgromadzonemu; modlą ſię, y ſmieią! raz na ołtarz, raz ná oſobki ſtroyne, bá tu częśćiey pogladáią: raz na paciorkach cos ſpieſzno mruczą, raz y przez ławkę żarty rzucáią! Spyta ſię, coſz to mowicie! Do N. Panny, my koronkę, my rozániec, my godzinki. Rozgniewał ſie na odpowiedź Hieronim. To to do Krolowy niebá modlitwá! tak pomieſzana! tak żartami przepleciona! tak rozrywkámi zaſzpecona! tak nie nabożnym poſpiechem poſzarpana! Porzućcie rozerwane rozańce y godzinki, iedno Zdrowaś Marya mowćie, nabożnie, rozważnie, goraco, wolę ia, woli Matka Nayś. niżeli tyſiączne karty y paciorki na wyrzut przerzucone. *Ego malo unum Ave Maria cum devotione, quam mille cum festinatione.* Woliſz y ty ieden dyament, niżeli gorę chrapowatego głazu. Senator Polski wita wracáiącego Zygmunta II. z Litwy. Długa ſalutacya była, ále ani wymyslona pozornie, áni wymowiona udatnie. Zacinał ſie kaſzlał, pot ocierał: ciężka rzecz pobładźić. Widział to krolewski Stanczyk, y ná długie pugillareſy przenośił.

Po skończoney orácyi pyta Krol Stanczyká. A tyś co notował pod czas ſalutácyi? Stanczyká Mci Krolu. Napiſałem: *Erravit bis, ter, ſine fine.* Stanczykowi plauz, wſtyd y ledwo nie placz Oratorowi. Komu pozwala czas, zdrowie, ſpoſobność, bądź codźiennym Długoſzem w Salutácyach Anielskich (Byli, co więcey codźień Rozańcow abo koronek, niżeli godźin we dniu liczyli.) Ale badź Długoſzem Ianem, miłym, doskonałym w mowie świętey, Ináczey niech będźie y w Swiętych MARYI ſalutacyach Lakonizm, ále żywy: niech będźie iedno pozdrowienie, ále zdrowe, ále ozdobne, ále ná wybor. Notuie piekielny Stanczyk errata modlitew, piſze dyſtrákcye, obſerwuie oká mgnienia, domysla ſię złych mysli ná wieczna ruinę pięknego imienia. W monologium W.O. Cyſterſow czytam. Błogosláwiona Kryſtyna Zakonnicá, uſtáwiczna w pozdrowieniu MARYI, kiedy raz ſerdeczniey wyſpiewuie *Salve Regina*, przy końcu pienia przychodźi MARYA, ná głowę ſpiewáiącey bogátą wiezy koronę, ná ktorey z drogich kamieni wyrobione iáſniały słowá. *O clemens! o pia! o dulcis Virgo MARIA!* Pozdrawia B. Pánná Krolowa niebá, koronę w pozdrawianiu odbiera. Patrzćie? nie proſte to, do korony to głowy ktore z pokorna ſalutacya *Salve Regina*, pod nogi MARYI idą. Coſz rozumiećie? pozdrowieniom naſzym gotuież koronę MARYA? Czyli iedno nie cierniowa?

Podłe dla gnuſnosci, poſzárpáne dla rozrywek, wzgárdzone dla leniſtwa, nie do korony nábozenſtwa! *O clemens!* O Mátko miłośierdzia! uczyń nas godnych do pozdrawiánia Imienia twoiego. *Dignare me, laudare Te. O pia!* O Matko pobożnośći! naucz nas ſerdecznego do ſercá Boskiego nabożeńſtwá. *O dulcis!* O Mátko niebieskich słodyczy! záſmákuy, osłodź gorzką przykrość w modleniu. Zoć ſię niedbalſtwu moiemu y krotka do Maryi modlitewka, widźi! Pozdrawiamcię Mátko Boża zebránemi w iedno wſzytkiemi ſalutácyami. o gdyby zawſze po Anielsku! niech nie moim ſalutacyom ále tobie Páni moiá, Krolowa moia będźie korona! Mnie doſyć tytułu Páńskiego będźie, ieżeli nagrobek nápiſzą. Tu lezy ſługá, tu lezy y po śmierci Chwalcá MARYI. O ten ćię tytuł cáłym ſobą proſzę, ten kocham, ten ſzácuię, ten ná cáłą noſic prágnę wieczność.

KAZANIE
NA DZIEN SWIĘTEGO WOYCIECHA.

Z Wielkiego tygodnia ná przewodni poniedziałek przeniosł Imię y święto ſwoie S. Woyciech. Uciekáią od wielkich tygodni Swieci. Uſzedł aż pod niebo Iezus, *Sanctus Sanctorum. Fugit in montem ſolus*, kiedy go cudownym chlebem lud nakarmiony, dniem

dniem u świátá wielkim chciał poczeſtowáć. *Voluit eum facere regem.* Swiecił ſię Dawid, kiedy ſpiewał. *Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus, ſuper me.* A Ieremiaſz, *Celſitudo Domini* áni pomyślił o dniu ludzkim, to ieſt o dniu w ludzkich aprehenſyach ſzácownym. *Diem hominis non deſideravi*: iáko tłumáczy ieden: *diem humanis apprehenſionibus magnum.* Ma coś z świeconemi dzwonámi po wyſokich wiezách świátowość, odzywaia ſię ná wielkie uroczyſtośći ale nie iednym dzwonnikiem przymuſzone. Cudby to był, gdyby na ſwoie imie Krakowski zadzwonił Zygmunt. Co to ieſt? że ná troiſte *Sanctus* poſpolicie dzwonią? Gwałt cierpi Swięty, kiedy go przedłużona wielmozni nabożeńſtwo uroczyſtośćią, SSS. Nigdy cudowne Swiętych obráży długiego dnia nie cierpią: ſpi ſzą pod záſłoną. Przez gwałt wypychaią ſię chwaſły ná wiolne ná dźień co raz większy, ktore nigdy na ołtarz nie poydą; uchodźi głęboko w ziemię ſwiętych promieni materya złoto, ledwo długą dokopieſz ſię praca zbiega; wſzakſze y ná dźień wyprowadzone, bierze z ſobą oyczyſte błoto, páńskiey cień zacnośći, y chybá dobrze ogniem przypálone ná dźień iaſnieyſzy nie pozwoli. Bitym Swiętych gośćińcem ſzedł Woyciech: y nie poſtał, kedy świátowych uroczyſtośći wielkie tygodnie ſtawáią. Kto wie? iako przyiáchał do Prági ná proſtey chetce, w konopney

 uzdźie

uzdźie, á ſzedł przez miáſto pieſzo boſemi nogámi ná Biskupią kátedrę. Kto widźiał ubozuchny kośćiołek S. Woyciechá w Krákowie w rynku? (ná tym mieyscu kazywał Czeski, Węgierski, Pruski, Polski Apoſtoł) w Krośnie zá miáſtem, w Sendomierzu ná przedmieśćiu, w Káliſzu ná Zawodźiu, nie záwiedźie ſię, ieżeli rzecze: iak w żyćiu ták y po śmierci od wielkich tygodni Woyciech dáleki. Zá Zygmuntá II. ná Seymie Piotrkowskim poſtánowiony ná záwſze popis po wſzytkich Woiewodztwách ná S. Woyciech, y przeto rozumiem, że on polskie nie raz pocieſzył woyská, pomocą, y pioſnką od ſiebie złożoną, Bogárodzicá. Patrzcie? konſtytucyi potrzebá było, żeby iáki choć cudzey wielkośći popis w ſwoie świeto przyiął Woyciech S. Urodzony y wychowány *in ſplendoribus* mogł záwſze pełnym y lánowym dniem iáśnieć, obierał zakonne cienie, obierał nieznáiomo zoſtawáć *ſub roſa*. Cudowna, co nápiſał Długoſz o Woyciechu. Wypráſzał ſię kiedyś Profeſſorowi od płag trzemá rázem ięzykámi. Gotowa świątobliwość wſzytkiemi ięzykámi ſwoie gádáć konfuzye, y gęby nie otworzy, ieżeli słowo z wielkim má wynijść imieniem. Głęboko w noc prośi pod oknem Biskupim pielgrzym od rozboynikow odarty o wſpomożenie. (Y dni y nocy Biskupie liczniey ſzym okiem, niżeli noc gwiazd liczy, o cudzych upátrowáł pomocách) gdy nic przy ſobie nie widźiał

widźiał, z kitáykowych poduſzek wyſypie pierze, kitáyki oknem żebrákowi wyrzuci. Dáć było y pierze S. Biskupie? Nie dáie, żeby miłośierdźie po ludźiach z wielką imienia sławą nie látáło: zoſtáwuie piorá ſobie, żeby od świátowych odlátowáł wielkośći. Nie odleciſz S. Arcybiskupie. Cáły świát wielkośćią świątobliwośći záſtąpiłeś. Przeniozłeś uroczyſtość z wielkiego tygodnia? przeniosł ſię wielki tydźień z Woyciechem. Acz nie przeniosł. Nie wynośił ſię nigdy od Woyciechá. W żyćiu Woyciechá S. każdy dźień, każdy tydźień, wielki tydźień. W naymnieyſzey literce, Chwało Boska niech ći nie tygodnie, ále wielkie będą wieki. Wielgorydniową uroczyſtość od kwietney Niedźieli záczyna Kośćioł. Y żyćie Woyćiechá S. záwſze *in flore*. Wyniosł z ſobą ná świát oyczyſtą rożą, wyniosł kwiat Pánieński lilią, y nienáruſzone przeniosł do ráiu, niezwiędłego kwiátu Rozyn. Nád grobem Wandy, Xiężny Polskiey nápiſał nagrobek Sarnicki. *Hic iacet in tumba roſa mundi, non roſa munda.* Pełnieyſze Woyciechá S. elogium. Y *roſa mundi*, y *munda*. Co roza miedzy kwieciem, to Woyciech był miedzy niewinnemi. Zygmunt pierwſzy Krol Polski oſobliwym przykładem kćie bez czápki w rozowym chodźił wieńcu. Páńska y króluiacych głów ozdobá, roża. Wſzytkie cześći y dni roku u Woyciechá w rozowey koronie, bo wſzytkie pánieńskim koronowane

ronowane

rumowáne wstydem, kwietna Niedźiele Iezus wi rozwiiały. Nie schodźiło y ná innych kwietny Niedźieli tyumfach u S. Biskupá. Wiez łzał ná ośiełku do Pragi, Ierozolimską Iezusá ponowił processya. Byli przy ingressie: Woyciechowym Uczniowie Páńscy. W dźień SS. Piotrá y Páwłá na Práską wstępu na Kátedrę: wesoło krzyczáły y dźieci Woyciechowi. *Benedictus, qui venit in nomine Domini.* Acz pewniey zá dźiecinne Osánna y okrzyki, stały Iezusowi Woyciechowe psalterze, ktore to po katách domowych, to po polách spiewał, nie wprzod z domu od Rodzicow puszczony, aż cáły psałterz ieszcze umiał, nizeli dziś cysze dźieci pacierz. Cokolwiek Mátká osobliwszego dawáłá, rozdawał ubogim Woyciech S., nawet y sukienki. To kwietno Niedźielne *sternebant vestimenta.* Stało w pokoiu Biskupim łoszko iako nalezy usłáne, nie Woyciech ná nim, ále slepo národzony kaleká sypiał: Woyciechowe materace, goła ziemia ábo włośiennica pokryta *Dług.* Y tu piękne *sternebant vestimenta* Iezusowi. Oliwne roszczki kiedy? kiedy ná zamek Práski fundámentá brano, pobożney osobie obiáwił Bog, iako w Czechach z iednego pnia dwa oliwne drzewá wyrość miały, ktoreby świát cały zástapiły. Proroctwo spełnione wierzyli wszyscy w Swietych Wácłáwie y Woyciechu. Wiekszy Iezusowi u Woyciechá niżeli w Ierozolimie tryumf: cále drzewá oliwne pod świete ściele

ściele nogi. Acz y ná *ramos olivarum* nie schodźiło. O iak sie od młodośći w áffektach łamał! iák często wypadaiace obcinał skłonnośći! okrzesywał impety, iednał niezgodnych, to wszytko tryumfalne pod nogi Iezusowe gáłęzie. Od dźiecińśtwá Woyciechowi rekreacya, ustawiczne siebie samego zwyćięstwo. *Palmis et corona ludens.* Dopiero〈sz〉 zlane krwią męczeńską wiosło, y siedm włoczni w drzewá palmowe wyrosły, las tryumfalny y *Dominicam palmarum* zászczepiły Iezusowi. Wielki tydźień po polsku, po łácinie *hebdomada sancta.* Nie dziwuie sie lubo niezwyczayney denominacyi. Wielki tydźień, tygodniem Swietym być powinien. Im wiecey od Bogá wielkiego imienia, fortun, rozumu bierzesz, tym wiecey masz obligácyi do życia świątobliwego. Złote kielichy, bogáte ornaty, wielkie dzwony, zawołáni Kaznodźieie, tylko z wielkiemi świetámi chodzą. Pod niebo wylátuie skowronek, że go BOG szárym przyodział piorkiem, ubogim nakarmił ziarnem, nápoił wodą. Ciebie BOG iedwabiami, złotem, drogim kámieniem zdobi, chlebem y potráwámi wymyślnemi páśie, poi specyałami, chwalże BOGA świetym zyćiem iak w niebie. Swieci złoto w szkátule, niechże y w duszy iaśnieie cnotá: pełno po stodołách y spiklerzach zbożá, po oborách bydełka, niechże y w sercu nie będą pustki świątobliwośći. Nie szpetnieyże! iáko w stroynym ćiele odartus duszá

ſza! Nic ſmutniey! iáko w prześwietnym imieniu kopciuch ſumnienie! Nic záłośniey! iáko kiedy dwor iáko niebo, kamienicá iak iedna z niebieskiey Ierozolimy, á Pánu ábo Pani złe życie kopie doł y dom w piekle! *Domum tuam Domine decet ſanctitudo.* BOG ćie Pánem według kondycyi uczynił twoiey, ciebie Pania, niechże w domu twoim cnota nie żebrakiem, świątobliwość nie bedzie żebrakiem. Wielka fortuna z rowną chodźić powinna cnota. U Woyciecha S. nie rozerwana nigdy para, wielki tydźień y *hebdomada ſancta.* S. Biskup *ab orgine magnus.* Wſzakże wyſokośći *alti ſanguinis & Majorum* palcem wytykać nie bede. Bez cudzey demonſtracyi ſwoia wydatne wielkośćia Olimpy. Aleć y *hebdomadam ſanctam* trudna ſzukać praca nie potrzebá. Kilka *hebdomadas ſanctas* napiſał W. X. Ian Nadaſi. U Woyciechá kazdy tydźień, *hebdomada ſancta,* á zátym wielki tydzien. Ktokolwiek w ſzkołách Anielska widział w Woyciechu skromność, w obyczaiach powage, w mowie rozſadek, w nabożeńſtwie goracość, w kazdey ákcyi światobliwość, błogosławił Bogá, kanonizował Woyciechá, iako napiſał, co słyſzał Długoſz. *Benedicens benedixit hunc puerum DEUS, qui in hac tam tenera ætate ad optima & ad miranda virtutum opera conſurgit.* Miáſto Florencya Arcyxiażę Auſtryi chwaląc mawiał. Ná Florencya tylko w święto pátrzać trzeba. Pod oyczyſta

ſta Woyciecha roza miała niezwiedła kazda cnotá Florencya, y święto czyniła uroczyſte ná ſiebie pátrzącym. To Prazánie, (poki złość nie oslepiła) to Xiaże Práskie, to Otto Cesarz widzieli, y Biskupia korone wpraſzali ná głowe, koło ktorey świete promienie iásniały. *Adalbertum omnes Epiſcopum volumus, cujus actus, vita, nobilitas, divitiæ, ſcientia, & ſanctitas concordant.* Długoſz. Nie mogł wyraźniey wielkiego tygodnia y świętego oraz opiſać. Nie wiemże czyli nie przyda świátłá Nilo Opat z Zakonney umbry, ktory uchodzacemu z Prági Woyciechowi przyłaczył zá towárzyſza panegiryk. Nie pamietam, mowił, żebym widział człowieka ták świetego, tak goracego w miłośći Chryſtuſowey. *Non memini vidiſſe me hominem viventem tam ſanctum, tam ferventem in amore Chriſti.* Należy do wielkiego tygodnia oſobliwſza Iezuſa ukrzyzowanego miłość. O tey dosyc rzeke, kiedy Długoſzowa ponowie exklamacya. *O ſanctum & beatiſſimum virum! in cujus vultu decor & ſplendor Angelicus, in corde Ieſus Chriſtus ſemper verſabatur! O verè admirabilem & glorioſum! O verè amabilem & benignum! O pium & omni honore digniſſimum!* Zył w Woyciechu nie Woyciech, ale Iezus od młodośći dlá zbawienia ludu prácuiacy, cierpiacy przesladowánia, niedoſtatek, pogárde, śmierc czterech ſwoich braci od Prazanow, y cokolwiek wymyslic mogłá złość cudza ká-

kátownią zyiąca. Z krzyżem, ieżeli nie ná krzyżu, przecieſz wyciągnionemi ná krzyż rękámi w piątek umárł Woyciech. Uczyniło życie ukochanym Iezuſowi Woyciecha, ktore uczyniło podobnym. Wielki tydzien znac y po wiekſzym poſcie. Skąd poſpolicie w te dni, y owi poſtem, ktorych ſluſzne przyczyny od poſtu czterdzieſtodniowego dyſpenſuią. A ma nábożenſtwo Chrześciańskie wielu Pánow y Pán, ktorzy od czwártku wielkiego áni iedzą, áni piią aż do Niedzieli; drudzy áni ſpią cáli ná czuynym męki Iezuſowey rozmyślániu. Dał ták świętemu zwyczaiowi początek Iakub S. Apoſtoł. Po śmierci Iezuſowey ná krzyżu, ślubował áni ſpoyrzeć ábo ná pokárm, ábo na nápoy, pokiby chwały zmartwychwſtaiącego Páná nie obaczył. Y ślub, y poſt ſmakował Iezuzowi. W dzień Zmártwychwſtánia pokazał ſię Iákubowi (iáko piſze Hieronim y *Ioſeph de viris illuſt*:) Wielkanocny záſtawił obiád, częſtował. Wſtań Iákubie, zażyway ſtołu zgotowánego weſoło, Syn człowieczy wſtał od umárłych. Bodayże podobne poſty podobnym odzywiał Iezus tráktamentem! U Woyciecha cále życie wielkim poſtem, toć wielkim tygodniem. *Nunquam media dies prandentem, nunquam media nox cubantem vidit.* Iadło codzień u S. Biskupá 12. ubogich ná cześć 12. Apoſtołow: w święta, co ich tylko być mogło. Woyciecha obiád y wieczerza, cudzych głodow tuczne

tuczne ſtoły. Poſt dáwny u Polakow dziewięć Niedzielny, poſt od Woyciecha S. zaczęty, ktory że brzuch niektorych nienákármiony ſkrocił, żáli ſię Długoſz. *Ad inſtantiam quorundam curam ventris gerentium abſtinentia revocata eſt, nec ad laudem Dei, nec Polonorum, ſed nec ad gloriam Pontificis S, & Polonorum Apoſtoli Adalberti, ut videretur gens miſera, quae propter ventris ingluviem, ſtatutum tanti Patris violavit.* Kończy Wielki tydzień reſurekcya. O tym iedynie myślił Woyciech, żeby po wſzytkim tryumfował świecie Iezus. Kazał w Indyi do ſwoich Luzytanow Franciſzek Xáwery, w pul kazánia ſtánie (widział zwyciężaiących Luzytanow,) po krotkim odpoczynku weſoło krzyknie. *Triumphat Ieſus!* Znowu każe, znowu ſtánie, znowu krzyknie. *Triumphat, triumphat Ieſus!* Potrzecie ſtánie, potrzecie wiekſzym głoſem zawoła. *Triumphat, trĩuphat, triumphat Ieſus!* Nic inſze chodzącego z Ewángelią po świecie Woyciecha prágnienia były. Powracał do Prági, łaiał wielożenſtwa, łaiał ſwawole, łaiał Iudaſzowe przedaży Chrześciańſtwá żydom. Ey Wielki piątek ci ią to widzę ná Iezuſa w Prádze! *Triumphet Ieſus.* Czasby przepaść niecnocie, powſtać Iezuſowi! Chodził po Węgierskich gorach, y tu nie inſzy głos. *Triumphet Ieſus.* Niechże po gorach y nizinach tryumfalna idzie gora imię Iezuſowe. Chodził po Polſzcze, y ſerdecznie wzdychał

chał. O Polacy! Polacy! niechże ná polach wáſzych zwycieskie laury y palmy wzraſtaią Iezuſowi! Y w Pruſiech nie inſza prácował, umárł intencya, tylko żeby przez ruine bałwochwalskich ołtarzow, náuka y słáwá powſtáłá Iezuſowá. Piekna y owa reſurekcya przy wielkim tygodniu Arcybiskupa Gnieznienskiego. Ná okup ciáła Swietego nieoſzacowany Pán, Bolesław Chabri daie złota tyle, ile niedowazáiacá záwſze chciwość ná wywieſzoney wadze chciała. Wazcie miłość Woyciecha przeciwko ſobie Polacy? Wazcie, iáko nikogo ná wielkie nie wyciagaią koſzty Swieci? Wazcie tym wiecey, im mniey wazy ná ſzáli Biskup. Ledwo coś złota położono, złoto ná doł, ciáło S. Prymaſa w gorę idzie. Ná doł złoto! Cieſzka rzecz złoto. Czemuſz odrywaiące od nieba, pogrązaiące czeſto w piekło cięzáry kochamy? Ná doł złoto! Niská rzecz złoto! czemuſz urodzeni do wyſokiey Boga miłości ták ſzpetnie do ziemnego metálu cáłym ſercem ſpádamy? Ná doł złoto. Náyłatwiey dołki pod námi złoto kopie! Ciáło ſwięte w gorę. Gorą záwſze chodzi ſwiątobliwość. Podwyzſzá złoto, kiedy pod nogámi. Ciáło ſwięte w gorę. Drze ſię dokąd po Zmártwychwſtániu poydzie, do niebá: y iuż to pierwſza była tryumfalna reſurekcya. Ktoſz zoliczy zá przyczyną Woyciecha S. zgrobu wzbuzonych? kto skomputuie? iák wiele razy z oſtatnich práwie ruin zwycieska głowę podniosła Polska. Ledwo nie płakał nieprzyiaciel, kiedy Bolesław Krywouſt, Władysław Iágełło, y inni Krolowie y Hetmani z ſwoiemi woyskami wſolo woyciechowe ſpiewali Bogarodzica. Woyciechowi Polska pierwſzą powinna koronacyą. Przy grobie iego do tronu powſtała krolewskiego. Iſzczeſz kto nie widzi wielkich tygodni w życiu Biskupa Czeskiego, Arcybiskupa Gnieznienskiego, rozumem, ſwiątobliwoſcią Prymaſa, ták wielu narodow Apoſtoła, Męczenniká Chryſtuſowego? Długom uważał nágrobek Abrahamowi nápiſany. *Mortuus eſt* Abraham *plenus dierum. Gen. 25.* Umarł Abraham dni pełen. To nie lat? Sto lat ſiedmdzieſiat y pięć, piękna u Abrahama lat pełnia. To było piſać: *Plenus annorum.* Chyba u Abrahama dni zá láta, roki zá dni idą. Iedno u Patryarchy, *plenus dierum*, co *plenus annorum.* Nie inſzy dni Woyciechowych wymiár. Ták Polski Patryarcha uwielmożnił kázdy dzien ſzczegulną ſwiątobliwoſcią, że dni nie tylko naywiekſzym tygodniom, ále y latom wyrownały. W małym ciele, wielki rozumem, ſiłą, chwałą człowiek: w máłym dniu wielkie cnot czaſy zamknąć ſię mogą, iako nápiſał Seneka. *Quemadmodum in minore corporis habitu homo perfectus; ita in minore temporis ſpatio vita poteſt esse perfecta.* Kiedy Polski hiſtoryk opiſuie długie życie Woiewody Mazowieckiego Sronskiego (dożył lat

lat 140. w roku 1436. y spadł ná lata z imienia piekney srzon sedziwości) przypisuie admiracya / *Et erat hominis illius ætas magna & rara!* Były lata człowieka wielkie y rzadkie temi czasy! Nie licze lat Woyciecha S., licze dnia kazdego godne wiekow dzieła, y słuzniey nád kazdym dniem pisze. Y był dzien kazdy u Woyciecha S. nie tylko iák tydzień, ale iáko wiek wielki. A że mowic o dniach y wielkich tygodniach Woyciecha godzina niewystárczy, zostawmy dalsze pochwały wieczności, ná dni życia nászego krotką uczynmy reflexyą. Látá násze, dni násze, maiasz iákie do wielkiego cnot Chrześcianskich tygodnia podobienstwo? Ledwo cien dnia świętego ná kompałach widzę nászych / Nam płakac trzeba, nie Iobowi. *Dies mei parvi & mali!* Mało dni w życiu, mniey cnoty / Małość Władysława łokciem mierzyła Polska, y Łokietkiem názwała. U mnie dni cnotliwych drobiazg y pięści dziecinny nie załapi! Naywiększe dni koło S. Iana liczemy, naymnieysze zimie koło S. Tomasza. Nie masz u nas wielkiego Iáná Swieta, nie masz często łaski Paná Bogá, bodayże nie záwsze! iákże wielki dzien świątobliwości iásniec może? Wygasły pierwszych Chrześcian gorącości w nábozenstwie! grzechowa zima w straszny lod serca zakowała! przy srogiey zimie wiáry y świętey miłości tylko świtá y mierzcha dobroć Chrześcianska! Práwda o

wdá o moich, co o swoich dniach zártował Zygmunta II, Krola Polskiego Stanczyk. Małenki kalendarz y podárty pilnie chował. Doszedł do rąk krolewskich kiedyś, więc pyta Stanczyka. Cosz to za minucye? Moich dni Mci Krolu. Niewiemci, czyli czasem y nie W.K. Mciey. Máłe dni życia moiego widzę, żádnego dobrego nie widzę! tylko łaty, tylko podárte káwałki! Dni moie! o iák szkáradne z was w cnocie minucye! o iák szpetne łaty / Poszárpáne przez rospuste, látąm ná spowiedzi czásy, cosz? łata łaty się nie trzymá / Straszne dobroci drobiazgi / do ktorych nowe przyszywam rezolucye ná życia poprawę. W Lugdunie przemyslny Szwáicár ofiárował Ludwikowi 13., Krolowi Francuskiemu kárętę że czterema konmi tak subtelnie wyrobioną, że to wszytko nie większe było iák paznogiec u ręki ludzkiey. *A Kapocius Senensis* ná swoich paznogciach cáłą mękę Chrystusową tak wymalował, że iey wyrazniey wielkie táblice nie pokażą. Czyniłá cenę sztuce máłość. Ach! zá grosz iá nie stoię! ieżeli dobroc Chrześcianską y powoz do nieba iednym paznogciem mierzę! Do Rzymu przyiachawszy Krysztof Niemiec zrobił Pawłowi IV, Pápiezowi kłoteczkę ták małą, iák naymnieyszy byc może laskowy orzech. Wziął zá sztukę tyle czerwonych złotych, ile mogł raz garścią nábrac. Wiárá moiá! miłość moiá! pobozność moia y łasko-

skowego nie záwazy orzecha! Ták ſzpetnie zdrobniáłey cnoty ſztuki nie bedą płacie, ale mnie przypłacić iey potrzeba bedzie! W Monachium ná weſelu Xiążecia Báwárskiego, paſztet dano, w paſztecie Kárla, ktory po odkrytym paſztecie z ſzpadą wyskoczył, miedzy pułmiskámi tancował z ſmiechem gośći zgromadzonych. Mnieyſzym iá w cnocie kárłikiem! coſz mie czeka? pośmiewisko nieba, nátrząſanie ſie piekła! Bog wielki y wielkośći iego nie maſz konca, wielka kocháymyſz Bogá miłośćią? Zbáwienie duſze, rzecz wielka? nie żáluymyſz ſie ná práce by naywiekſze, na trudnośći by naywiekſze, ná utrápienia by naywiekſze. *Ad magna præmia pervenire non poteſt niſi per magnos labores.* Grzechow wiele y wielkich! wielkieg ſz żálu, wielkiey potrzeba pokuty. O pokuto kedyześ? Nie zádmuchnie wielkiego ognia máłe z żálu odetchnienie. Nie omyie ſzkárádnych brzydkośći łzá iedná y kropla. Nie wybiie z pierśi głeboko utkwionych niecnot pieſzczone pieśćią uderzenie. O wielki Boże! miłość moiá drobiazg, łzá nic? żal zá grzech drobiazg! cnotá Chrześćiańska, drobiazg! O gdyby te drobiazgi iáko naypredzey, gdyby tego momentu zolbrzymiały? O gdyby te atomy w rowną niebu gorę poſzły! Dla wielkiego imienia twoiego, dla przyczyny wielkiego Prymaſa Woyciecha S. day mnie, day wſzytkim miłośći twoiey y ſwiątobliwośći wielki tydźień.

KA-

KAZANIE

NA DZIEN SWIĘTEGO FILIPPA Y JAKUBA.

Oſtende nobis Patrem & ſufficit nobis. Joan: 14.

CHyba teſz od Apoſtołow, to ieſt od ludźi inſzego świátá usłyſzyſz dośyć. *Sufficit nobis. Mundus in maligno*, á według innych *in malo igne poſitus.* Swiat naſz żárłocznym gore ogniem, iáko ogień, ták świát *nunquam dicit ſufficit.* Im więcey przybywa fortun, tym więcey prágnienia. Przybyſz honoru, nowego licyba. Y proſte kogucisko ná grzędę wleciawſzy zapatruie ſie ná wieżą. Honor ktory rozumieſz być wierzchołkiem, ſtopniem iſt. *Iſtud, quod tu ſummum putas, gradus eſt.* Opiſał chciwość świátowa Lukullowi Seneká. A ſłodźiey y chwalebniey Ambrozy. *Quotidiè ad edendum & bibendum ſurgimus, & nullus expletur, ut non poſt momentum eſuriat & ſitiat! Quotidiè lucrum quærimus, & nullus cupiditati finis ponitur! Non ſatiatur oculus viſu, nec auris auditu. Nullus finis laboris, & nullus eſt fructus abundantiæ.* Nie zwyczáyny zá Iozefá Pátryárchy w Egypcie urodzay przyrownywá piſmo Boże do piasku ná brzegách morskich. Náydoſtátnieyſzy pſzenice wor, y pieniedzy zbior, ták proch, iák nic to, u Pánow świátá. Tenże Pátryárcha odieżdżáiącym do domu bráci ká-

za

zał nápełnic pszenica wory, y w teſz pokłaść pieniadze od liczone. *Iussit ministros, ut implerent saccos tritico, & reponerent pecuniam singulorum in sacculis. Gen. 42.* Coſz to zá ſtyl? pytá ſie ieden. Wory dlá pſzenice worami! teſz wory dla pieniedzy woreczkami? Nabite ſzkatuły, y wory złotem, woreczkámi nie worámi, rozdraznieniem chciwośći, nie náſyceniem. Smiał ſie z Alexándra wielkiego Senecká. *Post Darium & Indos pauper est Alexander! Invenit, ut aliquid concupiſceret post omnia.* Po skárbach Dáryuſza y cáłey Indyi ubogi Alexander! iákby nie znalazł, ale zgubił wſzytko. Podobne zá Zygmuntá pierwſzego w Polſzcze nie doſyć. Acż kazdych ći to dni y wiekow choroba. Woiewoda Krákowski y Stároſtá Szydłowiecki, razem był y Kanclerzem Koronnym. Iużże *sufficit?* Wziął do tego Staroſtwo Zmudzkie, Goſtyńskie, Sochaczewskie Konińskie, Łukowskie y iáko przydaie Bielski, z tego nie kontent: do śmierci trzymał, lubo o to ná Seymach uſtáwiczne *clamantes.* Podobne *non sufficit* nápiſał tenże Bielski o Gamracie. Niżeli Biskupem zoſtał Krákowskim ledwo nie wſzytkich katedr piſał ſie Kánonikiem, á iák Biskupia wziął godność Krákowska, noſił razem y Arcybiskupia Gnieznienska. Szczesliwy inſzych chorob medyk zá Alexandrá Krola Pols: Balinski uleczyc ſwoiego niedoſyc nie umiał. Nie poiachal do chorego z początku, ieżeli mu 30. czerwonych

wonych nie záprzezano. Poſtapil predko. Nie poiáchał, ieżeli ſto nie przywieziano. Dlá tego zwany Doktorem Setnikiem. iużże *sufficit?* Do chorego Krola nie ruſzył, aż 300 czerwonych złotych oddano. Náoſtátek z Domu ktora Alchimiſta dopiero chciwośći, kiedy życiu koniec ználazł. Filippowi y Iakubowi Apoſtołom mało, zá wiele: rzecz kázda *sufficit.* Czemu? Boga pátrza, nie ſiebie. *Ostende Patrem.* Iednego Bogá w życiu upátruiacym łatwe we wſzytkim *sufficit.* Przecieſz Apoſtolowie krom twárzy Oycowskiey, ozwac ſie było o co wiecey? Czekaia wáś prześladowániá, kalumnie, głody, iezyki, niedoſtatki; ile ludźi Boga nieznaiacych, tyle nieprzyiáciol, tyle śmierci. Skadże pomoc? skad obrona? skad bedźie pociecha? Bedźie wſzytko z Oycowska Bogá twárza. Odpowiáda Filip z Iákubem. *Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.* Aże nam ſpodziewác ſie tylko godzi, nie widzieć twárzy Boskiey, co o widzeniu, to iá rzekę o nádziei. Nádzieiá widzenia twárzy Boskiey, ná wſzytkie trudnośći pomocy dośyć: ná wſzytkie niebespieczenſtwá obrony dośyć: ná wſzytkie frásunki pociechy dośyć. Niech cie naywiekſza chwálo Boská ie tylnie náymnieyſze widza literki, á wſzytkim do ſzcześćiá dośyć. *Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.*

Nie ide zá powága Seneki. Nádzieie *spem incerti nomen boni* rozumiał. Nadzieia Chrześcianska ktora mamy widziec

dziec Bogá, pewne dobro, y ná wſzytkie przypadki o-
broná nie omylna. Przyſtáię lubo do bledney Drukárzá
diwizyi. S oddźielil od *pes*, y było *ſanctus pes*. Piękne w
kazdey okazyi uchodźi, kto ná ſwiętey nodze, nadziei
chodzi. Nie boię ſię od żadnego nieprzyiaciela y nie-
bespieczenstw konfuzyi, ieżeli przy mnie ná mocnych
nogach ſtoi nadzieiá widzenia Boga. Tá *ſpes non con-
fundit.* Dobrze że nádziei kotwę przyrzucáno. Zártuie
z ſzczekáiących Scillas, ſmieie ſię z burzliwych fluktow
náwa, pewną kotwicą przytrzymana. Smieię ſię y iá
z wſzelkich inkurſyi przy nádziei. Tę dawal Koryncży-
kow informacyą Apoſtoł Páweł. *Spe gaudentes, in tri-
bulatione patientes.* Nie trudno o weſołą w utrápieniu
cierpliwość, ieżeli nadzieia twárzą Boską cieſzy. *Spe gau-
dentes.* Wychodzi zá gránice Polskie, nie wychodzi
z gránic miłośći Oyczyzny, (nie zna tá gránic) Hiero-
nim Rádzieiowski, więc obróciwſzy oko ku Polſzcze zá-
płacze. Od ziemskiey Oyczyzny wygnanie płacz wyci-
ska, iákież lamentá będą? kiedy kogo złośći ſwoie od
niebieskiey Oyczyzny piekielnego wygnańcá odſadzą!
Coś pomysliwſzy fráſobliwy Marſzałek przetrze oczy,
y weſoło rzecze. *Adhuc te mea videbo Patria!* Nadzie-
iá widzenia Oyczyzny łzy ociera, iákże płaczow nie o-
ſuſzy nádzieia widzenia Boga? Uczynmy *anagramma.*
Spes. Przerzucic trochę litery, będzie *ſeps.* Płot. Máłoć,
co

co do imienia, dosyć co do rzeczy. Swietá nádzieiá
płot, ale zá ktorym ſię bespieczniey od wſzytkich ſmu-
tnego przypádku nápáść oſiedzę, niżeli zá Bábilonu
wiezami, ábo zá litym murem z miedzi. W pſalmie 41,
w ktorym iáko ielen do wody, ták Dawid uſycha do
widzenia twárzy Boskiey. *Quemadmodum deſiderat
cervus ad fontes, ita deſiderat anima mea ad te DEUS.*
pyta ſię ſmutney duszy o przyczynę fraſunku. *Quare
triſtis es anima mea?* Czemuſz ſię duſzo moia ſmuciſz?
Zal męża według ſercá Bożego, żal z uwágą. Ach iák
wielu nie po prorockiemu, fraſuią ſię, á niewiedzą
dla czego! Iák miłośći, tak fraſunki bez przyczyny nie
ludzkie. Piecyk z piasku dźiecku deſzcz rozwálił, y plá-
cze! ptáſzek laśiowi z nicią uleciał y nárzeka! skoru-
pki zá pieniadze pozbierane Mátka rozrzuciła, y beczy!
Quare triſtis? Głupie dzieci! o skorupy, o piaski płácze-
ćie? zápłakane przetrzycie oko, w kazdey ſmutku má-
teryi, więcey przyczyny do pociech, niżeli do płáczu
obáczycie. Nárzeká nie ieden. Nie mam zdrowiá. To
maſz okazyą cierpliwośći y ſiły Chrześciánskiey. *Cum
infirmor, tunc potens ſum.* Wielu dobre zdrowie do złego
życiá służyło, Y zdrowie, y chorobá, y doſtatek, y u-
boſtwo od Bogá, ſpiewácze z Iobem. Ieżeli dobro z rąk
Bożych ochotnie przyimuie, czemuſz nie przypádek? Nie
mam dźieći? Nie maſz Beniaminow? to ieſt ſynow bo-
lu

lu! Z podobney płákáłá okazyi Anna. Pytá iey mąż. Elkáná. *Cur fles? nunquid non ego melior tibi sum quam decem filii.* Nie masz dźieci, mowże: azasz mi zá tyśiąc nie stoi dzieci wola Páná Boga moiego. Tylko mi się corki rodzą? Winszuie Stefanowi Czárnieckiemu Wielkiemu Wodzowi y miedzy bracia (liczył ich 11. iák Wład: Iágiełło) Historyk Pols. Kochowski, że sukcessora Imienia syna nie zostawił. *Non injurio cælo, quod Filium negaverit crebro degenere celebrium virorum fœtu, ac magnatum noxis.* Tracą y substancyą y imię Rodzicow zli Synowie. Tym y podobnym lamentom pytác się trzeba o racyą. *Quare tristis es anima?* Ze złoto w ogniu, że rola pod plugiem, że latorośl ná wiosnę pod żelazem, nie masz przyczyny płaczu! Im głębsza noc, tym iáśnieysze y bez Xiężyca gwiázdy. Dopiero wyleci iedwabnicá, z robáká prák, kiedy po długim głodzie y więzienie wycierpi. Nie ożyie w złoty kłoś, ieżeli nie wprzod oburmrże pszenicá. Cosz zá pociechę smutney duszy obmysla Dawid: To życzliwego przyiaciela sprasza? kapelle przywolywá? to y u Dawida ná frasunek dobry trunek? Cieszy dusze tym ná ziemi, czym się w niebie spodziewa cieszyc ná cáła wieczność, w dzeniem twárzy Bożey. *Spera in Deo, salutare vultus mei Deus meus.* Mii nadzieie duszo w Bogu? zbawienie twárzy y oka twoiego Bog. To inszych ná rozrywkę sposobow niezáżywász Dáwidzie? nay-

pe-

pewnieysze zrzodło pociech ná wszytkie frasunki, nádzieia widzenia Boga. Nie má przyczyny smutku y boiázni, kto má nadzieię twárzy Boskiey. *Quare tristis es? Spera.* Oyczyzna pełnych wesołosci, nádzieia że Boga obaczę. *Non contristemini* pisał do Uczniow swoich Páweł Apostoł, *ut cæteri, qui spem non habent.* Poki skowronek ná ziemi, poty coś smutnego medytuie. Milczenie, bliskiey argumentem iest niepogody. Im się bliżey pod niebo wyniesie, tym śpiewá żywiey, krzyczy weseley! Zágladay frasobliwy melancholiku w niebo? podnieś w kłopotach mysl w gorę? przepadna melancholie. Czeka mię widzenie twárzy Oycowskiey, czegosz ták desperácko głupieć słocham! Rzeczesz lepszey pełen otuchy z Iobem. *Si occiderit me, in eo sperabo. c. 13.* Dosyć, dosyć ná przypadki posiłku, ná uciski pomocy, ná boleści lekarstwá, ieżeli sumnienie nádźieię tuczy, że mi BOG twarz pokaże swoię. Wypchnieto Szczepáná zá mury mieiskie, w wygodnym spoczywać się domu widźi; lecą kámienie na Męczenniká iako grad, cukier to lodowáty Szczepánowi: *lapides dulces illi fuerunt*: śmierć w oczy idźie, śmierć zá sen smaczny. *Obdormivit in Domino.* Skąże ták dobra myśl w złych przypadkách S. Lewicie? Widźi niebo otwarte, widźi pewną nádźieię bliskiego widzenia BOGA. *Video cælos apertos.* Nádźieiá twárzy Boskiey, ná wszytkie uciski

po-

pociechy dosyć. Iák ná bankiet szedł zołnierz Pompeiuszá ná śmierć. Czemu? Y iego Pompeiusz umieráiącego, y on umieráiący Pompeiuszá widział. *Pompeio spect... cedam.* Abo widzenie, ábo nádzieiá widzenia BOGA nie więcey może? Wyzywał ná poiedynek obozy nieszczęściá y utrápienia Dawid. *Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.* Nieprzyiacielska siła ná to powstaie ná mnie, żeby boleśnicy upádálá *Inimici infirmati sunt, & ceciderunt!* Skądże odwágá y odpor Dawidowi? nádzieiá twarzy Boskiey. *Unam petii, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini & videam voluptatem Domini Psal. 26.* O iednę rzecz proszę Boga, y mam nádzieię że otrzymam, żebym mieszkał w domu Pánskim y widział pociechę Bogá. Roskoszy niebieskie, twárz Boska widziana. Tąc nádzieią zafrasowanych Uczniow w dzisieyszey Ewangelii P. Iezus cieszy. *Non turbetur cor vestrum?* Nieturbuycie się. Cosz pochmurne rozonie chmury Zbawicielu? *In domo Patris mei mansiones multæ.* W domu Oyca moiego mieszkánia wiele. Iákoby mowił I... y dla was dom u Oycá moiego, w ktorymbyście twárz Oycowską widzieli, nieze się nie lękaycie, nie m... Ni ch mie wygániaią z fortuny y z domu! ieżeli się spodziewam, że się w domu Oyca niebieskiego y twárz iego obaczę, czegosz się frasuię? Nie mam co widzieć w sp... ? zy-

żyię y mam nádzieię. Obaczę twárz Boską. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Nie widzę miedzy ludzmi zyczliwego. Wszyscy ná mnie bii zábii! Smieię się? Obaczę twárz kochaiącego mnie Boga. Choroba, utrápienia, nienawiśći nigdy się mnie nie pusczaią! Zdrowem! wesołem, kiedy myslę. Obaczę Boga moiego, ktorego widziec wieczne zdrowie, wesołość, zbáwienie. Zegna się z Uczniámi swoimi Páweł. Iuż mnie tesz więcey nie obaczyćie *Ampliùs non videbitis faciem meam.* Wszyscy w placz: *factus est fletus magnus.* Odchodził od Koryntczykow nie raz Apostoł, czemusz nie plakali? nádzieią że się ieszcze obaczyć mieli z Apostołem słodziłá żale Rycz cie nie placzćie, ieżeli komu sumnienie grozi! *Non videbis faciem DEI.* Nigdy, nigdy nie obaczysz twárzy Boskiey. *Quale mihi gaudium, si lumen cæli non videbo?* Cosz mię pocieszyć może? ieżeli áni widzę, áni obaczyc nie mam Boga moiego w niebie ná wieki! Jgnacy S. Męczennik, Biskup Antyochii do S. Ianá pisze. Pozwol S. Apostole zebym mogł wyiáchac do Ierozolimy obaczyć Iákuba, ktorego názywáią spráwiedliwym, y powiádáia, że ták podobny być má Iezusowi twárzą, życiá sposobem, konwersacyą, iáko żaden obraz podobny być nie może. Ktorego ieżeli widzę, widzę samego Chrystusá, y iestem błogosławionym. To list S. Biskupa. Cosz my o widzeniu twárzy Boskiey, nie Iákubowey rzeczemy

my? Iák obácze Boga, bede nayſzczesliwſzy; ieżeli zaś z Iobem mowic moge. *In carne mea videbo Deum Salvatorem meum*, y w gnoium ſzczesliwy.

Ach niegodne imienia nádzieie naſze! Iák wiára, ták nádzieia dobrych czcza uczynkow ſzpetnym trupem! Coſz iá to czynie? ſpodziewam ſie doyść widzenia Boga, á iednym krokiem nie poſtepuie! Spodziewam ſie zdrowia chory, á miáſto lekárſtwá trucizne piie! Spodziewam ſie złotego zniwá, á ani orze, ani ſieie! Iákub y Filip domawiali ſie y domagali widzenia twárzy Boskiey, życie práwdziwie Apoſtolskie pewna czyniło otuche. Filip iedno to, co *os lampadis*. Geba lampy. *Os lampadis propter luculentam prædicationem. Lampas enim habet os latum, eſt uncta oleo, eſt clara ad illuminandum.* Ták tłumaczy S. Wincenty Ferrery. Prozno kołatały do nieba głupie Pánny bez lámp ſtroynych y zápálonych. Filip lampa, do uzdrowienia, do obiaſnienia, do náuczenia narodow, toc pełna bił we drzwi niebieskie nádzieia. *Oſtende Patrem.* Zbiegawſzy Filip ulice, wioski Ierozolimy y cáłey ziemi Iudskiey y Samaryi, obrocił Apoſtolſtwo do Azyi, ſerce na wſzytkie świátá czesci, wſzedzie z iák liczna cierpliwościa tak z gromadnym chodził po narodach pożytkiem. Przyſzedł do Azyi miaſta, w ktorym ſtraſzny ſmok mieſzkał, y iádowita pára zárazał wſzytkich, zábiiał wielu. Pomo-

gła

gła trucizna beſtyi, do zdrowia ludziom. Dowie ſie o ſmoku Filip y rzecze. Márſowi ſie klaniacie? Potluczcie bezbozna ſtatua, krzyz ná tym mieyſcu Iezuſow poſtawcie, ia w krzyzu tym ſmoka zwycieżem: chorzy do zdrowia, umarli wſtana do życia. Przyieło słowa Apoſtolskie miaſto, uſtapil ná daleka puſzcza bez naymnieyſzey ſmok ſzkody. Zgubił ſmoka piekielnego Filip, toc ſobie obiecowac moze, że go z trzecia gwiazd czeſcia od niebieskiey nie ztraci ſzczesliwości. A kiedy po lat ośmdzietiat y ſiedm ukámienowány, y ná krzyz przybity umarł, w kámieniu y krzyzu miáł gotowy wſtemp do widzenia w niebie twarzy Oycowskiey. Iáko iednego Apoſtolskiego tytułu z Filippem, ták iedney nadziei Iakub. Podobalá mi ſie adwerſya. Co to ieſt y záczyna od S. y konczy ná S. nádzieia. *Spes?* Czyni świetymi, y chce miec świetymi nádzieiá nieba. U wſzytkich zá świetego ieſzcze w życiu doczeſnym Iákub. Dla tey świátobliwości miał ten honor od innych Apoſtolow, że pierwſzy záczał Mſza świeta miewác w Ierozolimie, iako potym Piotr w Antyochii, Márek w Alexandryi. Iednemu Iákubowi wolne záwſze weſcie *in ſancta ſanctorum*. Zasłużyły ná ten reſpekt nogi ták uſtáwicznym ná modlitwie klekaniem nápuchłe y ztwárdziałe że ſie kámienne po kolanach gorki widziały. Tytuł Iakuba pokornego, Minor. Więc ma prawo do nieba. Małych Iezus

po-

pokazuiac upewniał. Tákich ieſt Kroleſtwo niebieskie. A kiedy Iezuſa opowiadaiąc z wyſokiego ganku koſcioła Ierozol: zrzucony, kiiem bárwierskim w głowę pobity aż do mozgu wylania, ſobie miłoſierdzia, záboycom po Iezuſow emu odpuſzczenia proſi, iuż má oko pełne nieba. Sobie iáko Syn Boży Oycowską u Bogá twárz iedną, kto ſwoie łatwo łaskawą nieprzyiácołom pokazuie. Mnie biada! podnoſzę ſie y iá grzeſznik w nadzieię? coſz: słábá! á życiem iey Chrześciańskim nie wſpieram! *Mundi corde*, czyſtego ſercá ludzie obaczą Boga, ach ſerce moie ſtek plugaſtwá! w zábłotniałych pierſiach uſtawiczne żabska, czy babska krzeczą! Szukał oſtatká dni ſwoich Ezechiaſz Krol y záwołał. Kiedy ná lata moie patrzę, toc iá widzę, że Boga nie obaczę w ziemi żyiących! Coſz nam przepędzone? co idące lata obiecuią? Przeszłe ślepe, przyszłe ieſzcze niewidome, Bog wie z iakim okiem przyidą! Ieżeli ná dni patrzę moie Boże, nie daią kreski, żebym cię widział ná wieki Boga! Cierpiał długi czyſzciec w gorących prágnieniach zákonnik, co żyiąc nie czeſte miewał prágnienie widzenia Bogá. Dokądże mnie po śmierci kázą? co y nie prágnę widzieć Boga, y nic nie czynię, coby godnym ſzczęścia ták błogosławionego uczyniło! Turcy co dzien ná paciorkách to słowo Bismila, to ieſt Boże poſetniáią, y rozumieią że tym nábożenſtwem duſzom umarłych pomagaią do widzenia twárzy Boskiey. Nie z Turkiem ale z Ewangelicznym kalęka wołaymy iáko nayczęściey. *Domine ut videam!* Pánie, Pánie nie odrzucayże od oblicza twoiego, grzeſznika! Niech nic odtąd ná świecie nie widzę, niech mnie nikt niewidzi, nikt niech nie reſpektuie? niech ciebie Boga widzę ná wieki, doſyć! doſyć! Iako u Długoſza widzę. Biskupa Poznanskiego Dobrogoſta nazywáli patrzący ná niego Wydrzyoko: iedni dla zbytniey oczu Biskupich czerwoności; ná nie ſpoyrzeć, trácić było oczy: inni mowią y pewniey, dlá tego, że pátrząc ná dobrego Biskupa ledwo nie wypadały oczy: co żywo ubiegało ſię do widzenia. Serdeczny żalu y płaczu wydrzyi mi oko! rad ie daię świętym łzom *in prædam*, byle rowna widzenia Bogá pięknoſcią wybielili y duſzę. Filipie Apoſtole przychodziły do ciebie národy. *Volumus videre Iesum*; y przyprowadzałeś prágnących do twárzy Iezuſowey. Wołamy do ciebie y my. *Volumus videre Deum.* Chcemy widzieć Boga ná wieki. To to życie! to ſzczęście! to błogosławienſtwo wieczne! ſpráwcie święci Apoſtołowie, żebyśmy z wámi widzieli. Pokażcie nam twarz Oyca niebieskiego Filippie y Iákubie przy śmierci naſzey, y po śmierci, á czegoſz więcey życzyć ſobie możemy? doſyć! doſyć! *Sufficit nobis.*

KAZANIE
NA DZIEN ZNALEZIENIA KRZYZA SWIĘTEGO

PRzy ználeźieniu Krzyza Chrystusowego dziwuię się y żegnam. Cosz to zá duch? co za serce Heleny Cesarzowy? Ledwo nie zá świát przed Krzyzem uciekamy! ledwo nie z kosztem świata ucieká się do Krzyza Helena! usilna pilnośćią szuka, á Chrystusow kośćioł Krzyzá znaleźienie świeci uroczyśćie! Co do pierwszego. Przed krzyzem uchodziemy. Niewiemy często, płocho boiazliwi, przed czym uciekamy. Wołac nie ná iednego potrzeba. *Quid est tibi mare, quod fugisti?* Przed iákimże nieprzyiacielem morze szalenie wylánym uplywasz impetem? Narodziło się tchorzow Kaimow. Tylko ná świecie Adam y Ewa, ieżeli kto był więcey, niewiem; á on la nentu.e. Dokądże się obrocę? ktokolwiek Kaima potka, zibiie. To przed Oycem? to przed Mátką uciekasz? Tá iest zaboycow, bratoboycow, bezbożnych kára! y Oćieć nieprzyiaciel, y cien zbroyne woysko. *Fugit impius, nemine persequente. Prov.* 28. W ogrodzie, miedzy spokoynymi; *Mille tui pacifici*, miedzy przyiaciołami oblubienica, *in hortis amici auscultant*: á krzyczy ná kochanka. *Fuge dilecte mi, fuge?* Przed kimże? Acz kto kocha, boi się o przyiáciela y tam, gdzie

gdzie się nie mász czego obawiac. Wiátr pieszczony liśćiem poruszy w chrośćinie, ucieka głupi zaiąc przed listkiem. Kochaiąca Matka ná twárz lárwę weźmie, ledwo w ziemię nie przepadnie Synaczek ábo Coreczka. Matkac to pod larwą Matkà nie boycie się głupie dziecká. Niezbyt dawna ná Podolu historyá. Oduczyć boiázni męzá swoiego odwazniey sza żona chciała, (iák się to trafia: *hæc vir, hic mulier.*) w południe ubrála się ná folwárku po tátársku: z kilku sług podobnie stroynych wpadnie ná podworze, krzyknie: Hała, hała. Iegomc ledwo z skory nie wyskoczy, przez płoty iak sárn sadzi. Woła Ieymc. Kochanku. Zonac to, nie Tatarzyn. (Acz strászniey sza czasem zła żona, niżeli cálá Orda.) Niezostał się aż po szyie w błotach. *Mare vidit & fugit.* Boiazliwe morze ledwo kii Moyszeszow obaczy, áż ucieká; á uderzone krwawą płacze powodzią. Podobne wszytkie boiazni, ktore nas od krzyzá odstraszaią. Pieszczoty pod strachem, Ociec y Matka pod larwą, kolor nie rzecz utrapienia pod krzyzem; czemusz uciekamy? Czasow swoich Kromer widział nád Krákowem Krzyz w ogniach cáły, w ręku Ukrzyzowánego miecz y pioruny; od Krakowa spieszyć zdał się po powietrzu ku wielkiey Polszcze, w pul Polski stanął, miecz w laur, pioruny w palmy y oliwne gáłąski w ręku się zá mieniły. W krzyzu boisz się pioruna? przypatrz się? day ser-

ſerce? kedy boiazn iák młotámi w ſerce biiąca miecze y piorunowe ſtrzáły kule, zwycięſtwo y pokoy błogosławiony miłość Ukrzyżowanego ſzczepi. Widział kościół Chryſtuſow iákie błogosławienſtwa pod Krzyzem, przeto uroczyſcie tryumfuie, kiedy Krzyz Chryſtuſow znayduie. Toć y iá inſzey materyi mowy ſzukac nie bede; rzeke. Znaleść krzyz Chryſtuſow, wielkie ſwieto Chrześćiáninowi, uroczyſtość *primæ claſſis* być powinna. Mowa bedzie *de ſimplici*. Chwała Bogu niech bedzie nad *primæ claſſis* wyzſza. Ad M. D. G.

Abo przenieśmy oko do Ierozolimy. Szukác Iezuſowego krzyzá, náuczy Ceſarzowa Helena. Weſtchnie kto! Nie trzeba dziſiay krzyza ſzukac! Ledwo nie wſzytkie tygodnie, dni krzyzowe. Miodowe po miáſtách wiſza; piorunowe, ábo zołcia przyprawne po każdym domu. Nie dawno y po ogrodach Lwowskich w iablkach krzyże rosły. Acz kazdy człowiek ſam ſobie krzyzem, á bárdziey drugiemu. Wierze. Nic łatwiey iáko o krzyz, ále nie Iezuſow. Zákázáne zerwáłeś iabłuszko! karza, mruczyſz? Znalazłeś krzyz lecz nie Chryſtuſow. Ná mrukliwych niedzwiedziow z krzyzá Chryſtuſowego gałas nie ſpáda. Słodká rzecz krzyz Chryſtuſow. *Dulce lignum, dulces clavos, dulcia ferens pondera.* Złego łotra drzewo kwáſne zgniełki ábo leſniaki rodzi. Drzewá Iezuſowego plaga z dnia *de feria*, weſołe czyni święto *primæ claſſis*. Zgrze-

Zgrzeſzełem? pokuruie: y pokuta iak Aniołom, ták mnie weſelem: znalazłem krzyz ieſzcze nie Chryſtuſow. Ná drzewie krzyzowym y piekne iabłuſzka, y bez robaka. Lilia z ciebie, á w ciernıu kwitnieſz? kanarek z ciebie? á w klatce ſy ſpiewaſz? niewinny kłoſie ſierp y cepy weſoło cierpiſz: znalazłeś krzyz Chryſtuſow, ſpieway że: *O crux ave ſpes unica! paſchale quæ fers gaudium.* Z krzyzem Iezuſowym uroczyſtość chodzi Wielkanocná, á zátym ſwieto wielkie, ſwieto *primæ claſſis.* Pobożney Ceſarzowy inwencya inſzy znak wynálázła Krzyzá Chryſtuſowego y uroczyſtośći. Długo áni noty dopytac ſie nie może, kedy zbawienne ginie y gniie drzewo. W głebokich dołach drzewo cuda czyniace pogrzebli nieprzyiaciele Krzyzá. Głupi niewiedźieli! że y krzyza z ſwoiego grobu tryumfalna czekálá reſurrekcya. Ziachálá ná tryumf Ceſarzowa, y wprzod niż ſi cudowny skarb znalazła, paliłá ognie; podniecáł ſtoſy Starſzyznie zydowskiey gniew ſwiety, ieżeliby dłuzey w grubey nocy krzyz trzymálá: Usłuchali boiázni, wydali Rábiná Iudke, ktory iak Iudaſz *fur erat, & loculos habebat* ná skarbu Chrześćiańskiego przechowánie. Y ten Iudká zdraycá długo zdradliwemi ludzii nádzieie odpowiedziámi. Wepchniony do ſuchey ſtudni dopiero po ſiedmdniowym poście popráwił y słow y geby. Uczy poſt prawdy. Zeby ſromotnego uſzedł krzyzá, idzie

 do

do Chrystusowego; ledwo tám stánie, kedy drzewo ubostwioną krwią poświecone lezálo, ziemi ledwo ruszy, wypádnie dym sliczny z grobu, powietrze zápáchami nápełni rayskiemi: być drzewo z raiu muśiáło, toiz, z ktorego zakazáne iablko Adam zerwał, iáko stárzy rozumieią Grekowie. Zbrzydźił zápach krzyzowy smrody zydowskie Iudce, ná koláná pádnie, ręce złozy, y záwoła. Zaprawdę Chryste Zbawicielem iestes świátá? Dodał śiły Rábinowi zápách drzewá cudowny, rydel wezmie, ná dwádźieśćiá krokow w głąb kopie, aż trzy krzyże! Ieden krzyz rzadko znayduiemy! á co nayzáłośnieysza, do Iezusowego, wiążą się nie Iezusowe! Trzy pokazáły się krzyże? ia mowię cztery. Przybył krzyz Swiętey Páni á ciężki, że krzyz miawszy, szukać dáley krzyzá Iezusowego potrzebá było. Krzyz nieznośny! miawszy w oczach Oycá, ábo przyiacielá, nie wiedzieć ktory Oiec. Więc na środ rynku Ierozolimskiego prowádzi Cesarzowa Krzyże z grobu uroczysta processya, prowádzą żáłobną smutni Rodzicy młodziana do grobu. Stan młodzianie przy krzyzách? ták Biskup Ierozolimski, w Biskupie Duch S. każe. Uciekaycie az ná drugi świat od krzyzá Chrystusowego młodzi, y tám was krzyz znaydźie. Przyłożą krzyz ieden, drugi, do młodziáná, áni się ruszy, niosą trzeci, umarły się podnośi, mar się dotchną, trup powstał, przy-
łożą

łożą krzyz, umarły zyie, Bogá chwali. Potępcie nie słusznie sadzące krzyz boiáźni: ozywia, nie zábiia. Masz krzyzyki, á przecięś trup, to krzyz nosisz nie Iezusow. Y ieden tylko ná ten czas z mar trupich powstał, z chorych łożek bez lidzby. Zgádnicieszę przy ználeziony Krzyzu Chrystusowym co zá rádośći: co zá uroczyste powinszowánia Ierozolimę napełniały? Wszędźie po rynkach, po domach, po ulicach wesołe applauzy: ieden bies po powietrzu ryczał (iáko opisuie S. Wincenty Ferrery) O Iudo! o Rábinie iákoś mię porabował! y Iudaszá y moy przeciwniku! Iudasz zá ráda moią wydał Iezusá zydom ná śmierć, ty krzyz Chrześćiánom ná życie! Iudasz zgubił, ty Iudko lekką pracą znalazłeś zbáwienie? Nie wiele odpowiadał Iudká krzyczącemu biesowi. Z piekielną pokusą dysputować długo nie potrzebá. Rzekł. Niech cię Chrystus tym krzyżem w przepaść ogniową wtrąci. Wyszedł z niey Iudka Rabin z wielu ochrzczony. *Et facta est in illa die solennitas magna*, przydáie nabozny Historyk. Ználezienie Krzyzá Iezusowego stało się wielkim Swiętem. Albo popráwić Rubrycelle y nápisáć. *Inventio sanctæ Crucis festum primæ classis cum Octava.* Pod Częstochową bili się lekkim podiázdem ludzie Krolewscy z ludzmi Hetmańskiemi y Marszałkowskiemi. Wygrana przy Hetmańskich. Wielu z krolewskich w głębokich fossach ży-
 wych tru-

trupow wyschłá boiazn pochowała: Dnia 4. Wrześniá windowáć ich z dołow potrzebá było. Więc ná bramach Częstochowskich trabalnemi literámi napisał ktoś. *Quartâ Septembris est festum extractionis Lithvanorum ex fossa.* Czytał to Krol Ian Kázimierz, y serdeczne zale wesołym pokrywał śmiechem. Kochowski. Clim. 3. To zart z głębokim zalem pomieszany! pełna cáłemu Chrześćiáństwu pociechá; kiedy ná Ierozolimskich ná pisze wiezach chárákterem ná wszytek świát czytelnym. Trzeciego dniá Máia święto á uroczyste święto wyciągnionego z dołu Krzyżá Chrystusowego. *Ioan.* 7. wybieráią się uczniowie Iezusowi do kośćiołá Ierozolimskiego, prozą z sobą Iezusá. Wymawia się Pan Iezus. *Ego non ascendo ad diem festum hunc, quia meum tẽpus nondum impletum est.* Ia ná ten dźień święty nie idę do kośćiołá. Nie kazde widzę święto, święto dla Iezusá. *Non ascendo ad diem istum.* Iednę, czasem dwie Niedźiele pisza Rubricelle *Dominica vacat.* Częstsze, ach częstsze świętá y Niedźiele! w ktorych nie wesołe dla Iezusá wákácye! Nie dawno we Lwowie pogrzeb był uroczysty w Sobotę, więc że się przewlokł az ku wieczorowi, większá część załobnych scian y ołtarzy zostáłá ná Niedźielę. Niewiedzacy o sobotnim pogrzebie slachcic przydźie ná mszą, y pyta się, czyiże pogrzeb w Niedźielę? muśi być Pański, bo w dźień Pański? Odpowie

wie drugi. Pański. bo samey Niedzieli. Umieraią częste świętá, y Niedziele Bogu: bo żyią tárgom, żyią piątkom, żyią gromadom, podrozom, żyią wszytkiey rozpuście, toc nie Iezusowe. Elzbietá Sieniawska Marszałkowa Kor: z trudnośćią iezdzała do kośćioła, w ktorym kiermasze, kompanie, odpusty záwołane: ábo ieżeli poiachała, to nieznaioma w kacie kędy klęczała. Mawiała. Kędy wiele po odpustach ludźi, pospolicie mało nábożenstwa. W kośćiele tylko się witaią, komplementuią, nowinki czytaią. Z kośćioła winidą? to się traktuią, to piią, y iuż to nie odpust, kiedy się nie popiią. Gorsi wielu z odpustu wracaią; niżeli przychodzą. Trzeba nowego odpustu ná odpust. *Ad diem festum istum non ascendit Iesus.* Nie idzie z Uczniami ná dzień święty Iezus. Dzień to święty nie dla Iezusá. *Tempus meum non dum impletum est.* Cosz zá Uroczystość Iezusowa? Uroczystość krzyzowa. Kiedy ná krzyzu záwołał Iezus: *Consummatum est*, dopiero święto swoie znalazł. Tego się domyslił S. Chryzost: *Solennitas Christi, Crux est & passio.* Idzie zá upodobaniem Iezusowym cáły kośćioł; dzień śmierci Iezusowey wielkim Piątkiem y Swiętem *primæ classis* pisze. Toc święto solenne znayduie, kto krzyz Iezusow. Cieszyli się uroczyście Uczniowie Pánscy, ze dla Imienia Iezusowego y bieśi ich słuchali. Iezus insza daie materyą rádośći. *Beati estis* cum:

cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, gaudete- Czárci przed wámi uciekaia, od rádośći skaczecie? Patrzcie, że ſpolna z Iudaſzem radość. Cieſzcie ſie ſolennie, ieżeli przed utrápieniem, perſekucya, głodem nie uciekacie! Słyſzał to S. Xom, y krzyknął z weſołośći. *Gaudium purum & ſolenne eſt, pati aliquid propter Xum.* Iakikolwiek dla Chryſtuſa krzyżyk znaleziony, to práwdziwá, to uroczyſtá pociecha! Więc precz trony, precz korony? *malo equuleos*, obieram kátulze. Precz purpury! uſycham, że krwi nie wylewam dla Chryſtuſa. Szukam ran, nie złota. Szukam beſtyi, ktoreby ſtraſznym zabnały rykiem, nie życzę Pliniuſzow, abo Pakatow, coby chwalili. Niech nie bedę Danielem, ale Ignacym miedzy Lwami. Niech ſucha nie chodzę nogą przez morze z Piotrem, niech tonę z Klemenſem. Kratę Wawrzyncową palcie? nie piec Babiłonski niedotchnionych pacholąt; dopiero u mnie práwdziwá uroczyſtość. *Purum gaudium & ſolenne, pati aliquid propter Chriſtum.* Tym żył duchem, dziwnych inwencyi w cnocie W. X. Kaſper Druzbicki. Miedzy innemi prywatnemi ſwietami, miał uroczyſtość krzyzow, kontemptow. *Feſtum dignationum*, ktorego dnia dziękował uroczyſcie zá krzyże Bogu, á proſił ſerdecznie o nowe. Uproſił ſie u Oyca Zygmunta III. Władysław IV. Krol po Oycu, przeciwko Oſmanowi w ſiemdkroc ſtotyſięcy ná Polskę idacemu. Zegna ſie w Wárſzawie z Oycem, Poſel Papieski Franciſzek Diottalowi choragiew ſolennie ſwięci, ſolenniey oddaie, *Dominicâ Paſſionis*, iákoby iuż z tryumfem wracał (iákoſz wrocił potym) nie dopiero ſzedł ná woynę. Na choragwi inskrypcya była. *Pro gloria S. Crucis.* Zá chwáłę krzyżá. Odebrawſzy krzyżowa choragiew Władysław wychodzi z kośćioła, zachodzi drogę białagłowa y dwie wielkie buły ślicznego chleba ofiáruie. Patrzcie? gdzie *gloria Crucis, tam abundantia panis.* Y przeto urodzayne pola polskie, (Polska *Orbis emporium*) bo záwſze zá krzyż Xow bitne. Wſzyſcy y krzyż y chleb zá pewny znak zwyciestwá Władysławowego wzieli, dopieroſz po Warſzawie tryumf, dopieroſz przy *gloriam Crucis* uroczyſtość. Waſsemb: Choragwie krzyzowe, *Vexilla Crucis prodeunt*, święto *primæ claſſis* rozwiiaią! czemuſz u nas przy naymnieyſzym krzyżyku ſtraſzny Wielki Piątek? narzekamy, slochamy, tylko nie umieramy! Załoba ná Wielki Piątek po kośćiołach, miaſto dzwonow, grzegotki y klekoty! Nie weſelſzy u nas przy kazdym utrapieniu kolor, noc y kir ná duſzy, nárzekamy, czeſto y bluźniemy klekotowie! bo ſercá nie maſz do Boga, nie maſz do krzyza, ktoreby w nabożne pierſi iáko w dzwon uderzyło. Uformował Bog człowieka z gliny w naczynie wyborne, przemieniła złość grzechowa w-

w potłuczone gárczyska, dotchni się garnka stłuczonego, szczeka! O klekotowie Wielkopiarkowi, klekotowie! cosz zá pociechę frasunkom? co zá poradę przynosicie utrápieniom? ieżeli słochania gubią nieszczęści? słochay niecierpliwe klepadło? ieżeli przybywá nie używa z placzu niefortuny? nieprzydawayże bolu do bolu. Krzyz cáluy, wesołe poddaway rámie, Pog pocieszy, Bog pomoże. Ledwo nie leciał do Krzyża Ludrzy S. witá, cáłuie, szacuie, uroczysto obłapia. Swiętym krzyż, święto uroczyste. Uciekasz od krzyża? Patrz ná coś złym życiem zásłużył? patrz począwszy od Iezusa y Maryi, iákie wszytkich Swiętych krzyże? Zádna ofiara bez krzyża być nie może. Patrz ná dzieci? patrz ná Izaaczkow, pod iakiemi á skaczą ciężkościami. Tak námawiał do wesołey myśli w utrápieniu Hieronim S. Pammachiusza Senatora Rzymskiego. *Ubi vincula? ubi alapæ? ubi sputa? ubi flagella? ubi mors? & cum hæc omnia feceris, ab Eustochia Paulaq; vinceris, si non opere, sexu?* Nárzekasz? ieszcze cię nie wiążą łancuchami! ieszcze nie pogebkuią? ieszcze nie plwaią? ieszcze nie biczuia, nie krzyżuią, nie zabiiaią! Ale niech to będzie: patrz ná Panienki, ná Męczenniczki, zwyciężaią cię ieżeli nie tym co cierpisz, to płcią słaba. Upadnimy przed Ukrzyżowanym Zbawicielem, narzekaymy ná niecierpliwe narzekania, płaczmy ná płacze, łaymy nie cierpliwości! Maszci że mnie pociechę Pánie! dla mnie drzewo dźwigałeś krzyżowe, iá pod gałąską stękam! Tákeś moy Iezu krzyż szacował, żeś inney nie chciał śmierci tylko krzyżowa, ia przed żadnym nie ucieckam życiem, tylko krzyżowym: á ia winny! á ia złośnik! á ia grzesznik! Spraw Ukrzyżowány Panie, żeby y mnie odtąd *salutiferæ crucis inventio* zbawiennego krzyża znalezienie, maiową uroczystością było.

KAZANIE

NA DZIEN SWIĘTEGO STANISŁAWA Bisk: Kra:

Bonus Pastor oves proprias vocat nominatim Ioan. 10.

PAtrzcie iák kocha trzodę swoię dobry Pasterz Stanisław S, każdą owieczkę názywa po imieniu. *Oves proprias vocat nominatim.* Pierwszy y w szkolnych y w szczerze kochaiących deklinacyach casus, *Nominativus.* Mianuiacy. *Appellativum*, wzywániá po imieniu, *nomen* to *proprium* miłuiących. Záwołał ná Adama Bog w raiu, Adamie kędyżeś? *Adam ubi es?* że kochał Adama, pokazał. Tak rozumie S.Chryzostom. *Ex suo nomine Adam appellans, amorem suum et multam curam ostendit. Iam enim omnes nostis, quod hoc est legitimæ amicitiæ indicium.* Kto nienawidzi, y wspomnieć niechce

imienia nieprzyiaznego: kto kocha kogo, o tym mysli, o tym rad mowi: y iest to panowac w sercu kochaiacego, byc czestym w usciech nominatem. Nie kochali Zydzi Iezusa, wiec tylko pytaią. *Ubi est ille?* nie, *ubi est Iesus?* Nie kochał Saul Dawida; pyta sie tesz. *Ubi est filius Isai?* nie, *ubi est David:* Ukochanych przyiaciol pozdrawiac Gaiowi Ian Apostoł kaze, wiec wszytkich po imieniu. *Saluta amicos nominatim.* Nie potrzebna dłuzsza probácya, dosyć ponowić słowa Chrzyzostomowe. *Nostis omnes, quod hoc sit legitimæ amicitiæ indicium.* Skad moi mili przyiaćiele názywaćie sie. Adasiu, Iedrusiu, Ewusiu &c. poki kochaćie: pognieważćie sie, áz tylko slychac: Pánie, Pani; ba y gorzey. Y niebo, kogo kocha, po imieniu nazywa, y pisze dilektow. *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælo.* Kochał owieczki swoie dobry Pásterz Stanisław, każdą znał, y Bogu polecał w memento po imieniu; kazdy tam mogł mowić *adsumus*, zaden censor nie pisał absentes. Piotr Kmita Woiewoda Krakowski, Marszałek koronny kilkunastu Grodow Starosta, że kochał zysk pieniezny y bogaty prowent, wiedział po imieniu miasteczka, wsi, kmiećie, zagrodnikow. Kochał Stanisław drozszy zysk dusz ludzkich, y przeto wiedział dyecezanow swoich przezwiska, iako Długoszowa Legenda czyta. Przykładem Biskupa Rzymskiego Sylwestra, wszytkich wdow, sierot y dyecezanow spisane imio-

imiona chował, sam przez sie dyecezya obchodził, według kazdego potrzeby, radą, modlitwą, reką dopomagał, owym mniey, owym wiecey, iáko cudzy potrzebował niedostatek. Aaron ná piersiach nosił imioná Synow Izraelskich u oltarza. *Portabit nomina filiorum Aaron super pectus suum memoriale coram Domino. Exod. 28.* Stanisław Biskup piastował imionaSynow Polskich w sercu, w usciech, w reku: boć práwdziwe Pasterstwo *probatur amore, ore, re.* Smiało sie przed lat kilkadziesiat Podgorze z bogatego Panicá, przezwisk sług Oycowskich nauczyc sie nie mogł, lubo dla łatwieyszego poiecia owego sługe literą A, owego litera B, owego litera C. nazywano; on ani be, ani me, cielę nie pasterz. Miłość Stanisławá S. y dowciwpna, y pámietna, w iednym tylko niepámiec kochał, żeby żadnych uraz y przykrosci nigdy nie pamietał. Nie dawno w Polszcze zácny urodzeniem, znaczny piekne mi talentami Prałat, miał tyle beneficia, że iák sie zwały, o wszytkich niewiedział dobrze. Zápádł deszcz wielki podroznego w miasteczku nieznáiomym, doPlebanii wstapi; Kosciol y Plebania pływa, kata suchego nie widac, całym sobą płacze kościoł ná niedbalstwo Pasterza. Spyta sie gospodarza. Cosz to zá miasteczko? ktosz tu Plebanem? Miasteczko zowie sie N. (Prałata owego *beneficium* było) X. Pleban powiadaią, że sie zowie N. (iego kładli lubo bledliwie

prze-

przezwisko) ieſzczeſmy go niewidzieli. Záwſtydzi ſię ſam ſiebie, y bez odwłoki *beneficium* rezygnuie. Spytać ſię było Stanisławá S. o dyecezanow? kazdego opiſał po imieniu. Zbáwienie duſz kochał, nie złoto, duſz zgubę. Znał dobry Paſterz owieczki ſwoie, znały owieczki Paſterza. Nád trzyſta inni od S. Biskupa przywroconych ábo z grobu, ábo z łoſzka do zdrowiá liczą. Dłu-goſz tylko nád ſto, o ktorych mogł wiedziec. *In exordio dicendi præſari mihi liceat, quod non omnia ſancti miracula ſcribere mens eſt. Maturius enim me tempus, quam res deſereret.* Ktorym ſię pokazował lub ná iáwie, lub przez ſen Stanisław, poſpolicie do nich mowił po imieniu. Ták y do Piotrowina, lubo go z trunny wyprowadza *In nomine SSmæ Trinitatis Petre conſurge à mortuis.* Lubo przyprowadza na ſąd krolewski. *Petrum tibi o Rex ſiſto.* Lubo odpráwadza do grobu: *Petre vis, ut ſpatium vitæ hujus, in aliquot annos impetrem?* Długoſz. Iáwny wſzędzie dokument, że umiał imiona, umiał potrzeby owieczek ſwoich *de nomine.* Bo kochał. Wyżey w Paſterskiey miłości poſtąpił Stanisław, do imienia owieczek własnego, przydawał ſwoie Paſterskie. *Vocat oves proprias nominatim.* To ſzczegulne Stanisławá ſtáránie było y ieſt, żeby co Polak, to był Stánisławem. Swięty Stánisław Polakom Biskup ná sławę. O tym iá *nominatim*, iedynie ná chwałę Naywiękſzą Boga.

Iák

Iak iedno ſerce, ták iednoſz imię rádáby miálá w ukochanych prawdziwa miłość. Zakochał ſię Syn Boży w ſynach ludzkich, aż on ich y zowie y czyni ſynámi Bożemi. *Videte qualem Charitatem dedit nobis Pater! ut Filii Dei nominemur & ſimus! Ioan* 13. A czyli mało y po Polſzcze iák do herbu, ták do imienia z dobrego afektu záproſzonych? *Ordinatæ charitatis* Zámoyska ordynacya. Gdyby ná ſukceſſorze zeſzło, kogo ukocha, temu fortunę y imię zoſtawi. Coſz inſzego mowią? Krákow nazwany od Krakuſa, Lublin od Iulii Corki Ceſarza Iuliuſza, Przemysl od Przemysława, Iároslaw od Iárosłauſa &c. Swieżey. Co mowią Máriamwile, Máriampole? Iozefowy, Stanisławowy, Peterburgi? Dzieła rąk ſwoich iáko dzieci kochaią Fundatorowie, y do imienia ſwoiego przypuſzczaią. Przypadł do ſercá Arcybiskupowi Magdeburskiemu mały ná ten czas Woytus, wielki potym Arcybiskup Gnieznienski, aż on mu ná bierzmowaniu ſwoie daie imię Adalbertus. Nie z inſzey przyczyny owe denominacyi pieſczoty. Tátuś to, Matuſia to! Stąd dzieciom Oycowskie, dziádowskie ná Chrzcie imioná. Nie uſtąpi żádnym miłościom ſwiętym Stanisław Biskup, że kocha trzodę powierzoną, kazdego Polaka chce miec Stánisławem. Przy uroczyſtey translacyi Stanisławá Biskupa S. z Skałki do Kościoła katedrálnego ná zamek, Biskup Krákowski

po

po S. Stanisławie dwunasty, Prandotá, rozdawał po Katedrach, po Kollegiatach Swiete Pasterzá dobrego relikwie: do Kościoła Gnieznienskiego dostał sie pierścien z imieniem y twárzą Stánisławá. *Rarum & venerabile insigne* iáko przydaie admiracya Długosz. Posłał S. Stanisław z pierścieniem Imie swoie do Gniezna. Ná co? żeby ná cáłą wieczność tosz gniazdo rodziło y wychowywało Stanisławow, ktore Polakow. Po świetych Stanisława kości przeniesieniu, iáko pisze tenże Długosz, malowác obrazy, brác imie Stanisławá Polacy poczeli, że nie było kościoła bez obrázu: wspaniałe Kościoły, kaplice, ołtarze stawiác. Zászłá sławá Imieniá y do Litwy; w Wilnie pod tytułem S. Stánisławá kościoł stanął kátedralny. Chciał dobry Pásterz żebyś kącika nie znalazł, ktoregoby imienia Polskiego sławá nie nápełniałá. Dla tegoż, to prosił, to groził, to kárał Krolá Polskiego Bolesławá, że uporczywą złością chciał być Bolesławem, nie Stánisławem. Záczął chwálebnie Krol odważny, wydárły dalszą sławę rospustą z okrucienstwem: upádłá nie stáła sława, y na miekkich rostrąconá swáwolach bolał, że z sławy w sromotną niesławę y u swoich, y u postronnych przeszła.

Gen. 2. Wyprowádziwszy Bog stworzeniá z niczego prowádzi do Adama, żeby widział, iáko ie nazwać. *Formatis Dominus Deus de humo animantibus adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea.* Do Adama zwierzá y ptaka Bog wiedzie po przezwiská! Záwołác tu z Dáwidem trzebá. *Domine quid est homo!* Pánie cosz iest człowiek? że go do uczestnictwá spráw Boskich záżywasz? Ták opisuie Biskup Seleucyi Bazyli Bogá mowiącego do Adama. *Esto Adam nominum artifex, quando rerum esse non potes. Formentur à me, nominentur à te: partiamur fictricis solertiæ gratiam: me cognoscant naturæ lege, te Dominum intelligant appellationis nomine.* Bog formuie, człowiek názywá! Ludzká gádác, Boská czynic. Słowa Boskie, dzieła są, dzieła ludzkie nayczęstsze, słowá są. Patrzcie co to o imię zá pilność? Bog sam do Adama idzie z zwierzęty, upatrywác każe, iáko nazwác! *adduxit ut videret, quid vocaret eá.* Cosz rzeką? co oślep tytuliki y przezwiska ná śmiech rozrzucáią? *Indelebilis charačter* imię. Zycie złożysz, nie przezwisko. Iuz z Magdaleny Swięta, przecięsz o niey co rok czytáią. *Mulier in civitate peccatrix.* Pokutowáł zá záboystwo, iáko nie iedne świádczą historye, Bolesław, z Krola Mnich y przez lat 7. Silenciaryusz, przecięsz po dziś dzień mowią. Rospustnik, Tyran Bolesław. Do tych czas Xiąże Legnickie Bolesław Łysy, Pan ná poddanych surowy, po historyach Rogatka. Do tych czas Sędzia Poznanski niesprawiedliwy, *Cruentus dæmon.* Wieczna sławá, ábo niesława, imię. Nie zárt to zártowác! kędy o powágę imienia

niá idzie. Imię, ſpraw index y prorok. Æſtymacya, sławá, promocya, nieśmiertelność, imię. Przetoć uwazáć Adamowi Bog kazał, żeby dał imioná y ſiebie y rzeczy godne. Uczynił Adam, co Bog kazał. Iáko mowi ieden *vidit & glorioſa dedit nomina rebus.* Przyprowádził Bog do Stánisławá Polskę, żeby uczynił Polakom imię. *Videret, quid vocaret ea!* Przyprowádził mowię. Boc przymuſzac do Biskupſtwa Stanisława potrzeba było. Po śmierci Lambertá wſzyſcy wołaią Stanisław Biskupem! *Felicem fore Eccleſiam, felicem civitatem, felicem populum tam inclito paſtore, & celebrem tam inſigni & glorioſo Sacerdote!* iako słyſzał Długoſz. Stanisław nie rowną do infuły głowę, do paſtorálá rękę, do purpury Senatorskiey ramię wymowną pokorą przez długi czas pokazuie. Przymuſzony do tytułu Biskupiego; y łubo mogł łatwo Arcybiskupi przywrocić Krákowskiey Katedrze, o ktory ieden tylko przedtym Lambertus Zula ſtárać ſię zániedbał, po ſiedmiu przed ſobą Arcybiskupach, nie pomyślił o tym Stánisław. Urodzony ná rownych polach, niziny pokorne, nie gory tytułow ſwięty Paſterz kochał. Obaczywſzy ſię iuż ná tronie Biskupim, *Vidit, quid vocaret ea.* Niewidział pięknieyſzego Oyczyznie tytułu, iáko żeby záwſze w ſwoim ſtałá w ſwoim chodziła imieniu. *Glorioſa dedit nomina rebus.* Pochwálá y Stanisławowa. *Omnia gloriosè fiebant ab eo. Luc. 13. 17.* Kazda ak-

akcya Swiętego Biskupa, chwáła Boża, sławá Polski. Spiewac Polakom o Stanisławie trzeba. *Laudemus virũ glorioſum in generatione ſua.* Winien Stanisław Polſzcze krew y herb wyſoki, winna Polska Stanisławowi sławę. Y dalekie, národy co życie cudowne Stánisławá Poláká słyſzały z zadumieniem wołały. *Glorioſa dicta ſunt de te, Homo & homo natus eſt in ea.* Co to zá człowiek Stánisław: co to za Polská, tak cudownego Syná Matká! Chwała Rodzicow sławnie dzieci. Niewięm na ktorey roli urosło przysłowie. Po Stanisławie S. drugi Stánisław Biskupem Krákowskim nie będzie. Chybaby przeto nie pozwálał ná Biskupa Stánisławá, Swięty Stanisław, żeby nie ieden Polak, ale wſzyſcy byli Stánisławami. Tak nád Łázárzem płakał Iezus, że iednego, nie wſzytkich Łázárzow wrácáł do życia. Tego w Chryſtuſowych łzach doyzrzál Chryzolog. *Flebat, non quod Lazarum, ſed quod non omnes ad vitam revocaret.* Ale co to ieſt? co dalſze mowi pismo. *Appellavit Adam nominibus ſuis cuncta animantia, volatilia, & beſtias terræ.* Nazwał Adam zwierzęta, beſtye, ptaſtwo, imioniami ſwoiemi. Iakże ſwoiemi? Dopiero od Adama imię wzięły? Iakieſzkolwiek imiona ludzie nam daią, naſze daia. Gniazdo przezwisk, życie y ſpráwy Leſzek wtory do tych czas Fraudulentus, ieden Władysław Plwaczem, drugi Łokietkiem &c. Zákopane zdrádliwie haki, częſte plwania, wzroſt łokcio-

 wy

wy ták zwác kázáły. Krzywa geba Bolesláwá Krzywoustem, á długa brodá Henryka brodaczem przezwałá. Násze denominacye, násze! ná ktore ábo z żalu, ábo płáczemy z rádośći. Názwáł zwierzeta, ptástwo Adam, dały fundament ptáki y bestye. Rozdane imioná były y Adámowe, y zwierzat. *Appellavit cuncta nominibus suis.* Oiák cała sercá usilnośćia Adamowego życzył sobie szczesciá S. Biskup żeby Polska Stánisláwowe imie uczyniłá swoim! *Appellavit cuncta nominibus suis.* Y widzec po zwierzetách, po ptákach, po wodach Stanisława. Nosi imie Wisła pod Piotrowinem cudem wyniesiona: nosi łaka pod Pułtynia w Krákowskim cierpliwoscia Biskupia poswiecona (tám do Brzeznice nieprzyiety ná modlitwie noc cáła spoczywał) pospolitym głosē Łaka swieta, Łaka Stánisławowá. Nosza Orły, ktore swietych kośći okrutnie po polu rozrzuconych pilnowáły, á dochowány cále depozyt duchowienstwu Krakowskiemu oddáwszy, imie ná cztery świátá cześći rozniosły. Nie miały od Adama tytułu ryby, máia od Stánisławá. Nosiła rybká pálec odciety, y rybka byłá Stánisławowa. Choc *piscis mutus* gadała cudá Stánisławowe, lubo iey wielkie cyt kładł ná gebe palec Biskupi. Y *animantia terræ appellavit nominibus suis* Stanisław. Z Wegier maż z żona y z dziećmi ida do Krákowá ná osmy dzien Maia, wożek z ubogim prowiantem koń prowádzi. Czyli daleka stárgány droga, czyli choroba nágła, pádnie w puł drogi kon y zdechnie. Zá perswazya iednák żony ida do Krakowá, niesie skore ná kiiu woznicá, Pan y Pani ná sercu żál y nádzieie, że smutne drogi pociesży Stanisław. Pocieszył. Przyszli miedzy krzáki, aż tu kon podobny wyskakuie, rzza, szuká Páná. Długo sie miedzy soba pytali. Nasz kon? nie nasz! Nádeydzie woznica, do kiia, rospedzi watpliwosci, czczy kii widzi, w skorze konia, y znák kedy była ráná. Podziekowali wszyscy Stánisławowi zá laske, do wozu záprzegli, imie Stanisławowe cudowne przywiezli do Krakowá, rozwiezli po Wegrach. Przyprzege do wozu chwáły drugiego konia. Zwyciezy tryumfufalne cugi pará. Acż ná skorze nie spisałbyś y wołowey y konskiey bydlat, ktore cudem do siebie wrocone tryumf y imie Stanisławá woziły. Z Łeczyckiego y Mazoszá Kompánia do grobu Stánisława słubne prowádzi nábożenstwo. Dalekie drogi rozrywáł záitami smieszek Mateusz. A iák to rzadko długie żarty niewinne, zárobił Mateusz zártuiac ná słuszne *Matthæi bis.* Iednego kon Mateuszow oka, Mateusz obudwu nie miał; nie widział, co mowił. Gdyby prawi Stánisław S. oko moiemu koniowi przywrocił, dopierobym widział, że cudowny. To wyrzekł; kon wział oko, Mateusz strácił. *Factus sicut equus.* Lepiey widział iedno oko straciwszy, obaczył zártu szpetność. Spieszy do

do grobu, y ledwo nie wypłakał drugiego, żeby ználazł zgubione. *Hominem & jumentum salvavit* Stánisław. Oddał y Mateuszowi oko, y koniowi. Odtąd oko nie swoim, ale názywáł Stánisławowym. Długosz. *Appellavit nominibus suis animantia, volatilia, bestias terræ*. Rosnie po cáłey Polszcze imię Bisku: Stánisławá. *Ex seminatis Præsulis artubus, crevêre magna jugera gloriæ*. Zláne męczenską krwią pola ile Polakow, tyle niech rodzą Stánisławow! Zofoniasz Prorok c. 3. przy kongregacyi iákieyś imię y chwáłę narodom obiecuie. *In tempore illo, quo congregabo vos, dabo vos in nomen & in laudem omnibus populis terræ*. Widzę iá cudowną u Stánisławá kongregacyą. Dopiero w śi dindzieśiąt y dwu cząstkach ciało męczenskie, iuż ci cáłe, iuż iedno! ná coz to? *in nomen & laudem*. Ziednoczony cudownie Stánisław woła do Polakow z Apostołem. *Volo vos omnes esse sicut meipsum*. Niedzielcie się ná pártye Polacy? Nikogo scysłye sławnym nie uczyniły. Bądzcie iedno z sobą, będziecie iedno z Stanisławem. *Congregabo vos in nomen & laudem*. Do Stánisławá kongregacyi wpisał imię swoie y Wácław święty. Iák tylko do Kościoła Katedralnego w Krákowie przenieśiono kośći S. Stánisławá, kościoł nie Wacławowym ale Wacław zowie Stánisławowym. Ták napisał Długosz. *Ab eo translationis tempore propter stupenda Stanislai virtutum & prodigiorum*

rum facinora, Cracoviensis Cathedra Basilica titulo prisco magna ex parte abolito in Stanislai nomen abiit, et B. Venceslai nomen supprimens plus Stanislaum colere, honorari, venerari cæpit. Et ipse Venceslaus velut hospitem veneraturus, suo videtur cessisse hospitio. Urodzony z Oyca Wielisławá Stanisław, zá Xiążęcia Miecysławá, z mátki Bogny, wszytkich chce mieć Polakow bracią wielkiego imienia Stánisławami. Wielka część nieba Swiętemu Biskupowi, B. Stanisław Kostka Polak, Stanisław z Kazimierza, cnotą wielki Kazimierz, Stanisław Koniecpolski, Zołkiewski, Iabłonowski Hetmani Koronni &c. Rád widzi z niebieskiey Ierozolimy, polskie pod swoim imieniem miásto Stánisławow. O gdyby wszytkie sławnym życiem, ieżeli nie przezwiskiem! Dopieroż rozradował się Duch Stanisława! kiedy w pokutuiącym Bolesłáwie, obaczył Wielisławá. Bodayże w każdym widział Polaku! Zal iá twoy święty Stanisławie! Infamis że mnie przed Bogiem y Aniołami! Zyię niesławá imienia y Oyczyzny! niesława wiary! niesława tytułu Chrześcianskiego! Infimę szkolę niby od błotá nazwaną, (*fimus* gnoy) ná żárt przezywáia infamią, niesława. Iużem nie dziś z szkoł wyszedł, brodzę przecię w Infimie! iáko sprośny wieprz nurząm się w grzechowym kale! Omywa przy spowiedziach błotniste gnoie pokuta, coż? znowu iá wracam do błota, iaka ta sro-

motnego życia infamia! Kiedyż! z ták ſzpetney wynidę Infamiey? *Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia*! Ktoś z Polakow podſzywał ſferezya banicyami; y mogł nie iedne. Co grzech, to kondemnata! to przed niebem *infamia*! coſz mi zá ſuknia z materyi, tak ſzerokiey á nie niebieskiey, piekielny użyie krawiec? Ach z piekła to moda! ſzata to nie godowa! wieczney to lachmanina konfuzyi, y piekielnych odartuſow barwá! Dla Boga! pozdzieracby ták ſzpetnie przypięte łatki, ba łaty, pozacierać infamie! Y ręki tu dobrey potrzeba, y głowy. Roku 1462. uroczyſta po Krakowie proceſſya, miedzy innemi ſwiętemi Relikwiami nieſie głowe Stanisława Męczennika, ledwo ruſzy ſie proceſſya, aż cała głowa w pocie wyſtarczyć żadne tuwalnie ná zbieranie pereł nieoſzacowanych nie mogły: nie rychło ſwięte poty naznaczyły ſobie poty terminalne, y uſtały. Pot cudowny iedni ná zdrowie Oyczyzny, inni ná bliska ſmierć tłumaczyli. Głowo Stanisława iedney kropelki pozwol grzeſzney duſzy! *Aſperges me, & mundabor*! Wygluzuy infamie, znieś banicye! zámaż kondemnaty ſwiętym potem! Głowo Paſterska pomyśl ieſzcze o twoich Polakach! a tryumfalna podniosła głowe przed Bogiem y światem. Od ziemskiey przeydźmy do niebieskiey Proceſſyi, ktorey porządek opiſał Długoſz. Ná przedmieſciu Krakowskim Swiętosław mieſzczanin lecie ná ſali noc

noc ná ſwiętych modlitwach pędzi, ná Wisłe ſpoyrzy, gromadna widzi proceſſya ludzi nigdy niewidanych: ſtać zdala ſię Wisła iák wryta, ſzli beſpieczną nogą zá Krzyżem wſzyſcy. W poſzrodku Biskup przewyżſzał wſzytkich Infułą, ſplendorem: co ſtąpi, żegna Polskę ná cztery części świátá, á cálá proceſſya iákoby dziękowała zá błogosławienſtwo, ná kolana páda, y ſpiewa. *Benedictus, qui venit in nomine Domini.* Idąca ku Farze proceſſya zbliżała ku domowi Swiętosława, przelęknie ſię, przeciez że chciał widzieć koniec uroczyſtośći, zá dalſza tylko uſtąpi ſcianę, nie odeydzie. Przyidzie z porządku proceſſyi mąż ſędziwy do Swiętosława, oſmieli boiazliwego. Nie lękay ſię? Biskup, ktorego widziſz, Swięty ieſt Stanisław, oſobliwy obrońca Polskii Lud liczny w około, ſą ci, ktorych opieka zbawiła Stanisłáwowa. Podź rano do Krakowa, widzenie opowiedz Dominikanowi Wincentemu, ten Biskupowi, Biskup opowie ludowi. Zná ſię y w niebie do Polakow Stanisław, znaycieſz ſię do Stanisława Polacy! Błogosławiony, komu S. Stanisław błogosławi! Błogosławiſzże y nam? Ach Grzechosław że mnie, nie Swiętosław! Mowię co dzień w Pacierzu, Swięć ſię imię twoie! nie ſwięcę życiem, ále lżę, ale profanuię! Słyſzał Swiętosław, Błogosławiony ktory idzie w imię Panskie, coſz iá usłyſzę? kiedy wychodzić z ſwiátá będę? Czyli ná grzeſznika piekło

piekło nie záwyie? Przeklętyś Infamiśie! ktory idźieſz ná potępienie w imię świátá, w imię ciałá, w imię czártá. Swięty Stánisłáwie tyś u Bogá w słáwie! uczyn wſzytkich nas Oycowskim błogosłáwieństwem Bogusłáwami. Niech odtąd żyiemy Bogu ná chwałę, Tobie, w Imieniu twoim ná słáwę.

KAZANIE

NA DZIEN B. IANA FRANCISZKA REGISA

Beati servi. Beati servi illi. Luc. 12.

IEdnego Iana Francitzka Regisa beatifikacya, á błogosławionych tytułow ták ſzczodre zniwo! *Beati, beati.* To to uroczyſta sług Bożych Kanonizacya! iako nayliczniey czynic y prowadzic z ſobą błogosławionych. Nie kochaią Swięci Pańſcy chodzic poiedynkiem. *Sanctus sanctorum* Iezus niechciał ſię dac widziec w chwale błogosływioney, tylko w gromadney zbawionych komitywie. *Ascendens in altum captivam duxit captivitatem.* W obozie ludu Izraelskiego zaczną prorokowac Eldad y Medad, nie zda ſię proroctwo życzliwym Moyżeſza; więc krzykną: Moyżeſzu; Prorokow ſię miedzy Izraelem narodziło, zákaż? *prohibe eos Num. 11.* A Moyżeſz co? *Fili Nun? non?* Daycieſz mi pokoy ſynowie *nun?* Krozby dał? żeby co Izraelita, to Prorok. *Quid æmularis pro me fili Nun? Quis tribuat, ut omnis populus*

populus prophetet! Co błogosłáwiony, to Moyżeſz do BOGA wzdychaiący. O gdyby wszyscy szczęśliwemi, wszyscy prorokami, wszyscy byli Swiętemi! To widział y w polskim Moyżeszu Tomaszu Młodzianowskim S. I. Krol Polski Ian III. Mawiał o nim. X. Młodzianowski chciałby wszytkich świętemi poczynić. Nayiaśnieyſzy Pánie, ta wſzytkich dobrych wola, to wotum! Y w tym przeciwna świátowey Swiętych Bożych fantazya, ścierpieć nie mogą, żeby ſamych błogosłáwiono. *Sancta potestas impatiens, si sola venit.* Swięty Ceſarz chce Ceſarza, Swięty Krol chce Krolá, Swięty kmiotek chce kmiotká świętego. Zda ſię ſobie że *nullus,* ieżeli *unus beatus.* Zapał w ciężka gorączkę Regis, kiedy mu dla ſłuſznych reflexyi wolney exkurſyi ábo ná miaſto do więzniow y chorych, ábo ná miſſyą broniano. Ubłogosławiłeś Regisa, ieżeliś mu dał okazyą prácować ná wielu błogosłáwieńſtwo. O iakby przybyło błogosłáwionego Franciszkowi niebá! gdyby wſzytkich, ktorych tu widźi zgromadzonych, widział y czytał w xiędze błogosłáwionych. *Beati, beati.* Z tak licznych beatyfikácyi doſtáie ſię y tobie pełnego tytułu *Beatissime Pater,* przed tronem Papieskim, *Ioannes Francisce Albani,* dźiśiay Klemenśie iedenaſty. Approbuie beatyfikácyą niebo, do twoiego *beati,* przydáie ſwoie Ewangelia *Beati.* Alboli błogosławi prace twoie.

Ee Wola

Wola niebo. Y Regis y Clemens XI *Beati.* Należyście do dzisieyszych błogosławieństw, ktorzy należyście do Uroczystości, nabożeństwem, kosztem. Część wielka niebieskiego błogosławieństwa, część na ziemi błogosławionych. Płaca święci nabożeństwa błogosławieństwem doczesnym y wiecznym. Nie raz błogosławiony Ian Franciszek, bo nie raz, y nie iednego Swiętego chwalca. Wielu świętych tytuł y zwćie nosi Regis, toć na niego iedna beatyfikacya nie dosyć. W imieniu, piękniey w pańskiey cnoćie Regis, bez gromadney assystencyi przy solennym ingressie nie mogł się pokazać. Prawdziwy Syn Ignacego! Każdego z tych z chorągwią duchow błogosławionych, do wiecznego błogosławieństwa idących, przyimuie Iezus, iako widziała Teresa S. Rozmnażay Ewangelio święta, *beati, beati* przy uroczystości Iana Franciszka: Cokolwiek błogosławieństw wyliczył Iezus, ná wszytkie robił y zarobił Regis. Pobłogosławisz mowiącemu Błogosławiony Kapłanie, dasz łaskę do mowienia I nie, dasz gorącość duchá Franciszku Serafinie, pokorną poddáie głowę prostak kaznodzieia Regisowi. Ad M. D. G.

Od przeczytaney nie odchodzę Ewanielii. Iakasz praca Ewangeliczni sludzy ná powtorzone zarobili błogosławieństwá? czuynością. *Beati servi, quos cum venerit Dñs invenerit vigilantes. Quod si in 2da, & in 3tia vigilia venerit, beati servi illi.* Służy czuynie służącym błogosławieństwo. Ktosz kiedy y z ludzi czuynego oszukał? Błogosławieństwo Domu y Páná, sługá wierny y ochotny. Powtorzona czuyność powtárza, potrzecioná potrzecia, pośćtnioná pośćtnia błogosławieństwá. przeszedł Ewangelicznych sług czuynośćią Ian Regis, toć y błogosławieństwy. Dzielili noc ná sen, y ná wigilie. *2da & tertia vigilia.* Nie zmruzał oká cáłe nocy Franciszek, przesiadał ie w konfessyonale Missyonarz, nie przelegał ná łoszku pieszczony Dormitancyusz. A kiedy dać spracowánemu ciału odpoczynek potrzeba było, ná ziemie ábo ná gołe deski, ták iáko chodźił, nie rozbieráiąc się padał. Znaydował czuiących sług Pan Ewangeliczny; toć ich szukał, toć był czas, ktorego ginęła pilność. Szukał po nocách Regis więzniow, chorych, konáiących, w tych Páná, nie chorzy szukáli Regisa. Nie budziłá nigdy Regisowego oká czucia ostrozność. *Anticipaverunt vigilias oculi. Psal 76.* Z Aniołow Lotowych ieden był Ian Franciszek. Prosi Lot do siebie ná noc, Anieli ulice obieráią. *Minime, sed in platea manebimus. Gen. 19.* Po drogách, ulicách noc Regisowa. Nie szukać go po domach. Zawsze ná zawołániu: zawsze ná drodze. Stefan Krol Polski chwalił niezmordowáną żadnemi niewczasami czuyność ná dobro pospolite w Ianie Zamoyskim Kanclerzu y Hetmanie Koronnym. *Hoc ego viro*

viro vigilantionem non vidi! Co kazuiącego po kilká razy ná dźień ſłucháli Regiſa: co cálemi nocami idącego ná Mſſye, ſiedzącego nad chorem. widzieli, podobna pochwale Regiſowi piſáli. *Hoc ego viro vigilantiorem non vidi!* Zdumiewał ſię nie ieden. *Ecce vigil & Sanctus de cælo! Dan. 4.* Na Mſſyą Bożego Narodzenia wychodzi Ian Franciſzek w Wigilią. (powozu żadnego nigdy nie zażywał, ſam *currus & auriga Iſrael*, (nośił ná rámionach słomę chorym, przenośił chorych, y ich drobiazgi) zaſypały drogę ſniegi, więc całą noc z towarzyſzem w puſtey chacie przemodlił. Nikt podobney nie odprawiał Wigilii! Poſtrzegli coś nie pewnego pod czas Narodzenia Iezuſowego w ſtraży ſwoiey paſterze Ewangeliczni; czuli nad ſamą czuynośćią. *Cuſtodiebant vigilias noctis Luc. 2.* Lękać ſię żadney zdrady przy czułey Regiſa oſtrożności nie trzebá. Do owych należy świętych, ktorych Eklezyaſtyk pański poſtrzegł. *In verbis ſancti ſtabunt, & non deficient in vigiliis.* Słudzy Ewangeliczni mieli *secundam, tertiam vigiliam,* w dalſzych uſtáli, y zaſpali. Każda u Iana Franciſzka bez podziału czuyność, pierwſza każda, ż brałá świętych ſtrażnikow oſtrożności y pochwały, toć na wſzytkich błogosłáwieńſtwá zárobiłá. *Beati, beati.* Podeprze przypadek mowy. Błogosłáwionemu Regiſowi z publiczney katedry mowi Panegiryk Retor. Mowa była y co do Re-

tora

tora y co do Oratora chwalebna; ku końcowi przyidzie do exklamácyi, *O te beatum Regis!* Stánie, powtorzy. *O te beatum!* Znowu ſtanie: y było repetycyi przypadkowych dość. Żałowali erroru inni, iám rzekł, co do moiey służyło mowy. *Si non erraſſet, fecerat ille minus.* Robił nie ná iedno błogosławieńſtwo Regis, nie raz błogosłáwić, nie raz wołać tryumfalnie potrzeba. *O te beatum Franciſce!* Tu Wirgiliuſzowe poſetniać. *O terque quaterque beatum!* Tu Bratá Iákubowego ponawiać interrogacye do nowego Izaaka Regisa: to ieſt do pociechy więzniow, chorych, y iákimkolwiek fraſunkiem záſmuconych? *Nunquid unam benedictionem habes Pater?* Obſzerną náukę o błogosłáwieńſtwách dáną od IEZUSA, raz czytam u Mateuſzá *c. 5.* raz u Łukaſzá *c. 6.* U Máteuſzá S. błogosławił IEZUS ubogich, cichych, cierpliwych y tam dáley, ná gorze ſiedząc. *Aſcendit JESUS in montem, & ſedens docebat. Beati pauperes &c.* U Łukaſza błogosłáwił ſchodząc z gory, y ná polu ſtoiąc. *Deſcendens de monte, ſtetit in loco campeſtri & dicebat. Beati pauperes &c.* Że ná gorze IEZUS błogosłáwieńſtwá ogłaſza, przyczyná iak gora widoczna. Wyſoka rzecz ieſt błogosławieńſtwo Boże. Oycow y Mátek náſzych błogosławieńſtwá wyſoce ſzácuiemy. Y ſłuſznie. Zrzodło ſzczęśliwych w życiu powodow błogosłáwieńſtwo Rodźićielskie. Ná iákieyże gorze kláść mamy błogosła-

wieńſtwá

wieńſtwa Oycá naſzego, ktory ieſt w niebie? Ná gorze IEZUS błogosłáwi. Nie ukryte, nie przywalone, nie zá gorámi błogosłáwieńſtwá Boskie, widoczne. Prawda ná gorze! zapocić ſie potrzebá, dopiero poty w błogosłáwione skrzepną perły. Podobał mi ſie w Podgorzu inwentowany od Rodaká ſwoiego Sowizrzáłá obraz. Gory, połomane, skáły przykre pomálował; po gorach ciernia, haczyſte drzewa, oſtrosękáte buki, nád ktorych wierzchołkámi nápiſał. *Beati*, *beati*, *beati*. Przez trudne gory, przez oſtre ciernia y haki przedźierać ſie do tytułu błogosławionego potrzebá. Chybá cnotá iák gory wyſoka błogosłáwieńſtwá doſięże Boskiego. Tak trzyma gorny Doktor Auguſtyn. *Si quæritur*, *quid ſignificet mons*, *benè intelligitur ſignificare majora præcepta Iuſtitiæ*, *de quo Propheta*: *Iuſtitia ſicut montes DEI*. Wybił ſie ná gory błogosławieńſtwámi Boskiemi zaſtąpione Franciſzek Regis. Cnota Regiſowa iak gory. Przez lat trzynaśćie Miſſionarz po Francuskich gorach ſzukał zbáwienia proſtych wieśniakow; y niską nigdy Apoſtolſtwá drogą nie chodził. Doſzedł chwalebnych żyćia Apoſtolskiego *ſublimitates*, zárliwośćia, pracą, cierpliwośćia! Nowy Aaron z Regiſa, Aáron *Montanus*: nośił imioná Synow Boskich ná pierśiach, ná ſercu *virtutis altum*. Wydał y Abráhámá imie wyſokim życiem. *Abraham Pater excelsus*, *Pater multitudinis*. Całe wśi

otaczały

otaczáły katechizuiącego Regiſa, kazącego tyśiące, słucháiącego ſpowiedźi prawie codźień nieprzeliczone woyská. Nie rozeznać było u Regiſa po miſſyach dnia powſzedniego od Swiętego. Codźień do ſpowiedźi, do Kommunii taki konkurs, iakiego nayuroczyſtſze odpuſty po gromadnych prowincyach nie widuą. Ná pogrzebową proceſſyą przyſzło od nikogo nie záproſzonych dwudzieſtu y dwu Plebanow, z kazdym iedm abo oſmſet parafii: do grobu przychodzą kompánie, naymnieyſze w piąciu tyśiącach. To to Regis, nie *Pater multitudinis*? Ale y *Pater* z Franciſzká *ex celſus*, nád wſzytkie trudnośći y niebeſpieczeńſtwa wynieśiony. Kedy ſzło o dobro uboſtwa, o pomoc więźniow, śierot, o całość cudzey poczćiwośći, o zbawienie duſz, zadne prace, żadne grozby, zadne śmierci, drogi nie záſtąpiły. Seraficka y u Ianá Franciſzká miłość pełne Boga ſerce nad naywyzſze wyniosła támy. Wychwala *eminentem ſcientiam Divinam* proces kanonizácyi, trzy cnoty iák gorne? beatifikuiąc go Klemenſa XI troiſte gory przy ogniach gwiazdy pokazuią; cnoty wſzytkie zwłaſzcza *Cardinales* u Regiſa *eminentiſſimæ*, w gorę wyrosły, po ktoreyby ſię pięknieу y u tego Iana błogosławieńſtwa Iezuſowe rozchodziły: *divulgabantur omnia verba hæc ſupra Montana*. Ze powtornie ná nizinach błogosłáwieńſtwá niebieskie wylicza Iezus, nauczyć chciał naprzod: że

y nay-

y naynizfzy u świátá proftaczek, Boskiego doyść może błogosłáwieńftwá. Ieneſz błogosławi nitwa słyſzáły gory, iedneſz polá y niziny. Agenda kośćielna błogosłáwi złoto y mirę, wino y wodę. uczy powtorę, że do naywyzſzych błogosłáwieńſtw Boskich drogá naypewnieyſza, pokorá. Błogosłáwiona miedzy niewiaſtámi ále y nád niewiáſty y nád wſzytkie ſtworzenia MARYA, bo pokorna. *Sine humilitate audeo dicere nec virginitas Mariæ placuiſſet.* napiſał Bernard S. Przeklina rolą goſpodarz iżeli tylko kłoſy wyſoko ſtrzeláiące rodzi, ieżeli żáden głowey nie ſchyli. Kiedy po Mſzy ábo po Nieſzporach ma Biskup błogosłáwić, krotka poprzedza exhorta. *Humilitate capita veſtra ad benedictionem.* Unizaycie głowy waſze do błogosłáwieńſtwá. Naypierwſza do niebieskich beatyfikácyi, pokora. *Noviſſimi, primi.* Y Franciſzek Regis, *pauper & humilis* zarobił na bogáte błogosławionych tytuły pokorą. *Cælum dives ingreditur.* Stroyna bogato MARYA z ziemi prowadziłá z błogosłáwionemi duchámi duſze do niebá, pewnie z temi, ktorzy unizonemu do złobu IEZUSOWI ſpiewáli. *Gloria in excelſis.* Boć y Regis we wśi Lalowesko tylko nie miedzy wołem y osłem, miedzy proſtáctwem y páſtuſzkámi na lepſze odrodził ſię życie przed oktáwą Národzenia IEZUSOWEGO. Ledwo pokornego Franciſzká námowiłá zarliwa duſz ludzkich miłość, zeby dłuzey od kápláńskiey korony

korony nie umykał głowy, ktora Doktorskim wydarł laurom. Mogł z dowcipu pierwſze nápełniać chwalebnie katedry kaznodźieyskie, Teologiczne, z pokory podziekował zá Teologię, podźiekował zá ſłuchaczá znácznieyſzego, więzienia, ſzpytale, wśi, gory, pola robocze, poiemy ... y prac, potow, ſtárània Apoſtolskiego, cenſury plauzem, nagány panegirykiem, głody bankietem, połatáne ſuknie purpura, kontempty tryumfem, okopćiále, wyſchnie wieśniactwo ſtatuy tryumfalne; krzaki y podarte piorunem w laſach dęby, trofea; lepianki, skrzynie dla ubogich zbozem czeſto cudownie od Aniołow náładowáne, kapitolia zwycieskiemi ſpoliami pyſzne. Uczyć mogłá REGISA wiele, uczyć ſie od REGISA wiecey mogłá pokora. Uwazam daley. Raz ſiedzac, raz zſtepuiac y chodzac wieczne błogosłáwieńſtwá rozdaie IEZUS. Káżda ſpráwa, kazda akcya, zarobić mozemy, żeby nam piſano tytuł *Beati, beati.* Y ſiedzac doyść, y chodzac doſtapić, y ſtoiac doſtać doſtoynie mozeſz błogosłáwionych chwały. Zyćie leżuia, życie Regisa. Chodził od miaſteczká do miaſteczka, náwiedzał wśi, gory, laſy, párowy goralskie, prześiedział dni całe w konfeſſyonale, ábo przy drogách, kedy go nabozne záskoczyły kompánie, byli, co po kilka dni głodni gonili u... Franciſzkowe. Stawał po polách, *in loco campeſtri*, po káplicach, po ambonach czeſto ſiedm razy, á poſpolicie

 licie

ljcie trzy razy iednego dnia Kaznodzieia, często zemdlonego znośić ná łoſzko długiey trzebá było z ambony; wſzedźie wielkiemi głoſami lud weſoły błogosławił REGISA. Ieden głos wyrazi wſzytkie, bo w iednym mowili wſzyſcy. Pod czas kazania zacna Páni (boć kázywał y do godnego Audytora godnie) ná cáła gębę záwołáłá. Błogosławiona Mátká, ktora cię zrodziła, y iam błogosłáwiona, że mi ſię słyſzeć mowiącego doſtało, będę naybłogosłáwieńſza, ieżeli usłyſzę czesciey! Co tu przy iednym REGISIE beatyfikácyi! Oſtátnia co uważam, ieſt. U Łukáſza cztery, u Máteuſza 8 czytam błogosłáwieńſtw. Wiem od S. Ambrozego że cztery ſą osm, osm są cztery. *In illis 8. ſunt iſtæ 4. in illis 4, illæ octo.* Wſzakże roznośći inną ia przynoſzę przyczynę. O błogosłáwieńſtwách oſmiu nauká byłá do Apostołow, do uczniow: nauká o czterech, byłá *ad turbas*, do ludu poſpolitego; mniey ten, więcey owi táiemnic poiąć mogą Chrystuſowych. Ustáwiczna konwerſacya do prostáctwá, wyborna świątobliwośćią nád *turbas Regis*, Uczeń, Towárzyſz, Apostoł IEZUSA, rozumiał wſzytkie o błogosłáwieństwách nauki; prácował ná nie, nie zmordowány Operáryuſz, y wypracował. Czynił więcey Franciſzek, niżeli rádził Ambrozy. *Mandatum accipis otio illis partem dare fortaſſe benedictionibus.* Roskaz wziałeś, żebyś dał ſwoię czastkę oſmiu owym błogosłáwieństwom. Cálego ſiebie wydał Ian Franciſzek, żeby

żeby ſię w Regiſowym życiu wſzytkie oſm wydały błogosłáwieństwá zarobione. Y wydały. Coſz nad Franciſzka ubozſzego? *Pauperis eſt numerare.* Suknia iedná, chybá nie iedna, że lat śiłá, mieſzkánie w kollegiach kąt, po miſſyach ledwo nie chlew, łoſzko ziemia, obiád y wieczerza kawałki chlebá wyżebráne, báńkiet záwołany kiedy mleká przydano, powoz kij, trunná prosty pień, grob doł w ziemi głęboko wykopány. Nie ma co liczyć REGIS, wſzytko wyliczył na tytuł. *Beati pauperes.* O cichośći y skromnośći Franciſzká coſz rzekę? Cicho o tym. Doſyć mowić. Uczył ſię od Iezusa y wyuczył. *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Przenośiło wielu od Iezusa do REGISA pochwałę. O to báránek! ktory znośi grzechy świátá. Nikt czołá groznego, nikt oká poſępnego, nikt twarzy nie widział gniewliwego, nikt słowa nie słyſzał przykrego. Mawiał: ná miod, nie na zołć muchy lecą. *Beati mites.* Złączę *Beati qui lugent, beati miſericordes.* Nie zapłácze nád cudzym niedostátkiem Tyran. Smieie ſię wilk y niedzwiedz, kiedy baranká ſzarpie. Miłosierdźie całe okiem, widzi y płácze nad Łázarzem. Łzy wieśniakow, oczu Regiſowych były. Dymy chat ubogich y kwas, płacz Franciſzkow. Zakłádał bráctwá miłośierdzia, trzydźieśći y więcey Pąn dostátnich wybrał, *Matronas* ie zwáno *miſericordiæ.* Wykonywał ſpoſoby pomocy, ktorę tylko wymyślić mogło miłośierdźie

łośierdźie

łośierdzie ná cudzych pociechę smutkow. Nauczyły śię od REGISA miłośierdzia proste stworzenia. Łáty sukien Franciszkowych naprawiáły zdrowie, absolwowały od chorob dotchnione konfessyonały, skrzynie cudownie napełnione zdrowiły, prochy grobowe zá proszki lekarskie. Licz piaski po brzegach morskich, ieżeli chcesz policzyć miłośierdzia, cichośći, cierpliwośći, cuda Regisowe. Y miały od Franciszká wszytkie dobroći dosyć, nie miał dosyć w żadney pobożnośći Franciszek! z cnoty w cnotę postepuiac, iakoby iednego nieuczynił kroku w swiatobliwośći, ná postepki nárzekał swoie. *Beati qui esuriunt justitiam.* Prześladowcow, złorzeczeństwá swawolnych, kalumnie ná Swietego złośliwie rzucane ktosz zbierze? Nie kochali Regisa rospustni, bo kochali swáwolą. Nie raz z ostrym żelazem, z puginałami, á z ostrzeyszemi nád miecz iezykami chodzili ná REGISA, że z Magdalen pokutnice, z rospustnych płaczace formował Pelagie. Ná wszytkie burze spokoyny Regis, ná furye cichy, ná gniewy łagodny Pakat, ná bezwstydnych młodzianow Anioł w ciele, ná Lwy baranek, ná persekucye nieznieszany Konstantyn, ná kalumnie skała. *A duro tela resiliunt.* Zárobił ná błogosławieństwá Iezusowe. *Beati qui persecutionem patiuntur, beati mundo corde, beati pacifici.* Przydać Boecyusza exklamacyą. *O felix hominum genus! si vestros animos, amor quo cælũ regitur, regat!* Nie insza sercem REGISO

Regisowym tylko co niebem rządziłá miłość, y uczyniła po niebiesku błogosławionym. Błogosławieństwo niebeskie iest zbior wszytkich błogosławieństw. Skończę ia o tobie Franciszku mowę, nie skończę błogosławieństwa. Rzekę tylko z Apostołem Pawłem. *Benedictus Deus Pater Dñi nostri Iesu Christi, qui benedixit te in omni benedictione.*

Zarobił ná wszytkie błogosławieństwa Franciszek Regis, robiemysz ná iedno? Ná ktoreyże stronie ná sądzie Boskim życie nas postawi? Między przeklętemi? czyli między owemi, ktorzy usłyszą. *Venite benedicti.* Podźcie błogosłáwieni! Ach wypycha mię z Lucyperem z Oyczyzny błogosławionych pycha! wypycha kozłuiąca swawola, wypychaią gniewy, záwźietośći, nie miłośierdzia. Iezli *beati mundi, pacifici, misericordes,* toć przeklęci nie miłośierni, niespokoyni, nieczyśći! Przeydźmy wyliczone od Iezusá błogosławieństwá, y żywą interrogacyą pytaymy sumnienia! Należysz ktore do mnie? Czemuż nie? Cosz zá przeszkodá! Przeklęte owo swiátowe błogosławieństwo, *Beatus cui hæc sunt,* toć nam to szczerą o niebieskim błogosławieństwie myśl wydziera! Bogactwa, honor, rospusta, momentowe (ieżeli śię ták nazwać godzi) błogosławieństwa cosz mi zyskuią? ieżeli ná całą wieczność od nieba wyklęty, przeklinać Oyca, Matkę, Bracia, przyiaciołow, nieszczęśliwych do obrazy Boskiey kompanow będę! Podał łatwy do błogo-

gosławienstwa ſpoſob Pan Bog Swietemu Zákonnikowi za Polska ſerdecznie proſzącemu. *Erit adhuc beata Polonia, ſi fuerit ſobria, caſta, in ſubditos & pauperes miſericors.* Wroćmy ſtaropolska szczerość, wstrzemiezliwość (Kazimierz, Władysław Iagello y inni tylko wodę pili) wroćmy ſtateczna wstydu y poćciwośći miłość, wroćmy poddanym práwa, ubostwu miłoſierdzie, wroći Bog dáwne błogosławienstwá doczeſne, á dá y wieczne. Wiſzący ná krzyżu Pánie wzdycham do ciebie z Ambrozym S. *Suſcepiſti Deus carnem, ut maledictum carnis peccatricis aboleres, factus pro nobis maledictum, ut benedictio abſorberet maledictionem, integritas peccatum, indulgentia ſententiam, vita mortem.* Przy błogosławionych Regisa twoiego Prymicych po Kośćiołách Polskich pobłogosławże z krzyża *Rex Regum* Krolestwu Polskiemu. *Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hereditati tuæ.* Ale cóż to iest, o ktore zebrzemy błogosławienstwo? Tłumaczy tenże Ambroży Swięty. *Benedictio, eſt ſanctificationis & gratiarum votiva collatio.* Błogosławienstwo ieſt świątobliwośći y łask uroczysta darowizná! Przy uroczystośći Regiſowey o te z serca proſze darowizne Boże! znieś przeklectwa grzechowe błogosławienstwem, *Factus pro nobis maledictum,* poświęć grzeszne, żebyśmy przy Błogosławionym Ianie Franciſzku Regiſie y my błogosławieni, miley winszowali tytułu rozmnożonego Franciſzkowi. *Beati. beati.*

KA-

KAZANIE
NA DZIEN SWIĘTEGO ANTONIEGO.

Neque accendunt lucernam. Mat. 5.

KTóſz ſię ták ſrałobliwa expoſtulacya przy uroczystych Cudotworce Antoniego tryumfach umawia o pochodnia? *Neque accendunt lucernam.* Ani teſz pochodni zápalaia! Y niech nie zápalaia? W ręku Antoniego Iezus, *lumen ad revelationem gentium,* cosz tu ciemne y dymne czynić maia woski? Wiem z dowćipnego Poety, czemu gwiazda, *fax cæli,* idącym do Betleem Krolom przyświecálá. *Non poterat Verbum tam breve nocte legi.* Zapalay niebo świece, skroconego w nocy czytać Słowa nie można bez świece pomocy. Prawda, tosz ná Xiędze Antoniego Słowo, ale iezyk Cudotworce y po śmierci cały, ieszcze ogniem Ducha S. rozgorzały zá tyſiąc pochodni. *Lucem lingva dedit.* Mniey gwiazda, więcey drog do Iezusa iezyk pokazał Antoniego. Nie czeka Antoni na Pana, *donec revertatur à nuptiis*; ma w ręku Iezusa, więc ani wſpominaycie o goreiących pochodniach. *Sint lucernæ ardentes in manibus veſtris.* We Lwowie roku 1651 Ian Kazimierz Krol Polski po rozney alternacie szczescia z Kozakami y po Zborowskiey transakcyi, przychodzi do Kosciola Iezuickiego, zaſpiewaia *Te Deum laudamus,* na początku pienia zgasnie znienacka świe-

ca

ca wieksza z tych, ktore ná wielkim gorzały Ołtarzu; zapaliła ſie ſama z podziwieniem wſzytkich ná zaczecie, owego wiersza. *Te ergo quæſumus tuis famulis ſubvent. Roczne dźiecie.* Chybaby dziſiay domawiac ſie zapaloney z po łobna ſuplika ſwiecy! Antoni S. masz w Polszcze Li zbone, masz Padwe, maſz ogniem twoim goreiące Polskie Prowincye, miaſta, wioski! *Tuis famulis ſubvent.* Alec ani zágrzewac iákoby ostydłego do poratowánia, ani ſzukac u Cu łotworce potrzebom Polskim z zapa ona pochodni a pomocy potrzebi, przy iakiey Ewangeliczna białagłowa ledwo domu nie wywrociła, żeby zgubioną znalazła drachme. Uczynił polske Antoni, oyczyzne cudow. Sparzy ſie ktoby cudownego szukac chciał w Polszcze Antoniego. Krolowa Polska Bona zgubionego w pokoiu ſzuka dyamentu, ledwo oczy nie wypadaia ſzukaiacym Pannom, (boc wolałaby druga zgubic oko, niżeli kanaczek) kiedy pilne tylko żal wiekszy znayduia szukania, pozamykac Krolowa okna, drzwi takiemi zasłona ni każe, ktoreby naysubtelnieyszego promienia nie puściły do pokoiu. Zwyciężyła noc dniowe światła, pokazały ciemnosci kamien, ktorego ogien cmiło słoncz y pochodnie. Dziwowali ſie wszyscy Krolewskiey inwencyi, iako pisze historyk. *Fecit rarum Regina, ut tenebræ illuſtrarent, noctes accenderent diem.* Cudownieyſzy w swoich inwencyach Antoni. Przychodzcie zgubieni Bogu, przynoſcie zgub ſwoich

ſwoich zale do Antoniego záſmuceni, wſzákze ſwiec niepalcie? Iák ſwoiey świątobliwości, tak cudzego dobra nigdy poſpolitym nie ſzukał ſpoſobem Antoni. Co w życiu Antoniego bez zapaloney pochodni iaśnie widze, rzeke. W ſzukaniu Bogá, y ludzkiego zbawienia cudownych inwencyi Antoni. *Neque accendunt lucernam.* Ani iskierki nie wzniecaycie naymnieyſze odetchnienia, ktoraby nie naywiekſzey Bogá chwale gorzałá.

Abo ſie przypatrzmy Xiedze w reku Antoniego. Y zamkniona nauczyć może, czego otwarte nie dokaza Akádemie. Dziwna Xiegá! cálą iedno záſtapiło Słowo, w Słowie wſzytká mądrość. O czym, y komu przypiſana Xiaſzká, patrz ná obraz? Tylko BOGU ſwoie myśli, piſma y prace dedykował Antoni. Y rad czyta Xiege Antoniego JEZUS. Każda tu karta, *Virgo charta*, każda litera *Alpha & Omega*, kázda *apex* chwały Iezuſowey, nie maſz, coby cenſurować, każde inciſum, ráná y śmierć herezyi. O gdyby podobnym okiem patrzał na naſze piſma JEZUS! Odwraca podobno twarz y oko od owych liſtkow y papierow, ktore zli nieułożonych áffektow kompozytorowie nie tak inkauſtámi, iako cudzey poczciwości pogrzebámi czerniemy ábo Owenowie, ábo Zoilowie. Coſzkolwiek zá Xiegá w reku Antoniego całym ſoba approbuie ia JEZUS. Podobne Antoniego y Tomaſza z Akwinu pochwały. *Benè de me ſcripſiſti* Fg *Anto-*

Antoni. Y co dyktował z Theologii pierwszy Braći swoiey Professor, y co pisał o BOGU, wszytko w Bononii. Chcecie wiedzieć, iáko ták łátwo zcherubinıał Antoni? pokazuie ná IEZUSA. Winien Xięgę Iezusowi y umieiętność. Biblioteká Antoniego, iako potym Bonawentury S. JEZUS. Naypredszy pod Iezusem Nauczyćielem postępek. Do Iezusa po rozum y naukę dźieci? W ręku Antoniego y Xiąszká y IEZUS. Ani nauká do świątobliwośći, áni świątobliwość przeszkadza do nauki. Wnośi iedna drugą, y zdobi. Zrzodło umieiętnośći boiazń Boza, potrzebá iakaś do boiázni Bozey umieiętność. Xięgá zamkniona, ná Xiędze IEZUS. Zamknięte przed wiadomośćią ludzką inwencye, sam BOG wie o nich, ktoremi szukał BOGA, szukał zgub ludzkich Antoni. To dowcipnie wyraził Pòètá. *Claudi ne mirare librum. Quam Antonius artem invenit meriti, concipit ipse Deus.* Dla xięgi Antoniego dobywam tytułu, *Admirabilis eloquentia*, ktory nie dawno dány dowcipney Retoryce niewiem iakie reflexye w odmienionym tytule, *Reconditior Eloquentia* pochowały. O iak w niebieskiey Antoniego Retoryce dziwne inwencye, dziwne wymowy! Nasłucháć się nie mogły Prowincye, miástá, ná obszerne wychodziły polá, zástępowali słuchacze od pułnocy mieyscá, á kiedy mąz zonie wyniść z domu nie pozwolił, ná wyłoką wyszłá sala, w tę stronę oczy zásyłáiąc, kiedy uszu nie mogła, kędy kazał, zá

za dwie mili słyszałá mowiącego, y podobną słuchánia łaskę uprośiłá mężowi. Y ci co ięzyka iego nie umieli, kazącego rozumieli. *Admirabilis Eloquentia!* Wyskákiwały ná głos Apostolski Antoniego z wod ryby, z lásow bestye, z łozek chorzy, umarli z grobu, grzeszni z błotá: deszcz z grzmotami podczas kazánia, áni kánie ná słuchaczá, tusz przy nich powodź. Wołał záłosny nad niezrozumianą złośćią ludzką Dawid. *Delicta quis intelligit?* Záwołam ia wesoło nád Xięgą. *Sanctus Antonii inventiones quis intelligit?* Zaiste cudowna Antoniego umieiętność szukáć Bogá y dusz ludzkich. *Mirabilis facta est scientia.* Pod Rzeszowem wykrádziono Slachcicowi 14 tyśięcy w złocie, wykrádziono y myśl wesołą. Fráśobliwy pośle ná mszą do S. Antoniego, sam z fráśunku záśnie w krześle. Spi, y iakoby nie spał dobywa pugillares z kieszenie, pisze, y znowu chowa. Ocuci się, pyta zona, widziała piszącego, coszci się kochanku sniło? coześ w pugillares pisał? wezmie, otworzy, czyta, az napisano: Slachcic ten tyśiące wziął twoie, iuz wydał tyśiąc na to y na to; trzynaśćie tam zakopał. Idźie do Slachcica, ták iako czytał znayduie wszytko. Co się o tym dowiedzieli, wołali. *Mirabilia vidimus hodie?* Cuda widźiełiśmy dziśiay! Dziśiay? Záwsze Antoni w swoich inwencyach cudowny! Xięgá w ręku, xięga cudow. w Akademii Paryiski Rektorowi

wi Zamoyskiemu, Kanclerzowi potym koronnemu (vice Rektorem był Ianczyński Ociec nászego, ktory to pisze) dawano tytuł. Zamoyski Rector *primæ Inventionis.* Przeszedł y naypierwsze Antoni inwencye. *Antonius mirabilium inventionum Rector.* *Gen.* 27. Zachciało się stáremu Izaakowi zwierzyny, więc w pole pośle Syná z łukiem Ezawego. Idźie Ezau, ále go w lepsze pole wywiodł Iákubek z Mátuśią. Nieśie nagotowáną smáczno y prędko potrawę od Matki, z Iakubá Ezau, Oycá czestuie, o błogosłáwieństwo prosi. *Pater mi, surge, sede, comede de venatione mea, ut benedicat mihi anima tua.* Dziwuie się ták spieszno przynieśioney potráwie Izaak. *Quomodo tam citó invenire potuisti fili mi?* Słuszna Pátryarchy admiracya. Na żołwiu chodzą, nie ptakiem lecą do gustu rzeczy. *Tarda sunt, quæ cara & rara.* Sukcesta do smáku, leniwe ná świátowym stole pirószki. Nie ieden wiek przeszedł, niżeli przyszedł człowiekowi zgubionemu Zbawiciel. Długo *benedictum fructum ventris* głody ludzkie czekáły. *Cant.* 7. Upatruie oblubienicá ná winnicy kwiatu, kiedy iuż po drzewach innych fruktá wiśiáły. *Videamus si floruit vinea, in portis nostris omnia poma.* Wino na dobre zdrowie pozniey, prędzey z robákiem iabłko. Dalekiey czekáią wiosny roza y lilie. Ani żyto, áni pszenicá w Mieśiącu doyrzy. Na koniu Ian S. śmierć widział. Konno fransunki, chromo, o kiiu pociechy idą. O łasce stáruszek

rusz 'k Abraham, kiedy mu Izaaká (*Isaac risus*) Anioł obiecuie. Po wszystkich braci prawie w stárości urodził się Iagellonowi Władysław III. Krol Polski; miał być do gustu y Oyczyznie y postronnym: iako pisze Długosz. *Tanta sunt Wladislai Regis authoritas, ut nomen illius tanquam mortalis cujusdam DEI pro clementia coleretur, pro magnanimitate sicut Alexander, aut Cæsar alter ubique timeretur.* Po trzydziestu lat y więcey Wichsław y Bogna wzięli Syná Stánisłáwá, słáwę domu swoiego, naprzod Bożego. Ianowi Zamoyskiemu przypisał epitafium Piasecki. Będzie wiedziałá Polská, co za Hetmáná miáłá, podobnego niewiem ktore iey látá dadzą? Wielkie państw ozdoby, domow pociechy, nierychłe! *Quomodo tam citò invenire potuisti fili?* Zrozumieć inwencyi Iakubowey, nie może Izaak Ociec: inwencye Antoniego ktosz poymie! Szukáć sposobu potrzebá, żebyś sposobow Antoniego iakim doszedł dyskursem. Trudne *Quomodo?* Leciały gęste ná Ezeliná okrutniká pioruny, kościelne klątwy, pracowáły gromadne námowy, Ezelin okrutnieyszy po exhortach Tyran. Rzecze Antoni. Długoż krew ludzką żarłoku pić będźiesz? wiśi w obłoku nad tobą piorun. Ezelin do powrozá, powroz ná szyię, sie bie pod nogi Antoniego rzuca, że Lwa báranek aż do śmierci. O dziwny Antoni iakżesz tak látwo dziką bestyą ná smáczną niebu potrawę złowił? Do smáku Bogu zwierzynká

rzynk i grzeſznik nawrocony. Wieleſz podobnych nie-zrozumianemi ſpoſobámi Bogu pozyskał Ezelinow? *Concipit ipſe DEUS.* Miał y ná osły ſpoſob, że zgłodzone nie do owsa, ále leciały ná adorácyą zátaionego BOGA pod oſobami chlebá, y głupſzego niżeli osieł heretyká prawdziwey nauczyły wiáry. Ktoż przeymie święte Cudotworce ſztuki, ktoremi grzeſzne do pokuty, ſwawolne do żyćia Anielskiego, herezye *malleus hæreticorum* do kośćioła Chryſtuſowego, prędzey niżeli iá mowię, nawracał z patrzących zadumieniem! *Quomodo tam citò potuit ocurrere?* Pochwałe Miniſtrowi Franciszkiego páńſtwá napiſana od Labbego, pełniey przypiſze cudownym inwencyom Antoniego. *Meditatur orbis Antonii ſcientiam nec illam attingit, tentarunt illam populi, & non dum intelligunt, videt orbis artificem & neſcit artem, videt effecta non cauſas, ſentit beneficia, nec ſatis agnoſcit authorem.* Urodzony Antoni w Lisbonie wziął imię od Oyczyzny. Wielka lis ále bona Antoni! Wadzić ſię dalekie wieki będą o dziwne Antoniego ſpoſoby w náwracaniu duſz, y trudnośći nie uſpokoią. *Vident artem, & adhuc ignorant.* Siągał wyſokośći W. X. Bernard Kolnag S. I. ſerdeczny Antoniego kochanek, czynił ná imię Antoniego cuda, po ziemi, po morzu, po ludziach, iakie Antoni czynił, przećiesz y to tylko tentacya, nie poięcie. *Tentant. & non intelligunt.* Antoni Perez S. I. Theolog wziął z imieniem,

niem chwałe iawen yi. Wynalazł cudowny argumentowánia ſpoſob. Iedno to, *argumentum Pereſianum*, y *argumentum admirabile.* Wſzedźie Antoni cudownych inwencyi. *Mirabiles elationes maris!* Serce Antoniego, morzem ále krzyſztałowym, ktoſz cudownych do Bogá wzbiiánia ſię, kto wynoſzenia duſz z przepáśći grzechowych doſięże? Przenieśćie od Ewangelicznego goſpodarza pochwałe do Antoniego. *Profert de theſauro ſuo nova & vetera.* Czynił w ſzukániu Bogá, y duſz Bogu, co czynili ſtarzy; y czynił, co nie czynili. Znaydował nowe Apoſtelſtwa ſpoſoby, ktorym ſię y dawne dziwowáć czaſy mogły. *Ex noviter repertis* Antoniego, o iak wielu zdeſperowáną u niebá wygráło ſpráwę! Dobrze Rzymski Biskup Antoniego nazywał. *Arcam novi & veteris teſtamenti.* Co tylko ſpecyałow dowcipna świątobliwość y *raritates* mieć może, znaydźieſz w ſercu Antoniego. *Profert vetera & nova.* Y Antoni nie naſycony całym świátem pozyskánym Bogu Alexander! *invenit modum, ut poſt omnia quæreret aliquid.* We Lwowie odpoczywa Poſeł Tatarski do Królá Polskiego Iana III. prowadził Krolowi Bachmata ſiwoiabłkowitego; więcey pochwał, niżeli w kolorach odmian noſił. W nocy łákomy na iabłká ktoś wyprowadził Bachmata. Iakby zpadł z koniá, rozbity ſtęka Poſeł. Słyſzał coś o S. Antonim, więc pyta. Sąſz we Lwowie Zakonnicy, z ktorych ieden zgubione cudownie znayduie

du rzeczy? Sa. Prośic ich. Trzy lewkowe ofiáruie. Modlcie ſie do waſzego Antoniego. Ci do klaſztoru, Poſeł wychodźi do Hetmana. Wraca do goſpody, aż koń ſtoi w ſtayni. Iakby Tatarzyna na Tureckiego wsadził konia, weſoło skoczy, pyta y tego, y owego. Skądże ſie koń wział? Wſzyſcy wołáią. Niewiemy. Krzyknie Tatárzyn. Dziwny Antoni, co tak znayduie, ze nikt niewie! *M. S. teſtis oculati.* Cudowne Antoniego inwencye! ktoſz ie zrozumie? Piotr Kmita Kasztelan Krakowski kiedy ſtanelo, żeby nikt wiele nie trzymał Stároſtw, myślił naybarziey, żeby ſie zoſtał przy Przemyskim Porzucił cały świat, ubogi Antoni, o iedno u świątobliwośći prośił Stároſtwo Przemyskie. Y uprośił Swietych w cnocie y Apoſtolſtwie przemysłow, Antoni, Xiega, *Univerſitas.*

Dziwnych inwencyi zazywał *Antoni*, żeby znalazł Bogá, żeby znalazł ſwoie y cudze zbáwienie, ia głupiec y niecnota coſz czynie? Do tegośmy przyszli złośći Chrześcianie! dowcipni na złe, ſzukamy sposobow, żeby zgubić Oyczyzne, zgubić dusze, zgubić Bogá! Swiety Zakonnik pisał sobie tytuł. *Ex arte nequam.* Tu pokora, u mnie prawda! Z umysłu y z wymysłu grzesze! Ołtárni z ſiedmiu bráci Machábeyczyk Męczennik zawołał ná Antyocha Tyranná. *Tu inventor omnis malitiæ 2 Mach* 3 1. Tyś wynalesca wszelkiey złośći? Poszukaycie prawdy, acz szukać nie trzebá długo, nie naszże to tytuł? Naſz, naſz!

nas

nas niecnota, my ſzukamy niecnoty Goniemy wede ryby, leciemy ná trucizne muchy, do ſwiece motele. *Inventores malorum*, iakich czáſu ſwoiego od niebá odſadzał y odſadzał Paweł. Kolumbowi przypiſał ktoś: *mirabilis inventor novi mundi.* Moia to odmieniwſzy inskrypcya: Dziwny iá wynalezca nowych grzeſzenia ſpoſobow. *Mirabilis inventor novæ malitiæ.* Cudownych induſtryi w ſzukániu Bogá Antoni, pogub niecnotliwe inwencye moie, podaj ſpoſob, żebym ſie ieſzcze znalazł. Zginąłem Antoni! Szukay sługi twoiego! Zginąłem! Zgubiłá mie niepráwość! Zginąłem! bom ſie we wſzytkim zbytecznie ſzukał. Gubi ſie, kto ſie nie gubi. zginąłem! bom wielu pogubił namowa do złego, ráda, przykłádem. Siebie po piorunowemu gubi, kto drugiego. *Dum ferit, perit.* Zginąłem, y żebym znalazł zbáwienie, nie ſzukam! Ledwo nie ſzelag zgubie y płácze! gubie Bogá! gubie duſze przez grzech! y ſmiecie ſie! Znalazł S. Antoni łakomego bogacza w pienieznym worku ieſzcze ciepłe po śmierci ſerce Zginionym iá S. cudotworco, kędyſz mie widziſz? *Anima ibi magis eſt, ubi amat, quam ubi animat.* Duſza tam barziey ieſt, gdzie kocha, nie gdzie zyie. Coſz kocham? Kaſztelan Kiiowski Hieronim Kuropátnicki we Lwowie rad u śiebie w długą noc towarzyſtwu. Cieżáłá iuż głowá, wiec wſzyſcy biorą ſie do łoſzká. Kaſztelan żeby y on y ſto czerwonych (uſtáwiczny to był iego towá-

Hh rzyſz)

rzyſz) beſpieczniey ſpáli, oſtroznie wrzucił na piec worek. Wſtáią rano, do złotá Kaſztelan, nie maſz; więc w kweres: kiedy zadne nie znayduią pilnośći, pośle na Mſzą do S. Antoniego, y odiezdza. W nie dalekiey záśnie drodze, widzi Francıſzkáná, zá rękę Kaſztelaná bierze, do kámienice, w ktorey nocował, prowadzi, drabinę do piecá przyſtáwi, poyść po drabinie przymuśi. Tu ſzukay pieniedzy. Spadl z drábiny, y ocucił ſię, ſen rozwaza, przypomina, co podpily uczynił, do Lwowá y do pieniedzy wraca. M. S. *teſtis auriti.* Upoiony kielichem nierządnice Bábilonskiey drozſzą nád złote ſwiáty duſzę na piec wrzucam piekielny, y ſpię iak w naylepſzą, obudz S. Antoni grzeſznego ſpiochá, poday rękę zgubionemu, przyſtaw drábinę do niebá. Zgubá że mnie / niechże będźie z pomocy twoiey duſzy moiey inwencya. Dáię nie ná Mſzą, ále IEZUSA ktorego piaſtuieſz. Ten ieſt mſzą, ten ofiárą zá świát cáły.

KAZANIE

NA UROCZYSTOSC BOZEGO CIAŁA.

Non ſicut manducaverunt Patres veſtri. Joann. 6.

COſz to zá nie ták, przy kommuniach naſzych ták uśilnie do pilney podáie uwagi Ewangelia? *Non ſicut manducaverunt.* Iezeli ná ſtoly ludowi Izrael

Izraelskiemu od BOGA záſtáwione patrze, glebokiemu woláć trzebá zádumieniu. Nie tak, nie! Moyżeſzow, Abrahamow, Izáakow, iak nas BOG karmi! Coſz to zá cudá dobroć twoiey Boże! Ciało Syná Bozego pokarm, Krew napoy? *Non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi!* Zgińcie okrutne na ſtoł naſz herezye? Prawdziwego ciała Chryſtuſowego pod oſobámi Chleba nie wyznáiecie, to ſtoly kátolickie pod Izráelskie rzucacie? Kedyſz Iezuſowe bedzie? nie tak pozywali Oycowie wáśi? Wyſmiewá proſte upory krolewski káznodźieia W. X. Piotr Skárgá S. I. Właśnieć wskoráńśćie na frymárku! zá manne Izráelitow, proſty chleb bierzecie, ſtáry płaſzcz za zdarta ſuknia, zá figury, figury, y podleyſze figury! Coſz bowiem chleb kálwiński ma podobnego mannie? Wierzy nábożeńſtwo katolickie Słowu Iezuſowemu, coſz temu nie podobnego? Wychodźiemy ná ulice, ná rynki, o gdyby ná cáły świat! wyznáwamy wiarę, potępiamy herezye, dźiekuiemy Krolowi Aniołow, zá chleb Anielski, winſzuiemy ſobie ſzcześćia. *Non ſicut manducaverunt Patres noſtri.* Iezeli zaś ná zágęſzczona oſtydlo y tak teſz przyſtepuiacych nieuwagę oko y myśl obroce, ſluſzny zal ledwo nie krwawa łza placze. *Non ſicut manducaverunt Patres noſtri!* Ey nie tákci pierwśi Chrześćianie! nie ták pierwśi Polacy, Oycowie náśi do Boskich przyſtępowáli

ſtołow! Zywá wiáro obumarłaś? gorącośći duchá Chrześćiáńskiego skrzepłaś! słodyczy nabożeńſtwá spiołuniałaś? Uroczyſte ciáłá Chryſtuſowego pożywánia ſpowzedniałyśćie? Kedyżeś Leſzku czarny! Pudyku! Krywouśćie Włádysłáwie Iagełło, Zygmuncie pierwſzy y wtory, y innych śiłá? Nie dáli bátálii nieprzyiacielowi, aż wprzod ciáłem Chryſtuſowym, *Cibus fortium*, to woysko pośilili, z tákim zaś nábożeńſtwem, iakby oſtátnia, iákoby na łożku śmiertelnym kõunia byłá. Boć nayżywiey ſię do ſtołu Bożego gotuie, kto ſię do niego iák ná śmierć gotuie. Płákáł Polski hiſtoryk, kiedy czáſow ſwoich uſtáwáć poſzánowánie Nayświętſzych táiemnic widział, w roku 1552 gadáli inni, inni głupiey nie skłániáli głowy ná elewacyą Ciáłá Chryſtuſowego. Coſz by dziś czynił? Stárych Chrześćian y Polakow nabożeńſtwo Sakrámentalne chrome, o kiiu u nas! Trzebać ná nie kiiá, żeby odmłodniáło y chodziło bez kiiá! *Non ſicut manducaverunt Patres noſtri!* Co ieżeli rowną dawnieyſzym czáſom gorącoſcią, do ſtołu chodziemy Pańskiego, (Boć má Iezus pod oſobámi chlebá utáiony każdego wieku ſwoich Iánow, Auguſtynow, Tomáſzow z Akwinu, Borgiaſzow, Aloyzych, Koſtkow, má Tereſy, Mágdaleny de Pazyz, Kátárzyny Seneńskie.) to miłość Sákrámentu żadnym nabożeńſtwem nie náſycona o lepſzą prośi. *Non ſicut manducaverunt Patres veſtri.*

ſtri. Oycowie waśi żyli nabożni do Nayświętſzego Sakrámentu, Oycowskie nabożeńſtwá zwyciężyćie dzieci. Wſtydzi ſię poſpolitym iść gośćińcem do ſtołu Bożego prawdziwe nabożeńſtwo. *Communi pudet ire viá.* Dopiero Kommunia nie ták teſz, ieżeli nie kontenta, że ták teſz inni. *Non eſt admirationi arbor, ſi in eandem altitudinem tota ſilva ſuccrevit.* Ták do Kommunii przygotowánie chwalebne, kiedy nie tak iák inni, choć Oycowie, choć dobrzy. *Non ſicut manducaverunt.* O tym ia ná chwałę Bogu, więkſzą, niżeli *ſicut erat in principio & nunc & ſemper.*

Kiedy idzie o miłość Bogá, wolna dzieciom y chwalebna z Oycámi o lepſzą woyná y zwyćięſtwo. Ták piękney pod niebem emulacyi dał ná ſobie przykład Apoſtoł Páweł. Piſze do Koryńczykow. *In quo quis audet, audeo & ego! Miniſtri Chriſti ſunt? plus ego.* Ktoſz ſzárpie lilią, że nád mátkę cebulę piękniey wyrosłá? kto tłucze perłę, że nád ſwoię konchę droższa? kto gáśi ogień? że nád drwá, Rodzice ſwoie iáśnieyſzy pod niebo idźie? Do podobney koncertácyi zágrzewał młodych Rzymian Seneká. *Nemo in gloriam vixit noſtram.* Nikt nie żył, żeby moię morzył sławę. Cokolwiek czynili Oycowie, dla mnie czynili, wolno nád ſtárſzych przykład powſtać wyżey. *Mihi iſta elaborata ſunt, ſed agamus bonum Patrem familias, faciamus ampliora, quã accepimus. Multum*

 reſtat

restat adhuc operis, & nulli nato præcludetur occasio aliquid adhuc addendi. Tym duchem pisał genetliak Ludowikowi 14, Synowi Królá Francuskiego Labbe. *Cresce puer, nec magnum æquare parentem, aut superare time. Cresce & crescetis uterque, ille tuæ laudis consors, tu sanguinis hæres.* Dziewiętoletni Bolesław Krywouſt prośi śię u Oycá Władysławá Hermánná, żeby mu iácháć ná woynę z Szecie(c)hem Hetmánem pozwolił. Nie pozwala długo kochánemu iedynakowi. Wyszedszy od Oycá płácze, o instancyą Pánow prośi. Małe látá przed oczy kłada wszyscy. Nie z láty męstwo y odwaga idźie. Dla słabośći Oćiec zostanie w domu? czemuſz Syn w ślady nie ma poyść Oycowskie? Poćieszył płaczącego obietnica Hetman. Wolno y przeyść Oycá Nayiaśnieyszy Krolewicu. *Victoria nati, vincentis fit palma Patris.* Co ieżeli w doczesney chwały okázyach wolna kazdemu z naychwalebnieyszymi emulacya? dopieroſz w świątobliwośći, dopieroſz w pozywániu Nayświętszych táiemnic. Patrz ná gorące, ná rezolutne, ná święte Kommunie? piękna rzecz wyrownáć, pięknieysza nie porownánie poyść o nie tak. Odmienić serce y intencyą, Faryzeusza przerobić na niebieską fantázyą, iáko z pokrzywy miod bierze pszczołká. *Non sum sicut cæteri.* Kiedy śię wybieram do Swiętey Kommuniі, niechcę śię tak tylko ubierać iak inni. Czemuſz nie nabozniey? Z Dawidem tu do Boga wołać trzebá

trzebá

trzebá. *In adinventionibus exercebor.* Do Swiętych kommunikowania przemysłow poszukam innych. Pospolity zwyczay na listach do godnieyszych, po wypisániu tytułow, przydáie &c. &c. &c. Ktorego &c. że na liśćie do Królá Szwedzkiego nie przydano, y tym punktem dano iakąsz do pierwszey Szwedzkiey woyny okázyą. Iuż ledwo nie tomy popisane sposobow godnego kommunikowania, iest ieszcze *& cætera.* Wolno nad dawne zwyczáie przydáć dowcipney miłośći nową inwencyą. Nie wszytkie poiedli y święte rozumy starzy. Godźić śię przy Arce przedziwney, młody Dawidku ináczey nad starych rozumieć. *Super senes intellexi.* Tegoć rozumiem Kośćioł Chrystusow przy Mszy S. uczy. Choćby naystárszy serwitor mowiącemu Xiedzu, *Introibo ad altare DEI*, odpowiádać powinien *Ad DEUM qui lætificat juventutem meam.* Idę do ołtarza, idę do Boga, ktory ćieszy młodość moię. Odmłodnieć nad látá kazdy ma kommunikuiący, w zywsze nabożeństwo. Nie myśl nic przećiwko starym industryom, pomyśl nad stare. *Super senes*, nie *contra senes intellexi. Marc.* 14. Wysłá Pan IEZUS Uczniow swoich do Ierozolimy, żeby opátrzeli gospodę, w ktorey by z Uczniami Wielkánocną odprawił uroczystość, opisuie gospodarza, y pytać śię kaze. Kedy iest reflekcya moiá? żebym Paschy pozywał z Uczniami. *Dicite Domino domûs, Magister dicit: ubi est*

re f[...]

refectio mea? ubi cum discipulis meis Pascha manducem? Tuby zawołać Ambrozy S. *Quam bonum Dominum habemus!* Refekcya Iezusowa, pośilek, karmić uczniow! Iakby ſie naiadł IEZUS, kiedy my iemy? Tacoy Panow ku poddánym miłość być powinna! Patrzcie bierze roſe niebieska drzewo zeby nią podláne zywiło liścia y gáłęzie. Znayduie ziarno kwoká, żeby dźieci nakarmilá. Szli nie co w slady Iezuſowe y idą Panowie y Pánie Polskie. U Bolesłáwá Chobrego 40. codźień záſtawionych ſtołow; kto chciał, przychodził. Obchodził prowincye, zamki, miaſtá; odradzali trudy y niewygody Panowie. Mowił. Proſty kogut u mnie bańkietem, ieżeli poddani zdrowi, ſpokoyni, máią ſię dobrze. Wychodzcie dziśiay ná ulice chromi, kalecy, uboſtwo, chodzi Uroczyſtą IEZUS proceſſyą, roznośi chorym zdrowie, nieſpokoynym pokoy, ſmutnym pociechę, wſzytkim błogosławieńſtwo. Nie może nikt z Ieremiaſzem lámentować. *Matribus ſuis dixerunt, ubi eſt triticum & vinum? cum deficerent in plateis, & exhalarent animas in ſinu Matrum ſuarum. Thr.* 2. Idźie chleb z niebá, zdrowie nieśie y życie, na gnuśność niech narzeka ſwoię, kto nie bierze panem *vivum & vitalem.* Uważam daley. Siada do ſtołu, y ſadza Iezus, kogoſz? Uczniow. To kommunia ſzkołá y Profeſſor. Ieſt ſię czego od IEZUSA przy kommunii nauczyć: cichośći, skromnośći, cierpliwośći y cnot wſzytkich

cnot wſzytkich. W kommunii *omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ.* Zgłupieli przy drzewie umieiętnośći w raiu pierwſi Rodzicy. Chleb Anielski, chleb żywota y rozumu. *Cibavit illos Dominus pane intellectus Eccl.* 15. Bodayże nikomu z kommunikuiacych proſtoty nie zadawał Iezus. *Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?* W cięſzkich wątpliwośćiach chodził do Nayświętſzego Sakramentu W. X. Tomaſz Młodzianowski, co czynili y inni: y bráli oświecenia na rozumie od Iezuſa *ſub nube*, iakiego *prima lumina* Doktorskie dać nie mogą. Wprzodby do Iezuſa w Cyborium, niżeli do ſzkoły obrocic drogę dzieci! Samá tu Mądrość czeka ná *parvulos*, częſtuie winem, ktore nie mieſza, ale czyśći rozum y głowę. Codzien ná pierwſzą Mſzą Stanisław Koſtka Student wſtáwał, żeby y Iezusowi y Maryi dzień dobry powiedział; piſali częſto, dopiſywáli częśćiey zá Koſtkę okupacyi Anieli. O ſtole Anielskim napiſał W.X. Ian Kwiatkiewicz. *Cherubinos alit, nec fallit.* Obraził wolnieyſzy żołnierz słowem, mowiąca zá poddanſtwęm ſwoim Elżbietę Sieniawską Marſzał Kor: Náznaczoney kary przy ſurowſzey dla inſtancyi zacnych ludźi uſtąpiła. Włożyła iednak przy ugodźie ná wſzytkę kompanią obligacyą, aby ſię w idące święto ſpowiadali y kommunikowali (po ſtole Chryſtuſowym proſiła do swego) á winowayca żeby w kośćiele pokutował leżąc krzyżem przed Nayświętſzym Sakra

 men-

mentem. Niech ſię práwi nauczy rozumu! Dobrze. Akademia rozumu y wſzelkiey madrośći, dom Iezuſa pod oſobami chleba utaionego. *Ut Paſcha manducem cum Discipulis.* Szkoła kommunia, Uczniámi kommunikuiący, iáko tłumaczy Chryzoſtom S. *Si quis eſt diſcipulus, adſit.* Zawſze ſię uczyc nowego nábożenstwá do stolu Iezusowego potrzeba. Nikt ſię tu nie przeuczył. W ſzkole kommunikuiących nie idą gęſięgo. Nikt nie *jurat in verba magiſtri*, ten tak nábożenſtwo prowádzi, trzymay ty inak, byle nie ták teſz. Iedno tu u wſzytkich ták. Wierzę *tarło peťlore*, że iák Bog ná niebie, ták pod oſobami chleba y wina práwdziwe Ciáło y Krew Iezuſowa. O ſpoſobie kommunii dyſputuycie, ták lepiey, nie ták, ieſzczeby ták, co artykuł wiary podaie, poddaycie głowy posłuszne, y cáłym ſercem wołaycie. Tak, ták! *Dogma datur Chriſtianis, quod in carnem tranſit panis, & vinum in ſanguinem. Quod non capis, quod non vides, animoſa firmat fides, præter rerum ordinem.* Ktorey prawdzie zebym podpiſał, ieżeli inkauſty wyschły, krew z żyły puſzczę. *Caro cibus, ſangvis potus manet tamen Xus totus ſub utraq; ſpecie* Iákiemi Ucznia mi byc powinni komumunikuiący, opiſuie tenże Chryzoſtom. *Nemo accedat cum nauſea, nemo reſolutus, omnes accensi omnes ferventes, omnes excitati.* Precz ckliwość, teſknice, mazgayſtwa od ſtolu Iezusowego? gorących, o- gni-

gniſtych, rzeskich potrzebuie y ſzuka Uczniow. Przypatrzyćby ſię w ſzkole dzieciom, y wziąc od uczących ſię, naukę. Co nie żywi, u tych wſzytko byle odbyc. Rzeſzy *excitati* z Profeſſorem powadzą ſię, nie tákby poobudo, z emuluſem czełto z całą ſzkolą idą o lepſzą. *Ego melius.* Są w ſzkole zwłaſzcza pierwſzey, Minorowie iedni, Maiorowie drudzy. Certuie Minor, y zwycięża Maiora *Omnes excitati* Z podobną żywośćią kazdemu Chrześcianowi poyśc należy do ſtolu przedwieczney Mądrośći. Porwi ſię y ná Maiorow nábożnych wiekſzym nabożenſtwem. Nie ták iáko inni, przyſtępuy, ale zywiey, to ták Chrześciańskie. Y toć iá w dalſzych Chryſtusa słowach widzę. *Ipſe demonſtrabit vobis cænaculum grande, ſtratum, & illic parate nobis.* Goſpodarz pokaże wam Wieczernik wielki, gotowy, nakryty, tamże gotuycie? Ieżeli iuż wieczernik gotowy? Coſz nowa przydawac preparacyą. Nie ták iak inni, gotowac ſtoly dla kommunii Uczniom, Znaiomkom Iezuſowym potrzeba. O Ryſzelim Kardynale nápiſał Labbe. *Geminata cerebri organa habuit, ut non ſemel ſapiens eſſet. Aſcendit, quo neq; ivêre majores, neq; ſequentur poſteri.* Tak głowaciec nálezałoby idącym do kommunii y wymyslac ſpoſoby przyimowania. Mądrość niebieska nie kontenta gnuśnych odpowiedzia. Ták inni O Krolowy Polskiey Ludowice czytam u Kochowskiego *Quid quid volebat, non ut pleriq;, valdè volebat.* Ludowika

 cokol-

kolwiek dokazac chciala, bardzo chciała, nie iáko inni; co chcą y nie chcą? Pragną do stolu Iezusowego dobre dusze goraco; bo czegosz chciec mam ná ziemi, ieżeli nie Boga? iá gorecey. *Non ut pleriq;*. O czystość sumnienia, staraią się pilnie, (bowiem iest fundamentalnym przygotowaniem, y sama dosyc, iezeli inney byc nie moze, bez niey wszytkie cyfra) ia w łzach tonę pokutnych, żebym wybielal pozorniey. *Non ut pleriq;* Chodzacy po brzegach rzecznych bocian pytal się o rozne trudnośći tusz pływaiacey kaczki dzikiey, ná kazda interrogacyą odpowiada: tak, ták. Rozgniewal się bocian, y ostrym kilofem głowę pokolatal. Wzdy kiedy zakwakni. Nie ták. Nie kocha y nabożeństwo katolickie kaczego tak tak. Wylatuie miłość skrzydlasta nad tak zwyczayne. Ták się gotuią do używania nayswietszych taiemnic! dopomoż Boże, żebym iá nie ták; chcę świątobliwiey. Iozef nie w grobie Oycow swoich, ale w nowym dla siebie wykowanym złożyl ciało Iezusowe. Trzeba szánowac stáre inwencye y złożenia dla Iezusa, przeciesz pomyslic godzi się o nowe. To záwsze w iednymże przescieradle uwiiac drogi depozyt ciało Iezusowe bedziesz? Pyta się Iezus Piotra, czyli go kochal nie ták iak inni. *Simon diligis me plus his?* Kocha miłośći náfze Iezus pod osobami chleba, ieżeli nad innych, nie tákimże goreią ogniem. Ze oltarze ná solenną processyą po domach bu-

duiecie, chwale; byle tylko miłość Iezusa, nie swoiego honorku przybrała obicia, stroilá śćiány, palilá ognie. Godne nabożeństwo o oltarzá. Ale czemusz raz ná záwsze, nie wystáwicie, nie wybuduiećie? Y to chwale. Kazdy rok nie ták iák przeszly, kazda Kommunia nie tak iák przeszla przyimować ma Iezusa. Y czesta widze emulácya. Przypatruie się dom domowi y mysli. Dobry ten oltarz, nie tak u mnie dzieci niech będźie! Cieszy się z koncertácyi Iezus, byle się iedynie o Iezusa bily. Czyli się frakowali, czyli wymawiáli Korynczykowie niedoskonálość zyćia. My nie Prorocy, nie Apostołowie, nie Doktorowie. Krzyknie Páwel. O lepszą z Proroká-mi. *Æmulamini Charismata meliora.* Chcećie, możećie nie tak, iako Apostołowie, nie tak iako Doktorowie, ále doskonaley kochać BOGA. *Et adhuc excellentiorem viã vobis demonstro.* Zacnieysze tak, nie tak iako Apostołowie, nie ták, iáko Prorocy. Podobne exkuzy nie wymowią niedbálych kommunii náſzych. Iam prostak, iam nieuczony, iam nie Theolog. Nieuczonyś? chcii szczerze, zwycieżyć uczonych chwalebnieyszym nabożeństwem mozesz! Idąc do stolu Iezusowego *æmulamini charismata meliora.* Taką pilnośćią komu unikuią madrzy, ia nie ták. Słuszna emulácya. BOG się z nami obchodźi w Sákrámenćie, iáko się nie obchodzą, co, ze nas kocháią, cálą gębą krzyczą. Ktoryż Pasterz owce

krwią

krwią swoią poi? Ktory Ociec ciałem swoim Syny karmi? Matki kupuią u mamek piersi dla dzieci, Chrystus nie ták! *Christus hoc passus non est.* Ciało swoie na pokarm, krew daie ná napoy; powinność, żebyśmy y my czcili, pragnęli! przyimowali, nie ták iako inni. Ach mnie! Cosz dobroci odpowiem Boskiey, złośnik. Ani tak IEZUSA biorę iak inni. Zátulać uszy trzeba, kiedy ná chorze nie w takt wszyscy graią y śpiewaią. Ani słucha, áni patrzy Bog na kommunie moie, ktore taktu z pobożnemi nie chowáią. Kedysz przygotowánie, Teresś. Magdalen, Franciszkow, Kostkow, Aloyzych iesżcze na świecie trzy dni przed kommunią, trzy dni po, nabożeństwu dawał Sakrámentalnemu, Elzbietá Sieniawska Marszałkowá Koronna codzien sie zdobiłá na przyimowánie Iezusa: żeby zaś z naywiekszą okazáłością processya odpráwiłá ná Boze ciało, dawałá sługom barwę, Popow unitow zpraszała, kosztowne na ten akt sprawuiąc Rezy. Ia ledwo w dzień kommunii pomyslę o kommunii! iak oziembło! iak niedbále! Xiężny Rádziwiłowy Podkanclerzyny y Het. W. X. L. nieodmienny zadnemi trudnośćiámi zwyczay. W wigilią kommunii zaraz po obiedzie w swoiey się celce zámykáła, żeby od wszytkich oddalona konwersacyi zupełniey do iutrzeyszego gośćia serce gotowáłá. A przed spowiedzią wielkánocną na cáły tydzień przy kośćiele się zamknąwszy, powroz

ná szyie

na szyię kłádąc, krzyzem lezac, klęczac, y innym umartwieniem cały tydzień ćiáło trapilá, w sam dzień, przed kommunią trzech Mszy na twardym marmurze słucháłá! Cosz my czyniemy podobnego? Iak powszedniego, ták Anielskiego pozywamy chleba! Ná akt publiczny iáki, ábo ná weselny iácháć trzebá, iákie preparácye! iakie pięknienia zkąd ztąd zbieramy kawki piorá, żeby się przystroić; do BOGA ábo práwo Wielkanocne ábo nabozeństwo wzywa, bez zadnego przygotowania idziemy! Iakiesz sumnienia ozdoby! y leská pokuśna nie kánie! iakie akty wiary, nádziei, miłośći, pokory, zapraszania? iaka po kommunii z Iezusem zabawá? Ledwo drugi połknał Ciáło Iezusowe, iużci oko y serce po stworzeniu rzuca! iuż porzuciwszy Bogá w duszy, z tym y owym dyszkurnie! Masz ci pociechę z kommunii naszych Iezu? Właśnieć cię po ludzku traktuiemy! O kommunie! kommunie. Więcey rzekę! nie tylko tak, iak ludzie, ále y nie tak, iak bestye traktuie Iezusa! Zgłodniałemu osłowi heretyk z iedney strony wystáwi owies, z drugi Nayświętsza hostyą Antoni, nie do owsa, rwie się do Antoniego, kłania się Bogu. *Cognovit bos possessorem suum* w Betleem Sakrámentalnym Ia leniwszy niżeli ośieł yprostszy! iakbym nie rozumiał do iakiego pokarmu idę. Na błoniach Poznańskich pokazały się Przenayswiętsze hostye w iasności na powietrzu

trzu (od żydow poklote tam wyrzucone były) gromadne bydlat trzody na kolana padły, głowami o ziemie biły, y swoie *Te Deū* muczliwym rykiem spiewały. Swiátło wiáry pokazuie Boga pod osobami chleba, ledwo kolana zginamy! Ktosz przechodząc, *Laudetur SS. Sacramentum* mowi? Y dziecka miiaiąc wielki oltarz tylko coś nogą rzuciwszy, powinney nie czynią Bogu adoracyi! O cielęta! cielęta! Bog w obłoku? takasz to część Boga? táki honor? taka boiazn? Má y ten chleb gębę trazci zamilkniona, ale czasu swego laiac y piorunowac będzie! Leo Sapieha Woiewoda Wilen. Wielki Hetman W.X.L. po uroczystey w Sobote traktacyi nie dobrze wytrzezwiawszy do zboru heretyckiego na ten czas ná ulicy S. Iána w Krako: idzię, prosi Predykant do stołu Bożego. Długo się wymawia Hetman. Ieszczem wina Węgierskiego pełen, iakże nie trzezwa gębą do kielicha Chrystusowego poniosę? Bierz ná sumnienie swoie Woiewodę Predykant, Woiewoda bierze kommunią. Nie dał czasu dzień zábawny publicznemi interesami reflexyi, w nocy odecknie się, reflexya stanie. Coześ uczynił? Prawie piiany poszedłes do stołu Bozego! Rozplacze się Woiewoda, ledwo nie wiecey łez leie, niżeli wypił winá. Obudzona słochaniem żona, z domu Tuczynska, z wiary Katoliczka, z nabożeństwa druga ábo Paula abo Marcella, cieszy placze y łzy Hetmanskie, o przyczynę pyta.

pyta. Placze práwi ná Predykanta, práwie piianego przymusił do kommunii. Rada okazyi Swięta Pani. Patrzze? iáka to bezbozność herezyi? patrz, iacy pásterze? zaproszę iá X. Piotra Skárgę, ten szczerze nauczy, co czynic. Pozwolił Hetman, przez siedm dni wiáry náuczony, o czym nikt krom zony nie wiedział, w Niedziele przy obecności Krola Zygmunta, z podziwieniem wszytkich, z nawroceniem wielu z ták pięknego przykladu, popráwił nábożeństwá; z rąk W.X. Skargi, służąc mu do Mszy, po publicznym wiáry nászey wyznániu, wziął Ciało Iezusowe. Iancz: Policzmy kommunię nasze, rozwazmy pilną reflexyą? z iákimże nábożeństwem przyięte! płaczmy fsz! Ze niby po piianu przyiał swoy Sakrament, figurę, nie práwdziwe Ciáło Iezusowe, długich ukoić nie mogł żalow Hetman. My práwdziwe ciało, ach iáko nie godnie! iák nie uważnie! iák nie szacownie bierzemy! y iesczcze sz suchym okiem ná nienábożeństwa patrzemy násze? O wiáro mała! o płochości wielka, o wstydzie, o konfuzya! Kiedysz do stołu Bożego przynaymniey tak iáko inni nábozni, przystępowac zaczne? O Boże moy, o dziwny początku! o światłości rozumu, o násycenie y odpoczynku woli! O ogniu, o miłości, zágrzyi, zapal oziemble serce. O prawdo! bez ktorey błądzę, o chlebie żywota! bez ktorego umieram: o zrzodło kochania y piękności! siło cnot, śmierci grzechow

chow, lekárſtwo zbawienia, bańkiecie Krolewski, o drogo! bez ktorey gine, wyprowadz z błedu! Niech odtąd ide do ſtołu Bożego przynaymniey tak iak inni, kocham tak iak inni, gine w miłośći twoiey, tak iak inni. Nie moge dośiac ſzczeſcia *non ſicut manducauerunt*, niechze przynaymniey z tym, nayſwietſzy wiátyk przyiawſzy umieram. *Sicut manducaverunt Patres & Fratres Sancti.*

KAZANIE.
NA OKTĄWĘ BOŻEGO CIAŁA

URoczyſta obchodźiemy Bożego Ciałá Oktawe, bodayże uroczyśćie! Niech bedźie czyśćie, bedźie uroczyśćie! Nayſolennieyſza ſercá Iezuſowego uroczyſtość, ſumnienia czyſtość w przyimuiacych. Blednicie perłá ná ſzyi zábłoconey, gásnie dyament káliſtym obwiedziony ołowiem, umiera niewinny Báránek JEZUS, ieżeliś go z pośrzod lilii miedzy chwasciſte y oſtre pokrzywámi wygnał ſercá. O gdyby oktawá dzisieyſza ná pánegiryk Ambrozego Swietego záſłużyła! Octavá *perfectio ſpei noſtra & ſumma virtutum.* Dziś udoskonálić wielkie nádźieie, dźiś uczynić cnot y błogosławieńſtw Boskich zbior nabożeńſtwo powinno kátolickie. Stał przez cáły tydźień po ołtarzách, łask dawcá JEZUS, chodźił po cmentarzach, ulicách, rynkách, ſypał ſzczodrą reką niebieskie bogáctwá, cożeśmy żebráli? uczyńmy ráchunek przy oktawie, uczyńmy ſumme. W Swieto Bożego Ciáłá przy kommunii tom miał oſwiecenie od BOGA, y ſzedłem zá nim: w piątek przy nabożeńſtwie, w Sobote przy Mſzy, w Niedziele przy processyi, w dni dalſze miałem to y owo natchnienie, uſłuchałem, zbierzmy przy oktawie ſumme. Dayże Boże! żeby ſie nie ſáme naprzod piſáły cyfry, á kii po nich ná niedbalſtwá naſze, żeśmy czáſu ták zyskownego zażyć nie chcieli. Raz obſzedł polá Egypskie Jozef Patryarcha, Egypt ták bogáto zebrał kreſcencyą, ktora ſiedmioletnie głody żywić wyſtárczyłá. Ták wielu processyámi domy obchodził naſze cudownieyſzy Jozef JEZUS, z iakim-

iákimże duſz náſzych pożytkiem? Nie pſzenice, ále nágromádźiliśmy prochow, á bodayże prochow tylko, nie gorſzych wyſtepkow! Narzeka Ambrozy gorzko, że u nas octává ſumma *negligentiarum, vitiorum,* nie *virtutum.* Jozefá ktory ciáło JEZUSA nabożnie do nowego grobu prowádźił processyą, nazywa Łukaſz Swiety ſpráwiedliwym, *Iuſtum:* Ambrozy bogaczem. *Meritò dives, ubi corpus ſuſcepit JESU.* Przydáie Auguſtyn. *Digne venerantibus Eucharistiam omnia fit Christus.* Czczenie nabozne nayswietſzey hoſtyi nieprzebránych fortun składem. Coſz ſie dźieie? że przy bogátych obfitośćiach u nas oſtatnie uboſtwá! Summy zadney niebieskie regeſtra przy oktawie nie piſzą! z nas wina, nie z oktawy. Woiewodzina Krákowska Kryſtyná z Lubomierskich Potocka, tytułow y cnot Páni, przez cáłą oktawe żadney processyi, Mſzy, nieſzporow nie opuśćiłá, y źieżdżałá ná te uroczyſtość, kędy wiecey nabożeńſtwá czeſtſze kośćioły otwieráły. Zadnego śćie y trudności swietego niewydáły zwyczaiu. Mowiłá obaygu. Processye oktawy, moie to skarby, moie to fortuny. Miałá ſpiſane ná czas tak zobáwienny nabożeńſtwá. U swietey Páni pewnie oktawa byłá *ſumma virtutum,* iáko u Aloyzego Gonzagi, ktory w Oktawe Bożego Ciáłá z tego świátá wyſzedł, ná popis; iák bogáte św stobliwośći nabożeńſtwo do Nayswietſzego Sákrámentu gromádźi. Teyże Ambrozy przypiſuie dalſzy pánegiryk Oktawie. *Pro Octava multi inſcribuntur pſalmi.* Na oktawe ieden pſalm nie doſyć. Każe długie y liczne nabożeńſtwá oktawá. Cokolwiek ábo ty, ábo kto z nabożnych, namowił przez cáły tydźień pſalmow, náczynił áktow wiáry, nádźiei, miłośći y innych, ponow wſzyckie w oktawe, rozſzerzonym ſercem przyday pſalmy do pſalmow, áfekty do áfektow. *Quantum potes, tantum aude, quia major omni laude, quam laudare ſufficis.* O gdyby wſzytkie po cáłym świećie prowádźić processye! Wyśli ſerce y myśl biegłą, zbiegay nabożeńſtwá cáłego swiátá, ponawiay BOGU, ofiáruy koſzty, ſplendory zbieray. *Pro Octava multi inſcribuntur pſalmi.* To o oktawie trzymá Ambrozy. W poſpolitym rozumieniu Oktawá ieſt zakonczeniem tygodniowych uroczyſtośći. Zakończeniem? to po Oktawie zadnego u nas swietá BOG pod osobá ni chlebá mieć nie bedźie? Gluzuie ták nie nabożnie z rubrycel oktawe. Rzeke. Uroczyſtość Bożego Ciała bez oktawy, konkluzya być powinná bez konkluzyi. Zaczynác nie konczyć mamy, *O ſalutaris hoſtia:* otwierac, nie zamykac Monſtrancye na przyiecie Boga. U Ambrożego oktawá ſummá cnot, u mnie niech bedźie krotkim zebraniem rozſzerzoney na wiecznosc y dáley chwa-

chwały Boskiey. Radbym żeby nabożeństwo do stołu Bożego zfilozofiáło. Niech będą *Mensæ Eucharisticæ, mensæ Philosophicæ.* Uczył dowcipny *in omni scibili Professor. Non implicat impertransibile clausum terminis.* Może być rzecz zamkniona terminami, ale szrzodek taki maiąca, że dla medium nigdy nie doydziesz do konca. Takim niech będzie nieprzesciem nabożeństwo Sakramentalne. Dzien Bożego ciała, oktawa, to dwa terminy, znaleść medium srzodek taki potrzeba, żebyś zawsze postępował, a nigdy nie przyszedł do konca szanowania Nayswiętszego Sakramentu. Trzyma dowcipna Iezusa miłość *infinitum*, trzyma *continuum*. Prawdziwa miłość nie była, ieżeli nie ustawiczna, ież li skonczona czasem była. Spiewać przy konkluzyi *Te Deum laudamus* będziemy, uważayciesz, co przy koncu pieśn święta każe. *Per singulos dies benedicimus te.* Chwalęmy cię Iezu przy zakonczeniu uroczystości Bożego Ciała, ale chwalęmy tak, że codzien chwalić będziemy. *Terminalne Te Deum laudamus*, zaczyna nowe *benedicimus per singulos dies.*

Zaproszeni na wieczerzę wielką nie stawili się, iakosmy w przeszłą słyszeli Niedzielę, cosz ochotny gospodarz czyni: Na drogi wyniść, gości do stołu zastawionego prosić każe, y owszem przymuszac. *Exi in vias, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Z kamienic, z domow, z pałacow zaprosić było na bankiet? Nayuroczyściey do stołu Iezusowego zasiadaią, co zawsze w drodze. Nie siedziec, nie ustawac, postępowac ustawicznie potrzeba, wieczerzą wielką, ciało y krew Iezusowe pozywaiącym. *Exi in vias, ut impleatur domus mea.* Dopieroś zupełnie do Nayświętszego Sakramentu nabożny, kiedyś zawsze w drodze dalszey Iezusa miłości. Tego nabożeństwa od samegoż Iezusa nauczył się W. X. Piotr Skarga S. I. Roku 1611. Mszą ma w dzien S. Cecilii, przed kommunią usłyszy głoś, ktory po mszy dla dalszey napisał sobie pamięci. Piotrze daiąc zadatek miłości moiey ku tobie, biorę cię w iedność ciała moiego, żebyś był cząstką nierozdźielną, czynię ćię uczestnikiem dźiedzictwa moiego, masz podrozne, biegay, nieustaway: masz pokarm, pracuy, nie odpoczyway: masz poćiechę, mij nádzieię, wypełnię, com ci obiecał. Rozbierzmy przy stole Boskim słowa. Iedno z Iezusem kommunikuiący: więc siebie porzuca, kto pámięć o Iezuśie. Cząść nierozdźielna od Iezusa kommunikuiący! toć y po oktawie kluc się ma z Iezusem. Dźiedzictwo nasze IEZUS w kommunii, toć nie tylko dźiś, ále záwsze o dźiedzictwie pámiętać powinienem? Arendarz do czasu, dźiedźic ná záwsze. Podrozne kommunia? chodźże w drodze uroczystości,

ści, nie ustawáy. Wytrącam cerkiel z rąk miłośći Sákrámentu. Cyrkiel okrąg odtoczywszy spoczywa: *perfecto orbe quiescit.* Po siedmiodniowym oktawy cyrkule w nowe cyrkuły idźie prawdźiwe nabożeństwo.

Chlebem z niebá nazywa Pan Iezus Nays: hostyę. *Hic est panis, qui de cælo descendit.* Chleb idźie z niebá! Ma chleb nogi, chodźi, to nie orzcie, nie śićie gospodarze, czekayćie miłego gośćia w pokoiu. Y owszem, chleb idźie z niebá, prácuyćiesz? Dáie niebo chleb prácuiącym, nie proźniakom. *Otium dat vitium*, nie *panem.* Obiecał BOG wygnanemu z ráiu Adamowi chlebá, ále prácowáć aż do potu kazał. *In sudore tuo vesceris pane.* Z rosą, nie w Sabat leciałá manná ludowi Izraelskiemu. Z rosą? zápocić się potrzebá y do manny. Nie w Sabát? Dniá robotniego stoł y chleb potrzebnie. Mogł do domow cudowną zesłáć BOG mannę, śiecie po polách. Zbierayćie, przyłożćie rąk do chlebá Zydkowie. Y niebieskiey pomocy y ludzkiey chleb ręki. Złącz *zoramus aramus*, chleb będźie. Łukasz Opaliński Márszałek Nadworny do trzebá, chlebá, niebá, przydał kádencyą czwartą, grzeba. Grzeb w ziemi nieboże: bądź ustáwiczny w roli grzeba, będźie piękna kádencya chlebá z niebá. Umiera ubogi stolarz, płaczą dzieći, iákże nas Pánie oycze zostáwićie? oddáie śierotom skrzynkę: nie frásuyćie się, poki chowáć skrzynkę, pory chlebá z gębę mieć będźiecie. Bogáta skrzynia, pewna spiżarnia y stodołá. Po śmierći Oycowskiey otworzą skrzynkę, pełno dłotek, dłot, heblow, w pośrzodku ślicznego chlebá bochenek, nád bochenkiem nápis. *A celo & cælo.* Nie idźie ták pięknie inskrypcya w Polskim, bo pieszo, bez æquiwokácyi. Chleb od niebá y od dłotá. *Celum* bez diftongu dłoto, *cælum* z diftongiem niebo. Będźie niebo z dyftongiem, rzekę po prostu, z kłoskiem tłustym, ále niech będźie *celum* z prostym e w pracy stękáiącym. Borussus czy Boryssus y Chlebus Xiążętá Ruskie zginęli od naystárszego brátá Swiętopełká. Tylko zawsze święcuy, w krotce będźie po Chlebusie y Borysie. Ustáwiczny iák w święto odpoczynek, strászna pałka na Chlebusá. Trzeba Swiętopełka, trzeba y pługa do chleba. Swięć się, à pracuy, chleb wzrośnie. Mow pacierz, ále złoż ręce y morduy lasu, da Oćiec Niebieski chlebá! Co to iest, że PAN IEZVS Nayswiętszy Sákráment chlebem názywa? Nigdy się chleb nie przyie. Codźień chleb ná stole. Nie obiad, nie wieczerza, bez chlebá, mowią prości. Codźień stoł śćielą, szánuią, się co chleb cáłuią. Nayswiętszy Sákráment chlebem! codźieńże o nim pámiętaymy, codźień szanuymy, codźień práuyın

 obruśćm

ohrusem stoł w duszy pokrywaymy. Niech oktawy nie będźie, ktoraby kończyłá uroczystość chlebá Nayświętszego. Roku 1621 pod Krákowem prostá niewiástá władza chleb do pieca, á Nayświętszy Sákráment błaźni! Bábo! bábo zatkaćby chlebem gębę, á o chlebie nie gádáć Anielskim! Powiedzże mi, iák ogień z ćiástá chleb przeformuie, czemuż topi wosk, ćiásto tęży y twardźi? Bábko! to łátwieysza? á nierozumiesz? iákże prostaku Boskie chcesz poiąć táiemnice? Łopátę kładź, nie włożysz w głowę umieiętności, wiary tu trzebá. *Credo, quidquid dixit DEI Filius, Nihil hoc verbo veritatis verius.* W tey ślepa wiárá, niżeli obiásni ogień, ktory chleb piecze. Ukarał cudownym głupstwo niewieście BOG karzem. Łopátá do ręki ták przyrosłá, że żadna siłá oderwáć, żadne przyrznąć żelazá, żadna piłká nie mogła upiłowáć. Kiedy piłowáć chciano, bol czuła, iákoby iey kleszczámi szarpano serce. Kiedy, y iáko, y czyli puśćiły ręce łopátę, nie czytam w Rocznych dźieiách, wiem, że przez długi czás, codźień przy nie małym ludu konkurśie wyznawáłá wiárę, przeprászałá Iezusá, wielbiłá Nayświętszy Sákráment. Co oná z przymusu, (przy nuższa łopatá) czyńmy z affektu? Przenośmy z dnia do dnia pámięć poszánowánia, *a es dies ... verbum* pod osobámi chlebá milczące. Ozeaszá pełnimy proroctwo. *Super triticum & vinum ruminabunt. Osea 7.* Pożywáć chlebá, pić wino będą, y ruminowáć, rozbieráć, rozważáć będą stołow swoich zacność. Do tak częstey Swiętych táiemnic ruminácyi zápraszá S. Cypryan: *Celebrantes Sacramenta commonemur quasi ruminantes pecus revocare ad fauces, quæ sumpsimus.* Nakarmił ćię BOG pod czás oktawy Bożego Ciáłá, Ciáłem Syná swoiego. [boć rozumiem nie masz nikogo, ktoby tákiego świętá nabożna nie uszánował kommunią) przypominayże pokarmu zacność, chwal y po oktawie. *Commonemur revocare ad fauces, quæ sumpsimus.* Nero Tyran Rzymski nie Cesarz, iáko Seneká Professor tego napisał, dwie skrzynki miał, w iedney zámykáłá łáski nie pámięć: w drugiey urazy, pámięć. *Aliud beneficiorum, aliud iniuriarum scrinium Neroni; sed obliuio, istud claud bat memoria.* Do bogátey skrzyni Moyżesz mánnę, do droższey złożymy nász Sakráment, Sákráment dobrodźieystw Boskich nieprzebránych. W mannie cudow 7 wylicza X. Piotr Skargá, tu ich nie przeliczysz. Klucz żywey oddáymy pámięći, ktoraby codźień otwieráłá, codźień skrzyńi [illegible] skarbu z boiáźnią y miłośćią doglądáłá. Krolowa Polska Bona [illegible] y wieczor co-

dźienną pilność zágládáłá: zágládáiąc y częściey do swoich Bożkow nabożne Bonki. Droższy depozyt skłáda oktawá do Cyborium zwyćięzmy swiatowe æstymácye, á iezeli gnuśność nie pozwalá, przynáymniey w ekwał codźień y ráno y wieczor otwartym sercem zayrzymy do skarbu, (*Margaritum inæstimabile, immaculatum corpus Christi.* S. mowi Dámascen) szácuymy, ubostwá násze bogáctwy. Chleb niebieski w okrągłey figurze Kośćioł pokázuie, Nie iednego dnia chce uroczystości. Zeuxela malarzá pochwała: Máluie wieczności. *Pingit æternitati.* Mieć swoie kolory powinná miłość Sákrámentu, nie żeby malowaná byłá, ále żeby stroyna ták n álowánie. Kopćuchow, odartusow stoł Iezusow nie ćierpi. Przybieráć ozdobnych áffektow trzebá, z tą przestrogą, żeby nie ná dźień, ále stroiły się ná wieczność. *Pingit æternitati.* Przy ostátnie żegna się przyiaćiel z przyiaćielem, przy pożegnániu mowi do drugiego z kieliszkiem. Przy ostátnim wale, teszcze ią wypale. Przy ostátek chszek przyiaćielski komplement. Pánie bráćie: *Ultimum nescit amor.* Prawdziwa nie słyszáłá o konkluzyi miłość. Częstuie Chrystusowey Krwi kielichem oktawa, niby to przy pożegnániu: ám wspomnaycie o konkluzyi. *Ultimum nescit amor.* Ieżeli kochaćie Iezusá, tam w lepsze nabożeństwo zaczynaycie, kedy kłáść mete serdecznym pielgrzymom czas nie widzi. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Mieszka w kommunikuiących IEZUS, toć nie gośćiem ále domowym: iak w domu swoim záwsze swoie wygody y honor mieć powinien. Rozgorzeliśmy w święte przy oktawie áffekty, nie stygnącże po oktawie! Záwsze chleby ćiepłe, *panes propositionis*: záwsze ogień gorzeć na ołtarzu powinien. *Ignis in altari semper ardebit.* Codźień odmieniano te chleby w stárym testamenćie. *Exod. 25.* Nie był dźień bez chlebá. Niech będzie y chleb nasz Anielski, *Panis quotidianus*, w száksze w uroczystey pámięći, nie w powszedniey. Codźień przy *panes propositionis* korona. Pánowáć codźiennie Chlebá Boskiego poszánowánie powinno. Nie kończmyż przy konkluzyi nabożeństwa, adoracyi BOGU winnych. Z Wenecyi kupił Zygmunt III. bogáte obićie názwane potop, y dał go ná processyą Bożego Ciáłá. Zdięto obićie, wysechł potop, niechże Arká nie Noego ále Iezusá nosząca ná gorách zostánie, do ktoreyby po oktawie oko y serce katolickie wybiegało. Ale iákimże sposobem uroczystą ustawiczność BOGU pod osobámi chlebá uczynimy? I Zyi codzień stołu Bożego godźien, śpiewacz codźiennie Iezusowi będziesz: Twoia cześć chwała. *Sit tibi vivo, cuius lingva*

gva

gua sileat, vita clamat. Upewnia Augustyn S. Pożywiłeś Ciała Iezusowego? maszże iakąś konieczność do życia świętego. Namawiała zła kompania młodego Indyanińká do wolney konwersacyi: Nie mogę: byłem u stołu Iezusowego. Nie chleb Páński, ále sámego pożywam Páná, iákże ná niego buntowáć się mám z nieprzyiaćiołámi? *Sum de Communione, peccare non possum.* Uroczystuie Boże ciáło, ież li dla iego czci dźień żaden niecnocie nie pracuie. Niemász roboty barziey stużebniczey. z Niegodźić śie codźień chlebá pożywáć Anielskiego, pożywáy często. *Exurge, & te dignum finge DEO.* Zbuia zárzuty ewoie Seneká. Powstań, uczyń śie dobrym życiem godnym BOGA. Chodkiewicz Woiewodá Wileński, Hetman wielki W. X. L. Stárosta Zmudzki Komisarz Liwonii, &c. co sobotá, do stołu przystepował Chrystusowego. Nie Zakonnik to! Woiewodźina Wileńska (nie licze innych) ná każdą Niedziele, czwartek, y co świeto uroczyste. Anito Zakonnicá! Nie możesz Sákramentálnie, przystepuy codźien y nie raz duchownie. Ták sie gotuy, ták wierz, ták prágni, ták przyimuy, ták witáy w serdecznych prágnieniách, iákobys w rzecz samym czynił przyimowániu. Y Kommunia duchowna obfitość wielkich nabożeństw, wielkich gustow, wielkich pożytkow! Iest y ten nie máłá czczenia IEZUSA sposob, nie moc sie nápátrzáć Sákrámentu Nayświetszego. Lub emy widźieć kogo kochamy. Nie miała cieższego Barbárá Longá umartwienia, iáko nie podnieść oczu na wystawiona monstrancya abo puszke. Krol Włádysław Iagello że dla stárości slepnieiąc widźieć pod czas elewácyi Nayswietszey hostyi nie mogł, żeby mu ią bliżey Xiądz do widzenia przynosił, uprász.ł. Możesz mszy swiętey słuchać codźiennie, słuchay, obaczysz Páná, uderzysz o ziemie czołem pod czas elewácyi. W ten czas wspomniony Iagello átomik brał ábo słomke, y kruszył, skruszonym sercem wzdycháiąc do BOGA. Ták mnie ty Boże w momencie w proch zetrzeć, y w iedno nic obrócić możesz. Nie wstydźił śie Ian III. Krol Polski, Mszą liturgiczną spiewáiąc w láworowie ná srzod kośćioła wychodźić, ziemie cáłowáć, ukoronowánym bić czołem. S. Krol Wacław, krolewskiemi rekomá w ogrodku siał pszenice, szczepił winnice, z tey wino, z owey mąke oddawał do mszy Kośćiołowi. Gospodarskie nabożeństwo! Tą intencyą day BOGU *de Dei donis ac datis* pewną pszenice miarke, możesz day czásem ampułke winá: możesz zapal czásem Iezusowi lampe, ále ták, żeby w lámpie gorzáło serce. Dymem ognie, ieżeli serce zmárzło. Idźiesz niedaleko kośćioła, widzisz idącego Iezusa do chorego, czemusz nie kłániasz? czemusz

czemusz nie posetuiasz? *Laudetur Sanctissimum Sacramentum,* czemusz nieodprowadzisz sługo Pana do chorego? Podobne uczynności nie nisko chodzą u Boga. Ponowił światu katolickiemu Rudolfa Xiążęcia przykład, ponowił y exaltacyą Krol Polski Michał. Nie raz W. X. Stanisławowi Załuskiemu S. I. Kaznodziei Warszawskiemu powiadał. W Pradze ucząc się konno wyiachałem na rekreacyą; niesie Xiądz nayświet: Wiatyk do chorego, z konia skoczę, Bogu na kolano poklęknę, Piastuna Iezusowego na konia proszę, kiedy on wszelkim sposobem nie pozwala, pieszo prowadzę Iezusa aż w dom chorego, odprawadzam Kaplana, odbieram błogosławieństwo. Odprowadzaymy do chorych Iezusa, da Bog, że przydzie do nas z świata wychodzących Iezus, y do domu Oyca niebieskiego odda. Czynimy za żywota ustawiczną Iezusowi uroczystość, uczyni Iezus po śmierci wieczną. Spiewaymy y po Oktawie Iesusowi. Twoia cześć chwała, nasz wieczny Panie! Spiewaymy życiem dobrym, nabożeństwem do nayswietszych taiemnic serdecznym, uszanowaniem w cyboryach y monstrancyach żywym, przystępowaniem goracym, zastawianiem się przy Iezusie y za Iezusa gorliwym: á chwała utaionego Boga pod osobami chleba nigdy miedzy nami nie ustanie. O niechże nieustanie! poki naymnieyszego tchu w człowieku stanie! O gdyby co moment spiewac! Twoia cześć chwała nasz wieczny Panie! Nà wieczne czasy niech nie ustanie!

KAZANIE

NA BŁOGOSŁAWIONEGO ALOYZEGO.

Et vos similes hominibus exspectantibus Dominum. Luc. 12.

CZekać nà Pànà Ewangelia każe, y rázem zàpalone pochodnie prawie tka w rece. *Sint lucernæ ardentes in manibus vestris.* To śie nie doczekaią Pana bez świeć goreiących? Oziembłość w służbie Bożey nigdy do zmarzłego serca nie zwabi Boga. Nie masz nadziei bliskiego Pana, ieżeli nie masz serworu w sprawach Chrześćianskich, gorącości w życiu. *In igne Dominus.* Chcesz zwabić Pànà z wesela, swięta palże śie miłośćią. Ani śie, doczekały, ani doszły Boga głupie Panny, z gasnącemi drzymały lampami. *Dormitaverunt, lampades nostræ extinguuntur.* Iakże do skrzepłego Bog przydzie serca? ktory go przyiawszy dla ckliwey brzydkości

ćiż wyrzućę. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Przygotowanie do przyięcia Boga naylepsze, serce iak ogień. Przetoć rozumiem kościoł Chrystusow przed kommunią, to po kiercach, to po mnieyszych lichtarzach świece palić każe. Marszałek prowadzący Boga do duszy, gorącość ducha. Pierwszy na świat idącego Iezusa Prækursor, Ian był; *lucerna lucens & ardens,* na drugie przyście Eliasz, y cały świat w ogniu marszałkować będzie. *Ignis ante eum præcedet.* Wiedział o tey do przyśćia Boskiego dyspozycyi Ignacy S., skąd wysełaiąc swoich na prace Apostolskie, zapalać oziębły świat kazáł. *Ite, accendite, inflammate.* Nie inszy dał znak prawdziwego do serca przyśćia Pan Iezus Dewocie Krakowskiey Barbarze Landze. Po kommunii Swięta Panna w serdeczne afekta zapadszy, z głębokości pokornego serca zawoła. Panie y Dobrodzieiu moy Iezu, kędyżeś teraz? usłyszy głos. Pewnie w sercu twoim. W sercu moim? Ktoszby mi dał wiedźieć nie omylnie, żeś BOG sercá moiego? Ledwo to wyrzekła, płomienisty ogień ogárnął serce, gorzáło, skakało, á cáłe trzesło się ćiáło od ognia. Znák y idącego y będącego w duszy BOGA, ogniowa żywość. W. X. Piotr Skargá bliskim czuie się śmierći, więc świecę do Częstochowskiey MARYI obrázu posyła, ktora iak dogorzáłá, on żyć przestał. Czeka ná Páná Kaznodźieiá Chrystusow, aż zápala świecę [acz cały ognistym tchnął Eliaszem, iáko go ná pogrzebie W. X. Fabian Birkowski Zakonu Káznodzieyskiego Doktor nazwał. *Surrexit Elias tæ quam ignis & verbum illius tanquam facula ardebat.* Skąd y wszytkim konáiącym, to iest do Páná się wybieráiącym zápalone gromnice Kościoł do ręku podáie. Zyczy, żeby Pan do nich, oni do Páná przyszli. Pewny bliskiey BOGA bytność, kto w żyćiu y w śmierći nie zmarzły Chrześćianin. Roku 1440. Zimá wielká od pełni Listopádá, do pełni Kwietnia stáłecznemi mrozámi sćiskała Polskę, kośćiały bydłetá, ptaki, ludzie, y znacznie, iáko przydaie *Bielski* zubożáłá Polska. Nie masz Páná przy zimie. Zápal *facem Asceticam*, doczekasz się w nabożnych rekollekcyách BOGA. Ale kogosz to Ewangeliczne tykáią admonicye? Pewnie nie Aloyzego. Pochodni nie podaway. Aloyzyi cáły niebieskim ogniem. Z owych ieden Gonzagá, *qui facis ministros tuos ignem urentem.* Ieszcze przed wesćiem do Zakonu, Synem był Ignácego. Sposobiąc się do żyćia Zakonnego, pálić w pokoiu zákazał, choć dla subtelney komplexyi, ręce mu puchły y pádały się od zimná, wszakże wewnątrz zágrzány miłośćią Bożą, powierzchownych mrozu y wiátru zdał się nie czuć

czuć ostrośći. Ani do drugiego należy punktu Aloyzy. *Similes exspectantibus.* Nie trzebá było czekać ná Páná Gonzadze. Záwsze z Jezusem, nigdy nie czekał ná audyencyą. Zawsze Gonzadze wolny przystęp do Páná. Podźćie y wy śmiáło naymnieysze słowá z chwałą iáko naywiększą przed BOGA. Przyimuie y naymnieyszych szczerze chwáły swoiey szukáiących.

Zácznimy, kędy życie Gonzágá skończył. Umarł w Oktawę Bożego Ciáłá [o ktory dźień śmierći usilnie BOGA prosił, ábo o piątek dla miłośći Iezusa Ukrzyżowánego] á święto iego pospolićie między Oktawę Bożego Ciáłá przychodzi. Czym niewinnych Aloyzych nabożne Ciała Chrystusowego pożywánie. W kielichu Sákrámentálnym *Vinum germinans virgines.* Chleb Anielski Aniołow rodzi y tuczy. Słusznie się pyta Chryzostom. *Quæ erit excusatio! cum talibus pasti, talia peccamus! cum lupi fiamus comedentes agnum, cum tanquam oves pasti, mo v. leonum diripiam ut* Cosz zá wymowká będźie? żeśmy nie niebiescy, chlebá z niebá pożywáiąc? kiedy z nas wilcy báranká iedząc! kiedy iáko Lwi szarpiemy niewinne świeny y ielonki. Iest iakaś do anielskiego żyćia przynuka, do stołu śiádáć Anielskiego. Gniewał się Oćiec ná Syná, że tłuste iadáiąc potráwy chudnął. Słuszniey śię BOG gniewa! że po záżywániu Ciała Syná Boskiego, czártowscy z nas Synowie! *Vos ex patre diabolo.* Nayświętszy Sákrámenť świętych formuie Aloyzych, iáko zaraz po śmierći wołała Magdálená de Pázis. O gdybym mogłá ná cáły świát záwołać! Swięty y wielki Swięty Alozy. Ale y niewinni Aloyzowie czynią solenną Uroczystość zátáionemu pod osobámi Chleba Bogu. Niewinne kommunikuiących serce tryumf Iezusow. Tryumfuie perłá ábo dyáment, kiedy się w złocie widzi, usycha lilia w błocie. Piersi niewinnego Iáná, ná ktorych w wieczerniku spoczywał Iezus, dobrze ktoś názwał kapitolium Chrystusowym. Niepokalanego sercá róże y lilie, za tryumfalne palmy y laury Iezusowi.

Smierć y Swięto Aloyzego między Oktáwą Bożego Ciáłá. Czcić Boga pod ołoba m chleba, to Uroczystość była Gonzagi. Odeyść od świętego zwyczaiu y po śmierći nie chce. Szukać żyiącego Ludwika nie gdzie indziey, tylko u nayświęt: Sákrámentu. Pod czas Oktáwy wystáwiony po wszytkich kośćiołach Iezus, każdemu przystępny. Podz nayuboższy prostaczku. Stoi Pan w chlebie nie w piorunie, czeka, wygląda, kto idzie, nadstáwiá ucha. Iák wszyscy pewnego czasu, ták i Aloyzy każdego y miał, y ma wolny przystęp do Iezusa, uroczystym probuie świętem

tem miedzy Oktawą: Probuie y mową pewnieyszą niż słońce ná niebie, Mawiał. Nigdym nić Bogu nie zálecił, żeby rzecz nie ták y nie w tedy poszła, iákom pragnął, *Praeparationem cordis* Aloyzego *audivit auris Dei*. Polecił zdrowie swoie niebespieczne (zrozumieć choroby Medycy nie mogli) Zygmunt Myszkowski Margraf ná Mirowie, Wielki Marszáłek koronny Aloyzemu, szedł zaraz do Páná Aloyzy, y wstáć z łoszka choremu kázał. Woiewodzina Wołynska Xężna Ostrowska Chodkiewiczowá ze Chrztu Anná, z miłości ku Błogosławionemu, Aloyzyá záwsze się tym tytułem podpisowáłá wielkiey w Gonzadze ufności. Máwiáłá. Wielki Iezusa kochanek y konfident Aloyzy. Wolny ukochanemu konfidentowi do kocháiącego przystęp. *Marci* 10 przynoszą Matki dzieci swoie do Iezusa, żeby im błogosławił; łáią Márkom Uczniowie. *Discipuli comminabantur offerentibus.* Chwalichy Máćierzyński postępek? Nic chwálebniey u Rodzicow, iáko kiedy záraz z pierwszych lát uczą dzieci swoich Iezusa. Náypierwsze dla młodych A. B. C. być powinno. *Alpha & Omega*, Bog. Widzieli Rodzicy Woyciecha S. że dziecie urodziwe, dowcipne, rześkie, więc go do świátá, do obyczáiow świeckich applikuią. Nie podobáły się dyspozycie Rodzicielskie Bogu. Opuchł Woytus, usycháią Rodzicy od żalu, á kiedy żadni nie pomagáią Doktorowie, niesie Mátká dziecie ná Ołtarz Nayswiętszey Pánny, dziecie Bogu oddaie ná służbę iego. W momencie do zdrowia y pierwszey piękności iuż práwie z trunny przychodzi. Dzieciom zdrowie, ozdobá Rodzicom y pociecha, swiętá lát młodych instytucyá. O cosz się gniewácie Uczniowie? Postrzegł grozby Apostolskie y połáiał Iezus. *Quos cum videret Iesus, indigne tulit.* Iák bywá. Łáiesz? odłáiąc. Chałasuiesz, trafisz, coć odchałasuie. Nie dawno szarpali się aż do krwi koguci, zwycięsca wyleci ná dách, y niby sobie ro tryumphe śpiewá, zleci pták dziki, kogutá rozbiie y rozszárpie. Uczniowie trudnią, łátwi Iezus dzieciom do siebie drogę. *Sinite parvulos venire ad me: ne prohibueritis eos: talium est regnum Dei.* Ktosz máłym broni do mnie przystępu? do Iezusá niech idą, kiedy chcą. *Sinite venire.* Tákich iest krolestwo niebieskie y Krol niebá, wolny im iák do swoiego dziedzictwa kazdego momentu przystęp. Krwią y urodzeniem Aloyzy do Xiążąt *Sacri Romani Imperii*, do Xiążąt Mantui, Florencyi, do Krolow, Cesarzow, do *titulos Eminentissimos.* (Stryia miał Kardynała y Patryarchę Ierozolimskiego) pokorą do *parvulos* Iezuso-

wych

wych należy. Iego iesżcze ná świećie maxyma: Nie należy, żebyśmy się z urodzenia wynosili. Popioł w ktorey się obroći Xiąże, nie iest rożny od nayubozszego żebraka, chybá ztąd, że będzie smrodliwszy? Nie przeto zacnieyszy kámień od innych, że tego ná gorze, owego w dole szczęście rodzenia położyło. Niżeli wszedł do zakonu, *Minima Societatis Gonzaga*, zbierał poddanych swoich dzieci, y uczył katechizmu, á żeby y młodszym bráći swoim y innym zá-łodził nábożeństwo; po nauce konfektami karmił. Nikt nigdy wysoko stąpaiącego nie widział Aloyzego, y noc chybá go ná ziemi gołey, nie ná wyższym doyzzała łoszku. *Parvulus!* máłym o sobie rozumieniem, *parvulus!* uniżaniem się każdemu y nayniższemu, dopiero sz *parvulus maluszá* Aloyzy! y proszka w nim ćięższego niewidzieli Spowiednicy. Płakali poddani, że ták Swiętego mieć Pana nie zasłużyli, toć mu nikt wolnego do Iezusá przyśćia nie mogł tamować? *Ne prohibueritis? sinite venire.* Mowi y ná inszym mieyscu za dziećmi Iezus. Nic droższego Iezusowi iáko dziecinne niewinności. Ach okrutni ná serce Iezusowe Tyrannowie! co mu świątobliwe dzieci abo wydźieraćie, abo słowy y przykłády psuiecie. *Vae homini illi! per quem scandalum venit.* Gorszących dzieci do kámienia wiąże Iezus. Kámień pszenicę ná mąkę abo zyto, skandalizant niewinnych, serce Iezusowe ná proch ściera! Iákimże argumentem broni máłych Iezus? *Angeli eorum semper vident faciem Patris.* Aniołowie dzieci záwsze widzą twárz Oycowską w Bogu. A nas w látá podeszłych święci Strozowie to nie zawsze twárz widzicie Oycowską? Niech odpowie zycie kázdego. Nie widzi w nas Bog Synow, nie widzą w Bogu Aniołowie dla nas Oycá! Mowiemyć y my Páciersz, Oycze nasz ktorys iest w niebie. Ale słuszny sędzia sumnienie ná odpowiedz powiada Páciersz. Cożeś ty zá syn Boski? kedysz miłość? kedy boiázn? kedy Honor Oycá? Podobno ták wierutnego niecnoty własni Rodzice zá syna znáć nie chcą! Drugá uwágá. Anieli twárz záwsze widzą Oycowską! to z inákszą pokazuie się nie Aniołow. Záwsze Bog Aniołom Oycé, záwsze Anieli Synámi Bogu, á zátym iáko synom wolny záwsze do Bogá przystęp. Ktosz dziecięciu do Mátki, ábo do Oycá przyśćiá broni? dla życiá niewinnego, Spowiednicy, y wszyscy co znali, w Aloyzym nie człowieká, ále widzieli Anioła. Krewny Patryarcha kiedy oddał Aloyzego Generałowi Iezuickiemu Klaudiuszowi Akwawiwie odchodząc z płaczem Oycom mowił. Aniołá ćie dziś z niebá przyięli. Nie szlachetnieyszy Anielstwá Gon-

zagi

zagi argument u Polskiego Poety Sarbiewskiego. *Angele Gonzaga es, si pictas exuis alas. Gonzaga Angelus es, si pictas induis alas.* Y niewiem, czyli Aniołowi po Aloyzemu, czyli piękney Gonzadze po Anielsku. Żył miedzy ludzmi Aloyzy, iákby Duchem był niebieskim, nie człowiekiem. Nie patrzał iák ludzie. Kilka lat na dworze Cesarzowy żyiąc nigdy twárzy iey niewidział: po miastach Xięstwa swoiego prowadzic potrzeba było, ieżeli do iákiey szedł kámienicy. W Nowicyacie gdzie Rektor siedział, wiele okien w refektarzu niewiedział, bo nie widział. Nie tylko u Aloyzego obedientia caeca. Nie słyszał iák ludzie. Tylko mowił, tylko gadał iáko Anieli o Bogu. Anioł Aloyzy, toc zawsze twarz w Bogu widział Oycowską, toć záwsze iáko do Oyca ukochanemu dziecięciu wolny przystęp. Dáley od Aloyzego Syn Ewangeliczny młodszy, niżeli od Oycá. Odszedł od Oyca y od siebie. Tusz záwsze przy Bogu Oycu Syn Aloyzy, nád wielu stárszych wyższy. Z niczym sie nie kryie przed Aloyzym Oćiec niebieski, niczego nie broni. *Omnia mea, tua sunt.* *Apoc.* XII. Cudowna y Swięta białogłowa. (Swięta, bo głowá, cała w myslach niebieskich. *Corona* [illegible] Serce w Bogu, *amicta sole*, co krok, to po niebie. *Luna sub pedibus*) urodzi syna. Być y syn swiętych nálżieć musiał. Czuie smok ná dziecię. Nie łakomy ná złe dzieci szatan. Y ten ogrodnik liliki kocha, nie pokrzywy. Nie wáżniże, niebo? czyli piekło pilniey ná urodzonego czuwało? Niebo? Moznieysze záwsze niebo. Zwyciężyło. Wzięty syn przed tron Boski. *Raptus est filius ad Deum & ad thronum ejus.* Wątpięże? że miał do tronu Boskiego przystęp wolny, ktorego przez gwałt iák s biárą? *Raptus est.* Poboźney y Swiętey Matki Syn Aloyzy, y temu nietylko nie zámykano, ále otwierano bramy do tronu Boskiego. Zachwycenia dziwne w całym życiu Aloyzego. *Raptus est.* Arcykontento z Aloyzego niebo, wydzierało go ziemi, iáczże mu wolnego przystępu bronic miało? Xiąże na Ostrogu Alexander w gromadney y sliczney Assystencyi przyiáchał do Krákowá. Nie ieden tysiąc luda wybornego szedł zá Xiążęciem, prosto idzie ná zamek do Zygmuntá Krolá. Dla iákieyś ostrozności, spuszczono tamy, zámknięto łancuchy. Poodbiiác każe kłotki Xiąże, zamknięta otworzy drogę, Krolowi kłania. A kiedy mu Krol námienił, o uczynionym nieco gwałcie brámom, odpowie. Náyiásnieyszy Pánie. Nigdym nie rozumiał, żeby Xiążętom Ostrowskim wolna być kiedy drogá nie miáłá do Panow swoich. Gromadno przychodzą żeby gromá-

gromadniey honorowi Krolewskiemu służyli. Táne: Xiąże Oyczystym tytułem, gromádney świątobliwości zásługą, *Dominus virtutum*, Aloyzy, nie miał trudney do Bogá bramy. Nie trzebá było wołáć. *Attollite portas*, sáme sie otwieráły, y zápraszały Gonzagę. Wiedząc o bliskim wysciu swoim z ciáłá, do usługuiącego sobie w chorobie rzekł bráciszká. *Laetatus sum in his, in domum domini ibimus! Cupio dissolvi, & esse cum Christo!* Rozradowałem sie, do domu Pánskiego poydziemy! poydziemy! A kiedy nie záráz puszczą Aloyzy? pytał sie W. X. Prowincyał. W Bogu nádzieiá, że nikt nie zástąpi mnie. Xiążętom w cnocie, Krolom w świątobliwości, ktorym krew zczodrze wylana dyscyplinámi purpurę farbuie, wolny zawsze do Bogá przystęp.

Przydzie godziná, kiedy y nam wyniść z świátá każą, iákąsz twárzą przyimiemy roskaz? Uczynisz sumnienie nádzieię, że idąc z ziemi, prosto poydziemy do niebá! *In domum Domini laetantes ibimus!* Ach! podobno przed zamknietemi wrotámi długo płakác y wypłacac długi potrzebá będzie! A czyli ieno ná drogę do domu Oycá niebieskiego, nie ná drożyská do wygnania piekielnego ciągniemy! Kołatały głupie Panny do niebá, nie puszczono, bo głupie. Y w naukach szkolnych, y w Akademii niebieskiey, wysoki Teolog Aloyzy łatwą miał zawsze przed tron Boski admissyą! my prostacy w cnocie, az nazbyt biegli w niecnocie, y głupie mądrzy, á czyli sie do niebá dokołaczemy? Widział Ian S. maiących sie ku niebu, recydywow, záboycow, rospustnikow, sodomitow, szalbierzow, y záwoła. A wy dokad? do nieba. Fora z niebá? nie táką poysć modą trzeba. *Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidae, & idolis servientes, & omnis, qui amat & facit mendácium. Apoc.* XI. Y ieszczesz, iest iákieś w bolu wesele, że choć przetrzymaią, przecięsz do nieba puszczą. Prawda, siła ná doczekaniu należy. Moment czekaią ym, rokiem, tydzień wiekiem sie widzi. Ostatnia biedá, ieżeli sie przysc do Boga nie dostanie! *Et nos similes hominibus exspectantibus.* Y my czekamy Pánie przyścia twoiego, przydzieszże do nas? weźmieszże z sobą! *Veni Domine Iesu, Veni.* Przyydź Pánie Iezu, przyydź Krolestwo twoie. Błogosławiony Aloyzy, piękna Krolestwa niebieskiego cząstko, Iezusowego boku ustawiczny Assystencie, dalekim od nieba y Boga Marnotrawcom uczyń łatwy akćeś, uproś audyencyą. Doczekamyż sie kiedy ucha y oka Oycowskiego u Bogá? przypuściszże niewdzięcznikow? ktorzy codziennemi ciągniemi łaska-

mi

mi, od głupie ukochaney swawolnych wolności niewoli do Krolestwa niebieskiego! od człowieká poyść niechcieliśmy do Bogá! Ná instancya Ludwiká S. każ Pánie przyść do siebie. Przy tobie odtąd żyć, przy tobie chcę umieráć. *Iube me venire ad Te, ut cum Sanctis tuis amem Te.*

KAZANIE
NA DZIEN SWIĘTEGO IANA CHRZCICIELA
Quis putas puer iste erit? Luc. 1.

POkrewieństwa, sąsiedztwá, przyiácielstwá Zácháryasza y Elżbiety porzućcie niepewne plotockie interrogácye o dziecięciu. *Quis putas puer erit?* Nie zrozumiecie, co Ian będzie? Ian nád rozumienie, nad nádzieie wásze będzie, y pewnie będzie! *Erit!* Záwodzą często piękne o sobie rozumienia dzieci. Wyglądałem od oycá ognia, dnia iásnego, áż dym y płacz widzę. *Clari progenies obscura parentis.* Wyglądałem z usłánego miękkim pierzem gniazda abo orła *Iovis ministrum*, abo słowiká do gustu po seymach, po seymikach mowiącego, áż hucząca po nocach sowá wyleciáła. Wyglądałem z pieca Aaronowego od złota y znáiomie złotego Boszká, áż ciele beczy! Ledwo nie kázdy Rodzic, Pan ná Záwodziu. Dá Bog Syná, cieszy się Oćiec y Mátka po Noemu; *iste nos consolabitur in laboribus.* Własnie pociechá! Płácze na Tyberyusza, á pewniey na Biberyusza Syná Klaudiuszowego domowa fortuna, że bezbożnemu w sukcessyą bogate toczy koło potomkowi. *Visa est ad fores domûs flevisse fortuna, & flevisse, quod tam impio destinaretur.* Kiedy ná winnie winná latorośl listki rozwiia, iedni piszą Retorowie gemmant; inni pewniey *lacrymantur vites.* Y winnym latoroślom swoie dzieci więcey łez, niżeli wina leią. Często, gemmant wychodzi ná gemunt. Wniższy krewni Rodzicom potomká: będzie to podporá domu. *Erit!* áż często z niego ruiná; Iezuita X. Wysocki obiecował wielką Kośćioła Chrystusowego podporę w Rodzoney Siostrze Zygmuntá trzeciego; skłonnieysza do wiáry niżeli Zygmunt z młodu się widziáłá. W heretyckich umárłá błędach. Żálił się nád pogrzebionemi X. Wysockiego nádzieiámi Krol Zygmunt iuż Kátolik. *Vestra columna ruit!* Trzcimá dzieci, niebespiecznie wspieraią się ná nich obietnice, miásto podpory rány y zgubę znayduią. Nie pieścił nádziei swoiey

ich Władysław IV. Krol Polski. Dáią znáć do Litwy, że Krolowá pierwszego dnia Kwietnia powiłá Syná. Rośmiał się. Nie spodziewáycie się, áni winszuycie pociech, wszytko mi się widzi, że nas Syn zwiedzie, uczyni nám *primam Aprilis.* Uczynił. Rozdrażnił publiczne nádzieie rozumem y grzecznośćią nad látá, w młodym Zygmuś umarł wieku, y ledwo rázem z sobą Oycu grobu nie otworzył. Leszkowi IV. po długich látách urodził się Syn Miecysław od innych, od Długosza názwány Mieszko, że slepo urodzony cáłey Polski oczekiwánia rosporządzone pomieszał. Nie słusznie Antypápá Klemens Urbáná Turbánem, ledwo nie záwsze słusznie Rodzicy názywáią dzieci Turbánámi. Turbuią nádzieie, mieszáią grátulácye. Doczekał się pociechy po Káinie brátoboycy Adam! po niewstydliwym Chámie Noe! po Izmáelu dzikim łowczym Abráham! po Utracyuszu Ezáwie Izáak! w iedney potrawce cáłą pozarł sukcessyą; po niezbożnym Absalonie, po wszetecznym kazirodzie Ammonie Dawid! Doczekał Polski nasz Monarchá Bolesław Chobry po Miecysławie wtorym! Opiłał go łanicyusz. *Degener imbellis gula, crapula, sordidus, uxor. Nimirum totus femina, lurco fuit.* Ktosz zwodne y zwodzące wywiedzie w lidzbę dzieci? Ledwo nie dom kazdy z Augustem narzeka. *Utinam cœlebs vixissem, & orbus periissem!* Rzadki Iakub, ktory się z pełnych obietnic po Synách swoich cieszy. *Ecce odor filiorum meorum, sicut odor agri pleni.* Nie záwiodł wysokiego o sobie rozumienia Ian dzisieyszy. *Quis putas erit?* Zwyciężył nádzieie; więcey przynośi, niżeli te obiecowáć mogły. Małe o Iánie interrogácye. *Quis erit?* Nie obiecuie Ian wielkiey chwały y imienia, ále rázem z żyćiem przynośi. Co miáło być wielkie *erit*, było záraz przy pierwszym ná świat wyśćiu. Od urodzenia Ian, nie *erit*, nie będźie, ále iest nád naywyższe rozumienia wyższy. Z mowy moiey niech Bogu chwałá będźie więksa, niżeli zrozumieć y poiąc człowiek może.

Po Národzeniu JEZUSA y MARYI, iednego Ianá národzenie Kośćioł święći. Pospolite ludzi nieszczęście: *damnati, antequam nati.* Ian pierwey święte, niżeli słoneczne promienie widźi! nie ćeka, ále skaka, wnętrzności Macierzyńskie nie więzieniem ále tryumfem, pierwey w niebo głowę, niżeli ná ziemię wyniosł nogę: ktosz zrozumie dziecinną wysokość? Nie będźie, ále iest pierwey ná świętym ołtarzu, niżeli w kolebce. Dośięgło dźiecię Patryarchow świątobliwośći, y wyzey wyniosło. *Non fuit vasti spatium per orbis sanctior quisquam genitus Ioanne!* Kiedy dźień naywiększy,

 rodzi

rodzi ſie Ian S. Naywyzſze Swietych przed Bogiem południe, wſchod u Iana. *Quis putas eſt?* Łáie naprzod zwyczáinowi, ieżeli zábobonny. W wigilią Iáná S. opaſuie ludźie y domy bełcami, łáie y z inney miary. Od narodzenia Ian nie iak poziome byle, ále iák palmy niebotyczne wyraſta. Zeby tylko nie grał zábobon, nie skakała ſuperſtycya, ſkacze Sobotki dźieci. Skacze Ian w wnetrznośćiach Macierzyńskich, y młodsi brácia skaczcie? Wolno aż w niebo wyskákiwać niewinności. Ale nai wigilii Iana, Sobotka nie zowcie. Wielká Sobotá *Sabbatum magnum* pierwſzy moment narodzenia Iáná S. po ktorey tryumfalną powſtáie reſurrekcyą; przeraſta naywyżſzych dopiero rość záczynáiacy. Orator Francuski Labbe piſze pánegiryk Krolowi Francuskiemu ieſzcze na ten czas dźiecięciu Ludwikowi trzynaſtemu. *Habent hoc plerumque res magna, diu videntur poſtquam eſſe deſierunt. Habet hoc pra magnis Ludovicus. Diu videri capit, antequam eſſe.* Maią to rzeczy wielkie, długo ich po odeśćiu widáć. Znać po ułomku kolos obálony. Długo po záchodźie świátło tli słoneczne. Ma nád to Ludwik z dáleka, niżeli przyſzedł, widáć go było. Przydam ia: *Pra omnibus magnis Ioannes habet, non videri capit ſed eſſe magnus.* Ian ma nad wſzytkich Ludwikow, Károlow, Kazimierzow Wielkich. Nie pokázował, nie obiecował z dáleká wielkośći, razem ſie urodźił, rázem nád rozumienia naywyżſze wyżſzy. Pierwſzy ſtopień ná świát Ianowi, gory świątobliwośći. *Divulgabantur omnia verba hac per Montana.* Dźiśieyſza Ewangelia zá wſzytkie argumentá będźie. Luc. 1. *Eliſabeth peperit filium, & audierunt vicini, & cognati, quia magnificavit DEVS miſericordiam ſuam.* Elżbietá urodźiłá Syná, ſłyſzeli Sąśiedzi y kolligaci, y mowili: uwielmożnił BOG miłoſierdźie ſwoie. Iák to niezgodne rzeczom mowy! Ian śie urodźił, tu o iákichśiá magnificencyach gadáią! Mowić było. Urodźił ſie Syn. Inákſze w ſobie, inákſze w gębách mowiących rzeczy. Abo przybywa, ábo ubywá w relácyach, co ſie ſtáło. Pytáią ſie Iáná Fáruzowie. *Tu quis es? quid de teipſo dicis?* Tyś co ieſt? coſz mowiſz o ſobie? Nie potrzebná zdá ſie być dyſtynkcyá. To śie nie doſyć było pytáć? cożes ty ieſt; nie doſyć. Y my ſámi inaczey ieſteśmy, ináczey o ſobie czeſto powiádamy. U wielu w domu *egeſtas inaudita*, á w gębie *majeſtas infinita.* Nie ieden z proſtego chlewá ćiele, á on ſie złoći, żeby śie iák Aaronowemu kłaniano. Nie ieden tchorz przy ſzábli dobytey, Lew przy ſzermuiącym iezyku. Wſzákże Iánowe Narodzenie dobrze wielmożnieniem miłośierdzia Bożego Łukaſz piſze. Całe od

od poczęćia Iánowe żyćie, wielbienie Bogá. Iakby dopiero śie rodźił, dopiero Ian ożył, kiedy BOG zá iego opowiádániem uwielmożniony. Ian pochodnia gorąiącá y świecąca. *Ioannes lucerna lucens & ardens.* Trupieie świeca bez ogniá, żyie, kiedy oświeca, obiaśnia. Ale naybarźiey urodzenie Ianowe ſądzę magnificencyą, wielmożnośćią. Zaraz od poczęćia Iaś nad wſzytkie rozumienia nie będźie, ále ieſt nád wyſoce wielmożnych przeraſtáiący *Magnificus, magnificans.* Spodźiewáliśćie ſie Iáná w dálekich lá ách *magnificantem! Quis putas?* Niżeli ſie urodźił, uwielmożnił nádźieie, y przewyżſzył. Porzuććie *erit.* Pytaycie *Quis putas eſt?* Y przy kolebce Ianowey nayżſze Magnificencye atramem. *Qui quis Ioanne plus eſt, non tantum homo, ſed DEUS, eſt, Auguſt.* Prozną pracą ſzukaćie po Antenatách imienia dla dźiecięćia. *Non eſt in cognatione, qui vocetur hoc nomine!* Ani zrozumiecie, iákie dać imię dźiećięćiu. Tłumácz żyćia imię. Iák żyćie pierwſze nad ludźie, ták imię od BOGA! Rozumiał Ociec Záchá ryaſz, że dźiecie Prorokiem być miało. *Tu puer Propheta Altiſſimi.* Doſyć wyſokie dyſpozy ye przewyżſzył zá świadectwem Iezuſowym: *Plus quam Propheta.* Obiecowáli wſzyſcy wielkiego w máłym ćiele ludzkim BOGA, Ian pokazał, á záraz w wnętrznośćiach máćierzyńskich. *Cateri tantum eccinere vatum, corde praſago jubar affuturum, Tu quidem mundi ſcelus auferentem indice prodis.* Nie dziwuię ſie, że urodzeniu wſzyſcy ſię dziwuią. *Mirati ſunt univerſi.* Cud nátury, cud łáski Iańu. Wiecey niżeli wyſokie poiąc mogły obietnice, przyniosł, nie: obiecáł *Magnorum & ſupra ſpem, non eſt laudatio, ſed admiratio.* Rzecz nád ludzkie *putas*! Ian od národzenia *plus quam Propheta: plus quam homo, plus quam Angelus: Unus eſt ſecundum non habet, ſui l mioris corona titulis, univerſitatis humana tranſcendit aſcenſionem* nápiſał o Iáśiu *Petrus Damiani.* Wyſokie Stefáná Bátorego elogium, ktore w manuskrypcie czytał Paſtoryuſz hiſtoryk Polski. *Stephanus in templo plus quam Sacerdos.*

In republica plus quam Rex.
In ſententia dicenda plus quam Senator.
In judicio plus quam jureconſultus.
In exercitu plus quam Imperator.
In acie plus quam miles.
In adverſis perferendis condonandisq; plus quam vir.
In publica libertate tuenda plus quam civis.
In amicitia ſervanda plus quam amicus.

 In

In convictu plus quam familiaris.
In venatione ferisque domandis plus quam Leo.
In tota reliqua vita plus quam Philosophus

Wyzſze u Jáná nád *plusquam* daleko *plus quam perfectum.* Dopiero *præsens*
u Jáná przy narodzeniu, iuż w pochwałach doskonałych *præter tum plus-*
quam perfectum. Ieſzcze cáła reką dziſieyſza Ewángelia Ianowe pokazuie
wysokość. *Manus Domini erat cum illo.* Z niemowlęciem Jásiem reka by-
ła Boska. Nie ma BOG co wziąć w trzy palce świátá, Jáś cáłą záſtąpił
reke, nád świát ważnieyſzy. Przenieś od dyamentu z pierścieniá do Janá w
kolebce napis. *ſuo pretioſior orbe.* Byłá reka Boska z Jásiem, był Ján
z reką Boską, y reką. Wſzak y wy ták ſwoich, ná ktorych polegacie, nazy-
waćie: moiá to reká. Byłá reká z Jásiem Boska, było y lepiey. *Ama-*
vit eum Dominus & ornavit. Jáś ná reku Boskich, to Jaś nád głowy lu-
dzkie. Obrzymiecie nád naywyzſze gory, kogo reká piaſtuie Boska! Czegoſz
ludzkie rece piáſtunki niedokazuią? *Erigunt de ſtercore pauperem!* Wynio-
ſłá nád pierworodnego Ezawa Matka Jakubá, choć kozłem śmierdział. Py-
ſzno nazbyt o rece ſwoiey Juliuſz Ceſarz kazał. *Quis non dum comperit*
illas omnia poſſe manus? W reku Boskich *omnes ſortes!* W reku Boskich
omne altum fortun. Nie pytaćie: *Quis erit?* ále *quis eſt*, nád Jánem. Od
urodzenia w rece Jáś Boskiey! wyzywa w rzecz wſzytkich, kto poydzie o
wyżſzą? Przy národzeniu Janowym mogliście śpiewać Anieli. *Gloria in*
Altiſſimis. Zacżał wyloki ále o Janie JEZUS. *Nemo ſurrexit major Ioan-*
ne. Przy pierwſzym ná świat powſtániu Ian łáską Bożą, świątobliwością
nad wyzſze, *quis putas!* Czymżeby był ná puſtyni? na Apoſtolſtwie? czym przy
śmierći Męczeńskiey. Do przeczytaney Ewangelii punkt przydam z tegoż
rozdziału S. Łukaſzá. *Erat in deſertis uſque in diem oſtenſionis ſuæ.* Był
Ian nápuſtyni do dnia pokazánia ſwoiego. Nie uczyniły dni dalſze rowne-
go naywyzſzym Jáná, ále pokazáły. Zaraz od národzenia Ján w prerogá-
tywach był, nie dopiero być miał, iáko ſobie naywyzſze formuią rozu-
mienia? Więc krzyczeć było. *Eſt magnus*, nie *erit.*

Zádumiáłą od Jáná abo do nas przeprowadźmy interrogácyą! *Quis*
putas erit? Co rozumiecie? czy będźie teiż kiedy ż lat náſzych BOGU
chwała! duſzy zbáwienie? Oyczyznie iáka pociecha? Częſte ſtyſzę *erit*,
żadnego *eſt* nie widzę! Krucze z iutrzeyſzym będźie, obietnice łaie y dźi-
śiay dawnego Rzymu wierſzyk. *Eſt, bene non potuit dicere, dixit erit*, Nie-
chcemy

chcemy, boć przy pomocy Boskiey zawſze możemy, nie chcemy mowić
ieſt zbawiennego! uſtáwicznie ſię po ięzyku nieſmaczne tłucze będzie. *Erit.*
Trzeba ſłudze zapłatę, dług kredytorowi, czynſz, abo prowizyą oddáć ſie-
rotom, Klaſztorom, Kośćiołom, ſkwierzą, iuż ná połowne y dalſze dela-
ki pozwala. Coſz odnoſzą? Snadnie będźie. Starám ſię, będźie ſatys-
fakcya. Woła ſumnienie podarte, w tym y w tym trzebá poprawy, trze-
bá porzućić do złego okazyą, czas pomyśleć w lepſzy ſpoſob o duſzy?
będźie to, będźie! O płodna piekła Matko, będźie! Bodayżeś więcey w
uſtach Chrześciańskich nie było! *Propter unum erit, quàm non unus perit!*
lámentuie Polak medytator! Dla iednego będźie, o iák liczne tyśiące giną!
Częſtokroć *erit, perit.* Polskie zaraz, polskie będźie, o gdybyś *plusquam*
præteritum perfectum zá gránice świátá przeſzło! Kiedy o BOGA, kiedy o
duſzy całość idźie, *extunc*, *in præſenti* ſtaranie być powinno! Po Dawi-
dowemu w ſprawie Zbawienia poſtępować trzebá, *Dixi, nunc cæpi.* Mo-
wię będźie lepiey, a toſz ieſt zaraz. Bodayże wſzytkim poſpolita byłá pochwa-
łá, ktorą obobliwą Zygmuntowi nápiſał Kromer. *Quo minùs præſtaret ſe-*
mel promiſſa, neque gratiá, neque odio, neque precibus, neque convitiis, ne-
que lacrymis alicujus flecti potuit. Nihil in eo fallax & multiplex. Erit fuit
idem, quod eſt! Komu rzekł Zygmunt I. Krol Polski będźie, iakby iuż
było. Zadne, prosby płacze, zadne gadania, y cenſury ſłowá Krolewskiego
nie zgięły! Podobną odwagą przyrzeczmy BOGU, obiecuimy ſumnieniu,
iuż, teſz koniec nieprawośći, iuż zaraz początek miłości BOGA y bliźnie-
go, ále bez końcá będźie. *Putas erit?* day Boże *Erit.* Rozumieſz że będźie Ach
nie pewne przy naypotężnieyſzych obietnicach ludzkie będźie! To pewne,
o ktorym rzekę. Będźieſz śmierć? Będźie! *erit.* Ale *quis putas erit?* Coſz ro-
zumieſz ia? Po złym, po roſpuſtnym, po życiu bezbożnym? Po śmierći
ſąd? Będ. *Quis putas erit!* Coſz rozumieſz iaki? Straſzny! Wieczność
zła, abo dobra, piekło, ábo niebo? Będźie. *Quis putas?* coſz rozumieſz
ktora ćię wieczność czeka? Ktorążkolwiek obeymie, zawſze będźie! Mil-
lion lat minie? będźie! Million millionow minie, będźie. Milliony, milliony, y
bez końca milliony millionow minie, wieczność będźie? Rozumieſz co to
będźie? *Quis putas?* Będźie záwſze źle? Nieſzczęśliwym ia náwieki! Będźie
záwſze dobrze! Szczęśliwym ia ná wieki! *Quis putas!* coſz rozumieſz dale-
koſz to będźie? ktorego wieczność nie przebędźie? Niewieſz? ten moment
może zacząć! Każdegoſz czáſu, gotuy śmierć dobrą, ułatwiay ſąd, obieray
wieczność
Mira

wiecznośc! Nie dufay głupcze w *Erit.* *Bedźieć* ieszcze czas do żalu, do pokuty! á kiedy z twoiego erit nic nie bedźie? *Tempus non erit amplius, Quis putas erit?* Coż rozumiesz z tobą bedźie, kiedy cie obiecáne pokućie, bedźie záwiedźie? *Errant qui putant.* błądźi, ách błądźi kto o dálekim śmierći bedźie rozumie. Ian S. od urodzenia! ty dźiś bądź własce bozey, dźiś dobry, dźiś święty! Ani zrozumiesz ná tákieć to wynidźie dobro. Iák teraz chceśz, ná wiecznosć bedźiesz? *Quis putas? Eris.*

KAZANIE
NA DZIEN SS. APOSTOŁOW PIOTRA Y PAWŁA
Beatus es Simon. Tu es Petrus. Math. 16

COśż to zá skąpstwo czásu dla dźisieyszey Uroczystośći? Przecięć dla Xiążąt Apostolskich szczodrzeysza dni dystrybuta należáłá! Zbieráć było w czasowe klepsydry to łzy Piotrowe, to poty Páwłowe, swoy dźień Piotrowi, swoy Páwłowi wymierzáć mogły! Wodzowi ludu Izráelskiego práwie dwá dni w ieden zebráło przytrzymáne słońce, dwiemá Wodzom ludu Chrześćiańskiego, czemuż ieden dźień ná trymf skąpe pisze rubrycele? Krosz ná iednym pniáku lilia y roza, ná iednym fundámenćie dwie kolumny, ná iedney kátedrze dwuch sadzał Doktorow? Zadne teátrum dwuch scen rázem nie pokazáło; Scena idźie po scenie. Wielki nieba y świátá widok Piotr y Páweł, iákże w iednego dnia teátrum idą? *Considerate & horrete*, woła Chryzostom: *Quale spectaculum tunc sit Roma Paulum videlicet ex theca illa cum Petro resurgentem in occursum Domini sursum ferri.* Zá niezwyczayną rzecz polscy pisza historycy, że Zygmunt wtory w dźiesiąciu leciech ukoronowány, ná iednym iże tronie z Oycem Zygmuntem Pierwszym zásiadał! Pozwolić Iánowi Kázimierzowi Polská nie chciała, żeby *vivente Casimiro* sukcessor obrány iednoż berło y korone nosił. Sypáłá Ludowiká zoná Kázimierzá bogáte ná to szkatuły, niżeli fundáment nowaliom, pierwey sobie grob wysypáłá, á práwie y Oyczyznie; iáko płácze Kochowski w klimákteryku III. *Nihil magis nocuit famæ Ludovicæ, quam mordicus asserta vivente Rege electio, cui præcipuum afflicta Polonia stamen, imo privilegium miseriarum nostrarum in hanc diem,*

debemus

debemus. Przywiley ná ostátnią ruine Páństwá rozłwołone ná ieden tron elekow. Prawdá, że święte godnosc [illegible] śie nie umieią. Iák para wysłał Uczniow JEZUS z Ewángelią, iák pár [illegible] kochaią. Nigdy śie perła z perłą nie swarzyła, ani cyment z dyamentem. Ponura woda bne śie z ogniem, chmura z swiátłem. Wszákże dla wszelkiey słuszności dwoiste Piotrá y Páwłá tryumfy dniem śie iednym cieśnić nie miały. A iezeli dźień ieden prácowáć miał ná chwałe Piotrá y Páwłá, żeby iáko iednego dnia w iednym Rzymie iednegoż Tyraná Nerona zwyciężyli, ták iednego tryumfowali; to przynaymniey przybiáć było Ewangelii, ktoraby iák Piotrá, ták kánonizowała Páwłá? Dyscypłya cáła Piotrowá. Ma Piotr, ma Páweł coby o nich powiedźieć! Mysli o Apostolskich pochwáłách Chryzostom y że záczáć mogł, pánegiryk, nie skończyć, zasłánia (ktoż zrowna?) nie rowna wymowę interrogacya. *Quas vobis o beati Apostoli referemus gratias? qui tantum pro nobis laborastis!* Y Piotra y Páwłá pracá świát zarobilá. *Memini tui Petre, & obstupesco.* Piotr cud pánegirystow. *recordor tui Paule, excedens mente opprimor lacrymis.* Płácz Orátorow Páweł, ze mniey oni mowić, niżeli Páweł czynił, mogą. *Quid enim dicam?* Nie wiedźieć skąd záczáć kazánie o Piotrze y Páwle? Kázda ákcya u Piotra y Pawłá czołem, kazda poczatek pochwał bez końcá! *Quot carceres sanctificasti.* Więzienia Piotra y Páwłá zá świątnice. *Quot catenas decorasti?* Kaydány apostolskie cnot y ozdob niebieskich konkátenácye. *Quot tormenta sustinuisti?* Nieznosne na chwalącyh *tormentum*, tortury męczenskie Piotra y Páwłá. *Quot maledicta tolerasti?* Znieśli złorzeczeństwá. Zadne złe słowo zostać śie nie może ná Piotrze y Páwle. *Quomodo Christum portasti?* Nosili Chrystusa przed narodámi Piotr y Páweł, y w gorę wynieśli. *Quomodo prædicatione Ecclesias lætificasti?* Kazda mowá Piotrá y Pawła, mowá wesoła. Nikomu do smutku słowo nie pádło Apostolskie. Ták ználazł co mowić y o Páwle Chryzostom (acz szukáć máteryi nie trzebá. Cáły świát Páwłowa pochwałá) Czemuż iedno tylko o Piotrze kaze Ewangelia! *Tu es Petrus. Beatus es Simon &c.* Dla świętá Apostolskiego ani dnia, áni poprawuie Ewangelii. Y dźień y Ewangelia Doktorowie Kośćielni, słuchać ich co uczą, nie poprawiáć potrzebá. Coż uczą? Ieden dźień, o iednym tylko mowiąca Ewangelia, ná uroczyste święto Piotrá y Páwłá, bierzćieśz naukę. Naymilszá Xiążąt Apostolskich Piotrá y Páwłá uroczystość, chwalącego Chrześćiaństwá iedność. To ia iedno przy dwuch rzekę Apostołach

Apostołach

ſtołách, iednemu w Trzech oſobách BOGU, iednym ſercem, y ná iedne záwſze chwałe, to ieſt ná naywiekszą.

Roku 1597 Krol Polski Zygmunt III. w Krákowie zákłada Kośćioł Swietych Piotrá y Páwłá Apoſtołow. Przy tryumfalnym huku z dział mieyskich y zamkowych pierwſzy kładzie kamień dwudzieſtego dziewiątego Czerwcá? na kámieniu nápis, iákby kámień mowił. Czym Pánow, świątobliwość y kámienie wymowne. *Sigiſmundus III. Rex Poloniæ & Sueciæ potentiſſimus, ſuæ erga DEUM Religionis, erga Principem Apoſtolorum venerationis, erga Societatem Ieſu liberalitatis, me firmum & conſtantem voluit eſſe teſtem. Credent ſuperi & inferi, quia ſaxum dicit.* Podobáłá ſie pewnie Piotrowi y Páwłowi uroczyſta Kośćiołá fundácya! Kedy kámień nie podarty, ſcyſsiy nie dzielą, záwſze ieden; *firmum & conſtantem*, tam Kośćioł dla Piotrá y Páwłá, iákiemu rownego w świecie ſzukay. Zálił ſie przed Piotrem Biskupem Werony ná Aryuſzá IEZUS, w ſukni ſie podártey pokazawſzy, że ieden Chryſtuſow Kośćioł ná cześći rozdźielił. Zal ſerdeczny Iezuſowi, żal Xiążetom Apoſtolskim, nie tryumf, ſercá wiernych podźielone. Za naywiekſzą Piotrowi godność po wyznániu prawdziwego Boſtwá Iezuſowego dźwigáć ſtatynek kośćielny. Rzekł Piotr Iezuſowi: Tyś ieſt Chryſtus Syn BOGA żywego. Rzekł IEZUS Piotrowi: Tyś opoká, ná ktorey Kośćioł wybuduie. Właśnieć rekompenſá? Y oſobliwa! Spoione do noſtwa Boskiego noſić śćiány, tryumfow Piotrowych kápitołum. Y tego Kápłana po Iezuſie naypierwſzego dopieo ingres tryumfálny, ieżeli u przyiaciaćych ſpokoyny. *Pacificus ne ingreſſus tuus?* W ſłáwnym ná cały świat Kośćiele ſwoim Salomon wyſtawił na błagalni dwuch Cherubinow z drzewá oliwnego. *Fecit in oraculo duos Cherubim de lignis olivarum. 3 Reg. 6.* To nie mogł droższego łożyć metalu ná Cherubinow Salomon? Trzyma ſie oliwá Cherubiná, Cherub oliwy. Iedno to, prawdziwa, mądry á ſpokoyny. Nigdy Cherub nie był cháłáśnikiem. Corká mądrośći, ſpokoyna cichość. *Sapientia congruit pacificis, in quibus ordinata ſunt omnia. Auguſtyn.* mowi S. Furye, głupie piekłá cory. Zgrzyt uſtáwiczny w piekle, ząb ſie o ząb łámać będźie, czemu? piekło dom głupich. Tam bogácze, ktorym Ewangelia łáie, *ſtulte hac nocte repetent animam tuam a Te.* Tám grzeſzni, ktorych nota. *Omnis peccans ignorans.* Rodźi ſie ná ziemi Mądrość przedwieczna IEZUS, śpiewáią Anieli pokoy. *In terra pax hominibus.* Kolebká mądrośći y pokoiu

iedná. Ieżeli bayká cześć prawdy nieśie, o Minerwie ſwoiey báią z dawna ſtare wieki, że przy iey narodzeniu miluſienkim ſpadem złoty deſzcz ziemie skropił. Nie kuie piorunow, złotą śieie roſe mądrość. Z błotá proſtego, z pod nog wápor, nie idźie z głowy, ktory wybiwszy ſie nád obłoki, ſtruchłałym świátem mieſza. Tłuką ſie po domu Pánny Ewangeliczne, wrzeſzczą, ſpáć nie dáią Sioſtrzyczkom. *Date nobis de oleo veſtro*: ktoreſz głupie. U mądrego w duſzy pogodá záwſze y zgodá, iáka ieſt nád Xiężycem. *Talis eſt ſapientis animus, qualis eſt mundi ſtatus ſupra lunam. Semper illic ſerenum*: mowi Seneká. Nie ſzukay mądrośći w morzu ſobie? Niepokoyne. Tylko ſie tam pokazał Duch S, Duch wſzelkiey umieietnośći: *Ipſe vos docebit omnia*, nie zoſtał. Nie puſzczaymy ſie ná morzá. Przy kieliſzkach naywiecey kłotni, bo naymniey rozumu. Potop ná rozum, wylaná z brzegu wodká, ábo wino. Szpetne miedzy przekupkámi ſwáry! iák brzydkie, ták głupie babská. Woła Infinuſta ná Anſułe. *Pes mini pacem.* Ey day mi pokoy. Ołożył záczepiony. *Quare eſ ſtultus!* Iáka mądra u Infimiſty ilácya! Głupiś, toś bez pokoiu. Nie doucżył ſie, ábo przeuczył, co nie rozumami ále rogámi chálaśnik dyſputuie. Obraz Iezuſá, Mądrośći niebieskiey báránek, áni geby otworzy, żeby pokazał żeby. Głupie wilczysko záś o ząb oſtrzy, żeby cudzą poſzarpał skore. Wſzakże nie potępiaycie, ieżeli kiedy mądrych żywiey mowiących uſłyſzycie. Wázrą niektore ſwáry pokoy. Trzebá czáſem z piaskiem pokłocić wino, żeby ſie prędzey ułało. Wádzą ſie mądrzy, żeby ználeźli zgode. Mieſza mądrość kieliſzki *Sapientia miſcuit vinum*, żeby pomieſzáne ułożyłá ſtrony. A zá nie wiecie? ze iáko *concord a diſcors*, ták bywa *diſcordia concors*? Ná dobro poſpolite niezgodá godzi. Naypiekniey zagra wiola, kiedy ſie biegły pálec z ſtrunámi ſwarzy. Nie oświeci krzemien, ieżeli z ſtalą nie skrzeſze. Niech da pokoy roli goſpodarz, że ią żem nie kraie, y kłoſek złotego żniwá nie wzrośnie. Wywodź wyſoko śćiany czworzyſte, niedzielże ná okná y drzwi? chlew ábo więzienieś wybudował. Proſtym pniakiem zgnie Lipá, świetym ná ołtarz nie poydźie, ieżeli dowcipne dłuto boku y tego y owego nie zákroi. Rozumne poſwarki, zgodá ná chwałe. Naypewnieyſza pokoiu nádzieia, woyná zwáwa. Zgodni długo dway Senátorowie zá Zygmuntá II. powádźili ſie. W zgodźie tylko prywatnego dobrá nie publicznego ſzukali. Uſłyſzał wádzących ſie Stánczyk krolewski, w głos krzyknie. *Triumphate Poloni N. & N. litigant.* Tryumfuycie

Polácy! Ten y ow Iegomość po wadźili ſię! Nie ládá Cherubiná koncept, rozdwoić ſtrony, żebyś ziednoczył, podźielić, żebyś poiednał. Więc pieknie Krol ſpokoyny Salomon, w kośćiele, w domu pokoiu, Cherubinow nauczycielow iedności, z drzewá pokoiu wyſtawia. Co ia mowię, czytam w Neoteryku. *Non pulchrius Cherub formatur & colitur, quam ligno pacis.* Od dwoiſtych Sálomona Cherubinow, obroćmy oko do Piotra y Páwłá. *In oraculo duo Cherub:* Piotr y Páweł dwá w kośćiele Chryſtuſowym Cherubinowie. Uczynił Oćiec niebieski Piotrá Cherubinem. *Caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui eſt in cælis.* Uczynił y Páwłá. Do trzeciego niebá wźięty, tego ſię nauczył, *quæ non licet homini loqui.* Po wźięćiu Duchá S. Piotr y Páweł mogli mowić z Cherubinámi, y dyſputowáć *de loco.* Piotr głowá Apoſtołow, y rozumu. Nauki o Bogu ſummá. *Petrus ſummitas Theologorum,* według Dámiana. Páweł, *Doctor gentium.* Głowá Páwłowá dom ludzkiey y Boskiey mądrośći. To iey przypiſuie Labbe. *Hoc aput humana ſapientia domicilium eſt & Divina. Inſedit ſe utraque huic capiti, ut illud impleret. Hoc caput altius terris, raptum eſt, & vultus Angelis permixtus pene Angelus fuit.* Tylko imienia Cherubinow niedoſtawało Piotrowi y Páwłowi. Kiedy Piotrá y Páwłá narody ſłucháły, rozumiały że Aniołow, ábo Bogow. Pilnował Cherub ráiu, żeby nie puśćił człowieká. Pinowáli Piotr y Páweł, żeby wprowádzili człowieká. Nie miecz ále klucz w ręku. Pod kluczem ray Piotrowym: komu otworzy, otwarty będźie, komu zamknie, zamkniony. Ták czułych ná dobro nászé Cherubinow iákże uczćiemy? *Non pulchrius colitur Cherub, quam ligno pacis.* Budúyćie ołtarze z drzewá oliwnego. Pokoy, zgodá ſerc chrześćiáńskich, uroczyſty Xiążąt Apoſtolskich tryumf, o iakim Rzymſcy tryumfatorowie áni ſłyſzeli. Tego ſię u ſwoich Uczniow Piotr y Páweł w żyćiu, tego y po żyćiu domagáią. Prosi Piotr. *Ante omnia mutuam in vobis metipſis caritatem continuam habentes.* Proteſtuie Páweł. *Si charitatem non habuero, nihil ſum. Soliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus Spiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Ad Eph: 4.* Zá nić wſzytkie uroczyſtośći Apoſtołom, ieżeliśćie niezgodni. Idą zá Bogiem Piotr y Páweł. Y im zgodá wierzących, iedność modlących, ofiárá, ktorey nie doydą y tyśiączne woły pobite. W iedney ręce Piotrowey dwá klucze po obrázach widziemy. Obraz chwały Apoſtolskiey, iedność. Ták kluczom podpiſał Poetá.

Clavis

Clavis quid geminata, manu ſe ponit in una?
Credibile eſt pingi ſic voluiſſe Petrum.
Quæ, diviſa duo nexum committet in unum
Ita venit vera laudis imago Petri.

Gdźie ſą iedno dwa y więcey; Tam ſię Piotra imię świeći. Ktore maćie klucze Polacy, po herbách, po bramach mieyskich, po urzędach, ſkupiaycie w iedno, bramę otworzyćie prawdźiwych tryumfow Piotrowi. Dla teyći rozumiem przyczyny w herbách Papieskich dwá klucze w iedno złożone. Piotra S. tryumfalny obraz, iedność. Po wźiętym z klaſztoru Káźimierzu I. ná tron, wźięli miedzy innemi y tę kondycyą Polacy, żeby corok groſz do Rzymu ná lámpę S. Piotra poſyłali. Zwalała ſię dániná, Swięto Piotrze. Y rzecz naymnieyſza ná cześć Apoſtolską uczyniona tylko niech będźie przy iedności, będźie uroczyſte święto Piętrze. Przypátrował ſię ieden z Doktorow zamknionemu w Arce Noemu. *Incluſit eum Dominus deforis,* y pytał? Coſz też zá poćiechá kilká mieſięczne Pátryarchy więźienie rozrywałá? Domyślá ſię. Solenne *gaudium fuit, alta pax & unitas animantium in Arca.* Uroczyſta Noego radość, pokoy, iedność zwierząt w Arce. W Arce Noe, w Kośćiele Piotr głową. Arká y Kośćioł iedno. *Fac tibi arcam, fac tibi Eccleſiam.* Tłumáczy *gloſſa interlinearis.* Bogata ſzkátułá, Kośćioł. Co w Arce rozmaitość zwierząt, ptáſtwa &c, to w kośćiele rożność narodow y rozumow. Ták rozumie Auguſtyn S. *Quod cuncta animalium genera includuntur in arca, ſignificat, quod ex omnibus gentibus, nationibus Eccleſia congregatur.* Ná gorach Arká Noego, na wyżſzych Piotrowa ſtanęłá. Olim duſz Noe od potopu záchował: chceſz wiedźieć ile Piotr y Páweł zbáwił? zlicżże piaski morskie. Y ćień Piotrowa zdrowiem, y chuſtká Páwłowa zbáwieniem. Y w odpoczynku wiecznym prácuią około świátá Piotr y Páweł. Pátryarchow zbawienia naſzego, coſz zá ſolenną uroczyſtość? pokoy wierzących. *Solenne gaudium Patriarchæ in Arca, alta pax & unitas animantium.* Nie ſzarpćie Lwy zwierza pomnieyſzego, nie mruczćie niedźwiedźie, wilcy nierzucayćie ſię ná niewinnych barankow, iáſtrzáby ná gołąbkow, kobuły ná skowronkow: zgodą dźieci przy święćie Piotra y Páwła, poćiechę ná źiemi máią, iáką w niebie. Co to ieſt? że Moyżeſz pierwſzy dźień od Paná BOGA ſtworzony; nie pierwſzym, ále prze iednym. *Factum eſt veſpere & mane dies unus. Gen. 1.* Chybá zá iedno u Moyżeſza *unus* co y *primus.* Do wſzelkiego

kiego

kiego prymactwa Marſzałek, iedność. Od iedności y Polská tytuł Prymáſa dopiero w roku 1416 wzięłá. Długie były miedzy Krákowskim Biskupem, Arcybiskupem Lwowskim y Gnieznieńskim kontrowerſye o prerogátywę koronowánia Krolow y Krolowe. Ná Concilium Konſtancyeńskim pogodził roznice Mikołay Arcybiskup Gnieznienski, tákiey powagi u Concilium, że w ten czas gdyby był chciał (piſze Bielski) Arcybiskupá Gnieznieńskiego przemienić mogł w Biskupá Rzymskiego. Do Gnieznienskiego Arcybiskupá, dekretem przyłączył Krolewską koronácyę, y tytuł Prymaſa wyiednał. Iedność, dom pierwszeństwá! Wiecey o iedności trzyma Moyzeſz, iednoczy iednego z pierwſzym. Podobny dźień Piotrowi y Pawłowi pierwſzy w uroczyſtości będźie, ieżeli ieden w zgodźie naſzey. Przy *unitatem* ábo przy láſce y pierwſzey lidzbie námálował Symboliſtá oczek ábo cyfer dwadźieśćiá: przypiſał. *Quod tantum valeamus, ab uno eſt.* Ták wiele liczyſz w cyfrach millionow, cáłá ſummá od iedności ieſt. Znieś *unitatem*, dwádźieśćia cyfer zá iedno nic nie ſtoią. Nabożeńſtwa náſze do SS. *Piotra* y Páwła prozne cyfry, poydą w wyloką lidzbę, tylko niech ſie wiążą do *unitatem* do iedności. Bądźmy wſzyſcy iák iedno. Stworzenia ſu Bogá poiedynkiem, dobre. Codzień *Vidit DEUS, quod eſſet bonum*. W iedno wzięte dnia ſzoſtego, arcydobre. *Et erant valde bona.* Iáko uważył Augyſtyn *S. Meliora ſunt ſimul omnia, quam quaelibet ſingula.* Kontenci z nabożeńſtw naſzych SS. Apoſtołowie, będą ie wyſoce wychwaláć. *Erunt valde bona*, tylko niech będą *Simul omnia* wſzytkich iák iednego.

Coſz o iedności rzeczemy naſzey? to podobno iedno! że niechęciámi poſzárpána, záwzietościami podárta, oſtremi gniewámi pokráiána, ſwyſyami popłatáná. Spytamy ſie naprzod. Ieſtże-śmy iedno z Bogiem? O tę iedność prośił Oycá niebieskiego Syn Boży dla wſzytkich wierzących. *Rogo pro eis, qui credituri ſunt, ut & ipſi in nobis unum ſint. Ioan.* 17 Smieie śie z iedności BOG náſzych, iák z Adamowych! *Ecce Adam quaſi unus ex nobis!* Iednoczy człowieká z Bogiem miłość. Nie wiele w ſercu miłości Boskiey, toć y iedności! Ktoſz z nas z dźiſieyſzym Piotrem proteſtowáć ſie Iezuſowi może? Ty wieſz Pánie, że ćię BOGA moiego kocham, kocham. Ktoſz z Páwłem śmiele záwoła? *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* Ktoż mię oddźieli od miłości JEZUSA moiego? Ach! Páwle S. nie trzebá utrapienia, perſekucyi, uboſtwá, nie trzebá głodu, nágości, nie trzebá mieczá, śmierći! ládá ſłowko, ládá pociecſzká! ledwo zysk nie ná ſzeląg

ſzeląg od miłości oddźiela Iezuſowey! Iánuſz Xiąże Oſtrowskie za przykładem Brata ſwoiego Konſtantyná, ſchizmy ſie wyrzeka, idźie do unii. Náwroceniem ſie do prawdziwey wiary, ták od ſiebie odwrocił ſerce Oycowskie Xiążecia ná Oſtrogu Bazylego, że go nie tylko ná oko, ále y do pokoiow Xiążecych nie dopuścił. Cały rok w osobnym zamkniony mieſzkániu, tylko ſług, z ktoremi iadał, tylko Popow Schizmatyckich widział. Do izby Iánuſzá o pułnocy raz przydźie Ociec, nad Synem ná ziemi miedzy ſługámi śpiącym ſtanie, ſzabli dobywſzy rzecze. O Sudermánie (ták zwał wiernych Polakow dla Zygmuntá Krolá, ktory był Xiążecem Sudermánii) teraz pod żelazo przyſzedłeś Oycowskie! Porwie ſie ná te ſłowá Iánuſz, y rzecze. Iáśnie Oświecone Xiąże niegodna rzecz, żebyś Oycowskie żelázo krwią pod ſynowską, oto ſzablá moia, oto kark. Mnie zá wiárę śmierć, życie. Oddźielić duſzę od ciałá możeſz, nie możeſz Iánuſza od Swiętey Unii. Tylko weſtchnął Ociec, y odſzedł. Z rocznego więzienia wyniść do Ceſarskiego woyská pozwolił w roku pietnaſtym Xiążećiu. Iane: O gdyby odważnych przy Iezuſie Ianuſzow wiecey! Nikt ſie do mieczá nie bierze, á świętę targáią ſie ligi, rwą iedności! Rąbcie ná cząſtki ſerce perſekucye, nieprzyiáźni, od iedności z Bogiem moim nigdy nie oddźielicie. A z bliźniemi iákżeśmy iedno? Z temi mieſzkamy, z temi iemy, mowiemy, pijemy! á od nich ách iák ſercem dálecy! Dawnego Chrześciańſtwá iedności kedyżeśćie? wſzytkich iedno ſerce, iedna duſza! Niewiem czyliby dziś drugą znalazł parę, ktorą opiſał Póëtá. *Nos duo concorde anima moriemur in una!* Nie czynią do łátwey inwencyi nádzieie owe codźienne po domach cháłáty, wrzaski, trzaski, przeklęctwá, zgrzyty, nárzekánia! Otworzyſz drzwi do czeſtego domu, iákbyś bluźniącego piekła uchylił. O niezgody Kátolickie coſz ná ſądźie Bożym pogánnowi Senece odpowiecie? Wſzytkich on role zá ſwoie, ſwoie poczytał zá wſzytkich, iakby on w wſzytkich, w nim żyli wſzyſcy. *Ego terras omnium tanquam meas video, meas tanquam omnium.* Podobniey wierſz iedności u Marcyaliſza. *In quo me videas, ſpeculum mi Plance requiris. In quo Te ſpeculo, me quoq; Plance vides.* Kiedy ná ubłagánie Bogow dawny Rzym ofiary wymyslał, po wſzytkich Senátorach, Pánach, idźie z ofiárą Traian Ceſarz. Ciekáwie wyglądáią wſzyſcy Ceſarskich ofiar. Przynosi Tráian pozbieráne przymowki, liſty Sátyryczne, paſzkwile, poſpiſane urázy, y to wſzytko ná ogień rzuca, żeby práwie nic niebyło, coby miedzy Ceſarzem á poddánemi rozniło. Co kiedy

kiedy widział y ſłyſzał pogański Kapłan, záwołał. *Hæc eſt gratiſſima victima cælo!* Otoż naymilſza Bogom ofiárá! Ieſmość Páná z poddánſtwem, poddánſtwá z Pánem! Y cieſzkoſz ſie záć odważyć ſie ná akt podobny Chrześciáninowi! ná co ſie bez podobnych przykłádow rezolwował ochotnie Ceſarz Pogáńſtwá! Przy uroczyſtości Piotrá y Páwłá ſerdecznych miłości BOGA y bliźniego Profeſſorow, zbierzmy liſty, karty przycinaiące, przypomnimy mowy ſzarpiące, zbierzmy wſzytkie do uraz okázyie, rezolutnym ſercem złożmy ná ołtarz Apoſtolski, cokolwiek rozni z bliźnim, z ſąſiádem, w ogiń świętey miłości wrzućmy, ále ták, żeby w pozoſtałym popiele áni iskierká dawnych niechęci nie tlałá. Z pod kluczá niebieſkiego użyć świętey miłości Piotrze? Do mieczá Páwle? *Utinam abſcindantur, qui vos conturbant!* Przeiednaymy ſie z Bogiem przez ſzczerą ſpowiedź y poprzyſiężoną popráwę, z bliźnim przez prawdziwe uraz darowánie y reſtytucyą, ieżli potrzebá ſzkod ná ſłáwie, ná fortunie. Ták piękne poiednánie będźie uroczyſtym świętem Xiążętom Apoſtolskim. Rzeką y oni nad nabożeńſtwem náſzym. *Hæc eſt gratiſſima victima cælo.* Ale co iá do Rzymu po przykład chodzę, domowy będźie milſzy. Anna Chodkiewiczowa Xiężná Oſtrowska, Woiewodzina Wołyńska długo záłośna, że Oćiec iey Alexander Xiążę ná Oſtrogu, przy śmierći do kośćiołá Rzymskiego katolickiego przyłączony, do uczeſtnictwá modlitew od Klemenſá *VIII.* przyięty, w ſchizmátyckiey leżał Cerkwi, myśliłá o tránslacyi. Wymyśliłá odważnie, uczyniłá odważniey. Woienny zawſze Alexander nie mogł ſie ruſzyć z grobu bez woyská dla uporu Schizmátykow. Dopuśćili bo ſił na przećiwko nie mieli, przenośin. Wſzakże w krotce zebráło ſie cáłe poddáńſtwo ná Páná; ſzli oślep ná armaty, ná ſzáble, gináć gotowi, byle gineła y Xiężná. Nigdy ſtáteczne nie ſłuży rebellyi ſzczęśćie. Poginęło rebellizantow bez liczby, kátow y kaydan nie ſtawáło ná pozoſtáłych. Poſzłá ſpráwá na Trybunał. Popow 46 Schizmátyckich ná wygnánie, herſztow, ná ćwiertowánie, páſow darcie, rąk ucinánie, ná ogień ſmolny, na kołá, ná gruchotánie kośći; innych tumultuantow pod miecz skazano. Dopiero płácz, ryk żon dźieći, żegnáią ſie, y iuż práwie ták ći ták owi przed exekucyą umieráią. Przyſzedł czas, więc więźniow ná zámek żeby ſłucháli dekretu prowádzą. Strách, wſtyd, ſumnienie zá tyśiącká ow y śmierći. Pátrzcie? iak piękną ná cáłe wieki wyſtroiłá ſcenę pobożna Pani. Odkowáć z kaydan więźniow, odſtroić z mánel, miáſto placu śmierci do páłácu, miáſto ſtoſow do

ſtołow

ſtołow prowádźić każe, przed IEZUSEM Ukrzyżowánym uklęknie, wſzytkie poddáńſtwa urazy w rány złoży Iezuſowe, ná znak ſzczerey zgody, zá ſtoł záſiądź, uczęſtuie, udáruie, do domu zdrowych y weſołych rozeſle. Iáka po Oſtrogu weſołość! iákie okrzyki! tryumfy! ktoż poymie? większey nigdy w Oſtrogu Uroczyſtości nie było, przydáie hiſtoryk. Nie małż podobno człowieká, bez ſwoiego nieprzyiaciela. Y niewinną rożą ćiernie kole, ſzczypie wilk báránká, goni kobus skowronka. Rozumieycież że ſtawa przed wámi Piotr y Páweł, z Ukrzyżowánym Iezuſem: ná cześć Apoſtołow ſerdeczne urazy, y przećiw nie zátopćie we Krwi Iezuſowey, rozroznione poiednaycie áfekty, dáruycie krzywdy będźie Piotrowi y Páwłowi z iednośći uroczyſtość, zá ktorą Páweł zwyćięſkim mieczem od nieſfortunnych záſłoni zámachow; Piotr iednym kluczem do fortun doczeſnych, drugim otworzy dowiecznych.

KAZANIE

NA DZIEN NAWIEDZENIA NAYS. PANNY.

Abiit MARIA cum feſtinatione in Montana. Luc. 1.

POſzłá śpieſzno MARYA w gory. Abo puśćmy ſie w drogę zá MARYĄ? Proſty y niemylny do niebá gośćiniec, ślad MARYI. Ale ktoż dogoni? Nie wydoła skrzydláſtemu biegowi nog połománych kálcka; Olbrzymowi Karlik, Orłowi wielkich skrzydeł, mała Czyżyná. Przecieſz że *Aquila provocat pullos ſuos ad volandum*, ieżeliśmy orlętá Krolowy náſzey MARYI, wzbiáć ſie zá Máćierzyńskim trzebá przykłádem. *Filii Matriſſant.* Leci nie idźie ná pociechę Elżbiećie, ná pomoc Iánowi, ná chwałę Syná Bożego MARYA. Uczmyż ſie! Kiedy idźie o BOGA, o zbáwienie ſwoie ábo cudze, bráć skrzydłá miłość Chrześćiáńska powinna. Nie wiele w ſercu mam Duchá Bożego, ieżeli do cnoty len ze mnie. *Neſcit tarda molimina Spiritûs S. gratia.* Aż ſześć skrzydłaśći Duchowie niebieſcy iedni, á drudzy ogniem. *Qui facis miniſtros tuos ignem urentem.* Abo latáć, ábo ták zapalić ochoty trzebá, kiedy wola Boska woła, ábo przyſługá bliźniego. Ćieszyłem ſie, kiedym widźiał proſtego kmiotka wybieráiącego ſzelągi z orłámi ná Kośćielne potrzeby. Mowił: wylećieć trzebá, kiedy o cześć Boską idźie. Smiech u wſzytkich tardum *mobile*, rucha ſie do dobrego, á ſtoi; poſtępuie, á w zad ſie ábo oglądá, ábo

coſa

zofa. Piekny Iana *III.* Kroiá Polskiego tytuł w panegiryku napiſany. *Ioannes III. Rex Poloniæ, Fulmen Orientis.* Leniwiey piorun, ſpieſzniey Krol Ian ná nieprzyiaciela wiáry Chryſtuſowey leciał, y zwyciezał. Nie mogli ſie wychwalić predkosci w Stefanie Czárnieckim y ſami nieprzyiaciele. Lata nie chodźi, dopiero ſie tu pokazał, iużci w inſzey ſtronie zwycieza! W piora ſwoich Uſarzow przybierá Polská. Nie zołwiow ále orłow chce z piorunem ná woyska nieprzyiazne. Tey zwycieſzkiey chyzości náuczyli ſie Polacy od Krolowy ſwoiey. *Abiit cum feſtinatione.* Bodayżesmy ią trzymali w cnoty okázyach! choćby trudne, choćby iak przykra gora niedoſtepne były. *Abiit cum feſtinatione in montana MARIA.* Spieſzney drogi u MARYI inna ieſzcze daie przyczyne Ambrozy. Spieſzy, bo ſie cieſzy że ſłużyć Elzbiecie idźie. *Feſtina præ gaudio.* Szczeście naſze, pociecha MARYI. Spieſzno idźie! bo kocha przyſługe. *Affectu urgente, non ſexu.* Nigdy ſie zołwiem prawdźiwa nie pieczetne miłość. Radby wyleciał ná pomoc, kto kocha. Spieſzno idźie MARYA! przykład pánieńſtwu zoſtáwić chciałá, żeby ſie po ulicach, po rynkach, po drogach nie báwiło. Przedayne perły, co uſtáwicznie po otworzyſtych kramách wiſzą! Nie zádługo poydźie lilia w błoto, ktora w dzbánuſzku całodźiennych po oknach widźiſz. Nikt ſie z niebeſpiecznym płocho nie popiſuie krzyſztałem, chybá kto ábo makuły, ábo ſzkoły drogiego ſpecyałá ſzuka. *Diſcite Virgines non circumcurſare alienas ædes, non demorari in plateis, non aliquos in publico miſcere ſermones. Maria feſtina in publico, manſit apud cognatam ſuam tribus menſibus.* Spieſzno idźie MARYA! bo w gorę. *Quo Deo plena niſi ad ſuperiora cum feſtinatione contenderet?* Ambrozy. Nie umie tylko lecieć w gorę cnoty y chwały MARYA. Iuż teſz to nie dla naszych nog gośćiniec? Przy pogorskich náwiedzinach dała MARYA przykład ſpieſznych wyſokości, da przy błogoſłáwieńſtwie Macierzyńskim ſiłe. Gośćiniec od goſczącey MARYI, ſpieſzny wzroſt nádźiei niepoziomych. Nie łátwiey, iáko przy Náwiedźinach MARYI predko powſtáć, y uroſć wyſoko. Niech bedźie y mowa *properè*, wſzákże z iednym *proſperè.* Ad M. D. G.

Pospolicie iak z kámienia fortunne miedzy ludzmi powſtáią przybyſze y wzraſtáią. Karze BOG chciwe predkiego powſtánia ambicyi; im uśilniey z uniżonych dołow dźwigáią głowe, tym leniwie y wynoſzą. O iednym u Dánielá kámyku czytam, ktory bez cudzey promocyi, *ſine manibus,* nowym powſtáuia ſpoſobem, bo ſpadkiem z wyſoka, ledwo nie tymże, ktorym

ktorym ſpadł poſpiechem. w wielką gorę wyroſł. *Crevit in montem altum.* Bayka, Deukaliona y Pyrrhá; żeby z posianych kości tegoſz momentu lud zbroyny powſtał. Czeka czáſu rolnik y ogrodnikow, żeby doſzłe żniwo, ten, żeby kwiát z kwatery, frukta zbierał z drzewá. Sto lat ſwoiey dąb doroſta wyſokości. A Xieżyć, żeby práwie mo nie nowey doſzedł pełni, dwunáście ſwoiey ráchuie kreſcens. Niechce ſie iákos dáć wiáry Kromerowi, opiſał w Krakowie kim dźiecie, ktore oż ſie urodźiwſzy, dźiś ták uroſło, że trzech doroſło łokci. Zartował poufalſzy przyiaciel z Jedrzeiá Gorki, Káſztelana Poznáńskiego, Generała Wielkopolskiego. Gorko, Gorko! kiedyſz poydźieſz w gorę? Toć żart poufálſzy. Przewyzszałá á Gorka cnotą y złotem gory, iáko widźiał hiſtoryk Polski Orzechowski. *In quo [hoc eſt Gorka) quod Platoni Philoſophorum DEO difficile videbatur, utrumque excellit, ut ſumme opes cum ſumma virtute in eodem homine poſſent ſtare. Nihil in Polonia illo ditius, nihil etiam melius.* To prawdá! że iákos nie ſporo gorki rosną w gory; łatwiey rozłazą ſie págorki w doły, nizeli kto na podskákuie w ſtampy. Na wiedzinach MARYI chwała, przy ſtey gosćinie, predki wzroſt fortunnym Kreſcencyuſzom! Nie łatwiey, iáko przy Marce Náwiedzáiącey drobnym ſpieſzno powſtać dźieciom. Władyſław Iagello kiedy pierwſze Náwiedzenia Nayświetſzey Pánny świeto po świecie rozgłoſiło ſie Katolickim: Roku 1394 pod tey tytułem wybudował w Krakowie Kościoł ná Piasku. Nie miedzy proſty ſypcie popioł Kośćiołá MARYI piaski. A ni perłowe Hydaſpy, áni złote Hermy przy tych piaskách zá atom wazą. Y to nowália! Nie ná piasku, ale ná opoce, kto ná piaskach Náwiedzáiącey MARYI buduie. Cieſzka po innych, łomiſta po tych piaskach do wſzytkich fortun drogá. Do tych piaskow weſołe dźieci! predzey tu domy fortunne, niżeli w poſpolitych piecyki wyſtawicie. Naſypcie mi ná oczy piasku, ieżeli wątpie że przy Náwiedzáiącey MARYI, cudow, dobrodzieyſtw iak piasku. Nie boycie ſie przy MARYI nawiedzinách plag bieżuiących. Z Swietego MARYI piasku bierz nie bedzie. Y ſt zá pokutuiącym piaski, pogrzebią, ieżeli wina iáką w przychodzących znayda, wypieknią, ieżeli brud; wypoleruią, ieżeli rdze grzechową. Do MARYI náwiedzáiącey z piekn[illegible] urośnienia myslámi? Łatwiey niżeli w tr piaski, podnosi ſwoich Dewotow y Dewoty w piekne wyſoko MARYA. Ná urodzaynych piaskach y naypiekniey ſze y naypredſze zytá. Po innych niwách ieſzcze w trawie, po piaskách iuż w ułożonych wyſoko kopách. Ná piaskách MARYI predſza kreſcencya; Kogo Mácierzyńskim náwiedzi

Oo [illegible] wiedzi

wiedzi miłośierdźiem, śpiesznieyszym bogáci wzrostem. Należy do Kollegium Iárosłáwskiego Pánny MARYI w polu, niwá, zowie śię niwká Pánny MARYI. Nikedy prędsze, nikedy pięknieysze nie wzrasta żyto. Chleb z niego rowna pszenicznemu. Obszedł polá Egypskie Iozef Pátryárchá, tákie záraz powstało żniwo, że pszenicá gory piaskow morskich przerosłá *Gen:* 41. Spiesznieyszego błogosłáwieństwá Nawiedzáiąca MARYA ná Piasku. Prędzey tu rzucona pszenico wzrost, niżeli piasek znáydźiesz.

Luc. 1. Dźiękuie Záchárys Oćiec S. Iana PANU BOGU zá zbáwienne náwiedzenie Izráelá. *Benedictus Dominus DEUS Israel, quia visitavit & fecit redemptionem plebis suæ. Et erexit cornu salutis nobis.* Błogosłáwiony BOG, náwiedźił Izráelá, wykupił z niewoli, y wywyższył. Bodayże ludzkie wizyty Boskim podobne były! ná wolność Boskie, często ná niewolą wyprowadzáią ludzkie! wykupuią Boskie, záprzedáią ludzkie. Boday był nie postał u Ewy z wizytą wąż wykrętny, zá iedno iabłko áni ráiu przedáłáby była, áni záprzedałá cáłego narodu ludzkiego w niewolą, z ktorey żeby Syn Boski Synow ludzkich wykupił, Krew naydroższą wylać potrzebá było. Wysłałeś Iozefá Iákubie náwiedźić bráci? *Vade, & vide, si cuncta prospera sint erga fratres tuo.* zgubiłeś Syná, poydźie zá trzydźieśći srebnikow w niewolą. Czemusz u owego Iegomośći tá záprzedána? owa máiętność przez zastaw uwięziona? Ieymośći perełki, kanaczki ná tenderie, drugie u kredytorow dyszą? Częste po trybunałach, po publikách wizyty sprowadzáią kupcow ná fortunę, ábo więzy. Czyli śię raz náczytaćie smutnych gázet Rodzicy. Wysłaliśćie Syná, w náwiedźiny do cudzych kráiow, przedáliśćie dźiecię. List za listem leci. Trzebá tyśięcy ná wykup. A podobno wolne záprzedáły peregrynantá wizyty. Ná swoie oczy list czytałem. Pisze imieniem Pan Polski z synowskim do Mátki. Syn do Polskii nie powroci, aż ná wyzwolenie przyidźie dwádźieśćia tyśięcy tynfow. Wybieráiącego' śię ná wizytę słyszałem Páná.' Iádę ná iarmak. Ná iarmak? to ábo kupować, ábo przedawać? ábo oboie? O często tánie iármárki, wizyty! Przedayny wstyd! przedayna poććiwość y fortuná! Trzech wizyt pozwalał Ambrozy białym głowom przez żyćie: do kośćiołá ná chrzest, drugi raz do ślubu (ieżeli śię táki żyćia sposob podoba) trzeći do grobu. Wszakże nie ná wszytkie narzekaymy náwiedźiny. Strzeże Duchá nie gubi, nábywa nie przedáie częsta wizyta. *Visitatio custodivit spiritum. Iob.* 10. Niebyłaby pszczołka nie ważyła, gdyby od lipy do lipy, od łąki do łąki nie latáłá. Szácuie niebo święte

święte droszki *ad limina SS. Apostolorum,* do Kompostelli, y ná inne mieyscá święte. Drogá często pomoc z wizyty. Wizytatora tytuł sámemu BOGU pilno dáie. 2. Mach: 3. *Visitator & adjutor loci illius est DEUS.* Szácowna po zakonach godność, Wizytator. Niesżacowánego Pánieństwá Pánny, Wizytki. Pusz zona z Arki Noego gołębica świát zwiedziwszy z pełnym kwiátem y pokoiem do domu wroćiła. Z nawiedzin świátá podźiennego słońce do nas z tymże złotym promieniem wraca z ym ogniem y świátłem. Nawiedźić chorego, ubogiego, więźnia, uczynność, ktorą cáłym szácuie niebem IEZUS. Na sądzie ostatecznym, tákie popłacać wizyty będą. *Venite benedicti, infirmus eram, & visitatis me, in carcere, & venistis ad me.* Tym czasem mnie pierwsza koniunkcya: *Visitavit & fecit redemptionem,* chwyćę śię drugiey: *Visitavit & erexit.* Kiedyż śpiewał święte pieśni Záchárya? Kiedy Nayświętsza MARYA dom iego náwiedźiłá. Pátrzćie? przy Náwiedzinách MARYI tuż zaraz idźie *erexit.* Nierozerwány Náwiedzin MARYI. Bozey towarzysz, powstanie nasze. *Visitavit & erexit.* Nie trzebá do powstánia pracy, dosyć że MARYA nawiedźi, iużeś powstał? *Visitavit & erexit.* Náwiedźiłá leżącego na chorym łożku Kostkę, *& erexit.* Bez żadney trudnośći powstał, y ták wyrosł, że BOGA dosiągł. Nawiedźiła MARYA z Kostką Polakow pod Chocimem, w mocnośćie niezmiernego przybyło serca; urośli, depcąc po Xiężycu Tureckim mogli. Nawiedźiła w Kanie Galileyskiey weselą ych, cudownie winu skakać náczyny kazała. Dopiero w naczyniach woda, iuż za iey przyczyną wino! dopiero ubostwo, iuż dostatek, iuż wino gorą płynie. *Impleverunt usque ad summum.* Mowićie ná przywitanie miłego gośćia, przyszło mi z nowiną na przyśćie w dom moy twoie. To komplementa. Przy nawiedzinach MARYI prawdá. Prosi Kośćioł, MARYA upraszá. *Visitationis ejus votiva Solennitas pacis tribuat incrementa.* Przy gośćinie Nayświętszey MARYI rośnie pokoy, z pokoiem wszystko dobro. [W szkole Po tyce dwoiste ie... incrementum, abo... rosnieniec; *breve & longum.* Krotkie, co śię prędko mowi, długie, co długo. Przy Nawiedzaniu ey MARYI y prędki wzrost, y na długo. *Incrementum breve & longum. Abiit cum festinatione in Montana.* Oblubienicá niebieska *Cant.* 6. namawia Oblubieńca ná deambulacyą. *Egrediamur in agrum, mane surgamus in vineam, videamus, si floruit vinea, si flores fructus parturiunt.* Idą ná wizytę do ogrodá, y rázem kwiátu, rázem szukáią frukru. Ták spiesznych urodzai nie wiem żeby ktore pokazały wizyty. To wiem, że przy nawie-

Náwiedzeniu Maryi, rázem kwiat, rázem frukt wyrasta fortunny. Dobrze Swięto dźiśieysze prośći náзywáią świętem Nayświętszey Pánny Iagodney. Nie kwiat, ále záraz iágodá szczęścia doyrzała przy Náwiedźinách Nayświętszey Maryi. Iák łátwo iagodę zerwáć y zieść, ták powstáć przy náwiedźinách Mácierzyńskich. Nad kwiatem rożanym ná wschod słońca piękne powstáiącym y pierzczone liście rozwiáiącym nápisał Symbolistá. *Quam facili collo te veniente levor*! O iák łátwą siłą ná przyscie słońca w piękną gorę szyię wynoszę moię! Wybráiá iáko Słońce Marya, dokąd náwiedzaiące wysyłá promienie, śpieszno do fortunnego dom y duszę wyprowadza wzrostu. Náwiedźił Bolesław Chrobry pięciu Pustelnikow, Benedyktá, Iáná, Máteuszá, Izááká, Krystyná, w lásach Kázimierskich w wielkiey Polszcze, że przy Krolewskim náwiedzeniu w bogátą fortunę o ieden dźień urośli ubodzy Pustelnicy, rozumieli rozboynicy; nástępuiącey nocy nászli cháty; á że odebráć rozumiánego złotá nie mogli (cokolwiek Krol zostawił, odesłáli) przez tyráńskie kátownie odebráli żyćie. Więcey o náwiedźinach *Krolowy* niebá y ziemie rozumieycie! Kogokolwiek łáską náwiedzi Mácierzyńska, ubogáci w momencie szczęściem, ále ktorego nie odbierze żadna złość rozboynicza. Cosz dalekich prawdzie szukam dokumentow? Dom Zácháryaszá y Elzbiety, domem argumentow *de fide*. Náwiedźiłá Zácháryászá, Elzbietę! Záraz przeszedł dawnych Prorokow Zácháryasz, prym otrzymał miedzy nowemi. *Ultimus Propheta legis, Gratiæ primus*. Tákie mu nápisał elogium Labbe. Elżbietá ták się rozrosłá, że poiąć szczęscia nie może swoiego! *Unde mihi est!* Ián pierwey urosł, niżeli się urodził, pierwey *plus quam Propheta, plus quam Angelus, plus quam homo*, niżeli widziany *homo*. Wyskocz w mácierzyńskich wnętrznosciach Iánu! (*Vir omnino magnus, intra uterum Matris, verbum verbi Lab:*) y wymownym wyprobuy milczeniem, że nic łatwiey iáko przy Náwiedźinách Maryi prędko powstáć, y urość wysoko.

Mamy w Polszcze domy Boże náwiedzáiącey Elzbietę Maryi náczesć; mamy po Kośćiołach Ołtarze, mamy pod tymże tytułem Kongregácye. Ktorego zálił Krol Iagello Kośćioł ná Piasku, tegosz Iádwigá żona iego w Krákowskim Kośćiele Ołtarz wystáwiłá Náwiedzáiącey Maryi, á drugi rázem Swiętey Anny, ná znák, że z Náwiedzáiącą Pánną rázem łáski y błogosłáwieństwá Boskie chodzą. Cosz się dźieie? że u nas im więcey przybywa lat, tym więcey ubywa szczęścia, ubywa fortun! Nie spory czásow dźiśieyszych chleb, nie spora chwałá! Ani po domách ludźie, áni po drzewach

wach fruktá, áni po polách zboża, podobną dawnieyszym wiekom rosną obfitością! Kurczą się niwy, máleią ogrody, drobnieią kwiáty y owoce, kárleią ludźie! Wymosła się podobno od nas Marya! mija z Mácierzyńskiey łáski wizyta, ztąd ták żáłosna w rzeczach odmiana! Noc wieczna, ieżeli nászego świátá Słonce nie náwiedźi! desperuie o żyćiu chory, ieżeli Medyk przyść do leżącego niechce. Iuższe po nas! ieżeli od nas Mácierzyńska oddala wizytę Marya! Frasował się Pustelnik kiedyś, że do ubogiey cháty iego wniść Nayswiętsza Matká niechćiáłá. Zapraszá z płáczem: Proszę? á w domu moiego przechowuiesz nieprzyiacielá! Xiąszkę w komorce miał heretyká przeciwko honorowi Maryi piszącego. O iak nieprzeliczonych nieprzyiaciol Maryi pieściemy po domach nászych! Co mysl grzesząca, to nieprzyiaciel w głowie *Maryi*! co afekt zákazany, to nieprzyiaciel ná serce Maryi! ákże miedzy woyska nieprzyiazne z łáskami może się pokazáć Nayswiętsza Pánná? Nie nawiedźi pol y łąk zrzodło, ieżeliś nie przerwáną wykopał támę? Czyli ná iawie, czyli we śnie widźiáło się Tomaszowi de Kempis. Znáiomych iemu rowiennikow náwiedza Marya, obłapia, cáłuie, Tomaszá mija. Zápłacze Tomasz. Y do mnie przynaymniey oko skłoń Mácierzyńskie! Zatrzyma się Marya, y nápomni Tomaszá. Nie masz odemnie pocałowania, bom ia tesz od ćiebie zwyczaynego nie miáłá officyułka! Ach! iak dla lekkiey okázyi poprzysiężone Maryi nabożeństwá rzucamy! łamiemy posty, godźinki opuszczamy, koronki rozrywamy! iákże się prędko fortunnego przybyszu z náwiedzin Maryi spodźiewáć możemy? Nabożeństwa iakie, náwiedźiny tákie. Dáiemy ná siebie Maryi práwo: *Sic nos Tu visita, sicut te colimus*. To słowo wizytá przedźielił ktoś y mowił: *Vis ita* Iako chcemy, ták mamy! Roku 1389 Urban szosty Biskup Rzymski postánowił święto dźiśieysze, żeby PAN BOG Kośćioł swoy náwiedźił, uspokoił niepokoie, ktore Antypápá Klemens okrutnym uporem z wielką chwały Boskiey y dusz szkodą przez czas nie mały czynił. Łátwy y pewny do powitánia pięknego; sposob, nawiedzáiącey Maryi honor. Dawno uroczyste obchodzemy święto, iakimże nabożeństwem? Wolna co dźień uroczystość. Oddawaymy wizytę záwizytę. Niepuszczaymy rána, południa, wieczorá, ktoregobysmy z Anielskim pozdrowieniem, Krolowy Anielskiey y naszey nie náwiedźili. Boże záchoway! żeby się ná kogo poskarżyć mogła. *Et non visitastis me*! Tedyście mię tesz nie náwiedźili! Po kościołach moich przy tak częstych odpustách, po káplicach,

 po

po domowych obrazach iak w ſmutnym zoſtaie wiezieniu, ktoſz do mnie z nabożnym zdrowiem MARYA przyidźie? *Non viſitabis me!* Nie ſtroy ie do Kośćioła MARYI przyśćie, ále ſerdeczne nabożeńſtwo czyni uroczyſtość Nawiedzenia Nayswietſzey Pánny. Tak záwſze czcićie, ták ſzanuyćie, czeſtuyćie, na pierwſzym mieyſcu ſadzayćie Marya, iakoby u was w nawiedzinách byłá. Chce być u nas MARYA y domowa y gośćiem; domowa dla uſtawiczności áffektu, gośćiem dla ochoty nie ládá nabożeńſtwá naſzego. Tak święto Náwiedzenia Nayswietſzey Pánny swiećony, predzey nád nádźieie *pax optima rerum.* pokoy po domach náſzych wzrośnie y zmocnieie, że go żadne przypadkow y intereſſow fákcye nie poturbuią. Poſpolite proſtych liſtow początki: náwiedzam dobre zdrowie. Choć z liſtownym náwiedzeniem idźie w towárzyſtwie zdrowie, przy zdrowiu wſzytko ſzcześćie. Zá tyśiąc liſtow miłośierdźie MARYI. *Illos tuos miſericordes oculos ad nos converte.* Oczy twoie miłośćiwe ześli do domow náſzych w náwiedziny. Nie proſze o nic wiecey! Mam wſzytko. *Quos reſpicis, erigis.* Bedźie zdrowie dobre ná ćiele, bedźie ná duſzy. Nie odkładay Macierzyńskiey wizyty Nayświetſza Pánno; żebyſmy czym predzey z drobiazgu dobroci Chrześćiáńskiey powſtáli zá twoim sladem miedzy cnot wyſokich gory. *Abiit cum feſtinatione in Montana.* Teſkni do nas Marya. Gotuyćie iż droge pokorą, życia czyſtością, nabożeńſtwem. Ia záchodze.

KAZANIE
NA DZIEN SWIETEY MAŁGORZATY.

Intellexiſtis hæc omnia? Mat. 13.

IEſzczem nic o Swietey nie powiedział Małgorzáćie, á iuż śie pytam. Zrozumieliżeśćie to? *Intellexiſtis hæc?* Wielem y do zrozumienia powiedźiał, kiedym przeczytáne powiedźiał Ewangelie. Ná uroczyſtość Swietey Małgorzáty w rozliczne przykłady śie niebo poſtáći. *Simile, ſimile, ſimile.* Dobywa ſkarbow; cokolwiek ſtarych, cokolwiek nowych ozdob być może, zábiera: *profert de theſauro nova & vetera:* poſtepku doſiżeśćie niebieskiego? *Intellexiſtis hæc?* Zrozumieliżeśćie iák niebo ſzanuie, czci, ſzácuie niewinne Małgorzáty? *Sicut nomen, ita & laus Virginis.* Ia rozumiem, że nie łatwo zrozumiana pánieńſtwá piekność, godność, ſzácunek. Propozycya ſczulowá. O pánieńſtwie nauka głośi, aż przydáie epifonemá

Qui

Qui poteſt capere, capiat! Kto może poiąc, niech poymuie! Nie kazdey głowy rozum, pánieńſtwo. Nie dziśieyſza S. Ambrożego interrogácya. *Quis humano eam poſſit ingenio comprehendere? quam nec natura ſuis incluſit legibus? aut quis naturali voce complecti, quod ſupra uſum naturæ ſit?* Znałem w Káliſzu podeſzłego dobrze człowieká, ktorego iák z młodośći przez żart, tak y ku ſtarośći przezywano *Capere*, á prawdźiwicy zwáć należáło. *Non capere.* Kozłowáty włos, y głos, ale y rozum u młodziana, filozoficznych poiąc nie mogł trudnośći, ieden u niego codźień argument; *non poſſum capere.* Stąd niepoiętnemu urosłá denominácya. *Capere.* Ieżeli filozoficznych, dopieroż niebieskich konkluzyi o pánienſtwie kozłowáta nie poymie głowá. Aleć y nád wielu innych głow *capere* pánieńſtwá zacność. Podźmy do pieknośći. Ktoſz rownemi odmáluie kolorámi niewinne pulcherye? *Intellexiſtis hæc?* Nie zrozumiał ozdob lilii Sálomon. Nád lilie piekniejſza niewinność, ktoſz iey kolory opiſze? Czyſtego Páná ozdobe rownał Poëtá z lilią, y przenioſł. Piekniejſzys kwiecie nád mleká, nád śniegi, nád perły, ále nie nád Páná ſwoiego. *Pulchrior eſt Domino non poteris eſſe tuo.* Károl Francuski Krol názwany *Pulcher* piekny, umarł predko (iak to áni lilia, áni roza długiego nie zyie czáſu) y bez potomká. Zali śie ná śmierć záłobny pánegiryſtá. O *dolor! nullam pulchritudinis ſuæ reliquit imaginem!* Malujćie iákiemi chcećie tranſmáryn ami czyſtych duſz pieknośći, ná zadnym obráźie nie nápiſze. *Vera effigies.* Nie ma *pulchritudinis ſuæ imaginem* ná ziemi pánieńſtwo. Ale áni ſzacunku. Na ktoraſzkolwiek weźmieſz wáge, wagi nie doyźieſz: *Intellexiſtis hæc? Non eſt ponderatio continentis animæ.* Głowa Ianowa choć ná lekkiey wadze puł kroleſtwá zwazyłá: ná ſłuſznieyſzey, Ian Pánná swiat nie ieden przewazy. Iáko z pobliżney mam ſławy, ná Czeſtochowskiey Monſtrancyi dyáment być ma ołobliwey wielkośći, ktory gdyby zupełna miał figure, nie miałby ſzacunku. W zupełney cáłośći dyámentowe pánieńſtwo, ktoſz mu rowny wálor wynaydźie? Poëtá polski Iámcyuſz pozwala rownać páńſtwo Wandy z páńſtwámi, odwage z odwagą, pánieńſtwo nád wſzyſtkie eſtymácye kładźie, przy ktorym żeby śie byłá zoſtáłá, w Wiśle wolałá tonąć Pánná, niżeli opływać w ziemskie pociechy Paniá.

Æquetur regnis, æquetur marte? licebit.
Æquari Vanda quæ virgo morte poteſt?

Czytałem w domowych hiſtoryach Kollegium Sandomierskiego. Pod czas pierwſzey

wſzey Szwedzkiey, Officyer ſwawolny pełnę garzść czerwonych złotych niewinney Pánience ſypie. Rzuci złoto, y podepce Pánná. Zleś oſzacował cnotę. Nád złoto poććiwość. O gdyby w ták koſztowne ślady wſtępowáły wſzytkie! Złote gory, przy pánieńskim ſzácunku prochy ſtrom. *Procul & de ultimis finibus pretium ejus. Intellexiſtis haec?* Abo ſie pytáy ty S. Málgorzáty, co oná o wſpomnionych náukách rzecze. *Intellexiſtis haec omnia.* Trudne o pánieńſtwie propozycye y Ewangelia Iezuſowa, zrozumiałeś Swięta Pánno? Cáłą ſobą odpowiada. *Etiam, Etiam.* Odpowiedź Pánny y Męczenniczki ná dalſzą weznę mowę. Rzekę. Iako pánieńſtwie ták inne nauki Iezuſowe zrozumiała Małgorzátá, y wykonała. Ták łatwo innym zieść Małgorzatkę, ták Małgorzáćie poiąć y pełnić nauki Chryſtuſowe. Zrozumiałyśćie naymnieyſze ſłowá y odetchnienia, żeśćie iedynie ſzukać powinny náywiekſzey BOGA chwały? *Intellexiſtis?* Szukayćieſz! *Etiam Domine etiam. Ad M. D. G.*

Zdarzy ſie z Wielkopolskiego Seymiku wyſzłá hiſtoryika. Według práwá y czáſu, rozne materye, rozne zdánia wotá w obrotnym *in omnes eventus* kolei pozwaláią inni, kontradykuią inni. Ieden *de medio* Ichmośćiow, że iezyka nie wiele umiał polskiego, w krotkie ſwoie wotum ini ł zamknąć ſwoie. Moi Mći Pánowie, y Brátowie. Słyſzałem, rozumiałem, y ná wſzytko pozwoliłem. W propozycyi nie śmiechu, ále pochwał ſłuszny ch materyą widzę. Nic chwalebniey, iako kiedy w każdych deliberá yách dopiero zá zrozumiałem, idźie pozwoliłem, ábo nie pozwoliłem. Aż grozá ſłuchać nie rády, ále zwáły nie wiedzą czeſto o co idzie cáłzą y, á krzyczą bez rá yi. Nie pozwalam. Slepe nie pozwalam prywatną y publiczną w zgubny doł prowádźi fortunę! Słuchay, zrozum, dopiero pozwol, ábo nie. Małgorzá á Pátryárchy Antyocheńskiego Corá, w roku 7 czyli ośmym uſłyſzáła od Mamki Chrześcianki, dotych czas nie ſłychánie Senatu niebieskiego propozycye, o Iezuſie, o MARYI, o czyſtośći, o innych obyczáiach Chrześciańskich, oświecona z niebá, zrozumiała, pozwoliłá ná wſzytko, y co korona ieſt swá o odwie myslących, bez odwłoki wypełniłá. W Imię Troycy Przenayswiętſzey ochrzcona, IEZUSA zá Oycá, MARYA zá Matkę, ubostwo zá złote gory, nauki CHRISTUSOWE zá prawdźiwą mądrość, Czyſtość panieńska zá świátowe pociechy bierze y ślubuie.

Wyſpowiadał ſie doſtatni młodzian Iezuſowi, że nie miał nic do ſpowiedzi, czymby zgrzeſzył przeciwko Bozemu przykazániu. Mat. 19. *Omnia haec cuſtodivi*

à juventute mea. Rzadka nowina! Młodzian iak w fortunę, tak w cnotę doſtatni! Nazáwſze źielonych y tłuſtych ſoſnach liśćia śiłá, fruktu máło. Wieluſz nas podobnych Strażnikow mowić może? *Omnia cuſtodivi à juventute mea!* Więcey podobno ná nie czuyną ſtraż nárzekać trzebá. *Omnia à juventute non cuſtodivi!* Ktoreſz BOZE przykazanie? żebym go śilny niechotą nie złamáł? Podobałá ſie odpowiedź JEZUSOWI, więc ná doskonalſzą prowadźi młodźiana drogę. Chceſz żyćia doskonalſzego pochwały? wyprzeday wſzytko, rozday ubogim, podź za mną. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende, quae habes, da pauperibus, & ſequere me.* Coſz młody ná to? Iakby nie rozumiał: Słuchał y nie usłuchał, głowę ſpuśćiwſzy odſzedł ſmutny. *Cum audiviſſet verbum, abiit triſtis.* Niechwycił ſie rady IEZUSOWEY, y melancholizuie! Wzgardzona Boska wokacya, uſtawicznych á czeſto wiecznych smutkow przyczyná. *Vocavi & renuiſti! ego quoq, ridebo in interitu tuo.* Nigdy ſzczerego nie záżył weſela, woká yi Boskiey wzgardźićiel. *Contemptor Deorum Mezentius*, y przy żywo wesołych ochotach, iak zabity. Trudno o dobrą mysl, kiedy ſmutny wiolista, czáſta reflexya gra w głowie; Bogaś nie usłuchał: Zycia drogę nie tę BOG radźił: ſtraſzny to między rozboyniki błąd, nie gośćiniec do nieba! Od oczywiſtego ſłyſzałem świadka. Przez gwałt wydarł ſie z klatki szczygieł, czyli czyżyk, ledwo na wyćiſnioną wyleći wolność, w dzikie pazury wleći, skubie kobus czyżá, rozdźierá. Porzućiłas głupia ptaſzyno dobrego Pana, ćierpże kobuſá. Na ćieżſze ſumnienia ſzarpaniny przychodzi, kto zá ſwoią, nie zá Bożą wolą chodźi. W żywoćie Elżbiety Sieniawskiey Marſzałkowey Koronney: czytam. Sługę miała białogłowę ſtateczną, do młodſzych dozoru. Nie uskromi skaczących barankow koźieł. Ach záwodziemy ſie ná dozorcach! Y tu wołać trzeba było. Wilk na ſtraży! Zgubić owieczkę nie dopilnowáć chćiała. Myslącey o Klaſztorze Corce Im P. Marſzałkowey przećiwne podmiotała mysli. Mćia Panno, nie tylko dla Panien niebo. Nie ſame Klaſztory przedmieśćiem nieba. Y Paniom otwarta bramá niebieska. Kołátáły Panny, nie otworzono. Bo głupie. Y Pannie, y niebu nie podobały ſię reflexye. Umarł człowiek zácny powinny owey dozorczyny, więc kiedy ſie ona modli, nieſpodziane z pudła blisko ſtoiącego (w ktorym rozmaite chowano rzeczy) umarły wynidźie, za rękę mocno sciśnie, że wołaiącą kaduk popadł. Nie mogło śiedm osob radzić w kaduku: mocuiąc śię kość iedney białeyglowie złamałá. Ośm godźin rzucana, dużo ſobie iezyk pokąsałá (ſami na ſwoy iezyk káći, ktorym Boskie przeći-

naią powołania) !! Nierychło dowie ſię o przypadku Marſzałkowa, z Relikwią S. Ignacego przydźie, w uſta chorey włoży, nátychmiaſt umarły odeydźie, chora do śiebie przydźie. Przećieſz widywała go często grożącego, że tam gdźie on był, w prędce być miała. Z przeſtrachu nayciężnieyſzá, umarła w krotce, pokazałá śię Pannie, znać dáiąc, iak wielkie ćierpiałá męki, zá to, że ſtan małżeński żálecała, chydząc Panienski. Przydałá y to, że wynidźie z czyśca, kiedy oná do klaſztoru wnidźie Panienskiego. Patrzćież odradzaiącym powołanie, iaki ſmutek! choroba, śmierć! Coſz za melancholie katować będą zatykaiących ucho ná głos Boski Libertynow? Już rozumiem nie idącego za wolą JEZUSOWA młodźiana gwałtowne ſmutki. *Cum audiviſſet verbum, abiit triſtis.* Ná JEZUSA wokacyą do życia doſkonalſzego Małgorzata weſoła podniosła głowę. Nie *triſtis*, ale *ſucceſſu læta*, słowo przyięła JEZUSOWE dobra ziemia, y w ſtokrotny wynioſłá pożytek. Nie znała Swiętá Panná, co myſl ſmutna; troskliwe okazyę weſelem, Oycowskie pioruny pogodą, katowskie Sędziego pieſzczotámi. Wolą ſwoię czyniącym BOG przemienia ćiernia w róże, żółć w kanáry, okrutne Sępy y Krokodyle w ſłodko śpiewaiące Kanarki. Zrozumiałá wolą JEZUSOWĄ Małgorzata, y nie odwłoczną ochotą uczyniłá. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende, & ſequere me.* Dowie ſię Ociec, że Małgorzata w Chryſtuſa uwierzyła, náprzod rozgami przez kilká czáſow ſiecze, á kiedy Małgorzácie brzeźina zá miod, dekret ſwoy czyta Corce. Abo ſię JEZUSA, abo wyrzecz Oyca! Co potym uczynił Franćiſzek Aſſyiſki, weſołá uczyniła Panna! Mam JEZUSA, mam Oyca, mam wſzytko. Bierz Oycze, co twoiego, kanaczki z głowy, perły z ſzyie, ſuknie z rámienia, pod nogi Oycowskie rzuca, z bogatych pokoiow do ubożiuchnego domku Mamki (Mamka matką lepſzą byłá) iak ná pałac idzie. Uczyniła y w tym zrozumiany przykład JEZUSA. *A regalibus ſedibus*, z niebieskich pałacow do ſtayni między wołu y osłá Syn Boży zſtąpił. *Sequere.* Czyniłá y dalej przykłady JEZUSOWE Małgorzatá. Trzydźieśći czyli czterdźieśći liczyłá owiec ſwoich Mamka (iako Vincentius Ferrerius) czyni Paſterką Małgorzatę. Poydźieſzże za niewinną trzodą Panno? *Si ignoras te o pulcherrima mulierum, abi poſt veſtigia gregum.* Poydzie! nábędźie, nie pozbędźie piękności. Moyżeſz y Dawid nie wprzod ludu Bożego, niżeli trzody Wodzowie. Prowadź po Antyocheńskich polach czterdźieśći owieczek Małgorzato! przy śmierći poprowadźiſz dwanaście tyſięcy Męczeń-
ſtwem

ſtwem twoim wroconych od rzezi barankow y owieczek. Idźieſz zá trzodą, idźieſz zá JEZUSEM! Y Chryſtus Paſterzem. Rzecz nową widzę! Owieczká Páſterzem. Nie boy ſię oſtatniego ſądu Małgorzato! już ćię między owieczkami powołanie JEZUSOWE poſtawiło! Beſpiecznaś od wilkow trzodo! Zaden zwierz nic nie może, kiedy Paſterzem niewinność. Gdybyś głos owieczek zrozumieć mogła Małgorzato! Winſzuią ſzczęśćia. Tak chodźić zá Barankiem po niebieskich łąkach będźieſz! Chceſz rozumieć? Maſz tyle Náuczyćielow, ile trzody. Patrz! Zna ſię ná głośie Páſterskim owieczka, idźie zá nim, cudzego, choć pochlebia, nie ſłucha. Nie dyſputuie, dokąd Paſterz prowadźi. Ná gory? skacze? ná rowniny? nie mruczy, nie skarży ſię na rządy. Pod nożyce wełnę, pod nóż gardło daie, y ćierpi. Nie ma zębow, tylko na trawę. Nie kąſa owieczka owieczki. Nic ćichſzego, nic łaskawſzego, nic ſpokoynieyſzego! Czytać z Małgorzaty przykłady, ktorychkolwiek owieczki Chryſtuſowe uczą! Iak Uczniom Chryſtuſowym, tak y tobie Swięta Uczennico trzeba poyść będźie między wilki? Rozumie, y już ſię ná oſtre kły gotuie. Stanął Oćiec z Olibryuſzem Sędzią zá tyſiąc wilkow. Był czas kiedy nápiſać mogł o Uczniach JEZUSOWYCH Ewangeliſta. *Et ipſi horum nihil intellexerunt.* Zawſze Małgorzata Słowa JEZUSOWE rozumiałá y pełniłá. Małgorzaty obraz widzę u Salomona *Cant. 2. Lava ejus ſub capite.* Razem u S. Męczenniczki głowa z ręką chodźi. Miałá z ſobą głowę ná poięćie Ewangelicznych trudnośći, miała rękę á ſerdeczną ná wykonanie. Náprzod przypatrzmy ſię głowie. Paſącą trzodę, nápotká Olibryus Staroſtá, ſzábáwę gáni, urodę chwali, o dożywotniey przyiaźni myśli: więc o imię, o Rodźicow, o wiarę pyta. Odpowie y pokornie, y rozumnie. Dał mi BOG Oyca Patryarchę Antyocheńskiego: Imię Małgorzatá, Wiarę! Chrześćiańską. Zaſępiłá dwie pierwſze odpowiedźi trzećia. Głupſtwo! wiſzącego ná Krzyżu czćić iáko śiedzącego ná tronie niebieskim Bogá! Swoi go nie kochali. Ná śmierć wydany od ucznia. Skądże wam to? pyta mądrá Panná. Tak w Chrześcianskich czytałem Xięgách. Wybáczyć proſzę, co rzekę. Abo złość, abo nierozum, z iednych Xiąg bráć iedno, porzucać drugie. Nápiſano támże! że Chryſtus ieſt Bogiem y Człowiekiem. Umarł, bo chćiał, y kiedy chćiał, żeby w niego wierzący ná wieki żyli, od piekielney wybawieni śmierći. Nie piękny rozum! Niewiedźiał co odpowiedźieć Staroſtá, wziąć do więzienia kazał. Więzienie, Akademią y

placem

placem było dalſzey mądrośći. Nie mowić, ale w przod ſtraſzyć bies począł. Rozumiał że Panienkę, ſtare ſtraſzydło przeſtraſzy. Znała ſię ná czartowskich ſztukach Panná, Krzyż uczyni, krzyknie, IEZUS! aż po ſmoku. Zwyćiężyłá Ewę rozumem Małgorzatá. Wąż oſzukáł Ewę, nie oſzukał ſmok Małgorzaty. Więkſze *acumen* rozumu Panienskiego, niżeli ſmoczego żądłá. Więc dnia drugiego w inſzey brodátego Doktorá poſtáci przychodźi bies do więźienia. Straſznieyſzy mężczyzna, niżeli ſmok ná Pannę. Krzyknie. Ktożes ty? Chrześćianskiego maſz Doktora. Widzę żeś rozumna, czemuż więźienie, nie aſſekt Olbryuiża obieraſz? Y małżenſtwo od Bogá. W ręku Piotra nie ieden klucz do niebá. Bo y bramá nie iedna. Ieſt dla Pań, ieſt dla Panien. Patrz! co zá pożytki dla całego Chrześćianſtwa rzucaſz? Wiele dobrego u mężow dobre żony mogą! Zrozumiała Panná z mowy bieſa. Skoczy, zá brodę weźmie, o źiemię uderzy. Tyś Chrześćianin? tyś Doktor? Zas iżbyś oná BOGU mogeſz słowo dawać człowiekowi? Złączyłá z głową rękę, zbiłá ſácye, potargała śidłá, tak łátwo, iak włos brodźiany. Po Xięgach na margines rączki widniemy. Dobrze! Do zrozumienia trudności prawdziwego potrzebna rączka. Zrozumiał *caput Libri*, kto wypełnił. Całą rękę do nauk przykłádá Małgorzata, w poięćiu prętká, w wykonaniu prędza. Y w dalſzych Męczeńſtwá okázyach znać rozum, znáć rękę. Sieczono rozgámi niewinną Pánienkę, ſzarpáno żelaznemi háczykámi, przykładano blachy rozpalone do bokow, palono pierſi, cała w ranach, cáłá we krwi Małgorzátá. Płákáli miłośierniejśi, śmiáłá ſię Panná. Wzdychało wielu! Zmiłuy ſię nád ſobą Małgorzáto. Właśnieć mowiłá miłośierdźie! O zdraycy, nie raycy! To zgubię duſzę, żebym ćiało záchowáłá! Ani gubię piękności powierzchowney. Ozdobá ćiáłá, geſtá raná dla Chryſtusa. Krew męczeńská ile kropel, tyle rubinow, tyle lekie dyamentow. Mowią podobną odwagę wielu, nie czynią! Nie do owych pilzcie Aniołow Małgorzatę, co ich tylko gebá, rozumieią y mowią śdá, czynią máło. Z owemi w párze idźie, ktorych wychwala Dawid *pſ: 102, Potentes Virtute, facientes verbum illius ad audiendam vocem ſermonum ejus.* Y rozumie káżde Słowo náuk IEZUSOWYCH Małgorzatá, y śilná w cnoćie, czyni. Iedno kończy? iuż ná nowy to kaz rozum ochotny, y rzeską rękę gotuie. *Facientes verbum ad audiendam vocem. Intellexiſtis hac omnia?* Zrozumieliżeśćie to wſzytko! Ale to nie wſzytko, co poymowáłá y czyniłá dla BOGA Swięta Panná. Iedná klepſydra nie odmierzy

mierzy wieczności. Iuż czas do nás dwoiſtą obroćić kweſtyą! Rozumiemyż nauki Chryſtuſowe? Czyniemyiż? Ach nie zrozumiana złość! Płacze y dziś nie nad iednym Prorok. *Noluit intelligere, ut bene ageret!* Napomina ſumnienie. Y tá, y owa okazya niebeſpieczná, tá lichwá, tá kozłem, tá korrupcyą traci: ſpytáćby ſię! Zatykamy ſumnieniu gębę, uchodziemy od ſpowiednikow. Szkrupulat to! *Intellexiſtis hac?* Rozumieliśćie, co to zá nierozum? *Utinam intelligerent!* Bodayże zrozumieć! że przyć iemioná przez gwałt niewiadomość od grzechu nie wymowi. Słyſzałem niedawno żołnierza proſtſzego rezolucyą. Oſzukałem dziś dyabła! A to iako? Przychodziło mi, czyli dziś nie poſt, nie pytałem ſię, náiadłem ſię mięſa. Niebożę, ćiebie bies oſzukał! W tych, y podobnych wątpliwośćiách pytać ſię trzebá. Drudzy iawnie wiemy, czego po nas práwo wyćiąga Boże, cóż? nie czyniemy! Wiele rozumieć o rzeczach wiary, máło, abo nic nie czynić, nauki konfuzyą, Náuczyciela obraza, umieiącego ćięższe potępienie. Błądziemy, ieżeli drzewo z kwiatu szacuiemy, nie z fruktu. Leśne pniaki y w nayſroższe mrozy ſzczęśliwie zielenieią, przećięła pod czeſtą idą siekierę, że w liśćia płodne, y zgniełki dla dziká nie urodzą. *Eſtote factores verbi, & non auditores tantum.* Rozumieć słowo Chryſtuſowe y czynić, to zbáwienie! Im co lepiey umie Infimiſtá ábo Grámmátyk, tym uśilniey rękę wynośi, y krzyczy w ſzkole. *Ego dicam!* Ia powiem! Umie cnotę Chrześćianską z podobną popisować ſię ręką powinná. Umieſz prawo Boże, czyńże, co káże. *Ego dicam* niech chodzi z ręką. *Factum eſt Verbum Domini in manu Aggai Prophetæ.* Ná pogrzebie Krolowy Polskiey Ludowiki, w Krakowie, dowćipne y nábożne kończy kázánie Iędrzy Wyżgá, Biskup ná ten czás Warminski, więc záwoła: *Et ſic diſſipatæ ſunt omnes cogitationes ejus!* Y tak rozsypáły ſię wſzytkie myśli. Krocho: Rozumiała Ludowiká wiele, myśliłá o Elekcyi ſukceſſora zá żywota ſaná Káżimierzá, dokázałá nic! Popioł! náuka bez uczynku, záſypie oczy przy śmierći ná płácz wieczny, obſypie niebo, y wydrze widzenie Bogá. *Diſſipatæ ſunt cogitationes!* Uczą Rodźicy dzieći, żeby prośili Paná Bogá o dobry rozum. Day nam go Panie Boże wſzytkim! Rozumieć com czynić powinien, y czynić, to to rozum! *Intellectus bonus omnibus facientibus eum.* Taki mi day rozum Panie, á żyć będę ná wieki. *Intellectum da mihi, & vivam.* Poydziemy wſzyſcy przy śmierći ná examen, wyliczáć przykázánia Bog Sędzia będźie, y pytać ſię! Rozumieliżeśćie? co Bog! co rozum zdrowy kázał? *Intellexiſtisne hac?* Czyniliżeśćie? Czemuſz nie! Coſz przeſzkadzało

ſzkádzáło? Bodáyże wſzyſcyśmy odpowiedzieć mogli! *Etiam Domine. Etiam!* Ták Pánie ták! Dáy Boże, żeby ták! Myślmy ſkutecznie o Ewangeliczney odpowiedzi, *Etiam.* Ia kończę *Et jam.*

KAZANIE.
NA DZIEN NAYSW: PANNY SZKAPLERZNEY.

SZeſnaſtego dniá Lipcá nabożeńſtwo Szkáplerzne náznáczáią kalendarze; y przypada Uroczystość na dzień feryalny poſpolicie, na Niedzielny rzadko, á rzech Niedziele wezmie, święto Niedzieli będzie, nie Szkáplerzá. To ſwoiey nie ma świątobliwości ſukienká Szkáplerzowá? Każdy dźień honorowi MARYI, Szkaplerzney od wielu krwią zápiſany, dźień ſwoią, nie cudzą cnotą Swięty. Poki ná cáły Kośćioł Mszy y Pácierzy Kapłańskich o ſeſcie dzisieyszym Naywyżſzy Biskup nie pozwolił, (przed lat dopiero kilka w poſpolite rubrycelle weſzło święto) poty ná dźień *de feria* pámięć Szkáplerzá przypadáłá. U wſzytkichże? á tych co go I osć Szkáplerza ſzczególnym nabożeńſtwem noſzą zawſze dźień święty, nigdy nie był *de feria.* Y być przy ſukience MARYI nie mogł! Ieżli ten od ſerio od bicia prowadźić będziemy, ám wſpomnimy o dniu feryálnym przy Uroczystości Szkáplerzowey. Zadna tego plagá nie ſiecze, kto ſię pod Sukienkę MARYI ucieczę. W ſzácie MARYI ſtroynym nie przeganc *feria,* ále tryumfálne zawſze gra ſer lo. Grozi ſtráſznemi BOG plágámi ludowi Izráelskiemu przez Izáiaſzá Proroká, więc im wprzod między inſzemi záſłonámi odbiera y płaſzczyki. *Auferet Dominus & mutatoria & palliola. Iſai. 3.* Trzymaymy ſię płaſzczykow MARYI, záſzczytnią grożną rękę od oycá! Ná gorze Karmelu poczęśni Szkáplerzowe. Dáie przyczynę Hugo Kárdynał Karmel iedno, co báránek, ktorego ſiłá od bijącego Anioła Bráci y Sioſtr Szkáplerznych broni, iáko krew litow w Egypcie. *Data eſt ei gloria Libani, decor Carmeli, hoc eſt Agni circumciſi, cujus virtute ab Angelo percutiente, ſicut Iſraelitæ in Ægypto præſervantur.* Dotkniony JEZUS pytał ſię pilnie. *Quis tetigit veſtimenta mea? Mar. 5.* Ktoſz ſię ſukni dotknął moiey? Sukienká Iezuſowa, ſukienka ręką MARYI utkana, y dotknąć ſię nikomu nie godzi! Zkąd choć śmiáli żołnierze Rzymſcy, los ná nię ſzacowny, nie nożę, ábo żelázo rzucáli. *Non ſcindamus, ſed ſortiamur de ea.* Porwáno odártuſá od ſtołu Krolewskiego, nábił ſię kto chciał, náſzturkał. Czemu? nie miał ſzáty godowey. Szkáplerz, ſuknia godowa, ſzátá weſela niebieskiego, práwo y záproſiny ná gody wieczne, obłoczyny niebá, nie boyże ſię plag nápáśći! Chce Ociec máłego pobić łáśiá, pod ſuknią uciecknie ſię Macierzyńską, y śmieie ſię z rozgi. Pewniey nád ſzkáplerznemi piſz szkrzydłámi, co Symboliſtá nápiſał nád kwoką piskląt swoich broniącą roſpoſtartemi piorami. *Tegit & protegit,* Nie obroni tá czeſto. Zawſze, kogo założy, od wynieſionego złozy zámáchu MARYA. U Perſow, kiedy kto przewinił, ſuknię bito, nie Páná. Winnać teſz czeſto. Zły nie iedun, że ſuknia dobra. Odárty z pierza, pokorny ptaſzek. Zdeym skorę ze Lwá, nie boy ſię pázurá! Czyni niewinnemi Sukienká MARYI, áni iey, áni w niey chodzących nie maſz, zá co uderzyć. Nie dawno po Polſzcze przeciwne ſobie chodziły z tamychże Polakow woyská, więc żeby swoi nie bili ſwoich, płatki iakies to ná czapkách, to na kapeluſzách, to nád łokciámi noſili. Y pewnieyſzá, y od wſzytkich wiolencyi zielona, MARYI ſzatá! Przykłáday ſzczerą ápplikácyą do ſercá ſzárłat ſukni MARYI, bo krwią Iezuſową poświęconey, bić ſercem żadne drzaczki nie będą! Słyſzáłem od Polskiego żołnierzá. Winienem zdrowie MARYI. Kula, że ná Szkaplerz tráfiłá, nie zábiłá. Iádącego z Poznánia do Lwowy Władyſławá Iágellona, poſtrászył tylko piorun, nie uderzył: pobił konie y wielu z krolem iadących. Poſtráſzył, bo iakąś winę widział (iáko Bielski námienia) Nie pobił. Purpurowy bronił Szkáplerz, iáko inny hiſtoryk piſze. Ledwo nie codzień nápátrzemy ſię ſceny. Weźmie kto nową ſuknią, przychodzą niby ná powinſzowánie konfidenci, y ſzczypią. (Rzadkie bez uſzczypkow grátulácye) Ieſt tu moia nitká! Odnawiay codźienną pracą ſzacunek ſukienki MARYI, takim ią cáłey áſektem, iakobyś ią pierwſzemi brał obłoczynámi, żaden, nie tylko nie uderzy, ále y nie uſzczypnie przypadek. Nie ma ſwoiey nitki w ſukni MARYI ſzczypiącá nieforruná. W nową ſukienkę uſtroiłá Syná Matká, idzie do ſzkoły y mowi do konſimiſty. Iuż mię też dziś Magiſter nie pobije. Niewiem nie bożę. To wiem, kogo Marya ſtroi, przeciwko każdey pladze zbroi. Y z tey przyczyny nie może być dźień *de feria* u nabożnych do N. P. Szkáplerzney. Lecz y z drugiey. Dźień feryálny má święto, y nie iedno, ále powſzednie! Nie powſzednia, nie *de feria* świątobliwość, ktora w ſukience Szkáplerzowey chodźi. To ia zápowiem dźiś święto, Bogu ná chwáłę nayuroczyſtſzą. Ad M. D G.

Dáiemy ſerce nabożeńſtwu Szkáplerznemu, daymy oko Szkáplerzowi! Może

ſię pokázáć świątobliwość ná oko, ktora pod pokornym płiſzczykiem cie-
nia ſzuka. Ná dwie częśći dźieli ſię ſukienká Maryi, wſtęgą ábo ſznu-
reczkiem ſpoiona. Rzecz powiem iednę, iák dwie. Dwoi ſię, y teraz
gotowa Marya, kedy o ſwoich obronę idźie. Maryi obraz, wieża ty-
śiąc tarczámi zbroyna. *Mille clipei pendent ex ea.* Maryi prawdźiwy pá-
negiryk. *Nox una, & tot ora mille.* Odzywamy ſię często proteſtácyą, bo-
dayże prawdźiwą! *Mille ſi corda haberem, mille cordibus amarem!* Tyśiąc
ſerc miałbym, tyśiąc ſerc Maryą kochałbym! Nie da ſię zwyciężyć áfektom
naſzym Marya, ná pomoc tyśiąc rąk, ná záſłonę tyśiąc tarcz zápiſuie.
Dwoiſta w Szkáplerzu ſuknia. Maſz ná tym, maſz ná drugi świát obronę
y ozdobę. Według nie iedney rewelácyi przychodzi do Czyſcá Marya, Bráci
y Sioſtry Szkáplerzá nowym ſpoſobem kiedy ſukienką pokrywa, w ogniach
chłodzi iednych; drugich chwały niebieſkiey poſpieſzoną przyodźiewa ſzátą.
Pátrzcie? iák áfekty naſze, y nabożne rąk składánia ſzácuie? ná ſerce y ná rá-
mię pieczęć w Szkáplerzu kładźie. *Pone ſignaculum ſuper cor & ſignaculum ſuper
brachium!* Marya S. Proklus *Pietatis ſignaculum* nazywa. Śmiał ſię Bog, y
święci Anyołowie z Adamá y Ewy, kiedy proſtą robotą w raiu po grze-
chu, iákieś z liśćia dalmátyki ná ſobie powieſzáli. Ná kim wiſzące ſukien-
ki Szkáplerzowey częśći widźi niebo, winſzuie ſzczęśćia. Nie będźie *nu-
do latere* gołym bokiem ná ſądźie trząść ſię oſtátecznym, kogo y z tego y
z owego boku ſukienká pokrywa Maryi. Smiáło w potrzebách wáſzych
podźćie do Maryi Brácia y Siostry Szkáplerzá, domowiście wy Maryi, dwoi-
ſta probuie ſuknia. *Domeſtici ejus veſtiti duplicibus.* Precż dwoygłowni
ſtárego Rzymu Bożkowie! W obroconych ná dwie ſtrony głowách, y ie-
dnego obrotu nie máią ná pomoc ſobie kłániaiącym. Więcey niżeli ſtoo-
czna ná dobro ſwoich Marya, opátrzyłá pewną ná wſzytkie ſtrony be-
ſpieczność. W oczy idźie nieprzyiaciel? záſtania pierśi od żeląźá. Z tytu-
łu zdráda? rzuciła z tyłu záſłonę. *Scapulis ſuis obumbrauit.* Obrotnemu w
dowcipnych odpowiedziach ná tę y ná owę ſtronę Arcybiskupowi Gnie-
znieńskiemu Iedrzeiowi Wyzdze nápiſał Pòétá pochwałę. *Partem ſe
verſat in omnem.* Nád wſzytkie ludźkie obroty opieká Maryi. Ná ka-
żdey ſtronie, ſtronę trzyma náſzę. Temu ſię dziwuie Richardus à S *Lau-
rentio. O mater Admirabilis! undique de miſeris ſolicita, undique miſericor-
diâ vallaris!* Zártowniś Polski wyzwány ná poiedynek, prosi kompáná o po-
moc. Ia *à fronte,* ty *á tergo.* Nie boymy ſię *frater ergo.* Front y grzbiet
naſz

naſz trzyma Marya, kogoſz ſię zlęknę? Y ná te dwie Szkáplerzá tarcze
żaden ſię Herkules nie porwie. Bogaciemy łatwo żebracy! w ſzkáplerzne
mantyki cáłe ſię kładźie niebo. Kiedy wyprawiałá Mátká Iákubá do Me-
zopotámii przed Ezauem brátem, bogáte dáłá odchodzącemu torbeczki
ná drogę. Nie zgádniecie, iáki prowiant nayukocháńſza Mátká Marya
dźieciom opátruie ſwoim ná drogę doczeſności y wieczności. Ale to ni-
skie denominácye y przyćiemnieyſze. Więc kiedy ná iedney ſtronie Imię
Iezus, ná drugiey Imię Marya w iáſnych promieniách widzę, Szkáplerzo-
we częśći, dobrze *duo luminaria* názowię. Zadney nielękay ſię nocy przy
náyiáśnieyſzych Luminarzach! A iezeli przy ſzkołách báwiąc od ſzkoł mniey-
ſzych wezmę podobieńſtwo, rzekę, że to ſą *duo puncta.* Wielki y nie
ieden punkt honoru y zbáwienia, nábożeńſtwo Szkáplerzne! A wſtęgá dwie
Szkaplerzá częśći łącząca co będźie? Ieſt to filum predeſtynácyi; ieſt kolli-
gácya łask Boskich; ieſt święty związek ná dobyćie niebá. Ieſt błogoſłá-
wieństw doczeſnych y wiecznych złączenie; ieſt kombinácya ziemi z nie-
bem; ieſt przywiązánie ſię do Bogá; ieſt nierozerwány świętych obligácyi wę-
zeł; ieſt pas do ſukienki świętey. Tak przepáſani nie czekáią, ále máią
Páná y gody wieczne? Coż ná Szkáplerzách widzę? Ná iedney częśći
Nayświętſze Imię Iezus; ná drugiey Imię Marya; Szkáplerzá tytuł, *San-
ctiſſimum Scapulare.* Pátrzcieſz iák nie iedna, á każda *in ſuperlatiuo gradu*
ná naywyżſzym ſtopniu świątobliwość, ktora w ſukience chodźi ſzkáplerz-
ney. Skąd y święto dziſieyſze rubrycelle piſzą *duplex majus.* Uboſtwo pro-
ſte w iedney włoczy ſię śiermiędze, w dwoiſtey ſukni co zacnieyśi. Świą-
tobliwość Szkáplerzna dwoi piękną ſukienkę, toć nie *de feria* być muśi.
Dano białeygłowie dwá skrzydłá, iáko Ian S. w obiáwieniach widźiał, że-
by ná święta wzlećiáłá puſtynią. *Datæ ſunt mulieri alæ duæ, ut volaret in
deſertum. Apoc.* 12. Szkáplerzowe częśći dwá ſkrzydła *Aquilæ magnarum
alarum* Maryi, wzbiia ſię pod niebo cnotá, nie czołga po ziemi, kto-
ra ſię ná tak lotnych ku Bogu unośi piorách. Abo dwie częśći ſzkáplerz-
ne názwę ia dwiema wielkiemi tablicámi. Tu wſzytkie elementá, tu nie-
bieskie obiecadło, tu cáła nauká mądrey świątobliwośći. A ieżeli proſt-
ſze ſłowo tablicá, acz względem tego, cośmy powinni honorowi Ma-
ryi, á co czyniemy, wſzyſcyśmy Abecedaryuſzowie. Niech że będą dwie
karty pierwſzey charakterem cnoty zápiſane. Iákie ia tu do świątobliwo-
śći oſobliwſzey námowy czytam! Sukienkę Nayświętſzym Imieniem IE-
ZUSA

ZUSA y MARYI nosze, toć iest potrzebá, żebym godne ták piknych imion życie nosił. Szpetna! kiedy nád kim wołáią! *Heu quam sub pulchro corpore vita nigra est!* Nie poydziesz na ofiáre Boską Łábecu! iże i pod slicznym pierzem skorá iák sadze! Przypátruie sie gł...icy Szkáplerzowi, aż widze poprzyszywáne kárawaczki, krzyżyczki z odpustámi, widze wszytkie relikwie, y cokolwiek ukochánszey má kto świątości, do szkáplerzá skłáda. To nie słusznie záwołam. Zbior naydelikátnieyszey świątobliwości sukniá Szkáplerzowá. Ale y wiszące po ołtarzách zásłony odsłániáią prawde moię. Bogáta firanká, srebrna, złocista sukienká ná obrázie? być musi obraz cudowny, musi być *imago gratiosa!* Piekne zásłony, kosztowna sukienká Szkáplerza, toć kiedy go widze, wielkich łask Boskich, cudownych cnot duszę szánuię. Iezeli iezcze abo do dalmátych, ábo do ornatu części porownam Szkáplerzowe, pod temi świątobliwość chodzic powinná, uroczystego ołtarzá godna.

Powraca od młota syn marnotrawny, ledwo zdáleká postrzeże Ociec odártusá, woła násługi. Prędko przynoście suknią pierwszą. *Cito proferte stolam primam.* Cosz to zá stola *prima?* Korneliusz *à lapide*, gruntowny pismá S. tłumacz mowi. *Stola prima, est stola pristina, stola pretiosa, nobilium filiorum, quâ domi utebantur*, á iáko drugi domowy kommentator przydáie, *Stola prima data, ut primam persvaderet virtutem.* Pierwsza suknia, to iest dawna, drogá, Synow Slachetnieyszych, domowa; á dáná ná to, żeby pierwsza wyperswadowáłá cnotę Synowi wroconemu. Nie czynię wzmianki dalszey o Márnotrawcy. Zaden Brát y Siostrá szkáplerzna, nie brát, nie siostrá synowi rospustnemu. Dźieci MARYI, dźieci cnoty śláchetnieyszey. *Stola filiorum nobiliorum.* Do sukni sie biorę. Szkáplerz *stola prima*. Ustępuią Szkáplerzowi purpury. Wszak y u Krolow blizey sercá Szkaplerz, niżeli purpurá. Páunowa Páwłá Pustelniká száte nád Cesarskiemi wielzał páludámentámi Hieronym. Dopieroż zá MARYI sukienką náyokazalsze ozdoby z dáleká idą. *Glossa interlinearis* przez *stolam primam* rozumie suknię, ktora upewnia o dźiedzictwie nieśmiertelności. *Quæ nos certificat de habenda immortalitatis hereditate.* A S. Ambrozy *stolam primam* názywa, odzieżą mądrości, *amictum sapientiæ.* Y w tych pochwałach prym trzyma Szkáplerz. *Stola prima.* Suknia to dźiedźicow niebá, nieśmiertelności possessya, Mądrości Synow Boskich inwestyturá. Niewiem czyli *stola prima* do pierwszey námowiłá cnoty, Syná swawolnego, tegom pewien,

że suknia Szkáplerzná, skuteczny orátor z pierwszą chodźi świątobliwością. Gdyby widźiał stroyne szkáplerznym nabożeństwem dusze dźiśiasz Prorok, dopieroszby z wesołą ádmirácyą wołał. *Quis est formosus in stola, gradiens in multitudine fortitudinis suæ? Isa. 6.* Wincentius Kárafá S. I. Generał Zákonu, szczegulney mąż cnoty, idąc do Nowicyatu, zostawił w domu Oycowskim cud, nie káftan. Wdźiał go stárszy brat, z kaftanem wdźiał myśl świętą. O niczym tylko o nabożeństwie nie myśli. Wdźiał Brat młodszy; aż záraz wyzuwa sie z świátowości święty Pánic. Samo dotchnienie sie kaftáni, pomagało każdemu do cnoty. Cudownieyszey siły sukience MARYI być rozumiem. Wiele masz sposobu, żebyś sie święcił; masz száte Szkaplerzową. Rzymski Biskup Ian dwudziesty wtory, ták szkáplerz kánonizuie. *Habitus iste, est sancti signum.* Znák y gniazdo świątobliwości niepowszedniey, Szkáplerz.

Exodi 28. Roskázuie PAN BOG Moyżeszowi, żeby Aáronowi sprawił suknią świętą do ołtarzá, ná chwałę y ozdobę. *Facies vestem sanctam Aaron in gloriam & honorem, in qua sanctificatus ministret mihi.* Abo nie każda suknia zdobi? Na bogátą Iegomości ábo Ieymości suknię woła z boku y ten y ow ukrzywdzony, płacze poddány, nie nitká, cáła tu nászá suknia, ledwoć nas z skory nie drą. Zlána łzámi cudzemi suknia szpeci, nie zdobi. Nie przystroiłá sie w cudze piorá kawká. Smiech pátrzących, máłá koreczká w Páni Mátki kabacie. Odarł drzewo, żeby sie przybrał Adam, przecież nie był piękny *in decorem.* Czemu? dáie przyczynę Bázyli Seleucyi Biskup. *Nudati nudant, ut se tegant.* Nie zdobi nikogo nic cudza. Przeto żeby Páwła nikt w nie piękną nie przyobłoczył sukienkę, protestuie sie. *Scitis, quia vestem nullius concupivi.* Zá nászych czásow, wyrábowawszy Kościoły, w dalmatyki, w kapy, w ornaty, ubierali sie Kałmucy. Pieknieśz sie ustroili? Płacząca obaczyłá strászydłá bábá, y wołałá. O piekielnicy, nie Xięża! MARYI Sukienká y ná chwałę y ná ozdobę! Szkáplerz, suknia miłośći MARYI, suknia chwały, ozdoby kształt. Anieli widźą Bráci, Siostry Szkáplerzne y dziwuią sie. Iak ich to Krolowa nászá ukochálá! iák postroiłá! *Amavit & ornavit, stolam gloriæ induit.* Władysławowi Iagellonowi rad u siebie w Litwie Xiąże Witoud, więc ná przywitánie ofiáruie dwadźieścia tysięcy grzywien groszy práskich, 40 Sorok Soboli, sto rumákow, sto sztuk złotogłowu. A od Krolá Cypru Poseł Baldwinus, miedzy innemi specyałámi przywiozł temuż Iagellonowi, suknią do kostek długą

z cieniuſinkiego włoſu koz Azyátyckich. Przydáie Bielski. Był podárunek y ozdobny y chwalebny. Iedná nie Szkáplerzowá nád tyſiąc ſztuk złotogłowu y nád wſzytkie pozory Azyátyckie. Nie uczyni powagi áni ſzácunku świátowa ſuknia. Ná bogáczá codźień świetnie ſtroynego áni ſpoyrzało niebo, acz y piekło pátrząc nań nie chciało. *Sepultus eſt in inferno.* Ma reſpekt, má powágę, ma imię u niebá, kto ma ſuknię Maryi. *Fac et veſtem in gloriam & decorem.* Ale skądże ſzátá Aáronowá ták chwalebna? Odpowiádá Neoteryk. *Quia ſancta, quia ſanctificat, & inducit in Sancta Sanctorum:* Bo świętá, poświęca, y wprowadza do naywiękſzych świątości. Szczegulny to ſukienki Maryi przywili. Pewna między Swiętych promocya, iedná nie świątości Szkáplerzney. *Sancta veſtis, ſanctificat, inducit in Sancta Sanctorum.* Ktora bydź może naywznioczyſtſza świątobliwość, ápparat dla niey przy Maryi Szkáplerzney. Ludwik Krol Polski w ſukni nieznáiomey obchodźił wsi, miaſteczká, zrozumiewał, co o ſobie, co o Urzednikách po Polſzcze gadáią, y ieżeli co nagánnego ſłyſzał, popráwiał. Czyniłá ſuknia dobrym Kroláá, ták że y naygorsi mowić źle o dobrym Pánu nie mogli. Bielski. Szcześliwiey ſukienká Maryi poświęcić może, pokázać błędy y wygubić, zágrzać oziębłości, wprowádźić *in ſancta Sanctorum*, dokąd ſię powſzedniey świątobliwości wnisć nie godźi. Zárzucił Eliaſz płaſzcz prorocki ná Elizeuſzá orzącego, aż Elizeuſz w tymże momencie porzuca pługi, w ślády wſtępuie Eliaſzowe. *Miſit Elias pallium ſuper Eliſeum, qui ſtatim relictis bobus currit poſt Eliam.* 3. *Reg.* 19. Więcey płaſzcz Krolowy Prorokow może! Kogo pokryie, áni tam o bydlęcych pytay áfektách y zmyslnościach, áni o wołowym do ſłużby Bożey leniſtwie, idźie Brát y Sioſtrá drogą cnoty, ktorą pierwśi Prorocy, ktorą Krolowa Prorokow chodziłá. Nie tu ſtánął Elizeuſz. W prorockim widząc ſię płaſzczu o dwoiſtego duchá proſi u Eliaſzá. *Obſecro, fiat in me ſpiritus duplex tuus.* Y ſukienká Marya iák ſię ſáma dwoi, ták z iednego nie kontentá duchowieńſtwá, ná wſzytkie cnot Chrześciańskich odwagi grzeie. *Poczuł* zapách ſukni Iákubowey Stáruſzek Izáak, y orzeźwiony, pełną Syná dobroć weſołym wychwala głoſem. *Ut ſenſit fragrantiam veſtimentorum, ait. Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni.* Wywietrzáły odory ſukni Iákubowey. Swieżych záwſze zapáchow niebieskich ſuknia Szkáplerzna ták ſwoich uſzczęśliwia, że z káżdego zupełną komendácyą *bonus odor Chriſti*, y ná naymnieyſze ſe noſá zátykáć nie trzebá. *Fragrantia* ſukni Szkáplerzney, *odor*

agri pleni. Suknia od Rebeki Iákubowi dáná, byłá bárzo dobra; *Induit Iacob veſtimentis valde bonis*; y był w niey Iákub cnoty árcydobrey. Dopieroſz ſzáty Szkáplerzne, árcy árcy dobre. *Veſtimenta valde bona*; toć w nich nie inſza świątobliwość tylko árcydobra chodźi.

Na nas ſię podobno Swiętey ſukienki chwałá podarłá! Szkáplerz wiśi ná pierśiach, á ſerce odartus bez ſukni łáski Bożey! Swięta ſzátá ná ciele, ná duſzy świątobliwości y nitki! Kłęby grzechowey przędzy! potempioną ſnuią ſiermięgę! *Haecine eſt tunica filii tui!* Słuſzna dubitacya! Czy ięzmy to nosiemy ſuknię? Tákże żyć máćierzyńską Maryi ſuknią przyodźiane dźieci powinny? Godźiſz ſię w ták uroczyſtey ſukience głupie dźiecká po piaskách tárác, po grzechowym błocie po ſzyię brodźić? Acz i z głową ſzpetnemi myslámi záwáloną w kále ſmrodliwym toniemy! Wádźiał wiſzącą proſtą ſukmánę w pokoiách Xiążęcych Leſzek wtory (ſam ia pamiętny ná łáty pierwſze wieſzać kazał,) y do wſzelkiey skromnosci codźienne układał obyczáie. Całym niebem tkáną Maryi ſuknię wieſzámy á pierśiach, czemuſz skutecznie o życiu niebá godnym nie myslemy, ſzpetniey niżeli w máſzkárádách ſwawolni? Chodźiemy w odźieniu owczym wilcy! pod pięknemi Maryi piorámi zákopciałe káwy! pod śnieżnym przykryciem gnoie! pod iedwábną oſnową brzydkie robaki, bodayże kiedy, nie w motylá ále w ptaká niebieskiego wylećieć ſię z powichłanego kłębu doſtáło! W Toruniu ná idącego po ulicy Władyſłáwá Iagellouá nieoſtrożna ſługá z kámienice pomyie wyleie, ſzáte Krolewską ſzpetnie zleie. Ná gorącym práwie biorą winowayce, zá kuchenne brudy krew lać ná purpurę każą, ná plac śmierci prowádzą! W niepogodźie ſtráżnicy roſmiele ſię Krol, życiem dárnie. Bielski. Szácownieyſzą Krolowy niebá y ziemi purpurę ách iákośmy ſromotniey ubłocili! cóſz nas od ſprawiedliwosci Boskiey zá kárá czeka? Biiecie Oycowie, biiecie Mátki dźieci choć ukocháne, kiedy pięknych nie ochrániáią ſukienek! Obmyimy pokutnemi łzámi grzechowe mákuły, wytrzepmy dyſciplina mole zgrzyzliwe y prochy: ináczey ták śmiáłe ſukien niebieskich nieuſzanowánie bez karánia nie poydźie. Kiedy po śmierci męzá ſwoiego Podskarbiego y Hetmaná Polnego W. X. L. Gąſiewskiego od związkowych zábitego załoſna Hetmánowa poſzarpáną, krwią zláną ſuknię przed ſąd przynioſłá, wielu z kondolencyi zápłakáło. Kochowſ. Przypátrzmy ſię robotce náſzey! wzięte od Maryi ſzaty ách iákośmy zaciętemi niezgodámi podárli! iákośmy plugáwym życiem zábłocili! iakośmy pnace-

mi krew cudzą konfuzyámi, zdzierstwámi szpetnie záfarbowáli! Zápłaczmy nád kontemptem sukienki, nad złością nászą, ieszcze miłosierna Matká krzywdę sukni swoiey dárowáć, ieszcze niewdzięczności nászę pokryć może. Biorę od S. Káietáná konkluzyą. Iák on wszystkie ráły, katechizmy, kazánia, ták ia mowę konczę. Proszę was przez miłość JEZUSA y Matki iego, nie wstydźmy się dáley złym życiem nabożeństw szkáplerznych! Patrzmy często, co ná Szkaplerzu nosiemy? Imioná ná piersiach święte, JEZUS MARYA! o niechże będę Swiętym y iá! JEZUS Imię zbáwienia! Precz z sercá, cokolwiek duszę gubi! MARYA, Imię łáski, imię cnot! Przenioszę z imienia pilnym náśládowániem, cokolwiek piękności sumnienia, skromnośći, pokory &c. przykłády Máćierzyńskie uczą. Szkáplerz nasze święty, y owszem Sanctissimum Scapulare! Chwalebna w tym punkcie o tytuł ambicya y konkurencya. Niechże żyię, niech umieram w serdecznym Imion nayświętszych JEZUS y MARYA wzywániu Sanctissimum, iako nayświętobliwiey.

KAZANIE
NA DZIEN S. MARYI MAGDALENY.

Stans retrò secus pedes ejus. Luc. 7.

PRzy nogach JEZUSOWYCH Magdalenę, przy stole Faryzeuszowym JEZUSA łzy Pokutnice smakuiącego nie wina częstuiące widzićie? Komuż się dziwuiećie? MARYI przychodzącey, czyli Panu przyimuiącemu? Pyta dawno Grzegorz S. *Quid miramur fratres? MARIAM venientem, an Dominum suscipientem?* Nie ieden cud dobroći Boskiey, grzesznik po dalekich błędach do Boga wrocony, y do boku przyięty! Przyszedł do Faryzeusza JEZUS, żeby do siebie przyzwáł Magdalenę. Od siebie, kto odchodźi od poczciwośći. BOG, cnota, to wszystek u siebie człowiek. Bliski dom ná obiad domowi Magdaleny obrał, ták uważá Ferrerius, żeby tusz miáła błądząca drogę, pochlebstwy ćiała zwiedźiona prawie, umarła życie. Záwsze BOG bliski szczerze o poprawie żyćia myślącym. Tylko o ściankę Zbawićiel zgubionym. *En ipse stat post parietem. Cant. 2.* Pomyśl co o cnoćie, tusz masz pod głową rękę Boską ná pomoc. *Læva ejus sub capite.* Prawdźiwie pokutuiący wzdycha Dawid. *Prope es tu Domine!* Siadł przy drzwiach

drzwiach u Faryzeusza częstuiącego IEZUS, drzwi otworzyć kázáł. Zeby łátwiey widźieć Lekárzá, y przyść mogłá Magdalená. Wyglądałá Zbáwićielá zgubioná, wyglądał zgubioney Zbawićiel, y nigdy ták Faryzeusz IEZUSOWI, iako JEZUS rad płaczącey Pokutnicy. Kordyał Serca IEZUSOWEGO, płacz grzesznika skruszonym ná popioł pokutny sercem záprawiony. Patrz iak teskni do błądzących owieczek dobry Pasterz! Otwiera drzwi, odwala tamy, drogę gotuie; y kołatać, dopieroż stać długo przy drzwiach IEZUSOWYCH szczerey pokućie nie potrzeba: *Miramur Dominum suscipientem!* Więcey postrzegł pomieniony Kaznodźieia: Siedźiał IEZUS tyłem do drzwi. Przychodzącey wygadzał grzesznicy. Nie idźie w oczy śmiało wstyd y oko záprzedane. Na ksztalt dnia Pańskiego, *Dies Domini sicut fur*, grzesznikom, radźi święta nocą wykradáią zbawienie. Nie chcą, żeby ich widziano. Znałem osob kilká; na spowiedź nie pozwoliły inaksza, tylko ná ranne, abo bezludne. *Miramur MARIAM venientem!* Cud łaská IEZUSOWA ku Magdalenie! ale iest co widźieć y w pokutuiącey. Ná oko wytyká przykłády IEZUS. *Vides hanc mulierem?* Magdaleno ieszcze u stołu Zbawićiel, łzy zátamuy pokutne? Iak ná bánkiet, leci na płácz y konfuzyę. Niecierpliwa naymnieyszey odwłoki prawdźiwa pokuta. Kruczego nie śpiewa *cras cras*, szczerze pokutuiący. Płakał Klemens de Rutzcza Chrabia y Kasztelan Krakowski, z Rościsławą żoną ná syná swoiego Doiutrkiem názwánego od corki Wizanny Xięni Staniąteckiey. Dziś się urodziwszy, tylko iutra miał doczekać. Miechow: Cieszy się nad śpieszną, płácze niebo nad pokutą doiutrkową! Y z Magdaleną y z Dawidem nieodwłoczną bić się w piersi ręką potrzeba. *Dixi, nunc cæpi.* I iużto mam zá grzech pokutować? Czemuż nie dźiś? Podobno iutra nie dá Pan BOG? podobno nie dá tey łáski? podobno nie dá tey woli? Poufáły Krolowi Stefanowi Kasztelan, po rozdanych iuż wakanśach przypadá do Krola, o Starostwo ná Syná prośi. Tylko Krol dał dobre słowo. *Heri si venisses, accepisses!* O iak podobne z żalem wiecznym usłyszemy odpowiedźi Doiutrkowie! Twoie niebo, twoie być miało zbawienie! Wczora, nie dźiś idące w gębę rwać było rayskie iabłka! *Heri si venisses, accepisses.* Odkłádaiącego spowiedź momentu źćierpieć nie mogłá Magdalena, wieczność teraz błogosłáwioną otrzymała. Magdaleno Faryzeuszow, Skrybow, Cenzorow dom pełny! nie miłosierniey życie twoie, niżeli potrawy, rozbierać będą? Zaostrzył dobry obiad złe zęby! Nie kłámą się nigdy prawdźiwa pokuta czczonym

czczonym od całego świata Boſzkow. *Quid dicent?* Nie co o mnie człowiek nieſłuſznie, ale co BOG ſprawiedliwie ſądźi; to iedynie brać mam ná uwagę. Nie ſtęknę ná ludzkie cenſury y cezury, ieżeli ná Xięgę żyćia moiego ſurowa Sędźiego BOGA cenſura nie padnie. Przynaymniey ná tak ſtroyną publikę przyſtroić ſię było Magdaleno? A coſz to zá pokuta? ieżeli ieſzcze ſzatę nośi! ktora z duſze poćerwość wynośi? Iakby w błoćie, kto tuſz nad błotem leży? Do tego. Ani dumy, ani ſtroyney mody nie kocha pokuta. Oko we łzach utopione, twarz płáczem poorana, czoło zamknięte, włos od żalu poſzarpany, porłuczone pierśi, ſuknia popiołem przyſypaná, uroczyſty apparat pokutuiącego. Habit Franćiſzki zbawił w Krakowie Władyſława Łokietká, w ktorym przez mur ſpuſzczony znowu do Polskiey przyſzedł purpury. Bielski. Mowże co Pokutnico? Wymowny za pokutuiącemi mowca, płácz z ſerca, nie zoká. Zápłákał nad bratem Swidrygellem Władyſław Iagello (rozumiał że zábity) kiedy ſuknię iego krwią zlaną miedzy inſzemi ſpoliałami obaczył, lubo więcey on ran ná ſercu od Brata, niżeli ſuknia plam miałá ná włośie. Biel. Łza prawdźiwa, krew z ſerca, ktorychże pierśi nie zmiękczy do miłośierdźia? *Miramur MARIAM venientem.* Co ná dalſzą biorę uwagę, to widzę w Pokutuiącey. *Stans ſecus pedes.* Iak przyſzłá do nog Pańskich, nie wzruſzona ſtoi. Znalaźſzy proſte drogi ktorych ſzukała, czegoſz ma chodźić? Ná dobrey ſtanęła drodze. *In pedibus ſalus.* Ma przy nogach IEZUSOWYCH drog metę, ma ślad do nieba, má zbawienie! Ale ieżeli do nog Zbawićielowych padłá, iakże ſtoi? Y owſzem że padła, ſtoi. Y ia od tego punktu nie odeydę, Rzekę. Upadſzy do nog IEZUSOWYCH Magdalená pięknie ná nogi powſtała: Dopiero y wy mizerne włoczęgi słowá powſtaniećie, kiedy ná náywyżſzą BOGA chwáłę padniećie, przepadniećie ſobie.

Ieżeli ktoś ſłuſzną denominácyą obrazy zwierćiadłámi názwał, obraz płaczącey Magdaleny iak śliczny krzyſztał dalſza pokáże prawdę. Ledwo nie nayczęſtſze pędzle Mágdálenę pod nogami Ukrzyżowanego JEZUSA, miedzy Nayswiętſzą MARYA y Ianem Apoſtołem wyſtawuią. Ze przy nogach JEZUSOWYCH! nie daleko chodząc, łatwá idźie przyczyna. Nigdy od drog Zbawićielowych, iak ſię ná nie udałá, nie odeſzłá Mágdálená; trzymá ſię ich y málowáná. *Etiam Diſcipulis recedentibus illa non recedebat.* Gdźie tylko ślad iaki drog IEZUSOWYCH widziałá, chodźiłá nie zmordowaná. Nápiſał o Mágdalenie Grzegorz Wielki.

Má

Ma wieczny do nog przywiley od IEZUSA Mágdálená. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Bronił przed Martą Máryi siedzącey przy nogach ſwoich, á náuk niebieskich ſłuchaiącey IEZUS. Zbierzćie woysko przećiwne śiły, Mágdáleny od nog Zbawićielowych nie oderwiećie. *Non auferetur ab ea.* Ale iákim fundamentem miedzy Nayświętſzą MARYA y Ianem widzę Marią Magdalenę? Niepokálánie Poczętá Pánná, Ian Panna. Mágdálená *Mulier in civitate peccatrix!* Radá y MARYA widźi pokutne Mágdáleny. *Peccatores non abhorres, ſine quibus nunquam fores, tanti Mater Filii.* Wynośi pokuta miedzy niewinne, y czyni podobnemi. Tu ſię pchał śmiało pokutuiący Dawid. *Lavabo inter innocentes manus meas.* Zlewaiąc nogi IEZUSOWE łzámi, tak oczyśćiłá ſumnienie; oćieraiąc włoſámi, tak ſtarłá grzechowe mákuły; że do cudu wypięknioná pyyść może miedzy niewinne woyska w ſzyk nie oſtatni. Za pánowánia w Polſzcze Boleſława Pudyka bogáte nábożeńſtwo wſpániale wyſtawionym Kośćiołem uczćiło Mágdálenę w Poznániu. Dobrze. Má ſwoię cześć y cześć w Kroleſtwie niewinnych Pudykow grzeſznica w pokutnych łzách wybielona. Nie ſzpeći perły, że w chrapowátey ſkorupie, czáſem ná dnie błotnıſtym leżałá, kiedy od brudnych oddartá nałogow z iedną ſię nápotym pięknośćią wiąże. Y ztąd przy Nayświętſzey MARYI rad grzeſznik widzę Mágdalenę. Bo widzę dwie przy Krzyżu drogi do zbawienia od IEZUSA pokázáne, y nie deſperuię. Iedna proſta droga niewinnych; ná tey prym tryumfalny trzyma Niepokálaná PANNA y MATKA. Druga połamáná pokuty, tą pierwſza w nowym teſtamenćie chodźiłá Mágdálená. Nie możeſz niewinnych, podźże drogą pokutuiących, doydźieſz IEZUSA. Przy tych drógách śpiewać Kośćioł káże. *Laudemus opus DEI in MARIA Dei Genitrice. Laudemus in Maria peccatrice. Illa eſt Speculum innocentiæ: Iſta eſt exemplum Pænitentiæ.* Ieſzcze ſię przypatrzmy Pokutnicy miedzy Náyświętſzą MARYA y Iánem. MARYA łásk morze, Ian łáská. Wielká Páná Bogá łáska, grzeſznik náwrodony! Wyſechłeś na ſtos wieczny nieboże! ieżeli ćię łáskáwe nie zleie z nieba morze! Ach głupie rezolucye! Upadnę, to y powſtanę! Ktoſz ći skuteczną do powſtániá łáskę obiecał? Umieraiąc Władysław IV. Krol polski ſerdecznie po dwá razy zawołał przy wielkiey około ſtoiących liczbie. O iakbym rad całemu światu był dźiśiay ná oku! żeby widźiał iak wielkie miłośierdźie! iak wielka łáská Boska przećiwko iednemu grzeſznikowi! żeby widźiał

Rr iak

iak wielká żyćia y apparencyi ludzkich prozność! Nie inſze ná cáłą wieczność zbawionych admiracye będą! Iak Magdalenie po obrázách MARYA y Ian nie znidźie z oká, tak nam łáská Boská grzeſznych zbawiaiąca, z myśli y z ſerca. Łáská Boská! łáská Boská wielká! ieżeli ſię w zbáwionych obaczę liczbie! Ale co naypilniey w wyſtáwionym obráźie upatruię, ieſt to. Przy nogach IEZUSOWYCH tak Magdalená klęczy, że podobnieyſza do ſtoiącey, niżeli do klęczącey. Klęczy, y ſtoi. Upadnieniu do nog powinná powſtanie. Dopiero upadſzy do nog IEZUSA, pięknie ná nogi wſtáła. To po gęſtych obrazach nie malowana prawdą pokazuie. Krystyna po Oycu Guſtáwie Krolowa Szwedzka, (zoſtáła potym Katoliczką) ze drozey czyſty żywot, niżeli kroleſtwo ſzácowáła (iákoſz umárła w dziewictwie) ná rece Károla Koronę y Kroleſtwo skłádá. Żeby ſię pámiętnym dobrodźieyſtwá pokazał Krol Karol, złotey monety nábić kázał z nápiſem. *A DEO & Christina.* Wdźięcznie nie iednym tytułem złoto między gęſty lud rozrzućił pod czás koronácyi. Kochow: Widźi powſtanie ſwoie áż w niebo Mágdalená, widźi komu cudownie aſcenſy powinná, więc przy nogach IEZUSOWYCH klęcząc y ſtoiąc, y po obrázách cáłą ſobą woła. *A DEO & pedibus JESU.* Niech z nog ſpádnę, ieżeli nie więcey o nogach Zbawićielowych, niżeli o składáney z roznego metalu ſtatuy u Nábuchodonozora trzymam. Obił ſię o proſte nogi kámyczek, y w wielką wzbił ſię gorę. *Crevit in montem magnum.* Iakby przybił Mágdálenę do złotych nog IEZUSOWYCH, iakże ná wyſokie powſtáć nogi nie miáłá? Padłá Mágdálená do nog Zbawićiela kámieniem, bo niewzruſzenie. Y cyrkwą przenieść kámień y gorę z mieyſca możeſz, Mágdáleny od Nog IEZUSOWYCH nie możeſz. Padłá kámieniem, bo fundamentalnie: Fundáment zbawienia, wiara, nádźieia, y miłość. Pádłá kámieniem, bo nie czuynoſć, iak kámień. Tylko nie pioruny rzucá ná Mágdálenę Faruz. *A telo dura reſiliunt.* Iákbyś kámień łáiał. Chcećie wiedźieć iak wyſoko upadáiąc ſtánęłá. *Stetit, & menſa eſt terram.* Ziemię záſtąpiwſzy Mágdáleny miłość ku IEZUSOWI przedarłá ſię w niebo. Náwiedzáiąc w puſtelniczey iáskini MARYA Michał, tym ſtylem kochania Pokutnice chwáli. *Christus amor noſter, & tuus.* Między Archanielskie miłośći wyniosłá rzucone do nog Pańskich Serce Mágdálena. Nie poſzłá niżey wiara. Ledwo u innych źiarnem gorczycznym, Olympem w niebo záglądáiącym u Mágdáleny. *Fides tua te ſalvam fecit.* Nád Mágdalena przy nogách IEZUSOWYCH leżąca praw-

wdźiwey

dźiwiey piſze, co Lukan nád Rzymem do ruiny lecącym. Fortuna *populo q. Ducesq, Conſtituit campis, per quos Tibi Roma ruenis oſtendit, quam magna cado!* Przy całey prawie Ierozolimie w domu Fáryzeuſzowym pokázáć chćiał IEZUS, iák nisko wyſoką nosiłá w roſpuśćie głowę Mágdálená, iák wyſoko do Nog padáiąc upádłá. *Cuius per fata cucurris in culmen ſublime Deûm, ſi fata volenda.*

U Iáná S. w podobieńſtwie rzuca IEZUS źiarno w źiemię, zeby podnioſł, grzebie w grobowych dołách, żeby ożywił. *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Ioan: 12.* Przećiąć ſię niewinne náćierpi źiarno, żeby urosło! Po ſtodołach cepy biią, po ſpichlerzach, raſy tłuką, ſzłyki obracáią, ná plácu powſtania upadek rozbiiá, śmierć grzebie, á przećie ani ſtęknie. Dla mizernego ná świecie urośnienia, poty człowiekowi zdrowiem, prace odpoczynkiem, utrapienia lekarſtwem. Patrzćie Smiecie ſię krzemień ná gęſte rázy, byle z rány nie krew ná źiemię, ale świátło płynęło w gorę. Dźwigá igráiąc ćiężáry Szkuta, byle ſię *in altum* Sanu abo Wiſły wybiłá. Zá tryumf rácy roſpuc ſię, byle pod obłokámi z hukiem y pukiem záiáśnieć. Darmom ſię nad rzuconym źiarnem żálił, winſzowáć śmiertelnego upadku trzeba. *Cadens mortuum.* Że upadło, w złoty kłos powſtáło. Ná gratulacyą powſtania przez ruinę, nápiſał wierſz Poeta. *Non ſurrecturum, ni cecidiſſet, erat.* Długo w ſzpetney plewie, dźiś wyborne źiarno, Mágdáleno powſtáłaś upadkiem! Opátrzny goſpodarz w duſzy ludzkiey, BOGA y zbawienia miłość, ná dobrą rzućiło ćię źiemię, pod Nogi IEZUSOWE. Poſtáwił nie zrzućił z nog upadek. Przepadłabyś byłá, gdyby nie święta ruiná ná nogi wyſtáwiłá. *Non ſurrectura, ni cecidiſſet, erat.* Pełny gniewow, pełny śmierći Szaweł ná wzywáiących Imię Iezuſowe ná dobrym koniu, ná złey woli iedźie do Dámaſzku, blisko miáſtá z konia ſpadnie, do Iezuſá pokorny przypadnie. Pánie coż chcesz, żebym czynił? y powſtáie. *Surge, ingredere civitatem.* Mogł ſobie záśpiewáć z Dawidem. *Impulſus everſus ſum, ut caderem, & Dominus ſuſcepit me. Pſal. 117.* Winſzuie kazuſá niſz Páwłowi nie Száwłowi Auguſtyn. Dobrześ upadł, Páwle. Ná powſtánie, nie ná ruinę kázus. *Prius proſternendus, poſtea erigendus. Proſtravit Chriſtus perſecutorem, ut faceret Eccleſiæ Doctorem.* Wyniosł kázus ná Doktorską cálego Kośćiołá Chryſtuſowego Kátedrę Páwłá. Podobnym powſtáłá ſpoſobem Mágdálená. *Prius proſternenda, poſtea erigenda.* Położá ſię przy Nogach Iezuſowych Poku-

Rrr tnice

enica, nie żeby leżáłá, ále żeby pięknieу powſtáłá. *Proſtravit Chriſtus peccatricem, ut erigeret ſpeculum Pænitentiæ.* Upadłá grzeſznica, żeby powſtáłá Swięta Pokutnicą, Upadła zwodczyna Ierozolimy, żeby powſtáłá y Apoſtołow Apoſtołką. *Vade ad fratres meos, & dic eis. Venit ergo Maria Magdalena annuntians diſcipulis, quia vidi Dominum & hæc dixit mihi. Joan. 20.* Upadłá Panią ná Mágdálu, á iáko ią piſze Ferreriuſz Báronią, ná wielkiey częśći Ierozolimy po Oycu, powſtáłá ná cáły świat Panią cnot, przykłádem pokuty. Upadła nayſekretnieyſzych Roſpuſtnikow Kochanką, powſtáłá taiemnic Chryſtuſowych Sekretarką. Wiedźiáłá, o czym niewiedźieli Uczniowie, y uczyli ſię od Mágdáleny. *Annuntians Magdalena diſcipulis.* Sekret wielki do tych czas, o czym Iezus w domu Marty rozmáwiał z Magdaleną. Ani Apoſtołowie záſiadali do rady. Powſtáła y do drugiego tytułu Podskárbiny Iezuſowey. Oná wiedziała o potrzebach Iezuſowych, oná ſtoły y obiady dlá Iezuſa z Uczniami, zákupowáłá. Iáko teyże Ferreriuſz: co y Łukáſz S. náprdal. *Maria quæ vocatur Magdalena, miniſtrabat ei de facultatibus ſuis. Luc. 8.* Zayrzymy do iáſkini Swiętey Puſtelnice, ieżeli wniść mieyſca poſzanowanie nie pozwala. Dom to cudow, cnot mieſzkánie, świątobliwośći páłác, tryumfow codźiennych z ciáłá, czarta, świata Kapitolium, niebo mnieyſze. Zſtępowáli tu Aniołowie, y w niebie ſię bydź widźieli. Sto y dźieśięć razy w tey chwále, w iakiey ná gorze Tabor widźieli Apoſtołowie, nawiedził Puſtelnicę Iezus, y ray z iáſkini uczynił, iákiego Adam y Ewa nie zazywali. Ledwo nie grzebłá ſię w źiemi Magdalená pokornie padáiąca, ná wyżſze nad Tábor gory podnośi Iezus. Y Magdáleny przy chwale Iezuſowey *ceciderunt in faciem ſuam*, miało wyſokie od Iezuſa *Surgite, & nolite timere Mat. 17.* W błogosłáwioney iaskini przez lat 33. bliskó, ná pámiątkę lat Iezuſowych, iáko ia Michał Archanioł náuczał, coſz zá zábawá Mágdáleny? Padáłá, y powſtała. Iáko mi z dalſzemi życia punktami przynośi Kaznodźieiá Ferreryuſz. Siedm rázy codźień ná ſerdeczne Męki Iezuſowey rozmyślania Márya Pokutnica przyklękáłá, czuyną zaraz z twardey ſkały budząc půłnoc (boć miękko y długo pokutą nie ſypia) śiedm rázy żáłoſná mdláłá, padała, konała; ſiedm razy trzezwili Anieli, wynośili pod niebo z tryumfalnym śpiewaniem. *Lauda Mater Eccleſia, lauda Chriſti clementiam. Qui ſeptem purgat vitia, per ſeptiformem gratiam. Poſt fluxæ carnis ſcandala, fit ex lebete phiala. In vas tranſlata gloriæ, de vaſe contumeliæ. Surgentem cum*

cum victoria Chriſtum videt ab inferis; Prima meretur gaudia, quæ plus ardebat cæteris. &c.

Cudowne przy Nogách Iezuſowych Mágdáleny exáltacye głębokim uſzanuymy honorem, á przynamnieу zbliżmy oko ku iaskini. Nápaść może ná drogę proſtą uſilna powſtania pilność. Ná ſamym do pokutney skáły weśćiu krzyż ſtał iáſny iak krzyſztał. Coſz w krzyżowym widźiemy krzyſztale? Widźiałá tu ſzpetne upadki ſwoie Magdalená, y zbawiennym do Nog Iezuſowych upadnieniem poprawiłá. Ach ſtraſznieyſze ruiny náſze z wyſtawionego wyglądaią zwierćiadła! Dźień każdy, dzień u nas Adwentu ale nie Chryſtuſowego, codźień grzeſznicy częſte po upadku śpiewamy! Dziwnie ſię dowćipnym iak Lucypera złośćiom náſzym niebo. *Quomodo cecidiſti?* Uczeni y ſię złośliwi w gnoiu grzechowym Infimiſtowie kázuſow! Szcść tylko w ſzkołach, niewinnych kázuſow, náſzych odere fohały nie obcyną! Pozbierane wymyślnych kázuſow tomy, to my to! Deklinuią, moy ućiekáią od proſtych kázuſow Infimiſtowie. Goniemy ruiny: ſzukamy okázyi, mieyſca, przyczyn, żeby upáść. Wierzemy od początku świata kłamcy. *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.* Lada biesowi kłániamy, lada roſpuście biemy czołem, przed naymnieyſzą zysku, honorku, pociechy ná ziemię z gory pádamy! Ach niewierny! złem rzekł, wiedźieć niecheny! złe wſzytkie wyſokości, ktore nam ciáło, chćiwość oczu, pycha, czart pokazuie niezbrodzona ziaią przepaśćią! Straſzná, com w Sendomierskim od pobożney ſłyſzał Pani, tá od Panny poććiwośći y Bogobońcy. W Senátorskim Domu pomieniona ſłużyłá Panná. Umiera Pani, w kilka dni po śmierći pokáże ſię Pannie, na zwyczaynym ſobie uśiędzie krześle, y rzecze. Ubierz ſię iáko naymodniey Panno. Iakby do żywey mowiłá Panna, odpowiada śmiało. Moia Pani ſuknie w skrzyni, klucze u Iegomośći pod głowami. Dobrze záſnał, weź klucze, ſuknie przynieś, ia każę. Usłucha roskazu Paniá, ubierze w kleynoty, w perły y iáko nayſtroynieyſza ná ten czas uczyłá modá. Komenta z ſtrony Pani, mowi dáley. Pocz za mną Poſłuſzná idźie. Stanie nad przepaśćią Senatorka, zepchnąć ſię koniecznie ſłudze każe, y mowić ná pożegnanie. Tam do dyabłá z ſtroien! O mody! mody! Ko mu nas ubieraćie! Pani kazała, uczyniłá Panná, zepchnęła, rzekłá co kázano: ſłyſzáła od lecącey ná przepaść Pani głoſy. Biada! Biada! Nad podobną káżda z grzechem wymyślność przepaśćią ſtoi. *Via impiorum tenebræ, neſciunt, ubi corruant. Proverb. 4.*

Biadá

Biada wam głowy pyszne! biada nadstawione z obrazą Bożą wzrosty! biada przez podeptanie poćciwośći, wstydu, Boga wygotowanie rospusty! Sliczny gorszym naśládowániem zá upadaiącą zle Mágdáleną, idźmy za upadaiącą świątobliwie. W wiecznych leżeć nie chcemy rumach? przypadnijmy z tako n vgłębiey do Nog Iezusowych. Ustąp mieysca Magdaleno! iuż ty miedzy swiętemi zwyćięską chorągiew nosisz, iá miedzy grzesznemi głownik! Nie odpychay szczerze powstać chcącego Zbáwićielu! Dosyć zguby! O łzy Mágdaleny! o żale! o miłośći Iezusa! zpadła na serce grzesznika! Po náwroceniu, iako pisze *Ecesippus* stary Doktor, nikogo z ludzi w twarz niewidziała Mágdalená. Máwiała, naywięksży wodz do upadku oko. O zdrayco! o rozboyniku! o przepaśći swawolne oko! przepadnij! O przyiaćielstwa! o konfidencye! o afekty nie według Boga, biada wam! zgińći! Padam do Nog twoich Zbáwićielu całym sobą, niechże więcey od ćiebie nie odpadam, niech więcey grzesznik opłakanie nie upadam! Niech co moment do goręcszey Boga moiego miłośći powstawam! O gdyby usłyszeć z Magdaleną! Odpuszczone grzechy! O gdyby usłyszeć! *Dilexit multum!* Wiele Bogá á bardzo ukochał! O tak piękne miłośći twoiey *altum & multum* z głębokośći serca pokornego wołam do ćiebie Panie. *De profundis clamavi ad Te Domine.* Nog Iezu trzymam się twoich z Magdaleną, żeby mnie, o gdyby wszystkich! miłość twoia serdeczna na piękne postawiła nogi. *O ve! o carni & mundo perire! o ad DEUM pervenire!*

KAZANIE.
Ná Dźień S. IAKUBA APOSTOŁA.
Poteſtisne bibere calicem? Mat. 20.

BOdayże śię IEZUSOWE wroćiły czasy! Iak pomiarkowane! iak skromne! iak nie bibulaste! Zda się, że siły do pićia ludźie nie mieli y fantazyi, pytać mogłeś bespiecznie. Możeszże pić? Nie potrzebna lat dźisieyszych interrogacya! Ledwo nie z kolebki cękę wynoszą dźieći do kieliszká, ledwo nie głos pierwszy u wielu. *Possumus bibere!* Dźiwna Psalmisty exklamacya. *Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei. Psal. 15.* Pan część kielicha y dziedźictwa moiego! To iedno dźiedźictwo y kielich bę-

dzie

dźie! Iak do dźiedźictwa, tak rodźiemy się do kielicha! Miało się zá czasu Kromera urodźić dziecię z kieliszkiem przy gębie, y wielkie to wieku ewego monstrum było! Od dźiećinstwa oderwać drugiemu od gęby kieliszka nie można, iakby przyrosł! y poszło piiaństwo w obyczay y polityke! Znak się straszny miedzy niebieskiemi pokazał znakami. Znak niebieski dzban po wszytkich znákách chodźić muśi. Wszyscy się iakoś *sub signo amphoræ* rodźiemy! Wołałbyś dziś spytany Ieremiaszu *in plurali. Ollas succensas ego video!* Do garcow, co żywo iak zápalił. Nie gaszą napoie pragnienia, ale zápalaią. Swiat morzem, iakim że? słonym. Im więcey piiesz, tym więcey pragniesz! Ciężko idą do głowy Psalmy Dawidowe, ieden wiersz nie dobrze wszedy do smáku przypadł, z gęby nie wynidźie. *Calix meus inebrians quam præclarus est! Psal. 22.* Kielich moy poiący iak łátwo poiętny iest. Iasna o szklenicach nauka: *Calix præclarus.* Y infimista przy Alwarze uczeń, przy szklenicy Professor. Uczyć co prawda z szklenicami skakać młodych potrzebá, bo prozne. Nie łátwiey iáko obroćić się y wykręćić z pełną. Dobrze się pieszczonemi názywaćie tytulikami, moia rybko. Iak rybká bez wody, tak człowiek usycha y umiera bez pićia. Zyię á piię, nie daleko. Przez błąd ktoś miasto *negotium publicum*, położył w exkuzie *negotium pulicum.* Bez omyłki, *negotium calicum, negotium publicum.* Publiczná sprawá kielich! Ktoż práwá z kieliszkiem nie ma? A zasz z doświadczenia codziennego nie maćie? Ze gardłowey sprawie naywalnieysze publicznych interessow ustępować muszą? Zle dźisiay czas máluiemy? Klepsydrę szkrzydlastą piasek mierzy! Wysyp piasek, náley trunkow, zostaw szkrzydła? płyną godźiny winami, miodami, wodkámi. Piora zostaw? Leći każdy do kieliszká. Ledwo nie dobrę chęć prosty infimista dał racyą. Wiećie czemu się nápoie zowią trunkami? bo chyba truncus, co nie rad piie. Nie dawno prostaczek trafi do Kośćiołá ná pogrzeb záwołánego piiaka. Iuż włożono do grobu, kończą *Salve Regina. O clemens! o Pia!* Zádźiwi się prostactwo! Coż to śpiewaią? Wiem że niebosczyk zá żywota dobrze piiał, prawdaż? że w trunnie piie? oto na chorze krzyczą, o Pia! Tylko rospiłey gębie tego nie dostaie, żebyśmy pogańskim y w pierwszey Polszcze obyczaiem pełne trunku dzbany w trunnę stawiać kazali. Krotki komuś ale do długiego sensu nápisano nágrobek. Urodźił się, ożenił się, y umarł! Ach iak wielu pisáćby po grobach trzeba! Urodźił się, pił, y umarł. Nie potrzebna tedy

dy

dy czasow dźiśieyszych kwestya. *Potestisne bibere calicem?* Wszakże stoyćie nie o iakiekolwiek pytaią kieliszy, ale o gorzki kielich Meki Iezusowey. Námyślćie sie, daie czasu do deliberácyi słábośći, co odpowiedźieć. Ia co odpowiedźiał Iezusowi Iakub S., opowiem. *Possumus.* Y mogł, y pił, y rzesko wypił kielich Meki Iezusowey, *usq; ad non est* Iakub Apostoł. Iuż z powszedniałym niech kto chce przy szklenicach krzyczy wierszykiem. *Proficiat, prosit, conducat, sitq; saluti.* Przy kielichu Iákubowym, iá swoie krzycze Vivat. *Gloria magna DEI Vivat, per secula Vivat!*
Ani modz tylko, ani pić tylko, czym ćie czestuie niebieskiego gospodarza ochota, zdrowo y chwálebno. Możemy wszyscy, nie piiemy wszyscy, kosztuiemy niektorzy, daley ani namowisz. Rzadki żeby wypił, czego skosztować smierć sie widźi. Widział iakim kielichem czestowała Iakuba złosc zydowska! Wiedział iakim nápoiem Herod, iakby piołuny miodem, żołć kanarem, trucizná puarem zdrowia posła, rzesko wypiiał. Mieszała przegniłe drozdze zakwaszona zaiadłość, przelewało z kielicha w kielich iady pogáństwo, *Inclinavit ex hoc in hoc* pełnił iadowite mieszaniny Iakub. Niemogła zádać cnocie Apostolskiey bezbozność. *Et fex ejus non est exinanita!* Dopiiał sie na dnie prawdy y smaku. Szacował kielich Apostoł, ktorym go dobroć czestowała Boska, żeby y kropla nie oschłá, gorąca wypiiał miłością Boską. *Ne gutta superfit.* To na żart w Kośćiele Wielkopolskim w pewney wiosce námá.owáno ná Organach. Pić Bakałarz do śiebie káże Matyaszowi Orgániscie. *Bibe ad me!* Piiże do mnie! Z pełnym porwie sie kuflem y krzyknie. *Per plenum!* Cáłym życzę kuflem zdrowia. To ćierpliwośći Apostolskiey nie baieczna pochwałá. Nie pieśćił sie z delikátnym appetytem Iakub, nie kwasił ná kwaty, wesoło z reki Boskiey pełnie gorzkośći poczetne wypiiał. *Per plenum.* Nie dawno náuczyłem sie od żartownego żołnierza frazesa. Miasto. napiimy sie, mowił. *Przetnimy trunku.* Ledwo nie drewnieć ná piołunowe puary trzeba było, przykrego nie przećinał nigdy trunku Apostoł, ale iákby pniakiem był nie czuiącym, wypiiał mieszane z octem żołći aż do szczętu. *Per plenum.*

Przebiera w nápoiach Dawid, bierze sie do kielicha, w ktorym wesołe pływa zdrowie, nie tonie. *Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Psal.* 115. Milczeniem ná ten czas szanuie nábożeństwo Krolewskie. Nie w przod reke do kielicha, aż serce obraca do Boga Dawid. *Nomen Domini invocabo.* Nie inákszym modą Katolickie chodźić kieliszki

liszki powinny. Piicie, piicie, ále w imie Boskie. Dopiero przy imieniu Iezusowym Vivat krzyczeć możećie. Imie JEZUS, zrzodło życia. Ták swoich uczył Kolo nsow Paweł. Cokolwiek czynicie, iecie, piiecie, piicie w Imie Iezusowe. *Omne quodcunq; facitis, in nomine Domini facite.* Pnie ptaszek wodę, y wdzieczną podnosi głowe ku niebu, iakoby dziekował! Czestuie człowieká BOG, miodem, winem; &c. Czemuż myśli ku Bogu nie podzwignie! Iák wielu w gorącym usycha prágnieniu, mnie BOG poił! niechże bedźie imie iego błogosłáwione. *Nomen Domini invocabo.* Możesz iednymże kieliszkiem przyiáźń Boską y ludzką poczestować. Uczyń iprostą intencyą, kazdy puar, puarem Boskim bedźie. *Calicem Domini biberunt, & amici DEI facti sunt.* Bodayże wiecey Filipow Wołuckich! Pobozny ten Woiewoda Rawski, kazdy przeżegnał kieliszek, á po obiedźie, zaczynał Bogárodźicá Dźiewica! Widźićie sie? To sie przy kieliszkách znać do Bogá nie chcecie? Niewymowił sie z wesela JEZUS, pomiarkowánych nie pogánił kieliszkow, y owszem pierwszym cudem oschłe ántały dobrym nápoił winem. *Bonum vinum servasti usque adhuc.* Ale ia wezwawszy krotką inwokácyą Imienia páńskiego, do Dawidowego ide kielichá. *Calicem salutaris accipiam.* Zbáwienny, zdrowy wezme kielich. Abo Dawidzie nie kazda poczesna ná zdrowie! Przy swawolnym poculum, pospolićie chrome zdrowie chodźi z kulą! Przelekli sie Synowie Prorokow widziáney w garku śmierci, strásznym głosem krzyczeli ná Elizeuszá. *Mors in olla vir DEI! & non potuerunt comedere. 4. Reg.* 4. Gdybyśćie dobrym okiem przypatrzyć sie chćieli, czescieybyście w opiłych dzbaniach smierci doyrzeli. *Ex nostro bibit illa scypho.* Ztrupieli Synowie Iákubowi, kiedy pogon Iożefowa w worách pszenicznych krolewski znáłázła kubek. *Quare reddidistis malum pro bono? scyphum quem furati estis, ipse est, in quo bibit Dominus meus, & in quo augurari solet, pessimam rem fecistis! Gen* 44. Iákie boiazni! iakie trupie głowy z kubka wypłynely! Krzyczcie iák chcecie przy kolcyny, Vivat! Dobre zdrowie! Znać dźiecie, że nie masz przy kieliszkách zdrowia, zyczyc go trzebá. Nádstawcie ucha, do butel leiących wino. Coż mowią? Bol, bol, bol, nie, zdrowie. Własnieć zdrowie! ktore opisuie Psalmistá. *Ignis & sulphur & spiritus procellárum, pars calicis eorum Psal.* 10. Zoytkuiących kieliszkow poczesna, gorączki, (bodayże nie ogień wieczny) niesmaki, turbácye, niepokoie, choroby. Są po pewnych Polskich prowincyách naczynia do picia, ktore sie zowią kije, że inszże mine denominácye. Iákbyś kijem dał, kiedys nád miáre kielichem

poił

poił. *Potum dedisti eis in mensura.* To bezmiernie y zdrowo y chwalebnie! Ták BOG częstuie. Od pićia wzięłá imię bibułá, pátrzcież iák słabá! iak rozlázłá! iák szara y czarna! Nigdy zdrowego koloru piáństwo nie farbowáło. Kálekä nie dáleko kielichá skacze. Pomylił piszący Student, miasto calicum napisał Culicum. Z długim nosem y żądłem komor, kieliszek, krew zdrową ssie y piie, kiedy poi. Przed Professorem moim w Retoryce chwali towarzystwo podpiłe kondyscypuła. Ey maszci winc łepskiego dyscypułá, ieden dźiesiątu nas przepił. Nie tákiey wyglądał pochwały Professor, więc z kommiżeracyą odpowiedział. Przepił was wszystkich, przepiie w krotce wszystko, y zginie. Zgubá zdrowia, zgubá fortuny, zgubá poczciwości opiły kielich. Niech ieno częstą kołkyi a puhar chodźi, poydźie głowá kołkiem, świát cały wálić się będźie, iakże w tak strásznych ucáleni śe rutnach? Po niezwyczáynych powodziách polá y łąki w popiele. Piasek śmiertelny wylanego z brzegu piáństwá relikwi, ále nie swięte! Widźieliście po obrázách Iana Apostołá w ręku kielich. Cosz wyglądá z kielichá? wąz. Z gryzącym á często z zágryzáiącym robakiem wino płynie. Do domu Iezuickiego pobożny Pan przysłał dwa puhary srebrne, żeby ie ná kielich do kościołá przetopić. Brát forty pilnuiácy, dáie znać Stárszemu o dárowiznie, nie umiał dobrze iezyká Polskiego; więc mowi. *Reverende Pater*, przyniesiono do forty dwá srebrne pułmáry. Pułmáry? Prawdźiwie! Przebráne puháry, pułmáry! do grobu, nie do zdrowia dysponuią. Cáłyś w kieliszkách? iużeś w puł umarł. Nie wytrącam nikomu kieliszká z ręku, ále niech go skromność y pámięć ná zdrowie, pámięć ná BOGA podáie. *Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Daley co to zá kielich Dawidow, nie pytam, być musiał nie do smaku, ktory pámięcią imienia Boskiego Prorok cukruie. Iáko się domyśla Hieronim. *Calicem JESU accipiam, qui si amarus videtur, faxo, ut dulcescat.* Czyli go wziął, tylko obietnicę czytam, *accipiam*; dopieroż czyli pił, niewiem. Że Iákub S. w Imię Jezusowe wypił kielich męki Páńskiey [kielich to zbáwienny *Calix salutaris*) swiát cáły świádkiem. Tylko nie z piekłá zákupowało smocze iady okrucieństwo, częstowało Iakubá, pił z tákim smakiem, z iákim nikt małmázyi nie pił, y kánárow. Kubek z ręki Herodowey podany, zá kubek niebieskiey miał słodyczy. Skąd go *Cælestialem habitatorem* názywa Wincencyusz Ferreryusz. A czyliż to nie gorzki kielich? dni, nocy, prácował, kazał po Hiszpánii Iákub, *omni labore Major,* tylko dźiewięć ry-

bek

bek w sieć Apostolską zágarnął. Umiera od żalu rolnik, kiedy po krwáwych potách ledwo tam y owdźie po szerokiey niwie kłosek obaczy! Nie łatwo ocukrowány sercá piołun, skąpy ábo żaden bogátych prac pożytek! Ták przykry napoy wypił niezmarszczoną ochotą Iákub, ták kontent z dźiewiąciu, iako gdyby cały świat w sieci rozszerzone Apostolska wpędźiłá fortuna. Moskiewskie opisuiąc transakcye Polski historyk Neugebaver napisał y te, iako roku 1571 Demetrius Ocinius wielkiego rozumu y dostátniey powagi Pan dusze położyć musiał, że podánego z ręki Carskiey kieliszká duszkiem nie wypił. Y z dusze, y duszkiem pił kielich męki Panskiey Iákub do gustu niebá. Do owych, ále bez przymusu, należał Apostoł, o ktorych wspomina Ieremiasz. *C. 44. Bibens bibet.* Pił pijąc. Poda komu z nas BOG kubek przykry, wypraszamy się z płáczem, á ieżeli weźmiemy, tysiąc deliberácyi, pić czy nie pić, to weźmiemy, to położemy, przysuniemy do gęby y znowu odsuniemy, Iakub odważnie, *bibens bibit.* Wiem, że Ian Apostoł y Iákub dźiśieyszy, bracia, rázem pytáni, czyli pić kielich Iezusow mogą, rázem y rowną ochotą odpowiedźieli. Możemy, *Possumus.* [Iáko y w dalszym Apostolstwá biegu iedną práwie chodźili drogą. Idźie JEZUS ná gorę Tabor, idźie w dom Xiążęcia Synagogi, idźie do Ogroyca ná osobną modlitwę innych zostáwiwszy bierze z Piotrem Iakubá, y Iáná.] Czemusz rownym w odwadze, nie rowny obraz? Ian z kielichem, nie Iakub? Gdyby gruntowne rozumienie było, że Ian nie umarł, ále do Enochá y Eliaszá przeniesiony, mowiłbym. Ieszcze Ian nie spełnił kielichá, spełnił Iákub; więc słusznie ow, nie ten z kielichem. Co ieżeli y Ian dopełnił cierpliwości z życiem. Rzekę. Pierwszy Iakub przed wszystkiemi Apostołámi Męczennik, Ian po wszystkich zákończył. Więc wyszedł kielich spełniony od Iakuba, został się zwycięską koleyną przy Ianie. Łakomo pijącemu Zarrowius Zygmuntá II, odrywał od gęby puhar. Dla Bogá! połknie y srebro! Wybaczcie co rzekę. Swięta cierpienia zárliwością ledwo y kielichá z gorzkim napoiem nie wypiiał Apostoł. Przeklina Mędrzec pić się uczących. *Væ! qui student calicibus epotandis!* *Prov.* 23. Biada tym ktorych iedna umieiętność, umieć wypić. Biáda y tym, co uczą się tylko cierpieć, á nie chcą cierpieć. Nie słyszał o żadnym z tych *væ* Iakub. Y niewiedział co kielich swiátowy: w kielichu męki Iezusowey perfekt. Uczył nie uczył się cierpieć, w szkole cierpliwości konsummat. Nie bierzcie po prostu słow Iezusowych w Ogroycu. *Transeat à me calix iste.* Rozbiera ie Hiláry S. y mowi. Prośi, nie żeby nie cier-

piał

piał, ále żeby podobna cierpienia śiłá przeſzłá do Apoſtołow, żeby tak Uczniowie, iáko cierpiał Nauczyćiel. *Orat, non, ut non patiatur, ſed ut bibendi calicis in Apoſtolos tranſeat ex ſe fortitudo, ut quemadmodum à me, ita ab his bibatur.* Pił po Iezuſowemu Iakub. Po oſtátnim żołci y octu kubku záwołał JEZUS. *Conſummatum eſt.* Spełnił Syn Boży, czymkolwiek częſtował Oćiec niebieski. Do oſtatniey pił kropelki y Iakub przyſmaki krzyżowe. Dał ná to głowę. *Conſummatum eſt.*

Ach my głupie pieſzczeni! y koſztowáć wzdrygamy ſię kielichá męki Iezuſowey! Coſz to ieſt? zrzemy młoto, pomyie ledwo nie kadźiámi złopiemy z ręki świátowey Marnotrawcy! kropla kielichá Iezuſowego, piołunowym morzem! Niewiemy, ách niewiemy! co na dnie za delicye! Tá ieſt roſpuſtnych á Iezuſowych kielichow roznicá! Owe w gębie ſłodycz, daley żołć smoczą rozlewáią, Boskie w zápáchu y w ſmaku gorzkáwe, wypite tak zdrowe! tak wdźięczne! że niebieską ſłodyczą rozdrażnione nie iednego Xáwiera ſerce o więcey uſycha. *Amplius crucіari amplius!* Kłámáła ſwawolna niewiáſta Kleopátra (nierozerwany towárzyſz roſpuſty, kłamſtwo) kiedy w kieliſzku perłami záprawionym wypitego kroleſtwá Antoniuſzowi winſzowáłá. *Antoni regnum bibiſti.* W cierpliwośći kielichu perłowe ná dnie niebo (wſzak S. Lupuſowi, Biskupowi w kielich perła z niebá ſpadła) pił całą gębą, pewnie kroleſtwá dopnieſz ſię niebieskiego! Każdy męki Iezuſowey kubek, pewnieyſzy u mnie, niżeli u Egypskiego Iozefa Prorok. Pnieſz żołć utrapienia weſoło? nie będźieſz pił ſmoły potępionych; będźieſz pił kanary niebieskie. Cáłuy rękę częſtuiącą Oyca niebieskiego, czytay ná kielichu. *Inebriabuntur ab ubertate domus.* Przed męczeńſtwem S. Woyciechá, Brat iego Gaudencyuſz miał przez ſen widzenie. Ná ſrzodku ołtarza złoty kielich widział winem do połowy nalány; (dyſzkretnie nas BOG częſtuie, nie przepełnia) pić chciałem powiada S. Arcybiskupowi, ſługá mi ołtarzowy niepozwolił. Stoy! Nie dla Gaudencyuſza, ále dla Woyciecha ná dźień iutrzeyſzy poczeſna. Słyſzał to Woyciech, to ſię záfráſował? Płakał, że czas nierychłą wyſcłał godźinę, ktora poić zgotowánym od BOGA puhárem miałá. Y dla nas gotowy kielich. Pił zá nas, ále pił y do nas dawno JEZUS, oddáie, to nie przyimieſz? Przychodźi miedzy ludźmi częſto do krwi przelania, kiedy ieden od drugiego niechce ofiarowánego odebrać kielichá. Pewnie y IEZUS gniewać ſię będźie, ieżeli wzgardziſz? Ach gruba nieuwago moia! Pił Syn Boży, pił co nay-

naygorſzego, pił Pan moy, pił Medyk moy, żeby zachęćił. Czemuſz ia BOGA moiego ſługá, ia kalectwo! ia Syn zguby, pić nie mam! Częſtuie cię nie źle Samſiad, krewny, częſtuie y ow, co cię nie widźiał; kalumniuie: poćciwość, imię dobre, fortunę odbiera, pii weſoło! BOG patrzy! Parzy? gorąco! patrz! przelewa, ſtudzi. *Inclinavit ex hoc in hoc.* Maſz część dźiedźictwa wiecznego. *Pars hereditatis meæ, & calicis mei.* Ubogiego zagrodniczká Nátan Prorok owieczkę opiſuie Dawidowi. Iednego z goſpodarzem pożywa chlebá, z iednego kielichá piie. 2. *Reg.* 12. Dobry Paſterz IEZUS, do iednego ſtołu owieczki prośi twoie, niechceſz z iednego pić kubká z Iezuſem? nuże! pić będźieſz niebożę z Luciperem! Strach ſłuchać groźby Ieremiaſzowey. *Ecce quibus non erat judicium, ut calicem biberent, bibentes bibent. Ierem.* 49. Krzywicie ſię! Gorzko! Szkoſztuy, iákiego ſmáku żołć piekielna! Dźiękuy Bogu! kroplę doczeſnych gorzkośći wyſłużyć możeſz bezdenne kadźie utopioney w gorzkich łzách wieczności. Przecięć gorzko! Ach iak zgryzliwſzym piołunem częſtuieſz BOGA! Młodych lat wino komużeś wyszynkował? Mowiſz: ku ſtárośći będę lepſzy! zgniłe drożdżyská chowaſz dla BOGA? Gorzko! dla zdrowia doczeſnego ach iak ſmrodliwe kubki z aptek pnieſz! dlá wiecznego, kropli że przykra ná ięzyk wziąć niechceſz? Gorzko! Cukruy goryczy. Drzewem Moyżeſz ludowi Izraelskiemu piołunowate wody w ſłodycz zámienił. IEZUS w Ogroycu podány kielich wolą Oycá niebieskiego ſłodźił. Gorzko! pámiętay ná krzyż, pámiętay ná żołć Iezuſową, pámiętay ná wolą Boską! Mow niecierpliwości. *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam?* To chceſz? żebym nie pił kielichá, ktory mi podáie Oćiec mądry, Oćiec wſzechmogący! Oćiec kochaiący! O iaki moy honor, pić z ręki Boskiey! pić z kielichá, z ktorego pił IEZUS. Być podobnym IEZUSOWI. Dopełniać dźiełá odkupienia. Kocha BOG, kogo tak poi. Kielich to miłośći, kielich Synow Boskich. Zdrowem Bogu, weſołem Bogu, ſmákuie mi niebo gorzkniecie ziemia! kiedy kielich męki Iezuſowey pnę! prágnę iák ielen do wod żywych; ſpiewam w każdey okázyi, y niebieskie krzykam Vivat. Niepytay IEZU, czyli możemy pić kielich z ręki twoiey? Przy łáſce twoiey możemy, pić chcemy, pić będziemy. Dayże nam Boże zdrowie!

KAZANIE
NA DZIEN SWIĘTEY ANNY.
Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Mat. 13.

URoczyſtość Swiętey Anny záczyna przy Mſzy ſolenney wyſokim áltem wesoły *introit. Gaudeamus omnes in Domino.* Weſelmy ſię wſzyſcy w Pánu; skądże żałobne potępieńcow płacze, skąd piekielne zębow zgrzytánia wypadáią? *Ibi erit fletus, & ſtridor dentium!* Czyli nábożeńſtwá naſze tak oziębły, że ich cáłym grzać piekłem; ták zbrudniały, że ich gorąca łez kąpielą bielić; tak zgorzkniały, że ná nie ſurowym zębem zgrzytać potrzebá? Nie godźi ſię ná tak złe zęby świętey brać uroczyſtości. Rozumiem, że podpalone piekłem modlitwy wydzieráią ſobie Aniołowie, ktoreby *ambitioſo famulatu* przed Boski nieśli maieſtat. Pomaga skutecznie do uroczyſtſzey świątobliwości pámięć piekłá, czyści ſumnienie płacz ſiarczyſty, klaruie głos cnoty, zgrzyt niecnoty potępiony. Nie dla piekła rośnie y mężnieie życie, ktore ſię ábo przed piekłem, ábo w piekle rodźi. Z piekłá rodem świątobliwość wyſokie dźiedźiczy niebo. Iák w niebie w duſzy, ábo duſza iuż iak w niebie, ktora czeſto przez gorącą medytacyą w piekle. Krążącego świat ſzáráńá pyta ſię BOG o Ioba. Czyliś uważał ſługę moiego Ioba? widźiałżeś podobnego iemu ná źiemi? *Nunquid conſideraſti ſervum meum Iob, quod non ſit ei ſimilis in terra? Iob. 1.* Chyba w niebie ſzukay podobnego Iobowi? ná źiemi do pary nie znaydźieſz. Skądże w tak wyſoką powſtał świątobliwość? Z piekła! Nie częściey w domu, niżeli w piekle Iob mieſzkał. *Infernus domus mea eſt.* Prawdźiwa y w tym ſenſie Dawidá propozycya. Do piekła nabożną zſtępuie medytacyą, Boga mam u ſiebie, y niebo. *Si deſcendero in infernum, ades.* Dziękuie Wawrzyniec S. Bogu, że razem na ognistą kratę rázem w niebieskie wniść mu brámy pozwolił. *Gratias Tibi ago Domine, quia ianuas tuas ingredi merui.* To ogień brámą? Iakoby ſię S. Męczennik w niebieskich dźwiach widźiał, kiedy w ogniu. Tegoć y w piekielnych pożarách ráśnie doyrzał Chryzoſtom. *Ex hoc igne, in quo ardent dæmones, plures currus fabricantur, ut in cælum rapiant Elias, quam in eo igne, quo boni collucent. Plures enim urgentur timore, quam amore.* Uważmy, co mowimy w codźiennym

nym

nym kredo. Zſtąpił do piekłá, trzeciego dnia Zmartwychwſtał, wſtąpił do niebá. Idźie za zſtąpieniem do piekła, tryumfalne powſtánie, chwalebne do niebá wſtąpienie. *Deſcenſus inferni, aſcenſus cœli.* Formuie ſię y ogień piekielny w kolumnę, ktoraby proſtym gościńcem do źiemi obiecáney prowadźiłá? Naypewniey w niebo wchodźiłá Kátárzyná Seneńska, kiedy cáłą ſobą bramy záwaláłá piekielne, żeby nikt do piekła, wſzyſcy wchodźili do niebá. Naygorętſzey zſerafiniáłá Tereſa gdy mieyſce widźiáłá piekielne, w ktorym ſiedźieć miała, gdyby byłá od niektorych okázyek lekkich (z átomow rośnie gory) nie odeſzłá. Winien y Woyciech Arcybiskup Gnieźnieński potężnieyſze cnoty ognie piekłu. Brał ſię goręcey między Anioły życiem niewinnym, kiedy umieráiącego Dytmará ſłyſz ł. Czarci mię do piekła bio ą. Wieś ieſt w Polſzcze, zowie ſię Piekło. Námawiáli Sąmśiedźi Dźiedźica. Odmieńćby przezwisko. Szpetna y ſtraſzna odpowiedź, Kędy mieſzkaſz? w piekle. Zátrobliwy dźiedźic odpowiadał. Przeciwko piſmu rádźicie. *Deſcendant in infernum viventes.* W piekłem zá żywota? nie będę po śmierci. Piekło w imieniu wſi, niebo w ſzkatule. Dziękował ktoś po zachwyceniu do życia powrocony. Dźiękuię Bogu, byłem przed piekłem, uchowa Bog, nie będę w piekle. *Bonus odor Chriſti* w akcyách, ieżeli czeſty fetor piekielny w medytacyach. Znałem pobożnego Pánâ, dla poczciwey rozrywki rad grawał w karty ále práwie záwſze w piekło. Pytałem, co w boleiącey grze zá pociechá? Mam wielką pociechę kiedy od piekłá ucieknę. Patrz Wmć iak oſtrożnie biorę! záglądam, kiedy nie widzę, czyli nie piekło. Y grá w piekło, odſtraſza od piekłá. Nie obaczy ſię w piekle, kto do niego zaglądá. Przychodźiły y inne reflexye. Za igraſzkę piekło, żywo ná piekło pamiętáiącym. Ma świętną kartę piekło. Medytacya mąk piekielnych, Matka Swiętych. Kogo bije niedyſkretniey, ucieka od piekła pilniey. Komu ſię w pamięć wbiia piekło, od plag wiecznych daleko. W koło karty układá ą piekielne, we śrzodku świętną. Iak w świętey wieczności układa obyczaie duſza, ieżeli czeſto reflexyą po piekle krąży. Y tym końcem ná dźiśieyſzą uroczyſtość Ewangelia S. otwiera piekło, żeby ná tak opłakány nikt nie przyſzedł koniec. Przy Annie S. nie przydźie! Gdźie indźiey płacz y zębow łámanie. *Ibi erit fletus,* nie przy Opiece Anny S. Ani słochánia potępionych, áni zgrzytu zębow niech ſię nie obawia, zá kim ſię Anná S. záſtawia. Nie przydźiecie na zły ząb ſłowá, na ſtraſzne wzdychánia, oddychania; tylko iedynie mowcie, iedynie oddychaycie. Ad M.D.G.

Fran-

Francuski Panegirysta pisze Genetliak Delfinowi, Synowi Królá Francuskiego, Ludwiká 13; więc prace wesołym záczyna piorem. Tryumfuy Francyá, cieszcie się skolligowáne Páństwá, drzycie nieprzyiaciele, grube pogáństwo zgrzytay. *Triumphate Galli, plaudite confaederati, trepidate hostes, fremite barbari! Visitavit Dominus Annam, & concepit, et peperit.* Nie równam tryumfow. Im pełnieyszą widzę przy dzisieyszey uroczystości y obszernieyszą wesołość (Niebo y ziemię nápełniła) tym większym wołam głosem. *Triumphate caeli, plaude terra!* Tryumfuycie niebá, tryumfuy ziemio. Po długich niepłodności látách náwiedźił BOG Annę, poczęła, porodziłá MARYĄ. Y ztąd dochodź zacności Poczęcey? Ktory Poczęcie Iezusowe, ten y MARYI zwiastuie Archanioł Gábryel. Postá y poselstwo opisał Wincentius Ferreryus. *Oranti Ioachim apparuit Archangelus Gabriel, & ait. Exaudita est oratio & paenitentia tua, quam habuisti rejectus ab altari cum victima. Habebis filiam, ex qua cuncto filios hominum superet, Mater Regis, Messia, Regina caeli. Signum habe, in porta deaurata in Hierusalem Annam uxorem invenies.* Wysłuchána cierpliwość twoia łachimie: Powije Anna Corkę, ále która wszytkie Syny y Cory ludzkie zwyciężyl! Matká Syna Bożego, Krolowa niebá y ziemi. Bierz argument prawdy. Podź do Ieruzalem, znaydziesz Annę żonę w złotey bramie. *Triumphate populi!* Wygrałeś świecie przy Annie, tryumfuy? tryumfuycie zkonfederowáne ná cześć Anny S. narody. *Plaudite confaederati.* Przy uroczystości Anny S. tylko nieprzyiaciołom przepaściste trzęsawice: *tremite hostes*, tylko grubym potępieńcow zgrzyt zębow. *Fremite barbari.* W złotey z Maryą poczętą Anna S. bramie, złote swoim otwiera czasy. Nie masz w złotym wieku, ná co lámentować, nie masz na co ziadłego łamać zębá. Zapłakał nie raz ná Annę żonę swoię Stefan Krol Polski. Ząb wilczy w herbie Batorych nie ukąsił nikogo, szarpał ostry żal serce krolewskie okrutniey, niżeli sęp Prometeuszowe, że bez pociechy dożywotnich przyiaźni, bez potomká umierać musiał. Przy Annie Swiętey nie znaydźiesz żadney do płaczow materyi, bo iest corka MARYA, morze łask y pociech. Ryczeli po obozie Filistynowie, załomywali ręce, zgrzytali zębámi, kiedy niezwyczayne wesołe okrzyki u Izraelitow słyszeli. *Vae nobis! quis nos salvabit!* 1. *Reg.* 4. Precz z podobnemi desperacyami przy opiece Anny S. Piastunę ná iedney ręce IEZUSA, ná drugiey Matkę Zbawiciela. Nie zgrzytayże przeklętego *vae. Vae nobis! quis nos salvabit?* W ręku S. Matki masz zbawienie. Umiera Laurentius Iustinianus, obstąpią łożko konaiącego

iącego Przyiaciele. Podnieśie S. Biskup głowę z popiołu y włośiennicy (Y w ostatniey chorobie miękko leżeć nie chćiał) Mądrośći Przedwieczney serdeczny miłośnik) płakać nie każe. Precz żal! Czas wesela, nie płaczu. Niech stanie przy łożku nászym śmiertelnym Anna z Jezusem y Máryą, ćieszyć się z słodkich ych będziemy. Nie płaczcie! Czas gratulácyi wesołych, nie beku. Nie wiedzą drogi, nábożni do Anny, gdźie *fletus*, gdźie *stridor dentium.* Roku 1520 pod Radomiem we wśi Brankow straszne dziećię się urodźiło: głowa Lwia, pierśi gęstym y ostrym osute włosem, zgrzytało zębámi, ryczało przez ośm godźin, y umarło. Bielski. Do tak opłakanych ryczywołow, ryczylwow, nikogo z sług Anny, ryczący Lew piekielny, *quaerens quem devoret*, nie zagarnie. Nigdy się nie biorą słu łzy Anny do ryku Brankowa, ale do tryumfow Judyty, ktore Matce swoiey wesołemi ponáwiáią głosami. *Tu laetitia Israel, tu honorificentia populi nostri!* *Iud.* 15. Wszyscy synowie y corki u Anny dźisieyszey Samuelami, to iest *videntes Deum.* Oczy noszą do błogosławionego widzenia Bogá, nie do płáczow wiecznych, usta do alleluia niebieskiego, nie do zgrzytu piekielnego, *vel* W dźień S. Magdáleny roku 1400. uroczystym tryumfem, Pańską szczodrotą Władysławá Jagellona, y Krolowy Iadwigi (ná fundacyą wszytkie skarby y kleynoty wzięte z Węgier od Matki legowała) wprowadzoná do Krakowa Akademia; (to iest pod herbownemi berłámi ná krzyż złożonemi, błogosłáwione cnot, náuk, pochwał wszytkich krolestwo) abo z sobą przyniosła S. Annę, abo znalázła, iako dźiśiay wesołym widźiemy okiem, y winszuiemy domu Annie, ktory inwentowała wieczność, murowałá siłá z pieknośćią, zdobiły sáme Gracye y wdźięki. Erekcya przy S. Annie Akádemii, pierwszy Professor. Czegoż uczy? Uczy, że wielka od Boga łaská Krolestwom, Prowincyom Miastom, Nauki! We srzodku raiu drzewo umieietności stało. Dusza państw, do wszytkich fortun srzodek, do wszytkich pochwał *medium*, nauká. Raiu zdał się sobie nie mieć Adam, że nie miał wolnego używania drzewa umieietności. Osobliwe miłośierdzie Boskie opowiadał ludowi Izraelskiemu Prorok, kiedy uczonych ludźi, mądrych Professorow wiecznemi czasy obiecował. *Non faciet Dominus avolare à te ultra Doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes Praeceptorem tuum. Isaiae.* 30. Chybá kto głowy nie miał, mądrośći nieaprehendował. Ná wysokiey kłádł száli náuki Stanisław Orzechowski w pogrzebowey mowie Zygmunta, Królá Polskiego. *Cum literas Vladislaus*

Jagello nullas sciret, tamen omne literarum genus ac Musas ipsas tam latinas quam græcas in Poloniam introduxit, nullum regnum esse ratus absq; literis: nihilq; Sancti ac justi ibi posse esse, ubi Sapientiæ non versatur nomen. Illa ex agrestibus civiles, ex immanibus mites, ex barbaris doctos homines, ex hominibus Deos facit. Czyni Bogow z ludźi mądrość. Byli, ktorzy nie wesołe introdukcyi náuk początki tłumaczyli, ż w dźień płaczącey Magdaleny. Położył nicß ſzne bojaźni w panegiryczny wierſzu Poeta, z dwoiſtey racyi, iako w podártym pápierze czytam. *Sunt gemmæ in lacrymis: Ergo meliore lapillo Consignate dies. Iam pleni Nominis Anna Et lacrymas ridere facit.* Łzy Mágdaleny perłowe, skłáiáią niebieskich poćiech bramę. A przy pełnego Imienia Annie łzy ſię śmieią, nie płácżą. Gdźie przed tym żydowská chodźiłá ulica, dźiś S. Anny. Nie mogli ſię tam zostać potępieni ná wieczny zgrzyt opłákáncy, ieżeli błędow nie ſprostuią uporczywych, kedy má ſwoy honor y poszanowanie Imię Anny. Roku 1453. ſzukáiący nie cudzego zbawienia, ale ſwoiego z ubogich ludźi zbogacenia, ziawili ſię w Hiſzpanii oszustowie, ktorzy przedawali odpusty ná wybawienie duſz z mąk piekielnych. Potępiona dawno ná ogień przeklęty nauka. Wieczna niewola, piekło! Dla żyiących ieſzcze ná wolnośći, dáie ſzczodrze nie przedaie Anna S. odpusty ná wybawienie duſz z płáczow piekielnych. Z uſt to MARyi Nayświętſzey prawda. Nábożnemu do Mátki ſwoiey pokázáłá ſię MARYA, y rzekłá. Iam Siostra twoia, nie boyże ſię wypadáiących z piekłá płáczow y zgrzytow, ia, z Matką piekło zamkniemy, żeś czćił Imię Matki moiey. Chwali obſzernie Mędrzec Páński *Mulierem fortem* Niewiaſtę mocną. Między licznemi panegiryku punktami y ten kłádźie. *Non timebit domui suæ a frigoribus nivis.* Nie będźie ſię bała o źimno domu ſwoiego. Coſz mi to za pochwáłá? Pewnie nie źimna! Chwalebney goſpodyni dowod y dozor, tak ná ſurowe mrozy y śniegi opatrzać domowych, żeby ani źima zębem nie wſtrzęſła, ani śnieg w brudne łzy ſtopniały ziadła nie przyimował pluskotą. Zá Krolá Zygmunta I. roku 1577. tak oſtra od Paźdźiernika aż po Wielkieynocy lubo nie rychley źimá graſſowała, że wylana woda nigdy źiemi nie dopádłá, prędzey lodem, niżeli ná źiemi. Ktokolwiek z ćiepła wyſzedł choć w mocne futra uzbroiony drżeć iak ryba muśiał przed źimą, ząb odskakiwał od zęba, śćiśnione gwałtownym mrozem płákáły oczy. Miechowita. A roku 1655. mroz dokazywał więcey. Wymarzały po beczkach naygo-

tretſze

rętſze trunki; kiedy zaś ktoś fl. ſzę z gorzałką ná zágrzanie ſię do gęby przyłożył, tak przymarzłá, iakby z gębą rosłá. Tłukły ſię po gębie długi zęby, á niżeli fl. ſzę oddárto, ledwo nie więcey z gęby krwi, niż ſi z fl. ſzy wyćiekło wodki. Na ſtraszny n Sądzie Boskim, będźie y ćiepło y mroz, dopierosz u potępionych. *Ibi erit quidquid noles, & non erit, quidquid voles.* Skrzepła Pana Boga miłość, oziębłe nábożeńſtwa, z obowiązku modlitwy trząsc grzeſznym sercem będą, doſtanie ſię zębom, dowaćiałe z oczu morzem ledwo nie krwawym wypadną gorzkie płácze. Szczęśliwy kto do domu, kto do opieki Anny S. poydźie. *Non timebit a frigoribus nivis.* Tak opatruie, tak okrywa, tak swoich zágrzewa Anna S., że ſię natrząskaiących ſtraſznych sądow źimy nie boią. W Wandame we Francyi nábożnemu do siebie pokazáłá ſię S. Anna, na rámieniu biała ſzata, iak kwiat w ręku pochodnia zapalona, pod nogami wesoły obłok. Ciepłá wiosná nie mroz a chwálá przy opiece Anny S. Obłok pogodzi pochodnia grzeie, ſzata zdobi, kwiat śmiać ſię káże, ogień ſzczekaiące ſanne mrozy.

Ibi erit fletus & stridor dentium. Tam będźie płacz y zgrzyt zębow, kedyż to? Kedy łaska Boska świećić, pogodźić, pieśćić nie będźie! A czyli tam nie będę wieczny opłakaniec y ia! Ieſt na co, ieſt, w zabłoconym wſzelką ſzpetnośćą życiu zápłákáć! Oczy moie! oczy záſzłe nałogami, oczy zawżęte one! czyliż was ſtarczyſte płácze pławić y trawić nie będą? Całe dni w grzeſznych dymach, całe lata w zakwaszonych probężney pychy y pyſzney prożnośći fumach! tęskno bez czoſnkow y cebul Egyptu roſpuſtnego, łez to nie wyczerpáne zrzodła! Wpadnie proſzek w oko, przez gwałt łzy gęſte wypadáią. Bałki po moich tłuką ſię oczach. *Eiice trabem de oculo tuo*: tak ſąd ſtraszny śćiśnie, żał ſię wyćiśnie powodź, iako czeſto wyćiskał silną ręką z bałek Stanisław Ciołek Woiewodzic Mazowiecki, iako ma Bielski. Widziałeś bałkę, to ieſt ozdobę, podporę domu tego y owego, zabiłeś, nie nadgrodziłeś, boy ſię, żebyś wiecznymi nie płacił płaczem! Ludzie Krola Polskiego Władyſława Iagellona poczynili płaczliwe ſzkody wioskom y miaſtom ubogim. Na instancyą Krolowey Iadwigi, pooddawáć niesłuszne drapieży Krol kazał. Nie kontenta ieſzcze dobra Pani z satisfakcyi, ledwo nie z płaczem weſtchnie do Krola. *Lacrymas quis restituet?* Oddaiemy zagrabione bydła, ktoſz łzy odda? Długie y nie łatwo płatne długi, łzy ukrzywdzonego ubostwa! Płácze ná ćiebie sierota, ná ćiebie ſługa, ná ćiebie poddany, ná ćiebie ten y ow ukrzywdzony

czony. Dla Bogá! tak łákomym okrućieństwem cudzych łez nie pij! rák żá pewnie restytucyą! Płacze za płacze sprawiedliwości Boskiey będźiesz musiał odmierzáć. Trudna rekompensa! *Lacrymas quis restituet?* Po orzach y zęby nie lepsze, ná wieczerą jakoś wprowadzą się gryzote. Iák strászne po czársych domach ch...y, iák przenikáiące zgrzyty! Mniey po piekle skrzeczy czártowstwá! skion mieysze zęby y ięzyki. Zartował ktoś z báby. Bábko nie będźiesz w piekle, bo nie mász zębow, zgrzytáć tam zębámi trzeba. *Ibi erit stridor dentium.* Z krwawą ostre zęby násze ná piekło. Gryźiemy się, szárpiemy, ścierámy ná proch niżyskiemi zębámi cudzą słáwę, *dentibus leonum molar.* Człowiek człowiekowi wilk zębáty. Y cwszem nálesierniey wilk báránka zgłodniáłym kłem, dźik żołądź siecze, niżeli człowiek rozdźiera człowieká. Terazby serdeczną płákać pokutą! żeby nie wyć ná wieki! *Vae! vae!* Terazby przytępiać, wyrywáć wzáiemne ugryski, przycinki, żeby nie zgrzytáć na wieki! W dawnym Rzymie dziwna nápádałá ná Rzymian choroba, rzucáłá tak człowiekiem, że ledwo zębow nie łamała. Nie pomagáły żadne Doktorow preskrypcye. Idźie Rzym pokorny do Bożká Eskulapiusza po remedium! odeśle do Łásk Bogini. *Ad Gratias, ad Gratias!* Ze mi się coś ná podobną záności chorobę, dochodzę z psálmu Dawidowego. *Peccator irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet!* Gniewáć się grzesznik będźie, y zębámi zgrzytáć. Náleże do liczby grzeszących, ieżeli nie wymaże pokutá, w regestr zgrzytáiących poydą! Cosz czynić? Tak strászney Bog uchowa kary, rzućmy się *ad Gratias, ad Gratias.* Anno S. pełnym Imieniem łáskas, masz Wnuká Iezusá, łásk Paná, masz Corkę MARYA, łásk morze, potępia złe życie ná łzy y życzenia, niechże wásza wybawi łáská. Przyimmie od Anioł w piosnkę, ktora do ćiebie w Hiszpáńskich śpiewáli Kośćiołach ludziom na przykład. Błogosławioná Anno, ktora záwsze krolujesz z Aniołámi, pámiętay na nas, żebyśmy się godnemi stáli miedzy twoie bydź policzeni, á smáć się w błogosławioney będźiemy wieczności, nie zgrzytáć w przeklętey! *Ibi erit fletus & stridor dentium.* Zá pocałowánie cząstki godnych kośći twoich obiecałaś S. Anno Bog ćie bydz tak nábożnym ná poćiechę. Całuiemy twoie, całuiemy Iezusá y MARYI nogi; wszak to drogie Krwi twoiey Relikwie; bądźże nam z IEZUSEM y MARYA, w życiu y przy śmierći boiazliwych płáczow otulzeniem, bądź poćiechą.

KAZA-

KAZANIE.
Ná Dźień S. IGNACEGO, Fundatora Societatis JESU.

Misit eos ante faciem suam, quo erat ipse venturus. Luc. 12.

PRzed sobą Ignacemu iść każe Iezus; y ieżeli nie przechodźi, dochodźi, *quo nemo major*, Iana; nowym Prekursorem idącego ná świat Bogá będźie. Przyspiewuy y Loioli Zácharyászu! Y to *puer Domini*, y to *Propheta Altissimi.* Piosnka twoia, życie Ignacego. *Praeibis ante faciem Domini, parare vias ejus, ad dandam scientiam salutis plebi ejus.* Zápalona wysokim rumieńcem, wstydźi się drog swoich iutrzenka. Nie tak ozdobnym y gromádnym swiatłem przed Słońcem, iak przed Jezusem *Solem justitiae* przodkuie Ignacy, nowy nieba y Jezusá luminarz. *Vidimus stellam ejus.* Dochodzćie godności Loiole z urzędu? Gábriel Archaniołem być musiáł, ktorego przed sobą przysłał Syn Boży do MARYI: á Moyżesz Bogiem takim się. *Veni mittam te. Ego constitui te Deum Pharaonis;* ktorego Bog Posłem swoim názn... za do Egyptu. Patrzćie! iak szacowna rzecz przed Bogiem, Misiye Apostolskie! *in facie* cáłego nieba Bog ie kłádzie. *Misit ante faciem suam.* Przed Jezusem w drogę idźie Ignacy! Oćiec y Matka z tych familii, ktore Hiszpani *magna* zowią. Znay y ztąd swiećie zacność Jezusową! Wydaie godność naywyższego Paná, assystencya przodkuiąca. Prymas, *Vice Rey* Polski, ktoremu Senator drogę czyni. Szedł przed Iezusem Ignacy! Zostawiał po drogach slady, ktoreby pod nogi Jezusowe naygłębszą słały adoracyą, ktoreby nogi Iezusowe całowały! Przed kogo wysyła Ignacego Iezus. Rad patrzy ná Ignacego; spuśćić go z oka nie chce. Y ma oko Iezusowe, co widźieć w Ignacym. *Quod videatur adest.* Ma oczy Iezusa; to iest *Sancti Sanctorum* Ignacy, to czołem świątobliwości będźie! Na oku ná záwsze Loiole Iezus, bo y oka Ignacego iedyne we wszytkich akcyach *objectum* Bog. Tak bywa oko zá oko! Piszą o Ignacym, co o Apostołach u Mateusza czytasz. *Neminem viderunt*

nisi solum Jesum. Wszak co imienia y przezwiska Ignacego nie wiedźieli, tak go opisywali. *Ille frater, qui cœlum aspicit, & de Deo semper loquitur.* Ow Xiądz, co oko zawsze topi w niebie, á iezyk w ustawiczney o Bogu mowie. Szedł przed Iezusem Ignacy! szedł y zá Iezusem. W naynowszym postępku tak chćiał ći odźie, iak Iezus. Rzekłbym. Drogi Ignacego, drogi Iezusowe. Szedł przodem Patryarcha S! Nie tylko patrzał ná świete przykłady, ale y czynił. Wynaydował cnoty y mądrośći nowe drogi. Nigdy w naytrudnieyszych nie ustawał y nie zostawał drogach, wybiegał wprzod wysłanych, wyprzedzał wyśćia dawnieysze. *Misit ante.* Przed sobą Ignacego dysponuie Iezus. *Ze* troche Ignacego z oka, nie z myśli spuszcze. Má y drogi násze w pilnym Bog dozorze. Wiąży do rozkład sie tylko obroćisz, y na oko swego czasu wytchnie, o czy nes rozumiał, że nikt nie widział. Tego w Bogu doyrzał Dawid *Et omnes vias meas prævidisti!* Wysłał przed sobą Bog Ignacego, á słowo w słowo chwálebnie, przed twarzą swoią. *Ante faciem suam.* Kiedyż nie má sie chwáłe... Patryarcha S.? *in facie* Krola nad Krolami pewnieże piękne u... Po za rzeczą drog Apostolskich nigdy nie spiewał z Psalmistą. *A...* rzekę: raz *in versus faciem tuam à me. Misit ante faciem.* Lecz wo nie rzekę: razem Ignacy Viatorem, razem błogosławionym *Comprehensorem*: twarz w twarz widział Boga y ten Abraham, *Pater multitudinis* [iesz że zá żywota prawie sto domow fundowanych y ná nowym swiećie liczno, á pożytkow w dusz, ile gwiazd na niebie, ktore swiete ćiało odyp...] *Vidi faciem ad faciem*, Anioł Stroż swiata, Ignacy. *Mittam Angelum meum ante faciem meam. Angeli eorum semper vident faciem Patris.* Iuż sie nie dziwnie rozsierzonym na swiat y daley pożarom Ignacego. *Orbis uterq; Patri parvus uterq; fuit.* Napis stoiącym Ignacemu y Xawierowi nad swiatem. Od twarzy rozgorzał sie Boskiey. *Ignis à facie ejus exarsit. Ignatius Loiola Ignis á Deo illatus.* Nie skąpe y żadnym nie ostydłe mrozem ognie, ktore twarz Boska zápala. Wylyła przed sobą Ignacego Iezus. Dokądże? *Quo erat ipse venturus.* Dokąd miał sam przyść. Pewny przyśćia Iezusowego argument, poprzedzenie Ignacego. Gdzie Ignacy zagośći, tam Bog domowy. Dokąd prowadźi Iezusa y zbawienie S. Patryarcha, wprowadźi. Przydźie Bog do człowieka, człowiek do Boga, dokąd przodem idźie Ignacy. *Misit ante faciem suam, quo erat ipse venturus.* Tu iá stanę, y rzekę. Drogá Boga do ludzi, ludzi do Boga, Ignacy. Drogą S. Oyca podzcię

podźie naymnieysze słowa; to iest na naywiększą Boga chwałe. Wszytkie zabiegi, wszytkie myśli Ignacego, Bog chwalebny, *Majorem Dei gloriam semper in ore habebat, semper in omnibus quærebat.* Iako porachował Suarez w samych Konstytucyach swoich, trzysta siedmdźiesiąt y sześć razy położył te słowa, abo im rowne. *Omnia ad Majorem Dei Gloriam.*

Tryumfalna Bolesława Chrabrego brama niech dalszey mowie otworzy drogę. Pierwszy Bolesław, pierwszy Krol Polski, Chrabry, lub Chobry lubo y Carnowy, uproszony od Stopełka Xiążęćia wygnanego idźie z woyskiem pod Kiiow przeciwko Iarosławowi Xiążęciu Ruskiemu bratu Stopełka. Szło z Bolesławem zwyćięstwo. Ustępuie przegrawszy Iarosłaus, y Kiiow sie poddaie. Wchodźi do miasta Bolesław, więc ná znak zwyćięstwa, uderzy mieczem w bramę, do połowy przetnie. (Ponowił Pradziada swoiego akcyą Bolesław wtory) Brama zwała sie złota (iako Miechowita) lubo żelazna była. (iako Bielski) Miecz od Anioła miał Bolesław (iako *Vincentius* Kadłubek) było ná w Koronnym skarbie, nazwany Szczerbiec że go Kiiowska wyszczerbiła praca. Bolesławowey oranie przypisał Orator Krolow Polskich. *Hac ingreditur gloria Boleslai, Salus urbis.* Tą weszła, chwała do Krola, zdrowie y zbawienie do miasta. Niżeli głębiey postąpię w bramę, trzy niezdrożne uczynię exkursyki. Pierwsza. Brama żelazna, á przecie zowie sie złota. Tak ći to tak pyszni bieży złoćiemy násze! W szkatule y miedź nie brząknie, w domu ledwo co żelaza obaczysz, w gębie pełno złota. *Majestas infinita, egestas inaudita!* Druga. Miecz rąbie bramę! y sam sie szczerbi. Nigdy bez swoiey szkody nie przycina nienawiść. Sieka ná żądaną ranę sąmsiad, patrz szczerbaczu! iaka w twoim sumnieniu szczerba! Trzećia. Miecz Szczerbiec w skarbie chowany. Takżeć to ćie tąbie, byś powinien w obserwancyi. Męczennik y Tyran miedzy swiete idą często skarby. Szacował prześladuiące miecze Ignacy, iezyki ostre; modlić sie co tydźień roskazuie *pro male affectis nostræ Societati.* Wchodzę iuż do bramy, przenoszę inskrypcyą nad forte S. Patryarchy, y poprawię. Zwyciężył Bolesław Iarosława, zwyciężył Bolesława y miecz iego Ignacy. Miecz Szczerbiec! Nigdy cudzym nie służył tryumfom Loiola, z uszczerbkiem duszy. Cały w każdych pracach Ignacy. Ani tępiły, ani szczerbiły cnoty perfekcyę. Panegiryki Bolesława: *Gloria Regis!* Naymnieyszego nie pisze iota swoiemu imieniowi Loiola. Punkt śmiertelny ná serce Ignacego, drobnieyszy niżeli mak punkt własney chwa

chwiły. Otwarta záwſze Xiega w reku Ignacego z napiſem *Ad M. D. G.* Wolałby życie, niżeli zamknąć regeſtr wiekſzey co moment chwale Boskiey. Więc poprawionym ſtylem piſze nad Ignacym S. *Hâc ingreditur gloria Deo ab hominibus, hominibus ſalus à Deo.* Droga Boga chwalebnego od ludźi, droga ludźi do Boga zbawiaiącego, Ignacy. Abo nad bramą Ignacego, Dawidową nápiſze exklamacyą. *Haec porta Domini, juſti intrabunt in eam!* Zyćie Ignacego bramą Pańską: tedy Pan do ludźi, ludźie chodzą ſprawiedliwi do Boga. Ná nowy rok Imieniem Jezuſowym poświęcony uproſił u naywyżſzego Biskupa S. Ignacy wieczny Jubileuſz, abo miłościwe lato. Coſz to uczynił? Złotą otworzył bramę, (wſzak każde Iubileuſze kluczem ſą *aureae portae*) ktoraby przez odpuſt zupełny Bog do ludźi, ludźie wracali do Boga. Otworzył dla nauk y pobożności ſzkoły. Brama y to złota! Swiątobliwość mądra, mądrość świątobliwá niemylny Boga do ludźi, ludźi do Boga gośćiniec. Przyſzedł naſzy Doktory nie proſzony Iezus, przyſzły łatwo do oblubieńca mądre Panny. Budował dla niebeſpiecznych białychgłow domy, dla Panienek klaſztory, dla śierot ſzpitale, a coż to czynił? *indefeſſus lucrandis Deo animabus inſtabat.* [iako w kapłańskich czytamy paćierzach] Drogą ſię ſtawał prowadzącą Boga do ludźi, ludźi do Boga! W Rzymie, czyli gdźie indziey, nie piſze wyraźnie X. Nadaſi S. I. uporczywy w złości bogacz lat trzydzieśćiat ućieka od ſpowiedźi. Poſpolite mowiło zdanie. Iuż tego dźiada Bog porzućił. Modał ſię w domu uśilnie zá inweterata Ignacy, przyſzedł do ſtarca z oſtrym mieczem Słowem Bożym, *gladius eſt verbum Dei*, pobłogoſławił Bog pracy; *confregit portas ferreas & vectes aeneos*, połamał twierdze żelazne, miedźiane pokruſzył upory, roſpadło ſię od żalu ſerce grzeſznika. Przyſzedł do Boga do konfeſſyonału, przyſzedł Bog do grzeſznika w Kommunii. Przyprowadźił Ignacy. Podobne nawrocenia długim regeſtrem tenże Autor wyprowadza. Bliski Krosna Proboſzcz, czyli Pleban, (nie pamiętam o czytanego in *Annales* tytułu) odiachał ná dźień oſtatni Lipca do Krosna. W niebytności Paſterskiey rodzi ſię ſłabe dźiecię, y bez chrztu umiera. Wroći ná ſmutną nowinę Pleban, ledwo nie płacze, że bez wody Chrzeſtney dźiećię popłynęło ná dno nieſzczeſliwe. Coſz czynić ná poćiechę żalow bedźie? Weſtchnie do S. Ignacego! Dla twoiey uroczyſtości zgubiłem duſzę, myśl o tym zażycie Ignacy! Zaoſtaſz ná wieczne niewinną owieczką, drogę zbawienną przywroć! Wzdychał Xiądz do

do S. Ignacego, weſtchnęło dźiećie do Xiędza, ożyło dwoiako, ochrzcone umarło. Zá żelazne drzwi západłá byłá dźiecina, odwalił zápory, drogę do BOGA uczynił Ignacy. W Genui roku 1606. gotuie ſię ná generalną ſpowiedź Sodalis, kiedy mu nic ná pamięć z dawnego żyćia nie przychodźi, obroći oko do obrazu S. Ignacego, o światło prośi, w momenćie iakby z karty czytał, idą myśli, idą ſłowa, idą ſprawki, idźie on do ſpowiedźi, tak łatwą drogą, iakby ſzedł ná rekreacyą. Ná podobną náprowadźił do Boga ścieżkę nie proſzącego Panica w Poſſonium. [iako X. Nádáſi námienia) Záſypany prochami obraz S. Patryarchy obaczył młodźian, więc delikatnie omiata paięczynę, oćiera brudy.) Szacuią naymnieyſze uſługi Swięći] Zapłaćił Ignacy afekt młodźianowi afektem. Ani myślił o ſumnieniá oczyſzczeniu przez ſpowiedź, bliską obudziwſzy noc całego ſię w ſerdecznych żálách widźi, do konfeſſyonału śpieſzy, w pokutnych łzách duſzę zabrudzoną omyie, y potym ták pieſzczoną żyie świątobliwośćią, że żaden na cnotę nie padł proſzek, ktoryby nie ſtawicy odpadł, niżeli przypadł. Trzymał ſię obiema rękoma BOGA, BOG trzymał ſię młodźiana: Ignacy przyprowadźił. Tę ia w Ignacym drogę widzę, ktorą opiſał Izaiaſz c. 31. *Erit ſemita & via; & via Sancta vocabitur. Et haec vobis erit directa via, ita ut ſtulti non errent per eam. Et redempti à Domino convertentur, & venient in Sion cum laude.* Bedźie ścieżka y droga, droga bedźie święta, drogá proſtá, głupi tłuc ſię po niey nie bedźie. Odkupieni od Paná, náwrocą ſię do Paná, Pan obroći ſię do nich, y przydą z chwałą do Syonu. Rozbierzmy ná punkta Izaiaſza Proroká. Bedźie ścieżka y droga. Ieżeli ścieżka, także droga? Właśnie Ignacy! Łamał ſię według wygody potrzebuiących. Owym obſzerne, owym krotkie dawał nauki do zbawienia. Owych ścieżką, łatwieyſzemi, skrytſzemi prowadźił manowcami, ktoredy nie chodźili inni, owych bitą drogą! Po proſtu. Owym do záchowánia przykazań Boskich tylko, owym y do rad przodkował. *Semita & via.* Nie roſpośćierał ſię nigdy z pracami dla duſz ludzkich Ignácy, nie wyprowadzał ná publiczne drogi Apoſtolskich zábiegow. *Suaviter & fortiter*, iakby y nie ruſzył nogi, á tak chodźił około náprawy świata błądzącego, iáko nie chodzą, co ſię po obſzernych gośćińcach tłuką. Scieſzką Ignácy: bo *per compendia*, bo krotſzą drogą záchodźił ſię, żeby ná drogę náprowádźił zbawienną. *Semita via.* Poczynił z ścieſzek drogi Ignacy. Wielka BOGU chwałá! bity dziśiay do Kośćiołow, do

do konfessyonałow, do stołu Boskiego gościniec, przychodzących y odchodzących wybrana frekwencya: rzadką chodzone nogą ieżeli nie całe zárosłe ścieszki po wielu mieyscach gniły. *Templorum nitor, Catechismi traditio, Concionum, ac Sacramentorum frequentia, ab ipso incrementum accepêre.* Ale poczynił y z drog ścieszki. Zá swáwolnym wodzem Lutrem co żywo ná szeroką pedźiło droge. *Lata via est, quæ ducit ad perditionē.* Pokazał to przez sie, to przez swoich Loiola, w drogach przepaśći, pokurczyły sie zbawiennie ykurczą codźien rozwiozłe drogi. Wracaią sie zwiedźione *laxitate* rozumy ná ćieśnieysze ścieżki. *Angusta est via ad Patriam. Communis sensus Pontificio confirmatus Oraculo, Luthero ejusdemq; temporis hæreticis Ignatium & institutam ab eo Societatem Deum objecisse. Et via Sancta vocabitur.* Swięta droga Ignácy! Ieszcze przed Beatifikacyą od Klemensa 8., przed Kánonizacyą od Grzegorza 15. zá Swiętego żyiący miany od S. Filipa Neriusza, od S. Ludwika Bertrandá, od S. Francißka Xáwerego, od Błogosławionego Tázedy, y od innych niezliczonych. Przypłáćił niewiem czyli nie piekłem, co mu tytułu świętego uwłoczył. W Arbozyum u Sekwanow Gillabocius człowiek rozumny y cnot wszelkich, rad u śiebie gośćiowi iako suknia pokázowała Zakonnemu. Chwali Ignacego świątobliwosc [ieszcze tam o Kánonizacyi nie wiedźiano] gospodarz, Gość święte odrywa promienie. Rzekł: iakiemi Swięty! y ná zęby nikogo nie uleczył. Połáiał smiałość szarpiącego Gillabocyusz [boć rowná winá słuchaiącego, ieżeli nie przeszkodzi, kiedy może, iako obmawiaiącego.] pobił Pan Bog. Uderzył tak ćieszki bol w zęby bluźniercę, że w kwaterę bez spowiedźi y znáku żalu, obmowce dusze wybił z ćiałá, niewiemże dokąd zarzućił. *Via Sancta* Ignacy! bo prowadźi do świątobliwośći, iak Krakowska, co do Krakowa. Głupi tłuc sie po niey nie może. *Ut stulti non errent per eam*! Łatwy Nauczyćiel wszelkiey mądrośći Ignacy, á náprzod boiaźni Bożey, ktora iest prawdźiwych umieietnośći początkiem! Ale mądrośći iego pełne Xięgi, niebo y źiemia. *Et hæc vobis erit via directa.* Zádne zdrady, żádne nieszczerośći drog Ignacego nie łamią. Gaday co chcesz świećie. *Prudentia serpentis*, nie iest wykręt *vulpis.* Záden kret ścieszek nie kopie S. Patryarchy. *A recto deviat nunquam*! Abo nikt, abo Ignacy prostym gośćincem ludzi do Bogá wiedźie. *Redempti à Domino convertentur, & venient in Sion cum laude.* Spiewaiąc do niebieskiego Syonu idą, obroconego do siebie Boga widzą, ktorzy sie ná drodze widzą Ignacego. Zawołam iá Boże przy S. Ignacym z Dawidem.

widem. *Deus in Sancto via tua*! *Psal.* 74. W Swiętym Ignacym droga twoia Boże, ktorą ty do ludzi, ludźie idą do ćiebie! Pewienem Bogá u śiebie, ieżelim pewien drogi Ignacego. W roku 1664. we wśi Wiśniowy cztery mile od Krakowa, wybiera sie ná droge wiecznośći Pleban, iuż choroba gwałtowna wołała. *Egredere.* Gotow pobożny Kapłan *ad portas mortis*, przećiesz sie turbuie, że Xiędzá nie ma, ktoryby ná tak trudną wyprawił droge, wiatykiem opatrzył, rozwiązał przez absolucyą, ieżeliby co droge więźiło. To myśli, aż widźi S. Ignacego, mowiącego słyszy. Bez spowiedźi, y Kommunii nie wynidziesz. Przydźie do ćiebie Jezus, przydźiesz ty do Iezusa, tem ći łáskę uprosił u Boga, żeś bronił od nieprzyiaćioł moy Zákon, y wołałeś, żeby ćiebie rozszarpano, niżeli Sočietatem naymnieyszym zębem szarpano. Swięty zniknął, X. z bliskiey wśi Raćiechowa przyiachał, dał absolucyą, dał wiatyk ná droge. Do chorego zprowadził Bogá, y chorego do Boga Ignacy drogą. *Misit ante faciem, quo erat ipse venturus.* Nie miał podobnego szczęśćia, kochanek przez pochlebstwa Xiążąt Ostrogskich Przytycki, bo nie miał podobney manudukcyi. Tykał złośliwym ięzykiem Ignácego y iego Synow, osobliwie dniá tego, ktory po pogrzebie Xiążęćia Konstantyna był názáiutrzni. Upominał gębaczá Ignacy. Pełny Xiężyc świećił, po pułnocy nie spi Przytycki, cos ná Iezuitow ná łożku mysli, stánie przy leżącym Ignacy, y pytá. Znászże mię Przytycki? Nie znam! Dał mu sie w znáki S. Pátryarchá. Uderzył mocno reką w gębę, w bić mu chćiał w pámięć náukę. Jam iest Ignacy de Loiola. Jakże ty tak śmiałym zębem moy Zákon szarpiesz? iako rozboyniczym gwałtem sukienkę poććiwośći zdźierasz? Poskrom ięzyk, ináczey, do wiecznych przyuczasz gębę przekleństw: popraw złych obyczaiow, sprostuy drogi. Ach Przytycki! drogą idźiesz nie do nieba! Nie zmidźiesz z drogi? prędko ná bezdenną przepaść przydźiesz! Odszedł S. Ignácy, przyszedł ieno dźień do Kollegium Przytycki, skarżył sie na Ignacego, pokazywał pobitą gębę, widźiał wyrażone palce, ktory to pisze X. Ráfał Iańczyński. Nie skarżył sie na złość swoię. Iakby sie Przytyckiego nie tykáło, o co go bito. Nie poprawił drog popsowanych, codźień w postępkách gorszy, w ięzyku bezecnieyszy! Zwádził sie w Przemyslu z Władysławem Stadnickim, *de Łancut*, przyszło do szabel, więc gdy Przytycki ćieszkim bydź począł Stadnickiemu, Stadnickiego chłopiec widelec Páná swoiego dobędzie, w sercu utopi Przytyckiego, y zabije. Przećiesz przywieziono

wieziano z Przemyślá trupá do Iárosłáwia, żeby w iednymże grobie z Xiążęciem Konstantynem leżał. Dziwuycie się przypádkowi! Czterech Portytorow w żałobney processyi niosą ciało Przyryckiego, w błotnistey drodze upádnie ieden, z nim trunná, z trunny trup wypádnie w błoto: co żałowáć mieli, smieią się idący zá processyą! z błotem do trunny kłádą, żeby leżał w kále, iáko y záwity, wieprzowi niżeli człowiekowi podobnieyszy. Drogą niechciał poyść Ignacego Przyrycki, pátrzcie ná iáki przyszedł termin! W szpetnym ugrzązł błocie, niewiem, czyli tráfił do niebá, do ktorego nic zmazanego, nic nie wchodzi skalánego. Łaycie ieżeli chcecie B. Iozáfatowi Kończewiczowi. Z tym rozumieniem żył, z tym umarł, że nie iest z liczby przeznaczonych do Bogá, kto nie iest z liczby życzliwych Ignácemu! Toć przeciwna illácya należy do komputu tych, ktorych Bog dla siebie, y siebie dla nich przeyrzał, kto należy do kocháiących Ignácego. Toć drogá Bogá do ludzi, ludzi do Bogá, Ignácy! Usilnie prosił P. BOGA Dawid, żeby mu drogi pokazał swoie, á scieszek nauczył. *Vias tuas demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Psal.* 24. Nie każdy zna się ná drogách Páńskich, ktoremi BOG do ludzi, ludzie do BOGA idą! Y niby widzący tu błądzą. Niewiem czyli zupełną otrzymał prosbę Dawid. Ze więcey widział te drogi, y ná sobie ich widział Ignacy, u mnie to demonstrácya. Chciałem uczynić krotką Ignácego z Dawidem kompárácyą, ále się spieszyć w drodze czas każe, y ráwne podobieństwo. Iák Dawid, ták Ignácy *fratrum minimus*. Wszákże ná Goliatá, ná *turrim carneam* Lutra, *Heroum maximus. Virtutum apex, sanctimonia summa.* Siłá Loiole w imieniu Iezusowym. *Nos autem in nomine Domini.* Pięć kámykow, ktore wybrał z strumienia Dawid, pięć liter imienia Iezusowego składać miały. Nie czynił Ionátas dla Dawidá, co IEZUS dla Ignácego. Przypadł do sercá Iezusowego Ignácy. *Vir secundum cor.* Roskazał komus SS. Piotr y Páweł (iáko swiadczy Nadasi) żeby oznaymił Ignácemu, że się Chrystusowi barzo podobał, ktory go obrał ná pospolite dobro Kościoła swoiego. Iednego miał Saulá Dawid, niepoliczysz y dziś Saulow, ktorzy ostremi włoczniami mierzą w serce Ignácego. Gra ná to wszystko Ignácy. Nigdy żadna persekucya nie zástrászowała Pátryárchy. Y owszem czuł ledwo nie smiertelną w sercu ránę, kiedy nie dawszy okázyi nie widział iezykow, y pior ostrzey zákroionych, niżeli u okrucieństwá sztylety y miecze. Chciałem drogi Dáwidowe porownać z Ignácego, ále y czas iakom rzekł, y Ignácy w inszą każe. Prosił, niewiemże czyli uprosił Dáwid skrytszych

drog

drog Boskich wiádomość. *Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me.* W[illegible] Ignácy naytaynnieysze BOGA do człowieka scieszki, y całym sobą ludziom demonstrował. Miał wiele z nauki cudzey o Bogu y o rzeczách wiáry, miał więcey z rewelácyi Boskich. Skąd często máwiał. *Si sacrae literae non exstarent, se tamen mori paratum pro iis, quae sibi DEUS Manresae patefecerat.* Niewiádomy ieszcze trudności Grammátyckich, nápisał iak Teolog o SSS. Troycy Xiążeczkę. W tem że y ten Tomasz, łask Boskich przepaść usłyszał. *Bene de me scripsisti.* Wyuczył BOG Ignácego drog swoich *ad intra*: iako od Oyca Syn się rodzi, Duch iako od Oycá y Syná pochodzi; wyuczył drog *ad extra* swoich do stworzenia, y tych do siebie. *Vias demonstravit, semitas edocuit.* Czytay *Admirabilem Exercitiorum librum*! Do Rzymskiey y swiátá kátolickiego approbácyi przydasz swoie, że cudowne wynalazł do swiątobliwości drogi Ignácy. Pokázuie koniec człowiekowi: służyć BOGU, chwalić BOGA, kocháć BOGA, przyść do BOGA; pokázuie srzodki ták łátwe, iákby poyść ná deambulácyą. Pokázuie smierć, sąd, piekło niebo: pokázuie drogi, ktore do dobrey smierci y wieczności; ktore prowadzą do nieszczęśliwey. Pokázuie skryte duszy do BOGA áscensy, wystáwuie záraz grádus, po ktorych Aniołowie Iákubow podrożnych do BOGA, BOGA do Iákubow skłániaią. Ignácego pustyni proste do niebá drogi opisał Izaiasz. *Rectas facite in solitudine semitas DEI nostri C.* 40. Przyzwoitym imieniem ćwiczenia duchowne ábo Rozmyślánia S. Oycá, kollekcyámi názywamy. Zebrał w swoie medytácye sposoby szukánia y doścía BOGA, ktore tylko naydowcipnieysza swiątobliwość wymyślić może. Obchodził w Ieruzalem Iezusowe drogi Ignácy, chodził widomy przed Ignácym IEZUS, y zaraz scieszki swoie demonstrował. *Vias demonstravit.* Idącemu do Rzymu z krzyżem się pokazał, Krzyż zostáwił przy Ignácym. Wiecie, co uczynił? Oto przy bitey do BOGA drodze zostáwił Bożą mękę. Nátey ia napiszę, co kłámliwie Poétá pisał przy domu Apoliná. *Hâc iter est tritum populisque Diisque vicissim.* Ze konstytucye S. Ignácego palec Boski pisał, decyzya Rzymska. *Digitus DEI hic est.* Ma pálusek Boski Ignacy, ktory mu skryte scieszki Boskie powiada, Ignacy swiátu ná oko wytyká, y piekielnych rozboynikow od bogátych drog odgánia. Dosyć Ignácemu pálec pokázać, á iuż náiáłnicze woyská przepádły. *In digito DEI eycio daemonia.* Y proste y bespieczne przy Ignácym swiątobliwości drogi. Woła dawno Ieremiasz. Dla BOGA! Nie każdey łátwo wierzcie drodze, stoycie, pátrzcie, py-

 taycie

ſtawcie? Dokądże drogá? do Bogaſz y zbáwienia, czyli prowádźi do zguby? *State ſuper vias, videte, & interrogate, quæ ſit bona. Ierem. 6.* Ieremiaſzowa przeſtrogę uważa Teodoretus, y mowi. Drogą do BOGA, Syn Boży; Błogo ſławieni Prorocy, ſcieżkámi. *Una eſt via, quæ ducit ad Patrem, Unigenitus Filius DEI: & beati Prophetæ veluti ſemitæ quædam.* Należy do Patryárchow, do Prorokow, do Apoſtołow, &c. Ignacy. Czytał w chorobie żywoty wſzytkich Swiętych, y ſtał ſię wſzyſcy Swięci. Toć należy do denominácyi Teodoretá. *Beati Prophetæ, ſunt ſemitæ.* Więcey rzekę. Przyał Syn Boży Ignácego, iak do imienia JEZUS, ták do owego tytułu: *Ego ſum via, veritas, & vita.* Prawdźiwa, zbawienna drogá ludźi do BOGA Ignacy. Obiawił y temu Moyżeſzowi ſwoie BOG drogi do ludźi. *Notas fecit vias ſuas Moyſi.* Opiſał ie Ignácy świátu, y po dźiś dźień pokazuie.

Niżeli do końcá poydę, nád ſcieżkámi zaſtánowię ſię twoiemi. Przeklęte drogi moie! Ani ia do tych czas wiem, ktoredy do BOGA! Po iakich ſię to chodzi przepáściach! Nad każdym práwie krokiem potępione rycżeć trzebá. *Ergo erravimus!* Drogi Boſkie, drogi piękne! *Viæ eius, viæ pulchræ!* Abo ich nie zábrukaną ſtrzeże czyſtość, ábo ieżeli makułá padnie iáka, płaczliwa czyści pokutá. Ia z kału w kał głębſzy, z błota lecę w błoto? Przemożłem do życia bráme śmieći z Ieruzalem, *portam ſterquilinii*, ktora ze w kącie zá Kośćiołem Sálomonowym byłá, poimanego w Ogroycu JEZUSA prowádźili żydźi do Anáſza, żeby uſzli tumultu poſpolſtwá; iáko w Rádziwiłowskiey czytam peregrynacyi. Co akcyi moia, to śmieći! co áfekt, to gnoy! co potargáne nabożeńſtwá, to przegniły barłog! Pokiſz tak śmiećiſtą forta wodźić Syná Bożego zdrádliwy Iudaſz będę? Poſeł Papieski Poſſewin poſtrzegſzy że Krol Zygmunt III. ná periwázya pochlebnych Akátolikow drogę skierował ku zborowi w náwiedzmy, zaſzedł w oczy Krolowi, y záwołał *Sereniſſime, non eſt hæc via, quæ ducit ad DEUM!* Nayiaśnieyſzy Pánie, nie widziſz? nie ieſt to drogá, ktora prowádźi do BOGA! O iak codźiennie krzyczy ná mnie cała gębą poſeł od BOGA Anioł Stroz. Dokądże wodzu ślepych ſam ślepy? dokąd ſwawolny praw Boskich przeſtępco? Y tá, y owa drogá nie ieſt drogá do BOGA! *Non eſt via, quæ ducit ad DEUM!* Nie maſz laki, ktoreyby nie deptała roſpuſtná nogá, náſtępuieſz ná tego y owego zá przywodem ślepey záwziętości, podchodziſz zdrádliwie cudze intereſſa, choćby y BOGA podeptać, zabiegaſz, żebyś to honorku, to fortunki, to kretych doſzedł zámyſłow. Boię ſię, żeby nad drzwią

drzwiami domu twoiego nie napiſał Mędrzec Pański. *Via inferi, domus eius!* *Prov. 7.* Nie ieſtem ſobie! nie ieſtem nikomu drogą do BOGA! Gubię śiebie, gubię tak wielu złym do zgorſzenia życiem. W rocznych dźieiach roku 1664 czytám Podgorza Polskiego hiſtoryą. Iak to grzech grzechu woła, zábiłá dźiecię Mátká, że nie ochrzczone umarło dla iey winy, zábiiałá śiebie; ſpowiadáć ſię grzechu niechciáłá. Stało ſię dźiecię Matką Mátce. Wſtawáło z grobu, do Mátki choć nieſpiącey przychodźiło, ſſąc pierśi Maćierzyńskie gryzło, y zwielkim bolem kąſáło poty, poki grzech zá zębámi Mátka chowáłá. Razem grzechu ná ſpowiedzi, rázom zębá dźiecinnego pozbyłá. Gdyby BOG pozwolił, żeby nas po śmierći kąſali, ktorycheśmy złą edukácyą, zgorſzeniem, námową &c. ná duſzy pozábiiali, nie ſtáłoby nas ná żeby, ták wielu podobno dla przykłádu złego z drogi zbáwienia zwiedzieni ná złośći zgrzytáią náſze! O gdyby odtąd nie znac drogi tylko do Bogá! nie być okazyą nikomu tylko do BOGA! W Malácce [piſze Nádáſi] leży chory w miękkiey pośćieli, ſerce w kámieniu. Zadną zmiękczyć ſię nie da námową do ſpowiedźi Do kámienia mowił, kto o ſpowiedźi mowił. Nád łoſzkiem choruiącego wiſiał obraz Ukrzyżowánego Páná, przy tym pokaże ſię Ignácy, choremu do nog Jezuſowych iákby ná ſpowiedź drogę pokázuie. Zleś chodźił dotąd, wynidź z świátá dobrze. Drogá dobrego wyśćia, ſpowiedź. Zrozumiał mowę Jgnácego chory, chwycił ſię drogi, o Xiędza gorąco proſi, naprzod widzenie Ignácego z poćiechą, potym grzechy z płaczem wypowie. Poſzedł nic nie wątpię z uporczywey długo Maláki, do niebieskiey Bononii. Drogę przy nogach Jezuſowych pokazał Jgnácy. Strázznego bieſa, boiazn ſpowiedźi, Oycze S. odpądź naprzod zwycięskim koſzturem iak od zdrowych ták od chorych. Czegoſz ſię konfeſſyonału, iák mar lękamy? Zápiſana kartá grzechánń ná ſpowiedź, nie ieſt pozew, żebyś umarł. Wodzu zbáwienia, S. Pátryarcho przyprowadź teſz żyćie y śmierć moię do nog Iezuſowych, mam mocną nádźieię, że po krotkim żyćia biegu BOG że mną, ia zeydę ſię z Bogiem. O Boże! kiedyſz do ciebie przydę! kiedyſz cię twarz w twarz obaczę! *Quando veniam & apparebo ante faciem DEI!* O mety drog naſzych Boże, całym ſobą wydźieram ſię do ciebie! cáłą uſilnośćią ſpieſzę! Gęſte záſtępuią boiazni, prowadź lękliwe ścieżki S. Oycze, doydę, do ktorego mię BOG ſtworzył końcá, doydę! Pewniey za Ignácym BOG do człowieka, niżeli zá Słońcem dźień ná świát idzie. *Miſit ante faciem ſuam, quo erat ipſe venturus.*

KA-

KAZANIE
NA DZIEN SWIĘTEGO WAWRZYNCA.

TRyumfalne Zwyciefce Wáwrzyńcá widźiciesz ognie? Widźi Biskup wielki, Maxym, y z pod ogniſtey kraty wybucháiące ná cáły świat płomienie pokazuie. *Radiantibus Laurentii flammis victrix Christi Ecclesia in hunc quoque diem toto orbe coruſcat.* Po dźiś dźień goreią Męczeńskie Wáwrzyńcá ſtoſy, y świat cały zápaláią. Iedna iskierka ognia Wáwrzyńcowego zagrzać do kazdey cnoty może. Ták y ná ſobie doznał ogniſty Pátryárchá, Auguſtyn, *Beati Laurentii exemplo provocamur ad Martyrium, accendimur ad fidem, incaleſcimus ad devotionem. Non ſubiicit perſecutor ignem, ſed ſubiicit deſiderium Salvatoris.* Stos Wáwrzyńcow, nie zimny Orator do męczeńſtwá, podniętá wiáry, goracość nabożeńſtwá. *Provocamur ad martyrium.* Stań przy kracie Męczeńskiey, padnie ná rozum oświecenie, ná wolą zapał. Coſz ia to zá Chrześćianin? Wáwrzyńcowi ſtoſy rayskim chłodnikiem! mnie iskra dogárá a iego ſamſiadá niewytrzymánym Wezuwiuſzem! Wáwrzyniec na ogniſtey kracie Bogu dźękuie, ia na wygodnym łoſzku w gorącce bluźnię! Wawrzyńcowi zarzyſte węgle śmiechem, mnie ſadzá czerniąca imię, y kopcący węgiel nieugłaskána zalow niepogodą! Staniſłáwowi Kokoſce wyſokich tytułow w káznodźieyskim Zakonie Kápłánowi, pokaze ſię dobrego przyiaciela duſzá cała w ogniu, prośi o kropelkę ogniſtą Staniſław. Spuści gość czyſcowy kroplę ná rękę, pada goſpodarz iáko trup ná ziemię, ná głos záłoſny ſchodzą ſię Zakonni bracia, odchodźi duſza do nieba dla modlitew Staniſławowych. Coſz ogniſta dokazáła kropla? Wylał ſię odtąd ná cieżſze umartwienia Stániſław, w pokoiu Męczennik. Bzov: Rozmyślalá podobne y Wáwrzyńcowe ognie Kryſtyná z Lubomierskich Potocka, Woiewodźina Krakowska, więc ták ſię na ciáła ſwoiego Męczeńſtwo zápalałá, że Hiszpáńskie topiłá woski ná ręce y nogi, paliła ſwiecámi boki, w ten czas naypewniey Jáśnie wielmozna. Y ogień Wawrzyńcow zágrzewa do odwag Chrześćiańskich, ktore ábo Męczennikámi, ábo czynią podobnemi. *Accendimur ad fidem.* Stos Wáwrzyńcow cierpliwości łoſzko, świátło wiary. Widźiał Románus Zołnierz na kracie Wáwrzyńcá, widźiał iáko Anioł ocierał rány, widźiał Hippolit Hetman, y iák ten,

tak ow zagrzany o chrzeſt prośi z domem całym. *Incaleſcimus ad devotionem.* Cierpliwość grzeie ſię, ále y nabożeńſtwo przy piecu Wawrzyncowym. Ani ſurowe, ani nieſtrawne byc mogą obyczaie przy ogniu Męczeńskim. Wſzytko ſię dogotuie, dowarzy, dopiecze. Swięci ſię, ktoru ogień Wawrzyncow święci. Doſtał ſię w Sierpniu B. Koſtce Wawrzyniec S. za Patrona mieśięcznego. W wigilią prośi ſię do kuchni Koſtka na cześć Patrona. Patrzał na ogień kuchenny, myslił o Wawrzyncowym, y tak ſię roſpalał, że świętemi ogniami Etny pozáry gaſił. Roku 1536, czyli świeca nieoſtroznie zoſtawiona w pokoiach krolewskich (nie determinuie Bielski) czyli komin nie dobrze opatrzony ſpalił dwie częśći zamku Krakowskiego. Wracaiącego z Litwy na ſeym Zygmunta 1. ſmutna nowinę nabożnym pokazał i y Prorokiem. Nabożnym! Oko ku niebu podniośſzy weſtchnął. Prorokiem! Rzekł. Iużże po Seymie! Ogień zamkowe pokoie, niezgoda publicznych obrad pokoy rozrzuci. Rozrzuciła. Stos Wawrzyncow y nabozni patrzących y uſpokoia. Kto ſpoyrzy na węgle pod kratą, zarzyſte y iaſne, kiedy ſię kupy trzymaią; ciemne y czarne, kiedy ſię dźielą, iaſną weźmie naukę, że *extinguimur*, gdy *diſtinguimur*; y tymże promieniem rozgrzeie nabożeńſtwo z pokoiem. Ma kazda świątobliwość przy płomieniu Wawrzyncowym ſwoy zapał. Y z tey racyi Kaplica S. Wawrzynca na Lateranie w Rzymie nazwać ſię może. *Sancta Sanctorum.* Zawołac tu trzebá z S. Bernardem. *Quot incentivis inflammatur charitas noſtra!* Iedna nieeno a im bliżey kraty ogniſtey ſtanie, tym ſtydnie bardziey. Smierć złych chuci, krata Wawrzyncowa. Czeſto zycie examinuy przy ſtoſie męczenskim, prędko tak oczyśćiſz ſumnienie, że w złotey duſzy nayminieyſzey nie znaydzieſz makuły nieprawośći. *Igne me examinaſti, & non eſt inventa in me iniquitas.* Nie pali piekielny ogień, kogo pali Wawrzyncow. *Quis incendit ad horam uri Laurentii igne, ut aeternum gehenna non patiatur incendium?* Pyta ſię S. Aug: Rozgrzaliſmy ſię przy ogniu Wawrzyńcowym do tych czas niezgasłym, niechże ſię godzi pogadać. Pytam naprzod. Komuſz? Tyrannowi czyli Wawrzyncowi roſpalona do zywego dopiekła krata? Smażył ſię Wawrzyniec, bardziey ſerce Tyranskie. Kazdy niewinnego prześladowca, na ſiebie okrutnieyſzy Tyran, cierpiącemu niebo, ſobie podpala piekło. Silniey paliła Męczennika Chryſtuſa miłość, y gaſiła ſtoſy od Furyi piekielnych poddane. *Segnior ignis, qui foris uſſit, quam qui intus accendit.* Mowi S. Leo. Pytam ſię powtore. Dopieroż Wawrzyniec na kracie w ogniu? Odpowiem na pytanie,

nie, kiedy rzekę. Kędy o Boga y cześć iego chodziło, w całym życiu Wawrzyniec iak ogień, iak zapalił! W ogień padaycie naymnieysze słowa na Całopalenie naywiększey Chwale Boskiey.

Dawno wyświecona bayka, Prometeusz z gliny człowieka lepiący, y kradzionym z nieba ogniem ożywiaiący. Próżney zabawy, nie chcieli ożywiać cudze ognie. Kradziony płomień okopcić może y zadusić, zapalić *flammam vitæ* nie może. Iasny y to błąd przy świetle wiary y rozumu, żeby dusza w ciele ludzkim nic inszego nie była tylko ogień, iako dawni niektorzy rozumieli Filozofowie y błądzili z ogniem. To prawdziwa nauka, że Wawrzyniec w życiu swoim odnowił dzień ognisty, dzień swiąteczny. Co w Apostołach, to w Wawrzyńcu ogień dokazował niebieski. Przed przyściem Ducha S. lękali się cienia swoiego Apostołowie. Zapalił Duch nayswiętszy skrzepłe serca, aż Uczniowie Chrystusowi na wszytkie trudności iak ogień, ná wszytkie niebespieczeństwa iak zapalił. Nie inszym tchnął duchem Wawrzyniec. Kędy o honor imienia Boskiego chodziło, szedł iak zapalił, na wszytkie groźby, na wszytkie miecze y ognie, na wszytkie katownie y śmierci. Biorą na męczeństwo Xystusa, nie biorą Wawrzyńca, gwałt cierpi Lewita na Decyuszowe Tyrannie gorąco odważny. Pocieszył frasunki Biskup S., nie że wolność od śmierci, ale że okrutnieysze potyczki obiecał. *Non ego te desero fili, sed majora tibi debentur pro fide Christi certamina.* W psalmie 103. opisuie Sługi Boskich Dawid. *Qui facit Angelos suos Spiritus, & ministros suos ignem urentem.* Czyni Bog Aniołow swoich duchami, á sługi ogniem palącym. Przepadliśmy oziębli w służbie Bożey flegmatykowie! *Dominus in igne.* Pan w ogniu, tylko ognistych sług kocha. Y patrz iak gorące szacuie usługi? iednego za wielu liczy. *Ignem facit ministros.* Nie dosyć zaś, żebyś się rozgorzał, y znowu ostydnął. Záwsze in præsenti ogniec potrzeba. *Facit ignem urentem.* Załosna cały Polszcze nad Michałem Krolem inskrypcya. *Breve sidus noctis.* Michał krotkie swiatło nocy. Pięć lat nayiasnieyszy liczył Luminarz, żeby na Polskim tronie *præesset diei & nocti.* Załośnieysza niebu nowina, krotka w nabożeństwie gorącość. Gorące zawsze swiętey sprawiedliwości prawo! nie cierpi mrozu, ktoryby cnotę studził. A ktoż nie gasnące ferwory w duszy wznieci? Ochotne podday serce, Bog zapali. Dar łaski Boskiey, gorącość ducha. *Facit ministros ignem urentem.* Tego nas dzieci swoich uczy pacierza kochaiąca Matka kościoł S. *Ignem sui amoris accendat*

dat DEUS in cordibus nostris. Facit ministros ignem. Ogień w innych, ogień w tobie sługa Boski! z ochotną przyimowacze go twarzą, kiedy kogo nawiedza. Spadł ogień z nieba, trzody Iobowe y pastuchy popalił. *Cecidit ignis è cælo, & tactas oves puerosq; consumpsit.* Rad w słudze samemu Panu Iob sprawiedliwy, dziękuie za Oycowskie nawiedziny. *Sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.* Iob 1. Służy ogień Bogu, służy y dobru naszemu. *Facit ministros ignem.* Służy nam ogień, bo złości karze, kruchy czysci, do lepszey doczesney abo wieczney sposobi fortuny. *Benigno studio cultor ignis apponitur, ut exustis sentibus reveletur prima facies campi.* Złoci przysługę ogniową Chryzolog, ktorey ze zdawna Polska potrzebowała, widział iawnie Kasztelan Fredro, y wypisał zdanie swoie in Henrico. *Arguar, nec tamen tacebo; in hac nostra republica esse quosdam errores, quos non corrigimus, nisi uramur.* Dopiero obaczył złość żydowska Krakow y poprawił, roku 1494. Przy nowey bramie zaiał się pożar, spalił całe prawie miasto, krom rynku. Pokazała się przyczyna zagorzenia z Zydow, ktorym ogień nic nie szkodził, więc na prośbę Krakowa wynieść Zydom z miasta Krol Ian Woyciech kazał na Kazimierz. Bielski: służy ieszcze ogień kiedy pali, bo probuie cnoty Chrześciańskiey, y obiaśnia, iako w utrapieniu kochamy wolę Bożą. Służy, bo podpala, żebyśmy goręcey służyli Bogu, chwalili Boga, kochali Boga. Y nie dzisieyszy w Polszcze sługa, ogień. Godzi się przypomnieć znacznieysze dawnych czasow stoły (bo ktoż uważał, że wykłády chwast, abo poziomy krzaczek spłonął?) Służyć będą informacyi; służyć pociesze lat dzisieyszych. Za Zygmunta pierwszego (innych ledwo co dotknę Krolow) gorzała Polska razy nad dwanaście. Rok tysiączny pięćsetny dziewiąty, spalił cały Stradom, Kościołowi S. Iadwigi, S. Agnieszki y OO Bernardynow przepusciwszy. Rok 1510 Zupy Wielickie pustoszył przez dni kilka; y posłużył, że potym ostrożnieysze, y porządnieysze były. Rok 1516, w popioł obrocił cały Piotrkow w murach. A rok 1518. Radomsko w Siradzkim w samę Wielkanoc pogrzebł. Rok 1523 od S. Ducha, y cáła Przeswietney Akademii okolicę dymami strasznemi zaćmił. W roku 1525. Sandomierz, Łowicz, Warta, Sądecz, Unieiow, Zarnowiec y Turek: a w roku 1527. w Maiu wielka część Krakowa od nowey bramy do kościoła S. Sczepana, Kleparz, y dział sto po murach stopniało. W tymże roku Lwow cáły zczerniał w Czerwcu. Rok 1551 Wezuwiusz! ledwo trzecią

cześć Wilna nietknietą zostawił. Nie uszły od ognia y domy Boże. Rok zas 1656. wielką cześć zamku Krakowskiego, w nim ludzi siłá ogien pochował. Rok 1544. po seymie Piotrkowskim przy obecnośći nayiasnieyszego Pana Piotrkow y Warszawe mściwy ogień oświecił, żeby zágasił. A Wigilia S. Iakuba ognista w roku 1548. bliską cześć zamku Krakowa pozarłi z wielkim niebespieczenstwem zamku y ciała Krolewskiego w pokoiach Krolewskich na żałobne pochodnie czekaiącego. Bała sie sądu ostatniego od ogniow Polska w Maiu roku 1545. Przez dwie godźiny nad cáłą gorzało niebo, po świetle, ták grubym pokryte obłokiem aż do godźiny dźiewiątey przedpołudniowey nazaiutrz, że Egypt nie widźiał nocy okropnieyszych. Za Kazimierza IV. przez niedozor Alchimisty roku 1462 ledwo cały Krakow w popioł miasto złota nie poszedł, gdyby nie myśliła była o Krakowie głowa Stanisławowa aż do potu, ktorą na processyą pod czas pogorzeli wyniosł tan Archidyakon, y Administrator Krakowski. Dosyć namienie usługi ogniowe. Przyimowali Polacy wesołó sługe, bo kochali Pana. Wprowadzał do domow ogien Boga, *Ignis ante ipsum praecedet.* ktorego grubianską nieludzkośćią wkradaiąca sie do serc ludzkich nieprawość rugowáła. Ale od ogniowych usług czas powroćić do sług Bożych. Nie dosyć słudze Bożemu być ogniem, trzeba zawsze gorzec. *Facit ministros ignem urentem in praesenti.* Przy swietle ták iasnym ktosz iuż w ognistym sług Bożych regestrze Lewity na kracie spalonego nie widźi? Acż ieszcze przed meczenskim stosem Wawrzyniec, cały ogien. Do iakieykolwiek zabawy wołáłá cnota, wołáłá miłość iak zapalił Wawrzyniec. Urodźony w Hiszpanii w Oscie z Slachetnych y dostatnich Rodźicow z dzieciństwa iak ogien do nauk y pobożności. Do żadney świątobliwey akcyi nie trzeba było nukac Wisia. Ustawiczny abo przy ołtarzu, abo przy Xiążce. W godźine poiął co inni w dniu ledwo! w dniu, co inni w tygodniu [iáko czytam u Ferreryusza] W Cesaraugustcie dalszych iak pobożności ták uczył sie nauk, do oboyga iák zapalił, że, został CaesarAugustus *in utroq;*. Podobała sie ognista Wawrzyńca żywość przeiezdźa-cemu przez Cesarauguste Xystusowi Papieżowi, namawia z sobą do Rzymu, iák zapalił Wawrzyńiec, y táką w sercu Biskupim wzniecił siebie miłość, że bez Wawrzynca, iák bez siebie zostac sie nie mogł. Iemu skarbow kośćielnych, iemu opieki sierot y ubostwa, iemu nayswietszych powierzył taiemnic. Dźiwowali sie wszyscy rzeskiey ochocie usług Wawrzyncowych. Po-

Potrzebował pomocy Kośćioł, potrzebowali Sakramentow nabożni, poćiechy smutni, wspomożenia ubodzy, ná wszytkie cnoty okazye iak zapalił Wawrzyniec. Uczynił sobie Bog w Lewicie sługe, iak ogien pałący. *Facit ministros ignem urentem.* Czyliśz to nie ognistey duszy expostulacye z Xystusem? że on, nie Wawrzyniec ná śmierć Meczenską idzie. Dokądże Oycze bez syna? Kapłanie bez dyakona? *Tu nunquam sine ministro Sacrificium offerre consueveras?* Sprobuy? iakiegoś ołtarzom Boskim sługe, Sakramentom Ministra, kośćiołowi Dyakona Kardynała [był ten urząd dawno, nie było tytułu według Ferreryusza] *Experire utrum idoneum ministrum elegeris? nunquid degenerem me probasti?* Y święta niewinnego Lewity miłość zawsze z pochodnią, na wszytkie prace, ná wszytkie trudnośći, ná wszytkie katownie, iák zapalił. Chwali Mędrzec Pánski Eliasza Proroka. *Surrexit Elias quasi ignis, & verbum illius tanquam facula ardebat.* Powstał Eliasz iako ogien, á słowo iáko pochodnia gorzała. Dośiągł na kracie Eliaszowego panegiryku Wawrzyniec. Iák ogien Chrystusow Lewita. Słowa goretsze niżeli pochodnie. *Ignitum eloquium vehementer!* O iaki ogień, słowa Wawrzyncowe do Tyranna! *Assatum est, versa, manduca!* Dogarał głos Decyuszowi. Iuż sie strona upiekła, wywroc, pozyway Okrutniku! Co rzekł Wawrzyniec, każde słowo *splendide, ardenter!* Na całą noc Tyran grozi mekami Wawrzyncowi. Cosz na to Meczennik? Moia noc nie zna cienia. Każdy moment w ogniu. Każda akcyia iák słonce zapalił. *Mea nox obscurum non habet, sed omnia in luce clarescunt!* Dźiesiec katowni Tyran uzbroił ná Lewite (iáko uważył Ferreryusz): Więzienie ciemne y śmrodliwe, głod, kije, bicze ná ksztáł wężow w żądła zaostrzone, blachy żelazne rospalone, ołowne kule. (Te ledwo dusze nie wybiły z ciała, dodał głos z nieba ducha. Wawrzyncze nie tu koniec) grzebienie żelazne, krata ognista, widełki rozbieraiące po częśćiach ciało niewinne, sol na ogien y na ciało sypana. Wzdrygnałże sie na ktorą Tyranną Wawrzyniec? ná każdą, iak zapalił; y niezwyciężonym żądną zawieruchą duchem ognie wzniecił, ktore iaśniec będą *in perpetuas aeternitates.*

O gdyby iskierki z stosow Wawrzyncowych! Ach iáko ia w wierze Chrystusowey oziębły! w nadziei gnuśny! w Boskiey lod miłośći! Dla fortunki, dla honorku, y imienia moiego iak ogien, pale, opalam y niewinnych, w ogień gotow skoczyc! W nabożenstwach Chrześćiánskich mroz serce śćiska, iaki po nayzimnieyszych nie trzeszczał kraiach. Wyprowadzono nie

nie dawno łakomego skąpca na dyalogu. Zachodzą dłužnicy, słudzy, robotnicy nie płatni, ubodzy, ći o iałmużnę, ci o grosz umowiony owi o zapłatę, owi płaczą o długi. Nie może rąk z kieszeni dobyc, choc niby dobywa: wszytkim iedna odpowiedz. Rece mi do kieszeni przymarzły. Strasznieyszy mroż u mnie! *refrixit charitas*, przemarzła miłość Boga y bliźniego! ręki nie rusze, żebym co żywo dla Boga y bliźniego uczynił. Obaczył rozny od wiary naszey Pan, lamp, świec dostatek po ołtarzach, więc pyta, cosz w kościele po tak gromadnych ogniach? Dawali swoie przyczyny nasi, przydał on swoię. *Timeo, ne hic frigeatis*. Swieć siła w kościele, bo zimna w duszy siła. Woła przy kościelnych Bog ogniach. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur?* Na to lampy, świece po ołtarzach, żeby y serca gorzały? Nic obrzydliwszego Bogu, iako szkrzepłe nabożeństwa. Nic pięknieyszego, iáko w rzeczach do Boga należących byc gorączką, byc Eliaszem, byc Ignacym, byc Wawrzyncem. Skarzą się przed Kazimierzem IV. Krolem Polskim kmiecie ná Panow oppresye. Wolny zawsze akces y komornikowi wieyskiemu do Kazimierza. Cosz za radę da ubostwu Pan kochaiący wieśniactwo. Mowił. Chłopie w kieszeni nos krzesiwo, znaydziesz łatwo na polu krzemien, miec będziesz obronę. Biel. Boisz się na ostatnim sądzie drżączki? straszna rzecz przyść w ręce Swiętego Boga! Do krzesiwasz? Wskrzes ognia niebieskiego, zapal serce, czyn, co czynisz dla Boga, nie oziębło, gorąco, masz w życiu y śmierci miłościwe y wesołe lato. Mieli dobroczynne oko Polacy u Wawrzynca roku 1113. W dźien iego Bolesław Krzywoust zbił Prusow y Pomorzanow 40. tysięcy, dwa wziął w niewolą. Gdy zas roku 1184. ná instancyę Kazimierza wtorego Lucyusz trzeci Biskup Rzymski nad ciałem Swiętego stanąwszy prosił, czyliby chciał do Polski przenieść się za Patrona? Odwrocił twarz na Papieską propozycyą. Podobno na wygasłą pierwszey wiary gorącość, podobno na obmierzłą Bogu w nabożeństwie oziębłość patrzac nie chciał! Polacy! Polacy! cosz nasz czeka? od naszey opieki Swięci się wymawiaią! Kiedy Molinesowe błędy publicznie czytano, Rzym wołał. Foco! foco! Ná ogien! iák z propozycyami ták z herezyarchą! Oziembłe akcye moie czytac przed Bogiem będą? cosz rozumiesz! czyli niebo nie zawoła! *Foco foco*! Na ogien! ná ogien z lodem! Nie chciało serce promienia świętey miłośći, niechże się pali w płomieniach przeklętey wieczności. Broń y od tego ognia S. Wawrzyncze! W Kaliszu ná bramie mieyskiey namalowano Pa-

Patronow od ognia, y podpisano. *Sancte Laurenti, defende nos ab igne inferni*. Odpowiada Wawrzyniec S. *Vos quoq; videatis, aquâ ut non careatis*. Prosisz, broń mię Wawrzyncze S. od ognia piekielnego. Pal się ogniem miłości Boskiey. Ná ugaszenie ogniow potępionych nayskutecznieyszy sposob łzy pokutne, y ogien świętey miłości. Upomina S. Lewita *Vos quoq; videatis, igne ut non careatis*. Prusowie, Zmudz y Litwa dawnieysza, Bozka Perkunos po naszemu pioruna czcili ustawicznym ogniem z dębiny w dźien y w nocy, ktory ieżeliby wygasł, niedbalstwo sług kościelnych (zwali ich Weydelotowie) na gardle karano. Patrz! Y Poganie gnuśnie Bogom swoim służyc nie chcieli! Cosz mie za kara czeka, ktory ták oziemble Bogu prawdziwemu służę? ták łatwo miłość Boską do ostatniey iskierki wygaszam? Ach niewiem! żec y niebieskiego panstwa naypewniey człowiekowi miłość gorąca strzeże. *Custos imperii flamma* O Boże! o ogniu! ktory się zawsze palisz, á nigdy nie gasniesz, pokrusz lody serdeczne, znieś mrozy, zágrzy serca oziębłe, żebym y ia odtąd po Wawrzyncowemu, tám kędy o cnotę, o nábożenstwo idźie, czynił iak ogien, szedł choc na trudne okazye dla Boga iák zapalił!

KAZANIE
NA DZIEN WNIEBOWZIĘCIA N. PANNY
Turbaris circa plurima. Unum est necessarium.

DOkądże oko y mysl wyprawię? Syn Boży y MARYI Iezus otwiera ukochaney Matce niebo; Ewangelia dom frasobliwie gospodarney Marty; Miesiąc Sierpien wyprowadza na pola zbożem y gromadnym robotnikiem doyrzałe. Nie wnidę do domu Marty. Zadnych, dopierosz siestrzenskich nie rad słucham kwerel. Acż boday się podobnym sposobem brat na bráta, siostra uskarżała ná siostrę, żeby iednąsz pilnoscią służyli Iezusowi. Za Maryą w niebo zabraną serce y oko wyslę, pokornie zawołam. Coszci się nayświętsza Matko w czásie roboczym podoba? Idźiesz na gody y odpoczynek wieczny, kiedy nas naypracowitsze morduią żniwa! Czyli ziemskiego potrzebuie niebo za tobą prowiantu? Acż ziemia niebem, nie ziemią żyie niebo. Wybornieysze w niebieskim kraiu żniwa, chleb Anielski probuie. Nad manną y nad każdym z nieba stołem

wol

zadumieniu potrzeba. *Quid eſt hoc*! Coſz to za potráwá? Pátrzcie iák rádá niewinne widźi prace MARYA! Wynośi okoład ziemię! przypátruie ſię *ab alto* zgiętym do ziemi żniwiarzom, podźwiga błogosłáwieńſtwem; uwáza iaką kto pilnośćią y ſzczerośćią ſierp bierze. Nayświetſza MARYA *Mulier* to *fortis, conſiderat agrum.* Płákáły nieutulenie Mátki Izraelskie, kiedy ich dźiatki lezały po polu iáko wiec ſnopki. Cieſzy ſię z prać kátolickich MARYA, ociera ledwo nie krwáwe żeńcow poty, [iáko z czeſtych wiemy hiſtoryi] tryumfuie, kiedy człowiek iak piekny ſnopek do niebieskiego gumná ułożony! Pod czas żniw idźie do niebá MARYA! Abo wytknicie z kop geſtych iaki ſnopek odchodzącey? Wytchnieć nienabożeńſtwá nieboże! iezeli y kłoſa z buynych zágonow MARYA nie weźmie! Nie mowię importun wytykać o dźieſięcinę; mowię o decymki, mowię przynaymniey o tyle dwoy ſłowne Zdrowáś MARYA, ile ſnopkow uwiążeſz. Możecie podobnę niebu uczynić ná roli, MARYI aſſumpcyą! Przyimie do niebieskiey, wita z kłośia koronę, ábo z ſerdecznych áfektow koronkę Spiewáiący tryumf MARYI Aniołowie nie zágłuſzą polnych głoſow, tylko przy robóćie po ſtáropolsku, to Rozańce, to godźinki, to pioſnki o wziętey w niebo MARYI ſpiewaycie. Wiążeſz lub cudzą, lub pracą właſną ſnopy, nierozpáſuy złych chuci ná ſwawolą, wolny niewolniku wielką cześć tryumfow MARYI po nieſieſz. Co ieſzcze zá ſwoich lat widźiał Bielski, nápiſał. W Niedźielę białą w poſt, ábo *Dominicâ Paſſionis* weſołe dźieci ſnop konopny, lubo proſtey ſłomy w ludzką ubieráli ſuknię, ſpiewáiąc po ulicach włoczyli, w bliskim topili błocie Marzánę, to ieſt Boſzka Marta. Kazdy dzień uczynicie Nayświetſzey BOGA Mátce tryumfalną Niedźielę. *Dominicam latare*, tylko naymnieyſzy ſnopek obłoczcie po ludzku, włoczcie ná polách, ſpiewaycie Bogu, podnoście ku niebu. Dla ciebie Boże kłos zżęty, dla miłości twoiey N. yświetſza MARYA! Odchodźi do niebá pod czaſz żniw MARYA. Nauczyć chćiałá, że iedną drogą wniść do niebá możeſz, ktorą ná pracowitą wychodźiſz niwę. Chceſz? rázem żąc kłoſy, rázem niebieskie godźi ſię zbierać pozytki. Stawaią pod ſierp kłosy ku niebu wynieſione, do nieba drogę pokazuią. Orał, zbierał z polá Izydor proſtaczek, wyorał y zebrał niebo. Polská, *Polonia*, ábo ſię á polo, ábo názywa od polá. Robotnicze polá nie dálekie á polo. Brog á BOG tylko o literę. Bodayby nie ſpowſzedniałá ſłomiana robotá! Widźiałem z ſłomy wyrobione niebo, w niebie SSS. Troycę. Y w rolniczych ieſt ſłomách niebo. Powiedzcie? czemu

czemu przy polách waſzych Boże męki ſtawiacie? Patrzcie! Tuż BOGA przy żniwach pracowitych, tuż drogę bitą, [krzyżowa to denominacya] maćie! Pod czas Národzenia Jezuſowego Słońce kłoſami otoczone świat widźiał. Tylko po chrześćiańsku, tylko z dobrą intencyą, tylko z całą pracą choćby nikt nie wołał, daleyże! pracuyćie, ſpocone kłoſy w świętę poyść mogą promienie. Uweselony widokiem Dáwid ná cáły głos z Bogiem prácuiącym żniwiarzom niebá winſzuie. *Venientes venient cum exultatione portantes manipulos ſuos.* Z źiarná świeżo ná źiemie rzuconego zywiły ſię niebieskie ptaki. *Volucres cæli comederunt illud*, z użętego pracowićie ſnopka y niebo pożywić, y ſam żyć możeſz ná wieczność. Pod czas żniwa odchodźi MARYA, y o lepſzym obmysla. Jeżeli czyich nadźiei tedy náſzych chuda nie tuczy kreſcencya. Nie turbuy ſię? *Unum eſt neceſſarium.* Po BOGU wzdychay do MARYI, skąpego urodzaiu ſzkodę nadgrodzi. Wiążćie dalſze ſnopy, zbieraycie kłoſy, iá com zebrał *ad ſpei communis augmenta*, powiem! Wniebowzięćie MARYI, bogáte, złote żniwo dla ziemi. Potępiam pod żelazny cep głowę (ledwoć też nie ſłomiana) iezeli kłoſek ktory nowy niewije korony Naywiekſzey Bogá chwale.

Z wielką zdami ſię krzywdą tryumfow MARYI, poſpolite dźiśieyſzey uroczyſtośći, przezwisko, Swięto Nayświetſzey PANNY Zielney. Coć mi zá pompę źielny przyniesie tytuł? Názwać było dniem palmowym, dniem laurowym? Acz y palmowe laſy laurami przeplatane proſtego chroſtu krzáki do tryumfu Wniebowźiętey MARYI. Ná grobie oſtatniey z domu Tuczyńskich Panny żádnego kwiećia rzucać nie kazał Poeta. Kandor czyſtey ſzyie, zwyćięża lilie. Iakaſz odwagą, do trunny Pánny nad Pannámi [boć tá tylko zoſtáłá, MARYA z ciáłem ná niebieskim záśiadá tronie] proſte chwaſty rzucamy? Precz z źielem? Nie liśćiowá tylko *ſpes in herba* przy Wniebowźiętey MARYI. Cokolwiek kwiatu ſzczęśćia, cokolwiek fruktu błogosławieńſtw bydź może, pozbierałá Marya, y ná świat rozlełá. To w niey upatrzył ze wſzythkiemi Labbe. *Elige qualem velis MARIAM, vult a te eligi. Advocata eſt, ſi times, mediatrix, ſi non audes. Aſylum eſt miſeris, altare reis, ærarium egenis, orantibus dat, ingratis ingerit, invitis obtrudit, neminem relictura miſerum, niſi eſſe velit. Imo neq; omnes patitur eſſe miſeros, qui eſſe volunt.* Czeſto *latet anguis in herba.* Kręći ſię y kſzyka wąż po ziołách. Na ſtartey wężá piekielnego głowie niebieskie Kapitolium wyſtáwiłá MARYA, więc ani wſpo-

wſpominay o dźiedźicznych weżowym wykretom herbarzách. Chyba ná to iedynie do dźiſieyſzey Uroczyſtośći polne źiołá przyimę, żebym pokázáł, iáko náymnieyſzą dla śiebie uſługę ſzácuie MARYA. Y czeze łopiany, bylice, od niewinney proſtoty ofiarowáne zá *herbam triumphalem* bierze Krolowa nieba y ziemie. Wſzakże, ieżeli imioná rzeczy tłumáczámi bydź powinny, y denominacye biorą ſię *à potiori*, od punktu znácznieyſzego, Feſt dzisieyſzy názwáć náleżało, Swięto PANNY MARYI Zniwney, ábo złotopſzeniczney. Pożyteczniey dla nas w niebie goſpodaruie MARYA, niżeli my dla śiebie ná źiemi. Cokolwiek od Niepokálanego Poczęcia zásiała [ktoż zás policzy ile? *Solus ille novit, qui conſuluit.* Mowi *Labbe*] przy Wniebowźięćiu żnie y zbierá, czym niebieskie nápełniá gumná, ziemskie bogáći nieurodzáie. Godná tez bayka, że kiedy z Iowiſzowey głowy urodzona Minerwa, abo Bogini náuk w niebie ſię obáczyłá, złoty deſzcz ná źiemię ſpuśćić miáłá, po ktorym złotá ná rolach buiałá kreſcencya. Głowy myſl Boskiey MARYA, Mądrośći Wćieloney Mátká, Panná naymędrſza, tron wſzelakich umieietności kroluie w niebie! nie inſzych odtąd wyglądayćie influencyi, tylko złotych, zubożałą ożywią źiemię do żniwa złotego. Chrześćiáńskim zwyczáiem nabożny lud dnia dźiſieyſzego nieśie do Kośćiołá kwiaty, źiołá, kłosy. Czemuż ie wiąże? czemu w ſnopy? Biorę náukę z wiązánia. Iedno drugiego y w nabożeńſtwie trzymać ſię powinno. Rozrzucone w modlitwie myśli iak *ſcopa diſſoluta* tylko ſię wyrzucić, abo ná ogień zdádzą. Zgoda rożnych od śiebie fantazyi, pierwſzá w nábożnych zábawach zálotá. Y kwiat ieżeli z drugim niezgodny, nie uczyni uroczyſtośći MARYI. Ná pierwſzey kárćie Xiążeczki Faſcykuł názwaney obrazek MARYI iakby tryumfuiącey widźiałem. Związáne iak ſnopek zgodnych afektow nabożeńſtwo, tryumf MARYI. Y lilia, y roża do zgnilizny bliżſze nie do ołtarza, ieżeli liſtek od liſtka odpadá. Porozdźieray kwiećiſtą liter zgodę w imieniu roſa, mieć będźieſz nie kwiat ná koronę, ale oſę ná ránę, pſią literę ná oſtromrukliwą zwádę. Z ſnopow lubo nie wymłoconych zá wyborne bierzćie źiarno reflexyą. Przynośićie proſte ſnopy, odnośićie poświęcone; przynośićie ubogie, odnośićie do domu błogoſławieńſtwem Boskim ubogácone. Boią ſię ſnopow chmury, pioruny, Czárći. Poſpolite ſnopy pod cepy, dźiś poświęcone zá cepy idą, biią ná przypadki, dochowuią w całośći niw zasiánych, bronią gumná nápełnionego. To nie bogatſzę

gatſze żniwo MARYA Wniebowźięta? Dáie ſnopy, ktore y niebo ſzánuie, bo Swięte. Pewniey nád niemi piſáć, co ktoś ſnopkowi przypiſał Iágiellonowemu. *Hac regnante Lechis aurea meſſis erit.*

Gen. 37. Opowiadá Iozef braći ſen goſpodarski. Wiązaliśmy ſnopy na polu, moy ſnopek powſtawał y ſtał, wáſze około ſtoiące moiemu ſię kłaniały ſnopkowi. *Putabam nos ligare manipulos in agro, & quaſi conſurgere manipulum meum & ſtare, veſtros circumſtantes adorare manipulum meum.* Obiera Iozefa BOG ná Wicekrolſtwo Egypskie, więc mu przyſzłą godność w ſnopie pokazuie. Czemu nie w kwiećiu iakim? Robić, cierpieć, żebyś chwalebnie uroſł, potrzeba. Nikomu nakſztałt kwiatu bez pracy godność y fortuna nie wyskoczy. Nie ſiałeś w polu kwiatka, wyroſł: zapoć ſię y nie raz nieboże, niżeli ſnop poſtawiſz. Snop godnośći obraz! mij chleb, nie żałuy go; máſz honor, máſz piękne imię. Zbieray kłoſek do kłoska, prowenćik łącz do prowenćiku, zgromádzonemu ſnopkowi gęſty brat ſię pokłoni. Zgodne z każdym ſię wiązanie, pomiarkowane expenſa, wſtęp do godnego powſtania. Zleś rozumiał, że wyſokim godnośćiom, co chcą, wolno. Ugodnionych Iozefow preeminencye, związany ſnopek! y tam y owdźie rzucać ſię kłoskowi ukoronowanemu nie godźi. Y owſzem im ćię BOG wyżey ſtawia, do ćiáśnieyſzey żyćia skromnośći przywiązuie. Więcey od Boga bierzeſz, máſz obligacyą śćiſley trzymać ſię BOGA y praw iego. Ani wyimuie od plag przypadkowych godność. Ktoryż ſnopek cep uchodźi? Drobnymeś kłoskiem, nie frásuy ſię, powiązáć w ſnop możeſz Iozefow! Ná żadnym polu roſnących nie widźiałem ſnopow, z małych składáią zacność ſwoię kłoskow. W tym by m nie chćiał, żeby bogate ſymbolizowały godnośći. Nie dá kłos źiarná, aż cepem weźmie: y ptakowi nie da ſię użyć, aż mu dobrze głowy nágnie. Ochotna ſzczodrota, bez przynuki dobroczynność, to pańska pochwálá. Dofyć Pánu bydź powinno, żeby poratowáł, wiedźieć że kto potrzebny. *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem.* Błogoſławieńſtwo páńſtw, miaſt, poddáńſtwa, Pán domyslny, żeby dobrze uczynił. Wywyższa BOG ná tron Egypski Patryarchę, y doſtátnie w polu żniwo pokazuie elektowi. Pokazuie oraz, że wźięćie Iozefa ná tron bydź miało bogatym żniwem nie tylko dla Braći y domu Oyczyſtego, ale dla świata całego. Y było! Ubogáćił Egypt zbożem, dom Faraona y złotem. Acz y domowi Oycá złotey doſtało ſię fortuny.

Wſzák wiećie, że bráćia iego w iednychże worach y pſzenicę y pieniądze woźili. A Jozef ná tronie Námieſtniczym Faráona, *Salvator mundi* Zbawićiel świátá, od oſtatniey wybáwił ruiny złotym żniwem. Im zácnieyſzá elekcya, im godnieyſzá aſſumpcya, bo ná tron niebieski Krolowa niebá y źiemi MARYA, tym doſtatnieyſzego żniwá dla źiemi Goſpodyni. Słuſznie przy dźiśieyſzey Uroczyſtośći ſpiewáćie. O goſpodźe uwielbioná, nad niebioſa wynieśiona! Dopiero doznaćie, iáko ná dobro náſze goſpodáruie w niebie MARYA! Pod czas żniw náſzych, ná tron wſtępuie niebieski, tákiegoż, iákie bydź może w niebie, żniwá czekayćie od MARYI. Złotem w niebie ulice y polá záśiáne Jan S. widźiał. Przy Máćierzyńskim goſpodárſtwie *gemmis ri.u q; calum d pluet auro.* Złote kłoſy, złote ſnopy z nieba ná źiemię poleca. Nie boyćie ſię głodu, nie boyćie uboſtwa dźieći! Pánuie Márká náſza w Niebie. *Ite ad MARIAM!* O chleb wołayćie do MARYI, dá, iákiego źiemia dotychczás nie widźiałá. Gwałtowne niepogody zálewą pola, zátopią zbożá? Tak w roku 1221. zá Leſzká czárnego od Wielkieynocy, áż do ieśieni uſtáwiczne deſzcze: á w roku 1253. zá Bolesławá Pudyká od Wielkieynocy aż do dnia 25. Lipca, potop lać ſię zdały. Nie tylko zbożá ale wśi y miáſtá tonęły. Zbytnie gorąca wyſuſzą rolą! Roku 1473. zá Káźimierzá IV. niezwyczayne upáły ták upiekły Polskę, że láſy y zbożá z korzeniem pogorzały, powyſycháły rzeki. Pod Toruniem Wiſłę przechodziły dźieći: záſypáne popiołem łąki trawki dlá bydłá nie puśćiły. Miáſtá od ogniá ſłonecznego wyſuſzone gorzáły. Sądom 26. Lipca, názáiutrz ulicá zámkowá poczawſzy od klaſztorá S. Jędrzeiá, Bełz, Chełmno, Lubomla, Kośćian, Łęczyca, Klaſztor w Mogile. Száráńczá ledwo źiemię zoſtáwi? Roku 1335 słońce ná cały świát Polski záſłoniłá, ná źiemię padſzy blisko końskich kolan tráwy wyćięłá. A zá Káźimierzá IV. y drzewá ſpuſtoſzywſzy trzyletni głod ſprowádźiłá. Zá tegoż Páná w roku 1475. Száráńczá nád palec ludzki náydłużſzy dłużſzá, w głowie iák nietoperz Polskie głody rozſzerzyłá. W tych y podobnych dokądże ruinách? *Ite ad MARIAM!* Co wody záleią, ognie ſpálą, grády wybiią, Száráńczá wyie, momentem MARYA Wniebowźiętá nádgrodźić może. Wiećie, czemu przyſzedſzy do nieba Słońce miáſto ſzáty, dwánáśćie gwiázd miáſto korony, Xiężyc pod nogi wźięłá? Bo náſze żniwá w goſpodárſtwo przyięłá. Słońce, Xiężyć, plánety, źiemskich urodzáiow Pánowie.

Nie zágrzeie roli czáſu ſwoiego promień ſłoneczny, nie zblednieie ná deſzcz náleżyty, Xiężyc. *Pallida luna pluit.* Nie roſpłáczą ſię pomiarkowáne báby, wśćieknie ſię kániculá, uſycháć od żálow, topić ſię we łzách, dzwonić zębámi od głodu goſpodárzowi przydźie. Bierze Słońce, Xiężyc y gwiazdy MARYA, żeby według dyſpozycyi Máćierzyńskiey urodzáiom ſłużyły náſzym. Bierze Xiężyc pod nogi, żeby ták chodźił, iáko MARYA káże; bierze Słońce ná pierśi, żeby kochało źiemską kreſcencyą; bierze gwiazd dwánáśćie ná głowę, iákoby znáki dwunaśćie w roku Mieśiecy, żeby wſzytkie według myśli MARYI ná złote dla ludźi żniwo pracowáły. Nayczęſtſze Seymy w dźień Wniebowźiętey MARYI záczynáł Krol Władysław Jágiełło. Z iákaſz publicznych obrád kreſcencyą? Wytykáć nie potrzebá. Jeżeli wolniey mowić pozwoliće. Nie proſte iágły, złote żniwá zbieráłá Oyczyzná zá pánowániá Władysłáwa. Roku 1094. Pruſowie y Pomorzánie w dźień piętnáſty Sierpniá batalią dáią Władysławowi I. Hermánnowi, nie że ſię nieprzyiáćielskiey obáwiáł siły, ále że dźień święty Wniebowźiętey MARYI ſzánował, odkłádá do iutra bitwę. Ale że dźiś koniecznie powſtáł nieprzyiáćiel, wyſzedł Władysław ták ſzczęśliwie, że ledwo nogá uſzłá Pruſakow. Uważćie iák bogáte żniwo palm zwyćięskich, y laurow ná polách woiennych zebráłá Hermannowi uczczoná w niebo wźiętá MARYA. Jácek S. y B. Koſtká w dźień Wniebowźiętey PANNY iákoby ná tryumf Mátki ſwoiey ukochaney z ćiáłá wyſzli! Ktoż zwáży? iak bogáte złotych záſług żniwo przynieśli do nieba? Roku 1649. z wielkim ziázdem y apparencyą odprawioná Jáná Káźimierzá Krola Polskiego koronacyá. Rzucáno monetę, ná ktorey z iedney ſtrony ſnopek Krolewski wyrázony ukoronowány ná ręce niebieskiey złozony z nápiſem. *Dominus aſſumpſit me.* Pan mię wźiął y wynioſł. Ná drugiey ſtronie ręká zbroyná z miſterną kłotką Imienia Krolewskiego litery w ſobie zámykáiącą z nápiſem. *Deſuper compactum eſt.* Boská to ſprawá! Będą ſnopki náſze pod koroną złotą, będą urodzáie páńskie, tylko niech ſię Wniebowźiętey ſłániáią MARYI. Sprawi BOG y Wniebowźiętá MARYA. *Deſuper compactum*, że ſię przy czći Imienia MARYI *Dominus aſſumpſit me.* ná ubogie odiąd skárzyć nie będźiemy żniwá. Strátokles y Dámokles bezbożni u Plutárchá Sędźiowie do izby ſądowey wybieráli ſię iák do złotego żniwá. *Eamus ad meſſem auream.* Poydźiemy! poydźiemy w żyćiu y w śmierći *ad meſſem auream*

aureum! tylko podźmy nieustáiącym nigdy nabożeństwem ná cześć Wniebowzietey MARYI, Krolowy naszey Polacy! á wielkiey Pani Sąmsiadow bliskich Węgrow, iako oni ią ná ten fest nazywáią. *Domina Magna.* Więcey w przyczynie MARYI, niżeli w gospodarskich dufaycie industryách. Rozumiał Kochánowski, że bez dozoru choć prostey gospodyni, y domowe y polne niszczeią gospodarstwá.

Kto z gospodarstwá, á kto zaś z wysługi.
Zbierze pieniądze, y z kupiectwá drugi.
Ieżli się żoná nie przyłoży ktemu.
Zginąć wszystkiemu!

Zginąć wszystkiemu! ieżeli się do prac twoich opieká nie przyłoży Wniebowzietey MARYI. Tá bogáte, tá złote żniwo nasze. Prawdźiwie o protekcyi MARYI Labbe, *Abjecisti illam, periisti. Apprehendisti illam, evasisti!* U dawnych Polakow Bogini zboż od Gwágnina Nia, pospoliciey zwana Ceres miáłá swoy kościoł w Gnieznie. Gospodarze, oracze czcili Boginię, rozne go zboża ziarná szczodrze rzucáli przy ofierze, prosząc o rol żyzność, o dzew urodzay. Ztąd urosł miał zwyczay, że y lat nászych w dzień S. Szczepáná po niektorych páráfiách owies ná Xiedzá rzucáią. Wyrzuciliśmy Chwałá Bogu iuż nie dźiś Cerery z Polski, do Matki Bogá obroćmy nabożeństwo, rzucaymy ná cześć Krolowy niebá, nie ziarná, ále skruszone sercá, acz nie odrzuca y kłosá, każde ziarno błogosłáwieństwem Wniebowzietey uszczęśliwione w stokrotny pożytek złotą krescencyą wzrośnie. Com dotych czas mowił, lubo y o polnych zboż, przecież usilniey rozumiećby o cnot Chrześciańskich żniwie. Coż mi zá pożytek gęste po roli stawiáć kopy? á dziesiątki Bożego przykazánia targáć, z błotem mieszáć. Co zá pożytek urodzaynym snopem napychác gumná, á serce smrodliwym niecnot barłogiem? Co zá pożytek brogi łá zyć do brogow, á odpadáć od Bogá! U Ewangelicznego bogaczá urodzay bogáty. Stodoły dawne obiąć żniwá nie mogą; więc stáre gumná wali, rozszerza nowe. *Destruam horrea, & majora faciam. Luc.* 12. To bogacz myśli, á BOG do bogaczá! Głupcze? tey nocy duszę oddász, czyież stodoły? czyie zbożá? *Stulte? hac nocte repetent animam tuam à te, & hac, quæ parasti, cujus erunt?* Dla BOGA! Ná podobne nie robmy łáiániá? Głupstwo! uprawiáć rolą dla pszenice, nie czyścić sumnienia dla BOGA! Głupstwo! zásiewáć wybornym ziárnem niwy, nie przyimowáć niebieskiego ziarná, słowá Bożego, *Semen est verbum DEI.*

Głupstwo

Głupstwo! leccie wstáiesz ráno dla żniwá, budźisz robotniká, kupuiesz stoiakow, żeby doglądáli, krzyczeli. Cáły dźień, często y noc pytasz się o snopy, wielkież! o kopy, wieleż użęto? czemuż się nie pytasz? coż do niebieskiego gumná prozniak wniosę? czymże tam żyć będę? Imienoszę Chrześciáńskie, piękny kłos! coż? áni ziarká życia dobrego nie zámykał. Głupstwo! z ktorego się dawno Tertulian śmieie. Orzemy szerokie łáń, *jugera titulorum*, żebyśmy pożęli tytuły, żeby mowiono. Dostatni, máetny, lob to drugi, skiby nie odwrociłem, nie ruszyłem pálcem, żebym ná tytuł swietego zárobił! *Unum! unum est necessarium!* Okázyi do cnoty pełno! *Messis multa!* Coż? robotniká skąpo! *Operarii pauci!* Bodayże prawdźiwe w obyczaiach naszych przysłowie było! ktore za dawne w swoich Xięgach napisał Nowarin. *Agricultores & viri sunt optimi.* Rolnicy dobrzy, y ludźmi są dobremi. Przynaymniey tą pilnością o dobroć usiłuymy Chrześciáńską, ktorą o krescencyą żytnią ábo pszeniczną. Dawny zwyczay napisał Agellius, że idący mimo żniwiarzow mowić powinni byli. *Benedictio Domini super vos.* Niech będźie Boskie z wámi błogosłáwieństwo. Prácuiemy ná rolách naszych ubudzy kmiotkowie, iako nas S. Woyciech w Adamie nazywa, podle prácuiących w niebo idźiesz Nayświętsza MARYA, pobłogosławże ręką Macierzyńską! *Benedictio Domini super vos.* Niech was tu BOG miłe dźiatki błogosławi. Miiám ziemię, nie porzucam. Patrzę w niebie ná BOGA, patrzać będę y na was. Ták błogosławisz Nayswiętsza Matko! iarzyny po ogrodach, zboża po polach, cnoty Chrześciańskie wzrastaią po duszach! Bodayże! Iak wymierzoney życia niwy doźniemy, iak zbierzemy lat y spraw naszych krescencyą, bodayże śpiewáiąc poyść prosto do ciebie Pani swiátá nayukochańsza z wieńcem szczęśliwey wieczności!

KAZANIE
NA DZIEN SWIĘTEGO ROCHA

Quid ergo erit nobis? Coż nąm będźie? *Mat.* 19.

NIe pogánił JEZUS Piotrowey interrogácyi; idący w ślády Iezusowe Rochu S. nie połaiesz naszych expostulácyi. *Quid ergo erit nobis?* Na záwołaną uroczystość zeszły się okoliczne wsi y miastá, nabożne

kompa-

kompánie poodchodźiły domow, Mátki płączących dźieci, zagonow zniwiarze, rol y ſtodoł goſpodarze; gromadnę proceſſyę prowadźiemy tryumfy, ſpiewamy imię Rochu twoie, palemy po ołtarzach ſwiece, gorętſze po ſercach áfekta, rozpychamy konfeſſyonały, otaczamy ſtoły Boskie, zákupuiemy ołtarze? Coſz zá rekompenſá pobożnych expens czeka? *Quid ergo nobis erit?* Wſtydzę ſię allokucyi. Umawiać ſię z Swiętemi o nadgrodę nabożeńſtw nigdy nie potrzeba. Więcey oddaią, niżeli biorą. Arcydobre tole Swięci! ziarno ſtokrotnym pożytkiem płacą, ledwo nie błoto złotem. Cudowne konchy Swięci! łzy záſtępuią perłámi. Rad Abraham ſługom Bożym, Aniołom, rad Lot w domu; owemu za tłuſtego ofyská, tłuſtſzego w pociechy Izááká, temu zá pocześną dobre zdrowie oddáią, z skazáney ná ogień Sodomy nieco wzbrániaiącego wyprowadźáią. Łozyſz na honor Swiętego ſzeląg, gotuy na ſta szkátułę? Przeieżdża blisko Kalisza zártobliwy Pan, na dalſzym przedmieściu w karczmie Grosz nazwáney popąłá. Uważa niecyſtą pożyki, uważa przezwisko Grosz, y rzecze do goſpodarza. Chudym pachołek, dałbym za grosz ſto złotych, á w tym targ! Zá groſze oddáią Swięci tyſiącámi. Panowie to, nie chudźi pácholcy! Nauczyli ſię tak piękney fantazyi od Krola ſwoiego Iezuſá. Dwa ſzeląği ubogiey białogłowy ſzczerą ręką ofiarowáne, nad obłudne pyſznych Faruzow talary przekładał. Wydał ochotną ręką na okup ciała Woyciechowego od Pruſow coś ſrebra czyli złotá Bolesław Chabry, Bolesławową ſzczodrotą złotą zápłácił koroną Woyciech. Sprowadził Ottona Ceſarzá do grobu ſwoiego do Gniezna, Otto do Bolesłáwa po pańsku ludźkiego [Krom inſzych apparencyi ná ſiedm mil rożnego koloru ſuknami uſłał drogę Ceſarzowi, ſzli Ceſarz y Krol pieſzo) tron krolewski y koronę roku 1001 według Bielskiego. Náwiedził tenże Krol Bolesław Swiętych Puſtelnikow pod Kazimierzem, udárował złotem, ktore ich Męczennikami poczyniło, okrutnie zábitych ciałá uroczyście pochował w Kazimierzu [przeniesione do Gniezna roku 1005) pierwſzey po pogrzebie nocy pokazáli ſię w wielkiey świátłości. Swięci Pańſcy Bolesłáwowi, życie długie, opiekę krolestwu y chwałę nieśmiertelną obiecáli. Doznał y Piaſt pierwſzy choyney od świętych nádgrody za drobną uczynność. Według pogańskich ceremonii ſpráwuie Synowi ſwoiemu poſtrzyzyny, po naſzemu iakby chrzciny, przyimuie ochotnie od Popiela nieprzyiętych (iako Długosz piſze) dwuch gości. Aniołow iedni, drudzy Iana y Páwła Męczennikow być rozumieią tego

czaſu od Iulianá Apoſtáty umęczonych. Coſz zá rekompenſá ludźkości? Dla záproſzonych gości iednego Piaſt zabił wieprzá, dwie beczołki miodu, przyſporzeli oboygá cudownie świeci Goście. *Mięsa* wieprzowego ledwo ná dzieśieć czołnow zabráno, miod wypełnił wſzytkie náczynia okolicznego ſąmſiedztwa, y y ieſzcze pełne w domu beczki. Zaſinákowała Męczennikom Piaſtowa ludźkość, po odpráwionych poſtrzyzynach przychodzą powtornie goście, á gdy rowną w Piaſcie ochotę widzą, Piaſtowi po pſczelney, *P*olskiey Rzeczypoſpolitey rządy opowiadáią. Iudyth Władysłáwá Hermaná żoná, Páni rozumná y pobożná długo bez pożądánego potomka, zá rádą Lamperta Krakowskiego Biskupá do Narbony do grobu S. Idziego poſłyła podarunki y y wotywy. Po trzydniowym Zákonnikow poście odbiera Syná Bolesława Krzywouſta, ktorego ſię wychwalić y domowi y poſtronni nie mogli. Miał iakieś do S. Michałá nabożeńſtwo Leſzek czarny. Wodz Aniołow był u Leſzká Hetmánem Polakom, zwyciężył nieprzyiacielá, iako po dźiś dźień Lubelskiey Kollegiaty Kośćioł pokázuie. Więcey mam argumentow, niżeli ſłow y czaſu. W ſam dźien Elekcyi korzy ſię przed S. Antonim Xiąże Michał u OO. Reformátow w Warſzawie, Anioł z głowy Antoniego, ná Micháłową przenosi koronę, y o czym nie myślił, krolewſtwo Polskie prorokuie nie czczy Prorok. MS: Nie dádzą ſię w áfekcie zwyciężyć świeci. Naypewnieyſzy zyskamy rozumiem ſpoſob, wydawać ſię ná cześć Swiętych. Więc nie z żadnego kontraktu, ále z poufáłey proſtoty wzdychamy do opieki oycowskiey S. Rochu. Coſz do domow za nádźieię z odpuſtu dźiſieyſzego odnieſiemy? Y ſobie, y wam wſzytkim odpowiem zá S. Rochá. Pytacie ſię. *Quid erit vobis?* Oto wam pod czas powietrza graſſuiącego nic nie będźie. O wielkie nic! o błogosłáwione nic! o pożądáne nic! Kazdy przy opiece S. Rochá, beſpiecznie wyzywać mor y śmierć, náśmiewać ſię z proznęy grozby może? *Quid erit nobis?* Roch przy mnie śmierci! więc coſz mi będzie? O tym ia wiem! Coſz będzie mowiącemu? Mnie nic. Tobie Boże wſzytek honor, wſzytká chwała, wſzytka miłość! Ad M. D. G.

Nie myślę dawnych roskopywać mogił, pod ktoremi od powietrza przywalone leżą, wśi, miaſta, dwory. Nie chcę *infandos renovare dolores.* Wiem że roku 1315, trzecią część Europy powietrzná záráza w śmiertelne ſtrąciłá groby! Niestawało grobárzow, wilcy nienáſyceni gęſtego chowali trupá. Wiem że roku 1346 y zima y powietrze *in ſummo gradu*! Zmowił ſię mor z mrozem ná *P*olskę, ten dáchy, ow łupał głowy. Koscieli

po ulicach, po polach ludzie, po oborach bydłá, po láſach dźikie beſtye, ptaki po powietrzu. W Krakowie codźień czterdźieśći, ábo piećdźieſiąt ludźi do grobu ſpadáło. Roku 1451 nie mnieyſze niżeli Prowincya powietrze, całą práwie wielką Polskę pogrzebło. Bielski. A roku 1454 uſtąpiła zima [żadney nie było) morowi, żeby łatwiey po całym Panſtwie głębokie doły kopał. Ledwoś nazwać nie mogł całey Polski iednym geſtych trupow dołem. A w roku 1542 dwádźieśćia tyśięcy ludu malignami morowemi wygorzało. Surowſzy rok 1572 krom wiela tyśięcy ludź. porwał śię ná Krola Zygmunta Auguſta, y miecz zwycięski ná nieprzyiacioł, w koſę morowey śmierći zamienił. W roku 1652 w iednym Krákowie 3600 trupem padło, krom tych, ktorych lochy y skryte iamy pochowały. Obeſzło tego roku cáłą Polskę powietrze, doſzło Ukrainy. Miáſta, wśi ſtawały śię puſtynią, puſtynie ludniały, po tych ludźie, po owych wilcy y dźikie włoczyły śię beſtye, y zyły ludźmi. Nie liczę bliżſzych pogrzebow. W roku 1704 y pią ym, Lwow nád dzieśięć tyśięcy mogił ſypał. Gromadniey Krakow, Iarosław, Sendomierz, Piotrkow, Kaliſz, w roku 1707. Przechodźiła śmierć od miáſtá do miaſta, y goniących wiatr Efraimow ścigáła powietrzną záráza. Nie liczę dołow Poznańskich. Wykopał ich rok 1709 dźiewięć tyśięcy: w Toruniu cztery tyśiące, we Gdańsku 2600, po przedmieśćiach nie mniey. Wrocę śię do roku 1425 w tym tak obſzerne Polskę y Litwę powietrze ogarnęło, że Krol Iagello y Witold Xiążę Litewskie z zonámi y dźiećmi po laſach ſzukać mieyſcá beſpiecznego muśieli. Bielski. Y były leśne *folia in ſanitatem* Krola. Pewnieyſze ná morowe zarázy, Rochá S. drzewo. We Włoſzech pod drzewem leży Roch S. ranny od ſtrzały: iako w Ogroycu Chryſtuſa, ták tu umacnia śmiertelnie ſłábiejącego Rochá Anioł: y przemienił proſte drzewo, w drzewo żywotá. Pod Rochowe drzewo uchodź! do kogo śmiertelną śmierć ſtrzałe skłáda. Pień drzewá zá trofeum ſtanie, na ktorym natrząſaiącym śię ſtylem z powietrzney nápáśći piſać możeſz. *Quid ergo erit nobis?* Do drzewa przyſtaw, ieżeli śię podoba, S. Rozalii ogrod rożami záſadzony. Ia napiſzę. *Contra vim mortis, his eſt medicamen in hortis.* Po konſyderacyi częſtych po Polſzcze morow, uważam powtore, że częſto po ſłońca zaćmieniu głod y powietrze buntowały śię ná zdrowie Polskie. Ták w roku 1221, w roku 1155, w roku 1186, w roku 1315, że inſze minę. Iak innych Swiętych, tak Rochá S. dźiedźiczny tytuł, ſłońce. *Fulgebunt juſti ſicut Sol.* Komu przyświeca Rochá S. opieka, w pogodnym

czole krzykać może. *Quid mihi erit?* Przy iaſnym ſłońcu nic umbry nie mogą śmiertelne. Niewiem, czyli nie dla podobney propozycyi, Lotowi przyiaciele, zięcie, ſtraſzne pogroſzki za ieden ſobie żart mieli! (*Viſus eſt illis ludens loqui.*) że śię przy ſpráwiedliwym Locie widźieli. Y pewnie otrzymali śię przy zdrowiu, co śię trzymali Lota. Idźie w parze z Lotem Roch S. *Loth Colligatus.* Kolligacyi Rochowey nie rozwiąże nas, wſzytkie w pielgrzymski uwinął płaſzczyk. *Involutus.* Bogatych fortun, y honorow po Rodźicach dźiedźić obrał nieznáiomo ſłużyć ubogim po ſzpitalach, powietrzem zaráżonym po wsiach y miaſtach, ręką ſwoią karmił głodnych, leczył częſto cudownym przeżegnániem chorych, przenośił z mieyſca na mieyſce nudzących, uwiiał rannych, uwiiał y ſwoie urodzenie. Nikt o zácności ſłużącego niewiedźiał. Gorne Montepeſulanu dźiedźictwá grzebał, *Involutus*, żeby z grobow śmiał śię śmiertelnych, ktoby śię ná tak wyſokiey Rocha S. pokorze widźiał. *Pacem ſumma tenent. Viſus eſt iis ludens loqui. Gen.* 19. Niezwyczayney świątnice Boskiey abrys widzę u Dawida. *Ædificavit ſicut unicornium ſanctificium. Pſal.* 77. Kośćioł Boży ná kſztałt Iednorozca! Coſz w domu pokoiu po bitnych rogach? Iednorozca inskrypcya. *Armavit acumine frontem.* Przyciera rogow Kośćioł, nie oſtrzy. Właśćiwy świątnic Pańskich urząd. *Cornua peccatorum confringam.* Strach! u kogo y w kośćiele rogata duſza! Od pokornego rogo, proſzę, nie od rogow kośćielne rogacye. Nabożnemi rácyami, nie rogámi z niebem certować trzeba. Do ſtayni bydło rogate, nie do Bożego domu! Kiedy w rogach Kośćioł dźitieyſze obyczaie uyrzą, będą miały *cornutum Sylogiſmum* ná rogatey mody obrone. Stroią śię ná podobieńſtwo kośćielne Cory ludźkie. *Filiæ eorum circum ornatæ ſicut ſimilitudo templi.* Ieſzcze nie widzę iak śię świątnica y rogaty Iednorozec zgodzą? Nigdy prawdźiwa świątobliwość nie rogaciała. Potępionego z nieba Lucypera korona, rog. Straſznie błądźili, co obaczyli raroga, y rozumieli że BOGA. Nie uczyni BOGU podobnym duſza k złego tryksaiąca, bodąca, raniąca. Gniewam śię ná połączone u Bielskiego tytuły. Iakub Nadobny z Rogowa, herbu Działoſza. Właśnie Nadobny, á z rogiem! á on roku 1433 podobnych nazbierawſzy Rogaczow na Częſtochowski uderzył Kośćioł, zrabował, wſzakże z mnieyſzą zdobyczą, niżeli rozumiał głupi iak rog rozboynik. Tak maiący śię do kośćioła Iakubowie áni Nadobni, áni świętym podobni! Złoz baranie, kozie, wole meczo rogi, *corn a peccatorum*, fundować świątnice możeſz?

Sanctificium sicut unicornium. Ná łowy wyiachał Zygmunt wtory, w dalekím lesie ktos z ludźi krolewskich napadnie ná rogi ielenie osobliwey wielkośći w dębie utkwione, Krolowi pokaże: ucieszony Pan widokiem, podobne rogi w herbie nośić każe wynalescy. Stąd Herbowi tytuł, Dęborog. Wyrosse na śmierć cnoty, ná ránę bliźniego rogi zostaw w drzewie krzyżowym, nowy świątobliwośći herb otrzymasz. Nárzekamy nie raz: czylić na mnie rogi obaczyli! postracay szpetne strászydłá, święte promienie ná głowie obaczą. Wszakże potrzebny kośćiołowi Iednorożec. Ma gęstego nieprzyiaciela, trzebá się odkalać, odbadáć. Nic iakos nie przemagáią racye, broń całośći rogámi Iednorozcowá Swiątnico! Trzeba pokazać czasem rogi złemu. Y pokaże Kośćioł prześladowcom, ieżeli nie za żyćia, to przy śmierći. Nie słuchasz, co epistołá codźienna, co uczy Ewangelia, boy się rogu! Y ta, y owa nauká *in cornu*, dobadáć chrześćiańskiey gnuśnośći będą swego czasu. Nie oddaiesz co kośćielnego, boy się y ty rogu? Ian Słupecki iak słup stał, kiedy mowiono o dźieśięciny zatrzymane. Zadne nic nie pomogły perswazye. Więc niesłusznego dźieśięcin wydźiercę rogáty operał dyabeł, á potym po grobie iego rogáte skakáły strászydła roku 1458. Przydaie Bielski. Siła dźiś podobnych, przetosz dáią im czarci pokoy, chowáią ich nápotym. Dobrze tedy, że *Sanctificium unicornium.* Według denominacyi Apostoła Pawła, każdy z nas kośćiołem. *Templum DEI estis vos.* Z iakiey zas materyi, nie pytam, to wiem, że Roch S. Swiątnicą Chrystusową nakształt Iednorozca. Swiątnicą! Zaraz od dźiećińStwá Rocha Bogu poświęciła cnota. Z krzyżem ná pierśiach czerwonym urodźił się. To Roch Kośćiołem S. Krzyża. *Regnavit à ligno DEUS* u Rocha S. Razem wybudowany, razem dedykowany Kośćioł, Krzyż ná pierśiach probuie. A ieżeli Krzyż chorągwią Iezusową, z tąd dochodźcie! że od dźiećińStwá w domu Rochowym uroczyste poświącanie. Posty niemowlęce we Srzodę y Piątek od Matki na zawsze przeięte: miłość nieprzyiaciol, naypewnieysza. Patrona dźiśieyszego kanonizácya! Gdźiekolwiek się w żyćiu pokazał, czczony zá świętego. Kiedy zaś z świátá wyszedł naszego, zaraz Koncilium Konstantyeńskiego Oycowie w solenney suplikacyi obraz iako Swiętego wynieśli. Roch świątnicą, á świątnicą Iednorozcową! O Iednorozcu pospolita nauka z Pliniusza, że on zaraźliwe wody y choroby dźielnym rogiem leczy. Skąd mu zwierzęta woyskami assystuią, pewne zdrowia, ieżeli rzek trucizne wygubi przedźiwny Medyk rog Iednorozcowy. Y ludźiom z tey apteki na li-

czne choroby pewne remedia. Większą na wszytkie kalectwa siłę BOG złożył w ręku Rocha S. *Dilectus quemadmodum filius unicornium. Psal.* 28 Smiiy się z nayiadowitszey ięodze! ieżeli cię ukochany Bogu Iednorożec od nápáśći śmiertelney skłáda. *Quid ergo erit nobis?* Iáko pacierze kapłańskie uczą. Pełen cały świat cudowney Rocha S. protekcyi, w zarazach powietrznych. Przy wystáwionych ołtarżach gromádne kompánie BOGU za cudownego Patrona dźiękuią. *Benedictus Dominus DEUS Israel. Erexit nobis cornu salutis.* Błogosławiony BOG! wystawił nam sposob zdrowia. *De hoc cornu* nie ostatnie pomazánie, ále unkcya heroum *contra fata,* unkcya Panow nad śmierćią płynie. Poki nie uyrzy śmierć Moyżesza nowego, Rocha, *mitissimum virorum.* (Swoi go nieprzyięli, więzili, znosił przykre więzienia iakoby po wygodnych chodźił pokoiach) pánuie. *Regnabit mors usque ad Moysen. Ad Rom.* 5. Iak tylko obronę Rochá S. obaczy, poddaną śćiele kosę, grob zástępuie dla ludźi wykopány. *Ero mors tua o mors!* Idźie śmiało Roch S. w oczy śmierći. Zágląda y śmierć w oczy Swiętemu: wzrokiem Rocha S. przestrászona ustępuie, na trzodę stárániu Pasterskiemu oddaną nie następuie wilk drapieżny. *Ante faciem ejus ibit mors.* Gdźie się Roch S. pokaze, śmierć z powietrzem odchodźi. Nie boy się mizerny kąkolu! luboć instyguie na ciebie sprawiedliwośći Boskiey słudzy. Poki wyborna pszenica Roch S. przy tobie, nic ci nie będźie! *Vis, imus, colligemus! Non.*

Na początku pytałem, cosz będzie nabożeństwu naszemu od S. Rocha? Na końcu pytać należy. Cosz będzie od nas dobrodźieystwom Rocha S? Tak się naradzali Tobiasz stary z młodym o nagrodę usług Rafałowych. Mowił syn do Oyca. *Quid illi poterimus dignum dare? Me duxit & reduxit sanum, à devoratione piscis eripuit,* y tam daley. Tob. 12. Nadstawia S. Patron ucha ná modlitwy, nie odwraca oka y ręki od ubogich ofiarek, serca od afektow waszych: wszakże o iedno nic przed wszytkim nabożeństwem konkuruie. Niech będźie za piękne nic, nic podobne. Przy opiece S. Rocha, nic nam od morowey nie będźie zarazy! Przy powinney wdźięczności naszey niechże nic nie będźie u nas łáske Bożey od zarazy grzechowey! O szczęśliwe nic! w tey fortunney cyfrze zdrowie y wszytko zamyka się szczęśćie! Grzech! grzech! miasta, wśi, łaskę Bożą morzy y zabiia! Cnot chrześćiańskich infekcya, iest zdrowego powietrza zaraża. Nieprawość iaskinią rozumiey, z ktorey surowe wypadaią Akwilony, y łatwiey niżeli kwiayt, zdrowie susza ludźkie. Pierwsze wieki, niewinne wieki iedne zdrowych go-

dziu Etezye przewiewały. Za panowania Krola Kazimierza trzeciego, dwukrotnie powietrzną ta zarazą zubożało Polskę, powietrzną korupcyą na Zydowskiey złości smrody składali ini; skąd wiele Zydow w katuszach giniło: inni na publiczną w obyczaiach zgniliznę. *Omnis caro corruperat viam suam*, iako napisał z historykow ieden. *Sub Casimiro Magno inquinatae ferebantur quas falx pestifera demeteret.* Nie poprawiły Papieskie admonicye Pana. W X. Marcina Baryczkę monitoria przynoszącego w wor zaszyć y w Wisle utopić kazał, zaraz iak z woru wysypały się zębate iędze y w śmiertelną kołznię oblekły Polskę, ktorey ledwo dwudziesty y czwarty miesiąc dodarł. Swawola bez miary, na grob wymiar; wznieca gorączka Sodomska powietrzne na gniy, zakazána rospusta rodzi bolączki, á ostydła miłość Boża iako *carbones desolatorii* zapala morowe karbunkuły. Nie ma co robić miotła kiedy dom bez śmieci, cały czysty. Przydać do pospolitey modlitewki. *A peccato, peste, fame & bello.* Grzech, powietrza, głodu, woyny, Ociec. Nie mordowały się na drodze grzesznych, nie usiadziesz na katedrze powietrzney. Pa w parze. *In via peccatorum non stetit; in cathedra pestilentiae non sedit.* Poki kwitnęła niewinność Antyocheńskiego miasta, poty nie gniły ulice trupami. Poki każdy starał się być *bonus odor Christi*, poty po mieście przegniłe nie dobrze pogrzebanych trupow smrody nie roskwitły. *Florente urbis innocentia, decesserat pestifera luis foeditas.* Mowi S. Chryzostom. Przytrzymuie rozgi sprawiedliwie litowey Roch S. Dla BOGA! nie zrobcież na plagi swawolne dzieci! *Udo! Udo! cessa a ludo!* Zatkniona straszy cięższa chłostą rozga. Odgania od granic naszych trupią głowę Roch S! nie gryzcież głowy dobroci Chrześciańskiey, inaczey trupia ożyie. Otwarte zamyka groby Roch S; w tych grobach zawalcie swawolą, gniewy, niesprawiedliwości, inaczey źli ci grobarze, okropnieysze wykopią doły. Niech bespieczna życie miedzy nami pocciwość, wstyd, zgoda, miłość BOGA y bliźniego, żeby się stałe popielac z pewną całością mogły. *Quid ergo nobis erit?* Na opalanych zbroynym cnot chrześciańskich woyskiem, zły wiatr zarazy morowey nie zawieie! Przy Boskiey nadźiei natrząsać się z moru będźiecie mogli. *Quid ergo erit nobis?* Nic nam, przy zasłonie Rocha S. nic będźie, nic!

KA-

KAZANIE
NA DZIEN SWIĘTEGO BARTŁOMIEIA
Elegit Bartholomaeum. Luc: 6.

WYbrał na Apostolski urząd Bartłomieia JEZUS; obrał y z skory Tyran. Patrz Tyrannie? ieżeli ślepa złość oczu nie wybráła, iak na wybor Apostoł z Bartłomieia. Y pod skorą nie znaydziesz makuły, ktorąbyś Chrystusowemu wyrzucił elektowi. Bodayby podobne Iezusowym ludźkie były elekcye! Obieramy stan y sposob życia, obieramy przyiaciela, ach ledwo nie każda elekcya ma swoie przyganne ale! Często w wyborach elekcyi naszych ż łosne wybiorki! *Pauci electi.* Mało wybranych woła Ewangelia. Ale y elekcyi zupełnie chwalebnych miedzy ludźmi nie siła. *Est via, quae homini videtur recta, novissima vero illius ducunt ad mortem.* Zda się droga obieraiącemu prosta, aż oszukanych ścieżek ostatnia meta, zguba. Rozumiał Leszek wtory, że zdradliwie wymyslonym goscincem prosto szedł do korony, przepadł przy terminie. Wykłoły się z drog gwozdzie, boleśniey wynalezcę, niżeli końską nogę szarpały. A zas nie widział? szczegulną pilnością na dalsze chowanie obiera iabłka z drzewa y wybiera ogrodnik, miedzy wyborem znaydźiesz iabłko z robakiem. Brakuie owce Pasterz na zimę, często miedzy przebraną trzodą chora beczy z parchem ukrytym. Napatrzysz się, że miedzy wybranymi z sieci rybami na brzegu stawowym szpetne żabsko skacze. Nie dawno w Xiążce miedzy brzeznemi *Erratami* znalazłem Elekcyą, patrzę w czym error, widzę, że miasto pierwszego e, drukarz położył stękaiące ę. Maią! maią częste elekcye, na co stękać potrzeba, á czasem bez nadźieie, żebyś chore ę uzdrowił. Po kongregacyach pod imię MARYI zgromadzonych Sodalisow, sposob iest wybierania pierwszych urzędnikow. Po kartkowych suffragiach elekcya idzie na kałkuły. Białe czynią Prefektem, Assystentem, Sekretarzem. Rzadki kazus, żeby ná ktorego kandydatá, białe co do iednego kałkuły wypádały z urny. Miedzy naypilnieysze elekcye miesza się czarności noc iakaś, y załoba wyboru. Narzekał na niełáskę Páná sługá. Co się dzieie? Bez respektu na zdrowie swoie Pańskim służę interesom, dosłużyć się respektu nie mogę. Doszły kwerele uszu Pańskich, więc żeby Pan na oko pokazał, z kogo wi-

na

ną, dwie ſzkatuły ſobie we wſzytkim podobne wyſtawi, iednę złotem, drugę naładuie proſtym głazem, wybieráć wiernemu dworzaninowi każe. Długo oglądá, długo wazy, długo deliberuie, wybrał ſkrzynię z proſtym kámieniem. Na podobnym kámieniu częſte rozbiiaią ſię elekcye! Rozumiałeś, że przyiaciel wybrány ſkarb drogi, aż on kłopot głowy ſrogi! Widźiał w elekcyach ledwo nie codźienne errory Ignácy S.: więc pokazał drogę, żebyś nie błądźił wybieraiąc. Myślisz. Zyć mi trzebá ábo świeckim, ábo duchownym. Ieżeli duchownym? w Zakonieſz, czyli nie? Ieżeli w Zakonie, w ktorymże? Patrzże naprzod w obieraniu ſtánu na koniec, do ktorego cię BOG ſtworzył. Będźieſz to z chwałą Bożą? będźieſz z zbawieniem duſzy? co zá myśl a n? Coż mi po wſzytkim, ieżeli zginę? ieżeli Swiętey wieczności minę? Poddáie dáleże reflexye S. Patryárcha. W podobney wątpliwości, cożbyś rádźił nayżyczliwſzemu tobie? ktoremu według Boga życzyſz wſzytkiego dobrego? Zycz ſobie tegoż! Mało to? podźże dáley. Gdyby umieráć, gdyby ná ſąd Boży poyść trzebá, coſzbyś przy śmierci obierał? w takim ſtanie chciałbyś ſtánąć przed trybunał Swiętego BOGA? Chwyćże ſię tego? Naylepſzy Senát, náypewnieyſza radá, śmierć, ſąd, modlitwa. Z temi konſultorámi uradzone elekcye, bliskie Iezuſowey, to ieſt bez newu. Wybrał Bartłomieia Iezus, y na żaden defekt nie ſtęka elekcya. Wybierał do ſiewu pſzenicę goſpodarz Ewangeliczny, przyznáią pilność dozoru domowi. *Nonne bonum ſemen ſeminaſti?* Przecięſz ſię zámieſzał nie wiedźieć ſkąd kąkol. *Unde ergo habet zizania?* Ani kąkolu, áni plewy, ſkorki nawet nie znaydźieſz w pſzenicy Bartłomieiowey. *Rubicundus, electus ex millibus.* Apoſtolſtwo Bartłomieia na wybor. Cokolwiek tu oko Iezuſowe y ludzkie widźi, wſzytko widźi do pociech, wſzytko do pożytku. Toć ia przy Elekcie Bartłomieiu ſtánąwſzy, mowić będę, czego áni ia, áni nikt mowić nie może. Rzekę. Przy odartym z ſkory Apoſtole mowić ſię nie godźi; ſtrach iákby z ſkory odźierał. Wybor tu łask, nie ſtrachow. O tym. Ad M.D.G.

Do Przemysiá ábo Leſzká-pierwſzego pięknych przemyſłow na dobro poſpolite Páná przydą po trybut y dań poddaną Poſłowie, iako rozumie Kadłubek, od Alexandra wielkiego Macedonow Krola. Pewniey rozumieią inni Hiſtorycy, że to byli Morawowie, ábo Hunni, iako Sarnicki; ábo Węgrzy do Pannonii na ten czas przenieſieni z Sarmacyi Azyatyckiey, iáko Kromer chce z Herburtem. Alexander wielki dawno przed Przemyślem na obſzernieyſzy świat wyſzedł przez śmierć, że go naſz obiąć nie mogł, iako uważa

uważa Bielski. Upominaiących ſię trybutu Poſłow iakże Przemyſław przyiął? Nie mieli inać rownych worow ná złoto, zdięto z nich ſkory, złotem y ziołámi wypcháne odeſłáno. Dla podatku z ſkory odarto! Drą do oſtátniey ſkory podatki. Kocha tak ściśle drugi złoto, iż woli, żebyś go z ſkory, niżeli wyzuł z złota. Gubi łakome złoto duſzę, z ćiałá wor czyni nie nátkány. Rozumiem, że choć złotem ożywiona ſkora z ſtráchem przyſzła do ſwoich pryncypałow: zadumienie u poſtronnych miała niezwyczayną akcyą, śmiech u ſwoich y pociechę. Z złotem nie po złoto záſzedł do Indyi Bartłomi, pokazował złotą wymową, żeć droższa duſza nad złote świátá cáłego kruſzce. Szácowáła naukę Indya, droższą Ewangelią, niżeli ſwoim złotem. Otoli że poſpolicie ná złotych gorach ſkąpo innych pożytkow wzraſta, przenioſł Apoſtolskie prace Bartłomi do Ormiańskiey ziemi. Fundował w Armenii Kollegium Apoſtolskie, dwanaśćie miaſt wiary nauczył Chryſtuſowey: á żeby y to kollegium bez Krola Apoſtołow nie było, Krolá Palemona z całym domem iego przyłączył. Nie mogli na nową erekcyą patrząć bałwochwalcy Kapłani, ktorzy ćwiekiego brátá Aſtyagesa gniew záoſtrzyli, poimać Bartłomieia poſłá niebieskiego kazał, z żywego odrzeć ſkorę. Wskorałeś okrutniku! odſtráſzyć od wiary Chryſtuſowey okrutnym chciałeś widokiem, więcey záchęciłeś! Prawdziwa być muſi nauká, dla ktorey pokrycia, ſwoiey ſkory Apoſtołowie nie żáłuią! Uzłoćił BOG ſkorę Apoſtolską. Wyżey ſwoiey kawaleryi prace Wodź JEZUS ſzácuie, niżeli Krolowie ziemſcy. Zá odciętą ná woynie rękę Zeliſłáwowi Hermánowi złotą poſłał Boleſław Krzywouſt Krol Polski, za ſkorę odartę w złoto oprawił BOG Bartłomieia. Na liliach, na rożach Męczeńskiey ſkorze nie ſchodźiło. Czuie do tych czas wiará, iak *bonus odor Chriſti* Bartłomi. A ieżeli Herkules ſwoim wiekom zá weſołą był ſcenę ſkory beſtyi od ſiebie pobitych noſzący: o iák tryumfalnym niebu y świátu kátolickiemu widokiem Bartłomi właſną ſkorę zwycięskim rámieniem dźwigáiący! Lámentował ná ſtárą ſkorę ſwoię Ieremiaſz, ſtrach było ſpoyrzeć ná zczerniałą, ná pooráną brozdami leniwemi, ná pogarbioną marſzczkámi przegniłemi. *Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem meam.* Odmłodźił ſkorę Bartłomieia Tyran, uczynił purpurową, wypięknił dla oka Boskiego, iako żadne nie potráfią Pulcherye. Zyszka wodź Czechow heretykow umieraiąc duſzę niewiem komu, ſkorę leguie na bęben ſwoim. Powleczcie prawi kiedy Zyzki ſkorą, zyskacie! ſtráſzyć nieprzyiaćielá y po śmierci będę

dę. Straſzyć możeſz, ále nie uſtráſzyć! Strach z ſkory herzſta złoſci, ſtrach z myſzey iamy. Roſpiętego przed ſcıętą śmiercıą, Bartłomieia ſkora, poſtrach nieprzyiaciołom wiary. Dręcą Apoſtołá, á drzą. W Indyi krnąbne pogáńſtwo ſmiało ſię z Ewangelii Apoſtolſkiey, zagrzmiał ſtraſzny głos Bartłomieia. Rzekł, aż uporczywi bałwochwalcy (iako czytam w roku 1696 rocznych dźieiow kościelnych) w kámienne poſzli bałwány, y ſtać máią do tych czas, z tákim twárzy, ſtroiow, geſtow wyráženiem, w iakich skaránie Boskie zaſtało. Iedni ſtoiąc iak kámień, przecie táńcuią, piią drudzy, ná muzycznych inſtrumentach przygrawáią drudzy. Lękay ſię podobnych poſtráchow od ſkory Apoſtolskiey herezya! Zadnych nie boy ſię przy zdartey Bartłomieia ſkorze powolny ná głoſy Boskie katoliku! W teyże Indyi, iako w tymże roku widzę. Rzeka Bogada, pola zálewałá Indyanom náwroconym. (Y dziſiay nayſrozſza powodź ná fortunkę, ná imię pieknie wyroſłe, wyłana ná cały świat rzeká, Bo gada!] Pokorni Indyánie proſzą B[...] ſłon[...]cię, żeby ſzkodliwą rzekę obrocił gdźie indziey. Uſłuchał Apoſtoł ſłucháiących BOGA: w imię Troyce Przenayświętſzey gorze bliskiey kámienney drogę rzece uczynić kazał. Rozſtąpiłá ſię zaraz ná ſłowo Apoſtolskie gora, przez kámienne wrotá ſpádły z pol wody, odkryły role, y obſzerne teatrum pociechom kátolickim ná głos Bartłomieiá otworzyły. Strach przy ſkorze męczeńskiey uporowi heretyckiemu, nie ſtrách powolnemu, ktorego z ſkory zdźierać nie potrzebá, żeby oblekł JEZUSA. Wielbi Dawid dźiełá Boskie w pſalmie 105. Rośćiągnął mowi Bog niebo iak ſkorę. *Extendens cælum ſicut pellem.* Abo ſię y niebo kiedy kurczyło? Niedźiwuycie ſię, że ſię kurczą y ludźie! Wſzakże nie wątp, ſczyli przy tak wielkiey wybránych lidzbie, iako Ian S. widźiał, mieyſce dla ciebie w niebie będźie? Rozſzerzay iak możeſz świątobliwość, rozſzerzy BOG niebo. Kupuiąc materye, mowicie; nadſtawże? Mierzy rowną każdego záſługi BOG miárę, y nadſtawia. *Extendens cælum.* Więcey mieć będę niebá z nadſtawku Boskiego, y owſzem wſzytko, niżeli z pracy moiey. Iák to troskliwie chce niebo, żeby naſze było! nadſtawia ſię; tylko nie przemowi; bá y mowi, *cæli enarrant*, bierzcieſz mię. *Extendens.* Wyciąga ręce ná miłoſne przyięcie y obłapienie idących do ſiebie. Ciągnie ſię dla dobrá náſzego niebo, *extendens cælum*, ciągnąć ſię y człowiekowi należy dla niebá. Ciągniecie ſię dla dźieci, dla imienia konſerwacyi. Nád dźieći, nad imię niebo; choćbys pod ſkorą miał, wywiecz ná kupno skarbow niebieskich

Ták ſię pierwſi ciągneli Chrześcianie. *Secti ſunt, ſpoliati ſunt, æſtimati ſumus, ſicut oves occiſionis.* Nie maſz ſrebra; nie maſz złotá: ktore iuż z Polski wyſzły, uchodzą u niebá skorzáne pieniądze. Day skorę na poſty, ná dyſcypliny, zá skorzáną monetę kupiſz *venale cælum.* Wskoraſz! dá lepſzą skorę zá skorę niebo. *Pellem pro pelle.* Uſtawicznemi wyſuſzył ciało umartwieniami Borgiaſz, skorą ſię opaſował, y niebo ſobie obligował. Zna y niebo ſwoich po skorze. Podrapana dyſcyplinami, paskámi, to charákter niebá. Wyciągał kiedyś bies skorę, żeby ludźkich dopiſał w kościele czyli *loquentes*, czyli coś gorſzego: wyciąga skorę niebo, żeby obſzernym ſtylem pochwały kátolickie piſało. Łatwo ná cudzey grać skorze. Dáie przykład niebo, ſwoię kręci skorę, żebyś y ty niepieścił ſwoiey. Ciągnie ſię wąż co rok przez ciaſną skále, żeby ſtárą zewlekł odzież: do roſtropności wężowey Chrześćianinie! ściągay po niebiesku ſtárego człowieká, żebyś przyoblekł nowego, ktory ieſt Chryſtus Iezus. Ach niecierpliwości moia! Ná muchę y komorá z daleká krzyczę. Nie tykay skory? *Noli me tangere*? Całá skorá niecierpliwie gębáta. *Pellis mea adhæſit os meum:* Nieboże rościągnąć skorę na wſzytkie cierpliwości potrzebá, żeby aż niebá doſięgłá. *Extendens cælum ſicut pellem!* Niebo przyciągneło ná ſiebie skorę. Bartłomieiowa skorá ściągnełá ná ſiebie tryumfalnie niebo. *Extenden pellem ſicut cælum.* Toć przy skorze Apoſtolskiey niebem przehaftowáney, ani myśl mowic, ſtrách tu, iákby z skory odźierał. Nad cętkami skory Lampartowey nápiſał ſymboliſta. *Ex maculis facit aſtra ſuis.* Co makuła, tó niebo. Poprawuię inskrypcyi. W niewinnym Bartłomieiá żyćiu ſzukay y zá skorą mákuły, nie znaydźieſz. *Ex caſuris facit aſtra ſuis.* Z każdego skory zárżnięcia wygląda miłe niebo, nie ſtráchy. Nadſtawiał Bartłomi niebá. *Extendens cælum.* Náwrocone prácą Apoſtolską Národy, chwálebny nieba przybyſz. Sto rázy ná dźień, ſto rázy w nocy przyklękał ná modlitwę. Kurczył skorę, rozſzerzał niebo. Rośćiągnioná czaſem, y nábożeńſtwem modlitwá, śliczná niebieskich pociech amplifikacya. *Extendens cælum.* O Archimedesie Mátematyku nápiſał Plutarch. *Abſtractus à tabula, ſpoliatus famulis & omnibus, ſuper ipſam pellem ſuam Mathematica ſchemata exarabat.* Ze wſzyſtkiego wyzuty Archimedes, ták że ſię przy Mátematyczney nie zoſtał táblicy, ná włáſney ſwoiey skorze Mátemátyczne ryſował figury. Nie trudno cząſow náſzych o rownych Archimedeſow! Zedrze przypadek ze wſzyſtkiego, skorá y kośći nie całe, á my przećie

dáwne ryſuiemy imaginacye, kryślemy formy, maluiemy obrázy. Wielu y oſtatnia biedá w pyſznym upoirze y wziętych w głowę apprehenſyach nie popráwi. Tylko figury niebieskie skorá Archimedeſowá nośiła, Bartłomieiowa niebo y iego kontentece. Teofilus herbu Roża Arcybiskup Gnieznienski dla Kośćielnego pokoiu, y ſwoiego, Arcybiskupią złożywſzy godność, przy dźiedźiczney wiołce Dąbrowie 14. mil od Gniezna leżącey, przy Kośćiele Swiętey Troycy, podobne Polskim Puſtelnikom pod Kazimierzem prowadźił życie: zá żywotá y po śmierci cudámi ſłáwny. Iedęn tylko cud záwieſzony roku 1298 nád Zákryſtyą ná końskim párgáminie z podpiſem przeczytąm. Stániſław Wach Kupiec y Mieſzczanin Koleński ſzczegulnie do Teofila Arcybiskupá nábożny, rádąc nigdy nie minął Bogumiłá Kośćiołá bez pozdrowienia ſwoiego. Przypatrzcie ſię przypadkowi! Sukná wiezie Wach, pádnie w Kośćiele ná kolana, ieden z ſześći koń ná drodze, y zdechnie, iuż y skorę zdięto. Dai żą znáć Pánu, wroći ſię do grobu Arcybiskupiego, ſzkodęy ufność ſwoię przekładá: nieskonczył modlitwy, koń bez skory przy drzwiach rżża, iakoby wołał ná Paná modlącego. Poznał Pan koniá po głośie, odbierá żywego, nowá porosła skora, ſtałá ná wieczną rzeczy pamiątkę nad drzwiami Zakryſtyi rozwieſzano, iáko Długoſz wypiſał z Paprockim. Przypiſał hiſtoryk bez imienia. *Admirati omnes quaerebant. Quid eſt hoc! & hilares multis laudabant DEUM.* Dziwowáli ſię wſzyſcy żywemu bez skory koniowi, pytáli, coż to ieſt! y weſeli chwálili BOGA. Skorá ná mniey drży, że od tak podłey skory rzucam podobieńſtwo. Wſzakże oſiełek JEZUSOWI, koń cudem żyiący cudownemu Bartłomieiowi niech tryumf wieźie. Odarty z skory Apoſtoł wielka admiracyi materya! Słuſzna nad okrućieńſtwem Tyranna wołáć. *Quid eſt hoc?* Słuſzná nad ćierpliwośćią Męczennika. *Quid eſt hoc!* y weſołe *Te DEUM laudamus* spiewáć BOGU. Nic przy odartym z skory ſtráchu nie widzę. Chyba zbawiennie ſię przeląc trzeba, y do większey pobudźić miłośći Boskiey. Má ſwoię boiaźn miłość, má boiaźn ſwoię miłość. *Et amor eſt metus; Et metus eſt amor:* Stráſzna beſtya wilk w ſwoiey skorze, ſtraſzniejſzy, w owczey. Przeto pilnie przeſtrzega Zbawićiel. *Attendite!* Mieyćie ſię ná oſtrożnośći. *Veniunt ad vos in veſtimentis ovium.* Idą do was Faruzowie w owczym odźieniu. Z Bartłomieiowey skory nigdy y włoſek wilczy nie wyglądał. Niewinnym wyſłany od IEZUSA Barankiem, między dźikim zwierzem nie zdziczał,

czał: ani iezyka, ani rogu nie oſtrzył, ani włoſá ieżył. *Coram tondente ſe obmutuit.* Do niewinnych pieſzczot Baranek z Bartłomieia, nie Lew do ſtráchow. O iakbym iá rad był w skorze Bartłomieiowey! Pewniebym ſię nie miał czego lękać ná ſtráſznym ſądźie! Pod Apoſtolskiey skory pokryćiem, przybytek łask, nie ſtráſznych ſądow. *Facies operimentum tecto [tabernaculi] de pellibus arietum rubricatis. Exod. 26.*

W żyćiu moim ná co tylko ſpoyrzę, ſtrách! iákby odźierał! Czas nadchodźi Krolowy Polskiey Iadwidze, żeby Krolowi y Kroleſtwu potomká powiła, więc piſze do chorey Krol Iagiełło, żeby naydrożſzym obićiem pokoy obić kazała ná krolewskie przywitanie bliskiego gośćia: Krolowá wſzyſtkie ozdoby poodzierac z ścian kazała. Wiem o bliskiey rodzącym śmierći. Częſto Matki dáią życie dźieciom, biorą dźieci Mátkom; nie ściany ſtroić, ale duſzę należy. Strach było wniść do pokoiu, iákby odźierał. To przy chrzćie, to przy tak częſtych ſpowiedziach y Kommuniach iak drogo mię łaska BOGA moiego ſtroi! *Omnia pretioſa donavit.* Podarłem ſyn márnotrawny ozdoby duſzne! Szpetny odartus że mnie! ſtrách y biesowi ſpoyrzeć ná tak okrutne puſtki. Wytrawi częſto maligná ćiáło, że tylko chorego skora, áż ſtrách widźieć. Ach! iak nas nie iedná goraczka pali! *febris noſtra avaritia, febris noſtra luxuria eſt.* Nie tłuſtośći ducha, nie mam żywośći nábożeńſtwa, pożarłá *holocauſta medullata* wytuczona ćielskiem nieprawość. Tylko mię skora! Nieboże ſłuſznie ſię lękay! O iak ſtraſznie zaskorzełem BOGU! ná wołowey nie ſpiſze bies skorze, com záwinił. Dla Bogá ſło skorę idźie! czekaią na złe wyprawna piekielni garbarze, w inſzą oblec ſię skorę trzeba! *Exſpoliantes veterem hominem.* Niepodobná Murzynowi wybielić skory, podobná zámienić. *Pellem pro pelle dabit homo!* Złoż mruku skorę niedźwiedzią, wydzierco wilczą, Machiawelu liſą, ſproſniku wieprzową, pokryi święta ſupplantacyą Iakubie odarte nágośći skorkami niewinnego, skromnego, ćichego Baránka, nágotowane Ezauemu błogoſławieńſtwá zábierzeſz. Boże ç s záchoway! żebys ſię do zdartey znowu miał wracáć skory. Nie w ten ſens Iob wołá. *Rurſus circumdabor pelle mea.* Záwſze tylko w barankowym chodził futrze Władyſław Iagiełło. Nie odmieniay nigdy barankowey niewinnośći, do Baranka niebieskiego należeć będzieſz. Długo námáwiano Marćina Teuchſeſá Miſtrza Krzyżakow trzydźieſtego pierwſzego [było wſzyſtkich 34, oſtatni Margrábia Brandeburski porzućiwſzy Zakon

Krzyżacki wźiął żonę, śiostrę Krola Dunskiego) żeby po przegraney przyśiągł ná podane od Kaźimierza kondycye. Zaprzyśięgał się, że pierwey miał pozwolić, żeby go z skory zdarto, niżeli żeby ná słowá przyśiągł Krolewskie. Uczynił iednák wolę Krolewską, y razem pokoy w *Prusiech*, roku 1479. iako pisze Muriniusz. *Przy* odartym z skory Apostole ná chwalebnieyszą zdobądźmy się odwagę. Przyśieżmy BOGU z Dáwidem. *Iuravi & statui custodire judicia justitiæ tuæ.* Zápisałem się *BOGU* ná chrzćie Krwią Syná *Boskiego*, ná poććiwość żyćia, poprzyśiągłem obyczáiow poprawę w chorobney spowiedźi y czesto. Niechże mię drą z skory persekucye, iá drzeć dánych zápisow BOGU, szarpać obietnic, targać przyśiąg nie będę! Wolę wyskoczyć z skory, niżeli ná nowe záskorżáć BOGU więcey!

KAZANIE.
Ná Dźień Národzeniá N. PANNY.
Liber. Mat. I.

KOmusz? y iáka Xięgę przy Národzeniu MARYI świętá podáie Ewangelia? Rodzą się z MARYA Xięgi. MARYA wszelkich Mądrośći *PANI.* Kolebká, Krolowy Doktorow Kátedra. Iedno ná święta dźiecinne weyrzenie, więcey cnoty y rozumu náuczy, niżeli cáłe biblioteki. Ieżeli Dámianowi, Klemensowi Alexandryiskiemu każde niemowlę Xiąszka, iákaż Dźiećiná MARYA będźie? Tu po náukę dźieći! *Po* krotkim czásie wydawać Xięgi możećie, nie tym sposobem, ktorym swáwolny młokos. Ná gráláncye nocne, powydawał rzeczy z domu wźięte, y Xiąszki náwet: więc pisze do Oycá. Już Xięgi wydáie. Albertus Magnus, Thomasz z Akwinu, y tyśiąc innych przy MARYI w momenćie zmędrzeli. Pouczáć mogł Aniołow Thomász Doktor Anielski. *Liber.* Z Xięgą do Národzoney MARYI! Krolewskiego y Kápłánskiego rodu Dźiećinie, nálezy od świata cáłego Genethiak. A ieżeli trzymá dáwne u Nowáryná áxiomá. *Diis templa, potentibus libros confic a.* Ktoż nád urodzoną dźiś MARYA wielmożnieyszy! Iest co pisáć o Národzeniu MARYI! Kiom miękkich puchow, zlátuyćie się do kolebki mądre

piora? Káże w Krákowie B. Kanty, przyleći ná Kázánie szátan w iáskołce; skrzeczy, mowiącemu y słucháiącym przeszkádzá, złápá szkrzeczka, głos Boski Káznodźieiá Kánty; spyta, iák się zowiesz? odpowie bies. Piorkos. Uderzy o źiemię, rozbiie, smrod z Piorkośia! *Z* tego ptászká skrzydeł piorká, páskwilanckie, satyryczne, zle miłosne. Piorkośiowie! y was strászne rozbićie z smrodem piekielnym czeká. Precz z szkrzypiącemi złych Piorkośiow piorámi od MARYI? Pior tu Cherubinow potrzebá, żeby godność MARYI opisały. Urodźił się Márszáłek JEZUSOW Ian, Ociec Zácháryász do pugillares. Y miał co o dźisieyszym ná świećie notowáć Iásiu. *Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis.* Rodźi się dźiś Mátká Syná Bożego, nie pugillares, ale zástępuiące świat foliały gotuyćie ná pochwały. Wielu żyiących ledwo nie Mátuzálowe látá tylko to do druku podać mogą, że żyli. Czytay Xięgi rodzáiu ludu Izráelskiego Oycow, ustawiczná ziąg konkluzyá. *Genuit filios, & filias, & mortuus.* Dwom czyli trzem tylko przydáno. *Plenus dierum.* Pełen dni dobrych, u inszych straszne pustki, nie było co wźiąć do xięgi historyczney. Czytáy y po kośćiołách Polskich ábo chorągwie, abo nágrobki! Coż tu znayduiesz? Liczę Oycow, Dźiádow, Prádźiádow, Kolligátow, dźień, rok urodzeniá, śmierći, y czesto cała pochwáłá niebosz czyká, cudze zácnośći. Dobrze tytuł nágrobku D. O. M, czytáł ktoś, Dom. Pochwáły domowe, nie iego, czyi mármur. A ieżeli punktik życia nieboszczykowskiego wyrytą, głębiżą od panegirycznych hiperbol, niżeli od dłotá boleie ranę kámień. Pocą się pogrzebowe mármury. Ciężko kłámaiące nośić litery, ktore tyle nieboszczykowi, ile służą kámieniowi. Pocą się! zmázáć chcą cudzego dowćipu, nie żyćia pogrzebánych elogiá, to iedno zostáwiwszy, że było ná co w żyćiu płákáć, nie było, coby ábo dłoto ná mármur, abo pioro w Xięgę przeniosło chwalebnie. *Multi non rebus ipsis sed scribentium ingeniis magni.* Zostáwił adwertyą w pogrzebowey Oracyi Zygmuntá I. Stánisław Orzechowski. Nie z iedną Xięgą do Národzoney MARYI! Wystárczy nayobszerniey szym, niewystárcza náyobszernieysze pochwáłom dźiećiny. *Liber.* Cosz w Xięgę pisáć záczniemy? Skąd MARYA żyćie, záczñimy pánegiryki. Rodźi się MARYA záráz z Xięgą! rodźi się y łáski upáda świátu! *Album* po Kongregácyach, Xięge dla przeznáczonych do niebá otwierá. Rodźi się, y gdy inne nic uczynić sobie dobrze dźieci nie mogą, czym arcy dobrze świátu Dźiećie

MARYA

MARYA. Więc to ia piſáć w Xięgę będę. MARYA od kolebki MATKA świátá, Dobrodźieyká świátá. Dobrodźieystw dźiećiny, Xięgá nie wypiſze iedná. Do Xięgi Ewángeliczney przydam drugą, (kochá ſię y Dźiećiná MARYA w Xiążeczkach) ktora w ręku Ignacego otwárta widzę, y z kárty Oycá S, ná káżdą literę mowy przenoſzę inſkrypcyą. Ad M. D. G.

Ze záraz od kolebki MATKA ſię y Dobrodźieyką MARYA pokázuie świátu, tak mi ſię rzecz pewná widźi, iák że żyie. Nie ſobie urodźiłá ſię MARYA. *Natura nativitas, eſt ortus MARIÆ. Non ſatis eſt! Ortus eſt gratia.* Nápiſáł Lábbe. Máią to wielkich ludźi urodzenia, ſzczęśliwią Krolestwá, Prowincye, Miástá. Má to nád wſzyſtkie wyſokośći wyżſzá MARYA. *Fundamenta ejus in montibus ſanctis*, pierwey, niżeli ſię urodźiłá, świat dobroczynnie żywiłá. Pierwſze Poczęćie, iák pełne cudow, ták łásk ná dobro świátá. Po urodzonym Synu Noem wielkie ſobie poćiechy weſeli obiecowáli Rodźicy. *Iſte nos conſolabitur in terra, cui maledixit DEUS.* Nie obiecuie dla świátá, ale przynośi z ſobą urodzona MARIA weſołośći. Káżdá łzá (ieżeli płákáć mogłá Dźiećiná w kolebce iák w niebie) morze poćiech. Ták przyśpiewuie Dźiećięciu Kośćioł Chryſtuſow. *Nativitas tua gaudium annuntiavit univerſo mundo.* Wyraźniey wołá Labbe. MARYA, ieſt Corką, ieſt Mátką, ieſt Pánią Kośćiołá. *Deipara, eſt & Filia & Mater, & Domina Eccleſiæ.* Zaraz od kolebki ieſt Corką Kośćiołá, bo ieſt Corką łáski. Ieſt Mátką, bo ieſt Mátką IEZUSOWA. Ieſt Panią. Poddáł MARYI Chryſtus Kośćioł, kiedy siebie. *Erat ſubditus illi.* Roku 1424. w Wigilią wſzyſtkich Swiętych, w Krakowie urodźił ſię Władysłáwowi Iágiełłonowi Syn pierworodny z czwartey Zony Zofii: Imieniem Oycowſkim mianowany Władyſław. Urodzonemu Synowi wielkie podárunki Ceſarz, Xiążę Medyolanſkie, Weneckie, Sląſkie y inni ofiárowáli. Witold W. X. L. kolebkę ſrebrną w grzywien ſto. Niezwyćiężyły poſtronne ſzczodroty domowey. Oddárował káżdego Poſła Krol Iagiełło po krolewsku, ták o piſze Kromer. Na ſrebrney kolebce nápiſał ktoś złote wotum. *Aurea ſæcla feret.* Dźiećię Władyſław iak złoto, złote Oyczyznie przynieśie wieki. Nad wſzyſtkie nádźieie, złotá Dźiećiná MARYA. *Nihil pulchrius & pretioſius unquam Sol vidit naſcente Virgine. Nihil extra ſe nobilius aſpexit DEUS. Lætantur Parentes, & ignorant.* Słuſznie piſze *Labbe.* Nie wiedzą co czynią Rodźicy. Spodźiewáią ſię fortuny, ktorą iuż máią: wyglądáią ſzczęśćia, ktore iuż w domu. Przynioſłá złote láta MARYA, bo przynioſłá

nioſłá złotą wolność niewoli ludzkiey. *Aurea ſæcla tulit.* Corka Ioachyma y Anny MARYA, złotych rázem Matka wiekow dla świata. Dźiękuie Leſzek biały Bogu zá Syná Bolesławá, potym názwánego Pudykiem, to ieſt wſtydliwym. Coż czyni ná dźiękczynienie? Przez kilka dni od urodzenia bogate iałmużny po ſzpitalach, fundacye po Kośćiołach rozſyłá. Coś podobnego bliżſzych nam czáſow czyniłá Elżbietá Sieniawská Márſzáłkowá Koronna. Przyſzedſzy po połogu do śiebie, [nie pieśćiłá ſię záś nigdy z chorobą] do Kośćiołá Nayświętſzey Pánny pieſzo poſzłá, dźiećię przy ſobie nieść kázáłá, mſzy wyſłucháwſzy znáczną ołtarzowi iałmużnę [ktorą co rok ponáwiáłá tym większą, im w dalſze lata ſzły dźieći] corkę ábo ſyná BOGU z tą oddawáłá, modłą żeby nie dał dorość lat dźiećięćiu, w ktorych by Bogá obrazić miało. Podobne Mátek nábożeństwá kedyżeśćie? Od oboygá wrácam iá mowę do dźiećięćia MARYI. Bolesław Pudyk od národzenia Syná czyni dobrze cudzym niedoſtatkom: czyni od dźieći Marſzáłkowa Sieniawská! Cosż to do dobroczynnośći MARYI? kropla do morzá! átom do gory. Uczynił BOG od dźiećinſtwá MARYA łásk y dobrodźieystw ſwoich Podskarbiną, y dobráć ſzczodrobliwſzey y ſkutecznieyſzey nie mogł. Przed lat kilkadźieśiąt z Rzymskiey mieliśmy poczty. W Włoskiey Prowincyi urodźiłá ſię Coreczka, oraz Matka. Urodźiłá y oná dziobnieyſzą dźiećinę, y Macierzyńskim karmiona, karmiłá y oná ſwoim mlekiem. Dźiwne natury cuda w dźiećięćiu! dźiwnieyſze cudá łáski w MARYI. Bierze żyćie od Anny, y ſama dáie. Pożywá mleká, y żywi. *Stella cæli extirpavit, quæ lactavit Dominum.* Co o Ludwiku XIV. Lábbe. *Inter Aſſumptam Virginem & Naſcentem editus eſt, ut debeat Naſcenti vitam, Aſſumptæ coronam*, to iá rzekę o cálym świećie. Winniśmy urodzoney dźiećinie żyćie. Anny Corki, Matká świátá, MARYA. W Pieśniach Sálomonowych dźiwuie ſię ktoś poſtępkowi roſnącemu nákſztáłt iutrzenki wſchodzącey! *Quæ eſt iſta! quæ progreditur, quaſi aurora conſurgens? Cant. 6.* To to cud, duſzá ku niebu poſtępuiąca? Cud między ludźmi, poſtępek w duchu. Dobrze w Litániach o wſzyſtkich SS. do aſcenſyi przydáiemy *adjectivum*, cudowne. *Per admirabilem aſcenſionem.* Cudowná rzecz dźiśiay, pomyślić o progreſſie, o áſcenſie duchownym! *Defecit* nie *profecit* káżdey godźiny, *deſcendit* nie *aſcendit* śpiewámy. Cáliśmy w tym, żebyśmy poſtępowáli w láta, w repurácyą, w lepſze mienie; żeby poſtąpić w cnoćie, ktoż ſzczerze pomyśli? Nie wſtępuiemy w ślády Iezuſowe

ſowe, ktore opiſuie Łukáſz Swięty. *JESUS proficiebat ætate, gratia apud DEUM & homines.* Wołá ná świat cáły Apoſtoł Páweł. *Fratres hora eſt, jam nos de ſomno ſurgere!* Bráćia! czas powſtáć! czás w drogę: toć leżących nie poſtępuiących w dźiał. Y toć ſłuszná ádmiracya! Wszakże pilniey iá dalsze rozbieram ſłowá: *quaſi aurora conſurgens.* Wychodźi ktos ná świat iáko iutrzenká połpołu wſtáiąca. Z iákąż że to aſſyſtencyą iutrzenká wſtáie? *Conſurgens.* Witáie iutrzenka, z iutrzenką dźień. Rodźi czas iutrzenkę, rodźi iutrzenká dniowe zorzá. Corká y Mátká. Tak pierwſzym wychodźi ná świat krokiem MARYA, *quaſi aurora conſurgens.* Nie wſchodźi poiedynkiem dźiećię MARYA, wschodźi dźień nayiáśnieyſzy z MARYĄ ná świat cáły. Kolebká MARYI, kolebka y dlá świata odrodzonego. Toſz y dalsze ná oko pokazuią podobieńſtwá. Rodźi ſię MARYA iak Iutrzenka, iák Słonce, iak Xiężyc. Ani ſię te luminárze pokáżą świátu, żeby mu nie dobrze czyniły: Ani wyniść może ná życie MARYA, tylko Mátką świata, tylko Dobrodźieyką. Niezwyczaynych urodzenia y Polska nápátrzałá ſię! Coſz? dźieći wiele, pożytku mało: tylko bol Mátkom, żal Oycom, nędzá domom. Rodźili ſię gromádnie y umieráli: uczynić w liczbie iedne mogli záłość, nie pociechę. Tak roku 1270. zá Bolesłáwá Pudyká w Krákowskim Małgorzatá Wierzbosłáwská Chrábiná trzydźieśći y ſześć rázem bliźniąt urodźiłá. Roku 1329. Golanczewská Káſztelanowá Nákielská, dwunáſtu rázem Synow, iedenáſtu z wnętrzności do grobu, ieden Maciey wyſzedł ná katedrę Biskupſtwá Kuiáwskiego. Ták Matyldá Komityſſá trzyſtá ſześćdźieśiąt y pięć, ktore ná miednicy ochrzćił Otto Biskup Tráiecktenski. R. 1275 Naśmiewáłá ſię z ubogiey dwoie dźieci noſzącey iákby cudzołożnicy. Niewinná weſtchnełá do BOGA. Proſzę BOGA, żebyś ſamá tyle dźiátek zrodźiłá, ile dni w roku. BOG wyſłuchał łez niewinnych. W Genui oraz 70. dźieci powiła roku 1485, ſłuszná Páni. Rodzi ſię MARYA iedyná, ale łásk świátu przynieśi tyle, ile wſzyſtkie od Ablá począwszy aż do oſtátniego dźiećięcia nie przyniosły. W hymnie nieſzpornym, *Ave Maris ſtella* przychodzącą ná świat MARYA Kośćioł wita. *Felix cæli porta.* witay ſzczęśliwá do niebá brámo. Szczęśliwá! ábo bydź może nieſzczęśliwá? Wielu prowádzą innych do niebá, á ſámi nie wnidą! brámámi ſą, ſzczęśliwemi nie ſą. Rozumiem, że y Iudaſz pomogł komu do zbáwienia, ſobie nie. *Porta cæli,* ale *infelix.* Uczą Rodźicy cnoty dźieći, uczą náuczyćiele, ſami nie czynią, czego uczą, brámámi ſą, ále nieſzczęśliwemi. Wiećie

czemu

czemu ślepą obrazy wyſtawiaią czeſtę wiárę? Wypłákáło ſobie niebożątko oczy. Rzewliwie płacze ná nieſzczęśćie ſwoie, prowádzi do niebá, [Pewien weśćia, kto zá nią idźie.] ſámá tám nie wnidzie. Zámykáią bráme niebieską przed wiárą Teologowie. *Felix cæli porta.* Szczęśliwá do Nieba bráma, MARYA. Otwierá Mátká dźiećinie drzwi ná świat, otwierá dźiećina drzwi do Nieba świátu, y ſobie. Acz, záwſze otworem ſtáło niebo Niepokalanie Poczętey MARYI. Ieſzczeſz od kolebki Mátką y Dobrodźieyką MARYI nie názowiemy? Przeſtrzegá Rychard à S. Victore. *Errat, ſi miſerationem ullo tempore, vel loco credideris in MARIA defuiſſe! Quæ Mater ideo dicitur miſericordiæ.* Pełnieyſzá u MARYI proteſtácyá. *Mecum crevit miſeratio. Job. 31.* Z MARYĄ urodźiło ſię, roſło miłośierdźie, y Matką ią miłośierdźiá uczyniło. Dobrze, że dźiśieyſzą Uroczyſtość zowiemy Swiętem PANNY MARYI śiewney. Záraz od urodzenia wybor łask Boskich po ludźiach rozśiewá. *Exiit, qui ſeminat.* Chybabym dla tey przyczyny śiewnego popráwił tytułu. Wątpliwe obiecuie kłoſy, nie záraz dáie śiebá. Z doyrzałemi pożytkami urodzoná przychodźi, y żniwo śiele, nie żniwá nádźieię. Roku 1637. ná Ruśi we Zwiálu ná Nowiu Xiężyc ſię pokazał, iak w Pełni. Narodzenie, Now pięknego iak Xiężyc MARYI, záraz z pełnią świáteł świátu dobroczynnych. Przed ſtem lat Kaſztelanowi Krákowskiemu dał BOG ſyná, ktory z Máćierzyńskiego wychodząc domu, pełną krwi wynioſł rękę. Ze miał być krwi rozlewcą, wnosili Rodźicy, y poniekąd ſię bali. Był, ále nieprzyiaćielskiey tryumfalnie zawſze, nie domowey. Pełną łásk rękę wynośi Dźiećię MARYA. Acz y krew widzę, ale IEZUSOWA, w ktorey Poczęćie ſwoie bez zmazy, niezbrodzoną świątobliwość powodź, y świátá zbáwienie pokazuie. Ztąd ći widzi mi ſię, przy dźiśieyſzym feśćie Ewángelia wſzyſtko o Národzeniu każe IEZUSOWYM, nie o MARYI Kolebce. Narodzenie MARYI, Narodzenie Zbáwiciela świátá. Tak ſię MARYA rodźi, że záraz rodźi ludźiom zbáwienie. Tą Oracyą witá Dźiećinę Bernard. *Ave Inventrix gratiæ, genitrix vitæ, Mater ſalutis.* Niech ſię godźi przy Narodzeniu MARYI, o śmierći wſpomnieć IEZUSOWEY. Umierá IEZUS, więc teſtámentem MARYI Iáná, Ianowi zá Mátkę leguie MARYA. Przydáie Ewangeliſta o Ianie, że wziął MARYĄ za ſwoię. *Accepit eam diſcipulus in ſua.* Czemuż też nie napiſał? Wzięłá MARYA Iáná za Syná. Nie trzeba piſáć. Nie czekáłá MARYA krzy-

żá,

żá: w kolebce y láná, y świat cáły przyiełá zá syná, od kolebki Mátká świátá, y Dobrodźieyká. Dłużey podobno o pierwszey, krodzey rzekę o części drugiey. Zámyka się drugá w pierwszey. Skąpá w dobrodźieystwách być nie może MARYA. Morze łask MARYA, iák tego kropel, ták łask nie wypisześz MARYI. Zádney Xięgi brzeg nie zámknie powodźi dobroczynnośći Máćierzyńskich. Spiewáć y nád godnośćią, y nad szczodrotą MARYI z Krolewicem Polskim Káźimierzem potrzebá. *Nullus certe tam diserta exstat eloquentiæ, qui condignos promat hymnos*, iák *ejus excellentia*, ták *munificentia*. O wielkośći cudow IEZUSOWYCH y spraw Ian S. nápisáł, ze gdyby kto zebrał wszystkie, Księgámi świátby zástąpił. *Sunt & alia multa, quæ fecit JESUS, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Joan.* 21. Coś iá podobnego o dobroczynnych MARYI akcyách trzymam. Pierwey świát záwáliśz xięgámi, niżeli spisześz łáski MARYI. Náuczyłem się propozycyi od S. Germána w Orácyi o Prezentacyi MARYI. *Si quis innumera dicat elogia, nunquam transcendet scopum, tantùm abest, ut illum attingat: cum MARIA omnem disertam superet linguam, & omnem mentis aciem prætergrediatur.* Znáłem pobożnego Kápłaná. Nábożnych do Náyświętszey Mátki Xiążek nigdy oprawiáć z klauzurámi, ábo z wstęgámi nie kazał. Nie má powiádá żádney w dobroczynnośćiách klauzury MARYA, nie kurczy żádne związánie rąk dobroczynnych, niechże się y nábożeństwo zámkniónym nie ćieśni terminem. A drugi pozbierał wszystkie tytuły Nayświętszey MATCE od dowćipney dáne miłośći, pozbierał imioná Xiążeczek przypisanych honorowi MARYI, á po tym wszystkim liczne &c. &c. &c. áż zá brzeg karty rośćiągnął. Pisz szczodrym piorem chwálebne MARYI tytuły, pisz Xięgi, więcey łásk pod &c. zostáwionych leży, niżeliś ich wypisał. Obrázek Národzoney MARYI nád domową bibioteką dosyć obszerną postáwił nábożny do MARYI Sodális, w Polszcze, y przypisał. *Nec tamen una satis.* Napełnić bibioteke Xięgi o łáskach MARYI mogą, wybráć wszytkich niemogą. *Nec tamen una satis.* Hyperboliczná áż názbyt w częstych pochwáłách exageracyá, MARYI szczodrych ná świát uczynnośći nie dośięgá. *Non nostra panegyris parvitatem, sed tuorum accessa meritorum magnitudinem: plura Tu agere, quam calami scribere, libri et ora loqui possunt.* Od kolebki świátá Mátka y Dobrodźieyká MARYA rowney do opisánia łask Xięgi mieć nie może. *Podáie dźień dniowi, noc* nocy

nocy dobrodźieystwá. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.* Na uczczenie Imienia MARYI rodzáiu Xiąg potrzeba, iáko námieniá Ewángelia. *Liber Generationis.* Xięgá má rodźić Xięgę, zeby dostateczniey łáski MARYI zbieráłá: wszákże y tá zostáwi nie przebráną máteryę, ná dálsze Xięgi.

Z podáną od Ewangelii xiąszką, podźmy iuż do kolebki MARYI, ábo iáko do tronu miłosierdźia z supliką, ábo iáko do konfessyonáłu z wyznániem winy. Przećięć z nas grubi niewdźięcznicy! MARYA od kolebki liczne ubostwu dobrze czyni ludzkiemu, tak, że nie łátwá Xięgá skompuruie dobrodźieystwá. Cosz my na to? O ták nierychłe násze nábożeństwa! o iak skąpe! Nie pytam o pierwsze ná świát wyśćie, przyszedszy do rozumu, pozdrowiliżeśmy záraz MARYą? Wiem o Swiętey Kunegundzie Xiężnie Polskiey, że po urodzeniu swoim, prędko, nábożnym záwołałą głosem. *Ave Regina Cælorum.* Witay Krolowá niebieská. Wiem o niemowlęćiu, ktore w pielúszkách ná Kátechizmie zmowiło Zdrowáś MARYA, kiedy się doros'eyśi wiłydźili, lubo p ofszeni od kátechizuiącego Xiędza. W Prusiech prosta białogłowa kondycyą, slachetna cnotą Dorota oto się stárała, żeby dźiatek swoich naypierwsze słowá były: JEZUS, MARYA. Nauczyłem się z żywotá Krystyny z Lubomierskich Potockiey W. krák. że w roku dźiewiątym, krwią własną z pálcá serdecznego przekłotego wyćiśnioną, zápisałá się MARYI zá sługę, y niewolnicę wieczną. Zapis pilniey, niżeli naydroższe kleynoty chowała, dopiero się go dwiemá niedźielami przed smierćią zwierzyłá spowiednikowi. Wiem y to z Polskich historykow, że dawni Polácy odrodźiwszy się BOGU przez chrzest, pierwszy pod imieniem MARYI wybudowali w Gnieźnie Kosciol, prędko przydáli drugi. Kiedyżem ia cześć imię MARYI? á czylim ieno począł? O nierychłom cię głupiec poznał Dobrodźiko świátá! nierychłom ći służyć Páni moiá! nierychłom cię kochać Mátko moia záczął! Cożem kiedy ná cześć MARYI uczynił? iákiesz nabożeństwá moie Kartki palcowey nietrzebá, żeby to spisać. Elzbietá Sieniawska Marszałkowa Koronna oddawszy dwie ukocháne Corki w Chełmie PANU BOGU ná ofiarę, záwiozłá dwoiáki upominek Nayswiętszey Pánnie do Częstochowy: włosy, ktore samá corkom do Nowicyatu idącym odcięłá, y dwa corek obrazy odlewane srebrne. Włosy ofiarowáła! więcey, niżeli włosa ná głowach, liczyłá nabożnych áfektow do MARYI. Ach mnie! y ná włosek nie przyłożyłem się honorowi Imienia MARYI

RYI! Otworzą ná ſądźie oſtátnim Xięgę, z ktorey świat cáły ſądzony będźie: znaydźieſz tam ákt iáki zápiſany dla miłości MARYI, ktoryby zá mną przed ſtráſznym mowił ſędzią? *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur!* Zaſtąpiłem wołowe bieſa skory złym życiem, iedney nie zápiſałem karteczki nabożeńſtwem do MARYI! Ináczeyby ſię od dnia dźiſieyſzego popiſowáć! Nadgrádzaćby lat przeſzłych ſzkody! Nic ſię nie uczyniło od dni młodych aż dotąd, czyńmyſz co tylko możemy odtąd dla MARYI, aż do momentu oſtátniego! Námawiaymy ſię Kázimierza S. perſwazyą ná codźienne nabożeńſtwo do Pánny Nayświętſzey. *Omni die, dic MARIÆ, mea laudes anima!* Kazdy poránek, ieſt dnia wſchodzącego kolebką, ieſt powſtániem człowieká z łoſzka, iak z grobu, ze ſnu iak z śmierci. Od urodzenia ſz dnia codźiennego, po BOGU kłaniámy MARYI, oddawaymy dźienne zabáwy BOGU przez ręce MARYI o błogoſłáwieńſtwo prośmy. Do tego nabożeńſtwá budzi nas Chryſtuſow Kościoł, kiedy ná pierwſze iutrzenki weſcie, dzwoni na potroyne Anielskie pozdrowienie. Oćiec Stániſławá S, Wielisław duchem Bożym natchniony [piſze Długoſz] często do kolebki Staśia przychodźił, y że coś *B*oskiego w dźiecięciu widział, rozwiiał pieluſzki, pierśi iáko Duchá S. mieſzkánie cáłował, nápátrzyć ſię nie mogł. Niegodźienem ſpoyrzeć ná twarz twoię świętá Dźiecino, MARYA, niegodźienem, żebym do nożek niepokalánie Poczętey y Urodzoney, záſzpecone uſtá przyłożył do pocáłowánia. Cáłuię ziemię, na ktorey w kolebce ſtoiſz, winſzuię urodzenia, iakiego nikomu ſię z ludźi nie doſtało, dźiękuię zá myśl dobroczynną ieſzcze w kolebce o grzeſzniku: wyciągni z pieluſzek mácierzyńską rękę S. dźiecino, pobłogoſław dźiś urodzonym chęciom, żebym codźienne żyćia urodzenie od imienia zaczynał twoiego, codźień od miłości BOGA y twoiey zaczynał życie y kończył. Pobożne ieſt wielu rozumienie, że Nayświętſza MARYA urodźiwſzy ſię zaraz záwołáłá. *Emmanuel*, to ieſt *vobiscum DEUS*, Bog z wami. Przemow podobne dźiś ſłowo! Niech będźie BOG z nami! ále bądź y ty nayukocháńſza Matko y dobrodźiko z námi, w życiu, y przy śmierci!

KAZANIE
NA DZIEN PODWYZSZENIA S. KRZYZA

Nunc judicium est hujus mundi. Joan. 12.

DZiſiay ſądy! *Nunc judicium?* Dźiſiay święto? otwiera Kościoł honorowi

Krzyżá Chryſtuſowego, nie ratuſze Trybunałowi, nie zamki dekretom. Zegnam ſię ná propozycyą! *Nunc judicium?* Coſz Krzyż do ſądow? co ſądy do Krzyżá máią? Ná uſtawicznych u świátá ſądách Krzyż Chryſtuſow, á roznych! *Judæis ſcandalum, gentibus ſtultitia.* Y u Chrześciańſtwa nie ná iednakowey wadze Krzyża walor. U tych pod niebo z chwalebną exaltacyą, u owych niſko chodzi! Rzadkie ná ſądach dziſieyſzych uroczyſte Krzyżá Chryſtuſowego Podwyżſzenie! Ale y z dalſzych przyczyn dobrze Krzyż y ſądy chodzą rázem. Rzekę naprzod. Są ty światowe krzyże ciężki, y ſądzącym, y oſądzonym. Sądzącym! Przykrzą ſię całodźienne ſeſſye, przydźie z ratuſza Deputat, z izby grodzkiey Sędzia, iakby go zdiął z krzyża. Nie zſtępuy z krzyża po Iezuſowemu! doſiaday, choćby teſz y z nadtargániem zdrowia. *Agonizare pro juſtitia.* Pewna y ſądowego krzyżá exaltacya! Do tych czas w niebo wynoſzą hiſtorycy Polscy Bolesława I. Chabrego. Nikt ſię ná ſądy nie skárżył, że abo niedoczekáne, ábo nieſprawiedliwe. Ubogiszym, Krol ſtoł, Krol prowadził Patronow. *Pauperibus Cauſidicos offerebat, & regis decreta, erant ſpongia lacrymarum.* Miedzy naypierwſzych Lykurgow, Polſkich ſprawiedliwości nie ſędziow, podwyżſzył Kromer Przemyſłá Xiążę Poznańskie. *Judicia Premislai & victus & victor probabat.* A Kazimierz wtory, Krol Polski, razem Krol świętey ſprawiedliwości, na cáłą potomność po Kronikach Polskich. *Caſimirus Juſtus.* Nie może dosyć wychwalić Bielski Iedrzeia Ciołka Woiewody Mazowieckiego. W Czersku ſądzi zawiła ſprawę o dobra iákies miedzy Ianem Xiążęciem Mazowieckim y Rzeſzotką Szlachcicem, głownym nieprzyiacielem Woiewody. Co do iednego ſtali wſzyſcy przy Xiążęciu, ieden Woiewodá ná ſłuſzność, nie na ludźi pátrząc, przyſądził dobra Rzeſzotce nieprzyiacielowi. Co zá krzyż być muśiał tu Xiążęciu: ołtarzie? Dopieroż nie ſłuſzne ſądy, potępiánia, krzyż nie ociniały potępionym! Y owſzem rzeczy na krzyż, niżeli na ſądy poyść ludzkie. Przed trybunałem Staroſty Rzymskiego, áni ſię z ſłowem ozezwał JEZUS. Głębokiemu Sędźia dźiwował ſię milczeniu: ná Krzyżu nie wiele, przecieſz mowił. Głoſna z dawna prawdá, że wielkie żale milczą. Toć cięzey Iezuſowi ſtać na ſądźie Piłatowym, niżeli umierać ná Krzyżu! Mahometani wierzą, że po każdego Turczyná pogrzebie, przychodzą do grobu dwa Anieli, ieden z buławą żelazną, drugi z żelaznym hakiem. Ná ich przyście powſtáie ciało: klęknie, aż do paſa duſzą ſię przyodźieie. Buſká u Mahometanow duſza, kiedy chcą, y iako chcą, wezmą

zmą y zárzucą. Coſz dáley? Pytaią ſię umarłego Sędźiowie Anieli (ná to pozwalam. Sędźia á Anioł, iak iedno być powinni; nic dla ciała, nic dla krwi, nic dla ręki y reſpektow nie czyni Anioł. O coſz pytaią? Iakżeś wierzył? Z wiarą zgadzáłyſz ſię uczynki; pościłżeś poſt wielki? Ramadanum go zowią. Modliłżeś ſię, dzieſięciny oddawałżes zupełnie? czyniłżeś iałmuzny? Ieżeli na wſzytko odpowie pogrzebiony *affirmatiwé*, przyznaiąc, odchodzą czarni, przychodzą biali Anieli: ieden w głowách, drugi uśiędźie w nogach, y ſtrzeć ciała dobrey duſzy będą, aż do dnia ſądnego. Ieżeli odpowie *negatiwé*, że ſię áni modlił, áni pościł. &c. [Trudno zaś na Anielskie kłamać interrogacye] pierwſzy żelazną buławą wbiia ciało w ziemię na ſiedm ſtay, wywłoczy drugi, y tak czynić máią, aż do dnia ſądnego. Umieraią ná pámięć Anielskiego examinu Turcy: więc co dźień do ranney modlitwy (modlą ſię pięć razy ná dźień, przed wſchodem ſłońca, o południu, koło czwartey, przy záchodźie ſłońcá, w półtorey godźiny w noc, ia czyli raz?) przydáią ſerdeczne westchnienie. Od wypytánia dwoch Aniołow, od grobowey kátowni, od złey drogi uwolni nas Pánie! Amen. To baieczna imaginácya, to ſłuſzna reflexya. Nie proſzę o uwolnienie od prędkiey śmierći, proſzę o wybáwienie od wypytania ſądowego. Wypytywánia ſię ludzkie; coſz on to? czemuſz to tak? dopieroſz nieſpráwiedliwe poſądzánia, nad śmierć cięższe y krzyżowe! Pytam ieſzcze. Sądy z krzyżem, czyli krzyż z ſądami? *Erudimini, qui judicatis terram.* Bierzcie náukę, co dáiecie dekretowne ſentencye ná ziemi! Krzyż czeka Sędziow! ábo ná drzewo tryumfalne, ábo ná wieczną konfuzyą! Sądy z krzyżem? Codzienna ludziom okazya do poſądzania krzyżow. Przepuści BOG na człowieká krzyzyk, aż tu dekretuią Samſiedźi, muſiał zgrzeſzyć! złyć teſz, pyſzny teiz &c. W Káliżu uciekł z nitką infirmiście wrobel, powichłány záwieſił ſię na kośćielnym krzyżu, w momencie nazlatowało ſię ſáskołek, wrobli, ci niby rátuiąc skubią, skwirczą, owi niby ſię náśmiewáią. Dobrzeć ták! Podobne ludźi inſultacye! ná krzyżu záwiśnieſz? Ktoſz ſię nie nátrząſa? kto niepoſądza? Służyłem do Mſzy. Zaczął Xiądz Introibo, poſtrzegłzy że Krzyżá nie máſz ná ołtarzu, ſtánie, nie idzie do Judica, ledwo ſię ná rogu Krzyż pokaże, záczyna Ksiądz: *Judica me.* Z przypadku przychodźi mi reflexya. Pokaże ſię u kogo w domu krzyż, utrapienie, záraz gęſte w okolicy *judica*, poſądzania, potępiania ſię odzywáią. O godni ſtraſznego

ſądu ſędziowie! czemuſz nie ſłuchacie Ewángelii? Ani ten, áni zgrzeſzyli Rodźicy, przepuśćił BOG ślepotę, chorobę, uboſtwo, żeby pokázał cudowne miłośierdźie ſwoie. *Neque hic, neque Parentes peccarunt, ſed ut manifeſtentur opera DEI. Joan. 9.* Sądy z krzyżem! Tak być nie dla ceremonii, po ratuſzach, po grodach, po izbach Trybunalskich powinno. Daway ſentencyą, piſz kreskę, iákbyś ná Ukrzyżowánego, Ukrzyżowány patrzał ná ciebie. Krzyż z ſądem? Co ſądzę, o tym daley wowic będę. Stráſznym Sędźią, ſtráſznym ſądem, Krzyż Chryſtuſow. Boycie ſię twárdego dekretu ſłowa! ieżeli ktorego skorumpowáney złość woli, naywyżſzey Ukrzyżowanego BOGA chwale nie przyſądza.

Niedźielę piątą w poſt polskie kálendarze názywáią Biała; Rubrycele Niedźielą Męki Pańskiey: *Dominicam paſſionis.* Grody y Trybunały Niedźielą Sądową: *Dominicam Judica.* Piękna oboygá z Niedźielą męki Pańskiey zgodá! Zgodá Niedźiele białey. Śliczny ná zábrudzone duſze bielidło Męki Pańskiey medytacya. Y naycżernieyſzy Murzyn grzechowy, w Krwi Jezuſowey niebu kandydat bielcie. Zgodá y drugiey denominacyi. *Dominica Paſſionis, Dominica judica.* Niedźielá śmierći y Krzyżá Jezuſowego, ſtraſzny Sędźia ná ludźi. Spowſzedniał iákoś Krzyż Iezuſow; áni Krzyż u ciebie, ániś ty przy Krzyżu Iezuſowym święty, boy ſię ſądu! *Nunc judicium eſt mundi.* Roku 1400 Piotr Wiſſyuś, trzydźieſty wtory Biskup Krákowski (rządźił oraz y Kiiowskim nowym ná ten czas Biskupſtwem z woli Bonifacyuſza Papieżá) uprosił u Xiążęcia Kiiowskiego Iwcra znaczną cząſtkę Krzyżá Chryſtuſowego, do Katedralnego Kośćiołá, iáko on myślił, Krákowskiego. Przeieżdża Lublin, popaśá, po krotkim odpoczynku wybiera ſię do Krakowa, konie z káretą áni ſię ruſzyć mogą: wołáią, biią, konie iak kámień wryte. Zdiąć Krzyż z kárety każe, konie lecą! Znowu drogi depozyt do kárety włoży, znowu konie nie ruſzone marmury. Zrozumiał wolę Boską Biskup; więc do Kośćiołá OO. Dominikanow pod tytułem S. Stániſłáwá Męczenniká cudowne Relikwie złożył: Káplicę ochotnym kosztem wybudował Henryk Firley Biskup Płocki. Doroſłeś wyſokiey w Sendomierskim gory Lublinie? Tak ciebie, iák iey puśćić ſię nie chce Krzyż Chryſtuſow. Ulubił Lublin Pan Ukrzyżowány, ſwoich mu powierza miłośći. Ná Kalwaryi między Łotrowemi, w Lublinie między Stániſłáwowemi ſłáwnicy zwycięzca Krzyżami. Trybunalskie obrał Krzyż Chryſtuſow miáſto! wnośćieſz, że Sędźią, ze Trybunałem á bez reſpektu być muśi. Y

patrzcie! iak furowie przywołána fpráwe fądźi. Probofzcz Kościołá Farnego profił o iáka krzyżá odrobine, pozwolił Biskup. Pośpiefzy po żelázo Probofzcź, tnie dwá razy, odskoczy od drzewá krzyżowego żelázo, probofzczowska reke zráni, do teyże reki przyrosnie. Nie kocha Krzyż naymnieyfzych fcyffur. Iedność, honor naypierwfzy Ukrzyżowánego. Zá *crimen læsæ majestatis* dwoiste ciecie było: uiął fie o krzywde fedzia fprawiedliwy, y ieżeli nie uciąć, przyroftym żelázem karać reke ustáwicznie kazał. Podźiekował pobożny Probofzcz zá dekret, wszakże pádnie przed Krzyżem, do Ukrzyżowánego westchnie, o odmiáne dekretu zapłacze, w krotkim czáfie odpádnie ftal od reki, ráná fie zágoi. Strásżny Sedzia, y miły, Krzyż Chrystusow: ráni y leczy, zabija y ożywia.

Przegrawfzy z woyskiem Oycá Dawidá zły fyn Abfalon. [boć żadna przeciwko Oycu od dźieci woyná nie wygrawa] przez gefty las iedzie, podiedzie pod dab gálezifty, przytrzyma uciekáiącego drzewo, muł z pod krolewicá wynidźie, miedzy niebem y ziemia ná złotych wiśi włofach Abfalon. *Adhæsit caput ejus quercui, & illo suspenso inter cœlum & terram, mulus cui insederat, pertransivit.* 2. *Reg.* 18. Dobrze ktoś gáłezie rekámi drzew nazwał, iął fie Abfaloná dab potężnie, aż z mułá zwálił. A ieżeli myśli ludzkie włofámi nazwał Augustyn, y te włofy mocny dab przytrzymuie. Nowa ná debowym teatrum fcená! Abfalon ná złotym włofie wiśi. Ktoż niewidźi, żeć ná włosku zdrowie człowieká? W włofach Samfonowych śiłá, w Abfalonowych śmierć fie kreci. Słufznym przezwiskiem włos Krolewicow názowiefz *Cæsaries, a cædendo,* zábił Pánicá. Niewiemy, co piefciemy! Ná fwoie zgube piefcił złote włofy Abfalon. Nie dufay nikomu! Co nas zdobi, co nayfzácowniey kochamy, zábija! Coż o dalekiey rozumiemy śmierci? Z námi fie rodźi, z námi rośnie. Swoim Saul mieczem, fwoim Abfalon włofem ginie. Nofiemy z foba zdrady nafze, y nikt frozfzy nie ieft nieprzyiaciel, iako domownik ukocháný. Strzeć fie odrad, y ftrzyć włos piefzczony bedźiemy, nie kochać! w zácmionym geftego włofu lefie śmierć rozboynik woyská kryie fwoie. Zránił włos kogoś: *vulnerasti in uno crine*: zábił Abfalona. Záwiefić nád wifzącym krolewicem polskiego przyfłowia prawde trzebá. O włos nie zginął! Zal fie Boże! o włos zginął. Dźieci ná nitkách ptafzki, nas trzyma śmierć ná włofiu. Nie kreccie dla BOGA fztucznemi żelaskámi włofow piefzczone Pulcherye! fidłá ná niewinne ptafzki, ále y ná fwoie życie ftawiacie. Łowicie y fiebie; ma wás za co potargnąć pokufa

pokufa aż ná śmierć. Dopiero widze, iák cień wielka drobny ma włofek. *Pilus quoque habet umbram suam.* Nayiáśnieyfzego Pánicá południowe zágafił swiatłá. Wizimierz wtore Xiąże Polskie zwyćiezywfzy Duńczykow, dał im ná opcya, ábo pogłowne płacić, ábo długie nofić włofy, żeby fie ftroili po białogłowsku, ktorzy bić fie nie umieli po mesku. Zápłácił cáłym foba pogłowne fyn krolewski, płácić musza wfzyfcy, ktorzy pilniey włos układaia, niżeli fumnienie, psuruia głowe, fzpeca dufze. Ach! tráca dla włofa głowe dźifieyfi Abfalonowe! O powracáiących Polakach niektorych z cudzych kráiow po cudzoziemsku Arcybiskup Gnieznieński Stefan Wyrzgá mawiał: *Crinem vehunt, relinquunt caput.* Wskoráliście peregrinanci! Włos krety przywoża, głowy zoftáwuia. Wyfzła ná lepfze cudzoziemskiego woyska officyerowi peruka niżeli Abfalonowi, porwał zá włofy Tátarzyn, nie zá głowe, długo dźiwował fie niewolnikowi: czart nie głowá! Chwale swietych Zakonnic odważne poftrzyżyny, nie czart tu ále Anielska głowa. Zczárciałá by zaś, gdyby do lada drzewká przywiązać fie miałá. *Adhæsit caput eius quercui.* Zaplątałá fie w Abfalonowych włofach mowá, czas flabe potargać wiezy. Wyfzedł dawno wyfłány od Ioabá Hetmáná pofeł Chusi, z nowina do Krolá Dawidá. Ledwo go poftrzeże Dawid, krzyknie. Coż tam flychać? Nayiaśnieyfzy. Pánie, dobra nowine niofe. Ofądził BOG zá ciebie nieprzyiaciołow twoich. *Bonum apporto nuntium Domine mi Rex, judicavit pro te Dominus, qui surrexerant contra te.* Czemuż nie oznaymuie wyráźnie? iako Syn rebellizant ná debie záwiefzony zwycieskie trofeum Oycowskiey wyftawił niewinności: ále tylko mowi. Ofądzona fpráwá twoia Krolu. Ktoż ofądził? BOG. Przez kogo? Dab y fedźia y Exekutorem. Tak Zebrzydowski Woiewoda y Starofta Krakowski ná łożku smiertelnym leżąc fynowcá fam dekretował y zaraz przy fobie fćiąć kazał, aż do tchu oftatniego fprawiedliwości Marfzałek. Tak las Bukowinski fądźił y fámże karał Polakow. Kazimierzá pierwfzego biorąc wźieli y ten miedzy innemi oblig, żeby ná kfztałt Zakonnikow w koło czuprynę ftrzygli wyfoko nád ufzy. Kocháli fie w długich włofach Polacy, iako fie Sarnicki śmieie, poki ná przegrany Bukowinskiey wielu y znácznych Polakow, po bukách y debách ná włofach rozczochrałych nie záwifło. Y drzewo krzyżowe ma fwoy fąd ná winnych, ma trybunał. Krzyż, to to ieft *ligneum tribunal*, o ktorym w Xiegach fwoich wfpomina Ezdrasz. Subtelnieyfza niżeli włos niepráwość nie uydzie fądu. Krzyż ieft wagá

gá

gá Ezechielowa, ná ktorą kłáść włoſy podźielone BOG Sędźia kaze. *Aſſume tibi ſtateram ponderis, & divides eos, id eſt pilos. Ezech 5.* Abo ſtráſznieyſza owa Dánielowá, *Dan. 5.* na ktorą położony Baltazar gdy máło ważył, iedney godźiny y życie y króleſtwo przegrał. Wſzak Krzyż Jezuſa ſzálą Trybunalską Kośćioł Chryſtuſow nazywa. *Statera facta corporis, tulitque prædam Tartari.* Do tey Krzyżá wagi, żądami ſię wzdychał ſerdecznie Job ſpráwiedliwy. *Utinam appenderentur peccata mea! quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in ſtatera.* Piſzą po trybunałach. Sądźiłá ſię ta ſpráwá pod láską N. & N. Sąży Chryſtuſowe pod iakąż láską? pod Krzyżową! Krzyż ieſt láską roſporządzenia, ieſt znak krolowánia Iezuſowego, ieſt znák ſądu czuynego. *Virgam vigilantem ego video.* Nie będźie ſąd oſtátni, bez krzyżá. *Tunc parebit ſignum filii hominis, Mat. 24.* Ledwo Krzyż obaczą národy, záryczą od żalu. *Tunc plangent omnes terræ.* Otrzycie płácze! ieſzcze to nie Sędźia! Dopiero ſię wybiera Syn Boży ná tron ſędźiego. *Et videbunt filium hominis in maieſtate in nubibus.* Stanie zá ſtráſzny trybunał, Krzyż Chryſtuſow. Sąd obáczą, kiedy Krzyż.

Krzyżu Zbáwićielá moiego iakimże cię nie ráz oskárżony Sędźią mieć będę? Roku 1295 [iako Roczne dźieie] Polscy Żydzi iuż iuż idącego wyglądali Meſsyaſza. Ledwo im ſwoi Rábinowie o przyśćiu nie przyśięgáli. Przyczyniáią poſtow, modlitew, iałmużn, wzdychánia! Wnidą do bożnice miáſto Meſſyaſza ná płociennych ſzátach, w ktore ſię ubierali, gęſte krzyże znayduią. Zmazuią, ále im uśilniey krzyże gubią, tym ſię wydátniey pokázuią. Náwrocił krzyż wielu do Chryſtuſa, więcey przeklętym uporem bluźnili Ukrzyżowanego. Coż rozumiećie iáki ſąd zatwardźiałego żydoſtwá od Krzyżá czeka? Widźieli ci cudá krzyżowe, y obaczyli ſię: drudzy widźieli, y ſzpetniey ślepli. Codźienne widoki u nas z podobnym ſkutkiem. Chorobá, uboſtwo, niepowod w zamyſłach, ſzkodá w kupiectwách, ruiná w domu, nieurodzay w polach, ięzyki, obmowiská, kálumnie, przegránia po ſądach, iako mowićie Krzyże to! Nabożnemi, cnotliwemi, cierpliwemi, świętemi czynią innych: czemuż ia pod krzyżem od Iezuſa ſporządzonym łotr okrutnieyſzy? Pies, kámień rzucony ná ſiebie, ia Krzyż Chryſtuſow gryzę! Niedźwiedź ná ſpadłą gáłąſkę, ia ná drzewo krzyżowe mruczę; iá głową głupią kiwam? ia bluźnię! iakiſz mnie ſąd od Krzyżá Chryſtuſowego potka? Dawni *Pruſowie* y Litwá dąb czcili zá Bogá, z ſpráwą czártowską zimie y lecie źielony. (iako czytam u Murynuſza

Tknąć ſię było dębá, grzech ognia godny. Acz nie czekáło ludzkiego ſądu drzewo. Podniosł kto ſiekierę ná dąb, w nogę tráfił, y nie łátwo zleczoną ráną uczył czći y poſzánowánia Boſzká drewnianego. Drzewo krzyżowe! drzewo Krwią Iezuſową poświęcone! *Nulla ſilva talem profert;* o iáko ſię ná twoię ruinę ſzaloną porywam śmiáłośćią! Ięzyk deſperacki, ięzyk w utrapieniu niecierpliwy, ięzyk przeklináiący, ſromotna ná Krzyż Iezuſow ſiekierá! Swiętokradzki drzewá Swiętego gwałtowniku boy ſię ſądu? boy mśćiwego żelázá? W roku 1501. (napiſał Tritemius Opat w Niemczech, w Francuskim y Polskim króleſtwie korona ćierniowa, ſłup, dyſcypliná, Krzyż, inne męki Iezuſowey inſtrumentá, nie tylko ná ludzkich ſukniach, ále wydawáły ſię ná ćiałach. Ná coż ták cudne znaki BOG ſprowadzał? żeby do znácznieyſzey zá grzechy pokuty, do znácznieyſzey złego życia popráwy, do znácznieyſzey BOGA y bliźniego miłośći námowił. Nie námowił? nie-námawia y dźiſiay? ſądźcie! iáko ſtraſzny trybunał zákłádáią krzyże Iezuſowe, skontemptowáne, wyśmiáne, podeptáne! Nie czekaymy ſądu oſtátniego. *Nunc judicium eſt!* Poki czas życia mamy, ſądźmy ſami złe ſprawki náſze! Dla Bogá! krzyżowa ſpráwá niech nie przegrawá! Krzyżyki codźienne, ſą to partykułki, ſą relikwie Krzyżá Chryſtuſowego, czćiymyż utrapienia, cáłuymy áfflikcye! Wmiſzniećie Symonowi, że pomagał dźwigáć Krzyżá Iezuſowi. Ták wyſokie ſzczęśćie w ręku naſzych Náſza ćiężkość, Iezuſowa ćiężkość! On znoſił, co my noſiemy. Zaden bol nie ſpada ná człowieká, ktoreyby ſerce nie znośiło ze mną Iezuſowe! Ieżeliś Synem Bożym Chrześćiáninie, nie zſtępuy z Krzyżá! Zyć y umieráć ná krzyżu trzeba! Coż obieráſz? czyli żebys krzyżował Iezuſa? czyli żeby ciebie? Nie wbiiaſz ná krzyż rozboynikow pożądliwośći twoich, krzyżuieſz Iezuſa! Ach doſyć ſię ná krzyżu niewinny naćierpiał IEZUS! ćierp teſz ty codźienny krzyż grzeſzniku! Iuż mi ſię świátowe nie przykrzcie nápáśći, áni ſię porywáy ćiało, czarcie! przybity do Krzyżá Iezuſowego, do iednego ſię odzywam IEZUSA. O Krzyżu Iezuſow! o máieſtácie Sędźiego BOGA! ſądźę, że nic ſłuſznieyſzego nád to, żebym cię kochał, żebym cię ſzánował! Krzyżu Swięty, przyimiże mię ná łono twoie. Dźwigay ſłábośći moie, żebym mogł dźwigáć godnośći twoie. Tak mię przytul do ſiebie, żebym nie iako przyroſł do krzyża, żeby mię żádna oderwać nie mogłá niećierpliwość. O Iezu zá tobą odtąd iedynie iść prágnę, á że przodkuiącego z krzyżem widzę, ochotnie rámię pod krzyżowy

poddáię ciężar. Krzyż, iest znak, iest chorągiew, iest zwycięstwo, iest tryumf Chrześciáński, iest przeznáczonych chárákter, iest litera zbáwienia, iest ná ostátnim sądźie dekret wygrawáiący. *Nunc judicium est.* Potępiam się, o zbáwienne potępienie! ná krzyż wieczny. Krzyżuię grzeszne ciało moie, żebym duchá twoiego nie męczył IEZU. Z krzyżem chodźić, póki żyię, z krzyżem chcę z świátá wychodźić. Pod tym znákiem, nádźieia w pomocy twoiey Ukrzyżowány IEZU, nie przegram. Sądźcie, iak chcecie! ná Krzyżu Iezusowym iednego się Boskiego sądu boię, o ieden dekret stoię, dayże Boże łáskáwy!

KAZANIE.

NA DZIEN SWIĘTEGO MATEUSZA.

Vidit hominem sedentem in telonio. Mat. 9.

WIdźiał IEZUS człowieká ná cle siedzącego! Pátrzcieśz naprzod! zeć y ná cle ludźie siedźieć mogą, miłe oká Iezusowego objectum. Nie patrzcie ná nie słuszne często krzywo pátrzących censorow decizye, iákoby podatkowych prowentow administrácye, ná niesławną robiły publikánią. Być może przy pienieżnych ná publiczne dobro exakcyách, *exactissima virtutis homo*, człowiek BOGA godny. Szły przez ręce Szczepáná S. kościelnych percept kollekty, szły dystrybuty, leżały pełne worki w domu Swiętego Prowizora, przecieśz Szczepan bogaciey pełen Duchá Bożego, wesoła oká niebieskiego zabawą. *Ecce video cælos apertos, & JESUM stantem. Magnum Deorum spectaculum, vir cum fortuna compositus!* Wołał Seneká. Rádo niebo widźi człowieká przy fortunie publiczney ták ułożonych áffektow, że się áni palcem rzuci ná dochody cudzych szkátuł. Azaż się nie násłuchamy częstych Ewangelicznego Páná exklámácyi! *Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui!* Sługo dobry y wierny wnidź do rádości Páná twoiego. Patrz Pańskich pieniędzy száfárze, iak ná wysoką zárobili estymacyą wierną usługą! godnych sądźi rowney z Pánem fortuny. *Intra in gaudium Domini tui.* Wierna publicznych prowentow opieká, pewna cnoty y pochwał publiká. W niebo wynosił Egypt Iozefa, Zbáwicielem świátá tryumfálnie rozgłaszał, szczęśliwszy Iozefowa krolewskich dochodow administracya, niżeli bogátą urodzaynego Nilu

Nilu powodzią. Przynoszą w podatkowych pieniądzach srebro, złoto; ná obu im to krzyże, to święte obrázy. Byle chcieli pieniężnych percept superintendenci, uświęcić ich publiczne intraty mogą. Nie daleko *saccus* od *Sanctus*. N, y T przyday, miasto C drugiego, to iest: Nie tykay cudzego dzwonić ci ná *Sanctus* sprawiedliwie w worek zbierane talery będą! Być może zá zdániem złotey wymowy Doktora Chryzostoma, *ministerium cupiditatis, ministerium sanctitatis*! Widźiawszy IEZUS pieniądz z cesarską inskrypcyą, każe Poborcom y Celnikom oddáć zupełnie podatek Cesarski Cesarzowi, Boski BOGU. *Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ sunt Dei, DEO.* Cosz to iest? nikt się o BOGA nie pytał, nikt srebra imieniem Boskim naznáczonego nie pokázował? na cosz IEZUS przydáie? *Reddite, quæ sunt Dei, DEO.* BOGU służemy, kiedy wiernie służemy publicznym administracyom. Ma BOG co widźieć dla siebie w Cesarskim podatku, ieżeli się nie utracił dla ciebie. Prawdá, według opinii S. Wincentego Ferreryusza, publicznych exakcyi dozor, urząd to niebespieczny, w censury, inwidye, niespráwiedliwości, niżeli w pieniądze dostatnieyszy. *Officium Matthæi erat periculosum, criminosum, odiosum.* Pieniądz po grecku Numisma, po łacinie *inflexio*, nayprostsze serca skłania y ręce do wez mię. Co grosz bogaty, to twarz iakaś Meduzy, przemienia iednym ná siebie spoyrzeniem w szarpiące harpie. *Pecunia à pecude*, zdzierá ludzkość z administratorow, w dziką odziewa skorę. Słowa Dawidowe *olla spei*, tłumáczy Ambrozy S. *olla tributi*. Garnek podátku, garnek nádźiei. Rzadki! żeby komu w podatkowym garku do prywatnego smaku dobrego kąská głodna nádźieia nie wárzyła. Często ieszcze się nieugotuie, obrzyna nieumartwione łákomstwo. Wszykszc uważacby powinno, że nieostrożnie wzięty od ognia garnek podatku, *olla tributi*, y parzy, y czerni, po łobnieyszego biesowi, niżeli ludziom czowieká málnie. Roku 1068 opisał straszny przypadek Długosz. W Krakowie ná publiczną sálą z roznych prowincyi Starostowie; z miast, z komor podatkowych swoi Urzędnicy naznosili pieniędzy, złotá, srebrá, kleynotow, naczynia rozmáitego bogáto y sztucznie wyrobionego ná popis Panu. Między przypatruiących się gromádę wszedł ubogi łákomiec. (przezwiská zátaił historyk) Cieszą się inni, on wzdycha. Postrzeże smutnego Krol szczodry, więc rzecze: y dla ciebie BOG pomoc zesłał, co możesz srebra, pieniędzy zábrać, bierz, á płáczliwe pocieśz żale. Podźiękował zá Pańską łáskę, wszakże bez wstydu, zwierzchnią zdeymuie

sukniá

ſuknię, roſpościera, ſrebro kładźie, wzdycha w ſobie, że więcey brać było, niżeli znieść ſiły mogły. Patrzcieſz! przebrało łákomſtwo, ledwo co z krolewskiey wyszedł ſali, padł, ſzyię złamał, umarł. Dowie ſię o żáłosnym Krol przypadku, y pieniądze, y trupa w Wiſle wyrzucić każe. Beſtya łákomy, miedzy ludźkiemi niech nie leży ciáłami. Utopcie y ſrebro, z człowieka uczyniło nie człowieká! *Pozwolone* ſzczodrobliwie od Králá z podatkow pieniądze łákomie bráne człowieká zgubiły, iakąż przynoſzą larwę wźięte nieſprawiedliwie? Przecież więcey może w ludźiach złota miłość, niżeli boiazń przypadkow. Cud nie człowiek! *qui poſt aurum non abiit.* Z cudownych regeſtru rozumiicie Máteuszá. Kładł w worki złoto, nie ſerce, pieniądze miał zá plewy, ſłużył publicznym interesom, nie ſwoim: ſiedźiał, nie chodźił zá złotem, iako obiawił Swiętey *Brygicie*, tylko czekał ná okázyą, żeby powſtał. Y przeto *in excellenti* człowieka widźiał IEZUS w Máteuſzu. *Vidit hominem ſedentem in telonio.* Patrzcieſz powtorę? Wiążało ſię przy bogátym Mateuſzu doſtatkiem ludźi. To ci nie ludźmi Pánie IEZU? Inni, ktorych widźiał przy boku Celniká, ludźmi tak teſz; Mateuſz cáłą gębą człowiek. Cokolwiek o tym rzekę, rzekę cáłą gębą y ſercem, owſzem cáłym ſobą. Ad M. D. G.

Ani wyroſła nad ſtoletnie dęby ſtatura, áni tożdęta całey Eolyi śiłą gębá uczynic kogo może człowiekiem cáłą gębą. Często pod wyniosłym w niebo dachem poziomy *Pigmeyczyk*, w wielkim ciele mała mieſzka duſza. Kilká łokciowy Goliat, ieſzcze w kámyki gráiącemu nie wyrownał Dawidkowi. Woliſz rozumiem niżſzą lilią, niżeli mákowkę ledwo nie zerdźiową! Woliſz skrzyneczkę z dyamentami, niżeli rozepchánę piaskowym depozytem skrzynię! Wszakże, iak w małym, tak w rozłożyſtym ciele wielki chodźi człowiek. *Zacznimy* od domowych małości. Iędrzy Gorká Kaſztelan Poznański Generał Wielkopolski, wzroſtem, przezwiskiem, skromnością unizony, cnotą, wyſoka grzecznych ludźi gora. Wydał człowieka zacność Stániſław Orzechowski, kiedy ná śiłách iego publiczney fortuny cáłość skłádał. *Hoc homine Equites quoniam nituntur res veſtræ ſalutem illi ac incolumitatem velle & optare debetis.* Ná podobney ſtawia gorze Kaſztelaná Krakowskiego Tenczyńskiego. *Decus hujus regni atque præſidium Andreas Tenczynski, parvus quidem corpore, ſed ingenio ac eloquentia vir ſummus.* Nie dáleką przypinuie parę *Bielski*. Sámotulskiego Syná Tomiſłáwá

ſłáwá Woiewody Poznańskiego. Mały dla wzroſtu názwány, álè głową y cnotą, naywyżſzych dośiągł ludźi. Táránowskiego drugiego, wzroſtu małego mowy beſpieczney y ſercá wielkiego. Wszakże zgadza ſię y z roſłą ſtáturą rowna cnotá. Bolesław Altus od wyſokości ciałá názwány, Syn naystarſzy Władyſłáwá wygnánego z Polski, Xiążę Wrocłáwskie, y przewágą nie pozioma chrościná. Do Fryderyká Ceſarzá dobywáiącego Medyolanu, z ſwoim przyiachał ludem. Longobarczyk miedzy Olbrzymámi Olbrzym, z miaſtá ná koniu wypadnie z kopią, wyzywa zuchwale Ceſarskich na poiedynek. Kiedy deliberuią inni, wyiezdza Polak Bolesław Altus z kopią, Longobarczyká z konia zpycha, ná ziemi leżącego kopią przebiia, koſztowne z pierśi zdeymuie kleynoty, Ceſarzowi pod nogi ściele. Tylko nie w niebo (iáko piſze Długoſz) Ceſarz, woysko Niemieckie, Medyolan wynośili Bolesłáwá. Altus! Altus! Altus! Po trzech leciech oblężenia dobywſzy Medyolanu Ceſarz, Ciáłá Swiętych trzech Krolow przenośi do Kolná, poprzedzało drogi depozyt trzyſta Ułárzow Polskich z kopiámi (miał ich ná pomoc od Xiążąt Polskich Fryderyk.) Wydźiwić ſię y ſtáturze y Marſowi Polskiemu nie mogli Kolnianie. Wołáli, Co to zá ludźie Polacy? Zárobiłá pod Chocimem ná piek na admiracyą chorągiew lerzego Xiężecia Záſławskiego. Wzroſt u każdego, iáki być mogł miedzy Polakami, nayrośleyſzy. *Lectus viro vir*, ále y fantázya, męſtwo, tykałá niebá. Stárowolski. Cnotá! cnotá ludźmi czyni y rozum. *Sed pietas magnos ingeniumque facit.* Argument wielkich ludźi, pobożność. *Virtus proprium hominis bonum.* Y drobnemu czyżykowi y Orłowi wolna pod wyſokie niebo droga. Ani ná ſtáturze, áni ná pobożności, áni ná głowie nieſchodźiło Mateuſzowi. Dał Duch S. ięzyk Apoſtolski, dał pioro Ewangeliczne, dał dar pobożności, y czynił Apoſtołá cáłą gębą człowiekiem. Pyſzno o Rzymie Pòétá, rzekę prawdźiwie o ſzkole Duchá S. *Hic homines ſunt.* Gniewąm ſię ná denominá...ą Apoſtolá, Levi. Nic lekkiego w życiu nie znaydźieſz Máteuſzowym. Rozum y powagá świątobliwości, miedzy *graviſſimos homines* policzyłá. Ná poiedynkų niedawno wyciął żołnierz żołnierzowi gębę. Zali ſię ná przypadek żártobliwy kompan, y rzecze: wieleś ſzkodował! Nigdy o tobie mowić nie będą, cáłą gębą człowiek. W nayoſtrzeyſzych z pogáńſtwem dyſputach wyciął ſię záwſze trymfalnie Apoſtoł, *procedebat ex ore gladius*, ſłowo u Máteuſzá, iák miecz oboſieczny, nayzawiłſze roscinał zwyciesko pytania, nie zámuła gęby nayzwawſzá

idolátrya: wſzędźie Máteuſz cáła gęba człowiek. *Przyſzedł ná świát obiecány* Swiętym Oycom Meſſyaſz, urodzony w ſtayni, miéyſcá nie znalazł między ludźmi. Zali ſię ná grubą nieludzkość świátá nabożny Káznodźieiá, y mowi do IEZUSA. Czyli ſtawſzy ſię człowiekiem, ták wſzyſtkę w ſiebie zabrałeś ludzkość, że iey nic w ludźiách nie zoſtało? Prosi do domu ſwoiego IEZUSA Mateuſz, częſtuie, ktoſz nie rzecze, że przy ták ochotney ludzkości cáłą gębą człowiek z Máteuſzá? *Homo & homo natus eſt in ea.* Nie raz człowiek Máteuſz! Człowiek dla ludzkości BOGU człowiekowi świadczoney. Człowiek dla rozumu. Wielki rozum, człowie porzucić zyski, żebyś BOGA y niebo pozyskał. Człowiek dla męskiey cnoty! Zadna powołánia trudność, zadne boiaźni Máteuſzowym áni wſtrzęſły ſercem. Pátrz ná życie! pátrz ná prace! pátrz ná odwagi Apoſtolskie, záwołáć muſiſz. Co to zá człowiek Máteuſz! O Ráfále Leſzczyńskim Podſkarbim Koronnym nápiſał złotych uſt y wymowy Biskup Wármiński Chryzoſtom Załuski. *Nec novi viventem hominem, nec legi det mortuo quoquam, qui tot honores cum decore geſſiſſet. Subdapifer Dapifer, Inciſor, Vexillifer regni, Mareſchalcus Conciliorum, Caliſſienſis, Poſnanienſis Palatinus, tandem Generalis majoris Poloniæ & ſimul Palatinus Lenciciensis, magnus, Legatus ad portam Othomanicam, tandem Theſaurarius regni. Quot honores! & ſemper! & ubique optime!* W rzeczypoſpolitey Iezuſowey o iak wielu tytułow Mateuſz! Apoſtoł, Ewángeliſtá, Prorok, Męczennik, Pátryárchá &c. á w káżdym urzędźie cáłą gębą człowiek! *& ubique optimè!* Poſpolicie przy Iánie Ewángeliście orłá, przy Łukaſzu wołu, lwá przy Márku, przy Máteuſzu człowieká po obrázách widuiemy. Przy dźiſieyſzym Apoſtole aſſyſtuiący człowiek, czym był Máteuſz, cáłym ſobą pokázuie. Inni záś Anielskiego Młodźieniaſzká ſtawiáią przy Apoſtole, coſz Anioł młodźian świadczy? Oto nad Máteuſzem woła. *Ecce homo!* O to człowiek! á tak *in excellenti* człowiek, że Anieli podobniemi Máteuſzowi ludźmi byćby chcieli! Wyráźniey propozycyą Ezechiel Prorok obiáśnia. Mowi on o Máteuſzu według Oycow Swiętych interpretacyi. *Facies hominis extenta deſuper.* Obraz Máteuſzá, twarz ludzká rozſzerzona w gorę. Cáłą gębą człowiek Máteuſz. Nie ſkurczonym półgębkiem, otworzyſtą gębą Apoſtoł człowiekiem. *Facies hominis extenta deſuper.* O Ianie Chrzcićielu nápiſał Ewangelią Ian Apoſtoł y Ewangeliſta. *Fuit homo miſſus à DEO.* Ian Chrzciciel był człowiek poſłány od BOGA. Abo inni ludźie nie ludźie

dźie

dźie? Prerogatywá Iáná, między ludźmi człowiek. Wſzyſcy inni ludźie, Ian ſzczegulnie. Wielkiego Iáná tytuł, po ſławnym zwyćięſtwie z Turkow pod Wiedniem, applikował Rzym Iánowi III Krolowi Polskiemu, y ná tryumfalnym zápiſał koloſie. Nie czytam cáłego elogium. *Ioanni III, Electione Polonico, Lithvanico; Libertatione Auſtriaco; Religione Chriſtianiſſimo; Pietate Catholico, zelo Apoſtolico;* &c. uważam tylko konkluzyą. *Credant poſteri! non tantum naſcenti Evangelio, quo promulgaretur, ſed & adulto, ne profligaretur, utrobique à DEO miſſum fuiſſe Hominem, cui nomen erat Ioannes.* Pierwſzym tytułem doſiągł Iánowey pochwały, Apoſtolſtwá wyſokośćią Mateuſz. Y on *homo miſſus à DEO.* Wſzak Mateuſz, iedno co *Donum DEI*, ábo *Donatus.* Ták zacny człowiek y Apoſtoł, wielki dar od BOGA. Przez lat 38 leżący nád probatyczną ſadzawką káleka nárzekał, że człowieká nie miał, ktoryby zepchnął do wody pewnych czáſzow od Anioła dla zdrowia ludzkiego wzruſzoney. *Hominem non habeo Ioan.* 5. Ani Egypt, áni Murzyńska ziemia przy Máteuſzu podobnie lámentowáć nie mogły. Miały człowieká, na co tylko zbáwiennego chciały. Trzebá oczu ślepym, chorym zdrowia, Synowi Krolewskiemu umarłemu cudownego życia, do wſzyſtkiego człowiek Mateuſz. Máteuſz człowiek y Anioł, káżdego czáſu zbawienną wzruſza ſadzawkę. Chceſz Murzynie, maſz kąpiel na pewne wybielenie. Tu Ifigenia coŕki krolewska przez chrzeſt omyta, wſtydźiłá perły białością. Z tych wod ták wiele wylećiało *volucres cæli* dziż Anielskich! Nazbierał Pánienek S. Apoſtoł, y pierwſzy záłożył klaſztor Pánieński, [iáko piſze Ferreryuſz] nad ktorym przełożył Ifigenią Corkę Krolewską BOGU poświęconą. Przymawiano komuś w Rzymie, że ná náywyżſzey godnośći z początku ná ſwoich ſkąpy, dáley aż nazbyt ſzczodrym. *Et homo factus eſt!* Tedy ow, ktoregośmy nád ludźie mieli, ſtał ſię człowiekiem! Nic dla ſwoich; nic dla ſiebie nie czynił Mateuſz. Wydał wſzytkę fortunkę, wydał krew, y życie chwale Boskiey, zbáwieniu świátá; do tych czas u Ewangelii ſwoiey ápoſtołuie. Wyláná ná cudze pożytki ſzczodrota człowiekiem cáłą gębą uczyniła! *Et homo factus! Vidit JESUS hominem!*

Oko JEZUSA moiego ludźiſz w nas wſzytkich widźiſz? Czyli nie roskázuieſz do iakiego Herodá Machiawelá. *Dicite vulpi illi?* Czyli co gorſzego do innych! *Dicite cani illi redeunti ad vomitum! dicite ſuiin luto ſevolutanti?* Zal ſię Boże! cáłą gębą, ale tylko gębą my ludźie! Gadamy, nie czyniemy, co ludźmi przed Bogiem czyni! Tylko nas gębá ludzka!

Ccc 2 Niewy

Nie wymowiemy gęby czczo mowiącey, przykłádem z niebá wźiętym. Słońce, Xiężyc w pełni, tylko gębá! Dla tegoć teſz ná niebie ieſt, w niebie nie będźie! Dla tego, pod czas ſądu oſtátniego w płáczliwey słońce y Xiężyc żáłobie ſtáną. *Sol obſcurabitur, luna non dabit lumen ſuum.* Nie gębá, ále ręká y głowá człowiekiem cáłą gębą czyni. Tak rozumie y Poétá. *Os homini ſublime dedit, cælumque tueri juſſit, & erectos tollere ad ſidera dextras.* Zeby człowiek tym czym ſię nazywa, pełnym był imieniem, y gęby nabożney, y głowy rozumney, y ręki dobrze czyniącey potrzeba. Odmieniam wierſzyk, nie prawdę. *Qui dare, non qui ſcit dicere Rhetor erit. Qui facere, non qui ſcit dicere, homo erit.* Co czynić chwalebnie, nie co mowić umie, człowiekiem będźie. Sroki, papuga wymowią do cudu, otwieráią ſobie kátárki do uciechy ſłucháiących; dźiwna *Alberti magni* głowá gádáłá do zádźiwienia: żadne z tych głosy áni ptágá, áni ptáſtwá ludzmi nie poczynią. Przyday do gęby pięknie wymowney ręke miłoſiern[ą], cáłą gębą człowiekiem będźieſz, y owſzem coś do kiego. Tak okazał Chryzologus S. *Magnum quiddam & præclarum eſt, homo miſericors! Hoc enim eſt hominem eſſe, vel potius hoc eſt Deum eſſe.* Smiał ſię Greczyn z Rzymſkich Boszkow. Pokazywali Rzymianie Iowiſza, Iunonę y innych posągi złote, bez pierſi, bez rąk, bez nog. *Quis iſte DEUS, qui neque cor, neque manus, neque pedes habet?* Coż to za Bog? áni ręku, áni ſercá, áni nog nie ma? Słuſznie ſię nasmiewa ſię niebo. Coſz to zá ludźie! Tylko ich gęby, áni rąk do dobrych uczynkow, áni ſercá do miłości BOGA, ani nog dla chodzenia drog Boskich nie widzę! Bała prości ludzie, że przyść do tey małośći człowiek może, że miáſto ſtodoł po domowych piecach u łocie kmiecie y zagrodnicy będą. Nie wiemże czyliśmy iuż tak przed Bogiem nie zdrobnieli! Mała cnotá, mały człowiek! Ach obrzydli BOGU w życiu chrześciáńskim Pigmeyczykowie! młoćić was na cáłą wieczność okrutni młockowie w piekielnych piecach będą! Prze Bog! coż-śmy to zá ludźie? żebyśmy u świátá cáłą gębą ludźmi żyli, ná iakie trudności, ná iákie niebeſpieczeńſtwá lecimy! żeby nas Bog zá ludźi miał ſwoich, coż czyniemy? O nierozumie ludzki! Tákim ia prawdźiwie człowiekiem, iákim mie Bog, nie iákim ludźie ſądzą! Mawiał Franciſzek Aſſyski. Na coż mi wynidźie, żem u świátá wielkim człowiekiem? ieżeli u BOGA niczym nie będę! Nie pámiętam przezwiská, wielki w Polſzcze Senator po śmierci pokazał ſię przyiacielowi ledwo nád ziemię podnie-

śiony. Dźiwuie ſię, coſz to zá odmianá? Zápłácze gość. Prozność prozności! Tak u ludźi Olbrzymowie, u BOGA máleiemy! Nie patrzcie ná wyſokości ludźkie, pátrzcie ná BOGA Człowieká. *Ecce homo!* O to Człowiek! To człowiek, Toć ia nie człowiek! Coſz podobnego w obyczáiach naſzė? Zyć iák żył JEZUS, gadać iak mowił JEZUS, cierpieć, czynić, iak cierpiał, iak czynił IEZUS, to to ieſt to, być człowiekiem cáłą gębą. *Induimini Dominum Ieſum Chriſtum* Zewłoczmy człowieká, ktory według ciała ieſt, przyobłoczmy ſię w Iezuſá czyſtego, skromnego, cierpiącego, w tym hábićie (*habitu inventus ut homo*) *in ordinem* ludźi cáłą gębą wnidźiemy.

KAZANIE
NA DZIEN SWIĘTEGO MICHAŁA.
Angeli eorum. Mat. 18.

IEdnego dźiś święto Micháłá Archánioła; coż-ście tu czynić mieli Swięci Aniołowie? Zadney uroczyſtości nie odprawuie Kościoł katolicki, ná ktoraby weſołym poſpiechem nie bieſcy nie zbiegáli duchowie. Gdybyśmy Ianowe oko mieli! iak on w niebie, tak my po nabożnych kościołách widźielibyśmy tyśiące tyśiącow koło ſtoiącego ná ołtarzu BOGA Aniołow, kłániaiących Pánu, przed ſtráſznym drżących máieſtatem, ſtáiących beſpieczności naſze w domu Bożym, uczących pokorniejſzey skromności czczenia BOGA: widźielibyśmy odlátuiących od tronu Boskiego, przelátuiących od ławki kościelney do ławki, od modlącego do modlącego, weſołych innych, ſmutnych innych, że nie ználeźli u ſwoich dewotow nabożeńſtwá oczu Boskich godnego, z czczemi wrocić muśieli rękomá do BOGA. Tę życzliwą do uſług ludźkich lotność dawno widźiał w Aniołach Bernard. *Quomodo, putatis, diſcurrunt medii inter vos & Deum, fideliſſime portantes gemitus noſtros, & DEI gratiam devotiſſime reportantes!* Gdyby ſię ſłyſzeć godźiło! co do Tobiaſza Rafał, to do każdego z nas w kościele modlącego ſwoy mowi Anioł. *Quando orabas cum lacrymis, ego obtuli orationem tuam Domino. Tob. 12.* Kocháią uroczyſtości naſze Aniołowie, ſpieſznym piorem lecą do kościołow, dokąd idących Tobiaſzow, z pokutnemi łzámi, z nabożnemi páleſtrámi, fálcykułámi, kwiatkámi lilio-

wczas widzą. Nie dzwońcie ná Anioły, czekáią teskliwi godźin uroczyſtości zápowiedźianych. Kiedy z pod Kruświce ruſzył oboż Bolesław Krzywouſt na Pomorzánow y Pruſow, ná kościele S. Witá (opiſał widzenie Herburt.) obaczył ſtoiącego ślicznego młodźianá w bieliźnie nad śnieg ſzarych. (że to Anioł był, rozumieli wſzyſcy) Poſtępuie Krol z woyskiem, zſtępuie młodźian z dachu kościelnego, przed woysko Polskie wynidzie, pod miaſto Nákło prowádźi, złotym iabłkiem, ábo kulą (iako Miechowita) z reki w reke rzucáiąc; blisko Nakłá ſtanawſzy rzuci iabłko ná miáſto, rzuci ſię żołnierz do fortecy dobywánia, młodźian zniknie, á Polakom długo przedtym uporczywego miáſtá dobyć, ták łatwo było, iak zerwáć iabłko. Nie tylko ná kruświckim, na káżdym kościele ſtoi nie ieden Anioł, czeka, wygląda woysk nabożnych, żeby pomagał w dobywániu niebá. Przeprowádził kruświcki Anioł Bolesławá do Nakłá, przenoszą inni nabożne duſze do kośćiołow. Teofil herbu roża, na ten czas Metropolit Gnieźnieński y Dziekan, potym Arcybiskup, co święto pieſzo chodził ze miáſtá do kośćiołá wioski dźiedźiczney leżącey od Gniezna mil 14, y wracał ſię ná ſpołey wſzytkim Kanonikom obiad do Gnieźná. Nosili Swiętego Prałatá Anioł wie, y przez rzeke Warte przenosili, iáko napiſał Długoſz, y Chronika S. Benedyktá. Podobney od Aniołá uſługi doznáłá Iutta Konopacka w Pruſiech. Uſtáwiczna ná modli wie, uſtawiczna w kośćiele, do ktorego mięſzkánia zwykła pieſzo, chodźiłá pieſzo. Nierychły z kośćiołá powrot w zeł w nieſłuszne u męzá ſuſpicye. Stánął przy niewinney Iutcie Anioł; pozno idącą z Kośćiołá przez ſtaw ſzeroki przenosi w oczach gęſto ludu, (iako Bzowinz piſze) żeby y poſpieſzył droge do domu, y pokazał, iak ſzácuią cześć y ſługi zabáwy w domu Bożym Aniołowie. *Angeli eorum.* Idą z námi do kośćiołow ná odpuſty święći Duchowie. Patrzcieſz! iak skromne oko, iak oſtrożne nabożeńſtwo przy tak godnych widzach być powinno! *Spectaculum facti ſumus DEO, Angelis!* Na kazaniu ſłuchayćie exhorty S. Bernárdá. Iezeli ná każdym mieyſcu, dopieroſz w kośćiele mu reſpekt ná Aniołá, nie pozwalay ſobie przy oku Anielskim, o czymbyś nie pomyślił przy ludzkim! odday miłość zá miłość Aniołowi, nie ſtráſzy Swiętego Stróżá nie nabożeńſtwem. *Redamemus cuſtodes noſtros! Adſunt, ut proſint.* Bern. Bodayże ná śmiechy naſze, y beſpieczne po kośćiołách chychoty Aniołowie nie płakáli! *Angeli pacis amare flebant.* Bodayże ſprofanowánych Kośćiołow naſzych komplementámi

támi, targámi, dyskurſami BOG wie iakiemi, iako Ierozolimskiego nie porzucáli! *Migremus hinc!* Bodayże do domow Boskich ná łzy pokutne iak ná miod latáli! *Gaudium eſt Angelis ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Angeli eorum.* Máią ná kazdym kiermaſzu, dopieroż ná dźiſieyſzym, máią co czynić Aniołowie! Niebieska káwálerya kocha Wodza ſwoiego Michałá honor, kocha y tych, ktorzy kocháią Hetmáná Anielskiego. Czyi Michał, tego y Aniołowie. *Angeli eorum!* Iak pożyteczne do Michałá S. nabożeńſtwo! Iednemu kłániacie nabożni, skłániacie wſzytkich Aniołow ná pomoc. Przy kim Michał S, przy tym wſzyſcy ſtoią Aniołowie. Stancie przy mowiącym o Wodzu waſzym, żeby naymnieyſza literká ſtałá przy naywiękſzey BOGA chwale.

Wziąłem ná dźień dźiſieyſzy rubrycele, czytam, aż nápiſáno. *Dedicatio S. Michaelis Archangeli.* Dwudźieſtego dźiewiątego Wrzeſnia dedykácya S. Michałá. Coſz to zá dedykacya? Szacuycie miłość Michałowską! o to! kazdemu uſługi dedykuie ſwoie. Macie, ná co chcecie, reke y miecz Michałá. *Dat, donat, dedicat.* Dźień święty u Michałá, oddawać y wydawáć ſię ná uſługi ludzkie. To ſłowo *dedicatio* polacy tłumáczemy; Poświącánie. Abo y Aniołom poświącać ſię trzebá? Bądź Aniołem! przecieſz nie uſtaway w pilnośći! o dalſzey myśl świątobliwośći! *Qui ſanctus eſt, ſanctificetur adhuc.* Nie potrzebnie dla ſiebie Michał S, potrzebuie dla ludzi poświącánia. Nie święcił uroczyſtośći Michała, kto ſię przez ſzczerą pokutę, przez odyskánie łaski poświącáiącey nie uświęcił. Swięto naymilſze S. Michałowi, człowiek BOGU poświęcony. Miedzy innemi y tę ceremonią kośćielney dedykácyi widzę, chorągiewke nad kośćiołem. Dochodzę z dowodnego znáku, czemu feſt Michałá S. dedykácya. Kedy Patron Michał uroczyſtuie, tam razem iuż nie chorągiewká, ále okryta chorągiew, y nie iedná ná obronę dewot y dewotow Michałowych. Cała noc pod Lublinem ná modlitwie Leſzek czarny Xiąże Polskie pomocy żebrze od BOGA, przeciwko Iadzwingom, y národom ná zgubę Polska zgromádzonym. Przy modlącym ſię ſtánie S. Michał, fráſobliwego cieſzy, poſiłki obiecuie ſwoie, y iuż zwyćięſtwa przed woyną winſzuie: ofiáruie Archánielską tarczą Xiążeciu, z admonicyą: żeby odtąd dom iego nie inſzym herbem tylko pieczętował ſię tarczą. Bayki, Rzymskie Ancilia; Polskim Ianinow, tarcza z niebá. Co rzekł Michał Xiąże niebieskie, Xiążeciu Polskiemu w nocy, dźień pokazał. Co do iednego wyginęli Iadzwingowie

wie: co do iednego zdrowi wrocili do domow Polacy z zwycięſtwem! Ktoſz zwyciężył? Michał S? Sąmże? *Bili* y ná tego ſmoká Polskę pochłonąć gotowego, z Michałem Aniołowie. *Michael & Angeli ejus pugnabant cum dracone.* Na tarczy zoſtáwioney Leſzkowi od Archanioła piſzę, co Pòétá przydał Hektorowey. *Miles venit omnis in uno.* Mogł Leſzek czárny Danielowe ponawiać admirácye. *Ecce Michael unus de principibus primis venit in adjutorium meum!* Uważ! przychodźi ná pomoc ſwoim Michał iako Xiążę z naypierwſzych, toć z Xiążęciem ſwoie woyská poyść zawſze muſzą. *Gen.* 32. Iakub Pátryárcha powracą z Mezopotámii do domu, iedney nieodmiennie trzyma ſię drogi, aż mu drogę záchodźi Anioł, ieden, czyli dwá; o iednym tylko wſpomina nizey; co kiedy poſtrzeże Iakub, záwołá? Coſz ia to widzę? oboz Boski widzę. *Ibat Iacob itinere quo caperat, fuerunt illi obviam Angeli, quos cum vidiſſet ait. Caſtra DEI hac ſunt!* Gdybym záczętey drogi nie trzymał z Pátryárchą, wyſzedłbym naprzod lubo nie dálekim od drogi dyskurſem. Státkuie w drodze Iakub, *Ibat itinere, quo caperat.* aż nápada ná Aniołow; *Fuerunt ei obviam Angeli.* Státeczney w drodze świątobliwośći poſtępek, drogá to do Aniołow, drogá, ktorą chodzą Anieli. Nie dáły ſię święte Marye żadnym boiazniom ſprowádźić z drogi do grobu IEZUSA zaczętey, lubo záwalały nie wzruſzone kámienie. *Erat lapis quippe magnus*, więc znayduią ná grobowym marmurze Aniołow. Gáśnie w Ieruzalem SS. Trzem Krolom przewodnik świátło, przecieſz oni przebieráią ſię ſtátecznie do Iezuſa, znowu przyświeca gwiazdá, w gwiazdźie Anioł, iáko święci rozumieią Oycowie. Iuż chodźić nie może oſłábiony długim głodem Polak Zoroard, włoczy ſię iednak po puſtyni, żeby drzewo znalazł zgodne ná świętą zábáwę puſtelniczą, náchodźi mdleiącego Anioł, na woz wſadza, *factus plus equo ſicut equus*, do domku záwozi, poi, karmi, do ſił dawnych przywraca. Wyboczyłbym powtornią ále tuż przy drodze bitey dygreſſyą. W iednym Aniele, czyli dwuch oboz być rozumie Pátryarchá. *Caſtra DEI hac ſunt!* Ták ieſt! Anielska wnnieących niewinność, oboz niezwyciężony. Dawidek iak Anioł, á zaſz nie zá woyská ſtánął Izráelitom przeciwko Filiſtynom? Prawdźiwie nád skromnym báránkiem nápiſał Pòétá. *Cunctos valet ille leones.* Woysko Lwow uſtąpić muśi ſile báránkowey. Choć niby zábity ſciele zwycięsko dwudźieſtu cztérech Starcow z gromadnemi Kroleſtwámi. Pod Wendą forteca (iako piſze Heidenſteinius) za Stefáná Batorego Królá Polskiego odebráli

Polacy dźiał 30. nieprzyiacielowi. Między temi oſobliwey wielkośći były: iedno názwáne Wilkiem, cztery Sokołámi, iedno Iaſtrzębiem, dwá nayogromnieyſze, Pánnámi. Záżywał wſzytkich Ian Zamoyski przeciwko Károlowi Xiążęciu Sudermánii powſtáiącemu ná Królá Zygmuntá trzeciego. Naypewniey dufał dźiáłom, ktore Pánnámi zwáno. Słuſznie. Naypotężnieyſza śiłá ná nieprzyiaciela, poćciwość pánieńska w woiuiącym. Ledwo nie wſzytkie od niebá Polakom posiłki dawane, w białych izátach ná białym przyieżdzały koniu. W Długoſzu czytam. Ná poświacánie Kośćioła Gnieznieńskiego wyiachał Władyſław Herman że wſzytkiemi Pánámi, czas pogodny do zdrad ſwoich upátrzyli Pomorzánie, pod zamek Santok przyskoczą, przednie ſtráże przekupią, w nocy przez pierwſze mury powrozámi wciągnieni wpadną, y iuż, iákoby zwyciężyli, tryumfuią. W tym wypádnie mąz zbroyny z mieczem dobytym, ná białym koniu [Woyciechá S. wſzyſcy być ſądźieli] ná każdego ták nátárczywie koniem náciera y żelázem, że pomieſzáni Pomorzánie ſtraſznym wrzaskiem pobudźili śpiącego ná dalſzym zamku żołnierza: pobici iedni, poimáni wſzyſcy, Polákom przynieśli zwycięſtwo, ktore wykraść przyſzli byli. Przed woyskiem Kázimierza pierwſzego ná białym koniu bieluſinki młodźian z chorągwią przodkuie ná Maſlauſa y Iadzwingow. Podobnym ſpoſobem Polskie woyská przez Dźwinę rzekę przeprowadza Kázimierz S. Są, co wozku B. Koſtki nád Chocimem przeieżdzáiącego białe konie widźieli. Kandor biiących ſię, broń nayśilnieyſza ná nieprzyiacielá. Duſzá iák Anioł, oboż to nie dobyty. *Fuerunt obvii Angeli; caſtra DEI hac ſunt.* Ale drogi nie puſzczam Iákubowey. Iáko ſam Pátryárchá wſpomina niżey, błogoſłáwiąc dźieciom Iożefowym. *Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis. Gen.* 48. Ieden tylko Anioł drogę záſzedł, iakże obożem ſię widźi? Wielu Doktorow rozumieią, że Michałá S. widźiał Iákub: (kędy co dźielnego dokazać trzebá, BOG záżywa Michałá. *Quoties mira virtutis aliquid agitur, Michael mitti perhibetur*; rozumie S. Grzegorz) więc dobrze przy iednym cáłe woysko niebieskie widźi. Nigdy poiedynkiem ná pomoc do ſiebie nabożnym nie idźie. (Acz ſam ieden komuſz nie wyſtarczy?) Stawáią z Wodzem niezwyciężonym liczni Aniołowie. Krotkie dla nie kocháiących długiego nabożeńſtwá chwałę y ia itinerarium ábo modlitwę podrozną. *Gabriel cum MARIA, Raphael cum Tobia, Michael cum caleſti curia, ſit nobiſcum in via.* Do Michałá cáły dwor niebieski

przydáią! Kto ma Michálá, ma wſzytkich Aniołow ná obronę: Tego ſię y z ántyfony uczę kościelney ná dźień dźiſieyſzy. *Concuſſum eſt mare, contremuit terra, cum Angelus Michael deſcenderet de cælo.* Mieſza ſię morze, drzy ziemia, kiedy Michał Anioł zſtępuie z niebá. Wielkiego woyská przechod wyrażáiąc, mowiemy: ziemia drżałá. Dochodźcieſz? z iáką aſſyſtencyą woysk niebieskich Michał S. ſchodźi ná rátunek, pod idącym drzy ziemia y morze! Władyſław IV Krol Polski dobywa Smoleńská. Iak z kámienia izłá oppugnácya. Pomyślił o predſzey Krol wygrány, weſtchnął do Michálá S, w dźień iego ná miaſto náſtąpi, iákby fortece nikt niebronił, łátwą pracą, małą ſwoich ſzkodą Smolensk odbierże, y záwołá. *Quis non videat ſtare pro nobis Superos?* Ktoſz nie widźi, że przy ſtronie naſzey niebieſcy ſtali duchowie? Iednemu polecał rzecz Michálowi Władyſław, á zá zwycięſtwo dziekuie cáłemu niebá woysku? Dobrże! Wezwi Michálá, z Michálem leca wſzyſcy Aniołowie. Dłuzszego dnia do zupełney wygrány potrzebował Wodz ludu Bozego Iozue: więc krżyknie ná Słońce. *Sol ſta?* Słońce ſtoy? Záwołáć było ná Xieżyć y gwiazdy. *Luna ſta! Stellæ ſtate!* Xieżycu y gwiazdy noc przytrżymaycie! Nie trzebá. Przy kim Słońce, przy tym Xiężyć ſtánie, y gwiazdy. Wodź duchow niebieskich Michał, ſłońcem. Czyim tryumfom Michał, tym że przyświecáią y Anieli. Dzień dźiśieyſzy názywa *Vincentius Ferrerius.* Swiętem iednego partykulárnym, y rázem świętem wielu generalnym. Dáie rácyą, bo ieſt Uroczyſtością S. Michálá. *Feſtum hodiernum habet nomen ſpeciale, & habet officium generale. Quia dicitur S. Michaelis.* Coſz to zá illácyá? Arcydobra! Poſpolitym ruſzeniem idą S. Aniołowie, dokąd idącego widzą Michála, woysk niebieskich ná pomoc ludzi wybránych *Generaliſſimum Imperatorem.* Záliwy o cześć Boską, o dobro poſpolite, o honor Królá Iagellońá Zbigniew Oleśnicki Biskup Krákowski po prywatnych admonicyach, publicznie w Senaćie żywą czyni inwektywę ná Królá. Rozgniewány Krol Biskupią przerwał mowę ledwo nie z płáczem. Dźiwuie ſię pyſzney śmiałości. Cały Senat milczy, ieden Biskup Krákowski ták odważnie piorunuie. Na krolewską admirácyą wſzyſcy powſtáną Senatorowie. Nayiaśnieyſzy *Pánie*, iedno z Biskupem Krákowskim trzymamy, iedno mowiemy wſzyſcy! *Bielski.* Sciśleyſza miedzy Aniołami y Michałem S. zgodá, za kim on mowi, y czyni, zá tym mowią oni, y czynią.

Z tak pożądáną aſſyſtencyą ſtoiſzże przy naſzey ſtronie Michále S? ſtoisz?

Stoiſz? wygraliśmy! nie ſtoiſz? iakosz ſię ſłábość naſza nieprżyiacielskim ciáłá, czártá! świátá poteżnym oprze obozom? Dániel Prorok Synom ludu Bożego Michálowey winſzuie obrony. *Conſurget Michael, qui ſtat pro filiis populi DEI. Dan. 2.* Náleżemyſz do dźieci ludu Bożego? Oycowie náśi śpiewáć BOGU prawdźiwie z Dawidem mogli. *Nos lautem populus tuus & oves paſcuæ tuæ.* Możemyſz y my? Czelna ludu Bozego cechá, miłosc BOGA; poſłuſzeńſtwo roskázom Pańskim, nie zmordowána pilnosć o chwałę Bożą. Ná dźiſieyſze ſpoyrzawſzy obyczáie, boię ſię, żeby nas BOG od ludu nie wydźielał ſwoiego *Non populus meus vos!* á zátym od protekcyi Michálowskiey! Był ná woynie z Boleſławem Chábrym Michał, iako piſze Wincenty Kadłubek, y miecz mu podał ná nieprzyiacielá. Zwábił Xiążę Aniołow Krol Polski ná ſwoy poſiłek życia niewinnośćią, iako uczy nagrobek, niski co do ſtylu, wyſoki co do pochwały. *Hic jacet in tumba, Prin eps veneranda columba. Fonte Dei lotus, ſervus DEI totus. Propter famam bonam tibi contulit Otto coronam!* Daleki̇m od gołąbká skromney niewinności! podobno ptak ze mnie drapieżny, toć y od Archanielskiey opieki! Woiował z Leſzkiem czarnym Michał. W włoſie tylko y imieniu czarność, w życiu kándor y ſzczerość Anielska, iáko nápisał Pòètá. *Crine niger, vitâ gemmeus ille fuit.* Ná mnie przeciwny wierſz woła. *Hic niger eſt! hunc tu Romane caveto.* Zczerniało ſadzą piekielną grzeſzne życie, toć pewnie Anielskiego oká aciem nie zwabi ná porátowánie. Roku 1618 Ruskie puſtoſzą kraie Tatarzy w Hálickim Powiecie, náiacháli teſz ná wieś Luke, kedy ná ten czas mieſzkała Elzbietá Sieniawska Marſzałkowa Koronna. Dwá dni po wsi graſſuiąc do dworu áni záyrzeli. Broniłá Swiętey Páni Opátrzność Boska. Trzeciego dnia uchodźi Márſzáłkowa z Zámeczku zá rzekę Dnieſtr do chwaſzczow ná błoto.Ználeźli tam Tátárzy modlącą ſię, wziąć ná konia chcieli, uczynił BOG cudo, ruſzyć iey żadną śiłą nie mogli: więc ciął ieden w kark dwá rázy, á kiedy każdy raz bez urazy y rány widźiał, pchnął ſztychem, y odſzedł. We krwi ſię być rozumiałá Marſzałkowá, obáczyłá ſię w rzece, od ktorey dáleko kleczáłá. Dźiwuie ſię, kto ią tu zániosł, y do ukochánego záwołá Pátroná. S. Michále, S. Michále rátuyże mnie! Dźiwnym ſporządzaniem Bożym poddány iey ná imię Michał, ktorego nie widźiáłá, poznał Pánią po głoſie, rozumiał, że ná niego wołá, więc z czołnem przyiedźie, ná brzeg wywieźie przecieſz niebeſpieczny ieſzcze. Pokryty gęſtą krzewiną czynił przeie-

zdráiącym Tátárom ſuſpicyą. Wzdycha do S. Micháłá, nádchodźi czołn inny, ná beſpiecznieyſze odwiezie mieſce. Wyſzłá zá obroną Micháłá z rąk nieprzyiacielskich, chowá pámięć cudu ſrebrna tablica do obrázu N. Panny w Częſtochowie od obronioney Marſzałkowy ofiárowána z opiſem námienioney hiſtoryi. Strásznieyſza z piekielney Tartaryi ordá codźiennym łákomſtwem kiąży, żeby lud pozrzeć Chryſtuſow: ieżeli nie ſtánieſz przy nas Michále S, ktoſz ſideł uydźie ſzátańskich y záſadzek! *Sancte Michael defende nos in praelio, ut non pereamus in tremendo DEI judicio*! Ale czyli nie przeciwko nas ſpráwiedliwy miecz noſi Archánioł? Nieprzyiaciel Micháłá pyſzny Luciper. Tylko nas dumá! Po wyſokich Akwilonach pyſzne roſpościerąmy fantázye, ledwo ná tron nie powſtániemy Boski! Nie było, y nie maſz zacności, do ktoreybyśmy ſię rownemi nie ſądźili! *Ero ſimilis Altiſſimo*. Zákopciáłe Luciperá towárzyſtwo gáſiemy świátło rozumu, przytłumiamy świátło wiáry! grubym błotniſtych humorow obłokiem, Boskie oświecenia ſzpetnie záwodziemy. *Lucem perdimus filii tenebrarum*. Sprzeciwiąmy ſię życiem S. Michałowi. Xiążęcia Anielskiego konkluzya: *Quis ut DEUS?* Ktoſz nád BOGA? Ach złości moia! nádemną płácze Biskup Seleucyi Bazyli. *Profecto, in comparatione omnium DEUS nobis vilis eſt*! Záiſte w porownániu innych rzeczy BOG u człowieká nayrańſzy! *Virtus poſt nummos* Cnotá, BOG, po pieniądzach! po ſwáwoli! Kłádźmy miłości náſze ná ſzalą S. Micháła. Ná iedną ſtronę, ciało naſze, roſpuſty náſze, fortunki, honorki: ná drugą, miłość BOGA, duſze, zbáwienia; wyżey tu, ciało czart, niżeli BOG idźie! Naſza głupia propozycyá. *Quis ut caro! quis ut aurum? quis ut honor?* Płácze nád ślepotą naſzą S. Archánioł: ná gwałtownikow Máieſtatu Bożego bierze ſię do miecza; krzyczy: *Quis ut DEUS?* A co nád BOGA? Przy Boguſz ſtoycie! BOGA ſzukaycie? BOGA kochaycie nad wſzytko? BOG nád wſzytko! Mam wſzytko, BOGA nie mam, nic nie mam! Nie mam nic! mam BOGA, mam wſzytko! BOG wſzytko? BOG nád wſzytko. W náycięższych trudnościach, w nayzwáwſzych pokuſach, w naygromádnieyſzych utrapieniách, ſtawáymy przy Bogu Micháłá S. fantázyą? *Quis ut DEUS?* Ktoſz nád BOGA! Stawáć przy nas w życiu, ſtawáć z gromádną Swiętych aſſyſtencyą przy śmierci Michał S. będźie, z ktoremi ſtánąwſzy przed Bogiem w Troycy S. Iedynym ná cáłą wieczność śpiewáć będźiemy. *Quis ut DEUS*!

KAZA-

KAZANIE.

NA DZIEN SWIĘTEGO FRANCISZKA ASSYISK.

Confiteor tibi Pater. Mat. 1.

IAM kazánie o S. Pátryarſze gotował, aż mi ſpowiedź záczynáć dźiſieyſza roskázuie Ewangelia. *Confiteor tibi Pater.* Kazdy pochwał Franciſzkowych káznodźieia ma, czegoby ſię ſpowiadał. *Non ſolùm eſt confitori peccatoris, ſed etiam aliquando laudatoris.* Dawno panegiryſtom ná ſpowiedz kazał Auguſtyn S. Przy obſzerney ná pochwałę materyi, ieſt materya y ná ſpowiedź. Wielki grzech! chcieć w krotkim czaſie zycie Pátryárchy S. wymowić, ktorego chybá wymowna wieczność rowny Orator. Krzywdę Olbrzymowi czynił, kto go ná palcowey málował tablicy. Przewinił, kto świátową ſferę w punkcie, ábo morze w kwartowym dole zámknąć zámyslał. Poufały przyiaciel pyta przyiaciela pánegiryſty; Iuzżeś skończył pánegiryk? Iuż go w drukarni wybiiáią. Zeby nie bito y ciebie, podź ná ſpowiedź, wieleś tam nákłámał! Powiedźiałeś kazánie ná dźiſieyſzą uroczyſtość obſzerny káznodzieio! z ambony śpieſz do konfeſſyonału. Kazde na S. Franciſzká kazánie defektowe, kazde krzywdą; przez połowę nie oddáie długu Pátryárſze: kazde kłáma. Nigdy takim nie wyda kolorem ákcyi, w iakim ie u Fránciſzka widzi. Niepowſzechney tu trzebá po kazániu ſpowiedzi *Confiteor*. Przecieſz S. Oycze ſpowiadáć ſię ſame myślę. Wiem, że dobra ſpowiedz koniecznie wyciąga ſzczerego przedſięwzięcia poprawy. Nie podobna mowy poprawá zycie Franciſzkowe mowiącemu. Poprawny raz, drugi, trzeci kazánia, záwſze ledwo tknięte cuda Pátryárchy odzywáć ſię z proteſtácyą będą. Wiec naprzod niepodobność, potym polska poſtylla abſolwuie od ſpowiedzi. Słowo łácińskie *confiteor* tłumáczy, dziękuie. Gdyby dźiſieyſza uroczyſtość, inney ſzczodrze nie dawałá materyi, zabáwiłbym nád tłumaczeniem. Mozeſz być iedno ſpowiadam ſię y dziękuie? Szczera ſpowiedź, nayprzyiemnieyſza BOGU zá hoyne dobrodzieyſtwá *gratiarum* akcya. Nauczał propozycyi IEZUS. Uczyni dobrze trędowátemu, trąd ſpędźi, coſz czyni ná podziękowánie káże. Pokazáć ſię kápłánowi, iakby rzekł: ſpowiaday ſię *Vade, oſtende te Sacerdoti*. O dźiſieyſzey prorokował ſpowiedzi Dawid, kiedy do narodow y ludu dalekiego ſpiewał. Zginio wam

bogáte

bogáte urodzáie dáie, dźiękuycieſz *BOGU?* iakże? ſpowiadaycie ſię! *Confiteantur tibi populi DEUS, confiteantur populi omnes, terra dedit fructum ſuum.* Y u Auguſtyná S. chwała Boża, á ſpowiedź iedno. *Confiteor tibi DEUS, laudo te.* Y ná wyżſzym mieyſcu náucza. *Confitemur ergo, ſive laudantes DEUM, ſive accuſantes nosmetipſos. Pia eſt utraque confeſſio.* Matká S. Stániſławá Męczenniká Bogná wracáiąc z bliskiego gáiu od trzody niedaleko zrzodła nad wſzelkie nádźieie porodźiwſzy ſyná, proſto nie do domu, ále idźie do Kościołá S. Magdaleny, z Pokutnicą płácze, za dánego cudownie Stáſiá *Bogu* dźiękuie. *Bog* cię pocieſzył, o coś proſił, wyſłuchał, z Magdaleną do nog przypadáy Iezuſowych, pokutnemi zleway łzámi; do pociechy cáłego niebá zá wźięte dobrodźieyſtwo podźiękowałeś. Oczyſzczenie ſumnienia przez ſpowiedź, iák potężny orator do BOGA ná uproſzenie łáski, tak wdźięczny ná podźiękowánie. Nie dźiſieyſzy to w Chrześciáńſtwie dźiękczynienia Bogu ſpoſob, ſpowiedź. W chorobách proſięmy zdrowia, w utrapieniach pociechy, coſz ná podźiękowánie dobroci *Boskiey* obiecuięmy, á drudzy ślubuięmy? Swięta droſzkę, ſpowiedź, komunią. Tak rádził ſwoim Auguſtyn. *Sanat te DEUS, confitere vulnera tua.* Niewiem, że czyli y z drugiey rácyi nie dobrze dźiękczynienie rázem chodźi z ſpowiedźią. Często ták oźięble, tak niegodnie dźiękuięmy BOGU zá dobrodźieyſtwá, że poyść ná ſpowiedź z dźiękczynieniem potrzebá. Co mi Ewangelicznego Fáruzá zá *gratiarum actio?* Do kośćiołá Ierozolimskiego przyidźie, nie Bogá, ále chwali ſiebie. *DEUS gratias tibi ago, quia non ſum ſicut cæteri, &c. Veluti etiam hic Publicanus. Luc.* 19. Boże dźiękuię tobie, żem nie iako inni, wydźiercy, nieſpráwiedliwi &c. iako y ten Publikan. Właśnie dźiękczynienie! Zá tákie *gratias ago DEUS,* bić ſię bárziey w pierśi, niżeli Publikánowi należało. *DEUS propitius eſto peccatori.* Wſzákże zoſtawuię poſpolitſze tłumáczenie słowá *confiteor,* ſpowiádam ſię. Nie należy do ſpowiedźi Seráfin. Czyſtſze u Fránciſzká ſumnienie, niżeli kryſztał w ręku Anielskich. Biorę ſię do drugiey interpretacyi, dźiękuię, *Confiteor.* Cáłym wyznáię świátem, że przy Franciſzku S. ieſt zá co dźiękowáć BOGU. Nie łátwo zrozumiáne dobrodźieyſtwo Boskie, Franciſzek. Wiele dał BOG świátu, kiedy dał Franciſzká. Y zá Franciſzka, y zá każde mowiącego słowo niechay będźie naywiękſza chwałá Boża.

Łáiał wielki Grzegorz, Biskup Rzymski lekkie gęſtych ludźi ſądy; złoto, srebro, bogáctwa zá pierwſze dobrodźieyſtwá Boskie liczą. Przy-

znáie,

znáię, dobra ſą, pierwſzemi nie ſą. Nigdy ſame człowieká dobrym nieuczynią. Pátrz? iáki doſtátek złota, po gorach! drogich kámieni po skáłách! pereł po morzu, pieniędzy po worách! ktoſz wory? kto morze dobrym ſtąd y prawdźiwie fortunnym ogłądził? Coſz S. Oycze maſz zá doſtátki, ktore miedzy pierwſze dary Boskie kładźieſz? *Magna electorum virtutes, theſauri ſunt Omnipotentis DEI, quas cum dat, magna dat beneficia.* Wielkie wybranych cnoty, skárby ſą Wſzechmogącego BOGA, ktore kiedy BOG dáie, wielkie dobrodźieyſtwá świátu dáie. Do tak koſztownego należy wyboru S. Pátryárchá! Wybor świątobliwośći, Franciſzek. Chcecie wiedźieć, iák wyſokie cnoty? dośięgły tronu niebieskiego, ná ktorym wyſoki między Aniołámi Lucifer zaſiadał. Pokora, uboſtwo, wzgardá ſiebie ſamego, miłość *BOGA,* miłość zbáwienia duſz ludzkich, przeraſtá gory w niebo záglądáiące, świát záſtępuie. Toć ia ſłuſznie z wielkim Grzegorzem záwołam. Wiele dał *BOG* świátu, kiedy dał ták wielkich cnot Pátryárchę. *Magna electorum virtutes, magna Omnipotentis DEI beneficia.* Swiętego, czyſtego, *Bogom* podobnego Páná zá naydroższy skarb winſzował Rzymowi Pliniuſz, Rzymu konſul, Traiáná Ceſarzá Panegiryſtá. *Quod enim præſtabilius eſt, aut pulchrius munus Deorum? quam caſtus, & ſanctus, & Diis ſimillimus Princeps.* Pliniuſzowe gory, u Franciſzka drobny proſzek: Czyſtośćią Anioł, przedźiwną codźiennych ſpraw doskonałośćią nie raz Swięty. Gdźiekolwiek ſię pokazał, palcem go ſobie ludźie wytykáli, oto Swięty, oto Swięty idźie! widźieć przez ulice idącego, zá tyſiąc kazáń było do żyćia popráwy. Cáłym żyćiem, ránámi w ręku, w nogach, w ſercu, iſtny *PAN IEZUS:* orały y grzbiet Pátryarchy codźienne dyſcypliny, ſzarpáły ćiernia, wylewáły krew páski y włoſiennice, przybiiáły ná krzyż umartwienia, y wyciągnione długo krzyżem ręce, żeby więkſze IEZUSA podobieńſtwo uſtáwiczná odmálowáłá męká w Franciſzku. Ia cudownemu obrázowi przypiſzę. *Non eſt! non eſt præſtabilius, non eſt pulchrius munus Deorum, quam caſtus, Sanctus, DEO ſimillimus Franciſcus.* Nieoſzácowány ziemi upominek od *Bogá* Franciſzek. Nad Boleſławem Chabrym, za ktorego ná niczym Polſzcze nie ſchodźiło według *Bielskiego,* drugi hiſtoryk weſołą uczynił exklámácyą. *Tales terris providete viros boni Superi! & habemus ſatis!* Spoyrzawſzy ná bogáctwá cnot Franciſzkowych, ſpoyrzawſzy na prace dla dobra duſz ludzkich, ſpoyrzawſzy ná błogosłáwieńſtwá *Boskie* miaſt, Prowincyi, ſzczodrzey życzyć świátu nie mogę, iako więcey podobnych.

Tales

Ta es terris providere viros boni Super ! *& habemus satis*! Z Máchabeyczykámi pytáćby się trzebá codźiennie. *Quam gratiarum actionem reddemus Simoni & filiis ejus? Restituit ipse fratres suos, expugnavit inimicos Israel*? Iákże dźiękowáć *Bogu* zá Franciszká? w iednym dał nam *BOG* uniwersálną ná wszytkie niedostatki pomoc. Widźiemy w S. Pátryársze cudowne dawnych Oycow przykłády, widźiemy cnot cudá, widźiemy fortunę dusz y krolestw. Czyni Franciszek pokorną modlitwą y ná nieprzyiaciela gránic więcey, niżeli woyská żelázem. Swiadkiem Franciszkowey obrony dźień czwarty Paźdźiernika. Dźień powszedni záczeli obchodźić roku 1508 Polacy z táką uroczystośćią, iakiey naypierwsze życzą sobie świętá! Cosz zá okázya feitu ták gromadno solennego? Sławne zwycięstwo z Bogdáná Wołoszyná w dźień S. Franciszká, iako pisze Iodocus. Od gránic swoich mieli częstsze zwycięstwo, w domach błogosłáwieństwo Wielkopolánie, przeto dźien dźiśieyszy w Wielkiey Polszcze swiętem uroczystym. U Długosza czytam. W Assyzu w kośćiele S. Franciszká Innocencyusz IV. kanonizuie S. Stánisławá, ieszcze z uroczystey nie zszedł kátedry Papież, czerwona chorągiew ná powietrzu pokaże się záwieszona, ná chorągwi obraz S. Stanisławá Biskupa strzelonego. Cosz w domu Franciszkowym chorągiew Polska czynić miáłá? Piastuiący znak czerwony z Polakiem Anieli nauczyć chcieli, że ubogi Franciszek y zbawieniu dusz, y bespieczności gránic Polskich służyć może. A zász nie służył y Polszcze, y innym krolestwom tryumfalnie w niezwyciężonym żadnemi trudnośćiami Kápistranie? Pytać się pilnie należy. *Quam gratiarum actionem reddemus*? Roku 1494, 27 Czerwca dał P. BOG Kollegom większego kollegium w murze *Lectorii sacrati* ználeść dwa tysiące pięć set y ośm czerwonych złotych; tyleż w złotych pierśćieniach y perłach: wszytko skomputował Bielski ná dźieśięć tysięcy czerwonych złotych. Dzien ználezienia, dźien był uroczysty, śpiewano wesołe *Te Deum laudamus*. Nie wiesz, co za skarb, ubostwo Franciszkowe! Cáłym go krolestwem BOG oszacował. *Beati pauperes, vestrum est regnum cælorum*. Złota u Pátryarchy Dusza: Synowie iak złoto, ále podobieństwem od złota, ktore się w niebie, nie ktore po ziemskich rodźi pagorkach. Ieszczesz przy dźiśieyszey uroczystośći za ták dostátnie w Franciszku bogactwa *Te Deum laudamus* nie śpiewamy? Przez czas nie máły Kruk przynosił codzienny prowiant Eliaszowi; ná pożegnániu z Prorokiem więcie co mawiał: *Cras, cras*. Nie frasuy się Proroku, y ná iutro będźie obiad od kruká. Kontent z prástey usługi Eliasz, przecież PAN BOG wypráwuie Proroká do Sarepty, do ubogiey wdowy za álumna. *Surge, & vade in Sarepta, præcepi mulieri viduæ, ut pascat te. 3. Reg. 17.* Pyta się Augustyn S. komusz więcey Bog czynił dobrze? Eliaszowi, czyli ubogiey wdowie? Wdowie! *Religiosam viduam per obsequium exhibitum servo suo benedicere disponebat.* Wielka łáská Boská miastom, Prowincyom, Páństwom, Prorok o chleb proszący. Iákie Marcie częstuiący IEZUSA, iákie Sareptáńskiey biały głowie Eliasza karmiący, tákie swiátu Franciszká żywiącemu od BOGA błogosłáwieństwo. *Quod pasci voluit, pascenti præstitit*. Zarliwego o cześć Boską Eliasza, więcey rzekę, IEZUSA w Franciszku macie, ubiegayćież się z ludzkośćią? Wielkie od *BOGA* błogosłáwieństwo Franciszek żebrzący. Bierze nic (ták nad cáłym swiatem krzyczy Salomon: proznosć proznośći) dáie z Bogiem wszytko. *DEUS meus & omnia*. Dźieli się swiat chlebem z Franciszkiem, całe niebo oddáie Franciszek. Mowcież ieszcze! że nie wiele BOG dáie świátu, kiedy iednego dáie Franciszká! Spoyrzycie ná rękę Franciszkową po domach zakonnych, cosz w niey widźicie? Ia widzę rękę Iezusową z ręką Franciszkową ná krzyż złożoną. Apostołom boiáźliwym pokázał ręce, y dosyć mieli do fortuny: Franciszkowi dáie. Czegosz nie dokaże? Wszechmocną BOGA rękę ma w ręku. Tu prawdźiwie Lukanową krzykráć interrogácyą. *Quis non dum comperit istas omnia posse manus*? Gdyby się godźiło z żyłek dłoniowych rokowáć, iako czynią nie grzecznie *Hyromantista*, cosbym Boskiego o Franciszku tuszył! Boską rękę w ludźkiey dłoni widzę. Szacuycie, iak ważny u BOGA Franciszek? Swiat cáły w pięciu palcách, rękę Franciszkową w cáłey ręce piastuie. Ani się porywáy ná Franciszkowe swięte woysko iakakolwiek niechęci! Wziął ná swoię rękę, Franciszkową stronę IEZUS. Y z Franciszkiem, drugim Iánem ręká Páńská. *Manus Domini erat cum illo*. Franciszká od Oycá, Iána imię nosił od Mátki. Rękę Franciszkową piastuie IEZUS. Rzekę: Franciszek ręką Iezusową. Iak bez ręki Iezusowi, bez Franciszká. Ale iakasz, práwá, czyli lewa Iezusa ręká, w ręce Franciszkowey? Práwá! Nigdy do lewice kozłow niewinny baránek nie należał. Syn Boży śiedźi ná práwicy Oycá niebieskiego, nie puśći od śiebie Franciszká. Szácuie S. Pátryárche IEZUS, prawą mu dáie rękę. Policzyłá cierpliwosć, ubostwo, czystosć, praca między grubym pogáństwem, prágnienie męczeństwá między męczenniki Franciszka, ktosz go od męczenskiey odsądźi práwicy? Iako kościelny

śćiełny hymn ſpiewa o S. Martynie. *Tu qui Martyribus dexter ades DEUS.* Niewie prawdźiwa świątobliwość, co tà lewa, iako wy rozumiećie, co nieſzczeſliwa ręká. Z każdego ſpráwiedliwego chwaleby ty w piſmie Bożym Aod: *utraque manu pro dextra utebatur. Iud c: 3.* Pu łá práwá Franciſzkowe práwicá Boská. *Dextera Domini fecit virtutem.* Tás o odmiánie przyſiecowſzey reguły myslącym w rzecz mowił S. Oyćiec. Chá, ktoru ręki Boskiey ludzká popráwiać nie może. Dał ręke á práwą Franciſzkowi IEZUS, dáie swiatu dwoiſtą ręke, y ſwoię, y Franciſzkową: czegoſz więcey z Franciſzkiem pragnąć możećie? Wiele má, kto ręke otwartą Boską, kto ma błogoſłáwiącą. Táką widźićie w ręce Franciſzkowey, táką maćie z Franciſzkiem: ſpiewać *gratiarum* akcyą potrzebá z Dawidem *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Otworzył dobroczynną BOG ręke, kiedy dał ziemi Franciſzká. Pełen świat błogoſłáwieńſtw Boskich przy Franciſzku. Nie máſz ſtworzenia, ktoremuby BOG dobrze nie czynił dla Franciſzká. *Implet omne animal benedictione.* Wyprászał od śmierći, owieczki, ptáſzki, y dźikie beſtye. Skąd przyklękały baranki, przyſpiewowały ptáſzki ná puſtym, iakoby dźiękowały ſwoiemu Dobrodźieiowi. Ludwik Krol Polski, rázem y Węgierski, więcey w Węgrzech, niżeli ſiedźiał w Polſzcze. Rządźiłá tu Matka krolewska, Elzbietá. Uprzykrzyłá ſię długa niebytność Pańská Polakom! Noc wieczna w páńſtwách, w ktorych ſłońce nigdy ſię nie pokáże. A kiedy Litwę armuiąca ſię ná Polskę ſłyſzeli, dopieroſz nárzekáli. Ćieſzy medytuiących frąſobliwie Krákowianow y Sendomierzanow Mátká Krolewská. Czegoſz ſię lękaćie? U mojego Syna tak wielká głowá, y Polskiey y Węgierskiey wyſtarczy koronie: tak długa y ſilna ręká, w Węgrzech mieſzkáiąć doſięże Litwy, zwycięzy, Polskę przy tryumfalney utrzyma fortunie. Niewiećie co wam BOG dał z Ludwikiem! Bielski. Prozna pyſzney białeygłowy duma: o ręce Franciſzkowey ieżeli to tylko rzekę, máło rzekę. Ma ręke Franciſzek wſzechmocną, gniazdo fortun, beſpiecznośći, zwycięſtw, wiecznych fortun. Co chcećie, maćie z Franciſzkiem, tylko ſię ná Boskim znaycie dobrodźieyſtwie. Nierychło zacność Patryarchy poznał Biskup Rzymski, ſzukáć go po Rzymie kazał, kiedy mu w rámieniu Franciſzkowym podporę Kośćiołá nową, y świátá pokazono. *Omnis filius ſuffulſit domum, corroboravit Eccleſiam. Eccl. 50.* Ze záraz od kolebki przydał BOG człowiekowi ſtrażniká Aniołá, wydźiwić ſię wielkiey Boskiey łáſce nie może Auguſtyn S. *Magna beneficia*

tua Domine, quibus nos honoraſti! dans nobis Angelos tuos in miniſterium! Franciſzek Serafin, Franciſzek tronu Luciferowego w niebie ſukceſſor, Franciſzek Aniołow miłość, w życiu uſługowáli Swiętemu Oycu, przy śmierći ná wioli przygrawáli. Więc kiedy tak wyſokich godnośći Seráfiná do uſług ludzkich BOG przyſełá, wołáć z Auguſtynem S. potrzebá. *O quam magna beneficia tua Domine, quibus nos honoraſti!* Wielka łaská, wielki honor światu, Franciſzek. Przetoć zda mi ſię potwierdzenie Zakonu Franciſzkowego ná Hororyuſza Papieża przyſzło. Przy końcu mowy rzekę o Franciſzku y zakonie iego, co Ian Demetriuſz Solikowski Arcybiskup Lwowski o Iagiellonie y iego domu. *Unum reſtat, ut DEO gratias agamus, quod hoc regnum ex alto regat & tueatur. Ex familia Iagellonis Reges, viros juſtos, ſobrios, prudentes, pios, clementes, fortes provides, qui rempublicam ſalvam retinent, beneficiis ornant, amplificant, illuſtrant.* Iedno zoſtáie, nie że tak materya, ále że tak czas każe, żebyśmy dźiękowáli BOGU: Oycem ſię y Polskiemu światu pokázuie w ſynach Franciſzkowych, rozumnych, świętych: rękoma w niebo wyſoko wyniesionemi publiczne y prywatne utrzymuią fortuny, bogácą niedoſtatki uboſtwem, ćiemnoty oświecáią zakonnemi, zdobią przykłádem, poświącáią chorą. Ale iuż kończmy początkiem. *Confiteor tibi Pater.* Dźiękuymy zá Franciſzká BOGU, *Confiteor*: skarżmy ſię iak ná ſpowiedźi ná nas przed Bogiem! Z Franciſzká ſzczęśćie, z nas niefortuná domu, miaſt, świátá! Z Franciſzká błogoſłáwieńſtwo, z nas przekleńſtwá! z Franciſzká podpora, z nas z gubá y wyniſzczenie! Ieden uſzczęśliwić fámilię, kroleſtwo, ieden zgubić może! Cáły okręt z kupiami topił Ionaſz przed wolą Boską uciekáiący! á łodkę z Apoſtołámi Iudaſz: iáko rozumie Ambroży. Krol Ewangeliczny dla iednego dłużniká, y żonę y dźieci zaprzedáie. *Oblatus eſt ei unus, qui debebat 10000. talenta, juſſit eum Dominus venundari & uxorem, & filios, & omnia quæ domi habebat. Mat. 18.* Długom ſię dźiwował, kiedym w polskiey czytał hiſtoryi, że ná pogrzebie Krolá Polskiego Alexandra, trzynaśćie mar pięknie przyſtroionych prowádzono. Dla BOGA! iednego pogrzeb! ná coſz mar tak śiłá? Częſta po domách, po miaſtách ſcená! Ieden przez grzech Bogu umrze! BOG cáłe grzebie familie, grzebie domy! Nikt ſobie tylko złym nie był. Ogień piekielny zápali palec u nogi, cáły gorzy człowiek! O páńſtwá! o miáſtá! o wśi! o domy! żadnego u ſiebie nie ćierpćie Iskáryotá! Grzech iednego, zruinowáć wſzytkich was może! Łaská

Boża! łáská wielka Boża! że dla złości moich, oſob z ktoremi żyię, domow w ktorych przebywam, ſpieſzna ſpráwiedliwość nie karze! S. Franciſzku! robię dla ſiebie y dla wielu nieſzczeſliwy robotnik na przeklectwo! pracuy u BOGA y dla mnie, y dla wielu o błogoſławienſtwo. W rocznych dziełach pod rokiem 1575 ſtraſzną czytam tranſakcyą. Ná ſzyb ch okien koscielnych malarz odmálował obrazy, Páwłá S. z mieczem, Franciſzka z krzyżem. *Była noc*, ktorey Paweł rozmawiał z *Franciſzkiem*: wyſłuchał gadáiących ſługá kościelny. *Záczął* dyskurs Apoſtoł narodow. Czemu Franciſzku Zakonu nie broniſz twoiego? Myślili ná ten czas niektorzy ábo znieść, abo odmienić regułę Franciſzkową. Odpowiadał Franciſzek. Nie mam tylko Krzyż w ręku! Krzyż uczy mię cierpliwości. Podaie Paweł miecz Franciſzkowi: uſtępuięć żelaza, nie cierpże dłużey krzywdy Zakonu. Co ſłyſzał, zá nocne widźi nie ſię rozumiał kościelny, dzi ń okna obaczy, aż widzi w ręku Páwłowych krzyż, w Franciſzkowych miecz krwawy; ktorą przemiánę kiedy rozwiązy, nowinę ſmutną przynoſzą, że ználeziony z odcięta głowa, ktory pierwſzą podawał ráde przeciwko Zakonowi Franciſzka. Rozgłoſił dopiero, co ſłyſzał w nocy, y odmiánę ná obrázach kościelnych pokazał. Nie tylko Zakonowi ſwoiemu ale y świátu danys ná obronę S. Pátryárcho! do mieczá ſię y dźiday Pawłowego! Nie godzień długo cáłey nosić głowy! kogo ſmiedgłowna niecnotá w głowę nieprzyiacielem uczyniłá łáſce w Franciſzku dáney od BOGA. *Utinam abſcindantur, qui nos conturbant!* Widziſz w Bogu S. Patryarcho! co publicznym mieſza pokoiem, turbuie fortuny, widziſz co rzuca ſercem ludźkim, naileppie ná dobroć, targa pokoy z *Bogiem* y z bliźnim: skrawionym żelázem poodcinay publiczne y prywatne turbácye, poodcinay przeſzkody do cnoty, żeby nabożne imieniowi twoiemu domy, miáſtá, w pokoiu wysokim dziękowały BOGU zá opiekę. *Confiteor tibi Pater.* Iá ze ſię nie dziękczynienia ſpodźiewam, ále ſłuſzney obáwiam nagany, w dalekiey puſtyni S. Pátryárchy błędy y winę mowy kryię.

KAZANIE

NA DZIEN SWIĘTEGO FRANC. BORGIASZA

NIE dziękuię wam Polskie rubrycele, że z dzieſiątego dnia Paździerńiká imię *Borgiáſza S.* zdźieracie? Nieodzielna nigdy od Franciſzká uroczyſtość, *gratiarum actio pro victoria.* Kędykolwiek ſię pokazał

kazał

kazał Margrabia Lombaii, Xiążę Gandyi, Vice rey Katalaunii: Xiążąt, Krolow, Ceſarzow, korona; Komiſarz Hiſzpánii, Generał trzeci Zakonu, pierwſzy chor y doskonałości; izły w towárzyſtwie zwycięſtwá, á lud weſoły Páwłowe dziękczynienia ſpiewał. *Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam.* 1. *ad Cor.* 15. Chodziło z Borgiaſzem zwycięſtwo, chodziły ſolenne gratulácye. Obiecowali ſobie wiele po Franciſzku láſnieoswieceni Rodźicy, krewni, kolligaci. Zwyciężył wyſokie wſzystkich nádźieie: niepoziomą zaraz od dziecinſtwá świątobliwością y rozumem, miedzy cudá poſzedł. *A oraculum Principum.* Cieſzyły ſię tryumfalnie z przegrány zwyciężone obietnice, y dźiekuiąc Bogu zá zwycięſcę Franciſzká, Krolowy Saby do Salomoná akklamacyą ponawiáły. *Vicisti famam virtutibus tuis.* 2. *Paralip.* 9. Długo ſię wypraſzá ſ tego Franciſzká przymuſił Ceſarz Karol V, żeby Viceceyskie Kátálaunii rzą y przyiął. Szukał honor *Borgiaſza*, nie honorow Borgiaſz. Ná trudnym urzędźie zárobił ná *gratiarum* ákcyą *pro victoria.* Ználazł Franciſzek krolestwo podarte przez domowe ſyſłye, poſzarpáne przez gráſuiące rozboyniki, ſpuſtoſzone przez pogániecznego nieprzyiaciela. W inne *Boskie* (każda akcya od ſerdecznego záczynał nabożenſtwá) w krotkim czáſie morskie ugłaskał flukty, wrzące miedzy ſwoiemi gniewy oſłudziły zgáſił, uſpokoił niezgody, pokarał rozboyniki, nieprzyiaciela iednego zgánic, drugiego wypędził y z życia: wſzedzie po Katá aunii pokoy, wſzedzie zwycięſtwo, wſzedzie *gratiarum actio pro victoria.* Zażywały tryumfuiące Miaſtá, Prowincye do *Borgiaſza* ſłow pilná *S.* o Otonielu. *Clamaverunt ad Dominum, qui ſuſcitavit eis ſalvatorem.* Iáná teiz oracyą witał Ołomuniec Kroiá Polskiego Iáná III, kiedy we trzydzieſtu tyſiecy woyská przeieżdzał ná ſukkurs Wiedniowi, a w Wiedniu cálemu Chrześciánſtwu. Przyiczynałá Kátálaunia Franciſzkowi *gratiarum actorias*, bo Franciſzek przyczyniał *victorias*: Mąż naywyżſzych honorow godny, ktorego godne honory nie byłyy korony. Podnoſiło głowę nienabożenſtwo po krolestwie? budował klaſztory, to Zakonnikow, to Zakonnic; to ieſt ſtawiał niezwyciężone woyská przeciwko niecnocie. Za tyłąc obozow ſtałá pobożność Viceceia. Proſtotá rozpoſcierála chorągiew? zakładał Akademie. Zołnierzá zwyciężałá wolność? karał Oſtheyaliſtow. Rotmiſtrz nadgradzáć ſzkodę muſiał, ieżeli iáka uczynił zołnierz. Łotrzykowie znowu ſię na publiczną beſpieczność porywáli? tych imał, owych pod miecz, więził owych, á potym gęſte mace zákupował zá pobitych. Mieli zá co Bogu dziękować y żywi

y umarli

y umarli. Po Xiążecych mitrach, po Wicereiowskich koronach, ſpoyrzymy ná *Borgiaſzá* w Iezuickim birecie. O ták chwalebney przemiánie dowiedźiał ſię Ludwik Krolewic Luzytáński, Ianá III. Krolá Luzytáńskiego brat rodzony; więc piſze do Franciſzká. *Záwſzem* dom Borgiow kochał, miłuię nád wſzytkich ciebie, dźiękuię *BOGU*, żeś świat y ciebie zwyciężywſzy, ná ziemi záczał pokoy niebieski. Iák piękna przy *Borgiaſzu gratiarum actio pro victoria*! Z Rzymu powraca do Hiſzpánii od S. Ignácego náznáczony Komiſarzem, cięszko wyrázić! iákie trudnośći, iákie przeſzkody przy pierwſzych Zakonu náſzego początkách zwyciężać trzebá było! Zwyciężył: záczęte kollegia kończył, zákł dał nowe, budował pátrzących przykłádem, ſłucháiących ledwo nie codźiennym kazániem. A kiedy ná pogrzebowym kazániu Ceſarzá, Károlowe zwycięſtwá wyliczał, zwłaſzcza naywiękſzé owo, że Ceſarſtwo oddawſzy Synowi Filipowi, ſam w kláſztornym kąciku u Ieronimianow Ceſarskie zámknął obſzerności w Placencyi, żeby ſię koniecznie *Bogu* odtąd podobał. Iákich ſię pod czás kazánia naſłuchał grátulácyi! Dźiękował *Bogu Borgiaſz* *zá* zwycięſtwá Karolá Ceſarza, dźiękował *Bogu* liczny ſłuchacz zá zwycięſtwá *Borgiaſzowe*. Iakieſz záś dziękczynienia weſoły Rzym krzyczał? kiedy od Papieżá Piusa V. wielkiemu Poſłowi, Kardynałowi Alexandryiskiemu przydany do pánow chrześćiańskich, dokazał tego u Królá Hiſzpáńskiego, że bez odwłoki wyprawił przeciwko Turkom Ianá Auſtryáká bárzo dźielnego y ſczęśliwego Hetmána, ktory złączywſzy ſię z Papieskiemi y Weneckiemi okrętámi ledwo zliczone Tureckie woyská ná głowę ſtárli, nawy nieprzyiacielskie potopili, z nieſłycháną korzyśćią, z rowną chwałą. Więc dobrze iednegoſz dnia, y feſt *Borgiaſza*, y *Gratiarum actio pro victoria* przychodźi! Zgadza ſię święto z życiem. Swięto dźiękuie zá zwycięſtwá, życie zwycięzá. Kazdy dźień życia *Borgiaſzowego*, dźień zwycięſtw! Co dźień zwycięża Borgiaſz, co moment tryumfuy Naywyżſza BOGA chwało.

Doskonalſzemu Borgiaſzá życiu dałá początek śmierć Ceſarzowy Izabelle. Często mawiał: śmierći życiem powinien; niechże y dalſzey mowy incepta śmierć będźie Xiążęca. W kazániu pogrzebowom Iędrzeia Chryzoſtomá Záłuskiego *Biskupá* na ten czas Płockiego czytam. Antoni Xiąże Czartoryiskie ná kilká godźin przed śmierćią z długiego ocucił ſię letargu, po ſtoiących w około goſciach y domowych ſpoyrzy, dopiero wielkim, zawoła głoſem. *Victoria*! *victoria*! *Zwycięſtwo*! zwycięſtwo! Wnuzuie co

ie co żywo obudzonemu Xiążęciu zwycięſtwá. Znowu Xiąże záwołá. *Victoria*! Zwycięſtwo! Czyież Mośćie Xiążę? Duſza iedna z Bogiem ſię łączy! Rzekł, y duſza z ciałem ſię rozłączełá. Nauczeſz ſię od konáiącego Xiążęcia ſpoſobu zwyćiężánia. *BOGA* ſię obiema trzymaymy rękoma, krorz nam z rąk wydrze zwycięſtwo! Dawno to y Dawid ſpiewał. *Si DEUS nobiſcum, quis contra nos? SSS, Dominus DEUS exercituum*. *BOG* naſz, *BOG* woysk niezwyciężonych, iakże przy nim przegrać mogę! Tą ſztuką wygrawał záwſze Krol Polski Ian III. Ze Lwowá wyieżdża pod Chocim, wſiadáiąc ná koń przeżegna głowę, rámie, pierſi, y záwoła. *In nomine Domini*. W imię Pańskie. Słyſzał W.X. Tomaſz, Młodźiánowski, ſpiewáłá Polská. *Victoria*! Zaczął Krol pobożny zaraz po wygrány dźiękczynienie BOGU pod Chocimem w namiotách Báſzy Huſen, przy ſwiecách iego Mſzy ſłuchał, y zaczął! *Te Deum laudamus*. Ale od Xiążęćia Czartoryiskiego przenieśmy mowę do Xiążęćia Gandyi. Kazdy tu dźień, dźień łączenia ſię z Bogiem, toć nád kazdym piſać trzebá. *Victoria*! *victoria*! Zadna trudność, zadna zabáwá Borgiaſzowey myśli od BOGA nie dźieliłá! Ná Ceſarskim dworze bawi? ſerce Franciſzkowe w pokoiach niebieskich. Z ludźmi konwerſuie? áffekt z Bogiem. Do ſtołu ſiędźie? ſczodrzey duſzę nabożeńſtwem, niżeli ciało potráwámi karmi. Z ptakiem w pole wyiedźie? Iaſtrząb, ábo Sokoł po powietrzu, myśl nabozna po niebie lata. Gonił ptáſtwo reflexyą. Miły Boże! rzecz dzika ptak, skromnieie! ná głos ludzki leci! wolności zápomniawſzy, z pod obłok do ręki ſpada w niewolą! pánom ſwoim cáłe daie łupy! Czewuſz człowiek ieden z owych lampartá ktorych Męczennik Ignácy opiſał. *quibus & cum benefeceris, peiores fiunt*. Im więcey *Bog* mi czyni, tym ia gorſzy! czemuż zá ſwoią, nie zá *Boską* idę wolą? czemu głoſu nie ſłucham *Bożego*! Od *BOGA* życie, fortunę wſzytko mam, coż *BOG* odemnie? Obracał oko ná pola, ná gory, ná láſy, ná rzeki, ſerce do Stworzyćielá. Ia *Boże* rola tobie niepozyteczna! ia gora dumy, przepáść złości! ia puſtynia rozboynicza, powodź niepráwości! Poſzedł do Matemátyki, ábo do Muzyki, ſzczegulnie oboie nauki kochał, skąd pioſnki składał nabozne, wdzięczne łámał głoſy niebieski kompozytor. Chcieli y Anieli frakty ſpiewać *Borgiaſzowe*. Grano po kośćiołách Hiſzpańskich wierſze Xiążęce, myśl Franciſzková w niebo wyskákiwałá w koło błogosłáwioney wieczności. A ieżeli światowe dyſtrakcye łączyły Borgiaſza z Bogiem; pewnie Zakonne zabawy przemieniały w Bogá! Kazda godźiná u Franciſzká złączenie z Bogiem, toć kazda victoria, toć dni Borgiaſzowe, dni zwycię-

ſtw. Poſpolita u Ioba życia ludzkiego definicya. *Militia eſt vita hominis ſuper terram:* odmienię przy Borgiaſzu. *Victoria eſt, vita Franciſci ſuper terram.* Przenioſł ná ſwoie godźiny, y udoſkonálił Borgiaſz dáwną Polakow pochwałę. *Polonorum,* rzekę prawdziwiey *Franciſci vivere, eſt vincere.* Ledwo zas niepełnoćy dziś mowić. *Polonorum vivere, eſt bibere.* Kazda godźiná bije młotem dźwon z gárowy, częściey niżeli godźiná bił ná ſiebie Borgiaſz, y zwyciężył. Ták w kapłáńskich czytamy lekcyach. *Corpus uſque ad extremam macrem redegit, jejuniis, catenis ferreis, aſperrimo cilicio, cruentis longiſque verberationibus, ſomno breviſſimo, nullis parcens laboribus ad ſui victoriam, & ſalutem ánimarum.* W umartwieniu ciáła y zwycięſtwie nad ſámym ſobą przedziwny Borgiaſz! czym admirácyą w żywocie iego W. X. Piotr Skarga. Ptaki pomnáne z miłoſierdzia puſzczał, ſiebie więził. Kazdemu ſłuzył do wygody, ſam ſię w tym wſzytkim co być miało mogło, zwyciężał, z żywą pámięcią na Oycowską S. Ignácego naukę. *Vince teipſum.* Spoyrzymy trochę ná Moyżeſzá, ná modlitwie ręce ku niebu podnosi, Izrael lud iego zwycięża. Patrzcie z nabożną modlitwą, niezwyciężony oboz na nieprzyiaciela bił ſię przed okázyą, pokutną pięścią w pierśi, pobiieſz ſię ſnadno z Turczynem ábo Tátarzynem. Podnoś pokorne ręce do niebá, dá ci rękę, zeć po ręce pádnie belli aleá. Ták roku 1114 kiedy Simon herbu Gozdáwá, Biskup Płocki ná modlitwie zá woysko Polskie z wyciągnionemi rękoma klęczy, Bolesław Krzywouſt Pomorzánow y Pruſow ledwo nie co do iednego trupem ściele. Tak kiedy roku 1264 Bolesław Pudyk y Kunegundá czołem nábożnym Bogu biią, Piotr Woiewodá Krákowski Ruś y Tátarow tryumfalnie znosi; lubo cztery rázy liczbą Polakow zwyciężał nieprzyiacielski oboz. Pokorne woiuiących przed Bogiem pádánie, ruiná nieprzyiaciela. *Cum levaret Moyſes manus, vincebat Iſrael. Exod.* 17. Ożył w Franciſzku Moyżeſz. Generał Zakonu? to wodz ludu bozego. Do ziemi obiecáney? miał rewelácyą, że kto w tym zgromadzeniu chodzi od obiecáney nie zbłądźi drogi. Roskazáć co Franciſzkowi trzebá? ſłuchaycie roskázuiącego. Proſzę cię, dla BOGA to uczyń. Pokazáć? Odpuśćci PAN BOG. Abo: Bog niech da, zebym cię świętſzym widział! To nie Moyżeſz? *Virorum mitiſſimus?* Uſtáwiczny z Bogiem, cały w świetle! Dnia nie puſcił bez ołtarzowych elewácyi, codźień zás oſm ábo dzieſięć godzin w wyſokich kontemplácyách, codzień ſto rázy przykleká Bogu na ádorácyą, ſto rázy upadá ná modlitwę. *Cum levaret manus,* ktoſz zwycięża? Zwycięża ſto rázy ná dzień

z Borgia

z Borgiaſzem cnotá, zwycięża miłość Boska. *Vincebat Iſrael.* Ieſzczeſz nie kazdy dźień, dzień zwycięſtwa? W kazdym dniu Lukullá rzymiánina cáłe życie zámykał Seneká. *Singulos dies, ſingulas vitas puta;* ia w kazdey Borgiaſza godźinie cáłą zwycięſtw Swiętych chwałę. *Singula hora, ſingula victoria.* Nie zbyt zdami ſię *Vellejus Paterculus* wyſzedł ná pochwałę Pompeiuſza. *Quot greſſus, tot victoria.* Borgiaſzowych pierwſza to *planta* tryumfow. Nie ſtąpił bez zwycięskiego poſtępku. Y u Borgiaſza *mors & vita duello conflixere mirando.* Biło ſię codźień życie z śmiercią, zwyciężał Franciſzek. Codźień dwádźieścia rázy umierał, tak dyſponuiąc duſzę, iákiey dyſpozycyi chciałby przy śmierci, tyleſz rázy z mar powſtawał, y śmierć zwyciężał. Piſałá świątobliwość nád Borgiaſzem wierſz tryumfalny. *Abſorpta eſt mors in victoria tua* 1. *Cor.* 15. Zá gránice Egyptu piſmo Boże záſłáło imię Ozyaſza Królá dla czeſtych zwycięſtw, dla proſtych drog przed Bogiem. *Divulgatum eſt nomen Oſiæ Regis ad introitum Ægypti, propter crebras victorias. Fecit quoque, quod erat rectum in oculis Domini, juxta ea, quæ fecerat Amazias Pater ejus.* 2. *Paral.* 26. Zwyciężył Ozyaſzá Borgiaſz. Częſte u Królá izráelskiego zwycięſtwá? u Franciſzká uſtáwiczne. Zwyciężał Ozyas nieprzyiaciela, nie ſiebie: zwyciężał Borgiaſz y nieprzyiaciela, y ſiebie. Zwyciężał Ozyaſz, y zwyciężony. *Elevatum eſt cor ejus.* Záczął chwalebnie, skończył nieſławnie. Zył y umarł zwycięsko Borgiaſz; śmierć nie śmutne mirty, ále tryumfalne palmy rzucáłá, y ſzámieniłá grob w kápitolium. Bolesławá Krzywouſtá zwycięſtw náliczył Bielski 48, mnieyſze miiáiąc. Zygmuntá III. czytam 45. Maximilian Fredro Káſztelan Lwowski o pierwſzych Polakách piſze. Trzyſtá y kilká rázy z roznym bili ſię nieprzyiacielem: dzieſięć tylko przegránych liczę, acz y te iakby wygráne, ieżeli ná ſzkodę ſtrony przeciwney pátrzę. Záwſze Polácy trupy dźieſiątkámi, rzadko ſtámi, nieprzyiaciel ráchował tyſiącámi. Pięknie y Boskwiec wyiáchał z Polakámi. *Polonus adeò equitandi peritus, ut ſingulos dicas Sanctos Georgios equis adſutos.* Ná komu Polaká widziſz? iakbyś w kazdym świętego widział Ierzego przyſzytego do koniá. Zwyciężáią Polacy y w tey chwale narodow ſiłą. Kocha wſpomnione Polakow zwycięſtwa Borgiaſz, bo kochał záwſze Polskę, ktorą *Amantiſſimam Poloniam* názywał. Tryumfował, kiedy ábo w Rzymie przyimował do Nowicyatu Błogoſłáwionego Stániſłáwá Koſtkę, W. X. Piotrá Skárgę, W. X. Stániſłáwá Wárſzáwickiego ludźi do infuł y koron Biskupich: ábo kiedy z Rzymu wyſyłał Iezuitow do Pułtuská,

Fff

ſka. do Wilna, do Iároſławia, do Poznániá. A co oſobliwſzym miłośći Borgiaſzowey árgumentem, ieſt, przyſzedł do Polski obrazy *Sanctæ MARIÆ majoris*, żeby przy *actum caſtrorum ordinatam* urodzony do woiennego żelázá Polak záwſze zwyciężał, y ná káżdym plácu tryumfalnie trzymał *Majoratum*. Do Polskich zwycięſtw iężeli przydáie ſwoie Franciſzek, zwyciężycie y niebá. Szácuie Borgiaſzowe BOG palmy, żadna ich nie wſtydźiłá przegrána, żadna nie przyłomáłá. Głowny u Borgiaſza nieprzyiaciel ciało: głod, niedoſtatek, peſekucye, cenſury ludźkie, deſcz, zimno przyiaciele, y towarzyſze ukocháni: ſkąd ábo ſłonecznym upałem ſpieczony, ábo grádem ſtłuczony, ábo zimnym deſzczem umartwiony, dźiękował BOGU. Dobrze mi ſłużą moi przyiaciele! Pewnie dobrze! przy tych przegráć żadney okázyi nie można było Borgiaſzowi. Mogł ſię odzywáć z Apoſtołem Páwłem. *Ego ſic pugno, non quaſi aerem verberans.* Nie gonił po powietrzu prożney chluby lekkich wiatrow, ota dyſcyplinámi ciało, w głębokich ránach tak buyne wyroſło palm znowo, że máz ſpráwiedliwy Franciſzek, cały palmą. *Juſtus ut palma*, Możeſz Páwła Puſtelniká palmowey ſukni inſkrypcyą przypiſáć Franciſzkowi. *Omni nimirum tempore victor erat.* Z kośćiołá w noc głęboką wraca do zakonney komorki Borgiaſz, aż ná ubogim łoſzku ſpoczywá átego zaſtánie bieſa. Roſumieſz ſię. Leż bieśie, leż! godnieyſzyś, niżeli grzeſznik Borgiaſz (tak ſię y w liſtách podpiſował) poydę ia pod łoſzko! Powtarzam tą Borgiaſzową allokucyą. Leż ſzátanie, leż! Nigdyś głowy nie podnioſł u Franciſzká! pokora Franciſzkowá, piorun ná pyſznego dyabłá. O pomienionym ákcie prawdźiwie záczynał wierſz Poètá. *Viciſti Franciſce Pater! jacet hoſtis ab Orco Et palmis momenta notat!* Poſłuſzeńſtwá ſiłę opiſał Mędrzec Páński. *Vir obediens loquetur victorias.* Poſłuſznemu ták łátwo zwyciężáć, iak gadáć. Przykład zwycięsko poſłuſznych, Borgiaſz.. Ieſzcze Xiążęciem, ieſzcze ViceReiem, ſłucha Ignácego we wſzytkim rády, iák dziecię Oycá ábo Mátki. Iuż w Zákonie Braciſzek Márek łátwiey zażył iako chciał Borgiaſza, niżeli podrożny kiiá. Każe ſię Márek modlić? leci do oraterzá Franciſzek; nie każe? rowna ochota od Oráterzá wſtáie. Nie każe paska, włośiennice nośić? Roſpáſuie páły żelazne Franciſzek. Nie pozwala Márek poſtu? śiada do ſtołu zaſtawionego Franciſzek. Kardynały, Xiążętá, Synowie, ludźie pierwſzych tytułow próſzą o Borgiaſzá do forty? idźie, y báwi tyle, kiedy y ile czáſu dáie kucharz. Każda akcya dniowa, punkt poſłuſzeńſtwá. Dzwonek Zakonny, *Magni*

Regis ſignum, pod ten znák wyláſzwał Borgiaſz, y zawſze zwyciężał. *Vir obediens loquetur victorias*, nie *victoriam*. Ile ſłow przez dźień u Borgiaſzá, tyle zwycięſtw, toć uſtáwicznym zwycięſtwem życie Borgiaſzowe; że ſłuſznie z Ianem S. záwołam. *Borgias, hæc eſt victoria, quæ vincit mundum 1. Ioa. 5.*

Raz w rok w kośćiele Swiętey Wiktoryi, codźień u Borgiaſzá, u mnie nigdy! Ládá pokuſá do grzechu, ládá okázyiká, ládá bies choć chromy zwycięża, y od BOGA odrywa! Do Borgiaſza przyidźie Hiſzpan ſláchetny y máiętny. Oycze mam powołánie do zakonu twoiego, nie mogę ſię zwyciężyć: ſługi do ubieránia ráno, do rozbieránia wieczor potrzebuię. Co zá trudnośći. Obiecuie wiernego y ochotnego bez zapłáty. Po ośmiu dniach záwſtydźił ſię Hiſzpan ſłabośći, całuiąc nogi Zákonnikom, bez ſługi, zá ſługę ſię wſzytkim oddał. Drugi przyidźie. Woła BOG, poyść do zakonu nie mogę? Czemu? Codźień koſzulę cienką odmieniam. Iák záwiłá z nićią woyná! Będźie, czego potrzebuieſz! Po kilku dni poſtrzegł, że tamá nici były, miáſto płotná miękkiego, nośił włośiennicę áż do śmierći. Trzeci proſi ſię z Nowicyatu! Coż zá przyczyná? Umywáć kuchenne miski niezwyciężona zabáwá. Idźie Franciſzek do kuchni z Nowicyuſzem, pomyie kuchenne piie, z konfundowány nowicyuſz do nog upádnie, przepraſza. Podobne drobiazgi iak u wielu nieodważną łámią cnotę! Szepnie do uchá, gniew, łákomſtwo, pychá, zazdrość, aż po nas! pokruſzone przedśięwzięcia lecą náſzemie! A czego ślepe dziecko kupidyn y nad Potentatámi nie dokázuie? Łuk y z ſtrzałą codźień *in arcum* formuie *triumphalem*. Iakże ſię na śćieżce Bożym pokázáć będźie! Słabe pánienki, dzieci ſtaną z palmámi! więzienia, głody, niewypowiedziane ciała tyránie, ognie, miecze, śmierći ſetne zá żart miały! ja *victas manus* poddáne niepráwośći ręce y ſerce pomoſe! Máci Krol Węgierski Polakom ná pomoc wezwánym że odbili Turkom niewolniká, bogáte rozdáie upominki: Węgrom, że uſzli, ná głowy kłádźie kobiece czepce, przez cáły oboz prowádźić każe y krzyczeć: *Mulieres ſunt non viri!* Bielski. Toto mężczyzna! Kobiety to! Sroższa łzepetnie przegránych náſzych czeka konfuzya! Nie uciekamy od okázyi grzechu, (tryumfalna w tym punkcie ucieczká) uciekamy od BOGA, niedochowuiemy wiary BOGU, przyſtáiemy do czártá! Podobno iak w ſzkołách niedbalcow *pariem v..dam* ſłomiány ábo pápierowy wieniecná wieczny pośmiech głowę pyſzną pokryie, w rękę piekielny ozog bies wetchnie! Dźiewiętoletni Kato Rzymián, zbrzydźiwſzy ſię okrucieńſtwem

Sylle, krzyknął ná rowienniki. *Ad arma! ad arma!* Dokázuie nád námi Tyran świat y ciało: *ad arma!* do broni Chrześciánie! *Militia bonam militiam.* Do iákieyże? Modlitwá gorąca, pokorá, cáłá umartwienie, Sákrámenta, żywa ná śmierć pámięć, to zbroie! to fortece niedobyte! Złámie kulá pancerz y bláchę: cáłe piekło nie náruſzy włoſiennice. Nád modlącym *Borgiaſzem* ognie niebieskie widziáne. Piorun ná piekło, nabożeńſtwo nie oziębłe. *Ad arma! Sancti per fidem vicerunt.* Swięci zwyciężali wiárą! Abo nie wierzę, ábo ſłábo, ieżeli ládá pokuſie uſtępuię. O Pánie! zwyciężáiącey przymnaża wiary! *Adauge nobis fidem!* Umocni ſłábości moie ná nieprzyiacielá, *qui in ſexu fragili Martyrii victoriam contuliſti.* O gdyby przy śmierci záwołáć ſię z Páwłem godziło! *Bonum certamen certavi; in reliquo repoſita eſt mihi corona.* Niezwyciężony nigdy woiowniku *Borgiaſzu*, zwyciezkiego tchni duchá w ſłábe ſercá. *Salve poteſtas dæmonum, Bellator invincibilis, qui nobilis victoriis, plaudens migraſti à corpore, adverſus infernalium tentationes hoſtium nobis adſis fortiſſimum in morte propugnaculum.* W twoim przykłádźie y pomocy *Borgiaſzu*, niechże odtąd życie z zwycięſtwem, śmierć zwycięſtwem będźie, cała wieczność, *gratiarum actio pro victoria* Bogu.

KAZANIE.

NA DZIEN SWIĘTYCH SZYMONA Y TADEUSZA

IEdnego dnia Szymon y Tádeuſz przychodzą; iákąſz uroczyſtością ták zacnych przyimiemy gości? Abo podźielny dźień tryumfom Apoſtolskim? Od honoru Apoſtołow, kto Szymoná od Iudaſza dźielił. Zgodná uroczyſtości iedność, tryumfuiących Męczennikow koroná. Po Mieczyſławie ſtárym zápraſzáią Polacy na tron Leſzká białego, z obligácyą; żeby Goworycemu Woiewodźie Sandomierskiemu poyść zá gránice kazał. Ciężka byłá Goworycego powagá wielu. Wolał tronu (lubo go po Władyſłáwie Laskonogim, ták dla cienkich iak laska nog nazwánego doſzedł powtornie proſzony) niżeli odſtąpić Woiewody Leſzek ukochánego z dawna przyiacielá. Sciſleyſza między Apoſtołami dźiſieyſzemi zgodá, łátwiey promien ſłoneczny oderzeſz od promienia, niżeli Szymoná od Tádeuſzá. Rodzeni brácia Szymon y Iudaſz, dáią bráterskich áffektow przykład, ktory *inter raritates* piſáć potrzebá. Abo nikędy, ábo u Szymoná y Tádeuſza *rara concordia*, rzadka bráci iedność. Pierwſi ná świecie brácia, pierwſza niezgodnych para: nie zna ſię ieden do drugiego, pytać ſię trzebá. *Ubi eſt Abel frater tuus?* Ani ſię odzyway z podobną kweſtyą przy dźiſieyſzey uroczyſtości? *Ubi eſt frater tuus?* Kędy Tádeuſz, tam brat ukocháný Szymon święcuie. Umieráłá od żalu Mátká Rebeká ná prędką bráci woynę Ezawego y Iakuba, ieſzcze w Mácierzyńskich wnętrznośćiach zwadliwe biły ſię dziecká; ieden podchwytał y podchodźił drugiego. *Collidebantur in utero matris parvuli, egrediens Iacob plantam alterius tenebat manu.* Ani Maryá Kleofe ná Szymusia y Tádeuſzka, ani Mátká náſza Kośćioł Chryſtuſow ſtękał ná rożnice bráterskie: ſerce iedno, duſza iedna, Szymon y Tádeuſz. Przeklinał w liście ſwoim niezgody Káimowskie Iudaſz. *Væ illis! qui in via Caim abierunt:* wzáiemną rádźił wſzytkim miłość, y kochał wſzytkich. *Vos autem Cariſſimi voſmetipſos in dilectione Dei ſervate. Miſericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur.* Iákże ſię rożnić mogł z Szymonem? Dźiwowała ſię Polská Bolesłáwowi Kryſpowi, w proſtey ſzczerości tak czterech kochał bráci, że ſwoię fortunę zá bráterską, ſzkody bráterskie zá ſwoie rozumiał. Dźiwowáłá y Kázimierzowi prawdźiwie ſpráwiedliwemu. *Caſimirus Juſtus dabat unicuique, quod ſuum.* Dla nieznośnych ciężarow składáli Polacy z tronu Mieczyſłáwá, zápraſzáią ná tron brátá rodzonego Kázimierza. Coſz náto Kázimierz? Dźiękuię zá áffekt! Boże zachoway! żebym ſię o godność z ſtárſzym miał wádźić brátem! Honor bráterski, moy honor, przy nim, iako przy ſwoim ſtoię! Ták brácia Władyſłáwá IV iednym wſzyſcy głoſem Władyſłáwá do korony polskiey promowowáli, po śmierci Oycá Zygmuntá III. Chwalebną opiſuie Bzowiuſz nie iednym tytułem bráci trynkę. Wiecław, Wádyſław, Wisław iednego Oycá y Mátki dźieci, w Krákowie do *Zakonu* od S. Iacká iednego dnia przyięci, iednego Profeſſi, iednych cnot y rozumu, iednego dnia Wielkonocnego niebieskie záczęli śpiewáć alleluia, w iednymże grobie poſpolitego ná dźień oſtáteczny zmartwychwſtánia czekáią. Piękne zgody! przecieſz z bráterską Szymoná y Tádeuſza nie łatwo zgodzą ſię iednością. Para ukochánych bráci, iák iedna. W Poznániu w Kośćiele Iezuickim nád pochowánym ſercem Ráfałá Leſzczyńskiego Podskarbiego Koronnego napiſał krotki nagrobek Poetá Polski, imieniem oſierociáłey Podskarbiny. Tu leży iedno ſerce, tu oboie. Bo dwoie iedno, było, iedno dwoie. Doskonálſza przy ſercach Apoſtolskich inskrypcya: Dwoie ſerc iedno, zatym inſzych godźin uroczyſtości Szymona, inſzych Tadeuſza

ſzowey nie wymierzay! Nie może chodźić Szymon bez Tadeuſza. A żeby propozycya pod grubą nie chodźiłá záſłoną, źedrę welum. Szymon, iedno co posłuszny; Iudaſz iedno co *laudatio*, á Hieronim przydáie, iedno co *uber fortuna. Thadaeus*, iedno co *la dans.* Przy iáſney imion explikácyi, iáwniey rzekę: Szymon, posłuszenstwo roskazom Boskim, fortunná przed Bogiem y ludźmi chwałá: ábo Tádeusz. Naymnieyſze literki słuchaycie nauki. *Creatus est homo, ut Dominum Deum ſuum laudet.* Bądźcieſz Tadeuſzámi, bądźcie naywiększą BOGU chwáłą.

Zycie dwuch Apoſtołow brewiarz Kápłański w iedną zamknął lekcyą, iá ledwo nie w ieden peryod. Szymon w Egypcie, w Mezopotámii ápoſtołował Tadeuſz, z tákim w duſzach pożytkiem, iákiego po urodzaynych niwách nigdy nie widźiał Egypt. Mogli policzyć Egipcyánie ſnopy, nie policzyli żniwá Apoſtolskiego. *Innumerabiles filios JESU Christo pepererunt, fidem in vastissimis illis regionibus disseminarunt.* Oświecili wiárę náuką, náukę świątobliwością, świątobliwość cudámi, cudá śmiercią męczeńską; á że ſię zeszli do Perſyi ná męczeńſtwo, ſpolnym weyściem oświecili moię propozycyą. *Doctrina & miraculis, ac denique glorioso martyrio simul Sanctissimum JESU Christi nomen illustrarunt.* Uważam słowo *simul.* Rázem Szymon y Tádeuſz. Bądź Szymonem, bądź posłuśznym, niech będźie fortunne y chwalebne imię ná gránicách gdźie świátá, przyidźie do posłuszeńſtwá Tadeuſz. *Simon & Thadaeus simul in Persidem convenientes nomen JESU illustrarunt.* Zágęścił PAN BOG Polskę pełnemi fortunney ſławy imionámi. Naypierwſza człowiecká fortuná, imię ſławne. Liczemy Mieczyſłáwow, Boguſłáwow, Tomiſłáwow, Wielisłáwow, Władyſłáwow, Swiętoſłáwow, &c. prawdźiwiey Cieſzyſłáwow, niżeli Boleſłáwow: ná iednego Boleſłáwá wtorego płáczliwie boláłá ſłáwá. Skądże chwalebnych denominácyi począteк? Przed Mieczyſłáwem pierwſzym nie ſłyſzáłá Polska o przykázániach Boskich, nie ſłyſzáłá teſz o imieniách ná ſłáwie oſadzonych. Pierwſzy chrześcianin Mieczyſław, uſłyſzał przykazánie Boskie, y uſłuchał: pierwſzy, z dźiecińſtwá Mieſzko názwány, ſławne przynioſł imię Mieczyſłáwá. Idźie do Szymoná Tadeuſz, do poſłuszeńſtwá woli Bożey, fortuná y chwałá. Wieliſłáwowi y Bognie długo bez imieniá, kiedy bez potomká ſmutnym Rodzicom dał BOG w Swiętym Synu Stániſłáwie ſtoiącą gruntownie ſłáwę. Ná iakąſz inſtáncyą? Wyżebráło Syná Stániſłáwá poſłuſzeńſtwo: Tak czytam w Długoſzowey legendźie. *Vielislaus & Bogna in mandatis*

datis & Ceremoniis Christianae legis adimplendis adeò religiosi, adeò sinceri, ut eorum vita & conversatio caeteris admirationi fieret; Filium Stanislaum vocârunt, non sine evidenti praesagio, quod infans perpetuam foret nominis sui laudem apud praesentes & posteros adepturus. Izáákowi BOG potomſtwo liczne iak piáſek morski, iáſne iak gwiazdy niebieskie, fortunę y ſławę obiecuie, iaka u wſzytkich być może narodow. Dla iákiſz przyczyny? ſłuchał Abráham praw Boskich, obſerwował roskázy, ſzánował ceremonie. *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, eò quod obedierit Abraham voci meae, custodierit praecepta mea, ceremonias legesque servaverit. Gen. 26.* Uważam pierwſzą reflexyą ſłowá Boskie. Błogoſłáwi BOG Izáákowi dla Abráhámowey świątobliwości. Wielkie dźieciom od BOGA błogoſłáwieńſtwo, Oyciec y Matka pobożni. Naybogatſza Izaakom fortuná, Oyciec Abraham pełen BOGA y poczciwości. Dla ſtarego Tobiaſza Bogu miłego, młody Tobiaſzek Ráfáłá zá wodza drog, zdrowie, Oycowską fortunę, żonę od bieſoſtwá wolną odebrał. Dla Dawidá cierpiał na fortunnym tronie BOG Sálomoná, lubo go ſwoie złości ſtrącáły. Zacháryaſz y Elżbietá záſłużyli mieć w domu ſwoim gościem Máryą, ieſzcze w Mácierzyńskich wnętrznościach Jáś błogoſłáwiony. Ze nie przepadł w długich błędách Auguſtyn, że ná tak wyſokim mądrey świątobliwości brzegu ſtánął, hoynie wylánym łzom świętey Matki Moniki powinien. To we łzach Mácierzyńskich, iak w zwierciedle Ambrozy widźiał. *Non potest perire tantarum filius lacrymarum.* A ſam o ſobie napiſał Auguſtyn. *Nostra Mater, cujus meritò credo esse omne, quod vivo.* Ze pámiętał o Noem w Arce BOG wyraża piſmo S. nie wſpomina, że pámiętał o dźieciach, tylko mowi. *Recordatus est Dominus Noe & animantium.* Nie wątp! Pamiętał y o dźieciach. Nie może BOG zápomnieć o Synách y Corkách ſpráwiedliwego Oycá. *Noe vir erat justus & perfectus.* Dźiwuię ſię poſtępkowi Noego. Cham zgrzeſzył przeciwko Oycu, Noe nie Oycá Cháma, ále przeklina Syná iego Chánááná. Tak! tak! iako Oiciec dobry, błogoſławieńſtwo dźieci, tak zły y niecnotá, przekleńſtwo. Kochácie Oycowie, kochácie Mátki dźieci, kochayczeſz pobożność. Argument prawdźiwey w Oycách ku dźieciom miłości, życie pobożne. Dźiedźictwo nie zgmione nigdy potomſtwu, Rodźicow cnotá. Nie z fortuną ále z twarzą dobrego Oycá popiſował ſię ná złotey bláſze Boleſław Krzywouſt. Więcey ſzácował cnoty Oycowskie, niżeli skarb y tron zoſtáwiony. Nie mogłem utulić łez doſtatniey pamięt-

ki

ki! Dał BOG fortunę, imię, czegoż płakáć? Mátká piiaczká! (rzecz publiczna byłá) w konwerſacyach mowna, coż mi po fortunie? Zazdroſzczę ubożſzym; doſtátku nie máią. Rodźicow pobożnych máią. Uważam powtore ſłowa Boskie. Błogoſławi BOG Izaakowi dla poſłuſzeńſtwá Abráhámowego. Wſzak y Izaak poſłuſzny. Nie ſtarſzy wká ná ſtos, ſzyię pod miecz, cáłego ſiebie ná ofiárę? Bárziey Bog y ná ſtárego y iuż mieczącego Abráhámá, niżeli reſpektuie ná młodſzego Izááká. Ná ludzkich ſądach gorną Izáakowie, Abráhamowie pod ławę. Z ludźmi to ſię dźieie, co z drzewámi, poki młode drzewko, pieści go, okłada ogrodnik, czeſtym wylone ſi. ktore zſtárzáło, pod ſiekierę, ná ogień idźie. Złota pſzenico zewiałaś? podź pod ſierp, podź pod cepy; około młodo wyraſtáiącey iakie pilności! Codźienna u świátá łaciná. *Magiſter vete, non curamus de te.* Zbielałeś iák śiwy gołąbek? ábo w kącie, álo w domu iak w gołębniku ſiekay záłoſnie, młode kánarki cukier zobać będą. BOG ſzácuie y to, na co ſię odważa Izaak, ſzacuie co czynił y Abráham: w młodym ná ręce, w ſtárym doyrzáłe prace koronuie. Uważam potrzecie. Abram cnot wſzytkich tryumf, iako piſze pánegiryk Pátryárſze Ambrozy. *Magnus plane vir Abraham multarum virtutum clarus inſignibus, quem votis ſuis Philoſophia non potuit aequare. Minus eſt, quod illa finxit, quam quod ille geſſit.* Czemuſz iedyne poſłuſzeńſtwo w pochwale? kiedy potomſtwo, imię, błogoſławieńſtwo, ſławę Izaakowi BOG obiecuie? Niepewniey zá poſłuſzeńſtwem przykazom Boskim idźie fortunne imię y ſławne. *Quod obedierit Abraham, benedicentur in te omnes gentes.* Kiedy cáłego świátá rządy zleca BOG Piotrowi. *Conſtitues eos Principes ſuper omnem terram.* Námieſtnikiem czyni ſwoim, nie Piotrem, ále názywa po dwá rázy Szymonem Piotra. *Simon diligis me plus his?* Szymonie, to ieſt poſłuſzny kochaſzże mnie? Naypotężnieyſza u BOGA promocya do naychwaleonieyſzych tytułow Szymon, Poſłuſzeńſtwo. Wymawia ſię BOGU z poſelſtwá Ieremiaſz dziecinną proſtotą. A, á, a, *Domine neſcio loqui.* Połáie BOG Proroká. Nie mow, żeś dźiecko. *Noli dicere, quia puer ſum.* Cokolwiek roskażą, uczyniſz? *Ad omnia ad quae mittam te, ibis.* Nie do wzgárdzonych dźiecińſkie regeſtru, kto idźie poſłuſzny, ná co, y dokąd BOG każe. Przeciwko zakazowi Boskiemu, zwiedziona, weźmie od węża Ewa iabłko, poczeſtuie Adámá, aż oni ná zaſłonę poſtrzeżoney dopiero nágości do liścia drzewá figowego. *Conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. Gen. 3.* Właśnieć dla *Pánow* świátá ſzáty, liśćie?

liśćie! Od początku, ſzat lekkośćią grzeſzy człowiek. Kazdá grzechu zaſłoná, kazda wymowká lekki liſtek, y ná pochlebny ſzeleścik opádnie. Zrozumnicie! co zá ſzcześćie y chwałá z nieposłuſzeńſtwem idźie, figowe liśćie okrywa nieposłuſznego. Miedzy głupich nieposłuſzenſtwo ſtrąca; miedzy mądrych promowuie posłuſzeńſtwo, toć miedzy ſławnie fortunnych. *Audiebatur, adorabatur ab animantibus Adam, quamdiu ille legem DEI audiebat. Neoſ.* Y niebo y ludźie będą cię ſzácowáć, tylko ochotnym posłuſzeńſtwem ſzánuy Boskie przykazánia. Pierwſzy, ktory nieſłycháne w woysku Polskim záwołał ſłowo. Do zwiąsku Mośći Pánowie! ſpráwiedliwym ſądem Bożym przy prędkiey śmierći wyciągnał iezyk aż ná pierśi. Nápiſał z Polskich hiſtorykow Iánczyński. Mierzcie! iak długi iezyk ná dáleką nieſławę nieposłuſznych? dłuzſzy ná wieczną chwałę posłuſznym, lubo ſię w skromney zámyka gębie. Nie maſz zácnieyſzego pod ſłońcem imienia nad imię IEZUSOWE. Ktoſz go podał? Podáło posłuſzeńſtwo. *Factus obediens uſque ad mortem, propter quod DEUS exaltavit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Ian Zamoyski Kanclerz Koronny y Hetman czeſto o ſobie mawiał. Ile kroć zá rozumem ſzedłem moim, publicznego applauzu chybiłem czáſem, doſzedłem czáſem; posłuſzny rádom y roskazom Oycowskim záwſzem chwalebnie wygrał. Dźielnieyſze Oycá naſzego, ktory ieſt w niebie, przykazánia, zupełne ſobie posłuſzeńſtwo y doczesną y wieczną płácić zwykły ſławą. Nie inſzą ſzli drogą do wieczney chwały dźiśieyſi Apoſtołowie, obadwá rázem Szymonem, rázem Tádeuſzem. Kazał JEZUS poyść zá ſobą. Szymonie, Tádeuſżu *ſequere me*? kazał miedzy grube narody z Ewangelią: *Euntes praedicate*: kazał na dźikie kły, na głody, ná śmierći? z wiekſzą ſzli ochotą, nizeli my idźiemy ná weſołe vivat. Slepe u Apoſtołow posłuſzeńſtwo, niewidźiáło trudnośći, kátuſz, mieczow, Tyrannow; ná to iedynie ſtooczne, że BOG każe. Sypáły złoto Prowincye, y nie ſpoyrzeli Apoſtołowie ná pieniądze, *ſingulares,* według Tomaſzá z Akwinu, *mundi deſpectores.* Mowili: ná głos Boski wſzytkośmy rzucili, cośmy mieli, iákże przeciwko woli Iezuſowey cudze bráć worki mamy? *Nolite portare ſacculum, neque peram. Si noſtra relinquimus, quomodo accipiemus aliena?* Nádáſz. Piekłá poruſzali *Bábilonſcy* Czarnoxieżnicy Zároe y Arfaxat, żeby zá ſwoią, nie zá Bożą ſzli wolą Apoſtołowie, pochlebſtwá, Furye, dźikie lámparty, zbroyne obozy ſprowádzali. Lámparty ułagodźili, miękkie deptáli rożę, łámali furye, woyska cáłe

do

do prawdźiwego Wodzá JEZUSA obracáli: z kośćiołá ſtrońcu wyſtáwionego piekielne rugowáli ſtátzyołá, ná czarnoxięzkie głowy piorun nieciwy rzucáli. Krzyczeli ná Tádeuſzá Czarci z ołtarzow wyrzuceni do ogniá piekielnego. *Ecce in ingreſſu tuo flammis incendimur! Quid nobis & tibi Apostole: DEI vivi!* Więcey o Apoſtołach Herman woyſk Babilońſkich, ſtánawſzy przed krolem w ſzeſciu dzieſiąt tyśięcy ludá náwroconego do Chryſtuſa, rzecze. Nayiáśnieyſzy Pánie, Szymon y Iudáſz Bogowie to w ludzkim ciele utáieni. *Iſti ſunt Dii o Rex! latentes in humana effigie! Nadaſi.* Y Bogiem ci nie byli, podobni BOGU byli. Krol Abagar obaczywſzy Iudáſzá. *Vere diſcipulus eſt Chriſti JESU Filii Dei vivi!* Czyniłá twarz Tádeuſzá podobnego JEZUSOWI, pięknicy czyniło poſłuſzeńſtwo y Szymoná y Tádeuſzá, y do podobnego imienia w wieczney chwale wyniosło. *Dedit illis nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Ach nieſzczęśćie naſze! áni u BOGA chwały, áni u ludźi nie mamy ſławy, bo nie mamy ochotnego, mocnego, ſtátecznego przykazániom Boſkim poſłuſzeńſtwá! Nie wiemy co to Tádeuſz. *Laus, laudatio, felicitas.* bo niewiemy co to Szymon! Nie znamy iakos BOGA zá Páná! nie ſłuchamy, co każe! Przeydzmy dźieśięć Boże przykazánia, przeydzmy kośćielne, czyniemyſz, co roſkazuia? Niewiem, czyli y ná nas u Ieremiaſzá BOG ſię nie żali. *Dixiſti non audiam! Haec eſt via tua ab adoleſcentia, quia non audiviſti vocem meam. Ier. 22.* Sławne ná cáły świát miáſto ſtobramne Teby. Ktoſz ie wymurował? Poſłuſzeńſtwo. Grał ná lutni Amfion, ſkakáły wſzyſtkie kámienie iak zágrano; y poſłuſzne złożyły miaſto, cud świátá. Zamykamy uſzy ná przykazánia Boſkie, coſz zá dziw, że nic dobrego od domowych, nic chwalebnego nie ſłyſzemy od obcych? W codźiennych áfflikcyach ſłuchamy do BOGA, áni płáczow, áni ſuplik BOG nieſłucha! BOGU niepoſłuſzni, głupie chcemy, żeby BOG łez ſłuchał náſzych, á my Boſkie głoſy odmiatamy! Tomaſz Zamoyski w młodym wieku oſierocony śmiercią Oycá y Mátki, częſto pilnością nápomnienia czytał Oycowſkie. Mowił. To moia fortuná, to moia ſubſtancya: wziąłem y te od Oycá náukę w ſukceſſyi. Szczęśliwie y chwalebnie Synowſkie rzeczy idą, ktore według rády Oycowſkiey idą. Bogátſze dziedzictwo náſze, przykazánia Oycá niebieſkiego: te czytaymy, te rozważaymy, te ſkrupulatnie záchowuymy, á wieczney dochowuią nas fortuny y chwałe. Ná to żyię, żebym czynił, co BOG każe! Czynią wſzytkie ſtworzenia wolą Boſką, iá ieden głupi rebelliżant ſprzeciwiać ſię będę? Nieſłuchaſz

chaſz Páná ſługo: boyże ſię plag y wieczney odpráwy! Synu Oycá! boy ſię wydźiedźiczenia: Stworzyćielá ſtworzenie! boy ſię potępienia! Dopiero w ſzczęśćiu, w świątobliwośći, w pokoiu, ieżeli w záchowániu Boſkich żyię przykazań! Chcę co BOG chce, czegoſz nie mam? czegoſz nie mogę? Ná obrázie od S. Tádeuſzá odebránym często w pokoiach krolewſkich cudownie ſłáwnym przypiſał Krol Abagar. *Spei nulli unquam imponit. Quam quis in te Chriſte ponit.* Nikogo nigdy nádźieiá nie zdradzi. Ktora kto w Tobie moy IEZU ſkłada. W miłośierdziu twoim wſzytká nádźieia moia Ukrzyżowany Pánie! Dałeś poſłuſzeńſtwá przykład, poſłuſzny aż do śmierci á śmierci krzyżowey, day do poſłuſzeńſtwá Chrześciáńſkiego łaſkę. Nie rozdźielay od nas dźiſieyſzych Apoſtołow Zbawićielu. Niech znám życie Szymon, poſłuſzna ná każdą wolą twoię ochota, pewnie nie odeydźie od Szymoná Tadeuſz, to ieſt wieczna miłość, wieczna chwałá ciebie Boże!

KAZANIE
NA DZIEN WSZYTKICH SWIĘTYCH
Beati, beati, beati &c. Mat. 5.

SKadże tak rozrzutna błogoſłáwionych tytułow ſzczodrotá? U Peryklesa co ſłowo, to piorun: u Máteuſzá Ewangeliſty, co peryod, to beátyfikacyá! *Beati, beati &c.* Przy uroczyſtośći wſzytkich Swiętych ſkąpym regeſtrem chodźić nie mogą błogoſłáwieńſtwá. Zrzodło doſtátnich beátyfikácyi świątobliwość iednego, coſz wſzytkich? Co Swięty w niebie, to Pan, po chudopacholſku z iednym nie idźie błogoſłáwieńſtwem. Swiętych Bożych *copioſa merces in cœlis.* Nie ſkąpicy duſze święte, iak Amoſá BOG ſtroi. *Omnis lapis pretioſus, operimentum ejus.* Swięci Páńſcy ábo ſłońcámi, *fulgebunt juſti ſicut ſol*; ábo liliámi: *Sancti tui Domine ſicut lilium*; ábo rayſkiemi drzewámi. Ani ſłońcá ieden promień, áni lilii liſt ieden, áni drzewá żywotá iedna z fruktem gáłąź nie ſkłada. Grzeſznikom, bluźniercom, dáie codźień BOG niebo, ziemię, wody, frukty, zdrowie, potomſtwo, rzeczy wſzytkich obfitość. Coſz rozumiecie, pyta Auguſtyn, wiernym ſwoim záchował? cáłe niebo. Ieſzcze to niſka zapłáta, záchowuie ſámego ſiebie, ktory ſtworzył niebo. *Peccatoribus, blaſphemantibus eum quotidie dat cœlum & terram, dat fontes, fructus, ſalutem, filios, copias,* ubertatem

ubertatem. Quid eum putatis servare fidelibus suis? Servat non terram, sed cælum. Vilem forte aliquid dico, cum dico cælum, dat seipsum, qui fecit cælum. Cáłe Prowincye záſłużonym dobrze żołnierzom rozdawał Władysław Iagello Krol Polski, hoyne aż nazbyt donacye kaſsowáć musiał Marcin V. Papież. Krolestwo sługom swoim w wieczne BOG puſzcza dziedzictwo. *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum,* Nie tak ſczodrym, iako rozrzutnym názywa *Bielski* Alexandra Krolá Polskiego. Pożyłby był dłużey, cáła Polská y Litwá wyszłá byłá ná dárowizny. Dáie ſczodrze BOG wybránym niebieskie fortuny, y nigdy nichá nie zubożỳ. Zadną hoynością nieprzebráne skarby, BOG. Nie boy ſię, żeby ustał w dawániu. Wszechmogący iest, wieczny iest, nieśmiertelny iest. Płoche wybiiá boiaźni Augustyn. *Times, ne forte non habeat, quod det. Omnipotens est, noli timere, ne non sit, quod est; Immortalis est, perpetuus est, securus esto.* Pisz przy kazdym Swiętym *in numero plurali, Beati.* Otwiera ustá, szerzcy rękę na błogosłáwieństwo Uczniow swoich JEZUS. *Aperiens os suum docebat. Beati, beati &c. Aperis tu manum tuam, & imples benedictione.* Niewiemże czyli y nie dla inney przyczyny raz, drugi, trzeci, osmy repetuie słowo *Beati* IEZUS. Pokazáć chciał, iak kocha świątobliwości nasze. Nie może ſię nágádać kocháiący o tym, co kocha. Kocham autora, ktory *amo* nazywał *verbum frequentativum.* Kochały IEZUSA, ktorego w grobie szukały, Swięte Maryę, więc raz, drugi, trzeci do grobu záglądáły: odchodźiły y wracały. Postrzegł repetycyi Grzegorz wielki, y nápisał *Amanti non satis est aspexisse semel.* Dopierosz *dixisse.* Kłámasz, nie kochasz, ieżeli do ukochánego, áni do nikogo o ukochánym słowá nie przebąkniesz. Oczy sobie prawdźiwa miłość y święta pozwoli wydrzeć, iezyká nie pozwoli. Naypotężnieysza miłości siła y probá, wymowny iezyk. A że kocha świątobliwość naszę Zbáwiciel, więc znowu y znowu powtarza o niey náukę, żeby częstą repetycyą głębiey w ludzką wbił głowę. Cięszkie iakoś człowiekowi do poięcia słowo: bądź święty, repetowáć raz y dźiesiąty potrzebá! Trzy rázy dzwonią codźiennie po kośćiołách ná kazdy Mszy ná *Sanctus*, wszyscysz dzwonkową poymuiemy lekcyą? ábo niesłyszemy, ábo słysząc tyle do świątobliwosci bierzemy sercá, ile dzwonek. Alboli przeto tytuł błogosłáwionego zá tytułem kłádźie IEZUS: utoszczone o życiu świętym trudności z boiázliwych głow wygánia. Naytrudniey záczac być dobrym. Idźie cnota zá cnotą; *beatus za beatum.* Iak *vitia*, ták *concatenatæ virtutes*; wzie-

ta iedna do' roć ciągnie drugą, dziesiąta zá sobą. Odwagá ná pierwsze enote, potl ſtya wszytkich. Wiele łożyłá pracy Mátká Moniká, niżeli Syna raz pierwsze słucháć kázącego Ambrożego námowiłá. Po pierwszym zwyciestwie ſtał potym na kazánie Augustyn iako ná wiośnny kwiat pszczołka. Wszem ci znácznym Pánu Polskim, długo ſię odwáżyć ná spowiedz nie mogł. Po złamaney raz trudności, co miesiąc, co uroczyste święto, ż łzami wesoły chodził do konfessyonału! Leci pták za ptakiem, płynie ryba za rybą, idźie *beati* zá *beati.* Náostátek przy uroczystości wszytkich Swiętych częsty tytuł *Beati, beati* ponawia Ewangelia. Iak rzecz łátwa, żebyś był świętym, uczy. Czym rzeczom cenę y w dostániu trudność dáwa. Nie trudno o drzewo w puszczy, o wodę w morzu, o gwiazdę ná niebie. Y po ubostwie dostatkiem tytułu błogosłáwionego. *Beati pauperes,* tu ć być rzecz pewna musi, co rzekę. Nic łatwiey człowiekowi, iako wniść między wszytkich Swiętych. Całego nieba sercem y głosem śpiewa y kazda litero BOGU Nayświętszemu. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus DEUS.*

Od ktorego dnia prowádźiemy miesiąc Listopad, od tego dalszą záczniemy mowę. Pierwszego dnia Nowembra wszytkich Swiętych święto! Prym u nas honor Swiętych, prym świątobliwość mieć powinná. Zaczynay miesiące, zaczynay dni, iak záczynáli wszytky Swięci. Zawstydź ſię gnuśności leniwcze, bronisz niedbalstwa, y mowisz! Dosyć mi być ostatnim w niebie, choć zá piecem. Ani zapieckowskich infimistow dom dostoyny w niebie, ani odrzuconych ostátkow cierpi. Kazdy w niebie skonáłey mądrości niebo, áni odrzuconych ostátkow cierpi. Kazdy w niebie Swięty, Prymas. Nie trzebá po dalekich tygodniach trudu á pracą wszytkich Swiętych szukáć, ná pierwszym stoią miesiącá wstępie. Tuż masz bez długiego pytánia y szukánia świątobliwość. Pytał ſię dawno S. Augustyn. *Unde beati erimus?* Iakże ſię między błogosłáwionych dostániemy? y odpowiáda. *Beata gens, cujus est Dominus DEUS eorum. Hoc ama, hoc posside, hoc cum vis habebis, hoc gratis habebis.* Kupowáć ci tytułu świętego nie trzebá, kiedy chcesz, Swiętym iesteś. *Hoc cum vis habebis.* BOGU służ iako Pánu, kochay iako Oycá. *Hoc ama, hoc posside. Hoc gratis habebis.* Bez żadnego kosztu przyczyni zi niebo. Pisano o Rzymie Kato. *Romanis in cælum salire licet.* Rzymiánom wskoczyć do niebá wolno. Chrześciáństwa to szczęście. Byle chcieli, tak im łáwo do niebá, iak do tańcá. Tańcuiąc wyskoczyć w niebo możesz. Przy mnie záwiniało ſię kilká wozow w

Krákowie ná ulicy wszytkich Swietych od W.O. Francifzkánow: powadźili śie woznice. Łaie ieden Fundatorowi Kościoła. Nie mogł sposobnieyszego mieysca upátrzyć ná dom Boży. Ledwieć nie ná drodze wszyst y Swieci. Głupcze! czegoż narzekasz? Na drodze wszy cy Swieci! patrzze! iak łatwa rzecz przyść do wszytkich Swietych. Sami droge záchodza. Abráhamowi roskázuie BOG. Badź Swiety! *Esto perfectus*! Cożczynić bedzie? *Ambula coram me.* Chodź przedemna! Naymnieyszy postepek niech bedzie z pamiecia ná obecnego wszedźie BOGA, poyść miedzy swiete, zá iedno stánie, iako poyść ná deambulácya. Ani Augustyn trudni drogi do niebá! Chceszi iuzes nie tylko w niebie, ále niebem, chodz sz niebem, zyiesz niebem. *Si vis? cælum eris. Vis esse cælum? purga de corde tuo terram.* Popisował śie ktoś przed Dawidem, że ledwo śie palcem przyłozył, az niebo stánelo. Iuźie tak dźielnych palcow strukture widźieć prorok. *Videbo cælos opera digitorum tuorum. Psal.* 8. Niebu Dawid, ta szczesciu przypátruie śie Chrześciańskiemu. Iedno palcá ruszenie wystáwić niebo może! Palcem wytykáia historycy Polscy pálce corki Zemowitá Xiazecia Mazowieckiego, zony Ernestá Xiazecia Austryi, ia kowy y włoski orzech palcem tłukłá, palcem gwozdzie wbiiáłá miásto młotka. Cnwá ebnieysza kazdego Chrześciańská palcá siłá, niebo wystawia, miedzy Swietych wynosi, ieżeli naymnieyszym poruszeniem y pracą iedynie miłosc BOGA nosi. *Videbo cælo tuos, opera digitorum tuorum.* Ian S. z kazdey strony swiátá trzy bramy do nieba, to iest do miástá wszytkich Swietych widział. *Ab oriente portæ tres, ab Aquilone portæ tres: ab austro tres, ab occasu tres.* Troista od wschodu y od zachodu, od południa y od pułnocy do niebá bramá drogemi do Troycy nayswietszey pokázuie. Z ktorykolwiek swiátá strony idźiesz, nie kołac do bram niebieskich, nie puszcza; ieżeli ná znaku, wiercu miłosci BOGA w Troycy iedynego nie niesiesz. Wiara w Oycá, Syná Ducha Swietego, iednego w trzech osobách BOGA fortę otwiera do niebá. Tego cały swiát uczyć Apostołom IEZUS kazał. *Euntes docete omnes gentes, baptisantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritu S. Qui crediderit, salvus erit.* Mamy Symbolum Atánázego Swietego. *Quicunque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat Catholicam fidem. Fides autem Catholica hæc est, ut unum DEUM in Trinitate, & Trinitatem in Unitate veneremur.* Nád konáiacym Kosciół a modlitwe wspomnie. Nie pámietay Boże á grzechy umieráiacego; lubo ábowiem zgrzeszył, przecież śie Oyca y Syná y Duchá S. niezaprzał, ále wierzył, y miał w sobie imienia Boskiego zaszczytność. Nie puszczo o głupich Pánien do niebá. Czemu? Imienia Troycy Swietey nie uszanowáły. Dwá razy tylko záwołáły. *Domine, domine aperi nobis,* ni przydały trzeci raz, *Domine.* Tak ieden z kommentatorow rozumie. Iedna z mądrych Pánien Barbara otworem niebieskie znáłázłá bramy: w zamku Oycowskim trzy okná wybić kazáłá, w ktorych codźiennie Troyce Przenayswietsza widziáłá y kochała. Kazdego dnia ráno wstáiac trzy razy ná kolána przyklekał Borgiasz, ziemie cáłował. Na pámiatke że stworzony z ziemi, że ná ziemie Syn Boży przyszedł, żeby z ziemie wyszedł swiatobliwie, á to wszytko w imie Swietey Troycy. O Ludwiku 14. Krolu Francuskim nápisał Labbe. *Affirmant oculati testes Ludovicum in lucem prodeuntem ter manus & oculos in cælum sustulisse.* Ludwik na świat wychodząc trzy rázy rece y oko podniosł w niebo: od urodzenia Troycy Swietey wzywał y o droge prosił do niebá. Nie wątpie że przed idacym Krolem Polskim Ianem z cim niebo śie nie zámykało. Przez cáłe życie do Troyce nayświetszey oboblwie nabozny, w dźień Troyce Swietey ná tron Polski, w dźień tenże ná tron wyszedł niebieski. Do inszych historykow przydáie Kromer o Władysłáwie Iagellonie. Niżeli z domu wyszedł, co dźień trzy rázy śie ná iedney nodze w koło obrocił, y dzbło iákie nátroie złámawszy ná ziemie rzucił, zá wyście niesz zeszłwe máiąc, przed ktorymby potroynych zápomniał ceremonii. Ieżeli zwyczáie krolewskie zabobonem nie chodźiły od Matki Ruskiey nauczonym, iáko czyni reflexya Bielski, ieżeli nabożenstwo troiste (iako śie napominá iym Biskupom wymawiał) iedynie ná BOGA wzgląd miało, zostawił Krol pobozny idącym po sobie wiekom piekny przykład. Niewychodź z domu, dopieroś nie wychodź z ciáłá, bez pokorney inwokácyi Troyce nayswietszey, kruszę słomki ná trzy cząstki z protestácya, że łatwiey BOG w Troycy Iedyny skruszyć cie y zniszczyć może, kazde z domu wyście, y z życia fortunnie do niebá poydźie. Ale iuż od trzech obroćmy reflexya do bram ná wszytkie cześci świátá otworzonych. Patrz? przed nikim BOG niebá niezámyka. Luboś śie ná wschodzie, lubo urodził ná zachodźie, na południe czyli na pułnoc, masz drzwi do niebá otwarte. Y do Iaśniewielmożnych y do przycmionych grubą nocą ma śie BOG iednákowo. Zewszad trzy brany. Nie iedná wszytkich drogá prowádzi do BOGA. Swoia Apostołowie, swoia Meczennicy: swoia Pan, swoia poddány; inna kupiec, inna rolnik; ten płácząc, ow wesoło; ten predzo, ow powolno, ten przez sławe, powage,

ow przez niesławe. Wszakże wszytkim łatwa do niebá drogá. Z każdey strony trzy bramy, nie ciasne fortki, bramy otwarte. *Portæ ejus non claudentur.* Nie trzebá idącym do niebieskiey Ierozolimy obchodzić dáleko, nie trzebá szukać bramy; áni kołátać, áni się cisnąc trzebá. Skąd chcesz, kiedy chcesz, wnidźiesz. Napisałbym nád niebieskiemi bramami, co od zacnego Senatora na pokoiách Królá Teodoryká Kassyodor słyszał. *Ego cum volo, amicus DEI fio.* Niedostępne ziemskich Pánow przyiáźni. Zapocić się trzebá, niżeli ná tę gorę wnidźiesz. Kiedy chcę, mam przyiaźń Boską, mam BOGA, mam wszytko z Bogiem. Poetyczna prawdá. *Facilis descensus Averni.* Łátwo spáść do piekłá. Rzekę ia, łátwiey wniść do niebá. Wiele często kosztuie niecnotá. Zá ieden taniec puł królestwá wydał Herod skoczczę. A co nád świát szácownieysza, głowę dał Ianá. Łozy nie ieden syn marnotrawny całą substáncyą ná swawole. Łáiał swoiego czásu Polskiego Páná W. X. Tomasz Młodzianowski. Co rok czterdźieści tysięcy ná wino, dwádźieścia tysięcy ná psy spendował. Zeby przyszedł do BOGA Piotr, mowi Augustyn, łodkę y sieć, uboga wdowka dałá dwá szelązki, inny dał kieliszek zimney wody, inny dobrą wolą. *Ut perveniret ad DEUM Petrus, retia & navim dimisit, vidua duo minuta dedit, pauperior calicem aquæ frigida, penitus pauper solam bonam voluntatem.* Zá inną záwołany mowi wierszyk. *Non est è terris mollis ad astra via.* Twarda, bita drogá do niebá, to łatwieysza. Miękka drogá błotem ábo piaskiem, nie pospieszna droga! Nieprzeliczoną Swiętych Pańskich wielość koło tronu Boskiego Ian S. widział. *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.* Mowcież ieszcze trudny między Swięte przystęp! dokąd y prostáctwu, *vidi turbam,* wolno, wolno dzieciom, kalekom: y spieszniey bez nog idą. *Si scandalisat te pes tuus, abscinde eum & proijce abs te.* Komusz trudno będźie? Gotowe czeka każdego mieysce w niebie. *Vado parare vobis locum.* Mowił do wszytkich nas w Apostołach IEZUS. Nic łátwiey iako poyść ná rzecz gotową. Dzwonią dzieci ná *sanctus.* Iák łátwo dźieciom dzwonić, ubiegáią się do dzwonká, tak łátwo wniść między święte. Niesłuszne ubogich wieśniakow skargi. Nie masz iako być Pánem, y do Bogá im łátwiey! Patrz prostaku! Y ná grubym płotnie, ná prostey desce maluią Swiętych. Z tego drzewá, z ktorego u ciebie toporzysko, osobá Swiętego stoi ná ołtarzu! Owszem rzedzey kitayki, atłasy, srebra, złotá święte noszą obrázy. Dawni Prusowie y Zmudź, iako Murynius podáie, pa-

lili

lili ryśie y niedźwiedzie pazury ná pogrzebách. Wierzeli, że umarli ná gorę wysoką y przykrą piąć się mieli ku dniu sądnemu, przeto dla łátwieyszego gory zwyciężenia paznogcie zwierzęce umarłym przydawáli. Nikomu ostry pazur do weścia na gorę niebieską nie pomoże. Nie szarp, nie zadźieray z nikim, złoż drapieżne pázury, spieszniey *in montem Sion* wnidźiesz. Ciż Prusowie naywyższych Kápłanow swoich nazywali Krywe Kryweito, to iest bliski nász Pan. Krzywa na bayki do Bogá, á zátym dáleka drogá. Chrześcianie prawdźiwie o Bogu mowiemy naszym. Bliski nász Pan. Z nami, w nas, nász Pan. *Nulla est natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes.* Mordowáć się długą do Bogá podrożą nie trzebá. Ná każdym mieyscu, w każdym stanie, w każdey zábáwie mieć możesz Bogá, możesz zarobić na tytuł weścia między Swiętych.

Uważcież, iaki wstyd! iaki zal drzeć serce będźie! ieżeli do tak łátwey między wszytkie Swięte liczby złości komu nie pozwoli! Iest iakaś w żalu folga, trudność w dostąpieniu fortuny, máiąc w ręku szczęście, á utracić; szkoda, na ktorą nie płakać, ále ryczeć cáłą wiecznością potępieńcy będą. Do ktorychże regestru życie nas pisze? czyli do przeyrzánych na płacz wieczny? *Ibi erit fletus & stridor dentium.* Czyli do wybranych ná radości bez końca? *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Narzeka na głupstwo czeste Augustyn. Chcemy cieszyć się z wszytkiemi Swiętemi, niechcemy poyść drogą iednego Swiętego. Nie dawno Infantowi Krola Hiszpańskiego po Chrzcie dano imię. Wszyscy Swięci. Niewinność dźiecinna wszytkich Swiętych miłość. Nie widzą w duszy moiey, coby kocháli, widzą na coby, gdyby można w niebie, płakáli. Władysławowi Iagellonowi Krolowi Polskiemu dał Pan Bog Syna w wigilią wszytkich Swiętych po imieniu Oycowskim nazwánego, Władysław. Cosz rozumiecie? iakie nádźieie? iakie proroctwá wnioszuiących? wszytkie fortuny, wszytkie zwycięstwá od wszytkich Swiętych przypotiła dźiecięciu publiczna gratulácya. Bieł: Cosz nam dźisieysza obiecuie uroczystość? pomoc na sądźie Boskim? czyli słuszne kwerele, że w gębie wszytkich Swiętych, nic w życiu z Swiętych nie nosiemy! Niewiem, czyli nie ieden Xawier! o ktorym w Litaniach od siebie złożonych napisał Biskup Chileński Kasper de Villaroel. *In quo uno Sanctorum omnium merita veneramur.* Złotey pámięci W. X. Mikołay Łancycy S. I. widział na łonie Syná Bożego otwartą xięgę, ná xiedze złotemi literami napisane słowa. Swięty Mikołay Łancycki. O gdyby się godźiło do

 Iezu-

Iezuſowey zayrzeć Xiegi! Imiona zapiſaneſz tam naſze? Piszcie ſię iákiemi chcecie tytułámi! Iáśnie Wielmożny, Wielmożny &c. &c. nie popiſzecie ſię, ieżeli wam Bog nie przypiſze. Swięty. Nie czytacie na żadnym obrazie nayiaśnieyſzy Krol, Leopold: tylko S. Stefan Krol, S. Karol Ceſarz. Słońce gwiazdy, tytuł Swięty naywiększe gaśi denominacye. O wſzyscy Swięci do tak ſzácownego przynieście wſzytkich nas przezwiská! Bonifacyuſz zaczął naprzod w zakonie Benedyktyńskim Opat świętego wſzytkich Swiętych, potym zoſtawſzy Papieżem ná świat cały. Bądź każdy z nas Bonifacyuſzem, cokolwiek czyniemy, czyńmy dobrocią wyśmienitą, á w duży należcy wſzytkiy SS. uroczyſtnią. Makary ſtarzec S. Opat nawiedza po głębokiey puſtyni Klaſztory, do ſwoich po wizycie powroci braci, rzewliwie zapłácze. *Vidi Monachos Sanctos, ſed ego Monachus non ſum!* Widziałem Swiętych! coſz? ia nie święty! Nawiedźmy Swiętych Bożych w niebie. Tu Anieli, tu Prorocy! tu Apoſtołowie, tu Męczennicy, tu Wyznawcy, tu ziomkowie, tu znáiomi naſi wołáią ſłáwią Bogu Alleluia. Nawiedźmyſz potym ſumnienia naſze!, co z pokory Makary, z ſłuszności zawołać muſiemy! Widziałem Swiętych Boskich, álem ia nie święty, álem ia grzeſznik przeklęty! Kedyż Anielska niewinność? kędy wſtyd panieński? kędy powagá Prorokow y prawda u kłamcy? kędy zárliwość Apoſtolſka w oziembłym Chrześcianinie? kędy cierpliwość Męczennikow? wiara Wyznawcow? *Vidi Sanctos, ſed ego non ſum ſanctus!* O cnoto moia! o świątobliwości moia! nie maſz mieyſca między Swiętemi! Y o tobie podobno Ian S. piſze, co zoſtawił o Aniołach z nieba zepchniętych. *Neque locus inventus eſt eorum amplius in caelis!* Chorego Maſtrylla Iezuitę nawiedzi S. Franciſzek Xawier z gromadną wybranych Bożych kompanią. Pyta ſię chory. Oycze moy Xawierze, coſz to za goſci z tobą widzę? Wypogodzoną twarzą choremu odpowie Franciſzek. Życzliwi twoi przyiaciele z nieba, pilno chorobę twoię zalecaią Boskiemu Maieſtatowi. Swięty Xawierze! mamże ia między Swiętemi iednego przynamniey przyiaciela? Czym życie Swiętym kochanego człowieka, ktore czyni podobnym. Fundament gruntowney przyiaźni, rowność. Ach mnie! pobniżyłże błoto do złota, ciernie do rozy! niżeli ia do ktorego z Swiętych! Albożći, ktorych imiona noſiemy, ſprawom życzliwi naſzym? Gniewaią ſię, że imiona Swiętych noſiemy, życie przeklętych! Słucháymy rady Iezuſowey. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Czyńcie ſobie przyiacioł z mammony nieſprawiedliwości. Nie kupi u *Swiętych* przyiaźni złoto, nie zniewoli urodá, nie zwábi honor. Cnotá! cnotá! niebieskiey życzliwości źrzodło.

Barbara Langá Polka (iako w żywocie czytamy) Swiętych Bożych czciłá, poſtámi, modlitwą, Kommunią, czytaniem żywotow, á co naywiększa, náśladowaniem, cierpliwością, przeciw małą łatwych ná co chciałá Swiętych, iako w ſwoich lubo w cudzych potrzebách. Podobnym nabożeńſtwem przyiacielskie Swiętych Boskich zaſługuymy życzliwości. *Poſſumus nos quoque eſſe, quod Sancti ſunt, ſi facimus quod fecere ipſi. Chryſoſt.* Wzywaymy często, wyrażaymy codźiennie, náśláduymy nieuſtánnie, wypełniaymy święte imiona rownym życiem, przy tak gęſtey wſzytkich Swiętych przyczynie, przy nieprzepłáney przewodniczym przykładem drodze, nowym argumentem wyprobuiemy, że nic łátwiey, iako żebyś wſzedł między wſzytkich Swiętych. Wnidziemyż! *O ire! o pervenire!*

KAZANIE.
NA DZIEN ZADUSZNY

Tuba mirum ſpargens ſonum
Per ſepulchra regionum.
Coget omnes ante thronum.

Trąbá głoſy ſiejąc cudne
Groby krain wzbudźi ludne.
Wſzytkich przed tron przymuśi.

DUſz czyſcowych ſprawę, czyli naſze nie miłośierdzia do ſądu Bożego głos ſtraszny przywołuie? *Coget omnes ante thronum.* Do naſzych uſzu, do náſzych! Michałowá przedziera ſię trąbá, nátrząsa ſtráchy, żeby zmiękczyłá do żalu, wzruſzyłá do kondolencyi, nánowiłá do pomocy. Takćśmy w nabożeńſtwie zá duſze Czyſcowe oſpáli, trąby oſtátniego ſądu potrzebá, żeby pogrzebáne obudźiłá miłośierdźie! Przypominaią codźienne wieczory umárłych, kiedy po koſciołach dzwonią *de profundis*. Przypominaią co roczne wtorego dnia Liſtopada Uroczyſtości. Coż mocniey ſię [illegible] należcy pamięć umarłych. Prawdziwie dzień Zaduszny nazywamy wſpominaniem wiernych umarłych. *Commemoratio fidelium defunctorum.* Tylko dziś wſpominamy, na dalſze dni całe zapominamy! O miłości! miłości dziecińskie, przyiacielskie, iak łatwo ſtydniecie! gaśniecie! Nie tak kochać umarłych mamy, woła Auguſtyn, iako człowiek báńkietuiący kocha drozdy albo kwiczoły. Kochá ptaká, żeby nie był, żeby go zgubił. *Non ſic debemus amare*

amare homines, quomodo audimus guloſos dicere. Amo turdos. Quaeris quare? ut occidat, & conſumat. Amare ſe dicit ad hoc, ut non ſint, ut perimat. Właściwy miłości naſzey ku umarłym opis. Kochamy nieboſzczykow, *ut non ſint*, żebyśmy y pámięć powinną wygubili. Głośniey ná Mſzách załobnych Kápłáni ſpiewáią, *Requieſcant in pace.* Ná co? żeby záſypiáiące życzliwości do ſerdecznego budźili Amen. O żale! nienabożne letargi głoſu nie czu ą ludźkiego, chybá ſtraſzna ſądu Boſkiego trąbá ocuci. *Coget omnes ante thronum.* Rozumiećby dáley, co brzmiące ná dźień Zaduſzny przynoſzą trąby. Duſz czyſcowych ſpráwę proteſtuią. Sądzić ſię będą Oycowie z niewdzięcznemi dziećmi, przyiaciele z przyiaciołámi, máietni nieboſzczykowie z ſukceſſorámi, cáły Czyśćiec z Opiekunámi, Teſtámentarze z Exekutorámi. Tyſiąc gniewow godny Zbigniew Syn Włádyſłáwá Hermána Monarchy Polſkiego; po śmierći Oycowſkiey ſpiewáć weſoło, gráć huczno każe y ſkacze. Potępiáli ſzalone rádości rozumni; mowili. To ſię ten BOGA, y ſtráſznych ſądow boi? Dźieci! Bracia! Krewni! przyiaciele! Oycowie wáśi, bracia wáśi, życzliwi wáśi, w czyſcowych uſycháią teſknicách y prágnieniach widzenia BOGA! wy w zoſtáwioney fortunie ſwawolnie ſię rozli! oni płączą, wy roſkoſznie pląſacie, ná zmarłych dobrodźieiow nie pámietni, to wy na BOGA y ná ſądy iego pámiętacie? *Coget omnes ante thronum.* Rad wyſzedł z grobu Piotrowin ná głos Paſterſki, rad ſtawał przed ſądem Boleſłáwá. O iak zárliwie łáiał łákomſtwo Synowcow, że nieſłuſznie wydźieráli dobrá kościołowi za ſłuſzną zapłátę puſzczone. Po żadnych trybunalſkich, grodzkich, ratuſznych izbach nie zmieściłyby ſię duſze czyſcowe, gdyby ukrzywdzonym od ſukceſſorow BOG pozwolił pobráć ciáłá z grobow. O iak iáśnie! iak gorąco! zá ſpráwą mowiłyby ſwoią cáłe w ogniu czyſcowym! Dogrzałyby nieſpráwiedliwym praw ſwoich poſſeſorom! Dyſſymuluią cierpliwie, rzeką ogniſto ná ſądźie Bożym. Wiecie co to ſą teſtámentá? ſą pozwy od duſz czyſcowych ná ſąd. *Judicium conſcriptum.* Zápiſana relácya w Xięgach trybunáłu Boſkiego. *Liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur.* Wiem ieſzcze, czemu przy dniu zaduſznym ſądy trąbą ogłáſza. Znać daie, że bez ſądu, ábo rzadko, ábo nigdy teſtámentowe nie chodzą exekucye, to ieſt zbáwienne duſz czyſcowych pomocy, á czeſto od nieſłuſznych dekretow z appellacyą do Sędziego BOGA. Cud! zupełnie y w pokoiu teſtament exekwowány. Kazimierz IV ſczodrym teſtamentem krolewską fortunę dyſponował za duſzę miedzy kościoły, za

liczne

liczne záſługi, miedzy życzliwe przyiacioły. Nie podobáłá ſię niektorym Polſkim Panom dyſpozycya, u ſukceſſora na tron Ludwika wymogli, żeby ná publicznym zieździe Kazimierzowſki rozſądził teſtáment, dla przyzącego podeyrzany, dla alienacyi dobr wielu, rzeczypoſpolity ſzkodliwy, dla niepozwolenia Senátorow nie ważny. Nie ſkaſſowany, ále tak okrzeſany, że ledwo nie proſty pniak zoſtał bez gáłęzi y liścia. Bielſki. Na podobne reflexye, ná okrutnieyſze circumcyzye o iak czeſte teſtámentá u ſukceſſorow y exekutorow przychodzą! że ſię iuż nie dźiwuię, czemu Kápituſzow index za iedno pokázuie. *Teſtamentarius.* Teſtamentarz. *ſecundò* Rycerz. Ieſt czego powinſzować Władyſławowi Iagellonowi. Umierá ſię trudne do exekucyi dyſpozycye zoſtáwił Władyſłáwowi Synowi. Wypełnił bez odwłoki do literki. Mruczeli ná exekucyą malkontenci. U Władyſławá iedna wſzytkim obiekcyom odpowiedź. Nie godźi ſię woli Oycowſkiey odſtępowáć! iakżebym mu ná ſądźie Boſkim odpowiedział! W krolewſkie poyſcby ſlády wſzytkim, umarłych dyſpozycyi Exekutorom! Nie godzi ſię woli Oycowſkiey, braterſkiey, nieboſzczykowſkiey odſtąpić! Odſtępuiecie? pátrzcie! iak ſzkáradnym wyſtępkiem ná ſtraſzny ſąd Boży zbliżacie! Coż Sędźiemu Bogu odpowiecie? Z dniem Zaduſznym ſąd Boſki: żebyś ſię nauczył, o czym mowić będę. Zeć tuſz wiśi dekret ſurowy nád temi, ktorzy powinne umarłych duſzom uczynności y miłoſierdzia, ábo nieſpráwiedliwą przewłoką záwieſzaią, ábo w niepamięć zarzucaią nie miłoſierni. *Tuba mirum ſpargens ſonum, coget omnes ante thronum.* Głos trąby y nowiącego niech brzmi Sędźiemu żywych y umarłych ná ſławę nieśmiertelną.

Iak w ziemſkich, tak y w niebieſkich trybunałach, iedne ſprawy w leniwym, w prędkim drugie regeſtrze chodzą. Znoſi niektore złości długą BOG cierpliwością, niektore iak tylko obaczy, karze. Nie każdy bije piorun, czeſty má doyć, że powietrze rozędrze, hukiem człowieká poſtraszy. W polſkim trybunale ſpieſzny obiecnie ſobie dekret, kto w piſze ſpráwę w regeſtr ábo *Illuſtriſſimorum Judicum*, ábo w taktowy, ábo w *incarceratorum* y tam w inne. Máią duſze czyſcowe ſłuſzny u BOGA reſpekt, máią wolne do wpiſu nieodwłoczne regeſtra. Uſtawiczne pacierze wzdycháią: *Domine ad adjuvandum me feſtina.* Dźień Zaduſzny ieſzcze w dzień wſzytkich Swiętych żałobne záczyna nabożeńſtwo ná Nieſzporach. Coż to ieſt? oto w regeſtr *Illmorum Sanctiſſimorumq; Judicum: fulgebunt juſti ſicut*

ſol

Sol; w regeſtr Nayświętſzych y Nayświetnieyſzych Sędziow ſpráwę wpiſuią ſwoię. Wſzák dawno JEZUS Swiętych ſwoich wybrał Deputatámi ná ſąd świátá cáłego generalny. *Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim judicantes duodecim tribus Iſrael.* Wpiſuią w regeſtr táktowy proteſtácyą ſwoię duſze Swięte. Azaſz ſerdecznego nie ſłyſzycie wzdychánia? *Miſeremini mei! miſeremini mei ſaltem vos amici mei! quia manus Domini tetigit me.* Zmiłuycie ſię przynaymniey przyiaciele! O tyrannowie! o okrutnicy! o dzieci ná ſerce Sępowie! Ręka Boska dotchnęłá ſię mnie! Ach dotyka y ludzka? owſzem z obu racz bije! kiedy niewłyſzona rozrywa ná inſze pożytki, co umieráiących dyſpozycye za duſze ſwoie ná koscioły, ná ſzpitale, ná fundacye náznaczyłá! Ze ſpráwá czyſcowych więzniow w regeſtrze *Incarceratorum*, ktoſz nie widzi? Cięſzkie więzienie, Czyſciec. Naynieſnodliwſze kordygardy, nayſtroſzſze káturze, naygłębſze wieże, nayokrutnieyſze doły pieſzczonemi páłacámi, ieżli z Czyſcowym porownaſz więzieniem. Dla BOGA! niewchodzmy w práwo z duſzámi świętemi, ułatwiaćby trudności, wypłacać zádłużone umárłym dyſpozycye! oddawać ochotnie, co teſtamenta roskázuią. Ani ſię nie bierzmy ná kompromiſy. Obietnicá ratunku, nowe okrucieńſtwo, nie rátunek. Właśnieć mi podźiękuieſz? ty umieraſz? á iáć obiecuię, nie ſprowadzam Doktorá. Zabiia nieprzyiaciel przyiacielá, á ia nie składam od śmiertelnego zámáchu, ále dobroczynną przyſięgą zaſłonę! *Venit hora, & nunc eſt.* Przyſzłá godziná, każda táka ieſt, ocieray łzy płaczących, podaway rękę leżących, targay więzy skrępowánych, otwieray bramę zamknioną do niebá, coś winien z teſtamentu, z miłości, z przyiaźni, odday, inaczey pozywáią cię przed ſąd Boski duſze ukrzywdzone. W prędkich regeſtrach ſpráwá, wiſi nád winną głową miecz niedáleki, wiſi dekret ſurowy. Ná ſądach ludzkich często duſze przegrywáią święte. Złá ſię mizerni Iobowie nad ſobą. *Cauſa tua quaſi impii judicata.* Patrz! iak teſtament na *pia legata* iáko bezbożny kaſſuią, dyſpozycye oſtátnie legowane ná BOGA, przyſądzaią ludziom. Ani przegraiąc áni w dylacie poydą u BOGA duſze święte! Proteſtuią ſię z Iobem ná wygrawáiących wykrętnie. Sprawá moia iáko niezbożna potępiona! gotuy ſię na prędki ſąd do BOGA. *Cauſa tanquam impii judicata eſt! cauſam judiciumque recipies!* Podobną exklámacyą czyni Auguſtyn S. O zyski z ukrzywdzonych teſtámentow ſzkodliwe! Rzucaſz ſię ná umárłych dyſpozycye, rzucaſz na ſiebie. Iużeś pozwany, iuż oſądzony! *O lucra damnoſa!* *Quid*

Quid rapias vides, à quo rapiaris non vides? Præda illa, quam vis rapere, in muſcipula eſt. Tenes, & teneris? Słyſzy Ian S. wołáiące z pod ołtarza duſze wielkim głoſem o prędką pomſtę do BOGA. Swięty y ſpráwiedliwy Boże pokiſz ſierocinskiey nie ſądziſz ſprawy? pokiſz krew niewinnych zarłoczne złopać będą beſtye? *Uſquequo Domine Sanctus & Verus non judicas? & non vindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitant in terra? Apoc. 6.* Pocieſzono od tronu płacze grobowe. Poczekaycie troſzynkę, niedaleka nieprzyiacioł waſzych kárá. *Dictum eſt illis, ut requieſcerent adhuc modicum.* Zoſtała po umarłych fortuná, krwáwa to nieboſzczykow pracá, niemiłoſierni Kátylinowie krew nie Rzymskich, ále niebieskich piiecie dźiedźicow, wyſyſacie dowcipnemi wykrętámi ná ſwoie żyły deſtynowáną świętym legacyom ſubſtancyą, tylko nadſtawcie uchá do kościelnych y cmentarzowych grobow, wołáią ukrzywdzone duſze o dekret. Spráwiedliwy Sędzia prędką záwieſza karę, ieżeli ſpráwy nie iednácie. *Modicum tempus.* Na okrutnych zapaláczow, ſtodoł, dworow, miaſt gorące po grodách, po ratuſzach ſądy. Często nie czekáią dalſzych dekretow pogorzelcy, ieżeli znaydą podpaláczá, w ſwoy ogień wrzucáią. Gaſić mamy czyſcowe ognie miłoſiernemi łzámi, poddymámy płomienie okrutnicy, kiedy umykamy nabożnego wzdychánia, rąbiemy *tabulas teſtamenti*, tablice teſtamentowe, ná zágrzánie własnych drzączek, ſtraſznieyſzy piec podpalamy. Ták! goręcey dopala świętym duſzom oziębłość naſza w ratowaniu, niżeli ognie czyſcowe! Za tak okrutne podniety, boy ſię prędkim dekretem podobnych, ieżeli nie piekielnych pożarow. Czytá po Mszach rekwialnych lekcya. *Sancta & ſalubris eſt cogitatio, orare pro defunctis. 2. Mach. 1.* Swięta y zdrowa myśl ieſt, modlić ſię za umarłych. Obádwá krotko rozbierzmy *adjectiva*. Swięta rzecz, modlitwá za czyſciec. Czyni Swiętemi miłoſierdźie nád duſzámi czyſcowemi. Przetoć záraz po wſzytkich Swiętych dźień zaduſzny. Y duſze cierpiących, y duſze modlących tuſz przy Swiętych. Zaglądaſz do Czyſca okiem miłoſiernym, záglądaſz do nieba. Otwiera ſobie do BOGA, kto duſzom bramę Swiętym ná wolność Synow Boskich. Przetoć áni wody, áni ſłucháiących Xiądz błogoſłáwi ná mſzy żáłobney! Uſługa duſzom Czyſcowym, zá obſitą ſtánie beatyfikácyą. Błogoſłáwiona, ále y zdrowa rzecz, uczynność ochotna duſzom w czyſcu. Toć niemiłoſierny niebeſpiecznie choruie, weſtchnąć, oddychnąć, zá święte niewolniki, ręką ruſzyć, áni gadać nie może, toć śmierć y ſąd nie daleko. Poznał, co mowię, Poznan, roku

roku 1515. Przyiedźie do Poznánia dnia pierwszego Listopádá, urzędem y fortuną znaczny, wolnym życiem znacznieyszy Stryikowski. W kościele Chrześciańskim uroczystość wszytkich Swiętych, u Stryikowskiego w kámienicy wszytkich pi anie y tancow. Y dzień zadußny nieskromnieyszy. Po krotkim snie znowu do kieliszkow, znowu do tancow. A żeby pokazał, że o dniu nie zapomniał, do tańca śpiewác y grać skoczno *requiem æternam* kaze. Day Boże! żeby tak ciężko rozbiegáney swawoli do *requiem æternam* przyszło, nie do kołá ná wieczną kaźń obrotnego! Płoche z nabożeństwá założonego zárty, patrzcie! iak straszna pomstę Boska pospieszyły! Ledwo co tekwialny taniec zaczął, ná ostry noż chłopcá przechodzącego napadł, serce przebił, prędzey, niżeli iaka przysc pomoc mogła, z wielkim zgrzytem przez otworzoną w sercu brámę ootzeinych złości duszę wypchnął. Zártuieß z dyspozycyi rodzicielskich, bráterskich, wysmiewaß poczynione przy śmierci nabożeństwá? boy się o głowę, prędzey niżeli piorun, sprawiedliwy dekret spadnie. *Tu ne lude Deos, sed frogum iura piorunum!* Straszanie grozi Augustyn S. *Forte rides, quia pecuniam (mortui) rapis? Ride, ride! & contemne: veniet, qui exigat!* Smu sie śmiu z nieboszczykowskich dyspozycyi, przyidźie, á nie odwłocznie przyidźie, co sie zá krzywdę dusz Swiętych uymie. Zártobliwy Biskup Łucki Achácy Grochowski wesoło pytał. Pozostałych fortun zwłaszcza po duchownych ktoß naypewnieyszy dziedzic? Rozumiem, mowił, że dway Swięci. (Bogćiby dał, żeby Swięci!) Ktorzyß? *Primus & Felicianus*. Kto pierwszy zárwie, to szczęśliwy. Nie zárt, ále prawda, co rzekę. Pierwszy nieszczęśliwy! kto przez szkodę umarłych, przez krzywdę żywych, umarłe zbiory dźiedziczy. Ubiegaiß się niesłusznemi drogámi do nieboszczykowskich fortun, ubiegáią sie słusznemi ścieszkámi do krzywdzącego dusze czyscowe łotne kaźni y niefortuny. Kołacą do drzwi domowych, to w dźień, to w nocy, chodzą y po pokoiach ubodzy z Czyscá Łazárzowie. Prawdziwie ubodzy! Prawda, tych ubogich iest krolestwo niebieskie. Coż? do prędszego nieba oſiągnienia, áni wyprośić, áni zárobić pomocy mogą. Iedney cieleba okruszyny zgłodniałym załuieß okrutny synu, mężu, ábo żono. Nuże! żeby y ná okrutne skąpstwá wasze spieszny nie wypadł dekret. *Stulte hac nocte repetent animam tuam à te?* Głupcże tey nocy niemiłosierną duszę, z rozsypánego cudzą sukcessyą cielská śmierć wydrze. Niewinnych Danielow *viros desideriorum* do okrutney iámy między Lwy spychacie, pieczętuiecie

tuiecie, szelągá Boże zachoway dobyć ná iałmużnę w dźień zaduszny, z szkátuły ábo workow popieczętowanych. Wyzwoli ukocnánych Danielow miłosierdźie Boskie: boy sie przyczyną czyscowego więzienia, ciebie sroższego Lwa pazur czeka! *Iubente rege adducti sunt qui accusaverant Danielem* y bez długich inkwizycyi *in lacum leonum missi sunt ipsi, & filii, & uxores eorum. Dan: 5.* Sługo ábo zły samśiedźie, zá ć winien pozostał nieboszczyk, przedłużonym kátuieß czyscem, y co za dusze napisał swoie, mażeß, patrz? rychło Krol sprawiedliwy, BOG, po większe swoie do ciebie długi posle y ieżeli momentem nie oddaß, do prędkiego więzienia wtrąci. *In potestate nostra positum est*, mowi Augustyn *qualiter in die iudicii, iudicemur. Timeamus illud, quod Dominus in Evangelio dicit. Serve male omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me, nonne oportuit & te misereri conservo tuo, sicut & ego tui misertus sum.* Skáżą sie sami brácia Iozefowi, że słusznie to niedostátki, to więzienia, to boiaźni śmierci nad swoie spodźiewánie prędzey y cięzey cierpią, żebrzącego miłosierdźia Iozefa nie słucháli, w stáre wtrącili studnisko, ktore hoynemi łzámi płácząc pełnił Pátryárchá. Wołáią codźień, wołáią rzewliwiey z studni czysczowey brácia naśi, Iozefowie naśi o miłosierdzie, oko od czyscá, rękę od iałmużny, serce od politowánia, usta od modlitwy odwracacie? gotuie sprawiedliwość Boska sąśiedzkie nieprzyiáźni, braterskie niezgody, gotuie głody, prześladowánia, ktoreby pokwápioną pomstą dźikie nieludzkości nád duszámi czyscowemi karały. *Iudicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam.* Sąd bez miłosierdzia wisi nád niemiłosiernym! Coż to sąd bez miłosierdzia? Tłumaczy Augustyn S. Nie karze BOG zaraz, kiedyś przewinił, długo grozi, długo przestrzega, długo cierpi y dyssymuluie. W sądźie więcey łaskáwości, niżeli surowośći. Nie chce karáć, kto sie długo zamierza tylko. Pozwala czasu, żebys popráwił błędu, żebyś przeprosił obráżonego. Nie czyni podobney karánia dylacyi BOG nád niemiłosiernym. Większe możeß bys okrucieństwo, iako nád czyscowemi pástwić sie duszami? Oycá synu, Corko matkę, bracie brátá, przyiacielu przyiaciela cierpiących dobrodźieiow sieczeß, kátuieß! nie odwłoczney wyglądáy kary! *Iudicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam!* Płacąc ná częste y ciężkie áfflikcye Polacy za Kazimierzá wtorego, obawiáli sie cięższych á sproszniejszych, więc ná przeiednánie Boskiego maiestátu ná Seymie Łęczyckim ostry uczynili dekret ná niesprawiedliwych cudzey fortuny Possessorow

ſorow, lubo po żywych, lubo po umarłych. Wypiſnie ſąd Polski, od Papieża Alexandra III potwierdzony, Długoſz roku 1180. Co poſtánowiły wſzytkie ſtany w Senácie; tamże, Biskupi, Arcybiskupi uroczyście przybráni, w infułách z paſtorałámi publikowali w ten ſpoſob: Ktokolwiek wieśniákowi żywność ábo rzecz iáką wydrze, wydrzeć każe, niech będźie przeklęty! Ktokolwiek pod pretextem publiczney potrzeby (wyiąwſzy, gdyby kto znáć dawał o nieprzyiacielu ciągnącym do Oyczyzny) konia, ábo bydlę iákie ná podwody bráć będzie, ábo każe, niech będźie przeklęty! Ktokolwiek po zmarłych duchownych dobrá pozoſtałe rozrywáć, rozrywaczow bronić, przechowywáć, ſprzyiáć będźie, niech będźie przeklęty! Na to Pánowie, Xiążętá, y lud wſzytek odpowiadał. Amen, amen, amen! Dla BOGA! czyli podobnych przeklęctw duſze czyſcowe ná ſwoich ſzarpaczow od BOGA nie wymogły? Niebożątko z świátá wychodząc ná ſwoy pośiłek, Boży obiad dla kilku według możności ubogich zaſtáwić kazał, żywność nágotowáną zebráctwu czyſcowemu wydźierasz, żebyś próżnoſtráwow abo pſow nakarmił. Czyli iuż po obłokách, ukuty piorun nad głową twoią nie mruczy? Niech będźie przeklęty! Koniká abo wołku zá duſzę ſwoię Oyciec, brat odkazał, wino do kościołá, ſzatę ná ołtarz, ty z koniem do włáſney ſtayni, z wołem do pługu, z winem do piwnice domowey, z ſuknią ná dźieci. Máć kośćioł dosyć ornátow, nie ma ſzpital co oráć, wſzyſcy orzą ná Xiędza y Lazárety! Choruie czeſto, będźie wino ná lekarſtwo! Ach łákomcze! ach nieſłuſzny ſpráwiedliwych dyſpozycyi rozrywaczu, krzyczą ná ciebie, nie daleko podobno, ukrzywdzeni. Niech będzie przeklęty! Pierwſzy dopadłeś fortuny umarłego Xiędzá, lubo kogożkolwiek, dopadłeś teſtámentu, z pieniędzmi do głębokiey ſzkátuły, idźieſz z teſtámentem do głębſzey; zkomponuieſz teſtáment, y nietylko pieniędzy nie pokażeſz, ále napiſzeſz długi. Dziwuią ſię, co czytáią. Skąd co záczą́ć nie wiedzą. Toś wygrał? nie tryumfuy! ieżeli cię od ludzkich ſądow niewiádomość obroni, u BOGA tym ſpieſznieyſzy ſurowy dekret, krzywdá duſz czyſcowych wyżebrze. Iuż ſnáć w trybunale Boskim dekretuią. Niech będźie przeklęty! Ani zwieſz, kiedy świecę ná ciebie rzucą, w kośćielne zádzwonią Zygmunty, żeby naprzykład náſtępuiącym wiekom ſzerzey ſię rozeſzłá ſławá. Ze bliski ſąd wiſi nád temi, ktorzy ná duſze czyſcowe nie miłośierni, powinną uczynność zwłoczą, nabożeńſtwá rzucáią. Iuż na ták okrutne akcye, ſtraſzna trąbá woła. *Tuba mirum ſpargens ſonum*, iuż przed tron Sędźiego BOGA pozywa. *Coget omnes ante thronum.* Coſz nas czeka!

ná ſąd ſurowy, czyli ná łaskáwy reſpekt nabożeńſtwá prácuią naſze? Północne ſny pobudźiły nas y, żebyśmy ſpieſznicy officioſi przy żałobnym *ad functorum officium* nieoſpała ku duſzom czyſcowym miłość proteſtowali, coſz rozumiecie? za noc modlitwie żałobney poświęconą dnia wyglądáć od BOGA z pogodnym promieniem, czyli poſępnego obłoku z mſciwym piorunem mamy! Niebiie ſpieſzny ſtraſznego ſądu grzmot ná głowy dla pomocy czyſca BOGU pokorne. Poprzedzonym ſądem ſami uczynności roſtrząſnimy naſze. W dawney Litwie każda familia miałá w láſach oſobne ogniská, na ktorych palili trupy z końmi, z łukiem, z ſzáblą, z ſzátámi co lepſzemi. Przy ogniskach ſtawiali ſtoliki z potráwámi y miodem: rozumieli, że duſze ſpalonych w nocy przychodziły, iadły, piły. To czyniąc żyiący prędkiego od BOGA miłośierdzia wyglądali. To pogánie! Coſz ſtawiamy o lepſzą chrześciánie? Szláchetne familie! mieyskie kámienice, proſtſze domy iakąż ceremonią umarłych Oycow, Dziadom, Pradziádow pámięć ſzánuiecie? Nie palcie bydła, ábo ſzat droższych? grobow potráwami y trunkámi nie zaſtawiaycie. Co komu fortuná domowá pozwala, częścią kośćiołom, częścią udziel zycie ſzpitalom: o chleb Anielski, o KREW IEZUSOWA przez KREW IEZUSOWA proſzą. Mſze, kommunie nabożne, zdrowie duſzom w Czyſcu choruiącym, żyiącym miłośierdźie Boskie. O gdyby więcey przykłádow! iaki w żywocie Elżbiety Sieniawskiey Marſzałkowy Koronney czytam. Mátki ſwoiey Woiewodziny Rawskiey w Płocku u W. O. Dominikánow w domowey káplicy ciało grzebie, nowym pogrzebu obyczaiem! Záproſiłá, co tylko być w dalekiey okolicy mogło, Kápłánow do ołtarza, ubogich do pacierza, do ſpowiedźi, do kommunii, do iałmużny: każdy żebrak wziął czerwony złoty. Przez kilka dni ſamá gotowałá niezliczone uboſtwo do ſpowiedzi, do kommunii, żywiłá wygodnie, umywałá nogi pokornie, uczyłá nabożeńſtwá żarliwie. Przyſzedł dźień pogrzebu, pierwſza z dźiećmi do konfeſſyonału, pierwſza do ſtołu Chryſtuſowego, pierwſza do długiey modlitwy po kommunii. Za nią gromadne ubogich woysko z táką skromnośćią, w iáką ſię tylko człowiek przybráć może. Nie widánym przy żałobnych áktách nabożeńſtwem lud zbudowany, y oni do ſpowiedźi, y oni rzucili ſię do kommunii, zwłáſzcza Pánie znácznieyſze. To to pogrzeby! to pámiątki coroczne umarłych! Tym ſpoſobem y duſzom y ſobie błagamy BOGA. Nie pomożeſz áni umarłych, áni twoiey ſpráwie, że gruby kir ná rámię, ſurowe ná głowę zarzuciſz płotno, ieżeli grubſza

ná

ná duszy grzechem BOGU umorzoney żałobá! Zal się Boże! piękniey u nas w dzień zaduszny stárych Kurlandow y Prusow uchodzą żałobne obchody. Iako pisze Mątyniusz, w Miesiącu Październiku, á czásem w każde święto pámiątkę umarłych Oycow, Matek, Krewnych obchodzili. Iakaż ceremonia? Długo ná grobách płáczliwie śpiewali, zmárłego godności, zásługi chwalebnie wyliczali. Cóż dáley? O niestatku ludzki w pobożności! acz oni, co y dáley czynili, między pierwsze liczeli nabożeństwá. Z kościołá wychodzili prosto do karczmy, dostátnie stypy iedli, pili, iedli bez nożow, z każdey potrawy część iáką rzucáli pod stoł, kto życzliwy umarłemu, y piwá kufel wylewał. Uczęstowaliście dusze Oycow y Mátek! Zal mi was Swięte y u Chrześcian dusze! ledwo nie w rowną ze psy kommizeracyą idźiecie! Y owszem! czego nie iedna Ieymość dla ukocháney nie łoży psiny, ieżeli stęká? Przyidź zebraku? proś na dusze umarłych Rodźicow, miásto iáłmużny w ręce, weźmiesz po uszach, á ieżeli długo wymusisz co prośbą, iak psu z gniewem wyrzuci! Przecież w śmieciach pogáńskich znayduię perłę! Do karczmy z kościołá nie prowádzę nikogo. Opiłego to mięsopustu szalone obyczáie, nie dnia Zadusznego. Acz czymże dziśiay rożne pogrzeby od trzech dni zapisanych? Wspominać zasługi, wyliczać cnoty, chwalić prace dla BOGA, dla bliźniego, y chwalonym y chwalącym przed niebem zbáwienna. Bez nożow ná żałobny chleb rádzę. Nie kraycie, nie tnicie się, darujcie wzáiemne urazy, dla porátowánia dusz czyścowych. Miłość nieprzyiacielá, poiednánie ostrych gniewow, wdźięczna BOGU zá dusze ofiárá. Sądźili nie odwłocznie Prusowie, kogo ná Październikowym nabożeństwie za umarłych nie widźieli. Nie wstáiesz z wstaiącemi ná nocne Wigilie, nie modlisz z modlącemi za dusze czyścowe, rozumiesz, że sądu uydźiesz? Iakom wczorá námienił S. Xawier raz nawiedźił chorego Mistyta z duszami niebieskiemi, drugi raz z czyścowemi; pochodnie piastowały zapalone w ręku. Pytał się zwyczaynym sobie imieniem Xawierá chory. Swięty Oycze, cóż to zá dusze? podobno czyścowe, pomocy od mnie proszą? Zgadłeś! przyiaciele to twoi, nád boleiącym boleią, że pociechy od ciebie nie odbierá(ią). Ofiáruię, co cierpię, o msze Swięte u Xięży, o koronki y modlitwy u bráci, o iáłmużnę postáram się u znaiomych. Pochwalił Xawier dobrą wolą, y zniknął. Dusze czyścowe! dusze święte! czyli słuszniey ná grubą niepámięć moię nie boleiecie? Wspominanie dziś dusz wszytkich wiernych, czczę u mnie imię!

Tylko

Tylko wspominam, nic nie czynię! Dusze święte! przyiacieleście wy náśi, áleśmy nieprzyiaciele wáśi! Probuie potrzebá przyiacielá. Ostatnia u dusz czyśćowych, cóż ná pomoc myślemy? Chory Mastrylius wynalazł sposob ratowania, my zdrowi tyle śił nie mamy, żebyśmy miłość naszę nie słowy, ále rzetelnym świadczeli nabożeństwem! Nie masz złotá, srebra ná okup, masz złotą miłość, masz ołtarz, masz ciało, masz KREW IEZUSA, masz co cierpieć, masz niedostatek. Ubostwo cierpliwe poświęć duszom Swiętym, uzbogaciłeś. Gorąca modlitwá ogniow czyścowych ábo ochłodá, ábo zagaśnie. Łzy pokutne, łzy ciepłe ognistych powodźi zgubá. Serdeczne wzdychánia, pożarow zadmuchnienie! Przepros się z nieprzyiacielem, przeprosiłeś BOGA duszom. Porzuć okazyą do grzechu, zmostés duszom dalszą do cierpienia materyą. Zyi odtąd z domowemi, z sąsiádem w pokoiu, modlitwą zgodną pokoy wieczny wyiednać świętym duszom możesz. O iakbym się sądu nie lękał strasznego! gdybym dźiś wszytkie dusze z czyścá! siła to ná mnie! gdyby iako nayw ecey! gdybym przynaymniey trzy przed tron Przenayświętszey Troycy wyprowádził! Barbará Langá modli się gorąco za dusze Xiędzá swoiego spowiednika umarłego, płacze, krzyżem leży, ziemię całuie, dyscyplinę do dyscypliny przydaie, ákty miłości BOGA, o łasce bożego, miłości nieprzyiaciół, żalu za grzechy polecá, aż głos usłyszy. Nie frasuy się, będzie zdrow. Tak nabożeństwá natężaymy dźiśieysze, zapalaymy sercá miłością BOGA, ozdobmy zwyczaiwy złych chuci, przeciągaymy wzdychánia czasem, áżby serdeczne żale ná życiá cieszyłá. Nie frasuy się, będą zdrowe, zá ktoremi żebrzesz, dusze! O gdyby nie skárzyły się ná nas iáko skarżyły ná dwu Zakonnikow. Szli przez cmentarz, śmiali się, dyszkurowáli, żaden nie rzekł: Dusze wiernych niech odpoczywaią w pokoiu. Na wychodzących z cmentárza zapłákały. *Et non dixerunt, qui præteribant: benediximus vobis!* Tego dobrego nie dali słowá duszom przechodząc! Od dniá dźisieyszego nie minaymy cmentarzá, nie wychodźmy z kościołá żebyśmy cáłym sercem nie westchnęli do BOGA. *Requiescant in pace!* Dusze wiernych niech odpoczywáią w pokoiu! Te dziś y modlitwy, te dalszych czasow potyśmy, sądu się nie boymy. Ile dusz wybáwionych, tyle mocnych Pátronow mamy, bespieczni w życiu, bespieczni w śmierci.

 KAZA-

KAZANIE
NA DZIEN SWIETEGO MARCINA BISKUPA

Vide, ne lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint. Luc. 11.

ALbo zorza zaranna płaczliwym wieczorem? południe pułnocą wypogodzone śmiechy obłoczyć może? że tak pilno upomina známy ſwoie Łukáſz Ewangeliſta. Patrz! żeby świátło, ktoreć weſołym pochlebuie blaskiem, okropną nie ſowiało nocą. *Vide! ne lumen tenebra ſint.* Iako nie kazde złoto, tak nie kazde świátło, co świeci. Bywa ſplendor, á nie *lux vera.* Trzebá często Proroká Habakuká aſſekuracyi. *Splendor ejus, ut lux erit.* Uwiia cienie w iaśność, pobłyskuiącą swietym płomieniem hipokryzya, y oszukuie krotkie oczy. Nierychło zdrádę postrzegłzy nie ieden Lukánowym ſtáe wierſzem. *Quanta ſub nocte noſtra dies!* Aleć y Dawid w iedney ſukience świátłá y ciemności doyrzał. *Sicut tenebra ejus, ita & lumen ejus.* Po ołtarzach uroczyſtych w iednym ſzkle y kolory ciemne; między prawdziwemi ogniámi blyſk iskrzą *ignes fatui.* Naszey pámięci ná gorze Witosławskiey pułtorey mile od S. Krzyżá w Sendomirskim częſte gorzáły po nocach ognie, nie patrzące głęboko pospolitwo zá niebieskie ſądziło, á co lepszym patrzáli okiem, iáśnie widzieli, że zmyślone świátłá ſzpetney hipokryzyi dym zapalał. A daley, na początku pánowánia Zygmuntá pierwszego, Iakub Meliſzryński z miáſta Brzezin, z głupiey lekkości, czyli z desperacyi, podobnych ſobie wybrał dwunaſtu: ſiebie Chryſtusem, ich nazwał Apoſtołámi, Piotrem, Ianem, Iakubem &c. Obchodźili Polskę, zmyślali cudá, kłámáli niecnotowie swiątobliwość, zmyslenie umarłych wskrzeszali, ryby naprzod puſzczone w puſte ſadzawki, w imię ſwoiego Chryſtusá, cudownym połowem wyciągáli, chleb oſtrożnie w piec wrzucony, iákby tam żadnego nie było, wybierali. Byli co zapalonych ogniem Duchá S. rzeli, á ich zarliwość piekielna ſadzą idących za ſobą kopciłá. *Lumen tenebra.* Pokazali ná oko, iáko ſwoie świátłá ciemnościá były, ná Sląsku. W dom ſláchetny przyda, witáią IeymC. Chryſtus cię z ſwoiemi náwiedza Apoſtołámi. Maſz obrus ábo płotno ná ołtarz dla Mszy? Z skrzynie ... dobyłá pułſetká, á kiedy nápierający ſię drugiego dać niechciała, odchodząc w pierwſzy pułſetek ogień uwiną, włożony

żony do skrzynie, skrzynie y dom ſpali. Ná płomień Iegomość przyleci, Apoſtołow dogoni zbroyną gromádą, kilmi zbiie, przecieſz uſzli. Wyklinano po Kościołách Oszuſtow, szucáno z ambon świeczki. Bielski. Swiátło w kłámcách Apoſtołách grubą noc noſiło. Nie wierzcie kazdemu oświeceniu! Częſte widziánych rewelácyi błyśnienia zaćmieniem były od biesá, ktory *transfigurat ſe in Angelum lucis.* Tak w oſobie Chryſtuſowey pokazał ſię Marcinowi S. Poznáł w iżá ie krolewskiey, piekłá niewolniká, w iáſney, puchárzá. *Dominus JESUS Chriſtus non purpuratum, aut diademate renidentem ſe promiſit.* Rowną przeſtrogą swiátowym nie dufaycie pogodom! *Vide! ne lumen tenebra ſint!* Przyswiecać fortuná, przyświecáią áffekty, niedowierzay iáſności? Słucháy y Dawidá. *Ab altitudine diei timebo.* Po dniu pogodnym ſzpieſzno cień gruby leci. Nigdy długo w południowym nie bawi ogniu Słońce, áni w pełni Xiężyć. Radbym żebyście worá rozumieli wasze. Zyczycie ſobie. Będźieć teſz przed moiemi wrotámi słońce. Tylko przed wrotami? Trzyma ſię brámy świátło. Przychodźi y odchodźi. Dopiero iaſno, iużci pochmurno. Przed wrotámi słońce? Nie wchodźi zá drzwi, nie da ſię zamknąć fortunny promień. Gość kazda iáſność, tylko ſię pokaże, nie zámieſzka. Nád kazdą piſze. *Vide, ne lumen tenebra ſint.* Ledwo duſzá nábozna ználázłá w południu Oblubieńcá. *Indica mihi, quem diligit anima, ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Cant. 1. Iuż ci ná ſmutną przyſzłá admirácyą. *Quæ eſt iſta? quæ aſcendit ſicut virgula fumi.* Cant. 3. Coſz to za duſzá, ktora idźie iako rozſczká dymu? Spiesznym zachodem zapadły południowe pogody, zoſtáły z rozgą dymy ná plagi nieopłákane. Cięszká chłoſtá, mgła grubá po iasnym południu. Niechodzę po dalekich w Polſzcze przemiánach. Widźiemy y dziſiay żáłośne trágedye. Iáśnie oświecone domy gásną, iáśnie Wielmozne ſłábieią! y gdy po niebie iedno *ſidus claudicans chramie*, po niebách ziemskich piekne ſidera ſpadáią. O iaku wielu świetno nie dawno! dźiś iáśnie wielmozney krwi dźiedźic chybá wytartym bokiem, ábo bogátą świeci nędzą! Iák po ſobolu często tylko zoſtáie bol, tak po *lumen en.* Pokazuie co zywo po ogniu dymy załoſne. *Vide, ne lumen tenebra ſint!* Oboiá reflexya mieyſcá nie ma przy S. Marcinie. Swiecił świátłem ále prawdźiwym, ále czyſtym, ále od nocy dalekim. Zycie Marciná S, żyćie święte y świetne bez mieszániny żadnego cieniá. Cień to będźie, co rzekę. Wszakże, y umbrá dać może dźień kolorowi, według Poëty. *Diem dedit umbra colori.* Niechże y ciemna mową przyświecą nayiáśnieyszey BOGA chwale.

Nie

Nie odchodzę od przeczytaney Ewangelii: zápala świecę, za ktorey przewodem prośćiey przyść mogę do prawdy záłozoney. Słuchaycie nauki Iezusowey. *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus lucidum erit: Luc.* 19. Ieżeli oko twoie proſte będźie, cáłe ciało iáśnieie. Kędy my nie szukamy ognia? Wschody, południa zwiedzamy, ledwo z Prometeuſzem niebieskich nie wykradamy płomieni! W oczach prawdźiwe świátło, á nie widźiemy! Chcesz iáśnieć przed Bogiem y ludźmi, oko proſtuy. Oko proſte, oko ſzczere, pewny wſchod czyſtey iáśnośći. Zá iaśniał nayiáśnieyſzym tytułem w kroleſtwie Izráelskim Dawid, oko miłe y proſte u Dawidá *Erat aſpectu amabilis.* Oko á pochodnia u IEUSA iedno. *Lucerna corporis tui oculus tuus.* Niech wiatr ná tę y ná owę ſtronę łámie płomień pochodni, niech to ná bok, to ná doł niosąca ręká chyli, abo zegáſi, ábo rák pomiesza, że bliższa gásnącey, niżeli przyświecaiącey. Proſto nieś pochodnią, obiaśni. Podobną niech idźie proſtotą oko ludzkie, niech promienia ocznego ná poboczne reſpektá, ná zdrádliwe doły chytrość nie krzywi, z każdym pięknie y ſczerze, oświeci oko domem pełnym pátrzaiącego. Słusznie oczy ludzkie, *duos ſoles* dwiemá ſłońcámi nazywámy. Im prośćiey ná źiemię oko ſłoneczne pátrzy, tym ogrzewa potężniey, obiáśnia weſeley. Słońcem oko ludzkie, niechże nie ſpada ſztuką ná boki, wzrok proſty do nieproſtych świátel domu gośćinieć biły coruie. Tę dawno iáśnieć prágnącym dał przeſtrogę Mędrzeć Páński. *Oculi tui videant recta, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. Prov: 4.* A iáśniey naucza IEZUS. Obáśnić chcesz ciebie y bliźniego, wyrzuć bálkę z oká. Tá poki záſtępuie, łamie promień pátrzący, widźieć nie możesz, czegobyś ábo ná twoie, ábo ná cudze zażył oświecenie. *Hypocrita eijce trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere feſtucam de oculo fratris tui.* Nic iásnego świátu po Iulianie nie obiecował Bazyli Święty: ná wszytkie ſtrony wypadáiące ſwawolnie oko widźiał u młodego. Zá Bolesłáwá Pudyká w Krákowskim, wyciągneli rybacy ziężiorá ſmie miáſto ryby ſtrászydło: głowá koźia, oczy świdrowáte, iak świece zápalone, z wielkim rykiem przeſtrá żywszy rybákow pod lod uciekło: lud szukał powtornie z proceſſyami, nie ználazł. Bielski. Ani brody, áni głowy tykam koźley, áni ſtrásznym wrzaskom pozwalam uchá, áni záſzukáią ą ide proceſſyą, w oczy tylko ſpoyrzę, iáko świece zápalone, obiaśniłyżby cżyſte wody, ábo lody? oświeciłyż pátrzących? zátrwożyły y ledwo śmiertelnicy nie sprowadziły nocy; czemu? bo świdrowáte. Zyiąca

bijące

biiące, świdrem kręcące oko pochodnią furyi piekielnych zápala ná dym burzliwy. Wyproſtowáne ſzczerośćią oczy, nád południowe ſłońce iáśnieyſze. Aż názbyt proſtak, kto proſtego oká u Marciná Swiętego ná oko nie widzi. Nigdy S. Biskup ná bok nie pátrzył, proſtym záwſze okiem we wſzytkich ákcyách ná BOGA! *Oculi mei ſemper ad Dominum Pſal.* Apoſtołow Piotrá Iana y Iákubá pochwałá, Marcina pochwała. Wſzák S. Biskupa y zárliwość miedzy Apoſtoły, y cierpliwość wpiſałá miedzy Męczenniki. *Neminem viderunt, ni ſolum JESUM.* Nikt ſię áni z ludźi, áni z duchow niebieskich, áni z doskonáłośći Biskupich nie poskárżył ná Marciná: krzywo ná mię pátrzy! Miał dla ſwoich ápprehenſyi zá nieprzyiacielá Saul Dawidá. Nikt nie czynił ná imię Saulowe życzliwicy. Więc proſtym patrzać nie mogł okiem ná udánego krzywo. *Non rectis oculis Saul aſpiciebat David.* Widział przeciwniká ſwoiego Brykcego S. Marcin, y tym regularniey dobroczynny proſtował reſpekt, im uporczywiey ſtroniącego poſtrzegáł adwerſarza. Zadna niechęć nie łámáłá rownego kryſztáłu, zaden nieáffekt nie krzywił czołá Marcinowego, zadna ćmá niekwáſiłá pogody oczney. Nie ma mieyſcá u S. Biskupa notácya imienia łacińskiego, *oculi.* Oczy po łácinie *oculi*, bo czeſto chrome, to ná tę, tó ná owę ſtronę upadáiące, chodzą o kuli. Proſtym záwſze gośćińcem oko Marcinowe chodźiło. *Oculis et manibus ſemper in cælum intentus, invictum ab oratione ſpiritum non relaxabat.* A kiedy choruiącego Náuczycielá oczy, kocháiący Uczniowie od niebá ná ziemskie obiećtá zwabiáli, ná żadną perſwázyą oká nie odwroćił. Dayćieſz mi pokoy! coſz pochlebne ſceny wyſtawiacie? Niech oko ſwoią drogą do Páná idźie! Coſz to zá drogá oká Marcinowego? drogá proſta, drogá żadnym wyboiem nie złámána, droga iedynie chwały Boskiey, y zbáwienia duſz ludźkich upátruiącá. *Sinite me cælum potius, quam terram aſpicere, ut ſuo itinere iturus ad Dominum ſpiritus dirigatur.* Krzywe drewno po częſtych oczach, po Marcinowych ſzczera proſtotá. Obádwá oczy iak iedno. *Oculus tuus ſimplex*, toć nieomylną Iezuſową konſekwencyą, życie Marcinowe cáłe świátłem. Záſtąpiłá myśli, ſłowá, ſpráwy Biskupie iáſność niebieska, że ſię naymnieyſza umbrá przedrzeć nie mogła. *Si oculus tuus ſimplex, totum corpus lucidum.* Iaſne niewinnośćią Anielską ciáło, iáſna miłośćią Boską duſzá, iaſny cały Biskup S. Oraczał BOG to przy ołtarzu, to u Ceſarzá przy ſtole, to ná modlitwách niebieskim promieniem. Wykoleć oko promień, ieżeli w zebránych świáteł całośći, ciemne-

go

go upátruieſz obłoczká? O pierwſzym ná świecie świetle napiſał Moyżesz, że z początku z ciemnością ámi pomieſzane bez odwłoki BOG rozdzielił. *Divisit lucem á tenebris Gen. 1.* Niechaby ſie przy świetle zoſtały ciemności, mogąć ich á konwerſacyą zginąć. Od złych ſpołeczności uciekay ſkrzydlaſto, iak od zguby oltarnicy. Predzey dobrego zły kompan zepſuie, niżeli złego naprawił dobry! Przy całym ſtádzie nagniłe kiedyſz ozdrowiało? Między Liliia y roza pokrzywa, ani liliowey piekności, ani rozowego nabrała zapachu. Kropla trucizny, ledwo nie morze ſłodyczy zaráźi. Zgłupiał mądry Salomon miedzy głupiemi kobietami. Szpetnieie miedzy kąkolem pſzenicá, kąkol miedzy pſzenicą nie lepſzeie. Czyliż z mądremi Pannámi Ewangeliczemi konwerſuiąc piec głupich zmądrzały? *Divisit lucem á tenebris.* Nie mieszał świátła ſwoiego miedzy żadne ciemie Marcin. Naypilnieyſza nie znaydzie cenzurá umbry, ktoraby znácznym podziałem od świętego żywotá wyłączała. Niebieska iuż po dziale iáſnością, *divisit lucem á tenebris*, świetne y święte ſpráwy Marcinowe. Przypatrz ſplendorom Marcinowym, co czytam *Sapientiæ 7. Candor eſt lucis æternæ.* Wybor świátła wiecznego Marcin; toć ciemnych nie doyrzyſz mieſzániny. Dopieroſz żywiey krzyknie inskrypcyą, kiedy przypomnię Biskupá S. panegiryk. *Martinus Gemma Sacerdotum.* Marcin perłá bez makuły, iedna z owych, ktore Ian S. w bramách widział iáſnieć niebieskich. *Candor lucis æternæ.* Niewiem czyli ſie lepiey dobrze ocucił Dawid, kiedy do BOGA wzdychał. *DEUS DEUS ad te luce vigilo!* Boże! Boże! do ciebie z świátła oko y ſerce budzę? To u Dawidá noc iedno, co świátło? Mąż według ſercá Bożego, Marcin, rownym błogoſławieńſtwem y nocy w dzień zámienia. Lubo zaſypiał, lubo czuł, świátłem iáſniał od nocy rozgrániczonym. *Neſcit confinia noctis.* Y u Marciná S. xiężyc pod nogámi. *Luna ſub pedibus.* Na ſłoneczne poranki y południa żadney nie rzucał umbry. Iáſniey rzekę. Y ſłońce przy Marcinie ciemnieie. Rzuca cień choć w południu Słońce; każdy moment u Marciná nád tyśiąc południ áni godźiny mierzy czyſtym świátłem, nie umbrą. Płászcz Marcinow miedzy niebieskie poszedł świátłá, toć z świetney zupełnie materyi! nie przyćmiły ſtáry nayiáſnieyſze luminarze. *Martinus hac me veſte contexit!* Z ktoraſz świátłością w komparácyą ſam Biskup S. nie poydzie? Roku 1506 kulá ognista wielka nád Krákowskim zámkiem świátłá ratuſzem, po krotkim płomieniu, ſpádła impetem ná wieżę, y upadkiem ſwoim bliski zachod Nayiáſnieyſzego Krola znáczyłá. Żałobnym Proro-

Prorokiem publiczna boiáźń byłá. Predko po niebieskim znáku *Signum magnum* Alexandra Krola Polskiego, 19. Sierpniá w Wilnie śmiertelne przycmiły umbry. Nád głową Marciná S. przy ołtarzu Páńskim często ſię okrąg świátłá niebieskiego wieſzał; iáſny dokument, że Biskup S. wiecznym gorzał ogniem, á zátym od ziemskich cieni ſtáłkim. Nad ſkáz ym dniem życia Marcinowego piſáć potrzebá. *Nulla ſuum poterat nox tetigiſſe diem.*

Przy nie zábrukánym Turoneńskiego Infułatá świetle, ábo ciemności obaczymy naſze, y zbrzydźmy. Przenioſły ſie Egypskie nocy w dni Chrześciańskie, przenioſły pierwſze ciemie, ktore dopiero urodzoną powiły ziemię. *Terra erat inanis & vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi. Gen. 1.* O moy Boże! iak ſtráſzne w grzeſzney duſzy pulſki! iak grube ciemności przepaściſtą pokrywáią wydáią mkczemnosć! W życiu Marcina S. *omnia lucis!* w życiu moim *omnia noctis erant!* Zapal świecę, nie znaydzieſz, żeby w złym sumnieniu iaka BOGU świeczka gorzała; lada biełowi nie ogarki, ále okopciałe ogáiy ſwawolnego kupidyna pochodnia podpala! Chybáby życie moie, z owemi w rowni ſwieczkámi chodziło, ktore po krátach kaplicznych w kośćiele báby wyśchłe wznieciáią. Powleczony tylko knot woskiem, więcey dymu, niżeli przynośi ognia. Obiáśnia ſczodrym świátłem BOG każdego ná świát idącego. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultûs tui Domine.* Gáſiemy y wiáry y rozumie ognie, wylam iako wodá ná niepráwość. Zdźieráią *opera tenebrarum* z czołá iáſnego tytuł Synow świátłá, á wieſzáią tablicę z napiſem. Oto Syn ciemności! *Filius tenebrarum.* Oto z Luciferá Luciper! Właśnie obraz S. Marciná Ian widźiał w obiawieniach. *Ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum, vocabatur fidelis & verax, & cum Iuſtitia judicat & pugnat. Oculi eius ſicut flamma ignis. Apoc 19.* Kto wſpomni ná woyny Marcinowe, na ſpráwy dawności żołnierskie, ná iády Biskupie, na ſłowa y mowy ſzczere, na konia po oczach białego, azaż nie záwoła? Marcin to Swięty! Ia ná ten czas świátło oczá uważam. Oczy Marcinowe, wybor ognia *ſicut flamma ignis.* Wybornéy pogody nigdy nie widzi. U mnie oczy! u mnie głowa! dymieią! y piorunowe zbnáią chmury! Roku 1279. Litwá ieſzcze drzewom y ogniowi iak BOGU kłániáiąca, pomiáłá ná woynie zná znych dwu Krzyżakow. Pierwſzego z koniem wrzucili w ogień: pożarł płomień konia, Krzyżaká nietkniętego otwarte niebo zabiało w oczach wſzytkich, przemienio-

mienionego w iáſno ſtroyną pánnę. Godne niebá świátło, pánieńſtwo! Ach iako złość roſpuſtna od pánieńſkiey iáſnoſći dáleka! Duſze niewinne! duſze pánieńſkie drogich nie gaśćie ogniow! Przez przyſady ciemnośći być muſzą, ktorym wolną otwiera bramę niebo, Oyczyzná czyſtych ogniow Drugiego w wybutwiáłe wſadźiwſzy drzewo, długim kurzem y ogniem morzyli: dobył wieznia ptak biały bez naymnieyſzey ſkázy, y miedzy niebieskie wynioſł luminarze. *Miechov. in Leſco Nigro.* Coſz mnie za ptak przy śmierci pilnować będźie? podobno kruk piekielnym brudem zakaláy, owe odiutrne poprawy obietnice, á życie ciemnośćiami záſzłe, do domu wiecznych nocy znieśie! u Marciná S. blisko przed skonaniem, *Pater tenebrarum* bies ſzukał iákiey umbry; ználazł ſwoię, nie Swiętego konfuzyą. Marcinowym przerázony głoſem ſpadł w ogień z ciemnośćiami pomięſzány! *Quid hic adſtas cruenta beſtia? nihil in me funeſti reperies?* Otoczy y łożká náſze konáiących pochmurnemi ſzatan ſtráchámi! Będźiemyż po Marcinowemu gromić nieprzyiacielá mogli? A tu co po tobie? nic ſtráſznego? nic poſępnego, nic piekielną umbrą záczernionego nie obaczyſz! Ná ták świetną rezolucyą day nam Boże głos y śiłę! O wiáro goráca! o cnoto iáſna! o ſumnienie czyſtemi świetne ogniámi day mi cię Boże! W kośćiele Oliwskim pod Gdanskiem ná iedney ſtronie Kośćioła ſtoi pámięć Fundatorow mieyſcá tego z nápiſem. *Monumentum Illuſtriſſimorum Fundatorum monaſterii.* Ná drugiey, pámięć Dobrodźiejow. *Monumentum Sereniſſimorum, Illuſtriſſimorum Benefactorum monaſterii.* Uderzył piorun w marmury, wſzytkie litery złote cáłe zoſtáwiwſzy tylko te poczernił, ktore po rożnych położone mieyſcách składáły exklámácyą. *O Sion urit!* Odmienmy literę, y weſtchnimy! *O Sion urat!* O niebo zapalay ognie twoie w ſercách ludźkich! *Urit me Patriæ decor! urit conſpicuis pervigil ignibus!* Wygaś miáſto gornego Syonu, dumne y dymne w duſzách náſzych płomienie, żebyśmy iedynie miłośćią gorzeli Boską. Ten pożar święty y świetny bez cienia. Dla Bogá! znaymy śię od rad ná świetle. Nie wierzmy kazdemu błyśnieniu! Pilnuymy świátłá wiáry y przykázań Boskich, *lex lux,* á świátło wiekuiſte po doczeſnym świecić będźie bez chmury. Słuchaymy Apoſtołá upominaiącego. *Induamur arma lucis. Sicut in die honeſte ambulemus, non in commeſſationibus & ebrietatibus.* Przyobleczmy śię zbroię świátłá, iáko w dniu poczćiwie chodźmy, nie w obżarſtwach, nie w piiáńſtwách, á miedzy Synow świátłośći noc śmiertelna wprowádźi; żebyśmy iaśnieli *in perpetuas æternitates.*

KAZA-

KAZANIE.

NA DZIEN BŁOGOSŁA: STANISŁAWA KOSTKI

Beati ſervi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes, et ſi in 2da vigilia, & ſi in tertia ita invenerit, beati ſervi. Luc. 12.

Z Gincie troskliwe ſzukánia czuynego Strażniká przy Błogoſłáwionym Staniſłáwie! Cyt tu z powątpiwaiącym *Si; ſi invenerit vigilantes.* Czuynośći Staniſłáwowey w ſłużbie Boskiey y obronie Oyczyzny ſzukáć nigdy nie trzebá było; chybáby poſzukáć drugiey podobney! Wymawiał Uczniom ſwoim JEZUS, że czuć iedney z nim godźiny nie mogli. *Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum?* Od pierwſzego aż do tchu oſtátniego pilnował IEZUSA y kochał, czuł z Iezuſem Koſtká. Małgorzátá Kryská Podkanclerzanká koronna, rázem w wnętrznośćiách Mácierzyńskich noſiłá Stáſiá, *gemmeum infantem,* rázem ná pierśiach imię IEZUS ſłońcem odźiáne. Słońce oko niebá, okiem Koſtki było, ktorym pilniey o czći imienia Iezuſowego, niżeli o żyćiu ſwoim upátrował. Patrz Iáńie Koſtko Kaſztelánie Zákroczimski ná punkt oſtrego liſtu do Syná! Do więzienia cię zbiegu wtrące, skąd ſłońcá nie obaczyſz! Iedno z Stániſławem ſłońce. Ieſzcze w więzieniu Mácierzyńskim Polskie Orle wlepiło nieodrodne oko w świátło ſłoneczne. Nosi z ſobą ſwoie ſłońce Stániſław. Pilnuie IEZUS Koſtki iák oká ſwoiego, pilnuie Koſtká IEZUSA ſwoim y niebá okiem. Niedowierzáli ſtrażom ſwoim pod czas Bożego Národzenia páſący trzodę paſtuſzkowie, ſamey ſtraży ſtrzegli. *Erant paſtores vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis.* Przy czuynośći Koſtkowey beſpieczny niewinny báránek od wilkow, skarb Oyczyzny od złodźieiá. Nie należáłá nigdy do Staniſłáwá interrogácya? *Ubi eras? cum me laudarent aſtra matutina?* Kedyżeś był, kiedy mię chwaliłá zorzá poranna? Spáło ſłońce, ſpáły gwiazdy, ſpadał z łożeczká Kaſztelániczek, y ſpiewał chwałę BOGU. Dobrym tytułem Koſtká nową iutrzenką! Czuyniey Koſtká *Sol iuſtitiæ,* niżeli tá przyświecá ſłońcu. Godźień wiáry Koſtkowych dni y nocy dozorca częſtym zeznawał świádectwem, iáko, ile rázy ſpiąc Staś oddychał, tyle rázy do BOGA

wzdy-

wzdychał. *Amo te DEUS! amo te DEUS!* Kocham cię Boże! kocham cię Boże! O [illegible] Stásiow, tásiow więcey! [illegible] to ospał, noc, nie dzień czuwały? to ten, nie ustawiczne w miłości Bożey niebo. Nigdy niezasypiał, żeby oraz nie pracował ná niebo Kostká. *Ego dormio, cor vigilat.* Pod pierwszym w Krakowie Professorem Grzegorzem Wigu [illegible], pod drugim w Wiedniu X. Woyciechem Teobaldem czułym w cnocie y naukách Nauczycielem, iáko mu pisza panegiryk historye, iednym został Kostka z Aniołow Strozow Oyczyzny, o ktorym Kościoł Chrystusow w hymnie niezapomnym śpiewa. *Hic [illegible] igitur [illegible] advola, [illegible] patriae de [illegible] credita tam morbo [illegible], quam req [illegible] [illegible]*

Wyprobował Stánisław co mowie, kto [illegible] innych miast y Prowincyi we Lwowie, iako nie dawna uczy pamięć. Oblegli Lwow Turcy, co ni czynił Stánisław? [illegible] 200 legli, 200 odbiegli. Zgromádziłá się Starszyzna Turecka na rádę do Kościoła Panien Zakonnych Karmelitanek, zgromadzili się odważni Polacy do W. O. Bernardynow. Między ludź wo[illegible] wmieszał się dzieciuch ná twarzy miły, ná oko wesoły, ná pytániach y odpowiedziach wyłoce rostropny, nikt się [illegible], z [illegible], z [illegible] dzieciu, cha wszystky być rozumieli. Wiec ráz. Doświadczy rzucić granaty na Senat Turecki. Nie zda się wielu; stoi przy swoim zdániu Pánie Pozwolcie mnie! Rzuci, w okna kościoła Pannenskiego trafi, wielu z Turkow zábije, rozproszy wszystkich, pomiesza rady y serce, y zamknie. To nie [illegible]? Bliskiey potym nocy przed iedenastą w noc tenże dzieciuch, do Komendantá przyidzie Lwowskiego (Komende trzymał niezwyciężony sławy mąż Marcin Kątski potym Kasztelan Krákowski) upomni. Czuycie! radzcie, dwunasta wybiie, Turka w pół [illegible] macie. Boskiego coś ná młodey czytali twarzy wszyscy, więc słuchali, więc wierzyli. Przeciesz rozumny śpyta Komendant. Skąd że w [illegible]? Od officerow przy bramach przez Turká skorum [illegible]. Nie [illegible] [illegible] niedobytey, ieżeli opp[illegible] złoto! Przezorny Komendant od niem warty, oskarżonych po wywiedzeniu spráwy pod miecz skaże, z [illegible] przytrzyma, potezne działa zaledwie gotowym pod S. Iur wyprowadzi. Trzy kwartery ná dwunastą biią, cichym marszem postępuią Turcy, zdziwił [illegible], Komendant ogniá wszystkie nie bezpieczeństwá uderzyć każe: poruszany uchodzi nieprzyiaciel, wraca Polska żołnierz do miasta z zwycięstwem. To nie czuwał straż Stánisława? Po długim obleżeniu rzecz przyszła na Traktaty. Dał Lwow złote gory Turkowi

kowi, dał Turek Lwowi pokoy droższy nád złoto. Otwieráią brámy Turkom, iuż iáko przyiaciołom. Obchodzą miasto, náwiedzáią kościoły; w Iezuickim pilnie się ołtarzowi B. Kostki przypátruią, spoyrzáwszy po sobie krzykną. Ten chłopiec, pod czas obleżenia y w dzień y w nocy po murach chodził! Chodził? Dochodzcież iako czuyny z Stánisławá strażnik? gadność twoię do chłopięcey poniża pilności, byłaście Polacy u pogaństwá chłopcami ábo chłopámi nie żyli. Spi zdámi się, ábo oślepł, kto między Ewangelicznemi czuynościami prymu nie dáie Kostce. Wątpliwość zostawać może, do ktorey straży, do pierwszey, czyli do wtorey? czyli do trzeciey policzyć Stánisławá? Do wszystkich! Pospolite tłumáczenie przez straż pierwszą rozumie wiek młody, przez wtorą męski, przez trzecią stary. Zebrał w rok osiminasty Kostká wszytkich wiekow pochwały, y wiek swoy młody uczynił chwał y świątobliwości przez młode, męskie, stáre látá rozrzuconych summę. Ieżeli záwilsza summá, explikować ią dáley będę. Mowy cáłey summá będźie, Naywiększa BOGA chwałá.

Miłość Kostkowa ku MARYI, dalszey mowy da początek. Zadney spráwy nie záczynał Stánisław, żeby ná nię nie prosił o Macierzyńskie błogosłáwieństwo, oko y serce obrociwszy ná obraz, ábo ná Kościoł Matki Boskiey. Nayczęstsza zabaw szkolnych y rozmow máterya, Chwała Maryi. Idźie w Rzymie z X. Emánuelem Sa do kościołá N. Panny Snieżney. Pyta się Xiądz Kostki Nowicyusza. Kochaszże MARYA? Zápłonął się ná pytánie Stánisław. Wątpił, kto się pytał, czyli kocham. Palił gniew świerty Piotra, kiedy potrzecie Zbáwiciel pyta. Szymonie kochaszże mnie? Nie potrzebuie interrogacyi prawdziwy affekt. Nie pytay, powie czym iest słońce w południe. Zá krzywdę miał pytánie Kostká, więc odpowie głosem nád ludzki wyższym, iáko przed wielebnym Generałem Xiądz Sa wyznał. Ieszczeż wątpisz? Łátwiey bez sercá, niżeli bez miłości MARYI żyć mogę. Matkać to moia! Stánisławie! twoia? Przecięć y nászá. Szczegulniey MARYA Matka Kostki, Kostká Syn MARYI. W czymże? *Filii Matrisant.* Mowicie ná podobne Oycom y Matkom potomstwá. Mátusia tu, Tatuś to! Kostká Syn MARYI, Mátusia to! Nie biorę życia całego ná kompárácyą. Ná morze ktoś się w rotmańskim czołnku puścił? Ledwie Urodzona MARYA (acz ieszcze w Niepokalánym Poczęciu podobna łask pełność) miałá świątobliwości chwałę, ktorą ludźkie látá, lub młode, lub podeszłe, lub naystarsze mieć mogły, y miałá doskonáłość, ktorey wszytkie wieki nie miały

śmiały. Scigał Staniſław Nayſ. Matki według ſił od BOGA pozwolonych. W nowicyacie iakoby w kolebce Zakonney zebrał y pokázywał cnotę, o ktorą ſię ſtáráią dopiero to czuyne nowicyaty, to mężowie doskonáłości, to świątobliwi weteráni. Miał ná ten czas Nowicyat Rzymski, młodźi, mężow y doyrzałych ludźi wybor. Námienię Franciſzká Turryaná w ſześćdźieśiątym roku Tyroná, Papieskiego ná Concilium Trydeńtskie Doktora, laty y záſługámi Abráhámá. X. Stániſłáwá Warſzawickiego Referendarzá Koronnego, wyſokich w Polſzcze infuł wielkie wotum: Franciſzká Leoniuſzá, Hieronimá Oláwiuſzá *duo magna luminaria.* Wielcy po Akádemiách pierwſzych Doktorowie z Papieskiego roskazu dekretá Grácyánowe rewidowali Akwáwiwow dwu, Arcades ambos. Rudolf męczennik w Indyi. Klaudiuſz trzynaſtego roku po weśćiu do Zakonu Generał w Rzymie. Ieden z tych Klaudiuſz Akwáwiwá Inſtruktor Koſtki, z zádumieniem wołał. Uczyć ſię y młodym y ſtarym od Staniſłáwá przyſtoi, nie iego uczyć duchowieńſtwá. Nie czczą koncha Stániſław: morzem doskonáłośći, nie oſchłym brzegiem. Młode láta, wielu czáſow, młodych, śiłnych, ſtárych chwáłą wypełnił. U Dawidá Proroká, co człowiek, to obraz. *In imagine pertranſit homo. Pſal.* 78. Czy-że? Day Boże! głowę ludźką malowáłá myśl święta: oko, ucho, uſtá, skromność: cáłego człowieká Chrześcijańskie w obyczáiách ułożenie, żeby kazdemu przydawáłá cnotá podpis. Swięty, Swiętá. Day Boże! żeby zaden z krzywą gębą, zaden błotem nieprawośći spluskány, zaden nie był obraz ſzelągowy! Zycie B. Koſtki *in imagine*, iáko málowánie. Cudownym Staniſław obrázem; więcie iakim? owym, ktory iedenże to młodego, to mężá, to ſiwego brodaczá z piękną pátrzących rekreacyą pokazuie! W wielkiey Polſzcze niezbyt dawno Oycu w lat 70 Mátce w lat 60 dał P. Bog Syná. Dźiecięciu głowá oſiwiáłá, twarz zmężniáłá, powaga, rozum, porádá iáko u nayſtarſzego Kátoná. Chwalebnicy łaská Boska wyſokiemi lat wſzytkich kolorámi B. Stániſłáwá ná cud wykſztałtowáłá. Chceſz widźieć Swiętego Pánicá w Koſtce? pieśći ſię IEZUS y MARYA iak z dźiecięciem. *Delicium magni Patris, ſuaviolum Magnæ Matris.* Młodego wieku kwiat, ozdobá, chwałá, Koſtká. Staniſław Koniecpolski W. H. K. iak ná ukocháne dźiecię wołá. Stasinku rátuy! Porátował potężniey ieden, niżeli woyská. W ſześciu tyśięcy ſwoich, zbił 40. tyśięcy Turkow. Chceſz męskiey chwały obrazu w Koſtce? Stániſław w domu Iedizeia S. *Heros virtutis, Floſque decuſque virûm.* Zadne prác, drog dalekich trudnośći nieuſtraſzyły. Z Dylingi do Rzymu

mu nie ſzedł, ále leciał zá przewodem Łábęcia mil włoskich tyśiąc dwieśćie. Nie było przykrośći, nieprzyiaciela trudnośći, śiły, ná męſtwo Staniſłáwowe. Ná choruiącego trzy razy w pśiey poſtáci czárt cáłym piekłem zbroyny skoczy. Uſtráſzyłże? Leży Koſtká, y zwycięża! Stráſzydłá piekielne Staniſłáwowi zwyciężać, iedno iak leżeć. Iemu przypiſać zupełniey, co Włádyſłáwowi Iagellończykowi Kromer. *Fuit animi magnitudine tanta! ut nihil humile cogitaret, nulla difficultate deterreretur ab eo, quod agendum conſtituerat; ſumma in eo omnia, quæ ſummos & maximos decent viros.* Chwalebnych ſtárego wieku kolorow prágnieſz w Koſtce? Maſz w Stániſłáwie bez włoſá ſiwego; *filium ſenectutis* Iozefá niewinnego maſz ſtárych Eliaſzow o cześć Boską żárliwość, Abráhamow nabożeńſtwo, Izáákow poſłuſzeńſtwo. Noſił do kuchni drewek tylę tylko, ile kazano, lubo mogł więcey. Maſz Dánielá *virum deſideriorum*, ktoremu BOG dał *honorem ſenectutis. Vita immaculata, ætas ſenectutis.* Maſz iednego z dwudźieſtu czterech Stárcow koronatow, ktorych Ian S. widźiał. Wſzák wpráſzáłá ſię w dom Koſtkow Polská koroná. Stoi zá koronę, być godnym korony. U wielu *ætas ſenum, vitia puerorum.* Brodá po pás powagę roſpośćiera, á płocha nád dźiecinną lekkość ſzpetniey ſtárym ſercem rzucá, niżeli ſzalony wicher włoskiem. U Stániſłáwá wiek młodych, ále rázem niewinność, wſtyd, skromność cnotá doyrzáłych, doskonáłość ſtárych! *Omnis Ariſtippum decuit ſtatus, & color, & res.* Temu ſię wydźiwić ſtáry Tolet, Kardynał nie mogł. Wyſzłá ná Rzym nowiná. Koſtká Polak umárł! Ubiega ſię co żywo do pocáłowánia nog niewinnych, gromádne po Rzymie proceſſye kanonizuią Stániſłáwá. Widźi ſtárzec konkurs ſolenny, y wołá. *Polonus juvenis moritur, & ad illius tumulum tota concurrit Roma! nos ſenes quid manet?* Choć o nitkę z izátek co żywo proſiło, y mogł kazdy ſtan świętych mowić o Stániſłáwie. Ieſt tu moia nitká. Nitká? Cáłá wieczney chwały ſzátá. Ian S. Aniołá mocnego widźi; ná ciele u Aniołá obłok, ná czele tęczá, ná twarzy ſłońce. *Vidi Angelum fortem amictum nube, Iris in capite, facies ut ſol. Apoc.* 10. Nie pytam długo, co to zá Anioł mocny? Albo ſą ſłábi? Zal ſię Boże! Płakáć nie nád iednym źiemskim Aniołem potrzebá. *Quomodo cecidiſti!* Dopiero z młodźianá Aniołek, iużći dyabałek, bá cáły dyabeł. Ani báwię, że Stániſław Aniołem mocnym. Stoletnie dęby wiátr łámie, cáłe mieſzá puſzcze; zadna nápaść áni wſtrzęſłá Koſtką. Poruſzał Brat Paweł przeciwko Brátu y pie-

kłá

kłá: (goniąc uchodzącego miał ſię rádźić czárownic) Straſzył kaydánámi, otwierał więzienia, rzucał w liście pioruny nie słowá Ociec, zapiſana kartá wieczną groziłá żáłobą. Tylko ná liſt śmierć ſię zapłakał Oycowski, nie żeby pod ciężarem niezwyciężone ſerce potniało, ále żeby przen ył oczy ſwoich, czymby łátwiey dárow niebieſkich piękność obaczyli. Ani obłoku tykam Anielskiego. Suknia to Nowicyacká Aniołá Stániſłáwá. W tym obłoku złoty deszcz Polskim niwom; zaſłoná od woiennych upałow Oyczyźnie, y ochłodá, piorun ná nieprzyiaciela. Ná tęczą obroćę oko. Kostká Anioł w tęczy? Ani ſię dotyka ziemi tęcza, lubo ſię widźi. Tak był, iakby nie był ná ziemi Stániſław. Zdał ſię ciáłá nie mieć z ziemi. Co myśli o ziemi áni przypuścił. *Omnis converſatio noſtra in calis.* Tęcza tylko ſię ná dżdżyſtym formuie obłoku. Nikt ſmutnego nie widźiał Kostki, przecieſz oczy tak zapłakáne. Powodź pociech, łzá święta. Z dawna tęczą páſem fortuny nazywáli. Całym fortuny kołem Polakom, Stániſław. Poſpolita tęczy definicya, że ieſt *riſus cali.* Smiech niebá. Delicye niebieſkie Kostká! Weſołe niebo, wſzytko ſię ráduie, gdy Kostká BOGA ná ziemi piaſtuie. Nie chorobá, ále niebo dla ſwoich pieſzczot wydarło ziemi Kostkę. Kocháiący przyiaciel myśli chorego náwiedźić Stániſłáwá. Byle co rozedniało, poydę. Aż uſłyſzy głos. Iuż Kostká od czterech godzin w niebie! Wiele nie doſtawáło do pociech niebu, kiedy Kostki. Ale naypilniey przypatruię ſię kolorom tęczy. Tęcza iedná, kolorow piękne zebránie, zwłaſzcza zielonego, rożowego, purpurowego, á czáſem złotego z pomieſzania ſzkarłátnego z purpurowym. Zielony ázaſz nie ślicznie máluie lát młodych? rożowy ábo ſzkarłatny męskich? purpurowy ſędźiwych, w ktorych mieć ſwoie krolestwo powinná cnotá z rozumem. Pięknicy, niżeli ná tęczy widziemy, w młodym życiu cudne kolory wydał Stániſław! Wiek pierwſzy u Stániſłáwá, wiek zielony, oczu pátrzących zdrowie, y rekreacya: zawſze *in flore* Kostká. *Et folium ejus non deflnet.* Zadna ſpráwa Stániſłáwá iako uſchły liſtek ná ziemię nie padła. Rayskie rożę ná pánieńskiey twarzy wſtyd fárbował. Nie ſchodźiło na purpurze. Panował u młodego Stániſłáwa rozſądek, rozum, powaga, iaka ſtarych. *Color omnium in uno.* Elekcyi Władysłáwa Iagellończyká dźiewiętoletniego długo przeczyli mało Poláńie. Przypominał Goworek człowiek ſtary ſzkody Polski dla młodych Panow. Zwyciężył Zbigniew Oleśnicki Kardynał y Biskup Krakowski, w Xiędze obraz Kazimierzá Wielkiego pokázał z podpiſem, ktorego obrany ná tron roku. Tyle

le lat. tyle ſercá y fantázyi w Władysłáwie widźicie? Chwalebniey do niebieskiey korony promowowały Stániſłáwa, w młody wiek zebráne z lat kazdego ſtanu świątobliwości. Kolor zielony młodzi świętey, rożowey mężow, purpurowy ſtárcow, *arcum triumphalem* ná niebie składá Stániſławowi. Nie rozumiem Dawidowey do BOGA oracyi. *Aſtatem & ver tu plaſmaſti ea.* Láto y wioſnę tyś Pánie ſtworzył. Abo rázem w iedney koniunkcyi wioſná y láto chodźić mogą? Wiem, że w Polszcze roku 1352 Marzec, Kwiecień, May mieſiące wieſienne, y zimę y wioſnę, y láto, y ieſień zamknęły. w Marcu mroz, w Kwietniu wioſná, w Máiu dla pomiarkowánego z deszczámi ciepła láto, oraz y ieſień: doyrzały po polách zbożá, po drzewach frukta, po ogrodách naſiona, iako napiſał Herburt. Więcey w wioſnie lat Kostkowych widzę. Połączyły chwałę ſwoię láto, ieſień, y zimá. Bogate świątobliwość zniwá o iak długą inni zbierą ą prace! Stániſław w czáſie lat młodych wieſiennym, poorał, záſiał, zebrał, do niebieskiego wynióſł gumná. Ale wyráźniey obaczmy w życiu *aſtat m & ver, & autumnum &c.* O wieśnie rozumiem nie wątpicie. Y w cnocie y w Retoryce *floridiſſimus* Kostká. Kiedy ná łożeczku Kostkowym dziecię, IEZUSA złożyłá MARYA, iuż mowić nie mogł: *Flores apparuerunt in terra noſtra!* Lilii niewinności, roż wſtydu, *florem ſanguinis* nie pokázuię; piękniey te w raiu nie kwitnęły! Weſołá y owá wioſná. We Lwowie pod czas powietrza widźiałá Stániſłáwá w obłokách pobożna białogłowá, á on kwiat rozmáiry rozrzucá; frukt kwiátu, zdrowie zárázonych, powietrza złego zgubá. Ztąd zwyczay pocieránia rozmárynu, ruty &c. o relikwie Błogosłáwionego, doświadczone lekarstwá. Idźie do kommunii Stániſław, aż mdleie, chuſtámi w zimney wodźie zmoczonemi chłodźić pierſi trzebá! to nie ciepłe láto? Goni brát idącego z Wiednia, dogánia, konie iak wryte ſtáną, Stániſław głęboką rzekę ſuchą nogą przeydźie. Co za láto wody dla Kostki wyſuſzyło? Pátrz iak doyrzáłá u Stániſłáwá cnota? pátrz iaki frukt ná łożeczku Stániſłáwowym leży IEZUS, *benedictus fructus ventris,* to nie ieſień doskonałá? Rzucił ná młodego Kostkę BOG włos ſiwy: to śniegi zimowe? Zrzucił Pánie ſukienki, wziął żebrace łáchmániny coż to ieſt? zimá święta piękne liſtki z drzewá Senatorskiego otrzęſłá, y dni życia krotkie ſprowadźiłá. *Ver & aſtatem plaſmaſti.* Zebrał w młode látá Kostká święte wioſny, látá, ieſień, zimy! Trudną u Iobá czytam propozycyą; *In nidulo meo moriar, multiplicabo ſicut Phanix dies.* Iakaſz Proro-

Proroku dni multiplikácya być może dopiero w wychowuiącym gniazdźie umieráiącemu? Wytłumaczył Koſtká. Nowicyat gniazdo, przeciętz w swiętym umieraiąc gniazdeczku, tak rozmnożył świątobliwość, tak rozſzerzył multyplikowáne o cnotę ſtárania, że rozłożoney doskonáłości gromádnie ná troiſtą linią lat młodych, męskich, ſtarych, w roku oſmnaſtym uczynił cudowną ſummę.

O Boże! Boże! iaka to złość moia! Staniſław Koſtká zebrał iako prácowita ná wioſnę pſzczołká, w młode látá z wiekow roznych iak z kwiatow ſłodycz doskonáłey świątobliwośći, tak, że go ieden z dewotow ſwoich w złożonych Litániach nazywa. *Compendium omnium ætatum Sanctarum.* Ia *omnis ſæculi nequam*! ia wſzytkich wiekow nieprawośćią nie cnotą! Przenoſiemy z wieku ná wiek złośći wiekowe, żebyśmy rozwodniey złemi byli. Wie młody ſpoſoby grzeſzenia, o ktorych nie wiedzą choć źli ſtárzy. *Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra.* Tá byłá roſpuſtnych młokoſow maxymá. Podeſzleyſi w látá y ſtarzy, wracáią grzeſzenia łatwość ſwoię do młodych lekkośći. W doskonałym wieku ſtworzony Adam w ráiu, dźieckowáć chciał koniecznie: zá iabłko ſwy y cáłey potomnośći błogoſławieńſtwo przedał. Kiedy w Rzymie roku 1605 pierwſzy publicznemu honorowi obraz B. Koſtki Rzymski Biskup pozwolił, pięć tyśięcy obraskow zgromadzonemu nie dosyć było ludowi. Z każdego ſtanu, z káżdego wieku lud życzył widźieć Błogoſłáwionego, ktorego lat ſwoich ozdobą ſądził. Gdyby moie, tak iako w ſobie ieſt, życie rowny ábo pędzel odmálował ábo dłuto wyryło, rozdźieráliby obraz potępieńcy iak młodźi, tak ſtarzy! ſwoich złośći kolory za nowe bioręć piekło. Przybysz karania potępionych, podobnych nieprawośći złoczyńcá. To w Lubelskim, to w Kámienieckim obrazie, to w innych płaczącego czytamy Staniſłáwá. Płacz Koſtki ábo publiczne łzy ocierał, ábo ſercá zatwardziałe miękczył do żalu pokutnego, ábo nieużytym o wiecznych pluskotach prorok ſmutny opowiadał. Ach mnie! iak ia obfitą łez dáię Swiętemu materyą. Przeciwnik Koſtki w latá gromádzę ſwawolą ktorą u Synow marnotrawnych, u czterdzieſtoletnich Salomonow y Achabow, u ſiwcow Zuzániſtow graſſuie. O gdyby iakim podobieńſtwem przynaymniey ſwoiego wieku pochwały pośieść przy twoiey przyczynie Staniſławie! ktoryś ieſt chwałą wſzytkich. We Lwowie roku 1607 idąc ſpáć młodźian dalſzego wieku drogi zaleca BOGU: zaśnie, aż widzi przychodzącą do ſiebie S. Barbarę, z wielu Aniołami noſzącą w ręku obraz Błogoſłáwionego Koſtki. *Przy-*

patruie

patruie ſię obrázowi u łodzian, w tym S. Barbárá rzecze. *Si hunc ſecutus fueris, animam Deo lucraberis.* Poydzieſz zá Koſtką, duſzę zbáwiſz? Poſzedł bez odwłoki, ktory dopiero po lát trzydźieſtu y trzech wolnieyſzych, do ściſleyſzego życia zámyślał. Má każdy człowiek, ma każdy wiek, coby w B. Koſtce náśládował. Rozumiecieſz! że y nam życie Stániſłáwowe ſwoia Pátronká Bárbárá pokázuie. Patrzcie młodzi! ná wſtyd, ná skromność, ná obyczáie Anielskie, ná ſerdeczne nabożeńſtwo do IEZUSA pod oſobámi chlebá, do Mátki nayświętſzey, ieżeli náśládujecie, duſzę BOGU pozyskacie! *Si hunc ſecutus fueris &c.* Patrzcie podeſzleyſi ná ſtátek przy Bogu, ná nie złámáne żadnemi przeciwnośćiámi męſtwo, ná dźielną odwagę, kedy o cnotę y Boską ſzło wolą! *Si hunc ſecutus fueris, animam Deo lucraberis.* Patrzcie ſtáruſzkowie! iák śiwá u Koſtki świątobliwość! iak doyrzałá BOGA, bliźniego, nieprzyiaciołow miłość! iak heroiczna rzeczy ziemskich pogardá! iáka ná śmierć gotowość! piſał do Matki nayświętſzey przez S. Wawrzyńcá Pátroná męczeńskiego, żeby dźień iey Wniebowzięcia, był dniem wyścia Koſtki z świátá! Idźiecie drogą Stániſłáwá! doydźiecie BOGA y ſzczęśliwey wieczności. *Si hunc ſecutus fueris, animam Deo lucraberis.* Udał ſię zá Stániſłáwem Brat ſtarſzy Páweł, pewienem, że iako Szczepan Páwłem Apoſtołem, ták Staniſław cieſzy ſię ſwoim Páwłem. Czyń o nas wſzytkich Koſtko! Za wſzechmogącego mieli Koſtkę konnowicyuſzowie! Czegoſz u BOGA nie może niewinny á cierpiący Pánic? Proſił kto Stániſłáwá o gorącość nabożeńſtwá? Iak Etna gorzał. Proſił o łzy? Skąpiey płynął Tyber pod Rzymem! Stłukli ſzklenic portarel ſpołnowicyuſzowie, krzykną: *Omnipotens Koſtka juva!* w momencie zdrowe sklenice tylko ná ſtoły nie wskákuią! *Omnipotens Koſtka*, wſzechmogący w BOGU Koſtko rátuy ieſzcze Oyczyznę, rátuy Polakow twoich, rátuy winnych niewinny, grzeſznych Swięty. We Lwowie roku 1658 dniá dźiſieyſzego licznemu y pięknemu ſłucháczowi káże Kánonik Lwowski Pigłowski w náſzym Kościele, w innym niedálekim iak rzadki Auditor, tak odarty. Rozgniewány káznodźieiá y tego wygánia. Podźcie y wy do Oycá cudow (Koſtkę rozumiał, ktorego cudá wyliczał káznodźieia) *Ite & vos ad miraculorum fabrum.* Skarał oſtrego Bog chwalcę. Ledwo z kátedry do domu wrocił, niby ſzáleć począł; gonią uciekáiącego, wydrze ſię z ręku, oknem wyskoczy, z wnętrznośćiámi duſzę wylete. Broni honoru Koſtki ſwoiego JEZUS y MARYA. W ſzczerey proſtocie cudowney wzywamy opieki twoiey Stániſłáwie. *Imus ad miraculo-*

rum

rum fabrum. Zá ofobliwfze Kostki cudo liczy W. X. *Piotr* Skárgá, że świątobliwość Stánisławowá ná cały swiát fie rozeszła. Zna Wschod, zna Zachod, zna *Południe* y pułnoc Błogosławionego Kostki. Przyday do cudow twoich y to Stánisłáwie, żebysmy wszyscy przykładem y przyczyną twoią w ftanach y látách twoich swięci, czyni prędzey do ciebie wzdychái. Swięty Kostko modl fię zá námi! *Prospere procede & regna!* Nowa iutrzenko kiedyż tak pożądany dzień przyprowadzisz? Czuiemy pilno, wyglądamy frásobliwie! wzdychamy serdecznie! Dwudziesty pierwszy rok po tysiącznym fiedmfetnym niechże będzie zadzom naszym oftárom, niech będzie fla nieiácym prágnieniom podporą! niech będzie pierwszy y dla tytułu twoiego, Swięty Polskich młodych, te podeszłych, te ftarych woła, boś ty wszytkich lat y wiekow ozdobá, tryumf, koroná.

KAZANIE
NA DZIEN SWIETEY KATARZYNY
Dormitaverunt & dormierunt. Mat. 25.

ZAsnęły Pánny Ewángeliczne. Ktoreż? Y mądre y głupie. Y mądre? to zgłupiały! Sen, brát śmierci, nie mądrości. Przegrała w miękkich puchach gnuśność, matka głupstwá. O pułnocy Mądrość Przedwieczna ná ziemię przyszłá, y náuczyła, że z swiátem nie záfypia śpiącym. *Cum medium silentium tenerent omnia, omnipotens fermo tuus venit.* Koło z tey y z owey strony przy Cherubinie Prorok Ezechiel widział. *Rota una penes Cherub, & altera rota penes Cherub. Ezech.* 1. Nie umie spoczywáć, w ustáwicznym obrocie mądry Cherub. Nie wiem czyli y nie tá przyczyná przy Patronce náuk Kátarzynie, herb zwycięski koło máluie. Sprawnie nie śpałá mądrość, ledwo nie cáłe przeczytá, przegada nocy! *Nox nocti indicat scientiam. Dormitare* może, nie *dormire* mądry *Homerus.* Mądrze zdami fię Ian *Zamoyski* po cudzoziemskich Akádemiach Rektor, po Senatach Polskich Kanclerz, po obozách wielki Hetman mawiał. *Ubi multa somnia, ibi multa stultitia.* W mákowym nigdy nie chodźiłá wieńcu Bogini nauk. Generał y w Iezuickim Zakonie, y w Rzeczypospolity ma ry h W. X. Ian Paweł Oliwá mak názywał *florem fatuum & putidum.* U śpiocha głowa tak mákowa, mądrey głowy nie pytay. Herb *Pallady* nocny puchácz.

chacz. Więc, kiedy między śpiące poduszki głowę mądre Pánny złożyły, w głębokim pierzu mądrych chwałę utopiły. Ale dowodnicy y z inney zgłupiały przyczyny. Tylko nie widáć tyfiącznemi zadzámi upragnionego Oblubieńcá, á Pánny śpiąc! Głupstwo! záfypiáć, kiedy w naylepszą czuć przystoi. Częste adnia y... w zacnym domu słyszał. Obiecány tamfiadá poufałego bytności drugo w noc wygláda państwo tęskliwe, kiedy iuż tylko godziná do pułnocy, zdespero... zaśypiáią. Ledwo pogászą świece, gość iedzie, á że śpiące państwo znayedźie, w poufałości pod oknem krzyknie. Pożáleliście? śpiciel Słuszniey ná cáły głos ná śpiące záwołáć Pánny. Oblubieniec tylko o ściánę! *prospiciens per cancellos,* wyście w betách przepádły? toście wy mądre? wybaczcie słowu. Pozáfiałyście! Wymawiáią fię mądre Pánny. Na pierwszą wieść, *Sponsus venit,* z pieczá wylecimy. *Ego dormio, cor vigilat.* Wyglądáią służebne, ále czuynicy ná ftrazy serce. A kiedy y wy twardo, y słudzy nie miękko záśniecie? Ośpałe warty ludzkie! *Nisi Dominus custodierit, frustra vigilat, qui custodit.* Nie dokołácze fię Oblubieniec, przeydzie, szkoda niedościgniona! Głupstwo! wdawáć fię w iawne niebespieczeństwo utraty tego, co kochasz serdecznie. Boią fię o ulubiony kánaczek Pulcheryę, lubo go ledwo nie zá ietnym chowáią kluczem. Głupi rozrzuca oko po grániách świátá, mądry ie głęboko w głowie chowa, żeby ná łatwą nie wydał szkodę. *Oculi sapientis in capite ejus, oculi stulti in finibus terræ. Prov.* 17. Krol Polski Zygmunt pierwszy, wyiachał z Krolową Boną y cáłym dworem z Krákowa do Niepołomic ná rozrywkę! Nádwiślny lásek wesoły ráy rozwiiał Brzeg Wisły opasáło trzysta knieciow z włocznámi zbroynemi, las otoczył lud gromádny, puścić Krol kazał niedzwiedzia niezwyczayney wielkości z Litwy przywiezionego w skrzyni. Pomieszał śmiechy strásznym rykiem y furyą. Sto psow ná siebie następuiących zábił: tym kopie, owym dzidy powydzierał: owych po plecách, owych po głowie wyrwáną gałęzią chłostał: tu konnych, owdzie pieszych ná ziemi położył. Dościgłá krolewskiego Stanczyká bestya, z koniem wywrociłá, że przy swoim nie został fię imieniu. Smieie fię Krol z upadku Stanczykowego. Począł ś sobie nie iako rycerz, á'e iáko błazen. Uciekłeś przed niedzwiedźiem. Iák to ostrożnie z głupim zartowáć trzeba! Czesto zattem ostrą zarzną prawdę. Odpowie śmiało Stanczyk wyśmiány. Ostrzy odpowiedzi konfuzya. Nayiáśnieyszy Pánie. Większy błazen, co máiąc niedzwiedzia w skrzyni, puszcza go ná swoie y cudze niebespieczeństwo.

ſtwo. Bielski. Rozboynik życiá ludzkiego y fortun ſen, puściłyście Panny Ewangeliczne zdrayce z lámy twoiey, z niebeſpieczeńſtwem wielkiey ſzkody utrácenia bytnośći Oblubieńcá niebieskiego, wybaczcie, że was miedzy madre nie wpiſze. Zwyciezyłá madrość waſze oboim tytułem Katárzyná. Z ziemskiemi porownáne Sapientkámi podobno przy madrych imieniu zoſtániecie, przy Kátárzynie wſzytkie pieć, trzech nie zliczycie. Madra Kátárzyná: nie zſypiáła nigdy, kiedy goscia niebieskiego witać potrzeba było. Nie powierzałá cudzey ſtrazy ſerdecznych skárbow. Poſtapiłá daley, kiedy ia ſtane. Szczegulna Kátarzyny madrosć, mogac ſpáć ná beſpieczne, zawſze czuynym ſtrzegłá okiem. Y ſpie y prácuie czuynie tobie Naywiekſza Páná BOGA chwało.

Nie miałá konieczney Kátárzyná S. przyczyny, ktoraby do uſtáwiczney przymuſzałá czuynosci. Y ſłońce pierwſzy niebieskich skárbow ſtraznik beſpieczność opátrzywſzy nie zawſze czuie. Ktora przez dźień zwiedziło ziemie, ná noc bez oká zoſtawuie. Czuiaca rozge Prorok widział ná kſztałt oká: oko tak powierzonych intereſſow dogláda, że ſwoich czaſow zaſypia. Y coſz za okázyá ná nieuſtanney ſtrazy trzymać Swieta Panne miała? Stánie przy moiey ſtronie przeczytaná Ewangelia. Długo nie ſpały Ewangeliczne Panny? ná przyſcie niebieskiego goscia dom y duſze gotowáły. Z ewangelicznym goſpodarzem od dziecińſtwá gotowa Iezuſowi Katárzyná. *Dicite, quia parata omnia!* Wygotowałá doskonále ſerce Katárzyny MARYA, ktora (iáko trádycye niosa) ſamá przez ſie dziecieciá Katarzyny wiáry y miłości Iezuſa nauczyłá. Uſtawiczna Katárzyny z Dawidem proteſtacya. Gotowe ſerce moie Boże! gotowe! *Paratum cor DEUs! paratum!* Nie Polska u Alexandryiskiey Panny modá! Gotować do ſtołu káza, uſtáwiczne odpowiedźi latáia; ábo zaraz, ábo iuż gotowo, Mci Pánie; á niżeli ſie doczekaſz gotowosci, ledwo nie dźień przeydźie. Nie pozwalał ſpać, iáko chciały, Ewangelicznym Pannom niedoſtátek. Iednym iuz nie ſtáie oleiu, *lampades noſtræ extingvuntur*, u drugich nic nie maſz nazbyt, wiec ſie turbuia, (Trudny ſen w turbácyi) wiec konſultuia. *Ne forte non ſufficiat nobis & vobis, ite ad vendentes, & emite vobis.* Wiedziałá Kátarzyna nie doſyć cnoty, iezeli tylko doſyć. Trzeba nád doſyć, żeby było doſyć. *Gratia ſufficiens* łaska doſtáteczna nikogo do BOGA ná wieczne gody rownie nie wyſtroi. Wiele y zbáwienne doſyć potrzeie. Zeby człowiek miał doſyć do zyciá wiecznego, obfitiey nad doſyć pomocy dodaie IEZUS. *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant.*

Iam przyſzedł żeby życie doſtátniey mieli. Nie doſyć wziąłeś na droge, iezeliś tylko wziął co potrzebie doſyć; trzebá mieć nád to! Wiedziałá o niedoſtáteczným doſyć, doſtatnia Krolow Cypru Corá Kátárzyná, przeto wiecey w lampie y głowie oleiu miała, niżeli go Alexandryiskie koſy zábiać mogły. Po dziś dzień oley cudowny z grobu Meczenniczki płynie ná zdrowie bliskich y dalekich národow. Miała w roku dwunaſtym záslubionego przez odebrany od niego złoty pierścień JEZUSA, ná czymże tey przy tego fortunie y obronie ſchodziło? o co ſie ſtáraiac, ábo turbuiac, zábiegać było niepodobna? Przecież Katárzyná záwſze oſtrozna, záwſze ná wſzytkie ſtrony przezorna, ná ſzczegulney roſtropnośći tytuł zárobiła. Nie ládá przezoru dowcip, nie duſać dozorowi, bać ſie o beſpieczność, nie dowierzać ſpokoyney chwili, mieć oko ná oko, ſtraz ná ſtraz, lubo widziſz, że ſpać ná obie uſzy możeſz. Niewiáſty mocney, według Antoniego Abágárá wyſokie rozumney, według innych u Korneliuſzá, przemyslney, madrey ználeść nie może Medrzec Pański. Pyta ſie. *Mulierem fortem, ſani cerebri, induſtriam, ſapientem, quis inveniet?* W czyimże dowcipu oſobliwoſci? miedzy inemi dokumentami y ten czytam. *De nocte ſurrexit*, przed inemi wſtaie, nie doſypia. Przeſzłá niedoscigła rozumu biegłosć Katárzyná, wſtawała ranney y chwalebniey! Nie doſypiała opátrzna Heroina, goſpodarſtwo budziło. Nie miałá potrzeby nieuſtanney czuynośći Katárzyná, toć nád mocne mocnieyſzá, nád roſtropne roſtropnieyſzá. *Operata eſt conſilio.* Naymłodſzy brat Alexander Władyſława IV, Krolá Polskiego, w młodym wieku, uroda páńskiego máieſtatu y wdźiekow pełna, rozumem, umizoneśćia, cáłey Polſzcze miły, nie ſtał, iako o Polſzcze mowia, nie porządkiem. Roſtropnie podźielił dni ſwoie miedzy náuki, y reczna prace; ſnowi pieć tylko godźin naznaczył; w nocy czytał, ábo woienne inſtrumentá toczył, ábo z skor wołowych wyrabiał. Pátrza y na pilna krolewicá ápplikacya do rzeczy chwalebnych, mowili: co to zá rozum Pánicá: wczáſować ſie beſpiecznie może, on wſtáie, on z czuyna prácuie pilnośćia! O iak chwalebna translacya przemoie do ciebie admiracya, Krolewno Cypru, młody cudze, dowcipu rzadki przykładzie, czuynośći o chwałe Boskiego imienia zádumienie? Co to zá rozum Swietey Panny? ſpáć beſpiecznie może, á oná ná modlitwach, ná czytániu, dni y nocy pedźi. Wydźiwić ſie Máteuſz Ewangeliſtá Swietych trzech Krolow nie może madrosci, wołá. *Ecce Magi ab oriente venerunt Ieroſolimam, di-*

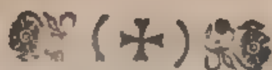
 centes

centes: Ubi eſt? qui natus eſt Rex? Rádzą ſię innych, pytáią? záiſte mędrcy! Prawdźiwie mądrego notá, nigdy ſwoiemu nie dufáć rozumowi. Wcielona Mądrość JEZUS, przećię go MARYA y Iozef ználeźli w poſrzodku Doktorow ſłucháiącego, pytáiącego. *Invenerunt illum in medio doctorum audientem illos, & interrogantem. Luc. 2.* Azaſz nie źrzodło mądrości, nie *Virgo prudens* MARYA? nic bez rády Iozefá Oblubieńcá nie poczęłá. Doktor Anielski Tomaſz częſte *videtur quod ſic* w ſkryptách mądrych zoſtáwił: podáie ſwoie, pod cudze zdánie. A Auguſtyn, ktorego dowcipu nikt dotych czas nie poiął cálego, poſełá wątpliwośći ſwoie do Hieronimá. Ian Oleśnicki, Marſzáłek wielki, Głowaczem názwány dla obrotnego rozumu y głownych rácyi w kazdym punkcie, przećieſz uſtáwiczny w Xięgách: (Naypoufálſzy konſultor, Xięgá) uſtáwiczny ná rádách u Zbigniewa Oleśnickiego, Kardynałá y Biskupá Krákowskiego Głupſtwo, nie wzruſzenie ná ſwoim polegáć widźi mi ſię! Mądry pytá ſię, y rádźi. Ale rozumiem, że *ex alio capite* oſobliwą przypiſuie roſtropność Ewángeliſtá. *Ecce Magi ab oriente venerunt!* Mogli trzey Krolowie, w domu beſpiecznie ſiedząc, doyść, kędy ſię Krol nowy urodźił: á ieżeli drogá ſię podobáłá, mogli ſpiąc zá wodzem gwiazdą tráfić do Bethleem, po coż wſtępuią do Ieruzalem? pilno o mieyſce národzenia pytáią? Mogli przyiáchawſzy do miáſtá odpocząć, wytchnąć z drogi, o niczym nie myślą, tylko o nowym Krolu, idąc pytáią: *venerunt dicentes*; nie zwyczáyną pilnością ſzukáią dźiecięcia. *Interrogabant diligenter de puero.* Słuſzną czyni exklámacyą Máteuſz. Oto Mędrcowie! Szczegulney árgument mądrośći, mogąc beſpiecznie ſpoczywáć, przećieſz czuć o zbáwieniu! Ná podobną zárobiłá admirácyą Kátarzyná. *Ecce* Mogłá kontentowáć ſię o BOGU, y rzeczách niebieskich wiádomością od pierwſzych náuczycielow wziętą. *Interrogabat diligenter*, czytá cáłe nocy Poëtow Chrześćiáńskich y pogańskich, Retorow, Filozofow. Mogłá w krolewskich páłácach pewną niebá prywatnemu ſłużyć nábożeńſtwu: wychodźi z pokoiow ná woynę: z ráiu pánieńskiego, ná ſrogą dźikámi okrutnemi puſtynię, z między Aniołow, idźie między Tyrannow! O iák mądrze pytá! o iák zádáie ſubtelnie! odpowiádá rozumnie! łáie báłwochwalſtwo odważnie! nikczemność Boſzkow pokázuie iáśnie! Nie wołacże tu weſoło? Oto mądra Pánná, nową mądrych dyskurſow biegłością! Cztery ziemie drobiazgi, Mrowki, ſzaráncza, záiącá, páiąká, nád ſiedm świátá mędrcow przekłada Salomon. *Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus. Formica, lepuſculus, locuſta, ſtellio.* Nie gardź y naydrobnieyſzym. W chropowátey máłey ſkorupce perłá, w máłym woreczku millionowe złoto, w łupinie orzechowey Homer, ábo kámień bez ſzácunku zamknąć ſię może! Mrowká cáłą mądrość noſi w punkcie, że inne mine drobności. *Sapientiora ſapientibus.* Skądże ták wyſoká átomu pochwała? Czytamy w hiſtoryi náturalney. Mrowki názbierawſzy prowiántu ná rok cáły, mogłyby beſpieczne ſpoczywáć; niezmordowáne prácuią, zbieráią żywice z ſośien y y iodeł, kádźidło robią: á lubo w głębokich puſzczách y borách od nieprzyiaciół ſwoich beſpieczne, przećieſz ſtrazy pilne rozſtawiáią, y ná wſzyſtkie ſtrony czuyne oko. Wyſoko wyſzły, nie doſzły mądrośći Kátárzyny mrowki rozumne. Mędrſzá S. Pánná nád naymędrſze, bo oſtrożnieyſza nád czuyności naypilnieyſze, lubo beſpiecznego ſnu pozwaláły uskromione z gruntu rebellie. Mędrſza, bo prácowitſza nád robotnice nayuſilnieyſze. Nie zámykáłá w krolewskich pokoiach życia liliowego wonności, napełniał cáłą Alexandryą *bonus odor Chriſti.* Rozum Synow tego świátá przenośi JEZUS nad rozum Synow świátłá. *Filii huius ſeculi, prudentiores filiis lucis. Luc. 6.* W czymże rozumu wybor? Pátrzcie! iák nie doiedzą, nie dopiią, nie doſpią ludźie świátowi! (á mogliby wcześnie odpocząć) żeby przyczynili fortuny, wſławili imię, uwielmożnili, uiaśniewielmożnili domy. Nád rozum Synow świátá, rozum Kátárzyny. Większą S. Pánná pilnością o imię Boskie, niżeli ci o ſwoie; czuynieyſzym dozorem o chwałę Boską, niżeli ci o dobre chodzą mienie. Iak *prudentior Catharina filiis ſeculi*, obaczmy ná páłácu Ceſarzá Maxencyuſzá. Niewiedźiał okrutnik, zatym bez mozgu ludzkiego Ceſarz, iáko na rácye odpowiedźieć Kátarzyny; więc że wſzyſtkiego Páńſtwá, zebrał mędrcow, kráſomowcow, Filozofow; obiecał bogáte nadgrody, ieżeliby zwyciężyli, wieczną konfuzyą y śmierć, ieżeli zwycięży Kátarzyná. Stánęło piećdźieśiąt mędrcow z iedney, iedna Kátárzyná z drugiey ſtrony. Iedna! Cáłe ſtáło niebo, y rownym iak na Szczepá ... patrzáło okiem. Tam męże gniewem zbroyni, obiecuiący odważni, tu cicha Pánienká! Tam brodácze y ſiwcy, tu w kwiecie wieku, w lat 18 Kátárzyná. Pięknieyſzy ſceny zadne w Rzymie y Grecyi teatra nie widziáły! To ſię ľidzoy przelękłá Oblubienicá Chryſtuſowá? Nie uſtąpi gwiadz woyſku iedno ſłońce, lew gromadnemu zwierzowi, Dawidek tyśiąc Filiſtynom. Pogáńscy Filozofowie dawny niżeli náuki pełnieyśi, rozumieli, że w kazdym ſłowie, gory walą ná głowę Pánieńską, trudności zárzucone iák átomy,

duchá

duchá Bożego pełna zdmuchálá. Ná zawiſe wezły oſtrżeyzſy u Alexandryſ-kiey Pánny dowcip, niżeli miecz u Alexandrá ná *Gordios nodos*. Pokazała ná oko z ich że ſamych poetow prawde wiary Chryſtuſowey; z Sybil BOGA y IEZUSA; z xiąg retorſkich Słowo wcielone; z argumentu w Filozofow iawną konkluzyą, że Bogowie Pogánſcy, czárci; báłwany ognia godne, nie kádzidłá. Co dopiero pyſzne wyciągáli karki Medrcowie, zwyciezoną rzucili głowe pod nogi Kátarzyny, prawdziwie rozumni, kiedy bez ſwoiey głowy. Wygráli przegrawſzy, od S. Pánny wiary nauczeni, dali pod tyráńſki miecz ochotną głowe, żeby Meczeńską odebráli korone. To nie medrſza nád Medrcow tego świátá Katarzyná. Iákże tak cudownie zmedrzała? Mogąc beſpiecznie zaſypiać, głebokie nocy ná świetych xiąg czytánie łożyła! przeto w nauce wſzelákiey tak poſtąpiła, że iáko mowi *S. Vicentius Ferrerius* niкt ſie nie odwazał dyſputowác z Kátarzyną. Dla tego złomane przy S. Meczennicy widźiſz koło. Naybiegleyſze obroty lubo na dyſpute wezwáne, lubo ná pochwałe, łámać ſie muſzą, y uſtawać. Idzie w dalſzą nad ſynow świátá gore Kátárzyná. Od Anniołow ná gorze Synai pochowana, nie od ludźi: bo nic z ludźmi ſpolnego nie miała, nad głowy wyżſza ludźkie. Rozgniewany Maxencyuſz wymyślał kátownie, bicze, głody, kátuſze, kołá oſtremi hakámi, żelazami nábite; miecze oſtrzył: scieta mleko miáſto krwi lałá, uczyła, że dziecmi byli, iak ci co myślili Tyrannie, tak ci co dyſputowali. Kátárzyná, że y ná iedno nie zaſypiałá oko, kiedy ná obá beſpiecznie mogłá, ná czytaniu, ná modlitwach niezmordowánie czuiąc, ná ſzczegulney mądrośći korone zaſłużyła, nád rozumne świátá ſyny nad Pánny Ewangeliczne medrſza. Uważmyż iuż głupſtwá náſze! O iak daleko od mądrośći błądziemy Kátárzyny! Czuła pilnie, kiedy nieczuć beſpiecznie mogłá! zaſypiamy twardo, kiedy ſpać niebeſpieczna! O rozumy! o głupſtwá! Niewiem, czyli tey nocy oſtátnia godźina, *dies Domini ſicut fur* grzeſzney duſzy z ciałá nie wykrádnie, iakże tak śmiałą głowe w twardych grzechách ná miekką poduſzke kłádzieſz? Głupcze! kiedy wiecey złotzká nie wſtánieſz? (czyliſz mało przykładow, ſpać poſzedſzy ták zaſneli, że ich aż oſtatniego ſądu trąbá z grobu obudźi.) Kiedy mowie wiecznym ſnem záſnieſz? kedyſz ſie obaczyſz? Iużes przepadł ná wieki! ná wieki! Przymuſzony uporczywym nálegániem Perskich Panow Krol Daryuſz ſpuścić kazał ukochánego ſobie Dánielá do iámy miedzy Lwy głodne. Potepienie Danielá Proroká tak fráſowáło Królá, że áni wieczerał, áni ſpał, teskliwy wygla-

dał dnia, żeby ſam Dánielá náwiedźił y wiedział, czyli zyie. W grzechu śmiertelnym, (coż kiedy niepráwości bez liczby?) ná ſen idzieſz! coż to czyniſz? oto ukochánego BOGU Dánielá, duſze właſną, na żeby y pazury Lwá łákomego, do wiezienia piekielnego potepiaſz? O Tyrannie! o okrutniku! Duſza w grzechu záſypiaiąca, duſza piekłá bliska! duſza w łápách lwich. Łaská Boska! łáská Boska! że cie smierć nie pozera! iakże ſie ná łożko odwazaſz? iak záſypiać możeſz? iawnie pokázuieſz, że duſzy, że zbáwienia, że BOGA nie kochaſz! Ockni ſie Lechu! przerwi ſen twardy. Wiſi nád karkiem nie Biſſurman, ále Czart hardy! Dla BOGA! nie tak oſpale o zbáwieniu myślimy náſzym! O fortune, o domek, o imie idzie, noc iedne, drugą, trzecią nie ſpiemy! o duſze idźie? y tak śmiáło w grzechu, w pijaniſtwie, podobnieyſi do trupá, niżeli do człowieká ná łożko padamy! Coż czynić? Widziſz przed nocą grzech ná ſumnieniu cieżki, nie możeſz mieć ſpoſobności do ſpowiedźi, bijże ſie pieśćią w piersi, żaluy ſerdecznie, iedynie żeś kiedy naywiekſze dobro BOGA obraził, brzydź ſie niepráwościa, obiecuy popráwe, y ſpowiedź predką; dopiero iakakolwiek dobrey nádźiei pewnością zaſypiać możeſz. Ieſzcze Paweł Swiety letargi naſze budźi. *Tempus eſt nos de ſomno ſurgere!* Pokiſz ſie wczáłować? pokiſz miekko ſpoczywać bede? Ktoſzci obiecał, że nie dźiś koniec życia twoiego? z czymże ſie BOGU Sedziemu pokazeſz? Przegniłes, przeleżałes, przeſpáłes lata twoie leżuchu! Zzycia, iakże ſnu wynidzieſz z niczym. *Dormierunt, & nihil invenerunt in manibus ſuis.* Spiochy głupie Panny, że czczemi kołácą do nieba lámpámi? Nie puſzczono. Nie zna ſie do oſpalcow, do proznakow niebo. Czuyná z beſpiecznego odpoczynku ſzkodą o ſwoie, y o cudze zbawienie Kátarzyno, do ciebie ocieżáłe gnuſność náſze przypadáią o Excytátorá. Twoiey pilności powinná Ceſarzowa Meczennicá niebo; powinien Porfiryuſz Hetman z gromadnym woyskiem miáſto Syonskie, kedy áni noc ani ſłońcá, áni ſen oká nie bedzie. Wzbudź przegniłe oſpaliſtwá naſze w miłości Bożey, żebysmy kiedyſzkolwiek po długich ocuceni nocách, życiu lepſzemu powiedáieli dzień dobry.

KAZANIE.

NA DZIEN SWIĘTEGO JĘDRZEIA APOSTOŁA

Vidit JESUS duos fratres Simonem & Andream. Mat. 4.

WIdział Szymona y Iedrzeia braci rázem IEZUS? rzecz miłą, rzecz ſobie ukocháiącą widział. Niewiem, ieżeli powabnieyſze oczom tak Boskim tak ludzkim objectum być może, iako brat z brátem trzymaiący iedno! *Simon & Andreas Fratres.* Przyſzedł do PANA IEZUSA ktos z poſpolſtwá, *Ait illi quidam de turba. Magiſter dic fratri meo, ut dividat mecum hereditatem.* O rozdział z bratem proſi. Dobrze proſzącemu przydano, *de turba.* Braterskiey turbator iednosci, proſtego drożdże gminu. Coż ná ſuplikę odpowiedział IEZUS? Ani ſpoyrzeć chciał na práwne papiery. *Homo! quis me conſtituit judicem, aut diviſorem!* Obrażaią oko lazulowe braterskie ſzyſſye, rozwełnia brat z brátem pod iedną komunią chodzący. *Vidit Simonem & Andream.* Skąd, z okazyi rozrywácza braterskich związkow przyłączył IEZUS naukę dla wſzytkich. *Videte, & cavete ab omni avaritia! quia non in abundantia cujusquam, vita ejus eſt ex his, quæ poſſidet!* Pátrzcie! zebyscie zrzenice nie topili w zbiorach łakomych! Nie pełna ſzkátuła pieniedzy, ále pełna braterskich zwłaszczá życzliwości miłosc, oká y ſercá ludzkiego prawdziwa pociecha. Nie mogł ſię wesoły Dawid napatrzać dzieci czyienkis tak z ſobą scisle powiązánych, iako ſię młode oliwne wiążą rozczki. *Filii ſicut novellæ olivarum.* Brat z brátem, Siostra z ſiostrą w pokoiu? widok to! iakiego wyglądáią to Boskie, to oczy Dawidow. Nie mogł patrzać bies ná ſyny y corki ſobowe. Załosc czartu iedność braterská y ſieſtrzenska, pociechá BOGU. Kołem ſię obchodzili z poczeiną. Iak dzwono z dzwonem w kole, tak brat łączył ſię z brátem! Zaden z domowey nie wyſzedł ramy. *Credibile eſt, illos ſic voluiſſe mori.* Zeby o nich, iako ſpiewa o Pietrze y Páwle kosciol, mowić ſię mogło. *Quomodo in vita dilexerunt ſe, ita & in morte non ſunt ſeparati.* Iak w życiu, tak w smierci iedno! piekne *Fidei*! Wychodząc ná swiat rázem z Ezawem Iakub, trzymał ſię mocną ręką brata! podobną iednością trzymaliby ſię byli ſtatecznie, rzadki swiátu widok wyſtawiliby byli. O polskich kompellacyach napiſał cudzoziemiec. Wſzyſcy Szlachtá bracią, Szlachcianki,

ki, názywáią, piszą ſię ſiostrámi. *Si hoc, quod ſe eſſe dicunt, ſcribunt, Poloni forent, non eſſet in orbe regnum fortius, non eſſet ſpectabilius.* Gdyby Polacy, iako ſię zowią, nie rozerwáną zgodą bracia byli, nie miał by świat mocnieyſzego, nie miałby pozornieyſzego do widzenia kroleſtwá. Brat z brátem iedno? widok, nad ktory zacnieyſzego świat niełatwo widźi! Przyniesiono Krolowi Polskiemu Władyſłáwowi Iagellonowi skrwawioną w bátalii ſuknią Rodzonego brátá Swidrygellá. Rozumiał, że cos podobnego oznaymowono Iagellonowi o Bracie, iako Patryarſze Iakubowi o Synu Iozefie. *Fera peſſima devoravit eum.* Serdecznie zapłakał. Blisko Páná ſtoiący Senatorowie miedzy ſobą ſzeptali. *Ecce quomodo amavit eum!* Patrzcie! iaká to miłość braterska! Trzymał potáiemnie Iagello z Swidrygellem, lubo dla publicznych reſpektow niby dálekie pokázował áffektá. Bielski. Piekne *Ecce*! brat z brátem iak iedno. Na głos Proroká Ezechielá zeſzły ſię kości do kosci, dalekie rozdziały powiązały w iedno. *Acceſſerunt oſſa ad oſſa, unum quodque ad juncturam ſuam. Ezech.* 17. az zaraz przydáie Prorok. *Et vidi.* Y widziałem. Ieſt co tryumfuiącym widźieć okiem, kiedy brat z bratem, *os de oſſibus* w nierozerwáney naymnieyſzą ſzyſſyą koniunkturze. *Vidit Simonem & Andream fratres.* Coſz oczywiſtſzych ſzukać árgumentow? Wybierał ná Apoſtolſtwo IEZUS rodzonych braci, Iáná z Iakubem, Szymoná z Tádeuſzem, Piotra z Iedrzeiem, wſzytkim zaś zwać ſię brácią roskázował! y ſam názywał. *Ite, nuntiate fratribus meis.* Pokazał, zeć mu miley do oká nic nie przypada, iáko brácia iedno rozumieiący, iedno mowiący. *Idem ſapiamus, idem dicamus omnes.* Rad tedy widział Zbáwiciel Szymona y Iedrzeia poſpoł. *Vidit Simonem & Andream* Y miał co widźieć PAN IEZUS iak w Szymonie tak w Pietrze. Nie rozdźielę bráci Swiętych od ſiebie, lubo o iednym tylko Iedrzeiu mowić będę. W życiu y Apoſtolſtwie Iedrzeia ieſt co widźieć. *Vidit.* Chwałá Iedrzeiowá, będźie y Szymonowá! Obudwu zaś pochwałá, będźie naywiekſzą chwałą BOGA w Troycy iedynego.

Zacznimy dalſzą mowę *à capite,* od głowy Iedrzeiá Apoſtołá. Głowá, rozum, pierwſze *caput* prawdźiwych pochwał. Roku 1482, wnieſiono do Rzymu głowę Apoſtolską głownym tryumfem, y ná wielkim złożono ołtarzu, gdzie ciało S. Piotra Xiążecia Apoſtołá ſpoczywa. Ná ołtarzu głowá? Po Iezuſowey ofierze, zaden ołtarz mieć ſzácownieyſzey nie może nád głowę ludzką. Oddáy BOGU ſwoię widźi mi ſię, podday ro-

zum pod poſłuſzeńſtwo wiary, nie co ty chceſz, ále chcii, co BOG chce po tobie, ofiárowałeś ná wielkim ołtarzu ofiárę. *Poddaná* ochotnie woli Boskiey głowá, ofiárá nád ofiáry *Melior eſt obedientia, quam victima.* Na ołtarzu głowá! Fundament rozumow ludźkich, ołtarz. *Pada* nabożnie przed świętym ołtarzem Tomaſz z Akwinu, aż on mądrą głowę między Anioły wynoſi Doktor Anielski! *Pada Albertus magnus*, y między pierwſze ſubtelnych Filozofow kátedry powſtáie. Skuteczny y łatwy wſzelkich nauk *Profeſſor*, ołtarz nabożny. Ná ołtarzu głowá? Myślić y naypierwſze głowy o ołtarzu, o czci Boskiey rozmnożeniu powinny. Nie wyimuie żadna godność, żadna urzędu wyſokość, ábo zábáwá od Swiętych myśl. Záwſtydza pogánie Chrześciáńſtwo! Niewſtydź li ſię Senátorowie Rzymſcy od tálces Senatorskich przenośić myśli do mioteł kościelnych, od ſtárania *Prowincyi* dálekich, do ścian y dáchow łowiſzowych; od adminiſtracyi krolestw, do ceremonii ołtarzowych. O tych rádźili przezornie, dyſputowali ſubtelnie, prowidowali ſzczodrze. Cælius y Kato uważali iakim piskiem skwirczały rano práſtwá, ktorzy w południe *militares Aquila* do Afryki na ruinę Kártaginy wyſłáli. Ale wrocmy ſię z Afryki do Rzymu. Na wielkim ołtarzu złożona głowa S. Iedrzeia, nie w pokątnych káplicach, ábo ołtarzykach, ále na oku cáłego Kośćiołá. Miáłá przychodzącego Rzymu oko czym zábáwić głowá Apoſtolska. Y to, *magna theatra Caput. In hoc capite* miał co cáły świat widźieć y czytać. Owe myśli, owe ſtarania, owe induſtrye o nawracaniu do Chryſtuſá narodow. Swiat ieden nie wybierze pochwał, ktore ſię w Iedrzeiową złożyły głowę. Opiſuiąc Gwagnin tryumfalny ingres Henryká Krolá *Polskiego* do Krakowa ná koronácyą, mowi: mieyſca nie było po oknach, po rynnach, po dachách, skąby lubo z iáwnym niebeſpieczeńſtwem ſpadnienia weſoły ſpektator na wieżdżáiącego nie pátrzał Pana. Samo ſłońce, iako przydaie Bielski, długo wiſzące rozpędziło chmury, pogodne otworzyło niebo. Y to oko niebieskie miało co widźieć w ingreſſie krolewskim. Solennieyſzą pompą wprowadzał do Rzymu głowę Iedrzeia S. *Pius* wtory, Biskup Rzymski. Z cáłym Rzymem záſzedł drogę wielkiemu gośćiowi, ſam nabożną przywitał ſalutacyą, z płaczem ſłucháiącego ludu, gęſte ſtały bramy tryumfalne: cokolwiek drogiego, cokolwiek okazáłego z dawnych y nowych appárencyi Rzym miał, na ozdobę ulic, rynkow wydał. Stały częſte po mieście ołtarze; działá, muzyki głuſzyły; trzydźieśći tyśięcy (iako w rocznych dźieiach

dźieiach kościelnych czytam) zapalonych gorzáło pochodni: y iako dawne widoki Rzymskie ſcená tryumfalna nioſącego głowę Apoſtolską Rzymu skonfundowáłá, ták liczbá świec gáſiłá ognie tryumfalne. Ponowię ia Bielskiego ná Polski ingres adwerſyą. Miało y ziemskie, miáło y niebieskie oko co do widzenia w tryumfie Apoſtolskim. A czyli y to nie piękny widok? Záwieſzoná nád Rzymem chmurá lekkim deſzczem roſiłá; kropla nie kánełá ná tych, ktorzykolwiek ſolenną proceſſyą głowę wprowadzáli Iedrzeiową. Było co widźieć! że pod czas deſzczu, iedney nie widźieć było kropli po deſzczu zá proceſſyą idących. A poniewaſz z obłoku dżdżyſtego Tyber y dalſze rzeki żebrały, po upałach ogniow tryumfalnych, przenieśmy ſię ná brzeg rzeczny, ná ktorym ucieſzony rybak bogátym połowem zmokłe rozwieſza ſieci. Uprzedźieli drogi náſze dworni ſtudenci, oglądáią ſieć, uważáią oká, y pytáią rybaká. Coſz po tak gęſtym oku rybáckiey ſieci? Niżeli odpowie rybołow, ábo ia wprzod przyczynę dam pytáiącym Retorom. Przy ſieci widźicie oczy? Trzebá ſtocznego przezoru, żebyś co ułowił. Bayká to y ſen, że śpiącemu Tymoteuſzowi w złote ſieci, bogáctwá, miaſtá, Prowincye, kroleſtwa, fortuná náganiáłá. Dziśiay y z tyśiąc oczy ſiatká nie tráfi ná rybkę z złotą łuską: iakże ślepa nie w ſamych łzach miaſto wod niewody, czyli prawdźiwiey záłośne záwody topić będźie? Sieć z okiem! Chceſz ułowić drugiego, w ſłowie, w zámyſłach; pátrzże! żeby ciebie ſzpetniey nie ułowiono! Ieſt oko ná oko, rybak ná rybaká. Ná Ruśi w ſtáwách dźiedźicznych Krolá Polskiego Iana III połow ná przykład y przeſtrogę widzę. Uprágniona liſzká (frant y to zwierzątko, przecięſz uchwycona.) zemdlone otrzeźwić śiły do ſtáwu przyſzłá. Tráfiłá w wodźie ná wilká. Wſzak *Lucium, lupum aquarum*, Ledwo przyłożyłá gębę do wody, niezwyczayney wielkości Szczupak zá liſzkę; ták głęboko rybie wpoił zęby, że liſzká rzucać ſię mogłá, zrzucić ſię ułowiona z wędy ſzczupakowego zęba nie mogłá; wywlekłá z ſtáwu rybę. Szczupak poimał liſzkę, y poimány: cudzemu zwycięſtwu częſtym ogona trzepotániem applauduie. Nadſzedł ná páłuiących ſię chłopek, y razem *prædatorem & prædam* iako rzadko widziány podárunek Iąnowi trzeciemu ofiárował. Łowiſz zębáty ſzczupáku? oglą day ſię pilnym okiem, żebyś w twoie właſne nie wpadł ſidłá. *In præda muſcipula eſt.* przeſtrzega Auguſtyn. *Tenes & teneris!* Zapuſzczaſz ſieć ná połow? uważayże w czyie imię? żebyś po cáłonocney pracy nie narzekał z Apoſtołámi. *Tota nocte laborantes*

tes nihil cepimus. W imię Páńskie, nie w imię przewrotnych induſtryi rozſzerzay skrzydłá y kumulce, zagarniąc fortunną rybę możeſz. Sieć z okiem! Bo oko ſiecią. Nayłátwiey nłowi oko. Nie ieden płácze z Iobem. *Oculus meus deprædatus eſt animam.* Oko codziennemi łowami w kazdym ſtánie ludźi łowi y więzi. Oſtrożnie z okiem! ma ſwoie ſiatki, ma retyny, ma ſześć muſzkułow, iako ſześć muſzek: náte muſzki łowi ſczeſliwie rybki, zwłaſzcza ieżeli złota pobłyskuie łuska, w iákiey kárácenie koropie (wiekſza rybá niżeli karp) łowią w ſtawach Ukráinskich. Nie da mi dłuzey mowić rybołow; odpowiada ſzkolney młodzi nabożnie y rozumnie. Oczy tak wiele macie, á prawdy nie widźicie! Sieć z oczymá geſtemi? Ma co widźieć w wodách! Iakie tam ryb mnoſtwo! iak ſliczne wod krzyſztały! iák cudowne domow rybnych, y roznego ſtworzenia dyſpozycye! Azaście nie ſłyſzeli? *Mirabilis DEUS in terra, mirabilior in aquis!* Cudowny BOG ná ziemi, cudownieyſzy w morzu! Od proſtey ſieci obroćmy oko do Apoſtolskiey. Mało tu cálego świátá oko! Má niebo, czemu ſię przypatrzyć, co z Iedrzeiowych zábráło ſieci. Zagarnął nie drobiazg tylko, nie płotki: *cum magno oculo* rybá, ſieci Iedrzeiowey połow. Iedrzy pierwſzy Chrześciánin, iako go názywa Tomaſz z Akwinu, przyprowadził rodzonego bráta Szymona, głowę y oko Senatu Apoſtolskiego: potym do Tatar Europeyskich zaſzedłszy, do Epiru y Tracyi niezliczone mnoſtwo do ſieci Chryſtuſowey zagarnął. *Doctrina & miraculis innumerabiles homines ad Chriſtum convertit:* iako pacierze czytáią kápłáńskie. Szczeſliwſze niżeli Tymoteuſzá ſieci, ile tu wśi! miaſt, Prowincyi, Kroleſtw Apoſtolska miłość zbáwienia duſz ludzkich nápędziła! W ieziorze Lebá w Pruśiech tak nie zwyczayny połow iedney zimy, że z niewodow raz zápuſzczonych przez dni cztery ryby wybierano; y napełniono wozow, czyli ſani dwieście y więcey. Cáła wieczność znaydźie w ſieciach Apoſtolskich, coby do ſmaku cálego niebá wybierałá. Nad wodámi doyrzał Dawid drzewa pozytecznie zaſczepionego. *Erit tanquam lignum, quod eſt plantatum ſecus decurſus aquarum.* Nád wſpomniane odemnie rzeki drzewo ſię przenosi z ráiu, ktorego pięknością naſycić oká dwornego nie mogła Ewa. *Vidit mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis aſpectuque delectabile. Gen. 3.* Miało rayskie drzewo co do widzenia, nie raz o oczach wſpomina Ewa. *Pulchrum oculis, aſpectu delectabile.* Spoyrzycie ná drzewo krzyzowe, ná ktorym przez dwá dni wiſząc opowiadał Chryſtuſa Iedrzy S. Ieſt y tu co widźieć. Nápátrzyć ſię

krzyża zgotowánego, náwitać, násałowáć, náwychwalać Iedrzy S. nie może! *O bona crux! o pulchra crux &c.!* O dobry krzyzu! o piękny krzyzu! upiękniełá cię Krew y śmierć Iezuſowa. O długo ſzukány! o troskliwie pożądany! o ſerdecznie ukochány krzyzu! przyimi mię, weś mię od ludźi, odday mię Nauczycielowi moiemu, żeby mię odebrał przez ciebie, ktory mię odkupił przez ciebie! Podobną Krzyzá miłość y eſtymacyą o iak rzadką widziemy! Ieſt ſię czemu przypatrzyć Iedrzeiowi ná krzyzu umieráiącemu! Zſtępowały z niebá świátłá, otaczały krzyż Apoſtolski, y Iedrzeiowi ſię, y krzyżowi przypátrowáły. Drzewo widziane od Ewy ray zgubiło, drzewo Iedrzeiowe y Iedrzeiowi y gromádnym národom ray otworzyło. Z drzewa rayskiego ſtraſzne rozgi ná ukaránie przeſtępſtwa, y śmierć zerwáli pierwsi Rodzicy; z drzewá Iedrzeiowego palmy zwycięskie y zywot wieczny męſtwo Apoſtolskie zebráło. O iak piękne iabłka ná drzewie Apoſtolskim! o iák ſmáczne frukta! o iak beſpiecznie zywiące ná całą wieczność nowalie! Ná cmentarzu Kośćiołá kátedralnego w Kamieńcu iabłoń rośnąć miałá, ná ktorey, ile iabłek, tyle trupich głowek ad vivum wyrázonych wiśiało. Schodźiły ſię okoliczne Prowincye ná ſtraſzny widok, rozieſłano śmiertelne iabłka po Polſzcze. Nie tak oczy, abo apetyt, iako karmiły duſzę zywym śmierci przypominániem! Ná drzewie krwią Męczeńską zlanym, tylko frukt zywotá wzraſtał! tylko zycie wielu Prowincyi z weſołym widokiem. Dwadzieścia tyśięcy ludzi Krzyz ápoſtolski otaczáli, y mieli wſzyſcy co widzieć. Ná krzyzu Iedrzy oká z niebá, tyśiące ludzi z Iedrzeia nie ſpuśćili. Swiecić każe Iezus, ále tak żeby świátło naſze widzieli ludźie. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant.* Abo ſą? co ſię świecą, popiſuią, á nie maſz co widzieć w popiſach? Naſłuchamy ſię czeſtych pochwał; *Nomina vana!* Wylicza drugi dziádow, prádziadow &c. á ktoś z boku genealogii wiadomy, ſzpytale y ciemne kruchty wytyka. Inny woienne akcye, inny wylicza mądre: a z boku thorz, ábo oſieł wygląda. Popiſuią ſię po miaſtach ſtroyne oſobki: abo we drzwiach przeſtoią, ábo przeleżą w oknach, á przechodzących oko więcey w dzbanuſzkowych kwiatkách ozdoby, niżeli w málowanych łał kach widźi! Swiátłem świátá Iedrzy! oświecał ciemne národy, y było co widźieć! *Sic luxit, ut videretur!* Pokazał ſię w Ierozolimie, chodził po Grecyi, po Achaii, wſzyſcy widźieli w Iedrzeiu *hominem juſtum, ſanctum, innocentem, dignum DEI Apoſtolum.* Iakub. de Vitriaco Arcybiskup Genuy opiſał bez imienia Biskupá nabożnego

go do *S.* Iedrzeiá. Cokolwiek mowił, piſał, kazdey mowie y literze przydawał. *Ad majorem DEI gloriam, ad honorem B. And ea.* Myslało Iedrzeiu Biskup, myslił o Biskupie Iedrzy. Zazdroscił Biskupowi czart imienia świętego, więc wſzelkich zazywał ſpoſobow, żeby świete promieniámi zágáſił, ábo przynamniey piekielnym okopcił dymem. Pánienki iák Anioł wziął na ſiebie poſtać, do Biskupiego pałácu przyidźie, o ſpowiedz prosi. Odſyła Biskup do Kapellána. Niechce tylko ſamemu Biskupowi powierzyć ſumnienia. Pozwoli Biskup. Miaſto grzechow ſpowiada ſię domu, urodzenia ſwoiego Panná. Mci Xięze Biskupie Krolewnę widźiſz. Porzuciłám Rodźicow, bom porzucić slubu czyſtości niechciałá. Przez gwałt oblubieńcá człowieká dawali Rodźicy. Do ciebiem przyszła. Głoſná ná świát świątobliwość przywiodłá. Ukochał cnotę Pánienki Biskup, pod opiekę przyimuie, do ſtołu prośi. Wymawia ſię nieco Pánná dla iakiey ſuſpicyi: wſzakże ſiadźie. Nie tak ſmákowały pułmiski, iako urodá patrzącym: napaść ſię widokiem oczy nie mogły, przez oko wdzierał ſię áffekt do ſercá. Doznał na ten czas Biskup, że y dźiſieyſze Panny, Weſtámi. Nieugáſzony y te ogień nieca, widźieć ich, ſłuchać ich ledwo ſię godzi, żebyś nie gorzał. Kołace do ſercá Biskupiego inklinacya, w tym usilnie biie we drzwi zamku zamkniönego Staruſzek dziwnego wdźięku, powazney twarzy. Pytáią, skąd? po co? Nie tamuycie drogi, iedynie potrzebną nowinę Biskupowi nioſę. Rádźi ſię Biskup Panny, czyli przypuścić kołáczącego. Przypuścić pozwala, ále wprzod ná troiſte niech odpowie pytánie? Ná iakieſz? Połełá z pierwſzym. Ktoryſz naywiękſzy cud w małey rzeczy BOG uczynił? Odpowie przy drzwiach ſtoiący Starzeć. Rozność twarzy ludźkich, cud wielki BOGA. Zmieſzałá daná odpowiedź Pánnę, przecieſz pytać powtore kaze. Kedyſz ziemia nád niebo wyzſza? W JEZUSIE y MARYI. Ieſzcze raz pyta Panná. Daleko z niebá do ziemi? Naylepiey wie co ſię pyta. Mierzył, kiedy z niebá leciał. Ná odpowiedź, u ſtołu Panná, u drzwi Starzec zniknął: Biskup w Pánnie bieſa, w Starcu S. poznał Iedrzeia! O iak z Biskupem wzdychali goście! Gdyby było widźiec Staruſzka! Chwalę pragnienia. Przyznam ſię, mieliście co w S. Iedrzeiu widźieć!

Coſz ia widzę? nic nie widzę, w cáłym zyciu, cobym Boskiemu oku wyſtawił do pociechy! Iako widział Dawid Prorok, poglądá BOG z niebá ná ziemię, żeby znalazł miedzy Synámi ludźkiemi ábo rozumnego, ábo ſzukáiącego BOGA. *Dominus de cœlo proſpexit, ut videat ſuper filios homi-*

hominum, ſi eſt intelligens, aut requirens DEUM. Człowiek BOGA ſzukáiący, człowiek rozumny, weſołe oká Boskiego teatrum. Głupſtwá moie! niedbalſtwá moie w rzeczach Boskich, iak wy nieuſtánnie do gniewu ſerce Boskie, do odwracánie ſię oko przymuſzacie! *Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus eſt. Deut. 23. Non eſt, qui faciat bonum, non eſt, uſque ad unum!* Duſzę potępiam dla cielská wygod, kroleſtwo niebieskie rzucam dla czacká, wieczne roskoſzy dlá momentu, BOGA dla człowieká! rozumże to? *Ut videat, ſi eſt intelligens.* Amurat Ceſarz Turecki rozgniewány ná Szkanderbegá, że Mahometa y łáski odſtąpił ſwoiey dla Chryſtuſa, ſurowy liſt ták kończy, iáko przepiſał Bielski. A zatym bądz dobry, maiżli rozum! To zły rozumu nie ma? Tak rozumie Ceſarz Turczyn. Ktoſz złości skomputuie moie? Licz liśćia po lasach nieprzeyrzánych. Ktoſz dobroci doyrzy moiey? Iezeli iaka ieſt, drobnieyſza nád owe átomy, ktore w izbach ábo ná powietrzu po ſłonecznym promieniu latáią! Toć prawdźiwego rozumu máło! toć nie mam, czymbym oko zwabił y zábáwił Boskie! *Proſpexit, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens DEUM.* Co ſię drugiego tycze punktu; iaſz życiem moim BOGA ſzukam? Iedrzy Chryzoſtom Załuski, Płocki ná ten czas Biskup, wrociwſzy od Ateuſza Łyſzczyńskiego do Warſzáwy przyprowádzonego, gośćiom u ſiebie Senátorom uczyni relácyę wizyty. Ia widzę, że ten człowiek, więcey kocha ciáło, niżeli duſzę; ſzuka ſiebie, nie BOGA! Codźienne ſtáránia moie azaſz nie podobne dáią o mnie świádectwo? Tylko myslę, żeby wygodnie mieſzkać! ſtroić y pieśćić ciało! ieść doſtátnie, pić choćby całe dni y nocy! kędyſz duſza? kędy BOG? Ledwo u mnie BOG, nie bayká! przykazánie Boskie ledwo nię Ezop! nieśmiertelność duſzy, ledwo nie ſen! Nie ma! nie ma u mnie oko Boskie! co rado widzi! *Proſpexit, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens DEUM.* Dla BOGA! czasby ſię obaczyć! Nie widźi BOG nic w duſzy do ukontentowánia, bo my ná ſpráwy naſze ślepi! Przypatrzmy ſię pilniey życiu, ná częſtſzych reflexyach, ná przezornieyſzych do ſpowiedźi preparacyach, ná codźiennych przed ſnem ſumnienia rozſtrząſánieniach? cierpiećże w duſzy będźiemy ſzpetnośći? od ktorych BOG Oycowskie odwraca oko? Azaſz nie widźicie? iako chciwe ná oko ludźkie białegłowki w zwierciedle uſtáwiczne! w malowidłách wymyślne, w kolorách brwi y twarzy dowcipne! Zwierćiadło moie, rány Ukrzyżowánego! przykłády Nayś. Pánny; Zywoty Swiętych, w tych ſię przeglądaymy! w tych kſztałtuymy,

co popráwić kaza, poprawmy! Oczy JEZUSOWE okrutnie podbite, brzydko zaplwane ſpoyrzycie:z ná mnie? Nie patrz ná grzechy moie, patrz ná rány twoie Zbáwicielu! Spoyrzy ná grzeſznika, tym okiem, ktorym ſpoyrzałeś ná Piotra! záſzpecona omyie duſze we łzach pokutnych oczom twoim y Anielskim ná pociechę. Spoyrzy ná mnie Ukrzyzowány Pánie w życiu, ſpoyrzy przy śmierći, żebym y ia patrzał ná twarz twoię ná wieki.

KAZANIE.

NA DZIEN SWIĘTEGO FRANCISZKA XAWIERA

Euntes in mundum univerſum prædicate. Marc. 16.

DOchodźcie! *Euntes*! iaka śiłá, iak nienaſycona prac ochotá w Xawierze! swiat cały ná rámię bierze, y rozumie, że lekką toczy cyfrę *Euntes in mundum univerſum.* Mądrość niebieską widzę, kiedy Xawiera, ieden duch oboygá, y obyczáie: świátowe ciezary idą za igraſzkę. *Sapientia ludens in orbe terrarum* Przeroſł śiłę ſtoramiennych Olbrzymow Franciſzek. (Acz w podobnym wzroscie widziała go nie raz Indya, kiedy w ſwięrych chrztu wodach omyte Murzyny za perłowe niebieskiey Ierozolimy bramy wynośił.) Cząſtkę świátá morza dzwigáią Gigantowie, y pod miękkim ciezarem, ledwo nie wiecey potow leią, niżeli wod noszą. *Gigantes gemunt ſub aquis.* Swiátá cáłego wzięta ná bark machiná, śmiech Xawierowi. Iego włáśnie opiſał *Petrus Cellenſis. Vir eſt in millibus unus, cum Gigantes gemunt ſub aquis, ipſe ridet.* O cuda śiły Xawierowey! Ciezar nieznośny, zyć bez ciezaru: tyśiączna gora zwalona ná gorę, rekreacya iak z nádętemi wiatrem piłámi. Co za obſzerność ſercá Apoſtolskiego? żadne duſz zyski, żadne narodow náwroconych milliony, świętey napełnić przepáśći nie mogą! Rzekę ia o Xawierowym ſercu, co Chryzoſtom o Páwłowym. *Cor Franciſci dilatavit charitas; nihil hoc corde latius! quod totum orbem complexum eſt, imò, cui totus orbis anguſtus eſt.* Szukał za naſzym świátem Xawier Indyi, zá Indyę Chin, za Chinámi nowych świátow. Oſtatnia ziem Tulen, bramę dalſzego Apoſtolſtwa otwiera, a świátá koniec, początek pracom nowym. Pełen BOGA Franciſzek, tam imienia Boskiego wiádomość zánieść prágnął, kędy tylko BOG ieſt. Oto widzę ná ſtole zarliwośći Apoſtolskiey, Prowincye, krolestwá, świáty.
za

za ſzczupłą idą porcyikę; ábo zá mały bolum, za wielki záś bol: morze niewyczerpane zá kroplę, z ktorego tę zabrał Xawier modę, że wylewać przy nayſłabſzey zyskow powodźi nie umie. Ani mi tu przywodź hiſtoryku Polski Woiewodźicá Rawskiego, Stániſłáwá Ciołká! lubo máły ciołek dokázował, czego wyroſłe ná Egypskich paſzach woły nie mogły. W dźieśiątym roku, czyli mniey Panie, dwuch roſłych chłopakow igráiąc ná dłoni nośił, dzwon ná wieżę Krákowską Nayś: Pánny w rynku iak ołtarzowy dzwonek zánioſł, ktorego ludźi czterdźieſtu nie ruſzyli. We wśi Oyczyſtey Oſtrolec dwudźieſtu chłopom nie dzwigniony ciezar, przycieś młyńską iak palcat rzucił. Xawier, nád ludźi śiłá! Możeſz Iobową pytać interrogacyą. *Si habes brachium ſicut DEUS? Iob. 40.* Swiat cały na pięciu palcách BOG nośi, iednę owieczkę cáłym ſobą Syn Bozy dzwiga. Ciezar Synowi Bożemu, máłość zbáwionych. Płakał nád Łázarzem. Czemu? że iednego, nie wſzytkich z grobu wynośił. Iako uwaza Chryzolog. *Flebat, quod unum Lazarum, & non omnes ad vitam revocaret.* Iſtny PAN IEZUS, Xawier. Ná nowego świátá dzwigánie kazą? Leci, nie idźie. Popędzały okrętow potężniey wzdychánia Xáwierowe, niżeli wzdęte pochlebną Folą zagle. Iednego Murzyná ſen włozy ná ramię Franciſzkowe, w krwawym mdleie pocie. Zdrowie Xawierá, świat przydany do świátá; ſłábość duſzę wyciskáiąca z potem krwawym, zysk iedney tylko Indyi. Winszowáli pobliżśi Biskupi Chryzoſtomowi, że po wielkiey częśći w krotkim czaſie poprawioną widźieli Antyochią. Łáiał prácom ſwoim, y życzliwym grátulácyom Chryzoſtom, że ieſzcze śmierdziały miedzy owieczkámi kozły, skrzeczały miedzy skowronkámi błotniſte żaby. *Nemo mihi dicat, quod multi correcti ſunt! Hoc non eſt, quod quæritur, ſed ut omnes! Quouſque hoc non video, reſpirare non poſſum.* Złotouſty podziemnego świata Chryzoſtom, Xawier. Uczynił bogáciey, niżeli ználázł, złotą Indyą. Nauczył, że złoto mieſzkać w ziemi, ále y w niebie może. Nauczył, że Indyánie drożey duſzę, niżeli wſzytkie złotá ſwoie ſzacowali. Złotych uſt Franciſzkowych wyprobowáli, ktorzy na Xawierowe ſłowo wſzytkich powierzali skarbow, brałby, wieleby chciał ná pozłotę okopciałego uboſtwa. Przypominay że złotemu Xawierowi (bo ć on o wſzytkim, co chwalebnie czyni, zapomina, na to iedno pámiętny, żeby bez pámięci ná ſiebie, iedynie pámiętał o Bogu.) Przypominay, że więcey świátá wierze Chryſtuſowey przyłączył, niżeli Rzymianie wſzytkiemi woynámi ſwoiemu państwu: przy-
pominay

pominay, że włáſną ręką obalił czterdźieśći tyśięcy bałwochwalnic, y ná ich ruinach uroczyſtą Chryſtuſowego Krzyżá poświęcił exaltácyą. Przypominay nieprzeyrzáne woyská dźieci ná Bożki pogáńſkie tryumfálnie bieżące! Zebyś tákie podobieńſtwo náwroconego pogáńſtwá odmalował, wskazuy ná morſkie piaski. Coſz ci ná to odpowie Xawier? Serdeczne weſtchnie. *Hoc non eſt, quod quaeritur, ſed ut omnes! Quouſque hoc non videro, reſpirare non poſſum!* Dźieci liczne, *filii doloris*, że im cálego świátá Synowie, nie rodzeni w Chryſtuſie bracia! Więcey w ſercu, niżeli po kośćiołach krzyżow, że ná cáłym świecie krzyża nie widzę! Smierć moia, że nie wſzyſcy Łázárzowie z przegniłych wſtáią grobow. Uczyniſz folgę prácuiącemu Xawierowi, ieżeli świátá cálego zbáwieniem przywaliſz. Ale coſz świátowe ciężary ná Francisżkowe tocze rámię? iuż Xawier nád świátem! Co w apoſtolſką drogę wypráwuie? iuż ná błogoſłáwionym ſpoczywa terminie! Co o zbáwieniu ziemi myślić rádzę? iuż niebieskim otoczona głowá promieniem. Gdyćby Boskie pozwoliły dyſpozycye, dziśby z pokoiu wrocił na prace Xawier. Y tu, radby poſzedł zá IEZUSEM. Zſtąpił dla Synow ludźkich Syn Boży z niebá. Radby! żeby opływáiącemu w niebieſkich pociechach tak wracáiący podał krzyż ná pomoc świátá. Nie z trzeciego z Pawłem, ále z Empyreyskiego wrociłby niebá. Wſzakże y w niebie Xawier Apoſtołem, Oycem, Dobrodźieiem świátá. Stoi ná mecie błogoſłáwionych, y po świecie z łáskámi chodźi, *Comprehenſor & Viator*. Spoczywa miedzy niebieskiemi duchámi, y pracuie miedzy ludźmi ná ziemi. Słucha uſtáwicznego w niebie pienia; Swięty, Swięty, Swięty BOG, y ſłucha razem, *Euntes in mundum univerſum*. Z tym ią ná cáły świat idę, Xawierowe poſtrzniaiąc *amplius*. Boże zachoway pomyślić o iakim chwale Boskiey *ſatis*! *Amplius*! Więcey, y ieſzcze więcey świátow niech nápełnia naywiękſza BOGA chwałá. *Euntes in mundum univerſum*.

Rad pátrzę ná obrázy Xawiera, ktore wyſtáwuią klęczącego przy Iezuſowych nogách w pielgrzymskim płáſzczu z podrożną laską. Tákie kolory rozumiem kocha Franciſzek. Piſáć tu trzebá. *Vera effigies*. Przy nogach Xawier! Nigdy imienia niekładł ſwoiego wyſoko. Y Indyiskiego Apoſtołá ukochány tytuł. *Franciſcus pauper & humilis*. Zacność Xawierowa perła, kryie piękność w chropowatey ſkorupie, y ná dnie morskim mieſzká. Proſty poroſt odrywa ſię od domu, y dumny wypływa nad wody. Prawdá, miedzy Ceſarzámi, Krolámi, Xiążętámi natura uſłałá kolebkę purpurámi

rámi Xawierowi, z tak bogátey oſnowy iedne zabrał nic Franciſzek,
y ná okrętowe przerobił liny, ná ktorych iako ieden z nayliſzſzych nie tak
ſpoczywał, iako ſen więził y chłoſtał. Rozum nauką wypolerowany mie-
dzy pierwſze głowy, łaską Boską na naywyżſzych świątobliwośći gorach
poſtáwiłá. *In quo uno omnium Sanctorum merita veneramur*. Przecieſz po-
korny Xawier po ſzpytalách, do ubogich nog *amplitiofo caſu* przypada, umy-
wa, ná ſtołowych záſypia, chorych karmi, łoſzká prześciela. W Indyach poſeł
Papieski Xawier, Apoſtoł, Doktor, Prorok, Patryárchá, umieiętnośći y cno-
ty Prymas pod nogi ſię Biskupá Goy śćiele, to do nog uporczywych grze-
ſznikow, żeby chwalebne z grzechowych grobow powſtanie uprosił. Do-
pieroſz przy nogach Iezuſowych y ná obrázie rad ſię widzi! Nie dźiecie
miłość ku BOGU Franciſzkowa, Olbrzymskie Iezuſá ślády wypełnia. Kie-
dy przy Iezuſowych nogach Xawiera widźiſz? Iezuſowe o Magdálenie po-
chwały beſpiecznie ponowić możeſz o Xawierze. *Dilexit multum*! Stoi
przy nogach Iezuſowych Xawier. Pełne śládow Zbáwićielowych veſtigium,
Franciſzek. Szedł zá Iezuſem, y doſzedł. Krok Xawiera, krok Iezuſow.
Rzekłbym: ná nogách człowiek; Xáwierem ſtał BOG człowiek ná nowym
świecie. Do Franciſzká o lepſze śiły chorzy! Przypadaiący do nog zbawi-
ćielowych Xawier, zdrowie chorych, lekarſtwo zdeſperowanych, zbawienie
świátá. *In pedibus ſalus*. Przy nogach Iezuſá Xawier! Upadłe fortuny ſobie
ſupplikuiące ná nogi poſtawia! Oto ſupplex przy Iezuſie Orator Xawier,
o co tylko proſi, uprosi. Nie ſpadłá z nog, pięknych nádźiei żadna po-
ſtulacya, ieżeli w nim Iezuſowe u Franciſzká przyklekáłá. Wſzytkich cnot
Abraham, Xawier, dla liczby dźieśiątey apoſtolſtwá ma co chce z BOGA.
Idzie IEZUS zá wolą idących w ślády ſwoie. Ale że dłużey czas krotki
y papier chodźić nie pozwala, prędzey teſz pieſzy ptaká, niżeli niedośći-
głych drog Xawiera choć naybiegleyſzy dowcip doyść może, rzekę, co ro-
zumiem. Przy nogach Iezuſowych Swięty Franciſzek. Potrzebuie nog y
w niebie. Tak ſtoi ná terminie błogoſłáwionym, że ſię bez *eun es in man-*
dum univerſum nie obeydźie. Po pielgrzymsku ná obrázie widźicie Xawie-
ra? *Comprehenſor* z Swiętego Apoſtołá, y *Viator*. W pielgrzymskim płaszczu
ſetnym pacyentom, w pielgrzymskim pokazował ſię X. Maſtryllowi Iezuicie,
chorego cieſzył, ſłábego umacniał, ná łoſzku ſiedząc rozmawiał, Swiętych
z niebá, duſze z czyſcá ná pociechę ſprowadzáł, śluby z Maſtryllem na miſ-
ſyą Indyiską mowił, koſztur pielgrzymski podawał. A kiedy laskę pielgrzym-
ską

ſką z Maſtryllem od Xawierá mamy, że Włoch przeydzmy ná Ruś do miaſteczká Pryczy. Roku 1666 (iako roczne dźieie Kościelne pokázuią) zachorował ciężko X. Wiktoryn Odolińſki Pryczy Paſterz. Pod záſłoną przechodnia ſłuży choremu Xawier, lekarſtwa prowiduie, łoſzko przeſcieła, poty ociera, ſtękánia miarkuie, plaſtry przykłada, do áktow miłości Boſkiey, ſkruchy zá grzechy, rezygnacyi ná wolą Boſką, y do inſzych świątobliwych zapala. Przez cáły tydźień pilnie, wiernie, ochotnie ſłuży, poki do lepſzego nie przyſzedł zdrowia chory. Wrocony do ſił czerſtwieyſzych X. Wiktoryn dziękuie za uſługi dobroczynnemu Pielgrzymowi, pámięć y wdźięczność obiecuie wieczną, o imię y przezwiſko uſilnie proſi. Dopiero taiemnice wydáie Boſkie S. Pielgrzym. Franciſzká Xáwiera Apoſtołá Indyiſkiego BOG ná pociechę choroby twoiey zeſłał. Służyłem potrzebom twoim weſoło y mocno, za tę iedną przyſługę twoię, że broniſz zakonu, z ktorego ia ieden ieſtem. Przypáść do nog Swiętego chce X. Wiktoryn, Xáwierá nie widać. Patrzcie? ieżeli nie tak przy Bogu w niebie Franciſzek, iako Aniołowie Strożowie. Widźi twarz Oycowſką w niebieſiech, y widźi, żeby ratował niedoſtátki ſwoich ná ziemi. Pánuie w kroleſtwie niebieſkim, y oraz nabożnym do ſiebie Ziemianom ſłuży. Odſzedł Xawier od chorego, ſpoyrzymy za nim w gorę, otwiera Izáiaſz Prorok niebo, ſiedzącego ná tronie BOGA, koło tronu ſześć ſkrzydlaſtych Seráfinow pokázuie ſtoiących y latáiących. *Vidi Dominum ſuper ſolium excelſum, Seraphim ſtabant, ſex alæ uni, ſex alæ alteri, duabus velabant faciem, & duabus volabant. Iſai.* 6. Zaſłony nie ruſzę Anielſkiey, *velabant faciem.* Dwornie do ſwiece przylátuiący motyl, y piorá, y częſto cáłego ſiebie pali. Co ſię głębokich po gorach depozytow dokopuią, grobu chciwey dworności dobywaią. Wierz o zákrytych táiemnicách Boſkich, nie dyſputuy płocho! *Scrutator majeſtatis opprimetur à gloria.* Na Aniołow ſpoyrzę. *Stabant & volabant.* Ieżeli ſtali, iakże latali? ieżeli latali, iakże ſtali? Te ſą cuda Anielſkiey ku Bogu, y ku ludźiom miłości. Stoią przy tronie! Od BOGA ktoſz oderwie Anioła? Latáią! Ludzkie przynoſzą ſuppliki, y odnoſzą odpowiedźi, tak przy BOGU, że oraz za ludźmi ſtoią. Wziął od niebá wiele Xawier, wzięło niebo od Xawiera wiele. Pozyſkanych BOGU duſz millionámi przyczynił lidzby, ktorey przeliczyć Ian S. nie mogł. *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.* Przywiedzionemi ná ádoracyą Iezuſa czternaſtu Krolami, Xiążąt, Pánow bez lidźby, przyczynił niebieſkich korona-

koronatow przed Barankiem upadáiących; po chrzcie zaraz umarłych niewinniątek tyſiącámi, przyczynił Aniołow; ſobą Serafinow. Po śmierći Xawiera widziane ſerce cáłe w ogniu niebieſkim, iáśnie pokazało, dokąd zarliwego wnioſło Apoſtołá. Ieſzcze żyiąc ná ziemi, to czynił Franciſzek, co Serafinowie w niebie. Ognistego Syn Oycá, ſeraficką gorzał miłością Stał przy BOGU, tron podwyzſzał Boſki, latał. *Seraphim ſtabant, velabant, volabant.* Gorzał! nie ogniſciey naypierwſzy Serafin. Czytał liſty Xawierowe Filip Neriuſz; od liſtu roſpalał ſię iak od Ftny. Rzucał, na katechizmach, na rozmowach, ná ſpowiedziách, ná kazaniách ogień, nie ſłowa. Przyznawali ſłucháiący. *Nonne cor noſtrum erat ardens in nobis, cum loqueretur?* Lampy wodą nalane przed obrázem Xawierowym gorzały. Y wodzie być ſię oziębłą nie godźi przy Serafinie Xáwierze. Chryſtus wodę w wino, Xawier przemienia w ogień. Przy wyſokim BOGA tronie ſtoią Serafinowie? Xawier tron buduie. Pokruſzeni po Indyi Iowiſzowie, Plutonowie, Iunonowie y tyſiączne bałwány, prawdźiwego BOGA exaltacya. Nie tylko przy Mſzy codźienney iedná, ále każda w życiu ákcya, chwalebna imienia Boſkiego elewacya u Xawiera. *Vidi thronum elevatum.* Naymnieyſze Franciſzkowey ręki ruſzenie zwłaſzcza ná cáłonocnych modlitwách, ofiará BOGU z ſzczegulną exaltacyą. *Elevatio manuum mearum, ſacrificium veſpertinum. Pſal.* 140. Widzany nie raz *Xawier* Kommunią rozdáiący nád ziemię wyſoko podnieſiony. Coſz to było? *Xawier*, tron BOGA *in altiſſimis.* Miłość Boſká, ktora Seráfickie paliłá ognie, przybierálá w lotne piorá *Xawiera. Volabant.* Goniła drogi Franciſzkowe publiczna admirácya. *Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant?* Dziwowało ſię y ptáſtwo lotnemu Apoſtołowi. *Volabant.* Dopiero *Xawier* apoſtołuie w Goi; iużci każe w Mozambiku, iuż chrzci w Melindzie, iuż ná wyſpie Sokotorze ſypie granice bezbożności. Dopiero w Piſkaryi ſzacownieyſze perły, duſz niewinność łowi, tyſiąc niemowiąt po chrzcie umarłych z ſieci ápoſtolſkiey na brzeg niebieſki wyſypuie, iużci w Kommorynie wiárę Chryſtuſowę gruntuie, iuż na wyſpie Manaryi, Trawánkory, Ceylanu, Moluk, Ambonu, Malaki kroleſtwo zakłáda Xawier cnocie y imieniu Chrześciańſkiemu. W krotkim czáſie, w Iaponii [illegible] Kroleſtw oblec.awſzy Franciſzek, ſto tyſięcy mil zbiegał. Kazdy krok, Seraf zapaiący do miłości BOGA. *Xawierowe* drogi tak ſpieſzne! tak pozyteczne! tak zabiegłe! nie iednego człowieká, nie iednego wieku. Iako wyſokim przytrzymany zadumieniem woła Tomaſz Bzowius Zakonu Ká-

znodźieyskiego. *Quæ solus gessit Xaverius, non unius viri, non decennii, sed sæculi laborem putes.* Zołwiami Polscy Ryczerze (o ktorych Paprocki) przy lotney Xawiera chyżośći. Woyciech Łochocki Czesnik Dobrzyński, Usarz zbroyny konia w biegu przeskoczył. Czermiński Podczasy Wołyński w roku 70 spoionemi nogámi na wysoki stołek, z stołku na stoł wskákiwał. A Jan Jordan przy żupach Wielickich w obecnośći Królá Alexándra kilká łokciową fossę rzesko przesadził za zdrowie krolewskie. *Przez* obszernieysze rowy, doły, przepáśći przepadał Xawier na zbáwienie zgubionych. Spiesznicy Serafin by nie latał. *Velabant, & volabant.* Nie zásłániał, ále odsłániał twarz Boską Xawier. Nie mogły nárzekáć narody. *Vere tu DEUS absconditus*, ktorym przyświecał niebieskim świátłem Serafin Franciszek. *Spiritus DEI amplior erat in eo. Dan. 6.* Przeniosł się między niebieskie duchy Xawier! stanął przy tronie BOGA naywyższego, to ustał w miłośćiach oycowskich, w zabiegach koło ziemi czuynych? Odmienił mieysce, nie obyczaie. *Stabant Seraphim, & volabant.* Do każdego z swoich odzywa się pewnieyszym áfektem Franciszek. *Omnis me tellus audiet esse suum.* O BOGU Xawier myśli, y o ludźiach! Stoi przed tronem Boskim, y ieszcze chodźi koło zbáwienia świátá. W Krolestwie Neapolitańskim w mieśćie nazwánym Akwilá roku 1608 cudowna dźiecina oycowską Xawiera opiekę nád świátem wyprobowáłá. Rodźicy nie kocháli dźieciny, iak Xawier. Często iawnie przychodźił do dźieciuchá Franciszek, rozmawia, rzeczy niebieskich uczy, y o przyszłych opowiada. Ledwo nie z całego świátá przychodźili zacni ludźie, rádźili się przez páchołę o trudne interessa Swiętego, pewną odbieráli odpowiedź. Y Krol Polski Ian Kazimierz wysłał do dźiecięcia X. Solá Iezuitę. Prosi za Polską Poseł. Kiedysz domowe niezgody pokoy? kiedy Szwedzka woyná koniec, á zaláne ledwo nie krwáwemi łzámi stany dźień wypogodzony obáczą? Odpowie przez páchołę Xawier. *Ego veniam in Poloniam, & omnia mala expellam.* Ia przyde do Polski, y co tylko złego grassuie po Polszcze, wypędzę! Dobrodźieiu nasz Xawierze iakżeć podźiękuiemy? w statecznym chowáy áffekcie, lubo wielkich w nabożeństwie niestatkow! Swięty Oycze przydźiesz do Polski? *Veniam, expellam.* Wszak iuż Seráfinie przy tronie stoisz Boskim? Stoi, przećiesz y o dobro ukocháney sobie Polski chodźi. *Stabant & volabant.* Cesarzowi Tráiánowi tryumfalną po śmierci wystáwili kolumnę Rzymiánie, spalone popioły do Pirámidy włożyli z nápisem. *Trajano etiam in cælis*

cælis terrarum columna. Iak niebo zmyslone, tak Tráiáná podporá zmarłego, bayki. Prawdźiwy Xawierá panegiryk. *Xavier etiam in cælis terrarum columna.* Spoczywa w niebie Franciszek, y ziemianow serdeczne ciężáry dźwiga, w ránách rátuie, w upadłym zdrowiu y fortunie wspiera, z desperáckich przepáśći w niebo wynosi. Cuduby trzebá, żebym cudowne podźwignienia świátá ręką Xawierową wyliczył. Ze wszytkich świátá stron wdźięczne wołáią dusze y o Franciszku. *Ipse dolores nostros tulit, ipse languores nostros portavit.* W Neapolu w Xawierowskiey kaplicy obraz iest klęczącego przed Nayś. Pánną Franciszka. Rok 1693 pomieszał dni máiowe cudownym widokiem. Raz na obrázie podnośił oko Franciszek w niebo, raz zmruzał; raz twarz iasno pogodźił, raz umarłym smućił kolorem. Zasłonic inszym obrázem cudá Arcybiskup kazał, tez na zásłonie odmiany, á ná czole Swiętego iasna świećiłá gwiazdá. Mutacye obrazu, o iak piękną w ludzkich obyczaiach uczyniły odmiane! Wzdychał lud gromadny, płakał, pokutował, złe nałogi porzucał. To nie ápostołuie spoczywáiący w niebie Xawier! Gwiazdá ná czole Apostołá Indyiskiego obiáśniłá, że lubo Franciszek wiecznym iaśnieie świátłem ná niebie, iest iednak iedną z owych gwiazdą, ktore ziemskich bespiecznośći przestrzegáią. *Stellæ dederunt lumen in custodiis suis. Baruc. 3.* Gwiazdę Franciszkową witam ia zá iutrzenkę, słońce mi przyprowadzę, ktoremu stánąć Iozue Wodz ludu Bozego ná niebie kazał. *Sol sta.* Stánęło Słońce: to proznowáło? Nigdy pozyteczniey dla Iozuego nie chodźiło. Stoi pełnieysze Słońce Xawier w niebie. Tak wolá roskazáłá Boska. To się ná dobro ziemi nie ruszy? Iaśnieysza nád słońce prawdá. Ná niebie iáśnieie słońce, prácuie y na ziemi. Gory złotem, morzá perłámi, drzewa liśćiem y fruktámi, pola złotym ziarnem bogáći. Większe Xawierowe dla świátłá dźielności. *Fulget sicut Sol.* Swieci iako Słońce na niebie, przecież ubogie złoci dusze miłością Boską: perłową niewinność w sercá zanurzone w świátowych wodách wlewa: lepszego żyćia obietnice iedna, y státeczną poprawę, to iest kwiat z fruktem: á kiedy z większą BOGA chwałą być widźi, y pola kłosem urodzaynym, y spiżarnie nápełnia prowiantem, y cz..ze kieszenie złotem. Wyprowadźił Seneka Rzymskich Senatorow między nagrobki y statuy roznych Rzymian. Z iedney strony pokaże posągi bogaczow, ále y w cnotę, publiczną reputacyą chudeuszow, z drugiey pokaże obrazy mężow w złoto przyuboższych, ále rozumem, męstwem, o publiczną fortunę stárániem ná dáleką potomność záwołanych, y pyta. Powiedźcie, co między temi y owemi zá

roznica? Ia tę rozumiem. Iedni y po śmierci zyią, drudzy przed śmiercią umarli. *Vis ſcire, quid inter hos interſit? alter poſt mortem quoque eſt alter ante mortem periit.* Radbym ſię z wámi dziſiay widział w Indyi! pokazałbym pyſzne od złota y drogich kamieni krolewskie Mauzolea, pokazałbym grob *Xawiera*, wprawdzieć y ten złotem bogáty, lámpámi uſtáwicznie iasny, wſzakże nie naruſzonym do tych czas ciałem Swiętego ſzácownieyſzy, y ſpytałbym. *Vis ſcire, quid inter hunc &c. illos interſit?* Chcecie wiedzieć, czym Xawier w grobie od Krolow rozny? *Hic poſt mortem quoque eſt.* Xawier y po smierci zyie! Tak ieſt ná inſzym swiecie, że y nasz ſławą, dobroczynnością, Oycowską opieką napełnia. *Hic poſt mortem quoque eſt.* O bogaczach swiátowych poſpolita przypowieść. Łákomy bogacz dopiero po śmierci pozyteczny. Nie do tych liczę Xawierá, ále do owych, ktorych wytyka Eklezyaſtyk. *Hi ſunt viri divitiarum, divites virtute!* Całym niebem bogáty Xawier, cokolwiek doſtátkow, rozum, cnotá, Apoſtolſtwo, umartwienie, wiara, nádzieia, miłosc Boska mieć może, w ſercu Xawierowym złozyła. Nie skąpił za zywota skarbow niebieskich *Xawier*, nie skąpi po śmierci. *Grandinat gemmis riguoque cælum depluit auro.* Pokazuie iak w bogátym ſtanął krolеſtwie ubogi Franciſzek. *Beati pauperes, veſtrum eſt regnum Cælorum.* Tylko ſercinie zamykáycie, chodzi po swiecie y bogáte rozdáie niebo. *Euntes in mundum univerſum.*

Náchodziliśmy ſię dosyć po świecie za Xawierem, wroćmy do domu, co ſię w ſercu dźieie, ſpytaymy? Y zyiąc niezmordowánie, y po smierci błogoſłáwiennie chodzi koło cudzego zbáwienia Xawier, czemuſz my około ſwoiego ná krok ieden nie poſtępuiemy? Miły Boże! ná iak przykre drogi niechcącą przymuſzamy nogę, ná iakie zapadamy trudnosci, tylko nie przepadamy, żebyśmy doſzli, ábo doſtatnieyſzey fortunki, ábo bogatſzego przyiacielá, ábo ſzácownieyſzego honorku: żebyśmy trafili do BOGA, zebyśmy ſtáneli ná miecie wiecznosci błogoſławioney, áni pomyslemy! O gdyby Xawierową medytácyą w zywo pámiętną wziąc głowę! ktorą Krolowi Luzytańskiemu ná codzienną brać rádził uwagę. *Quid prodeſt homini? ſi univerſum mundum lucretur? animæ vero ſuæ detrimentum patiatur?* Coſz pomoże człowiekowi, ze świat pozyská cáły, ieżeli duſzę utráci ſwoię! Coſzci potym? ze wśi náskupuieſz, skurczone porozſzerzaſz máietności, ieżelić kacıká w niebie BOG nie pozwoli? Coc po tym? ze worki, ſzkatuły náładuieſz złotem, ieżeli *as minutum* drobny pieniązek duſzę twoię w ſmierci

zarzucą

żárzucą piekielne? Coć po tym? że cie Iaśnie Wielmoznym Wielmoznym, Panem, Dobrodźieiem piſzą? ieżeli wiecznym kopciuchem w dymách piekielnych, nieutulonym nigdy płáczem ryczeć będźieſz? Słuchał Franciſzká Krol Luzytański, y codzień zoſtáwioną rozbierał konſyderacyą? Wiele ná pilność naſzę codzień! przynaymniey co święto, krotko, ále rzesko łaymy głupſtwá naſze! Dzień y noc o urodzaiu, o ſtodole, o przedazy zbozá, o zgromádzeniu pieniedzy myslę? czemuſz podobną reflexyą o duſzy nie czuię? Poydąſz ze mną ſnopki? poydąſz ſzkátuły? poydąſz dzieci, ná ktorych z ſzkodą ſumnienia prácuię! poydąſz ſtołowi przyiaciele, prawdziwiey pochlebcy? O coć poydą? Cnotá, dobre uczynki poydą? czemuſz tak fortunney nie przybieram kompanii? *Quid prodeſt homini? &c.* Krolowa Luzytańská czterysta czerwonych złotych doroczny dochod z Indyi na trzewiki dárowałá ná wyzywienie tych, ktorzy z Xawierem koło duſz ludzkich zbáwienia chodzili. Dziękuie za Páńską ſczodrotę Franciſzek, y piſze. Nie mogłaś ſtroyniey poyść do niebá, iako przybrána miłoſierdziem *Quam pulchri greſſus in calceamentis!* Nie pomoże złoto, ktore łákomie zachowuieſz, dopomoże, ktorym miłoſiernie ſzáfuieſz? trzymayże ſię tego, co cię utrzyma? *Quid prodeſt homini? &c.* Iedrzy Lipski Biskup Krákowski o bliskiey smierci upewniony roſporządza zebráne fortuny, ná koscioły, ná ſzpytale, ná więznie, ná ubogie poddáńſtwo. Przychodzi Xiązecy Podskarbi. Meie Xiąże ieſzcze leżą nietknięte milliony. W kwáterze rozrzuci wſzytkie *Xiąze* ná iałmuzny. Znowu wierny wraca Podskarbi. Meie Xiąze ieſzcze ſrebrney, złotey monety pełne skrzynie? Odwroci ucho y oko Biskup o duſzy iedynie myśląc. Daycieſz mi iuż pokoy z pieniedzmi? Exekutorowie oſtátnich dyſpozycyi wſzytko wyſzafuią ná pobozne uczynki. Mnie o BOGU, o duſzy, myslić uſilnie należy! Coſz mi po pieniedzach! Bogáctwá moie, zbáwienie duſzy! skarby moie, BOG! w tak pięknych áfektách swiątobliwy zaſnął w Panu Biskup. Nie czekaymy śmierci? nie rychle to pilnosci! czeſto w zyciu medytuymy. Coſz, mi po pieniedzach! ieżeli BOGA mieć nie będę ná wieki. *Quid prodeſt homini? &c.* Blisko przed wyiściem do niebá Franciſzek ſpoyrzy ná Luzytáná, y po trzykroć záwołá. Biadá tobie! biádá tobie! biadá tobie! W kilká dni ná niemocie umarł, od ktorey uporczywego odwodził Xawier. Oycze moy! Dobrodzieiu moy! podobnego pioruna nie rzucay na mnie! nie rzucay ná nikogo z twoich! Coś nie czynił? zebyś zgubionych wracał do zbáwienia grzeſznikow! *ad peccatores ſuaviter*

ſe inſinuabat

ſe inſinuabat. Zazyi cudownych induſtryi nád przegniłym w niepráwościách inweteratem; ſpoyrzy oycowskim okiem; inaſzo biada tobie, rzecz swięty Kápłánie. Pan z wámi! *Dominus vobiſcum.* Niech będźie BOG z námi w zyciu, niech będźie przy śmierci! niech będźie ná wieczność ſzczęśliwą! Coſz mi potym? ze świát zyskam! ieżeli BOGA zgubię ná wieki! Z tą myślą wchodźmy do kościołá, z tą wychodźmy; z tą po wſzytkich zabáwách chodźmy, á zá pomocą Boską, za przyczyną Xawierá wſzechmocną u BOGA, nie przydźiemy ná nieopłákáne całą wiecznośćią, biádá tobie!

KAZANIE.

NA DZIEN SWIĘTEGO MIKOŁAIA

Uni dedit quinq; talenta, alii duo, alii verò unum Mat. 25.

IEdnemu ſłudze pięć talentow goſpodarz Ewangeliczny dáie, drugiemu dwa, innemu ieden. Czemuſz nie wſzytkim iednakowo? Nie rádziłbym Pánom, nie rádziłbym Oycom y Matkom podobney miedzy ſług y dzieci áfektow dyſtrybuty. Zrzodło domowych niezgod, przyczyná nie łatwo ułozonych kłotni, zgubá pokoiu, rozne do tego, rozne do owego ſyná abo ſługi ſerce z ręką. Zakochała ſię Rebeká bárziey w Iakubku nad braciſzká Ezawego, w kozlęce uwinała skorki, żeby wyzey nizeli brat skakał, tak powadziłá bliźniakow, ze przed Ezauem uciekáć w daleką do Mezopotámii Iąkubek muſiał! Coſz Iozefa w Egypską záprzedáło niewolą? ieżeli nie wolnieyſzy przeciwko temu, niżeli przeciwko rodzonym braci w Iakubie Oycu áfekt. *Diligebat Ioseph ſuper omnes filios ſuos.* Dla *ſuper* w miłości oycowskiey, Iozef naprzod w głębokim ſtudnisku, potym w więzieniu u Faraoná *in fundo.* Dla wzorzyſtey barwy, kiedy Rubenowie, Symeonowie, Iudowie w przetartych ſzarzyanach ciemnieli, Iozefek y z ſukienki odarty od bráci, y z płáſzczá od zony Putyfará. *Facta eſt contentio inter diſcipulos, quis eſſet eorum major.* Długo w piękney chodzą zgodźie Uczniowie Chryſtuſowi, przydźie wzmianká o przełozeńſtwo, o *Majoratum*, az potężniey ſercámi Apoſtolskiemi niepokoy rzucá, niżeli wſpieniona wichrámi fálá fluktem dźieſiątym ná morzu. Nie dáleko o práwdy dokument chodźmy. O coſz w Polſzcze nayſrozſze zámieſzánia, ieżeli nie o *aequalitatem* Śláchectwá? Chcii ráką roznosc zaſiewać, w momencie kolący wzro-

ście kąkol, ktorego nie wykorzeniſz, poki rowną miarą wolności ſlácheckiey, iáko wyborney pſzenicy nie mierzyſz. Przed lat kilkunaſtą, (zámilczę inne) brat zábił brata, z tey iedynie przyczyny, że iakoby iedynakiem był, tak go Ociec y Matká kocháli. Częſte z tey miary po hiſtoryach Polskich bratobóyſtwá. Napracował ſię Ociec Ewangeliczny, nizeli ſtárſzego Syná uſpokoił. Skądze niepokoie? temu y kozlęcia nie dał Ociec, owego ſubſtancyi ondbiáney márnotráwcę tucznym częſtuie cielęciem. Zabił ná przyscie wyſchłego odartuſa *vitulum ſaginatum.* Podawá zelázo ábo truciznę roznosć áffektu rodzicielskiego, ábo páńskiego. W koło ſtołu okrągłego dźieci záſadza Dawid. *Filii tui, ſicut novellae olivarum, in circuitu menſae tuae.* Centrum okręgu ſtołowego ſerce Oycowskie y Macierzyńskie, iednákową linią do kazdego ciągnąć ſię powinno dźiecięcia. Pánowie Francuſcy, ktorzy krola koronuią, zowią ſię *Pares Franciae.* Niech po domach ſłudzy w reſpektach Panskich, dzieci w áffektách Rodzicielskich rownemi zyią, *Pares:* będą ci koronámi Rodźicow, owi Pánow, á domy kroleſtwem pokoiu y zgody. Wſzákſze ieſt iakaś nierowności w podziałách fortunnych konieczność w ſtanach ludźkich. Zebyśmy nie wſzyſcy w piękney chodźili rowni, wyciąga świátá ozdobá, y porządek. Wſzyſcy krolowáć będą? ktoſz ſłuzy? Wſzyſcy *inexcellenti* mądrzy! kogoſz uczyć będą? komu radźić? Wſzyſcy bogáci nie ma placu pryncypalna cnota, miłoſierdźie. Y niebo rozmáitością piękne. Iáśnieią *primae magnitudinis ſidera*: błyſzczą *minores ſtellulae.* Nie tylko po morzu wieloryby, po ſtáwách y ieziorách *cum magno oculo* pływáią ſczuki, wyskákuią nád wodę drobne iak owies rybki. Ná iednym drzewie iedno niżey, wyzey drugie iabłko, to odzieie purpurą, owo robak toczy. A roznosć záſług iákże roznosci nadgrody nie wprowádźi? *Unicuique ſecundum propriam virtutem.* Sprawiedliwy Sędźia BOG, *reddit unicuique, quod ſuum eſt!* Coſz zá głupiec w fárferowy ábo złociſty dzbanuſzek pokrzywę kłádźie, liliią wyrzuciwſzy? Ieſzcześ niewidział? zeby chłopski hetka w rowney ſtayni z Pańskiemi obrok iadał rumakami? Słodko ſpiewáiącey kanarku zyi cukrem w klatce? zbieray szkodniku wroblu kámyczki po cmentarzu. Łaiał nie dawno Ociec Kaſztelan Syná, ze rowno z ſlácheckim ſynem wiekſzy záſiadał Senat. Czemuż nie w ławce Dyktátorskiey? Przynieſie mądry Kaſztelaniczek okupácyą ſwoię, y Dyktátora; w tey zádnego ſolecyzmu, w owey kilká; y nic wiecey nie rzecze? Nieboże tyś z ſolecyzmámi, tyś z grubemi barbaryzmámi, nie ſpodźiewayże ſię mieyſca, kędy *inculpata vita* Chrze-

ſtwo zaſiada. Dopieroſz trudna z Pánem Bogiem expoſtulacyá? czemu temu mniey, owemu więcey daie? tego Pánem ná świát, owego poddánym; tego zdrowym, owego wyprowadza kaleką. *Quis fuit conſiliarius ejus? Judicia Dei abyſſus!* Ktoż rády zrozumie Boskie? *Unicuique dat ſecundum propriam virtutem.* Czego komu potrzebá do zbáwienia, BOG dáie! I y bywszy Pánem, ty bogaczem, ty zdrowym; żywotá nie doſzlibyście niebieskiego, tobże ieden kmieciem, abo zagrodnikiem, drugi mieſzkay w ſzpitalu, ty ná łoſzku chorobámi zaſłánym: Bogu wszyſcy dziękuycie. Zaden z ſług Ewangelicznych nie mruczał ná Páná, lubo ieden dwá, drugi ieden wziął talent. Ale czas przyſtąpić do Mikołáiá S. Coſz zá tálentá, y wiele, Biskup Miry odebrał? Nie bez talentow Mikołaiowych. Tak od BOGA we wszytko utálentowány, że Biskup Miry, Prymatem był gor złotych. Więcey rzekę. Złoto nie człowiek, złoto nie Biskup, Mikołay Swięty. Gdyby *verbis, ut nummis* mowić przy złotym Biskupie na naydroższą BOGA chwałę!

Część ſtyſzę małych dzieci pochwały. Złote to dziecię! Dałciby BOG złote dzieci! złote wrociłyby wieki do Polski. Nie złoto, ále ludzie iak złoto, wieki czynią złote. Smiali ſię Polacy, kiedy pierwszy raz żołnierzá ſwoiego z złocistą obaczyli ſzablą. *Vagina aurea, plumbeus enſis!* Smiech, nie eſtymacya, złota pochwa, miecz ołowiány y ſerce. Tanie przy złocie człowiek, ieżeli iák wiele drogiego kruſzcu w ſzkátule, tak máło pięknéy fantazyi w duſzy. Pokázywáłá y liſzká żeby złotey głowie bez mozgu. *Aureum caput, ſed cerebrum non habet!* Nie wiedział, ile miał złotá Ewangeliczny bogacz, przechodziłá wielość liczbę, zá cyſtę przecie wazy, táią iáko głupca: *ſtulte*; y bieſi go nie ſzácowáli, w dáleki kąt zárzucili. *Sepultus eſt in inferno.* Popiſował ſię bogatemi skarbámi przed Polskim Poſłem Ceſarz Henryk. Miał do skarbow co przydać Skarbek; złoty z palca zdiął pierſcień, do Ceſarskich rzucił ſzkátuł. *Addamus aurum auro.* Więcey ſzacowáć począł Ceſarz z cáłym dworem, Skarbká bez złotego ſygnetu, niżeli z złotem. Człowiek rozumem, cnotą złoty, złoci páńſtwá y wieki. Záwodzą ſię częſto ná drogich dzieciach nádzieie. Nie iednym argumentem wyprobowáná práwdá, że iáko z złotych zauſznic Izráelitek cielec, tak z złotych koſztow rodzicielskich głupie ciele, ábo co záłośnieyſza, niemy woł wynidzie! tylko buczeć, tylko po polach y łąkach skakáć umie. O dziecięciu co Mikołaiu mały ſzácunek podam, ieżeli go ná iedney z złotem ſzali położę. *Omni pretioſior auro.* Złoto, złe to, przy Mikołaiu

Mikołáiu. Dawali ſczodrą ręką złoto ubogim Rodzicy, żeby ſię ukochane chowało dziecię, pokazowali, że droższy Syna, niżeli złote skarby ważyli. Matká Wacławá S. widząc Wácłáſia skromnego, do nauki y wſzelkiey pobożnośći pilnego, złote złożyła ſzáty, pochowała kámienie. Poufále Pánie pytá ą o przyczynę porzuconego ſtroiu, weſoła odpowie; Mnie zá złoto, mnie zá dyáment, Wácłuś. Nic nie wątpię, żeć coś podobnego Ociec y Máiká o ſwoim trzymáli Mikołáiu. Że w Polſzcze nie tylko pſzenicá, ále rodźi ſię y złoto, opiſał oyczyznę złotá Stárowolski, Nowotarg y gory koło Sącza. *Fodinæ auri in Polonia reperiuntur ad Novotargum, & in Montanis circa Sandeciam.* Kolebka dziecięcia Mikołaiá Nowytarg, dom złota. W dzieli Rodzicy, widźieli życzliwi przyiaciele y ſąmſiedźi, á Mis we ſrzodę y w piątek poſtem, macierzyńskich nie zażywa pierſi, tylko raz o dziewiątey, o iak ſię pięknie z nádzieiami targowáli! *Quis putas puer erit?* Nowy przykład, dźiecię poſtnik! Nowe przy nowym targu złoto. Ani ná gorach w domu Rodźicielskim nie ſchodźi. Wielka cudownego rozumu, y pobożności gorá, dziecię Mikołay. W ſrebrney wánience kąpie dźiecinę mamká, iako napiſał *Vincentius Ferrerius*; ſtánie proſto ná nogách dźiecię, ku niebu ſię podnieſie; zwołá ná cud mamká Rodźicow, y kogo tylko mogłá. Rok zaś miał Mikołay, kiedy ná wſpomnienie Imienia Pańskiego z macierzyńskich wyrwał ſię reku, y upadł ná ziemię ná kolanka ná áloracyą Bogu! W tak wyſokich pobożności gorach nie złoto Mikołay? Po długiey ſuszy deſzcz upragniony ſpádnie, mowicie: złoto, nie deſzcz padá. Ledwo nie z płaczem wyżebrali Mikołaia u BOGA wyſchli od gorącego prágnienia Rodzicy, łzy dziecinne w złoto krzepły, ktore płáczliwe wzdychánia ſłuſznym ſzácunkiem płáciło. Ale skąd złote ſpadáią powodzi, obroćmy oko ku niebu. Pokázuie Ian S. w obłoku Anioła, nie piorun w ręku, lecz złotą piaſtuie laskę, ktorą miaſto niebieskie, brámy, mury rozmierza. *Angelus, qui loquebatur in eum, habebat in manu ſua menſuram auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus. Apoc. 21.* Anielska pochwałá mieć miarę w ręku, mieć w gębie, mieć w naymnieyſzey akcyi. Nie zmiernie rzecz piękna, cokolwiek zámyslaſz y czyniſz, zámyśláć y czynić według wymiaru rozumu, y práwá. Miarkuy porywcze w przeciwney ábo pochlebney okázyi inklinácye, prędko zánielcieſz. Trzebá grzech cudzy pokáráć, trzebá skaráć, niech oboie będzie w miarę; tak złota BOGA y bliźniego miłość każe. *Habebat menſuram auream.* Bierzmy miárę w ſą-

dach naszych od BOGA, o ktorym Prorok Dawid śpiewa. *Potum dabis vobis in lacrymis, in mensura.* Częstuie BOG utrapieniem, częstuie łzámi, ále pod miarą. Złość bez miary, cholera nie pomiarkowána, dekret nad regułę práwá, impet w kazdey akcyi nie według rostropney miary, nágáne mierzy y konfuzy á bez łokcia. Krotko życie Bolesławá śmiałego opisał Bielski. Nie umiał miarkowáć gniewu, nie umiał záżywać mierne szczęścia, ktore BOG dawał, przeto, co nápisał złotem, to zmazał błotem. Dopieroż mierzyć się we wszytkim swoią piędzią, nic nád stan, nic nád swoie kondycyą nie zásiągáć, Anielski wymiar. *Habebat mensuram auream.* W Saulowę zbroię y szyszak przybierá,ą małego Dawida, zwłoczy to wszytko Dawid. *Non possum sic incedere.* Nie bráno ná mnie miary. Nie zmierzywszy sił żabá zarycząć iak woł chciała, rospukła! Nie według miary odwaga gubi, nie wynosi. Trzebáby y do stołow naszych Anioła z miarą. Pomiarkowáne iedzenia y picia, seminaria fortuny y zdrowiá. Ztąd rozumiem miárą złotą. Kędy miara, tam y złoto. Kot wołá miárą. Słuchay: Nie przebieray w niczym miarki. Niech będzie miárą, będzie y kot dobry. Chodź w mierze, pewnieć się y ná suknią, y ná lepszą fortune zbierze. Y w nabożeństwách niech będzie miara. Przestrzega Duch S. *Noli esse nimium justus.* Skore bez miary, przedłużáne nád miáre opisaną modlitwy często molinesieią. Dopieroż uważyćby pilnie owe mensure. *Implete mensuram Patrum vestrorum!* A czylim iusz miarki niepráwości nie dopełnił: Biádá mię! złość w duszy widzę nád miáre! Przebrałem podobno w grzechach miarke, pić nie wyczerpáną smoły y iádow piekielnych miáre będę! Często tą reflexyą życie miarkowáne pod złotą Anioła laske poyść może. W iednym punkcie chciałbym, zebysmy zadney nie kładli miary. W czymże? W miłości BOGA. BOG mię kocha bez miáry, czemuż ia swoie kurcze w pewny wymiar miłość! Ukochał Syn Boży bez miary zbáwienie duszy moiey! *Potuit gutta, voluit unda:* ia miłość zá miłość małą oddáię miarką? O wstydźie! o skępstwo niezmierne! Czyli się boisz? zebyś nie więcey kochał, niżeliś powinien! niżeli BOG godzien! My z Bogiem w miarę? BOG tesz miarką udźielá doczesnego y wiecznego błogosławieństwa. *Quâ mensurâ mensi fueritis, eadem remetietur vobis.* Ale iuż dalszym zabiegom termin zámierza Anioł. *Habebat mensuram auream, ut metiretur civitatem.* To nie dosyć prosta byłá laská? Złote miásto mierzyć złotá miáłá. Mowi ieden. Wymierzyłoż się miasto? Y nád to. Ze wszytkich miar

miasto złote z ulicámi. *Civitas aurum mundum, & platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum. Apoc. 21.* Miara złota miáłá niebieskiego, miara Mikołaia Swiętego. Z kazdey miary, złoto nie człowiek, Mikołay S. Nie rowniam złotego Biskupa z złozoną z kruszcow Nabuchodozora statuą. Sen statua, nie widzenie, głowá tylko złota, ktora w prosty popioł od iednego starta kámyczká. U Mikołáiá S. głowá, wyborne złote. *Caput ejus aurum optimum*, Ręce złoto, *manus ejus aurea.* Serce złoto, iakie po koronacyi swoiey Krol Polski Michał, do obrázu Nays. Panny Częstochowskiey posłał. Nogi złote. Cokolwiek myslił, kochał, czynił: *gemmis auroque notarda.* Makárego Pustelnika Ucznìow modlitwy złotem, niektorych inkaustem pisali Aniołowie; wszytkie Mikołáia akcye złoty notował charákter. Nie trzebá było rádźić S. Biskupowi. *Suadeo tibi emere aurum ignitum.* Złote gory złotá nie kupuią. Krol Polski Władysław Iagello posłał z posłuszeństwem y z podárunkami do Biskupá Rzymskiego Iáná 23. Cosz za prezent krolewski? Cztery misy złote, dwie flasze złote, trzy futra sobole. Dziękuie Papiez złotym stylem. *Æstimo auream Poloniam.* Szacuie złoto Polskę. Trzy bryły złote, ktore ubogim trzem Pannom ná wyposażenie wrzucił, przy S. Biskupie widźicie, ieszczesz nie zawołacie? *Æstimo aureum Nicolaum.* Syná Iagellonowego Władysławá razem Królá Polskiego, rázem Węgierskiego nie támey, iako Oycá Rzym, szacowáłá Elzbieta Krolowa Węgierska wdowá tylko złotem. Z desperowáłá o swoiey z nim koronacyi, Węgrzyná przekupiłá, pełną czerwonych złotych magierkę nátypáłá, zeby ábo trucizną, ábo zelazem zniosł z świátá Władysławá przed koronacyą. A kiedy Iagello Oćieć ze dwunastu braci naystarszy wiezdzał ná zamek Krakowski, żeby Iadwigę Krolowne powitał, o ktorey przyiazn konkurował, tak gromadna assystencya iásniáłá od złotá, ze się złotych widźieć ludźi zdał sobie Krakow: iako Bielski. Bayká Midas, czegokolwiek się dotknał, w złoto zámienił: ktoremu cieszko stylo ferreo poetá przymowił. *Aurea cuncta facit, ferreus ille fuit.* Mikołay prawdziwie złoty, ktoregokolwiek dotknął ubostwá: uzłocił. Nie godziło się w oczach Biskupá S. nikomu być nędzernym; Przecinać niewinnym żołnierzom ná złą delácyą *aureum vitæ flamen*, złotą nić zycia, żelázny list, czyli dekret Cesarza Konstantyná kazał, zátrzymał przy swoiey cáłosci życie oskárzonych Mikołay. Cesarza Konstantyná cudowny monitor we śnie nápomniał o niewinności. *Aurea cuncta facit, aureus ipse fuit.* Ma złoto,

że ſie głeboko w gorach kryie, y lubo go gwałtowne dobedą żelaza, nieſie z ſobą cieniowe żelſony, ktorych chybá w długim nie puści ogniu. Takim złotem Mikołay, chował w grubych nocach ſzczodroty ſwoie, w tym cáły, żeby świát nie widział, że Mikołay złoto, nie człowiek. Rozumiał *Plato*, że złote u *Pánow* duſze. *Aurea Principum anima. Rex ſacrorum* Mikołay, toć złota duſzá. Wyprobowały złotey duſze perſekucye, wyprobowały ognie prześladuiące. Y do Mikołaiá należy panegiryk. *Aureus Præſul, quia aureus eſſe noluit.* Nie ſzedł za złotem Mikołay, ktore za nim ſzło gromadnie. Złote gory u Mikołáia proſte atomy, toć złoto Mikołay, nie człowiek, że złotym być niechciał. Złoty Biskupie Mikołaiu, tylko u mnie bogáta nędza! oſtátnie ubostwo! *Pauperes facti ſumus nimis*! Nie widze Boskich probacyi ználeźimy Krol Baltazar mniey ważący. *Inventus eſt minus habens.* Ia oſtatniey złota proby nie doważam! *Prawdá*, pozłacámyć my proſte balki, wyzłacamy drewniane ſtatuy, coż? nie złociſta kłamliwym cnoty kolorem, ále ſzczerze złota popłaca u BOGA duſza. Szacuiemy ſie pochlebnemi przezwiskámi: moy złoty! moia złota! Moi złoci także was BOG ſtymuie? Moi złoci! podobno nie tylko zá złoty, ále y za miedziany klepacz nie ważycie! Cóż w tanim życiu ſzácunku godnego? Lekce ſie ważemy ſami! zá ládá babke poczciwość przedaiemy! o grosz idźie często! a głupi kupcy duſze łożemy! Bogby dał więcey Władyſławow Skoraſzewskich! *Piſze* Chorąży *Poznański* do ſamſiada w zawiłym intereſie, ná potwierdzenie ſwoiey rády przydaie aſſekuracyą. Moie wtym ſumnienie, nád ktore nic droższego nie mam w życiu! O Fenixie ná świecie! o rzadka nowino! ſumnienie drogie! Duszo moia nieoſzacowana krwią JEZUSA kupioná czemuż cie groſzowym ſzácunkiem waże? Codzienná u nas hiſtoryiká, bá wielka hiſtorya, ktorą chłopiec uczynił żołnierski. Kupił ná popáſie dla *Paná* kurczę za dwa groſze, ráchuie ſię zaraz z expenſy! Chłopcze, pyta pan, czyń ráchunek! Mci Pánie dałem za każdą kurczęcia ćwiartkę po ſzelągu, za pierze ſzeląg. Kedyſz ſzoſty? Mci panie ſzoſty ſzeląg dałem za duſze. Zá duſze ſzeląg! Tak! tak tánio ſzacujemy duſze naſze! Sypiemy na ciáło, ná ſtagi, nápopiły ná pſy tyſiącámi! ná duſze chybá ſzeląg, y to z tákim kwaſem! z táką turbacyą! Szukamy klepacza ubogiemu ná iałmużnę! *Cuius eſt hæc imago?* Czyiże to obraz duſzá? BOGA w Troycy iedynego. Szacowáćże go drożey? w złoto oprawiáć! Ná złotey bláſze noſił twarz Oycá ſwoiego Bolesław Krzywouſt, ia ná ſzelągowey miedźi

dźi duſzy walor, obraz BOGA moiego noſic będę? Poprawmy wagi, wyżey drogą duſzę ſzácuymy, na iey expenſa, by y cáłych potrzebowała skarbow, nie załuymy. Znałem Spowiedniká, znałem y penitenta, znacznego wojska ze ſtáná, ktory przy publicznym ſtole y ſwoię ſpowiedź y Xięzą pokutę ogłoſił. Częſte do grzechu wracánia odwrocić chciał od penitenta ſpowiednik, więc taki podáie ſpoſob. Zá pierwſzy do grzechu powrot daſz Winc do ſzpitala czerwony złoty, zá drugi dwá, zá trzeci trzy, y tam daley. Wydamci wſzytkę fortunę. Mci Pánie! Godna złotych gor duſza, żeby nie zginęłá. O godna! godna! Nie zaprzedawaymy więcey w grzechową niewolą ſumnienia! Záprzedamy głupcy? Sypmyſz według możności złoto na okup? Sypmy złotą skruchę, złotą miłość BOGA y bliźniego zwłaſzczá nieprzyiacielá. Drogi skarb, niebo! nie przyimuie skorup, głázow, klepaczow! Złoćmy duſze. Niech będźie złota, dla złotey wolności od poddanſtwá grzechu naymnieyſzego; niech będźie złota, dla złotey miłości. *Probuie* złotá utrapienie. Łákome niebo na tákie złoto, ześle przy śmierci Anielskie ręce, ktoreby duſze naſze iako Mikołaiową do złotey Ierozolimy zabráły.

KAZANIE
NA DZIEN NIE*POKA*. *POCZĘCIA* P. MARYI.

NA wtorą Niedźielę adwentu, pierwſzego momentu Niepokalánie *Poczętey* MARYI uroczyſtość przychodzi, także ſie z ſtraſzną pámięcią ſądu oſtátniego pogodzi? Wiem, że iako cáłe zycie *ſine labe*, tak pierwſzy *Poczęcia* moment, żadney ná ſąd materyi nie noſił. Na wſzytkich ludźi, krom iedney MARYI, exekwowány dekret. *Concepti ſimul & perempti, damnati antequam nati.* W *Poczęciu* MARYI nie było co ſądźić, dopieroſz potępiáć! Swietnie ná tryumf ſpráwy MARYI Fulgencyuſz Biskup obiáśnia Anielskie ſłowá. *Ave gratia plena.* Zdrowas łaski pełna. Nazywa pełną! bo tak łaská Boská zaraz przy pierwſzym *Poczęciu* duſzę MARYI nápełniłá, że mieyſcá nie zoſtáwiłá żadnego pierwſzym ná ludzki narod gniewom. *Angelus dicit: gratia plena. Oſtendit ex integro iram excluſam primæ ſententiæ.* Ani przyganiay, áni rozſądzay nieſłuſzny Sędzio pierwſzego MARYI momentu. W ſłońcu makuły, w perle wady, w Anielskim kandorze brudu doyrzeć możeſz, w *Poczęciu* MARYI skazy zdro-

we nie widzi oko, ktoreyby przygániło. Tak Menæa Greckie winszuią Niepokalánego Prymacrwá Nayczystszey Pánnie. *Architectus & Dominator omnium DEUS, ut ex incorrupto utero carnem susciperet, humani generis Primatem creavit te o Domina, nulli unquam reprehensioni obnoxia.* Otwiera przy dźisieyszym feśćie Mateusz księgę, *Liber generationis*, pewnie nie owę, ktora świát cáły sądźić ná ostátnim trybunale bedźie. *Liber scriptus proferetur, unde mundus judicetur.* Poczecie MARYI xiegą! iest tu co czytać, iest sie tu czego nauczyć, kazdy punkt *admirationis nota*, kazde *caput* nad głowy ludźkie! wszakże nie *liber Judicum.* Starty nágłowe od MARYI wąz piekielny, wykretny ná szkody człowieká głowacz, nie przyszedł do *primam apprehensionem*, dopierosz do *judicium.* Urban osmy Biskup Rzymski, roku 1626 pierwszy kámień poswiecił y záłozył w Rzymie ná kosciol Nayś. Panny Niepokalánie Poczetey MARYI. Nie sądzić, koscioły iako Swietemu, nie trybunały iáko winnemu stawiać nalezy. Wystáwili Aniołowie w niebie, y solenne poczecia świeto odpráwiali, kiedy o nim ieszcze zadney zápowiedźi swiat niesłyszał. Słucham propozycyi z ambony káznodźieyskiey S. Wincencyusza Ferreryusza. *Statim, ut anima B. Virginis fuit creata, fuit sanctificata, & Angeli in cælis celebrarunt festum Conceptionis.* Przywiązali sie świetym zwiąskiem do *calestem militiam* ná obrone pierwszego momentu Polácy. Pierwśi oktáwe Niepokalánego Poczecia záczeli. Początek ośmdniowego nabożeństwá Kráków, roku 1628, z taką uroczystością, z iaką naypierwsze *solennitates* chodzą. Tysiaczne duchowieństwo z cáłą prawie Polską, ktora zacnieyszá iest, z zamku Krákowskiego solenną prowadziło processyą do kościołá Nayś. Pánny *in circulo*; ktorey oktawy cyrkuł, żeby wiecznemi nie łamał sie czasy, uroczystym ślubem oktawa umocniona. Dźisiay bez ślubu w cáłym kosciele swieto Poczecia MARYI z oktawą. Słuchayćiesz, co o oktáwie Ambroży S. każe? *Octava, summa est virtutum.* Oktawá, iest zbior świątobliwości, Poczecie MARYI ma zaczetą od Polakow oktáwe, ma cnot wszytkich cudowne żebránie, toć nie ma, coby straszny rostrzasał Trybunał. O Teologiczney summie Doktorá Anielskiego Tomaszá z Akwinu napisał Labbe. *Nihil aliud superest post summam Thomæ, nisi lumen gloriæ.* Pełnieyszym tytułem rzekę ia o summie wszelákich doskonałosci MARYI w pierwszym poczeciu. Swiátło tu chwały zápalay, nie owe pochodnie, przy ktorych ogniu rostrząsać bedźie Ieruzalem BOG Sedźia. *In lucernis scrutabitur Ierusalem.* Na cosz tedy w sądową Niedziele fest

fest przychodźi dźisieyszy? Chybá pozywa ná sąd śmiało łátwych pierwszego momentu Sedziakow. Cáłuie ia dekretá naywyzszych w kościele Sedziow, Biskupow Rzymskich: áni ná exámen niewinnego Poczecia brać bede, áni przeciwney sądźić sprawy; do weselszey obroce oko y serce uroczystośći, ktorą kościoł Chrystusow roskázuie. *Cum jucunditate Conceptionem Beatissimæ Virginis celebremus!* Z wesołością, nie z strachem Poczecie Nayswietszey MARYI świecimy! Z wesołością. Wytracá z głowy myśl wesołą straszna sądu trąbá. *Surgite ad judicium!* Na sąd! Trudno w nábozne pociechy rozpływác sercu, ktore gorące sądu boiazń suszy. *Arescentibus hominibus præ timore.* Ledwo co o trybunale Boskim Iob pomyslił, aż on w podziemne lochy oko grzebie, nie ná pogodne słońce wyprowadza. *Quis mihi tribuat! ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus!* Iob. 14. A Bernard S. *in Clara valle* iáko ná dolinie drzy Iozafatowey, *Timeo Judicis vultum ipsis quoque tremendum Angelicis potestatibus.* Przecieśz kosciol Chrystusow strupiałe z czoła boiazni zdźiera, kiedy żyć poczyna Niepokalana MARYA. *Cum jucunditate Conceptionem celebremus!* Poczecie MARYI! zapomnize o końcu świátá! *Quid terroribus cum triumphis?* Pytał sie Cudzoziemiec, kiedy po tryumfalney koronacyi smutną processyą idącego Krolá Polskiego ná Skałke widział. Poczecie MARYI, Koronacya MARYI. Ukoronował BOG Oćiec Corke, BOG Syn Matke, BOG Duch S. Oblubienice, ukoronowałá Troyca Przenayświetsza Krolową niebá y ziemi. *Quid ergo terroribus cum triumphis?* Usłucham roskázu. Przy iasnym MARYI wschodzie, ná okropny świátá záchod nie spoyrzę. Rzekę. Pierwszego momentu Niepokalánie Poczetey Panny obroná, pewna od strasznych dnia ostátniego sądow ochroná. Siebie od strásznego broni sądu, kto Niepokalánego momentu MARYI od skázy. *Dignare me, laudare te Virgo sacrata.* Nie tylko skowronki spiewaią pod niebem, skrzeczą y zaby w błocie chwałe Boską: pozwol Nayswietsza Matko Niepokalánicy Koncepcyi twoiey, głowie y iezykowi zakalánym na naywiekszą Boga chwałe.

Roku 1661 Alexander siodmy Papiez, fráśobliwszy o obronienie pierwszego momentu MARYI, niżeli Macedo o doyśćiu tryumfalnym ostátnich świátá gránic, dekret zá Niepokálánym Poczeciem pisze, ktory záczyná: *Solicitudo omnium Ecclesiarum.* Iak piekna *in capite* nauká! Wszytkich kośćiołow ieden frasunek być powinien, honor Poczetey MARYI. Potwierdza nowym práwem konstytucye Syxta IV, Pawłá V, Grzegorza XV, y inszych Biskupow Rzymskich stoiące zá Niepokalánym momentem, zakázuie mo-

ie mowić, dyſputować, piſać przeciwko nabozney ſentencyi, y przeciwne druki ábo piſma miedzy *libros prohibitos* potepia. Zmálałes Macedoński przy Rzymskim; Alexandrze! Czyni nabożeńſtwo do MARYI Alexandrami, ktorych wielkości swiát nie ieden mały. Ian Euſebius Nerembergiuſz tryumfalne ánágramma Oycu Swietemu przypiſuie po dekrecie. Z ſłow tych *Sanctiſſimus Pater & Dominus Alexander, Papa ſeptimus, qui erat antea Fabius Chiſius* złozył ánágrammatyczny Páńegiryk. *Quartus è Senis Papa, DEI Matri Cariſſimus, ipſi labem non fuiſſe ſtatuet; tunc pax.* Uważcie! co rozrzucone składáią litery! *Statuet ſine labe fuiſſe, tunc pax.* Stanie zá Niepokalánym Poczeciem Alexander czwarty Papiez, Seneńczyk; ſtanie pokoy przy Alexandrze; zadne go wzyciu, zadne nie pomieſzáią woyny, y w ten czas, kiedy wſzytko ſtworzenie armować ſie bedżie na człowieká. Mapokoy od wſzytkich turbácyi, á zátym y ſadowych, pierwſzego MARYI momentu obroná. Zá ſwoim beſpieczeńſtwem y pokoiem skázuie, kto za czcia Niepokaláne Matki Boskiey. *Tunc pax, ſtatuet ſine labe fuiſſe.* Ochotny Patryarchá Noe otworzy okno Arki, poda reke gołabkowi, pogłaſzcze, do Arki wnieſie. Coſz zptákiem niepokalánym ná świátowych mułách odbierze? Oliwne roſzczke z liściem zielonym. *Cum non inveniſſet pes ejus (columba) ubi requieſceret, reverſa eſt ad eum, in Arcam, portans ramum olivæ virentibus foliis. Gen. 8.* Niewinnym gołabkiem nazywa Niepokalána MARYA Bonawenturá S. *Tu illa fideliſſima columba Noe, quæ inter Deum & mundum diluvio ſpirituali merſum Mediatrix extitiſti.* Ani poſtałá MARYA, kedy pierworodnego potopu grzechowy kał wylał; nad utopionym swiátem wylátował gołabek, ná drzewach zmulonych, na trupach przegniłych nie ſtánał. Przyimuieſz Niepokaláney MARYI honor, reke ná obrone, iezyk ná chwałe, ſerce ná áffekt poświącaſz? odbierzeſz zielone wiecznego pokoiu palmy, kiedy ſpráwiedliwy potop y cedry y laury zabierze. *Statuet ſine labe fuiſſe, tunc pax.* Niepokalánie Poczeta Panno! iak w zyciu, tak ná ſtraſznym ſadżie, *pacem te poſcimus omnes*! Według ſzkolnego zwyczáiu ku końcowi roku piſza mnieyſze ſzkoły okupácya *de judiciis.* Nabozny Syntaktyk do Niepokalánego Poczecia MARYI, ná przepiſaney okupacyi przypiſze ſwoie nabożeńſtwo. *Ad M. D. G. V. Immaculatè Conceptæ honorem!* Niech bedżie okupacya (pod tym tytułem wſzytkie zábáwy chodżić powinny u człowieká) ná wiekſza BOGA chwałe, ná cześć niepokalánie Poczetey Panny. Ucieſzył ſie Profeſſor podpiſem

ſem piekniey nád zwyczay ukſztałtowanym, oddáiacego okupacya dżieciuchá pochwali, y pocieſzy. *Quia habes devotionem ad Immaculatam Conceptionem, habebis bonum judicium!* Ze kochaſz honor Niepokálánego Poczecia, mieć dobre *judicium* bedzieſz. Zycie naſze coſz to inſzego, tylko okupacya *de judiciis*? Iak ſie zabáwámi przed Bogiem popiſzemy, tak ſad, łaskáwy abo ſurowy odnieſiemy! Ná pápierze ná ſad podánym obaczy BOG zycie bez errorow, bez makuł, podpiſze chwáłe. *Bene, Eximie. Euge ſerve bone &c.* Obaczy w okupácyi wiecey ſoleczyzmow, grubych barbaryzmow, niżeli piſmá; ábo podrapie, ábo ná ogień wieczny wrzuci. Przypiſuycie do kazdey zabawki wiekſza chwałe BOGA w Troycy iedynego, przypiſuycie honor Niepokalanie Poczetey Panny, zápiſuie ſie, ze mieć ſad łaskáwſzy bedziecie, niżeli zyczyć ſobie mozecie. *Quia amas Immaculatam Conceptionem, habebis bonum judicium!* Ia ſie nad ſzkolna okupacya wyſobáwie, a Nauczyciel swiatá JEZUS, czyli dyktuie, czyli explikuie wyſoka lekcya; obroćmy tam ucho. Materya lekcyi, ſad oſtátni. Opiſuie znáki bliskiego, iákosmy przeſzłey Niedzieli ſłyſzeli. *Erunt ſigna in Sole & luna &c.* Opiſuie ſtrachy, podáie ná ułatwienie trudnych ſadow ſpoſoby. Roskázuie miedzy inſzemi. Sad bliski obaczycie, uciekaycie ná gory? *Tunc, qui ſunt in Judæa, fugiant ad montes?* To uyść przed ſtraſznym ſadem możemy? *Fugiant! Tanquam à facie colubri fuge peccatum.* Iáko przed iadowitym wezem, uciekay przed grzechem, uciekłes przed ſadem. Iedna niepráwość, ſadowe zakłada práwo. Uciekay przed nieſłuſznym cudzego życia rozſtrzaſaniem, poſadzaniem, potepianiem, uſzedłes przed ſadem. *Nolite judicare, & non judicabimini Mat. 7.* Dekret JEZUSOW nie odmienny. Nie ſadźcie, a nie bedziecie ſadzeni. Przydáie IEZUS, dokad uciekać przed ſadem mamy. Uciekaycie ná gory! Poziomey nie dufaycie! Nie wierz doskonáłosci ſpraw Chrzesćiańskich tak teſz; trzebá ſprawiedliwości gorney. *Juſtitia ſicut montes DEI.* Trzebá swiatobliwosci wyſokiey, trzebá ſerca nad ziemie wynieſionego; á BOGA nie ná tronie ſadu, ale ná wyſokim Maieſtacie chwały obaczyſz weſoły. *Aſcendet homo ad cor altum, & exaltabitur DEUS.* Wſzákże, ze nie maſz gory doskonałosci naſzych, ná ktoraby piorun uderzyć nie mogł, gor inſzych ſzukać potrzebá, przed ktoremi pokorne grzmoty, nie na ktore pad ua. *Fugite in montes.* Niepokaláne Poczecie MARYI, gora; ktorey wierzch laurem ukoronowany ponure rozbiwſzy obłoki w niebo patrzy zawſze pogodne. *Fundamenta*

damenta ejus in montibus ſanctis. Fundament Poczecia MARYI, gory święte. Wyſokosciom Poczętey Pánny dziwuie ſię wyſoce nabożny y rozumny Idiotá. *Nemo æqualis eſt Mariæ, nemo major, niſi DEUS.* Nikt zacności Poczętey Panny niewyrownał, nikt nie przeroſt, tylko BOG. Tych gor cáłości przeſtrzegał Alexander ſiodmy, od Máláchiaſza Arcybiskupa opiſany: *Cuſtos montium*, ktory ſzczegulnym ſtáraniem Niepokalánego bronił Poczecia. *Fundamenta ejus in montibus ſanctis.* Niepokalánie Poczętá Panná Gorá Libańská, gora nie z atomow, ále złożoná z kandoru. *Libanus* iedno u Hieronimá S, co *Candidatio.* Gorą czyſtych śniegow, o ktorych twierdźi Ieremiaſz Prorok, że bieleią bez żádnego defektu. *Nunquid deficiet nix de petra Libani? Ierem.* 18. Ieremiaſzowey gory śniegi do Niepokalánego MARYI Poczecia przenosi *Bernardinus de Buſto. Per albedinem nivis figuratur Innocentia & Puritas Immaculatæ Virginis, quæ nunquam fuit maculata, vel denigrata per peccatum.* Obraz MARYI nigdy niezábrudzoney, nigdy przez grzech nieczczerniałey, Libańskie śniegi. Poczynáią ſię białe, rodzą, białe na ziemię ſpadáią, a częſte gwiazdami iáśnieią. Kocha podobieńſtwo śnieżne Niepokalánie Poczętá. Y w Rzymie, y w Polſzcze kościoł pod Imieniem ſwoim budowáć kazáłá ná wzgorkach śniegiem pokrytych. Rzymski ſtoi pod tytułem *MARIÆ Majoris*, ábo *ad Nives.* Polski pod tytułem Pánny MARYI Studziańskiey, ná gorze Dziewczey ábo śnieżney. Fundáment gory opiſał Weſpazyan Kochowski. Pod czas trzy dni mięſopuſtnych z Studzianny do pogranieczney wioski Małzyc, dwie czyli trzy wieyskie Pánienki ná taniec poczciwy wyſzły. Wmieſzáli ſię do wieyskiey weſołości Zołnierze hibernowi. Podpili, kiedy skakáć iako kozłowie chcieli, kochaiące báranká niewinnego Pánny z karczmy wyskoczyły, lubo noc poſępna drogę do domu odradzáłá. Przecieſz ſzły za rádą poczciwości. Lecz gdy do nocy przybyłá śnieżna niepogodá, drogę y oczy zárzucáłá śniegámi, pod przypadkową uſiadły ſosną. Záſypał śnieg Pánienki, pogrzebł, y droższy nád perłowe mauzolea wyſtáwił nágrobek. Tam Woyciechowi Lenartowiczowi mulárzowi poſtáwić káplicę naprzod MARYA kazáłá, żeby pánieńskiey czyſtości gorá (iako przydáie wſpomniony hiſtoryk) dźwigáłá trofea MARYI Pánny ná Swiętych gorach po Polſzcze tryumfuiącey. Beſpieczni ſtáć ná ſądźie trzaskącym chcecie? do gor Niepokalánie Poczętey MARYI uciekaycie! *Fugite in montes.* Pewná od piorunow ogniſtey ſpráwiedliwości zaſłoná, z Niepokalánęy Panny kandorow

nigdy nie zábrukánych złożoná gorá. Tu ſtawał Anielski Młodzieniaſzek Ian Berchmans Iezuitá, y przy pierwſzym gory weściu ryſował ná skale nabożenſtwo. *Si amavero Immaculatam Virginem, ſecurus ſalutis & perſeverantiæ, impetrabo, quidquid voluero, adeoque ero Omnipotens.* Kocham Niepokálane MARYI Poczęćie, czegoſz ſię boię? Mam pewne w dobrym wytrwánie, mam zbáwienie. Co zechcę, uproſzę, będę nie iáko wſzechmogący. A poniewaſz zaſzliśmy ná gory, ſpoyrzymy ná owe w Armenii, ná ktorych po potopie Arká ſtánęła. O Arce Iezuſową naukę wypiſał Mateuſz. *Sicut in diebus Noe, ita erit adventus Filii hominis.* Iako było zá dni Noego, tak będźie przyście Syná człowieczego. W czymże kompáracya? Niżeli tę uczynię, pierwey poſłucham Hezychiuſzá o MARYI mowiącego. Nayświętſza Pánná ieſt Arką, obſzernieyſzą, zacnieyſzą. Noego skrzynia zwierząt skazytelnych; MARYA życia bez skazy. Owa Noego; ta noſiłá Stworzyciela Noego, owá dwie, czyli trzy kontygnácye, ta wſzelkie Troyce Nayświętſzey zebránie. *B. Virgo eſt Arca, latior, longior, illuſtrior. Illa corruptibilium erat animalium, hæc incorruptibilis vitæ. Illa Noe, hæc ipſius Noe factorem portavit. Illa duas & tres contignationes & manſiones habebat, hæc univerſum Trinitatis complementum.* Kroplá potopu nie przeſiąkła do Arki Noego. Opátrzył BOG zewnątrz y zwierzchu. Nie doſiągł potop grzechu pierworodnego MARYI. Nie utonął w potopie, kto ſię Arce powierzył Noego. Nie zlęknie ſię ſtráſzliwego na dniu oſtátnim wylewu, kogo pod ſwoię opiekę przyimie, tryumfuiąca nád wylánemi iako wodá grzechámi Arká MARYA. *Sicut in diebus Noe, ita erit adventus Filii hominis.* Niżeli z gor wznieſiemy oko w niebo, zſtąpmy trochę ná Polskie rowniny, y zayrzymy do izby Senatorskiey w Warſzáwie; otwiera Weſpazyan Kochowski. Wymyśliłá wyſoki koncept Ludowika Krolowa Polska, żeby za żywotá Iana Kázimierza bezpotomnego, obieráć Sukceſſorá. Niektorzy z Polskich Pánow bronili konceptu Krolowy, oppugnowáli práwie wſzyſcy: bo y pierwſi, nie co ſądźili oni, ále co ſzeptała aſſentacya, mowili. A że Ierzego Lubomierskiego (iako był Koronnym) zá Márſzałká y Wodza przeciwnych myśli bydź rozumiał Dwor z adherentámi, ná niego inwidye, na niego rady, ná niego ſądy. Długą ſentencyą dáie ná ſądy niezwyczayne hiſtoryk, ia od niego tylko na ten czas biorę propozycyą Kanclerza Koronnego Prazmowskiego, ktora wyſzedſzy. Senatu do broniących zdania Krolowy weſoło krzyknął. *Iam quid*

timeamus, nihil superest, ne Satanam quidem, ut eligamus regnaturum, qui nobis placuerit. Iuz nie nie zostało, czegobyśmy się lękáli, niech będzie y Szatan; zebyśmy obráli Sukcessorá według mysli. Záwiedli się na pysznych obietnicách słábo poczętych myśli Piastunowie. Nikt się nie záwiedzie ná wysokiey nádźiei, ktokolwiek przy Niepokalanym Koncepcie Krolowy niebá y ziemie MARYI stoi. Nie iednego szatáná, ále całego piekła zátzutow nieboy się ná sądźie ostátecznym? ieżeliś gotow wprzod zycia, niżeli od'stąpić honoru momentu niepokalanego. *Iam quid timeamus, nihil superest!* Iuż od ziemskiego przeniesmy oko do tronu niebieskiego. Y tu sąd widźi Ian Swięty; lecą strászne dekreta, słychać záłosne głosy, y pioruny. *Procedebant de throno voces, & fulgura.* Przed tronem morze krzyształowe, nie daleko morza zwierzęta czworzyste, pełne oczu otwártych ná wszytkie strony. *In conspectu sedis tanquam mare vitreum, simile crystallo: in circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis ante & retro. Apoc.* IV. Skądże ták śmiáłá zwierzętom bespieczność? mrúzy oko słońce z Xiężycem, gwiazdy lecą z niebá, pod czas ostátniego trybunału; á zwierzętom ledwo oczy nie wypadną, tak się śmiáło y ná tę y ná owę stronę zapátruią! Niewiem, czyli nie morze krzyształowe tuż wyláne piorunuiące sądy ostudziło! Niepokalánie poczęta MARYA morzem krzyształowym. Morzem! Tam opływáłá w łáski, *Mare gratiarum*, kiedy káżdy człowiek w grzechowym brodzi kále, usycha w łásce Bożey. Nie cierpi y to morze trupá. Wołay prawdźiwey nad morzem Niepokaláney Pánny. Cudownieyszy nád inne stworzenia BOG w tym morzu! Możesz w krzysztale doyrzeć makuły, nie możesz w pierwszym momencie! Bądźże swiętym Zwierzątkiem! stoy przy morzu piękniey krzyształowym, ia co w czystym krzysztale widzę, rzekę! Bespiecznie w oczy sędziemu spoyrzy, kto przy sobie obroniony honor Niepokaláney MARYI obaczy. Co o Ionaszu Proroku Zeno, to ia pewniey o stoiących przy morzu Niepokalánym MARYI powiem. *Tutior in mari, quam in navi.* Roku 1361 w Krákowie Kaznodźieiá imieniem *Paweł* powstáie ná ambonie przeciwko Niepokalánemu poczęciu MARYI. Nieskonczył wymyslonych ná przeciw konceptow swoich, padł w kátedrze, y umarł. Surowy sąd ná biiących przeciwko honorowi Niepokaláney Panny; łáskáwy ná broniących. Takiego sobie winszował roku 1663 w dźieiach rocznych swawolny zołnierz w Mazoszu. Do Ráwy iedźie, zástąpią czarci, okrutni rozboynicy, odźieraią száty, wydzieráią duszę, do piekła biorą. Nic szablá, nic zbroyny

ny sługá nie pomoże. Więc do *Castrorum aciem ordinatam*, do MARYI westchnie, ktora przy pierwszym *Poczęciu* tak na głownego nieprzyiáciela nastąpiłá, ze starłá. Słábe westchnienie, mocnym obozem było. Ustąpili áż do piekłá dułzni nieprzyiaciele, wyzwolony zołnierz do kościołá z impetem wpada, wielkim głosem krzyknie. Chwalcie BOGA! kochaycie MARYA! Nowym tytułem wielki mi Czwartek uczyniłá wielkim swoim miłosierdźiem. Dźisiay z rąk czartowskich wydarła grzesznika. Do konfessyonału ná spowiedz przyklęknął, práwo ná siebie dáne piekłu podrapał, y zył odtąd tak pobożnie, że się czartowskich nie lękał napásci po drogach, rozumiem, że y ná Boskich sądach. Z Ráwy do Glácu do kościołá Farnego Czechy záprászáiá! Ryta ná marmurze historya, codźiennym káznodźieią, iáko obrońcow honoru swoiego MARYA broni. Wracáią dway Polacy z Rzymu do Oyczyzny, w Glácu do kościołá wstąpią (rozumieli, że kátolicki, w ręku płakał heretyckich) przed ołtarzem Nay. Panny (iaką obrazy Niepokalanie Poczętą pokázuią) uklękną, koronkę odpráwuią. Ledwo heretycy obaczyli paciorki w ręku, iakoby ich błędom dobry pacierz powiadali, powstáią ná klęczących naprzod iezykiem, potym ręką. Wychodzą z kościołá słudzy MARYI, ieden w bliskim domu od piekarzá, drugi zabity ná przedmieściu. Pochowali kátolicy męczeńskie ciała, pochowali skarb pański, koronki: przywiązałá MARYA do koronek drogi metal, łaskę leczenia dźiecinnych zwłaszcza kadukow. Koronki Polakow Męczennikow, pewne po dźiś dźień lekarstwo w Czechach ná rzucánie chorob wielkich. Srogá chorobá stráchy sądu ostátniego, o iak cięzko sercem ludzkim rzucać będą! Nie ieden kaduk, ále cále piekło, z uzbroionym ná człowieká stworzeniem ostátnią wywrze siłę! Szczęśliwy! kogo nabożne koronki ábo godźinki ná cześć Niepokalaney Panny otoczą, niedobytym woyskiem od nápáści sądowych trzęsawic obronią. *Beatus, qui vigilat ad fores meas, & observat ad postes ostii mei.* Pilna pierwszego momentu obserwancya, pewną od dnia ostátniego trzęsących boiázni preserwacya.

Nabożeństwá nasze do Niepokalánie *Poczętey* Pánny obiecuiąsz nam pogodną sądu ostátniego łáskáwość? Także o cześć Niepokaláney MARYI stoie, żeby spráwá moia ná strásznym Trybunale pod iey protekcyą nie upadłá? Mizerne áffektá násze! słábe Niepokalánego honoru obrony! Naychwalebniey Niepokalanego Poczęcia broni, kto pilniey, niżeli od trucizny

cizny, od naymnieyſzey ſumnienia makuły ſtroni. Po uſzy w grzechowym kále brodze, iakże momentu Niepokálánego godność noſić moge! Nie był ieſzcze poſpolity w Polſzcze zwyczay, poſt do świetá Niepokalánego Poczecia, pytáiącemu o determinácya kuchmiſtrzowi, poyść zá ſtroną wolnieyſzą kazał Biskup Chełmiński, Opaliński. Nie pochwaliło niebo determinacyi. Wieczorem ſtánie przy zapalonym kominie Biskup, mocny komin opádnie nagle, gęſtemi ruinámi Biskupá otoczy, przecieſz nie przywali, ſadzámi oczerni, kurzem zasypie. Stánął zá gorącego monitorá komin obálony: wiec bez odwłoki po całey Dyecezyi poſt przed Niepokalánym Poczeciem roskazał. *Jancz.* Nie tkne cegieł rozrzuconych, ná kurz tylko y ſadze obroce reflexya. Poſty náſze! modlitwy náſze, ach iak ſzpetniey czerniciecie! was z piekielnych kominow ſmrodliwe grzechu dymy ſzpecą! iakże niepokalány honor piáſtować możecie? Uwamia ſie z námi Boſkim ſtylem MARYA. *Peccatori dixit DEUS. Quare tu enarras juſtitias meas, aſſumis teſtamentum per os tuum?* Pſál. 49. Mowiſz godzinki o niepokalánym *Poczeciu*, á godźiny nie maſz, ktoraby w grzechowym nie lgnełá błocku? Záczynaſz iutrznia, *Salve mundi Domina.* Witay świátá Páni, á tyś ſie z wolnoścłą Synow Boskich pożegnał od poczecia grzechow niewolnik? Proteſtuieſz ſie, że kochaſz Niepokalána MARYA, á ſerce w kále nieczyſtym gnie? BOG zápłáć za tay ślicznego iałbká! ieżelis go ná miſie brzydkim robáctwem przegniłey przynioſł? Smierdźi lilia w gnoiu, perłá ſzpetnym potem przeięta ţánicie! Sławny lat ſwoich Káznodźieiá W. X. Stániſław Káłuski S. I. uſłyſzy opetáną ſtrzaſzliwie krzyczacą, ſpoyrzy, az ſproſne ryczy babsko, y krzyknie. Łżeſz bábo! łżeſz! Ták piekne ſtworzenie Anioł, do tak ſzpetney nie poydźie goſpody! Brudnicie Anielskie piekności przy ozdobach MARYI! iakaſz nieuwaga Niepokaláne imie do zaſmrodzonych uſt biore? *Quare enarras?* Kedy o honor MARYI mowić trzebá, Orátorowi czyſta duſza być powinná. Y w tym ſenſie Auguſtynowe ſłowá wziąć moge. *De MARIA, propter honorem DEI, nullam prorſus, cum de peccatis agitur, habere volo quaeſtionem.* MARYA bez grzechu? nie gadayże MARYI pochwał w grzechu! wprzod zalem ſerdecznym ſumnienie oczyść. Nagle *X.* Bernardowi Kolnágowi S. I. poyść każą ná ámbone w dźień Niepokálánego *Poczecia.* Do przygotowánia czáſu tyle, ile ná Mſzą wyniść z zákryſtyi. Weſtchnie do BOGA. Stanie przy nim iaſny Anioł, karte bieluſinką zwinioną podá. Do gęby X. Kolnag z kartą:

y tak ſubtelnie, zárliwie, gruntownie zá Niepokalánym momentem mowi, iako nigdy. Całá Sycylia po kazániu zá Patronke Niepokalánie *Poczetą* Pánne wzięłá. Nie mow ſiłá, mow iezykiem nieskálanym, dośyć mowiłeś zá honorem MARYI. Duſzá iak kartá biała, ślicznie ułozona, ſilny Kaznodźieiá za Niepokalánym Poczeciem. Nárzekał Izáiaſz Prorok na uſtá pokaláne. *Vae mihi! quia vir pollutus labiis ego ſum!* O iak cieżſze mnie biada! Rece nieprawością zeſzpecone! głowá brzydkiemi zakopcona myślami! oko fe, ucho fe, ſerce fe! iezyk w gebi wszeteczney iak w kłoace! á przecie Anielskie pozdrowienie mrucze! á przecie ſie ſługą niepokalánie poczetey MARYI, to po kongregácyach, to po bráctwach, grzechu. So'alis, nie honoru MARYI, piſze. *Vae mihi! quia vir pollutus ego ſum!* Karol Syn S. Brigitty Szwedkiey w drodze Ierozolimskiey ná termin zycia trafił. Załośna Mátká, nie, że umarł, ále że nie wie w iákiey dyſpozycyi. Ná długiey w noc modlitwie, widzi Sedźiego, BOGA człowieká ná tronie, Nayświet: MARYA blisko, wkoło Aniołow; przed Sedzią drżącego Karolá, skárżącego bieſá. Spráwiedliwy Sedzio, do twoiey appelluie ſpráwiedliwości! Karol moim był w życiu, moim być powinien po śmierci! Kłádźie długi karteluſz, wyliczá grzechy. Blednieie Karol, mdleie Brygitta, Nayśw: MARYA krzyknie ná czartá. *Precz* od Karolá duchu kłamco? Karol uſilniey mnie, niżeli kochał Matke! mogeſz pozwolić ná zgube Syná? Obierał zycia ſwoiego ſzkode dla cáłości honoru moiego, ná tak kosztownym ſzkodować może áffekcie? Przypádnie do tronu Synowskiego Matka Nayukochańſza. Uſtąpić bieſowi Sedzia każe, y dekret ogłośić. *Servus meus Carolus aeternùm vivat.* Karol moy y MARYI ſługá niech zyie na wieki. Podobney ſpodźiewamyſz ſie od MARYI obrony? Iakże niepokalánemu honorowi ſłużemy? Zaſługuiemyſz, żeby nas miedzy ſługi MARYI poczytał JEZUS? Pozdrawiaymy Niepokalánie Poczetą Pánne uſtámi niepokalánemi, kochaymy ſercem czyſtym, wychwalaymy życiem niezmázánym, w album ſług MARYI poyść możemy! Niepokálánie Poczeta *Pánno*, uczyń nas ſługi Tobie podobne! *Per Sanctam Virginitatem tuam, & per immaculatam Conceptionem tuam, emunda cor meum, & carnem meam Puriſſima Virgo. In nomine Patris † & Filii † & Spiritus S. † Amen.* Doswiadczona przeciwko myslom nieczyſtym modlitwá. *Przez* świete Pánieńſtwo twoie, przez Niepokaláne *Poczecie* Nayczyſtſza *Pánno* oczyść ſerce y duſze moie. W Imie Oycá † y Syná † y Duchá S. † Amen.

Kończe ſłowy Henryká Penzingera. *Imploremus B. Virginem, ut Abraham Saram. Novi quod pulchra ſis, pulchra, immaculata, dic ergo coram tremendo Judice, quod ſoror mea ſis, ut mihi peccatori benè ſit propter te immaculatam.* Prośmy Niepokalánie poczętey *Panny*, iako kiedyś Abraham Sary. Wiem żeś piękna, Niepokalána, mowże zá mną przed ſtraſznym Sędzią, żeś ſioſtrá moiá, żeby mnie grzechámi ubłoconemu dobrze było dla Niepokálánego *Poczęcia* twoiego.

K A Z A N I E.

NA DZIEN SWIĘTEGO TOMASZA

Infer digitum tuum, & vide manus meas. Ioan. 20.

DOſyć było do wyiścia z błędu, Tomaſzowi, widźieć ránę boku Chryſtuſowego, cóż Chryſtus w ſerdeczney ránie y oku y pálcom brodźić każe? *Infer digitum, vide*! Słyſzał JEZUS, co mowił Tomaſz: Nię uwierzę, ieżeli ſię iak okiem, tak palcem rany nie dotknę. *Niſi videro, & mittam digitum in locum clavorum, non credam.* Ná oboie przyſtáie IEZUS. Ta ieſt ku człowiekowi BOGA człowieká dobroć! Co chcemy, z IEZUSA mamy. Do każdego z nas, iáko kiedyś do ślepego Ewangelicznego codźienne od IEZUSA idą pytánia. *Quid tibi vis faciam?* Cóż chceſz, żebym ci uczynił? Mądrość przedwieczna IEZUS, to ná ſię graiącego oſobę bierze; *Sapientia ludens in orbe terrarum*: to obiecadłowe litery. *Ego ſum Alpha & Omega.* Z liter złożyſz, iakie chceſz, ſłowo; Lutniſtá ábo Orgániſtá, iaką chceſz, wygrać notę; IEZUS, czego tylko prágnieſz, uczyni. Przetoc zdami ſię częſto ſwoim kochankom w dźiecinney pokázuie ſię poſtáci. Niewinne częgośći zábroni dźiecię? Władyſław Iagellonczyk Krol *P*olski y Węgierski, po koronácyi w Budzyniu mieście do kośćiołá S. Marcina ná przedmieście wyiachał, ná wieżą wſtąpił wyſoką, y tam na cztery ſtrony z gołym obracał rękę mieczem, znać dáiąc, że na wſzytkie ſtrony z Władyſłáwá obronę, iakiey chcieli, mieć mogli Węgrzy. Bielski. Między Apoſtołámi, we ſrzodku ſtawa IEZUS, Krol niebá y ziemie, rece, ſerce pokázuie, wſzytkim iednákową ná kazde okazye gotowość przyrzeká. Ieżeli nie śmieſz palcem dotykać po Tomaſzowemu, zayrzy do ſerca Iezuſowego, wſzelką łátwość, ná co zechceſz, obaczyſz

Infer

Infer digitum, & vide manus. Przychodźi y drugá ná roskaz Iezuſow reflexya. Zeby powſtał z niedowiarſtwá Tomaſz, nie tylko widzieć ránę boku, ále wnosić pálec Tomaſzowi Pan roskazuie. *Infer* Przykłádać ſię należy koniecznie człowiekowi do zbawienia. Oko nie zbawi ſamo y głowa, że widziſz y wieſz co czynić, ręki trzebá. Dawna u Auguſtyná od IEZUSA admonicyá. *Creare te potui ſine te, ſalvare te non poſſum ſine te.* Herb idących za regułą S. Franciſzká Aſſyſkiego. Ręká Franciſzkowa złożona z ręką Iezuſową, Do tego należeć powinniśmy wſzyſcy. Robi IEZUS, żeby cię zbáwił, robże y ty. Do ręki Boskiey przykłáday twoię. *P*oſpolicie IEZUS uzdrawiaiąc kalectwa ludźkie, iaką robotkę naznaczał; owemu, weś łoſzko; owemu, przetrzy oczy w ſadzawce; owemu: Podź pokaz ſię kápłánom, dar zánieś &c. Dopieroſz dla wiecznego zdrowia przykłádać pracy człowiekowi należy. Zapłacić pobor od IEZUSA y Piotra potrzebá. Skądże pieniądze będą? *Podź Pietrze z ſiec ą*; znaydźeſz w rybiey gębie pieniądz, zápłáciſz zá mnie, y za ſiebie. Azaſz nie tak łátwo Iezuſowi było, cudowną włożyć monetę w *P*iotrow worek, ábo w rękę, iáko w rybią gębę! Ná coż z większą trudnością pieniędzy ſzukáć? Zebyśmy ſię do okupu przykłádáli zbáwiennego, wola Boska. Tę wolę opowiadacie, kiedy przechodząc koło robotniká mowicie. *P*omagáy BOG. Pomogay! toć trzebá, żebyś y ty robił. Tomaſzu maſz rękę Iezuſową ná pomoc; *Vide manum*! mijże ſię y ty do pracy? *Infer digitum tuum*! Ale coſz to zá applicya ludzka? *P*alec. *Infer digitum.* Nie wylałem ſobie tego z palcá, co rzekę, płynie z ſłow Jezuſowych propozycya. *Infer digitum tuum, vide manum meam.* Na palcách ręki Boskiey świat, ná palcách ręki ludźkiey wiśi niebo kazdego, y zbáwienie. *P*alcem niech ſię do dobrego przyłozy człowiek, P. BOG cáłą ręką pomaga. Ty *Infer digitum*, BOG *infert manum. Vide manum meam*! Nie maſz mowy w ięzyku moim. *Non eſt ſermo in lingua mea. Pſal.* 138. Wſzakże ma ięzyk ſwoię rękę; *Mors & lingua in manu linguæ. Prov.* 18. toć y palec mieć muśi, zábiera ſię do mowy, dopomoż cáłą ręką Boze, na naywiększą chwałę twoię.

Nie myślcie nic podobnego o pomocy Boskiey, czego ſię w ludzkich z codziennym żalem napatrzacie. Ludźkie pomocy, ábo ſłábe, ábo w gębie tylko, ábo żadne. Trzydźieśći y óſm lat leżał nád zdrowiącą cudownie ſadzawką kaleká, człowieká nie ználazł, żeby wtrącił do wody od Anioła wzruszoney. Iawna przy probatyczney ſadzawce probácya, żeć

trudno

trudno miedzy ludźmi o reke, ktoraby y popchnełá, kiedy widźi, ze upadek ná zdrowe postáwi nogi. Pośzły coś ludźkie posiłki ná sosny. y zimie zielone, liścia frukt, szyszka na ukłocie, nie na posiłek. Abo, ná rozłozyste drzewo dab stoletny, czymże słabe podeprze siły? drobna zołedzia. y zaraz ia miarka pewna odmierza. Nad ruinowane kościoły przy drzwiach wystawiaia szkrzynke z ustawiczna supplika. Wspomagaycie! W rok lubo daley otworz skrzynke, ábo nic nie znaydźiesz, ábo coś klepaczow. Wrzeszcz o iałmuzne káleko? cosz usłyszysz? Nayczesciey. Niech cie BOG wspomoże. A człowiek nie wspomoże? Abo rzadki, ábo zaden, ábo geba! W Wilnie roku 1671 urodźił sie dostatnim rodzicom. Syn piekna uroda do pociechy. Rok dźiecieciu przyiezie, geba y głowa iak u Olbrzyma, reká iak u dźiecięcia. Przelekli sie tak niezwyczaynego wzrostu Ociec y Matká. Trwała rok boiazn, po roku stechła gebá y głowa nadeta, do dawney wrociła dźiecinney postawy. Codzienne u obiecuiacych widowiská! Wey zácznie tylko! pomogeć, głowa iak olbrzymia y geba, cosz? reka sie kurczy, nie rośnie. Nie czekay roku, godzina nie minie, iużci olbrzymskie obietnice zatomiały! Wybacz, posiłkować nie moge, zaszły insze interessa, y expensa! U BOGA teskliwie wygláda pomocy. Zacznij w imie Boskie mieć sie do dobrego, cała pomaga BOG prawica. Palcem tylko podobno dotkneła sie sukni Iezusowey chora białagłowa; cała siła wychodźi od Iezusa na poratowanie zdrowia podartego. *Quis me tetigit? novi virtutem de me exiisse.* Uwazcie czeste w modlitwach naszych słowa od kościoła skomponowane. *DEUS in adjutorium intende.* Zwyczay Boski, nie iakakolwiek, áledáie natezona potrzebom wzmagaiacym sie pomoc. Nie chwale obrazow, na ktorych BOGA Oyca z złozona widze reka, trzy leza, dwa tylko stoia palce. Cała reka nie palcem BOG pomaga pracuiacym. Dopiero mysla nabozne Marye, iakby odwalić kámień od grobu Iezusowego, *Quis revolvet nobis lapidem?* Iużci kamienia nie widać! *Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Marci 16.* Odwalony kamien Marye widza, nie widza Iezusa; widźi Tomasz, y palec do otwartego boku w nośi, w Iezusie Páná y Bogá ná oko świátu wytyka. *Dominus meus, & DEUS meus!* Radbym naprzod widział, ktory palec tak wysokiego dosiagł szcześcia? Być musiał serdeczny. Ktoryszkolwiek był, serdeczny był. Wiecey rzeke. Nie tylko palec, cały Tomasz, serdeczny Apostoł. Mogł sie spopieścić: Moie serce, IEZUS. Pytam powtore. Z iakiegosz fundamentu ran

dotykaiac Tomasz woła. Pan moy! Państwo Iezusowe, Państwo Chrześciaństwa, rany dla BOGA. Co cierpisz, to cie prawdźiwie panoszy. Winien lob gnoiowi złote zniwa, robactwu iak liczne y piekne potomstwo, tak stada bydła; wrzodom, zrzodło fortunnych powodzi. Krakowska Dewota Langa całe prawie zycie chora, przecieśz w dyscyplinach az do krwi, ustawiczna. Odradzaia zyczliwi surowa życia ostrość. Cosz oná? Toć to moie delicye! to moie skarby! Rai y Iezusowe, *pretia nostræ libertatis,* iako ie szacuie Medyolánu Biskup, kupiły podobna cene naszym. Zranił cie nieprzyiaciel? dźiekuy BOGU, opatrzył ráne, *pretium salutis æternæ.* Pytam potrzecie. Cosż to iest? palec podniesł Tomasz, żeby powstał, az wesoło wykrzyka, że ma Páná y BOGA w reku. *Dominus meus & Deus meus!* Idą te dwie rzeczy z soba. Palec ludzki, reka Boska. Przy iakichkolwiek pracy poczatkach-tusz Bog, ktory cały reka iest. Na opowiadánie Ewangelii dostała sie Indya Tomaszowi. *Thomas Didimus* abo *Geminus.* Dwoisty Tomasz dwom wystarczy swiátom! Pracował na naszym, pracował na podziemnym, ná oboim, iak nie ieden. W drodze Indyiskiey przyidzie Swiety Apostoł do miasta. Mogł názwać miasto, krolestwem pociech y rádosci. Trafił sługa Chrystusow na wesele Corki krolewskiey. A że bańkiety Pańskie głodem poddaństwa zyć nie maia, roskazał Krol surowo, żeby sie nikomu usychać w placzliwych smutkach nie godziło, kiedy na pałacach krolewskich wesołe li, to zli, Krol Ewangeliczny wypychał odartusow od stołu godowego; Indyiski Monarcha y w siermiedze, czyli domowych, czyli pielgrzymow czestuie iak w purpurze. Iść tedy y Tomasz musiał na wesele, nie, ze mu o gniew szło Krolá ziemskiego, ále że o łaske niebieskiego. Wiec, że sukniá wytarta nie czyniła powagi Apostołowi, usiadł miedzy ostatniemi pod oknem. Inni w apparencyi Krolewskiey oko topia, Tomasz w niebie; owi w zartach, Tomasz w serdecznych do BOGA wzdychaniach; wszyscy rzeska reke do pułmiskow, sciagáia, ábo do kieliszkow, Tomasz ku niebu. Postrzeże niewidánych akcyi dworzánin krolewski, że nic z pułmiskow nie kosztował Tomasz, twarda dał pieść w gebe. Cosz zdrayco rece smutne łamiesz? kiedy inni reke o reke biiac krolewskim plauz czynia tryumfom? Co wesołe smiechy kwaśnym rozrywasz wzdychaniem? Zakazał Krol Nayiaśnieyszy, żeby kto pochmurna czoło pokrywał noca. Iakimże smakiem tak niestrawna przyiał poczelna Tomasz? Uprzeymiey dźiekował, niżeli pochlebni

goście za cukry y kanary. Przecieſz co Duch Boski, nie Duch zemſty kazał, przemowił. Miał obiawienie Apoſtoł, co za kara czekała ręki bezbozney, [iako piſze Auguſtyn] więc rzecze. Od ſtołu nie wſtaniemy, na to mieyſce rękę twoię pies przyniesie. Godźiná niewyſzła, pies wchodzi, skrwawioną bezboznika rękę przed oczy krolewskie wlecze. Nauczył naprzod, że ſzarpaczow niewinności mściciele pſi ſzarpią. Tak Iadźwingow na Leſzka Czarnego nieſpráwiedliwie powſtaiących właśni kąsali brytani. Nauczył powtore, iak wiele grożący palec ſługi Bożego może. W palcu cnota zamyka obozy. *Docet digitos meos ad bellum. Pſal.* 143. Przeląkł ſię bezbronnego Apoſtoła Krol ludnym panſtwem zbroyny, z tronu do Tomaſza na adoracyą idzie, błogosławieństwa młodemu państwu prosi. Oko y rękę w niebo podnieſie Tomaſz, o dar czyſtości Pannom záslubionym u Bogá żebrze. Uprosił. po slubu dozywotniey przyiazni wieczney slub czyſtości przydali. nowe weſele y Aniołom. Ochrzceni ledwo nie z całym kroleſtwę. Coſz czynił Tomaſz? żeby tak łatwym Apoſtolſtwem tak liczne pozyskał BOGU duſze? Tylko podnosił rękę, BOG całą pomagał práwicą. *Dextra Domini fecit virtutem.* Faryzeuſzowie kładą ciężary, palcem ſię ich nie dotkną! *Imponunt onera, digito ea nolunt tangere.* BOG iak ná palec pracę obaczy, daie rękę Boską w poſiłku. Y przetoć upewnia IEZUS. *Onus meum leve.* Bo my palec, BOG przykłada rękę. Przeto palcem przykazania piſane Boskie! Palca tylko potrzebá twoiego, dopomoże oſtatká BOG, że záchowaſz, co kazał. Przeto nie ręka ále palce piſzą dekret przeciwko Krolowi Baltazarowi. Palce nas ábo zbáwiaią, ábo potępiáią. Y palcem nie przykładaſz ſię do życia lepſzego, palec cię pobiie. Palcem przyłożyłeś ſię, áni zwieſz przeciwne iako trudności zwyciężyłeś. Ták z nami Oiciec niebieski, iáko z małemi dziecmi Matki poſtępuią. Iaz e z dziecięciem laſiem po polu, ábo po ogrodzie Matka, trzeba doł ábo row przechodzić, laś ſtánie. Coſz Mátká? Namawia dźiecię. Nuze láſiu. Ruſza ſię laś, Matka obiema rękoma weźmie y przeładzi. Nieſzczęście, uſtapienie, pokuſa, okazya do złego, doł ſtraſzny! To przepaść? Przyłoż cokolwiek ſzczerey ápplikácyi, BOG obiemá rękoma dopomoże. Zakłada w Indyi kościoł Tomaſz S. wycięte ná fundament drzewo tak wielkie, że go áni ludźie gromadni, áni ſłonie ruſzyć nie mogły. Patrzcież co robi Tomaſz? pas przywiązuie do drzewá, do paſa ledwo nie ieden palec, y za dźieſięc mil drzewo iakoby nitkę prowádźi. Tomaſz palcem, BOG ręką całą dźwiga.

Do

Do paſa, u Tomaſza; do włoſa u Duſzy nabozney przywiązána obaczcie ſilną pomoc. Weſoło śpiewa *Læva ejus ſub capite meo. Cant.* 2. Lewicá Boska pod głową moią. Nie ma żadney proporcyi pięść do gęby, możeſz mieć iaką ręká do głowy? Y piękna! Nic chwalebniey iáko głowá z ręką, ręká z głową. Głowny panegiryk, chwalebney u Salomoná Mężycy *Operata eſt conſilio manuum ſuarum.* Robiłá, głową y ręką. Myślić śiłá á nic nie czynić, wiele czynić á wſzytko oślep, bez reflexyi, oboie śmiech, nágana, żal u wiekow rozumnych. Roku 1694 w Oſtrogu Mátká Ruská urodźiłá ſtrach nie człowieká. Ciáło ręki miáło, w ręku dwá zęby, á głowy nie miało. Grzecz niezwyczey dźiecię z głową iak kadź, miaſto rąk z ſubtelnemi kikuktámi. Y to, y pierwſze zárownie zá monſtrum ſądźili wſzyſcy. Prawdźiwego człowieká notá, głowá y ręká: ta prácuiąca mężnie, owá rádząca mądrze. Dwa zęby więcej bezgłowney widział Oſtrog. Mało! Poſpolicie ná tyſiączny ząb idą ákcye rozumną reflexyą nie márkowáne. Ręká z głową, tryumf nieśmiertelny; tá fundáment zákłada, pierwſza buduie Kapitolium, ktorego ząb nietknie czáſu wſzytko pożeráiącego. Ale od ludzkiey ręki, obroćmy reflexyę do Boskiey. Coſz o niey święta powiáda Duſza! *Læva ejus ſub capite meo!* Tryumfuycie odważne ná każdą trudność zamyſły! Wygrána waſzá! tuż w poſiłkách wſzechmocną rękę BOGA macie? Przy głowie lewicá. Tylko pomyśl, BOG cáłym ſercem; cáłą ręką dopomaga. *Læva ejus ſub capite meo.* Myślił Tomaſz dźien y noc bałwochwalskie w Indyi pozneść domy, pobudować kośćioły, patrzcieſz! iaką rękę do świętych myśli BOG przydáie. Architektem czyni Apoſtołá. Obiecuie wybudować pałac krolowi, ktoryby zwyciężał ziemskie, certował z niebieskiemi. Z Prowincyi odieżdża Krol do inſzey, Tomaſzowi pieniędzy, co tylko chciał; Rządcom miaſt zoſtáwił roskaz, żeby tak Tomaſzá, iák ſłucháli Krolá. Záżył ſzczodrze Apoſtoł okázyi. Bałwochwalnice w popioł, pieniądze obrocił ná kościoły, báłwochwalcow ná Chrześciany. A kiedy ná ſwoich záwiedziony nádźieiách Krol zá pałác potępił Tomaſza do więzienia, wytłumáczył obietnice ſwoie Apoſtoł, pałác krolowi pokazał w niebie. Ażeby ſłowu wierzył Apoſtolskiemu, palcem grob przeżegnawſzy wyprowádził za świadká z grobu brata Krolewskiego. Stał ſię Oycem brát, y brátem nowym tytułem: zawołali zá Apoſtołem do Iezuſa Ukrzyżowánego. Oycze naſz, ktorys ieſt w niebie. Przyiął zá dzieci ſwoie Swiętych braci IEZUS, y ich kroleſtwo zá ſwoie, ſwoie zá ich

poczy-

poczytał. Dziwował ſię náwroconym národom do Chryſtuſá Apoſtoł, y że myslom pobłogoſławił ſwoim, ſerdeczną cáłował rękę. *Lava ejus ſub capite meo.* Robiłá z palcem Tomaſzowym ręká Boska! robić gotowa y z námi, tylko po ſzkolnemu, ieżeli nie rękę, to podnośmy ochotny palec, á wołaymy. *Ego* nie *dicam*, ále *faciam*! Codzienna do nas, iaka do Tomaſza exhorta. *Infer digitum, vide manum*! Głupie nárzekánia naſze! chciałbym złego poprawić życia! á śiły nie mam! chciałbym záſtarzáłe porozrzucać nałogi, á poſiłkuiącey nie widzę łáski! chciałbym szczerze chwycić śię BOGA, y przykazáń iego, zemdlonych długo pracowitą niecnotą ręku żadna nie wſpiera pomoc! Kłámaſz leniuchu, kłamaſz! Spoyrzy ná IEZUSA Ukrzyżowánego, záwſze wyciągnione ná krzyżu ręce, częścią ná Oycowskie wracáiących marnotrawcow przyimowánie! częścią, ná ratowánie powſtać z ruiny chcących! Y dla teyci zdami śię przyczyny z wyniesionemi w niebo wſtąpił rękámi: nieskurczoną z niebá pomoc obiecał. Ruſz śię ieno leniuchu? BOG, cáłą pośiłkuie práwicą. *Infer digitum, vide manum*! Ieſzcze zá pogáńſtwá iádący z iarmáku chłopek, uwiązł w błocie, załamuie ręce, narzeká, do ſwoiego Boſzká o rátunek wzdycha, ále śię wozu palcem nie dotknie. Stánie przy płaczącym Bożek z dobrym kiiem. Raz wołow, drugi raz á mocniey uderzy chłopá. Ruſz śię, popchni woz zá bydłem. Usłuchał, woły z kału, iakby z pierza wynidą. Dobremi, Swiętemi być prágniecie, á żadney pilności do cnoty nie przykładacie! patrzcie! na iak ciężką robicie chłoſtę. Pogroź cudownym palcem gnuśnościom naſzym Tomaſzu S. y rátuy. Ptaſzek náuczony w klatce modlitewki. S. *Thoma adjuva me.* S. Tomaſzu rátuy mię, miał ten reſpekt, że z klátki wyleciawſzy (iako czytam u *Wincencyuſza Ferreryuſza*) y w kobuźie wpadſzy pazury, ledwo krzyknął. S. Tomaſzu ratuy mię, natychmiaſt rozpukł śię kobuz, ptaſzyná cała wrociła do klatki. S. Apoſtole ratuy y nas, naprzod, żebyśmy brali śię do życia lepſzego, potym, żebyśmy ábo iako głupie dziecká ręki piaſtuiącey słabości naſze nie gryźli; ábo iako szalency pomagaiącey do powſtania Boskiey práwicy nie odrzucáli. Z Indyi przenieśiono rękę Sukceſſora Tomaſzowego, S Xáwierá do Rzymu; z Polski rámię S. Woyciechá do kośćiołá Bartłomieia ná Inſule Rzymskiey. Ná co? żeby świat widział, iak wiele z Bogiem prácuią ludźie Apoſtolſcy. Ja ná Sądźie Bożym ſtánę iak palec! w ręku tylko niepráwości! Wſpomagay ſkuteczną łaską Boże, żebym odtąd y chciał, y prácował cáłym ſobą, nie palcem, iako nayw ięcey na chwałę twoię iedynie.

KAZA-

KAZANIE. I.

NA DZIEN BOZEGO NARODZENIA

Invenietis infantem in præſepio Luc. 2.

CZyli rodząc śię záraz zginął IEZUS? ze ſzukać Niemowlęcia Anioł roſkázuie? *Invenietis infantem.* Iakoby zginął IEZUS! kiedy do ludźi, dla ſamychże ludźi przychodźi, á ludźie tęskliwie idącego nie przyimuią. Ták kocha Syn Boży z ſynámi żyć ludźkiemi, że bez nich żyć, śmiertelny gwałt ſerce cierpi niemowlęce. Gniie kwiat, ábo iabłko, kiedy śię w dźiecińſtwie od mátki drzewá oderwie. Zátráciłeś załośnie urodzoną ptáſzynę, ieżeliś z oyczyſtego wytrącił gniazdá. Wolnego nie dałeś przyſtępu IEZVSOWI do domu? zagubiłeś dźiecię JEZUSA! Szukayćieſz Páſtuſzkowie Niemowlęcia? U was ci nie zginął, ták iednak utáił ſwoię godność, że czuyney potrzebá pilności, żeby ználázłá. Znać pod grubym obłokiem słońce; ſamá záſłoná wydáie cudowny obraz, zamknięta skorupá perłę, ſzkátułá złoto. Dochodźili Polacy Ludwiká y Alexandra Krolow ſwoich, kiedy w proſtey ſzácie Prowincye y miáſtá obchodzili. W złobie JEZUS tak Boskie pogrzebł zacnośći, że wołać nád Niemowlęciem należy z Prorokiem. *Verè tu es DEUS abſconditus*! Oblokł hábit ciáłá ludźkiego Syn Boży, z hábitu wygląda człowiek, BOG śię kryie. *Habitu inventus, ut homo. Philipp.* 2. Ale kedyſz Páſtuſzkowie utáionego szukáć będziecie Zbáwicielá? *Natus eſt vobis Salvator.* Podobno poprowádźi was Anioł ná krolewskie páłáce; tam w złotey kolebce droższe nád dyámenty dźiecię płacze. Miał szczęście máły Moyżeſzek, że ználezionego w śitowiáney skrzynece Corká Fáráoná ná krolewskie wnioſłá pokoie, iako dźiecię krolewskie pieśćiłá. Miało rowną fortunę páchole w Grodźieńskich láſach w Litwie z niedzwiedziámi poimáne, że go ochrzciwſzy, iako piſze W. X. Tylkowski S. I, Iánowi Kazimierzowi Krolowi Polskiemu w Warſzawie zá prezent oſobliwy oddáno. Twarz u pácholęcia urodźiwie ludźka, mruczenie, skłonnośći do láſow, włos biały po całym ciele gęſty, iakim śię niedzwiedźie w Moskwie pokrywáią, acz y Litwá widuie podobne w puſzczach niektorych, chod iáko u niedźwiedzia, z długą pracą podnioſł głowę ku niebu. Tak wiele edukacya może! Niesłycháne do tych czas

ná

ná ziemi dźiecię JEZUS, Krol niebá y ziemie, kącika w krolewskich nie znalazł pokoiach. O grobie, nie o kolebce myslał Dźiecięciu Herod, o kąpieli nie inſzey, tylko z krwi dźiecinney. Szukał niemowlęcia, żeby zgubił. Pytał ſię o mieyſce Národzenia, ná każdym mieyſcu dźiecięcia nieprzyiaciel. Od oczywiſtych mam świádkow, pod Warſzawą we wſi W. OO. Dominikánow robotę pſzczołek widźieli, trupią głowkę z wosku, miedzy miodem. Pſzczołá prorokiem byłá powietrza bliskiego w Polſzcze. Miod u Herodá w gębie, ſłodko mowił o nowo Národzonym Krolu, ále co ſłowo w pláſtr miodowy uwinione, to trupia głowká. Więc w Ierozolimie, ábo w Betleem pieſzczone znaydźiecie pieluſzki Niemowlęcia Páſtuſzkowie? Turbuie ſię cała z Herodem Ierozolimá, nie pieluſzki, ále rozpościerá całuny. Betleem gośći pełno, którá broni Iezuſowi! Szukaycieſz niemowlęcia wſtayni? w złobie? W złobie! O żale! o zádumienia! o płácze kádyż ſcie! Syn Boży miedzy ludźmi mieſzkáńca nie znayduie! Má roſć przedwiecżna miedzy wołem y osłem! BOG człowiek w ſtayni! Tak! tak! mieyſce ná świecie BOGA Wcielonego, mieyſce po wſzytkich! mieyſce oſtatnie!

Przed bibl á ſpoyrzymy w kalendarze. Ktoryż czas Národzenia IEZUSOWEGO? ktory mieśiąc? ktorą godźinę zapiſały? Złożyłá Matká Boska w złobie dźiecię IEZUSA ná końcu roku, ná końcu mieśiącá, w noc głęboką. *Cum medium ſilentium tenerent omnia.* Y czas, tylko oſtátkami Narodzonemu ſłuży Iezuſowi. Ktoż pierwſzy witá gośćiá od wieku pożądánego? woł y oſieł. *Cognovit bos & aſinus, quod puer eſſet Dominus.* Ktoż po bydlętách, z ludźi? Páſtuſzkowie, część nayoſtátnieyſza. Przyśpiewuią Narodzonemu Aniołowie. Iakże? Chwała ná wyſokośći Bogu. *Gloria in excelſis DEO.* A ná niskiey ziemi nie ma chwały BOG Wcielony? Rzecz pierwſza po dobrym ſumnieniu ſławá; tylko do oſtátkow ſławnych przypuſzcza IEZUSA świát niewdźięcznik. O Słowie Wcielonym práwie codźienná czyta Mſza Ewangelią Iana S. *In principio erat Verbum.* Ná początku było ſłowo. Poki PAN JEZUS tylko Słowem, to był ná czole. *In principio erat Verbum.* Słowo ſtało ſię Ciałem. *Verbum Caro factum,* áż miedzy głupiemi bydlętámi Słowo milczy! Uchá pierwſzego nie ma, ſamá ſtáynia niemowlęcych ſłucha płaczow. Dochodźcie prawdy z dalſzey Ewangelii. Y na końcu Mſzy Ewangelią o Wcieleniu Syna Bożego czytamy, y ná końcu w Ewangelii opowiádánie Wcielenia Syná Bożego! Toć ſłuſznie, że ná te ſłowá, Słowo ſtało ſię Ciałem, przyklękuiemy. Godna táiemnica iako naygłęb-

naygłębſzey od wſzytkiego ſtworzenia ádorácyi. Przepáść pokory, Wcielenie Syná Boskiego. Niewiemże, czyli tánie dobrze ná ſtronę mowy moiey ſchylone głęboko koláno weźmę. Nisko, nie gorą, część BOGA Wcielonego u ludźi chodźi. Syn Boży opiſuiąc imię ſwoie Ianowi w obiáwieniach cudownych, mowi. *Ego ſum Alpha & Omega. Primus & noviſſimus* Ia ieſtem pierwſza y oſtatnia litera. W niebie, wielkie Alphá, wielka adminiracya BOG Wcielony: ná ziemi oſtátnia litera! Oſtatnie ná świecie mieyſce, *Noviſſimus,* Słowu Wcielonemu. W Kaliſzu, iako hiſtorye Polskie uczą, miedzy oktawą Národzenia Chryſtuſowego urodziła Mátka monſtrum, nie dźiecię! U dźiecięcia dwie pſie głowy, y dwie pſie nogi. Niewiem, czyli BOG nie karał ięzyká y zębow macierzyńskich. Gryzła ſię z mężem, gryzła z ſomśiadem, że ſłowa oſtrzeyſzemu wybaczycie, nie gadałá, ále szczekáłá. Mięćby ięzyk zá żebami Matkom, gadaćby skromniey, żeby mácierzyńskich ſwarow cudackie potomſtwa na ſtraſzne zęby nie brały. Ale nięchcę ſłycháć więcey o pſich gębach u człowieka, dosyć y ludzka dogrymięchę, czas urodzonego ſtráſzydła uważam. W oktawę Narodzenia Iezuſowę, czas urodzonego ſtráſzydła uważam. Ieſzcżeć tego nie doſtawało! żeby ſtraſzne nátury wyrzuty uroczyſtośc BOGA Wcielonego kontundowały! Cokolwiek oſtátniego u ludźi, zbiegá do brzegu ſtayni Betleemskiey. Strasznieyſze opiſał cudowisko *Stengelius* w roku 1544. W Krákowie z ſzláchetnych Rodźicow urodziło ſię dźiecię, iakie cudaki ledwo głęboká Afryka rodźi. Głowa u niemowlęcia ludzká, twarz y rogi woli, nád noſem roi, z oczu wypadał ogień iak z piecá, grzbiet pſie włosy odziewáło, ná pierśiach twarz nie iedna małpy, pod temi kocie oczy ná doł ſpuſzczone, nogi, dwá łabęcie z ogonem w gorę zákrzywionym, ná puſłokcia rozwlekłym. Zyło dźiecię godźin cztery, y nie tak záwołáwſzy, iako zátyczawſzy. *Vigilate! Dominus veſter advenit!* umarło. Czuyćie! Pan wáſz przychodźi! Na podobnych natury oſtatkách y pierwſzemu ná świat Adwentowi Syná Bożego nie ſchodźi. Herod z cáłą Ierozolimą obrzydliwſze monſtrum! Małpim zwyczaiem kſztałtował ludzkie obyczáie. *Nuntiate mihi, ut & ego veniens adorem.* Leciał piekielny ogień przez oczy, ryczał iak woł, kiedy zábiiać niewinniątká kazał: układał ſię drapieżny kotek, przybierał w łábęcie piorá zezeimałą złość piekłem, y ſpiewał pogrzeb Niemowlęciu. Acż, żal ſię Boże! ledwo nie podobne ſceny w Chrześciańſtwie przyśćie Iezuſowe na świat ogłáſzáią! Przydźie wigilia Bożego Narodzenia, záry waią ſtoły pułnocy, przelewáią ſię

ſie zá pułnoc kieliſzki! Iakie zaś ſwawole mieyſcámi gráſſuią! iakie zabobony! Szukáia wielu ſzczęśćia, gubią poczciwość: wykradáią ná żart, kradnie do prawdy grzech duſze! Własnieć do przyśćia Iezuſowego preparacya! *Vigilate! Dominus enim veſter adventat.* Wigilia? czuycieſz? ále po Chrześciańsku, ále tak, iáko Apoſtoł rádzi. *Fratres ſobrij eſtote, & vigilate.* Bracia wytrąccie kieliſzki z ręku? Wigilia to! Iuż to oſtátnia! piciem pámiętną czynić wigilią Bożego Národzenia, ábo záſtáwionym przepyſznemi rybámi ſtołem. Iuż oſtátnia! uroczyſtość Národzenia Iezuſowego ná tym zakładać, żebyś wyſtroił grzbiet ſobolno, ryſno: żebyś uczęſtował gościa bogáto: żebyś y ſiebie, y zaproſzonych tak upoił, że pátrzący wąpić muſzą, ná ludźi, czyli ná beczki chodzące pátrzą! Przecięż tak żáłoſnemi oſtatkámi Wcielonego BOGA częſtuiemy! S. Auguſtyn ná ſercu Zakonnicy Maryi Magdaleny de Pazis, w zachwyceniu, ná znak miłości iey do Wcielonego BOGA napiſał to ſłowo *Verbum* złotemi literámi, dálſze *Caro factum eſt*, krwáwemi. Czemu nie wſzytkie złotem? Nauczyć chciał Doktor S. Nie ma u świátá Słowo Wcielone złota. Krol to metalow, pierwſza żądź ludźkich metá. Co oſtátnia u ludźi, ma krew, ná kontempt, ma rany.

Ale rzeczy niegodność rzewliwiey płakać, niżeli mowić káze. Więc przy Iezuſowym złobie pozwolcie żalowi nád Niemowlęciem od ludźi miedzy wołu y oſłá wypchnionym zápłakać. Dziecino Swięta! ziemia przeklęta, niegodna twey miłości! A! á! ſromotá! iakby chołotę, BOGA chlewem częſtuią! Niechby to Dźiecię, wſzak kto ieſt wiecie, w złotym domku leżáło. Y wirydarze, niech BOG pokarze, komu kwiáty rodziły! żeć moy báranku, ná oſtrym ſianku męczyć ſię dopuściły! Witay máła dziecino, wielki Boże! Dla BOGA! ktoſz leży w złobie? máłe dźiecię. Coſz to zá małe dźiecię? BOG wielki. Ieżeli BOG wielki, iakże dziecię małe? Ta ieſt ludźkim rozumem niepoięta miłości Iezuſowey Filozofia! Ieſzczesz wielkiey BOGA miłości ku człowiekowi nie widźicie? Z drobnego ciáłeczká dochodźcie? Małość niemowlęca, prawdźiwa wielkiey miłosci miara. Kochaycie Páſtuſzkowie! kochay świecie! iáko dawno woła Franciſzek Aſſyiski *Amate puerum de Bethleem*, kochaymy wſzyſcy máłą dźiecinę JEZUSA! Utaił wielkość w drobnych członeczkách, żeby łátwiey ſercá zniewolił do miłości. Szánuię wielkość, boię ſię ogromnego maieſtátu, kocham małość niemowlęcą! Boycie ſię naywyżſze wielkosci niemowlęcia málosci! Ieżeli rozumieć chcecie, pyſzne rumuie wielkości Swięta dźieciná. Cieſz

drobność twoię uboga małości! Wynośi podłośći waſze Bog Człowiek mały! Komuż drobiazg wzroſtu fortuny ięgo ćięſzki? ieżeli ná przykład leżącey w złobie dźieciny pátrzy? Poddaycie pokorne karki Dźiecięciu w Betleem *Celſiſſimi Principes*, Naywyżſi Pánowie y Xiążętá. Gdyby Syn Boży nie zmáłał, nikt by nie olbrzymiał. Powinien świat pokorney kolebce wyſokie trony, pieluſzkom purpury, ſtayni páłace, złobowi máieſtaty. O gdybyſmy poięli, co to zá dziecię w złobie! Dosyć ięknąłem do cudu. BOG tu leży! BOG w złobie! Iużże po was wynioſłe tronow gory! Dźwigay w niebo budowáne domy z dyámentu, porownane z ſtaynią Iezuſową cáłemi ſciánámi wołáć będą. O iákosmy przy ſtaience zmáláły! Nie ſą u BOGA páłace, ſtaynia zá páłác. Staynia zá páłác! czyliż? Niemowlęcia BOGA! Ieżeli BOGA, iakże ſtaynią? Kłama chátá imię. Abo nikędy niebo, abo ſtaynia niebem ieſt! Wierzyſzże? ſtáienká świátem od iednego niemowlęcia záſtąpionym. Zbłądziłem! mnieyſzy świát nád ſtaynią. Zamknęłá w ſiebie BOGA, ktorego świat nie obeymuie! Dziecię JEZUS w złobie! Cieſzki ná pieſzczoności náſze kámien! W miękkich puchach delikat tonie, BOG niemowlę w kámiennym złobie! ná zimnie, ná oſtrych wiatrach krzepnie! Nie pieśćieby miękkiemi wygodámi ciał grzeſznych! kiedy niemowlę IEZUS tak twardo leży! Ach twardźiey w ſercu skámieniałym! W dźień Bożego Národzenia Barbárze Landze ofiárowała śliczne dźiecię JEZUSA MARYA, umykáłá rąk pokorna Pánná. Mowiłá z płáczem! Wygodniey Iezuſowi ná kámieniu, niżeli w złym ſercu. Toć Swiętey pokora dewoty! do mnie JEZU ile razy w kommunii idźieſz! tyle razy do złobu cięzſzego, tyle rázy miedzy gorſze beſtye niżeli woł y oſieł. Pokiſz tak nie ludźko z Bogiem poydziemy człowiekiem? pokiſz rzucáć w kąt miłość będziemy Iezuſową? poki pierwſzą mysl ciáłu, fortunce, domowym ſtarániom, nie Bogu Wcielonemu dáię? Ná złobowym kámieniu zápiſuię obietnice moie. Bodayże niewzruſzonym ſtały kámieniem! *Tu ſolus altiſſimus, tu ſolus primus!* Jezus u mnie naywyżſze odtąd dobro, Iezus myśl naypierwſza, Jezus, nie część ále cáłe ſerce moie. Nie godnoś ludzkich pierśi ſerce! ieżeli kątem tylko y to záſmieconym BOGA Wcielonego częſtuieſz? Uchoway Boże! żeby odtąd Aniołowie páńſcy do kogo o mnie mowić mieli. *Invenietis infantem in praeſepio.* Znaydźiecie JEZUSA y w tym y wtym ludźkim ſercu, iak w chlewie. Precz bydlęce skłonnosci! precz áffektá! precz ſmieci grzechowe? Tak Matko Nayswiętſza złoz w ſercách naſzych JEZUSA, żebys go záwſze znaláźłá

złá iak w niebie; w ſumnieniu czyſtym, zgodnym, ſpokoynym; wſzytkiemi zábáwámi ſpiewáiącym Iezuſowi. *Gloria in excelſis.* Chwałá BOGU ná wyſokości, chwałá BOGU naywyzſza y ná niskości ziemi.

KAZANIE II.
NA DZIEN BOZEGO NARODZENIA.

PRźez Niedźiel cztery, fraſobliwe kazánia y medytacye gotowały ſłuchaczá ná ſąd Bozy, az miáſto ſtráſznego tronu, widzę ſtáienkę, dom łask, co ich tylko niebo mieć może, miáſto dekretuiącego Sędziego płáczące Niemowlę, zá pioruny ryczy woł, zá Michałowską trąbę weſeli ſpiewáią Anieli. *Gloria in excelſis DEO, & in terra pax hominibus.* Pokoy ludziom, nie woyná ſądowa, nie *juris ſtrepitus*! To ná wiatr prácowite poydą preparacye? Przydawaycie gotowośći więcey. Zadne ná ſąd Boski przygotowánie nie doyć. Całe zycie uczyć ſię umieráć Filozof kazał, toć y całe zycie gotowáć ſię ná ſąd naleźy. *Latet ultimus dies, ut obſervetur omnis dies.* Przeſtrzega S. Auguſtyn. Nikt nie wie o dniu oſtátnim, iako upewnia Zbáwiciel, áni wie o ſurowośći ſądu, toć uſtawicznym rozmyślániem oſtre Trybunału ſtrachy tępić potrzebá. Ale cóſz ia weſołą od Anioła nowinę, *Annuntio vobis gaudium, natus eſt vobis Salvator* ſtraſznemi od końca świátá awizami mięſzam? Mieſzam! Przyczyniam pociech do pociech. Serdeczna o ſądach oſtatnich medytacya, prawdźiwych weſołośći ſtancya. Tak wykrzykał Dawid. *Memoratus ſum judiciorum tuorum à ſæculo Domine, & conſolatus ſum. Pſal.* 118. Im czeſciey trzęſie ſię dyament na głowie, ábo ná pierśiach, tym miłszym bláskiem gromádniey-ſzą pogodę nieci. Miło ſpoyrzeć ná obfite w Lipcu ábo w Sierpniu niwy, kiedy pomierne wiatry gęſtym kłoſem y tam y ſam trzącą. Roku 1020 łagodne ziemie trzęſienie wzruſzyło Lwowem, Kámienicem, Łuckiem, Háliczem, skakały dzieci od radośći, nie drzały. Wołoskę ziemię wzruſzyły wichry podziemne potęzniey, wſzytkſze z pociechą; pagorki uczyniły weſołą rowninę, ktorą igráiące oblały zrzodłá wod czyſtych. A w roku 1200 po wielu mieyſcach wſtrzęſła ſię Polská piątego dnia Maia. Być może May, lubo ſercem pámięć ſądu wſtrzęſie. Pewnieć weſoło wſpominali owo ziemi ſwoiey trzęſienię Polacy, ktore pod czas narodzenia Kazimierza pierwſzego

czuli. Rozbiia niby poſępnie záwieſzone myśli Tertulian. *Quod ſævitiam exiſtimas, gratia eſt.* Każe y oycom dźiśieyſzy pámiętać o ſądźie. Pła z niemowlęcy, z ák ſądu. Tak oznaczał Ambroży w Medyoláme. *Noſtra hac obnoxia & præjudicata damnavit Chriſtus peccatum in carne, docendo, quemadmodum in carne poſiti non ſecundum carnem vivamus, ſed ſecundum ſpiritum.* Przyſzedł ná świat I E Z U S, y ná ſąd. Matuchny ręká ſrodze ſię lęka, w co Dźiecią tko owinie! Owiia w ubogie pieluſzki, á dźiecie PAN JEZUS świátowe ſpráwy rozwiia, rozwięzuie, ſądzi, dekretuie, potępia. Iezuſow dekret záp ſze iá ná kámieniu złobowym, y rzekę. Národzenie Iezuſowe, ieſt ſądow y obyczáiow świátá zbáwienne potępienie. Podáię pokorną głowę pod ſpráwiedliwe dekretá twoie Zbawicielu, ná ich adoracyą wſzytkie litery y odetchnienia przywodzę.

Z dwoiſtey kancellaryi dnia dźiśieyſzego uniwerſały wychodzą, z niebieskiey ieden, z ziemskiey ieden. Ceſarz Auguſt wydał edykt, żeby świat ſobie poddány popiſał, práwámi opiſał. *Exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis. Luc.* 2. Ceſarz nad Ceſarzami IEZUS práwo ogłoſił, żeby świátowe wpiſy wypiſał. Akt zapiſał Auguſtyn święty *Quis eſt Rex tam parvus & magnus? Non dum in terris loquens, jam in cælo edicta proponens!* Nie ma ſię z czym popiſáć ziemia przed Iezuſem. Co świat wyſoką dźwiga aſtymacyą, rzuca IEZUS; co świat błogoſławieńſtwem, *Beatus cui hæc ſunt*, łączy przeklęctwem IEZUS. *Væ vobis divitibus*: co świat obſzernemi wychwalá panegyrykámi, potępia IEZUS. Tey maxymy nauczył mię Biskup Maxym. *Hodie promiſſus à ſæculis univerſo mundo, natus eſt Judex & Redemptor.* Obiecány od wiekow dziś dány świátu, *Parvulus datus eſt nobis.* Sędzia y Odkupiciel. Iakże Sędzia y Odkupiciel? Niepráwiedliwe świátá o rzeczach ſądy w ciężką záprzedały człowieka niewolą, rozumienia niewolą, pokazał błędy świátowych decyzyi IEZVS, potępił zdánia, zganił ſentencye, y z niewoli powikłanych dekretow wykupił. *Natus eſt hodie Judex & Salvator.* Niż li do Betleemskiey zſtąpiemy ſtayni, náwiedźmy ſłomiane chaty piaciu Polskich Puſtelnikow pod Kazimierzem w Wielkiey Polszcze. Nawiedzał ubogie cele ſwoiego czáſu Krol Polski Bolesław Chobry, á że ſzácował puſtelnicze uboſtwo, wyprobował bogátą iáłmuzną w złocie. To ſię zoſtawionym ucieſzyli doſtatkiem bogáci w cnotę Oycowie? Cieſzki na święte uboſtwo ſtatunek, doſtatek. Droz-ſze bez złotá, ſzacownieyſze bez pieniędzy, naywygodniey ma wſzytko, kiedy

kiedy nie nie ma do wygody. Wiec w ráde Swieci pustelnicy. Materya konsulty, przyiać? czyli nie, krolewską iałmuzne? Przyiać! Respekt ná łáske Pańską każe. *Sicut fremitus leonis, ita & regis ira, & sicut ros super herbam, ita & hilaritas ejus. Prov.* 14. Odestać! Nayniebespiecznieyszy nieprzyiaciel domowy. Ktosz iadowitego weżá puszcza za pázuche? Nie boy sie dźikiego ná puszczy zwierza, przed pochlebuiącym uciekay złotem! Stániało ubostwo, ieżeli sie uzłociło. Stáneła zgoda. Nie przyiąć! Niech świat widźi, że inaczey pustelnicze chaty o złocie sądzą, inaczey miasta y pałace! Ktosz podźiekuie Krolowi zá iałmuzne? *Barnabas*, to iest *filius consolationis*, Syn pociechy! Zle sądźił, kto złoto zrzodłem pociech osadził. Ná świetych sądach pociechę przynośi, kto odnośi złoto. Do szopy pustelniczey, świátowych sądow kondemnatá z Iezusowey przeszła stáienki. Potepili złoto ná wygnánie Ian, Izaak, Benedykt, Mateusz, Barnabas, bo potepione od Iezusa zaraz od Národzenia widzieli. Mogło ubostwione Niemowle drozey leżeć, nie w złobie. Wiem o kruku białym w domu Polskiego Senatora wypiesczonym, w bliskim ogrodźie z Matką także biała dla dźieci gniazdo usłáli z iedwabiow, sreber, dyamentow. Co tylko mogli z pokoiow pańskich nayznacznieyszego dostać, do gniazdá nieśli, iako po długich szukániach bogatey szkody ználezli pokoiowi. To nie droższe gniazdo Orleciu *magnarum alarum* należało? Wiem zal Poety Polskiego nad podłym Podlodowskiego meżá zacnego grobem. Przystałoby w złotym tobie leżeć Podlodowski grobie, teraz cie licha mogiłá, drogiego meżá pokryłá. Nie słuszniejszy płacz nád Dźiecieciem Iezusem? Należáło Iezu tobie, w dyámencie, á nie w złobie święte złożyć członeczki. Takbysmy sądźili! nie sądzi Iezus godne złoto, żeby sie y pod nogi dostáło. Ofiárowáli Trzey Krolowie, ubostwioney Dźiecinie mirre, kádźidło, złoto. Rzucił sie ochotną rączką do mirry y do kádźidłá, złotá nie tknął, iako w nábożnym czytam medytatorze. Y dworna kwestya, dokąd krolewskie poszło złoto? Przysądza świat oko, reke, serce drogiemu metalowi, odsądza Iezus, y rázem w złocie świátowie potepia sądy y obyczáie Pospolita ná świecie opinia, że w słomianych domach, *viles animæ* podłe dusze mieszkáią. *Erratis! nemine æstimatis suo!* Błądźicie! nie száciecie rzeczy z rzeczy! A zasz w plewie ościstey złotego koloru pszenice, w cierniu rozy, ná ostrey skále orlego gniazdá nie widzicie? Wylatuie z miekkiego gniazdá szkodnik wrobel. Ale dosyć konfuzyi sądy świátowe macie. Bog

człowiek

człowiek IEZUS pod słomiánym leży dáchem. Roku 1376 o siano y słome krwáwa bitwá w Krakowie, zá: Krolá Ludwiká, ná ktorego mieyscu Matká Elzbietá rządziłá. Węgrzy, Krolowy dworzánie wozy zábierali Slacheckie ná przedmieściu, bronili Polacy. Stąd woyná. Polakow znácznych kilká, Węgrow padło 160. Drozey Betleemskie siano y słome szácować! teyby sie dobuać! Szcześliwy brogu! (zá kazdym sądem) z ktorego BOGU to siano bráno, żeby posłáno. Dawnieszego czásu, záproszony do Wołoch ná ráde od nie życzliwych Tomzie Demetriusz Wiśniowiecki mąż *arte manuque potens.* Chory iachał, uderzyły ná nie ludnego liczne Tomzy chorągwie. Zabráli Xiąże, do Konstantynopolá posłáli, ktoś ukrył sie w brogu z znácznieszych, Wołoch siano biorąc zabrał y zdobycz ukrytą, Tomzie zdraycą oddał. Ná sianie, w stayni Betleemskiey, zdrowie, bespieczność ludźka, życie leży; tu składaycie nádźieie, pewniey doleżą, niżeli w litych z miedzi fortecách. Wroćmy sie ieszcze do Kazimierskich Pustelnikow iuż umeczonych. Ktosz Tyran? Złoto. Mściło sie krzywdy, że wzgárdzone. Podáło miecz Młodziánom łákomym, ktorzy gdy w roskopánych domkách zostáwionego złota nie mogli ználeść, pod duszą szukáli. Ledwo sie Bolesław Chábry o śmierci Pustelnikow dowiedział, z Gniezná z woyskiem przyleciał, ná kilká mil las otoczył, żeby dźikich zagarnął rozboynikow Nie trzebá było długich inkwizycyi. Im sie dáley odchodzić widzieli záboycy, tym blizey chátek pustelniczych krązyli, skrwawione száble w reku trzymáiąc wyniesionych. Ná gorącym práwie Krol winowaycow dekretuie: gorzáły ieszcze bliskie krzaki, ktore sie tylko záiely, lubo oni chátki z ciałámi podpaláli. Rzucáno ná okrutnych niewinney krwi rozlewcow kaydany, ná mieyscu záboystwá przykowáni długą śmiercią, głodem umierać mieli. Popráwiły sądow krolewskich chaty, ledwie tu okuci wiezniowie przyprowádzeni, opadły z nog petá cudownie. Uwolnionych od niebá y Krol uwolnił od śmierci. Kassowáne od słomiánych dáchow dekretá. Zbáwienna kassacya iak sedziemu, ták potepionym! Sedziemu! Bliskiey nocy pokazáli sie Krolowi w wielkim świetle Swieci Meczennicy, obrone y iemu y cáłemu krolestwu obiecáli. Potepionym? wyzuwszy káydány kámedulski oblekli habit, ná mieyscu zábitych pokute y pustelnicze zwyczáie ozywili. *Długosz.* O w iak ciezkich káydánach u nas dusza! w kazdey sprawie dekret zá ciałem. Co tylko pomysli, być musi, lubo ziáwną duchá przegráną. Stańmy przy stáience Iezusowey, wnisć głebiey niegodność

nie

nie pozwala. Potępia miłość ciała, skázuie zá duszę IEZUS, wolność duchowi, więzy przysądza rospasanym ciała námiętnościom. *Nonne anima plus est quam esca?* Patrzcie! iak niewinne traktuie ciałeczko! Dom stayniá, kolebká złob, pościołka potarte siáno, wezgłoweczek krzyż, pieszczoty płacz, pociechá woł y osieł, wiatr sieczne, zimno przeymuie, grube płotno pieluszki, á u synow ludzkich iedwabie. Widzi to nabożny Bernard y wzdycha. *Primus Adam pelliceis vestitur tunicis, secundus pannis involvitur, non est tale iudicium mundi!* Pierwszy Adam w kożuszku, drugi w zimnych pieluszkach! Nie iest táki sąd świátá! Cięszkie słyszę u Dawidá inwektywy. *Existimasti inique, quod ero similis tui, arguam te, & statuam contra faciem tuam. Psal.* 49. Nie máią żadnego podobieństwá Iezusowe sądy do ludzkich. Liliá pokrzywę, dyament proste skiełká, rozumieniem iezus swoim potępia ludzkie. Rozumieli świat, że przy Narodzeniu swoim SynBoży nawiąc miał pieszczone opinie o wygodach ciała, o wysokości urodzenia, o estymacyi honorow, o zbieraniu bogactw, rozwiązał zdradę, y pokazał, że miękkie iedwabie robaká wewnątrz tuczą, dopiero ptakiem wyleci pod niebo, kiedy się z nici wygryzie iedwabney. Z Labiryntu świátowych sądow wyprowadza nie poiętą do wolney młodości, y w gąszcz stáre zdánia. *Iuventus celerius consummata condemnat longam vitam iniusti.* Młodość śpiesznie udoskonalona potępia długie życie niesprawiedliwego. Więcey iá o dziecińśtwie, y pewniey rzekę Iezusowym. Doskonałe dziecięcia IEZUSA akcye potępiáią świátowe obyczáie długim wiekiem zastarzáłe. Przyprowádzili Faryzeuszowie do IEZUSA na sąd wziętą ná nierządzie białagłowę. Po instygacyách Faryzaiskich pyta się oskárzoney Zbawiciel. *Mulier nemo te condemnavit?* Niewiasto nikt cię nie potępił? Nikt. Łáskawym pocieszył smutną dekretem. *Neque ego te condemno.* Ani iá ciebie nie potępiam. A gdyby potępiona stałá byłá białagłowa? toby ią potępił IEZUS? Potwierdza słuszne BOG trybunały. *Quodcunque ligaveris, erit ligatum & in cælis.* Stańcież przy Národzonym Iezusie, oskarżone stątania y dumy, o zbytnią honorkow, pieniędzy, wygod miłość. Pyta święta dziecina. *Nemo vos condemnavit?* Zostoiecież się przy waszey sentencyi, że was nikt nie potępił? Zostoicie! Wygrábscie. Ach co ná nas niezbytych kondemnat! Zrzucona z niebá pychá w Lucyperze: wygnána z raiu pieszczoność w zákazánych potrawkach w Adámie y Ewie: strony lściowa lekkość kozuchem pokarána w tychże Rodzicach nászych: nienáwiść bra-

terska

terska w Kainie: niestátek wracánia do porzuconey Sodomy w żonie Lotowey: rospustá ciałá przez potop w cáłym świecie: otosz y Dziecię Národzone IEZUS podobny formuie dekret ná występki podobne. *Et ego vos condemno!* Pysznego Herodá Boskie honory przyimuiącego szpetny robak toczy mieniącá piętnastego od Narodzenia Iezusowego. A teyże nocy, ktorey się narodził IEZUS, wszytkich Sodomitow śmierć pobiłá gwałtowna. Zawsze ná sądzie przegrali Jezusowym, ktorzy ábo z cudzą fortuną niesłusznie, ábo z nędzą niemiłosiernie, ábo z sławą okrutnie, ábo z ciałem rospustnie, ábo z świętemi obietnicámi płocho gráli. Dawidowego psalmu taiemnice do IEZUSA przenosi Augustyn S. *Propter veritatem & mansuetudinem & Iustitiam deducet te mirabiliter dextera tua. Psal.* 44. Dla prawdy, cichości y sprawiedliwości wprowádzi cię cudownie prawicá twoiá. Wspomnione pochwały wniosł do kolebki JEZUS. Wniosł prawdę iako Doktor (kłamcá á nauczyciel, iest iedno co dzień y noc) Cichość iako Odkupiciel. (Nie wyzwoli z złego przypadku furyat) Sprawiedliwość iako Sędzia. Rozeznał iak sądy tak obyczaie Niemowlę y potępił. *Omnia hæc attulit in cunas infans. Veritatem ut Doctor, mansuetudinem ut liberator. Iustitiam ut cognitor.* Już wiem, czemu Maláchiasz Prorok Národzonego IEZUSA Słońcem sprawiedliwości zowie. *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitiæ. Mal.* 4. Iasnie widzi JEZUS, co prawda, w ciemności nocy w sądach ludzkich, y potępia sprawiedliwie. *Diem sceleri dicit Sol Iustitiæ.* Narodzenie Iezusowe, świátowych sądow y obyczáiow potępienie.

Wszákże tráfowáć nikogo nie powinien sąd Iezusow. Potępia złe zwyczáie, żebyś nie był potępiony, potępia błędy, żeby zbáwił błądzących. Przeszkadzáią do dalszego praw biegu, do exekucyi urzędow kondemnaty świátowe, pomagáią do osiągnienia práwá Synow Boskich, do progressu w każdey funkcyi fortunnego dekretá Iezusowe. Płacić trzeba kondemnaty grodowe ábo trybunalskie. Posłuchaymy przed niebem kondemnaty Niemowlęcia, iezeli ich słuchasz. Nie szacuymyż bogactw! ubogi potępił łákome dostatki IEZUS! Nie lgnimy do wygod ciałá! ná twardym kámieniu dziecię IEZUS! Nie zabiegaymy o wysokie tytuły przez podeptánie cnoty y sumienia! w stayni, między osłem y wołem IEZUS! Co to za bezbożność, sądu chcieć poprawiáć Iezusowego? Słuchaycie dekretu Bernarda S. *Aut JESUS fallitur, aut mundus errat. Sed divinam impossibile est falli sapientiam.* Abo się IEZUS myli, ábo świat

błądzi.

błądźi. Ale niepodobna Boskiey pobłądzić mądrości. Ktokolwiek inaczey uczy y rádźi, niżeli IEZUS, od tego uciekay, iak od zwodce! *Zycie w* Iezusowych, śmierć w swiátowych sądach. Uwazał dźiecię w złobie Iezusa Tomasz Zamoyski, y wziętego nad wszytkich rádźieie Syná nie námiękkich puchach, ále złozył ná śianie z allokucyą. Wiedz synu, że przychodzący ná świat Zbáwićiel nie inszą znalazł kolebkę, tylko śiano. Widziałá niemowlę miedzy wołem y osłem, miedzy pastuszkámi Elżbieta Sieniawska Marszałkowa Koronna, y iako na Wielkánoc, tak ná Boże Národzenie dwieśćie ubogich do swoiego stołu sadza, Corek swoich nazywać Mciwemi Pánnámi surowo zákázuie, Corki karze, ieżeli ktora wezołą twarzą wysokie przyimuie tytuły. Ach ia przeciwnik Iezusow! Zártobliwy Xiądz pánká nazywał przeciwnikiem MARYI Pánny, cieniey przęść chce nici nád Pánnę Nayswiętszą. Inákszą IEZUS sądową osnowę, inákszą ia prowádzę, toć ia kontruię z Iezusem! Dla BOGA nikt nie wygrał, kto z Bogiem kontrował! Troie pacholąt, miedzy niemi Daniel wypraszá się Przełozonemu, żeby im niedawał potraw sobie przez práwo zakazánych. Wymawia się Przełożony. Nie czynię tak, iako Krol Nabuchodonozor kazał, przeciwną głowę pod sąd niosę. *Condemnabitis caput meum Regi. Dan.* 1. Co Chrystus potępił, ia kocham? Coszczynię? Siebie ná smierć potępiam. Z wyklętemi od kościołá nie wolna konwersacya. *Os, orare, vale, communio, mensa negatur.* Kto konwersuie, w klątew wpada. Chybá że dyspensuie niewiádomość, potrzeba, práwo, poddáństwo, pozytek. *Utile, lex humiles, res ignorata, necesse.* Potępił IEZUS miłość ciałá, bogactw, honorow, ia wyklętych od Iezusá potępieńcow szukam! kocham! toć y mnie straszne od Iezusa przeklęctwo czeka! Pobłogosław niemowlęcą ręką Iezu y mnie, y wszytkim, żebyśmy za sądem szli twoim, potępiali co potępiasz, kocháli co kochasz, á pewnie záchowáne sądy twoie, od strasznego ostátniego uchowáią.

KAZANIE.
NA DZIEN SWIĘTEGO SCZEPANA
Ecce video cælos apertos. Actor. 6.

Czegosz Swięty Astrologu, Szczepánie, ták pilnym okiem, w otwartym upatruiesz niebie? luzes podobno sierot Oycze szczodrą ręką kościelne rozrzucił kollekty ná ubogich, więc w skarbách niebieskich szukasz kolędy? Ten iest iedynie ukochány Swiętym Bożym prezent dla ludźi, niebo. Chodźi wiosna z kwiatem, lato z snopem, iesień z doyrzáłym fruktem, Swięci z niebem, nie z inszym towarzystwem ná cáły swiat wysełá uczniow swoich Zbáwiciel. *In quamcunque civitat m intraveritis dicite. Appropinquavit in vos regnum DEI.* Tylkoć Apostołowie w mieście? Kedysz niebo! Bez duszę człowiek, bez niebá dla ludźi nie zstąpi uczeń Chrystusow. Widział Ian S. gwiazdy w ręku podobnego Synowi ludzkiemu. Co sługá Chrystusow, to prawdziwe Syna Boskiego podobieństwo, w ręku nic nie obaczysz, tylko gwiazdy, tylko niebo. Iedná wszytkich sług Bożych protestacya z Pawłem S. *Omnia sustineo propter electos, ut & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo JESU cum gloria cælesti.* Z Ewangelią Chrystusową przychodźie do Prus głębszych Woyciech S, obskoczą Apostołá Bogom nie BOGU kłániaiący Prusowie, pytáią: ktożeś ty? skąd? dla iakiey przyczyny do ziemi przyszedłeś naszey! Wypisuie interrogácye y odpowiedź Długosz. Furyatom odpowie w cichośći Arcybiskup S. Iestem imieniem Woyciech, Oyczyzną Czech, professya mnich, urzędem przedtym Biskup, teraz wasz Apostoł: przyszedłem do Prus dla tey iedynie przyczyny, żebyście poználi Stworce swoiego, iemu służyli, iego chwalili, iego y tu do czásu, y w niebie ná wieki kocháli. Z niebem do ludzi Swięci! możemysz prágnąć szczęścia droższego? Wszakże od Szczepána S, nie wyglądaiącie niebá po kolędźie. Prawdá, byłoby tu czym kazdy stan kolendować. Słońce, Xiężyć, gwiazdy tak rozmaite, znaki niebieskie tak liczne, azaszby nie bogáto rozdały kolędę? Cosz? niebo nie chodźi w kolędźie. Dobiiać się, dorabiać, do kupować skarbow niebieskich potrzebá. Połáiali uczniow Iezusowych Aniołowie że po Wniebowstąpieniu Pańskim proznuiąc pátrzáli w niebo. *Quid statis aspicientes in cælum?* Patrz w niebo, ále y rob ná niebo! Pieczonych gołąbkow, dopieroż siebie samego nie daie po kolędźie. Bayka olim nieb Mahometowych? Zmyslał wykrętny báiarz, że mu BOG wszytkie otwierał niebá W pierwszym że srebra widział Adámá; w drugim że złotá, Noego; w trzecim Abráhámá, w czwartym Iozefa, w piątym Moyżesza, w szostym Iana Chrzciciela z roznych kámieni drogich, w siodmym z czystego swiatłá ználazł Iezusa. W tych niebach roznych Aniołow, widział w siodmym Aniołá, ktory miał głow 7000, w kazdey ięzykow 7000. w kazdym ięzyku głosow BOGA chwalących 7000. Wolnym niebie za gorámi nápádł ná śnegi,

gi, y ledwo od zimná nie zginął. Tám ſię pokłonił Bogu, odebrał práwa y dar, iákoby kolede, oſobne dla ſwoich Mahometanow niebo zgotowáne. Iákie tu podziały! iákie báſnie! iákie ziwy! Darowizną nie idźie niebo, prac zapłatá, miekkiego proznowánia prozna nádźieia. Pewnieyſze od umieráiącego Boleſłáwá Chrobrego mowię świádectwo. Teſtament Synowi piſze, po Oycowskich admonicyach przydaie konkluzyą. Honor, fortunę zoſtáwić ci mogę, ſzczęścia nie mogę; zarabiáć ná błogoſłáwieńſtwo u Bogá trzebá. Dopieroſz błogoſłáwieńſtwo wieczne ſzczodra koleda przyść nie może. Nietylko tedy niebá, ále żadney nie dam koledy. Gniew czeſta koledá; kłoć ſię, áni kłocić z nikim nie myślę. Łaią wielu, nie dziekuią za kolede kaznodzieiom! Słyſzałem ná ſwoie uſzy. Złożone przy nogách młodego Saulá ſuknie rozdawał kaznodzieiá. Nie przypadły do miáry wſzytkim, więc ieden po kazániu w głos zawołał. Partacz, nie dobry rzemieśnik ſzaty kráiał, ozdobić miały? oſzpeciły! A z niſzey koledy ſzkolnik wziętego znieść nie mogąc kámienia, ledwo go nie rzucił ná ámbonę. Przymierzał do głowy, tylko nie wpráwił do korony kápłáńskiey. Swawolny záś młodzik kiedy odebrał cierniową koronę, dźielił ſię koledą z kaznodzieią, oſtrym dziękowániem iák cierniem opálał uſzy. *Sepi aures tuas ſpinis.* Miley mi teſz o niebie, niżeli mowić o koledźie. Każde do, dáie, rzecz uprzykrzona dáiącemu. Więc rękę od rozdawánia koledy odwrocę, obrocę oko na pátrzącego w niebo Szczepáná. Aże odrywáć Męczenniká od niebieskich niechcę pieſzczot, słowá tylko rozbiorę, y ſpytam. Coż to za exklamácya u S. Dyakoná? Oto widzę niebo otwarte! Abo to nowiná Szczepánowi otwarte widzieć niebo, że widzenie, iáko cud iáki palcem wytyka? *Ecce!* Za *ecce*, oddam ia *ecce*, y ná oko wytknę. Nie dopiero przy śmierci, záwſze Szczepánowi otwarte niebo było. Nie zamykáy ſię przed mowiącym nayświętſza chwało Boska, tobie iedynie otwieram ſerce, otwieram uſta. *Domine labia mea aperies.*

Kiedy pierwſzy raz wieżdżáłá do Warſzáwy Krolowa Cecylia, miedzy innemi bramámi, obeliſzkámi, pirámidámi tryumfálnemi ſtał árkus z ſerc złożony. Naywymownieyſza Pánow ſalutácya, ſerce poddánych, lubo nic nie mowi. Nad árkuſem czytáć było wierſze, ktore wypiſał Waſſembergius. *Has aperit Regina Tibi, Va ſavia portas. Lata patent Domina mania, Corda magis!* Wyſtáwia bramy Twoiey Warſzáwie ozdobie. Otworem miey ſtoią, ſerca ſzczerzy Tobie. Kochało Szczepáná niebo, bo Szczepan kochał niebo, nie da ſię

zwyciężyć

ciężyć w miłości człowiekowi niebo. *Ego diligentes me diligo.* toć pewnie bramy niebieskiey Ieruzalem y otworem záwſze ſtały Szczepánowi. *Lata patent ſemper mania, corda magis.* Ledwo nie dobywáć bram niebieskich potrzebá było u Dawida. Zakołáce raz. *Aperite portas Principes veſtras.* Nie otworzą. Pilnie exáminuią, kto kołáce. Nie pomogły tytuły. Piękne imię, iezeli czego in ſię, winá u niebá, nie powagá. Powiádá o, że *Dominus fortis & potens, Rex gloriae*, mocny, wielmożny, Krol chwały ſtoi przed bramámi. Sławę wielmożności, nie ſławne ſławy, korony krolewskie cyfra, ieżeli práwdziwa ſiłá, cnotá, ieżeli świątobliwości chwałá, ieżeli życia dobrego ſzácunek, iáko drogi kámień do korony nie przyſtąpi. Biią we drzwi niebieskie znowu, pytáią znowu. *Quis eſt iſte rex gloriae?* Coż to ieſt Krol chwały? Explikuią tytuł, że ieſt Pan cnoty; *Dominus virtutum*; zaraz odpádáią záſuwy, w momencie uſtępuią zamki, áni kołátáć, áni piſnąć dáley trzebá. Bądź *dominus virtutum*, otwarte máſz záwſze niebo. *Lata patent Domino mania.* Ktoreyże w Szczepánie nie widziſz cnoty? Pod koroną męczeńſką, każdą świątobliwość krolestwo ſobie założyłá. Stefan miedzy Apoſtołami Apoſtoł, (napiſał Nicetas panegiryk) miedzy Prorokámi Prorok, miedzy Doktorámi Doktor, miedzy Dyakonámi (decyzya ieſt S. Auguſtyná) pierwſzy, iáko Piotr miedzy Apoſtołámi. Demonſtracya wſzelkiey doskonáłości u S. Cyptyáná, dobroczynna nieprzyiacioł miłość. *Infima virtutis eſt, odia vicisse beneficiis.* Oddawał za żołć ſmoczą, niebieskie ſłodyczy, zá zgrzyt zębow Anielskie ſpiewánia, zá kámienie perły bram niebieskich Szczepan. *Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Probuie y Apoſtoł Paweł gromadney cnoty przy cierpliwości do Koryntczykow. *Signa apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia, in ſignis & prodigiis & virtutibus. 2. ad Corint.* Znáki ápoſtolſtwá moiego widźieliście w cierpliwości, w figurách, w cudach y cnotach. Przekłada cierpliwość cudom. *In patientia & prodigiis.* Cud nád cudá, cierpliwość. Za cierpliwością wyprowadza cnoty. *In patientia & virtutibus.* Nigdy poiedynkiem cierpliwość nie chodźi. Do morzá rzeki, do cierpliwego ſchodzą ſię cnoty. Pełen Szczepan mocney cierpliwości. *Plenus fortitudine.* pełen znákow y cudow. *Faciebat prodigia & ſigna magna in populo*, toć y cnot nie puſte ſerce. *Dominus virtutum*, toć bez kołátánia otwarte niebo. Co ia mowię, mowi milcząca twarz Szczepánowa. Ktorzy záſiádáli ná ſąd Rabinowie, Skrybowie, widzieli twarz Szczepáná, iáko twarz Anioła. *Qui ſedebant in concilio, intuentes*

vide-

viderunt faciem ejus, tanquam faciem Angeli. Act. 6. Gebá u Sczepáná Anielská, pewnie y serce Anioł. Tłumacz serdecznych skrytości, gebá. *Per faciem unusquisque cognoscitur.* Rozumie Grzegorz wielki Záwodzi czesto skázuiąca po zegárowych indexach rączká: skázuie pierwszą, ná zegárze trzecia ábo czwarta: wychodzi ná gebe serce, y tu sie prawdziwiey, niżeli w zwierciedle pokázuie. Roku 1531 w morzu Gdáńská niedálekim poimano w sieci człowieká morskiego. Człowiekiem być probowało ludźkie twarzy, głowy, rąk, piersi ułożenie, Biskupem Infułá ná głowie, y wszytek apparat Biskupi; że nic nie mowił, wszyscy go zá monstrum osądźieli, nie za człowieká. A że Zygmuntowi I. Krolowi Polskiemu, w prezencie ofiárowány zdał sie tesknić do wod morskich, odwieść niewolniká Krol kazał; ná brzeg wysadzony, wielkim impetem rzucił sie w morze. Gebá cie człowiekiem, gebá dziwakiem, gebá wyprobuie Aniołem. *Viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli.* Aniołem Sczepán? iakże mu niebo nie otwarte? Y Aniołom, y ich dźieciom zawsze przystepne bramy niebieskie. *Talium est regnum calorum. Mat. 19. Angeli eorum semper vident faciem Patris.* Otwarte Swietemu Dyákonowi, że zamkniete było ná lat trzy y miesiecy szesć zá Eliasza ludowi Izráelskiemu oznaymuie IEZVS u Łukasza S. uczniom swoim. *In veritate dico vobis, multa vidua erant in diebus Elia, quando clausum est calum annis tribus, & mensibus sex, & ad illarum nullam missus Elias, nisi in Sarepta Sidonia ad mulierem viduam Luc. IV.* Abo do zamknietego zákołácimy niebá? Nie kołacimy! Y zamkniete drogo dáie nauke. Zamkniecie, klauzurá czyni niebo, y otwiera. Miałaby byłá Ewa iezyk za zebámi, oczy za skromną powieką, nieotworzyłoby było drzwi przestepstwo ná wygnánie z ráiu. Zawsze u ciebie zmysły otworem, idą, kedy chcą, wolnie, boie sie, żebyć nie zamknęły niebá, nie otworzyły piekła! Wiecie czemu mieszkánia Zakonne wzietym od niebá imieniem Celámi názywaią? dla klauzury! niedálekie cellá y *calum* przyklauzurze. Pewne drzwi do niebá, serce, oko gebá, zamykayże bramy, żebyć złodzi ábo rozboynik skarbu nie wykradł niebieskiego. Ták rádźi Baruk Prorok. *Tutantur sacra ostia clausuris & seris, ne à latronibus expoliantur. Baruc. 6.* Kiedy drzwi zamkniete, do zgromadzonych uczniow przychodźi IEZUS, pokoy przynośi niebieski. *Cum fores essent clausa, venit JESUS ad discipulos ianuis clausis, & dixit eis. Pax vobis. Ioan. 20.* Y modlić sie drzwi zamknąwszy roskázuie IEZUS. *Clauso ostio ora Patrem.* Naypodobnieysza do niebá dom y modlitwa

modlitwá w zamknieciu. Straszne pustki, po zamkách, po domach, kedy
drzwi y okná nigdy nie zamknione. Ani otwartá koncha powinnowatą nie-
bu wychowa perłe, áni robak iedwabiu rzemieśnik, poki sie nie zamknie w-
pioró porosćie, ktoremiby wyleciał pod niebo. Nárzekała ná wolną mode
Woiewodzina Krákowska Krystyná z Lubomierskich Potocka, y zadnym
przywieść sie námowom niepozwoliłá, żeby otwarte nosiłá piersi. Mo-
wiłá, podobno zamkniete niebo, kedy piersi otwarte. *Clausum est calum.*
Wolno otwartych nie kocha niebo obyczaiow. Ale wroćmy do Izráelitow,
y spytaymy; wszytkimże wrotá záwálone niebieskie? odpowiada Neoteryk.
Clausum calum populo, non Elia. Zamkniete niebo ludowi Izraelskiemu, nie
Eliaszowi Prorokowi. Kiedy chciał, miał wolny przystep. On zamknął w-
imie Pańskie, on otworzył. *Aperiebatur calum videntibus aterna & divi-*
na. Przydáie Ambrozy S. *claudebatur & fames erat, quando nulla erat*
cognoscenda divinitatis veritas. Otwarte stało niebo ná BOGA pátrzącym
y ná wieczność. Od Eliasza obroćmy oko do Sczepáná. Sczepan nie był Elia-
szem co do imienia, był co do duchá gorącego. *Disputa tes cum Step a-*
no *on poterant resi tere sapientia & spiritui, qui loquebatur.* W ogniu z sta-
pił ná Apostołow Duch S., w ogniu dysputował w Sczepánie z Libertyna mi
z Cyreneńczykámi. Może sie śnieg gorącemu oprzec słońcu, nie mogli ad-
wersarze Sczepanowi. Każdy argument Libertynow wyśćiełá słoma, ledwo sie
pokazałá, spłonełá. Toć Eliaszowi Sczepanowi otwarte niebo. *Claudebatur*
populo, non Elia calum! Aperiebatur calum aterna & divina videntibus. Ni-
gdy BOGA nie spuścił z oka, nigdy sie nie zapatrował na doczesność,
ieden był Sczepan z duchow niebieskich od dziecinstwa. Ze idącemu zá
ciełcem ludowi niebo zamkniete, nie tak sie dziwnie, ále że idącym zá
Barankiem Pannom, zal ostry serce rani. A przecie stwsze, kołácą nieboźeta,
dokołatać sie nie mogą. *Clausa est janua. Nescio vos.* Pannyć, ale głupie,
ále bez oleiu w lampach, ále nie strojne. Sczepan, Panna! Anielska piobnie
gebá. Y mądry. Zamilkli ná mądrość Sczepánowa żebráni z kilká synagog
Mędrcy. Pełen Ducha y łask niebieskich *plenus gratia, & Spiritu Sancto.* toć
przed nim iáko przed mądremi Pánná ni niebá nikt nie zámykał. Iest w Polsz-
cze herb Grzymałá, w bramie otwartey mąż zbroyny stoi ábo z kopiią,
ábo z mieczem Zadne zapory, zadne zamki meżowi odważnemu bramy
nie zábronią tryumfalney. Sczepan S. od dziecinstwá *Heros virtutis.* Mąż
cnoty, zawsze *plenus fortitudine & gratia* w bramie stał niebieskiey Y nay-

 mniey-

mnieyszym krokiem nie wyszedł S. Sczepan z forty niebo otwieraiacey. We śnie Iakub Pátryarchá otwarte widział niebo. Sczepánowe oczy nie ináczey zamyka sen, iako w życiu, tak w śmierći, tylko że ražem zasypiaiącemu *obdormivit in Domino* otwiera niebo, pokázuie BOGA.

Zamkniey nąm śmierć życie y oko? otworzysz droge do niebá? Roku 1118 po záchodzie przez trzy, roku 1345 dnia ostátniego Kwietnia przez dwie godźiny otwarte niebo w ogniach widźiałá Polská. A roku 1275 o pułnocy roku nowego przed śmiercią Bolesłáwá Pudyká koło Krákowa miła otworzyło się iásnością. Podobne szczeście Zygmuntá pierwszego w pogrzębowey Orácyi opisał Stánisław Orzechowski. *Hunc, totum cælum est complexum, hunc obviis ulnis exceperunt omnes beatorum animæ, ac illius conspectu lætantur.* Zygmuntá rozszerzonemi bramámi przyieło niebo, zászły droge wszytkie błogosłáwionych dusze, y cieszą się z obecności krolewskiey. Zamkną podobno przedemną wrotá niebieskie! nie trafię y zákołatac, niewiem grzesznik do niebá drogi! nie mąm wodza, coby záprowádźił! Miłość BOGA, miłość nieprzyiacioł, cierpliwość, niewinne sumnienie pewny przewodnik, bity goscimeć, klucz do niebá. Tym kluczem cáłe pieczetował żyćie Sczepan. Zamknąłem serce przed miłością BOGA, przed miłością bliźniego. dopierosz nieprzyiacielá. Słowa tylko y iezyk kłámliwy dáie, kiedy ná spowiedziách odpowiádam. Odpuszczasz wszytkim nieprzyiaciołom? Odpuszcząm. Zamykąm wnetrzności miłosierne przed ubogim, zamykąm worki y szkatuły, mizernego szelezyny dobyć nie moge dla żebraká! zamykąm drzwi przed idącym ábo dłuznikiem, ábo sierotą, ábo Zakonnikiem, ábo ubogim! Cosz ia głupi skąpiec czynię? Zamykąm przed sobą niebo. W worku, w szkátule, w sercu niebo: to BOGU y cnocie, owe otwieram miłosierdziu, sobie razem bramy niebieskie. Nie zápierano nigdy przed S. Sczepánem niebá, dopierosz na wyszciu z świátá. W ręku miał *clavem David*, klucz Dawidow, łáske Iezusową. *Ecce video cælos apertos & JESUM stantem.* Miał przytomną *portam cæli*, Nayświetszą MARYA. Pokázuie do tych czas kámień slády, ná ktorym kleczáłá MARYA z S. Ianem Apostołem ná modlitwie, kiedy kámienie od kámieni nie od ludźi leciały ná Szczepáná. Cosz moie do IEZUSA? co do Matki Boskiey zá nábożeństwá? żeby duszy z ciáłá wychodzącey niebieskie bramy otworzyli? Niewiem, czyli y nie ná mnie strászny piorun rzuca Zbáwiciel u Mateuszá S. *Væ vobis Scribæ! Pharisæi, Hypocritæ! quia clauditis regnum Cælorum* ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. Mat.* 23. Biada wąm Skrybowie! Fáryzowie! obłudnicy! zamykácie krolestwo niebieskie: y sami nie wchodzicie, y innym wchodzić niedopuszczacie! Nie spráwiedliwie pisane dekretá, regestra, paszkwile, opisy iadem gniewu zczerniałe, málowane kolorem szczerości hypokryzye, áfektá, kłotki to srogie! ktore niebieską forte zámykaią. Ah iak ią kłotki przy. śię do kłotek! Wymyslił dawno dowcipny Inwentor kłotke, ktorey nie otworzysz ináczey, chybá pewne złozysz słowo z drotow pokreconych liter. *Soli paret verbo.* Słowo! słowność naytrudnieysze otwiera zamki. O iak my niesłowni Słowacy! nie dotrzymuiemy słowá BOGU dánego ná Chrzcie, na ták czestych spowiedziach! nie dotrzymuiemy przyiaciołom, sąmśiadom, kontraktom, zámykamy gestemi twierdzámi drzwi niebieskie. Cieżka odpowiedz pytáiącemu sumnieniu: wypchnie cie mizeraku świat, wyrzucą z domu swoi, zamykać sie przed tobą będą, otwarte znaydzieszże niebo? Ukrzyżowany Pánie w otwartych ránach twoich nádzieia! Co grzech, to klucz do drzwi piekielnych. Potopmy te klucze w krwáwym Męki Iezusowey morzu, á nowych przeklęci slosarze nie robmy! Day kolede S. Sczepanie, otwarte łaskami niebo, zyiącym ná zycia poprawę; umieraiącym, ná śmierć dobrą. Day Boże widzieć otwarte niebo! kiedy *in æternum claudemus lumina noctem*. kiedy na sen wieczny oko zámknę.

KAZANIE.

NA DZIEN SWIETEGO JANA APOSTOŁA

Conversus Petrus vidit discipulum quem diligebat JESUS. Joan. 21.

CZemusz S. Ewangelio ábo swoiego, ábo Oycowskiego imienia dźisieyszemu nie przypisuiesz Apostołowi? Tylko tytuł czy ąm. Uczeń ktorego kochał IEZUS! Ian, imie z łask złożone. *Nomen cum violis rosisque natum.* Y owszem, nie tak się do kwiatow ubiega pszczołka, iako Oycowie y Matki do imienia Iánowego, dla dzieci. Przed wieki było, kiedy wołali Przyiaciele, Samśiedzi ná ná Elzbiete. *Nemo est in cognatione, qui vocetur hoc nomine.* Czatow dźisieyszych domu podobno nie znaydziesz bez tego imienia. Nie więcey gwiazd ná niebie, niżeli Ianow. Wystarczyliby

czyliby dniom rocznym Swięci Janowie, nie wystarczą dni y miesiące Ta- nom. Ná Polskim niebie licz Janow *Sidera magna.* Jan Kanty Akademii Krakowskiey Doktor, umartwienia, miłosierdzia, y káżdey cnoty ałt wysoki. Ján de Duklá W. OO. Bernardynow do Polski wodz, heretykow y Schismatykow nieprzyjaciel, lubo w stárości zaniewidział, przecie błądzących świátło. Jan Kápistran jeżeli nie rodem to długim Apostolstwem Polak, w Imieniu JEZUS Turkow zwyciężcá. Tak szácował Władysław trzeci swoiego Apostołá, że ná zdrowie chorego cáłe krolestwo chciał łożyć, á Polacy w Węgrzech ręce B. Janá całuiąc płakali! O krolestwo opuszczone! ieden więcey nam pomogł, niżeli woyská niezliczone. Cosz rzekę o Jánie Albráchcie Krolu, co o Janie Albrachcie krolewicu Polskim? co o Janie Kazimierzu rzadkim przykładem przez lat trzy Zakonniku Jezuićie, potym ná instancyą Oyczyzny osieroconey po Władysławie czwartym przez lat dwádzieścia Krolu? Nie rzekę nic o Janie trzecim Krolu Polskim. Kolos Rzymski po wygrány pod Wiedniem ogłosił *inter Duces bellicosissimum, inter Reges sapientissimum, inter Imperatores Augustissimum, &c. Hominem à DEO missum, cui nomen Joannes.* Przy Krolach Polskich niech się godzi wspomnieć Janá Zamoyskiego Kanclerza y Hetmáná Wielkiego Koronnego, ktoremu pocerowny pánegiryk napisał ktoś u Piaseckiego. Będźie wiedziałá Polská, co zá Hetmáná miała, á podobnego iemu niewiedźieć, kiedy będzie widziała. Tylko to máłe komnia ná chwałę Janowego imienia, czemusz o nim wielkie cyt w Ewangelii? To przynaymniey wspomnieć było Oycowskie? Ociec Zebedeus. *Dos, dotatus.* Posag Obdárzony. Wielkie wziął dary od BOGA Zebedeus Janá y Jakuba Synow Apostołow. Znay z urodzaiu rolę, z perły konchę, z dzieci Rodzicow. Ale y dzieciom Zebedeusz Ociec, zá dar drogi! Dos. Bogáty corkom posag, synom dziedźictwo, Ociec y Matká przed Bogiem y ludźmi chwalebni. Więcey sobie szacował pochwałę Oycowską Tobiasz młody, ktorą słyszał to od Ráguelá powinnowátego, to od Gabelá, niżeli od tego odebrane pieniądze, od owego posag dostátni z corką Sarą. Obłapiaiąc Tobiasza młodego ná przywitaniu błogosławił miłemu gościowi Raguel, że synem był dobrego y owszem naylepszego Oycá. *Benedictio sit tibi fili mi quia boni & optimi viri filius es!* *Tob.* 7. Wyráźniey stárego Tobiasza ná pociechę młodego wylicza cnoty Gabel ná wesele záproszony. *Benedicat te DEUS Israel, quia filius es Optimi viri, & justi & timentis Deum, & eleemo-*

eleemosinam facientis. Tob. 8. Władysław czwarty ieszcze Krolewicem Polskim do Rzymu iedźie ná wielki Jubileusz, kiedy nie chciał, żeby o godności iego wiedziano, nazywał się Snopkowski, od snopká herbownego. Dobre lecz drobne imię. Nie snop, ále żniwo złotey fortuny w każdey świátá stronie, być Władysławem, być synem Zygmuntá trzeciego. Ociec sławny y Matká snop bogátszy, niżeli niwy cáłego Egyptu urodzayne. A że y Matká wielkim byłá suffragium do korony Michałowi Krolowi Polskiemu zostawił w mowie swoiey w Warszáwie miáney w Kollegiacie S. Janá, Jan Gniński Woiewodá Chełmiński. *Praepararunt Michaelem nobis Superi, in educatione data primum ab ea Matre, quae antea omnium matronarum avi sui decus, grandium virtutum exemplar appellata, nunc jam Mater Patriae nostrae dici meruit.* Jeżeli ubodzy co do fortuny, dostátni co do sławy dobrey między ludźmi (ktorey ulepsza bogáctwá) Rodzicy Janá, dawáli na piękny pánegiryk máteryą, ále tey Ewangelia tyka, iedno to ná froncie wielką literą pisze. *Discipulus, quem diligebat JESUS.* Być musi, że tytuł nád tytułami Jánowi, w Jánie każdemu z nas. Jan kochánek Jezusow. O tym bodayże do sercá mowić Jezusowego!

Do tytułu uczniá dwoiste *relativum* przydáne w Ewangelii czytam. Jedno: *discipulum quem diligebat JESUS.* Drugie: *Discipulus qui testimonium perhibet de his, & scimus, quia verum est testimonium ejus.* Przyznać każdy prawdę musi, że być uczniem y Professorem prawdy wysoka człowieka pochwałá. We srzodku tytułow swoich, iakoby duszę pięknych denominacyi kłádźie JEZUS. *Ego sum via, veritas & vita.* Zadáie braci swoim Jozef *Proditores vos estis.* Szpiegowieście wy? Jakże się z tak szpetney zedrzecie larwy? Podaie sposob Pátryarcha! Słyszałem z ust wászych że naymłodszego macie ieszcze brátá Beniaminá, podźcież, Beniaminá przyprowadźcie, sprobuię, czyli prawdziwe mowy wásze, czyli nie? *Abite, adducite Fratrem minimum, ut possim probare sermones vestros. Gen.* 42. To zdraycámi Egyptu nie będą, ieżeli się przy prawdźie zostoią? Tak sądźi *Prorex* Egyptu Jozef. Kiedy prawdá, tam żadnego nie ma mieyscá nagáná. Tytuł pochwał, tytuł prawdy. Rozumiem, że Stanisław nad Podhaycach Potocki Woiewodá Krákowski Hetman Wielki Koronny szacuie pochwałę Wespazyáná Kochowskiego, *Generalis Exercituum Dux usurpato vocabulo Revera ad extremum senium in armis annos ultra 80. emensus (congenita hac Potocciorum stirpi virtus est fortia agere & pati) comis, apertus, absque dolo*

dolo, hilaris in convictu. Zaprawdę przezwisko pełnym imieniem chwalebne, *Revera.* miły, otwarty, bez Machiawela, to tytuł Pański. Od czartá familia szalbierzow, Czart *Pater mendacii.* Od BOGA Prawdziwow genealogia. *Ego sum veritas!* Dyament w koronie, prawdá w usciech. Sadza niezmyta w domu, kłamstwo ná ięzyku. Nie dziwuię Piotrowi Ozdze Podkomorzemu Lwowskiemu, że zatrząsł tronem, kiedy usłyszáł od tronu, *Mentiris.* Ná Seymie Warszawskim, w Poselskiey mowie żali się, że máterye do Senatu idą nie ná rádę, ále iuż uradzone w pokoiu Krolowy Seymiecey. Powstał ná propozycyę Krol Ian Kazimierz, y piorun nie słowo rzucił. *Mentiris.* Skromnie, wszakże mocno odpowie Podkomorzy. Nayiaśnieyszy Pánie. Podobnym stylem zakrwawił Kazimierskiego Krol Stefan, usłyszał odpowiedź. *Non sum nebulo, sed elector Regum, & destrusor Tyrannorum.* Szpetna makułá poczciwemu, *Mentiris.* Prawdziwy człowieka panegiryk, prawdá. Popisuie się z tak pięknym tytułem Ian, Uczeń Iezusow, Apostoł, Ewangelista prawdy. *Discipulus, qui testimonium perhibet, & scimus, quia verum est testimonium ejus.* Przecięsz tak wysoki tytuł ustępuie tytułowi, *Discipulus quem diligebat JESUS.* Probuie mieysce prawdy. Na początku Ewangelii idźie Imię. Uczeń ktorego kocha IEZUS: ná końcu. Uczeń ktory świadczy y prawdźiwie świadczy. Prymas tytuł, pięknych przed Bogiem imion, być kochankiem Iezusowym. Tak po listách pierwey czytaćie Woiewodá, Kasztelan, niżeli Starosta &c. y inne pomnieysze noty. W niedawnym polskich życzliwości liśćie czytałem komplement poetyczny w stylu. *Nolo depingas perlongo carmine chartam. Omnia scripsisti, si mihi scribis, amor.* Niechże przydłuższym wierszem karty malowancy. Wszytkos napisał, ieżli piszesz, żem kochany. A zaśz nie masz co o Ianowym pisać życiu? Powołány ná Apostolstwo ledwo nie w dźiecinnym wieku, iako pisze Hieronim S. Sześćdźiesiąt osm lat po Wniebowstąpieniu Iezusowym pracowáł, iako świadczy Baroniusz, tomy tysiączne zastąpić może Apostolskiemi pracámi y cudámi. Krotką napisał Ewangelią Ian S, długą zostawił życia historyą. Widziszż po obrazach Iana, orłá z kałamarzem y piorem. Każdy dźień miałby co pisać o dźiełach Ianowych. Zadne pioro nie dosyć, ieżeli nie ustawiczne. Biskupa Płockiego złoci Kromer. Zycie Szymoná złotym piorem pisać potrzebá! Zycie Iáná Azyi Biskupa, y Biskupow Prymasa, do ktorych w ostawieniu swoim pasterskie pisał admonicye, y złotym pisz piorem, y ná karcie nie mnieyszey iak świat cáły. Przed lat kilkunastu Polski Senator

tor nád Xięgą w nocy záśnie. Czytał manuskrypt o woynach y zwyćięstwách Iáná III; Dogorzał rozwiniony stoczek, rzadkiem przypadkiem spalił same tylko kśiążki brzegi, nie dotknął pismá. Obudził dym śpiącego, przestraszony przytłumił płomień, xiążkę wyrwie, patrzy, aż samych niedostaie margines. Skoczy do gościa u siebie Zakonniká, przypadek pokázuie, miasto brzegu, przydáie do xięgi Zakonnik fragment. *Laudis sine Sine margine nomen.* Przyczynił ogień pochwały, kiedy ujął xiążki, pokazał, że chwałá Janá III xięgi mieć może, brzegu y liczby xiąg mieć nie może. *Pierwszemu* w miłościach Iezusowych, ostátniemu po wszytkich Apostołách Męczennikowi, naydłuższemu w pracach ápostolskich Operaryuszowi, Ianowi Swiętemu sześćletnym piorem zupełnieyszy pisz panegiryk. *Sine margine nomen.* Zastąpić biblioteki panegirycznemi Xięgámi możesz, ále żadna marginesu, brzegu akcyi ápostolskich mieć nie będzie! Cosz na tak obszerne pismá Ian mowi? *Omnia scripsisti, si mihi scribis, Amor.* Zamknie wszytkie pochwały tytuł ieden, ieżeli nápiszesz. Jan kochánek Jezusow. *Podobną* czytam fantázyą w pismach Iędrzeia Olszowskiego Arcybiskupá Gnieźnieńskiego. Pałac Arcybiskupi od Mikołaia Prażmowskiego od fundámentow záczęty dokonczył roku 1676, Antecessorow herby odmalował, opisał panegirycznym wierszem życie, swoiemu obrázowi to tylko podpisać kazał. Iędrzy Olszowski herbu Prus z kołami, Iana trzeciego Koronator. *Hoc satis æternæ laudi, si cætera desint. Cætera si fuerint, scribito posteritas.* Zem koronator Ianá, dosyć do zácności, choćby nie było więcey. Iest? pisz potomności! Cokolwiek w Prorockim, Apostolskim, Doktorskim, Męczeńskim, Wyznáwcow, Pánienskim życiu chwały widzieć możesz, masz w Ianie! Prorok, Apostoł, Doktor, Męczennik, Wyznawcá, Panná, podpisz ieden tytuł pod obrázem; Ianá. Ian kochánek Iezusow, Jan koroná sercá Iezusowego. *Recubuit supra pectus Iesu.* Arcykontent z podpisu. *Hoc satis æternæ laudi!* Iakośmy od Swiętey słyszeli Ewangelii, pytáią się troskliwie IEZUSA o Ianie Uczniowie. *Hic autem quid?* Pánie ná iakisz urząd Ianá dysponuiesz? Posłáie dworne interregacye JEZUS w Pietrze. Cosz to do ciebie? Iak iest, tak niech będźie. *Sic eum volo manere.* Kontenciesz z odpowiedzi Uczniowie. Y słowem nie wydáli niesmaku. Naypewnieysze ná wszytkie turbacye uspokoienie. Tak BOG chce! *Sic eum volo manere.* Ten ná lichtarzu, ty w kącie? to nárzekać? ciesz się, tak BOG chce. *Sic volo.* Ow zdrowy iak ielonek skacze, ty ná ustáwicznym łożku iak w grobie: dźiękuy

dźiękuy wesoło BOGU. Ták BOG chce! Owego kocháią, wynoszą, ná ręku piastuią? ciebie z nienáwiści, z ięzykow, z kalumnii nie zpuszczą, chwal BOGA w pokoiu. Tak BOG chce. Nieumiemy pacierza! Po punkcie. Niech się dźieie wola twoia, zaraz idźie: Chlebá nászego powszedniego dáy nąm! Chleb powszedni, pokarm y życie násze być powinno wola Boska. Zgodá z wolą Boską, chleb zycia dostátni. Kto ma chleb, ma wszytko. Chwaliłem odpowiedź pobożnego kmiotká. Sieie zyto w Wrześniu, pytąm? Będźiesz że miał chleb z sieyby! Iak BOG zechce! Oycze, nie moia rola, ále Boża wola chleb dáie. Kontenci z odpowiedźi Zbáwiciełowey Uczniowie, ia pytąm w pokorze daley. To nie masz Pánie funkcyi dla Iana, że go przy iedneyże zostáwuiesz? *Sic eum volo manere.* Nie morduymy głowy dalszemi myslámi. Ian, Uczeń ktorego kocha IEZVS, Ian ná piersiach spoczywa Iezusowych, iakieyże zacnieyszey chcecie dla Ianá godności? Mieć w ręku serce Iezusowe, iest mieć wszytkie fortuny, wszytek honor, wszytko błogosławieństwo. Rewidował Cudzoziemiec polskie herby, napadł ná dywizyą, w ktorey to głowy ludźkie, to ręce, to nogi, to sercá; naybarziey przypadł do sercá herb nazwány Przyiaciel. W herbie serce w niebieskim polu strzałą przeszyte, ostrza niewidać tylko piora. Nad sercem w hełmie koroná z piaciu pior strusich. Mowił. Będzie głowa moia, będą ręce, będą oczy moie, będą złote goleńczki, tylko niech mąm serce. W sercu wszytko. Przydam ią. Patrz ná korone, ná piora serca przypięte? Krol, we wszytko, latą wysoko, dokąd ptaká swoie nie wniosą skrzydłá, kogo pańskie unosi serce. Cosz? kogo Boskie? Chwałe potestwo Marty y Magdáleny do JEZUSA. Chorme brat rodzony Łazarz, wysełáią Siostry o zdrowie do Páná. Z iákąsz oracyą? *Domine, Ecce quem amas, infirmatur.* Pánie, oto ktorego kochasz, ná łoszku śmiertelnym! Czem isz nie tytułuią chorego. Łazarz, brát nász, Syn Oyca pierwszego między nie pośledniemi. Więcey rzekły, kiedy rzekły, kochánek twoy choruie! Nie wspominay Łazarstwá, bráterstwá, synostwá? Cień to nie świátło. Słońce tytułow, Przyiaciel, kochánek Iezusow. Drobną nie zbierze kartá ty ułow Apostołá dźisieyszego, wszakże nie piszcie Ianowi, Syn Zebedeusza, brat Apostoła Iakubá, nie liczcie zacnego krewieństwá, nie rozwodźcie kolligacyi, podpisuycie obrázy Ianowe: *Ecce quem amat JESUS!* O to kochánek Chrystusow! To nayroslejszych tytułow wierzchołek, to denominacyi nád naywyższe Olympy gora, to union po tronach od pierwszey fortuny rozesłanych

słánych summá! Czemusz u nas tytuł od miłości Iezusowey, zá lekki proszek? czemusz przyiaźń Boska wiecznych herb imion, zá cyfrę? czemu owe od łáski Boskiey denominácye, za atom? Moy Boże! iákie expensa sypiemy, żebyśmy ludźkie kupili y ululi miłości. Łożemy fortuny, łożemy zdrowie, łożemy czesto dusze głupi kupcy! Zátácá domu godność przezwisko każe. Przed lat kilkudźiesiąt wielkiego imienia y fortuny Młodzian szukał w podobnym przyiáźni dożywotnich, że Pánná uporczywie nienáwidziałá konkurencyi, głębokim nożem serce przebił swoie zły Sędzia, ná kárę, że kochać tak nie umiało, żeby odkocháno. Tyle nie trzebá kosztow, żebyć nápisano, uczeń ktorego kocha IEZUS. Nieząłuy sercá BOGU daie nátychmiast BOG serce zá serce. *Ego diligentes me diligo.* Kochał Ian JEZUSA, kocha JEZUS Janá. Pyta Piotrá IEZUS. Kochasz mie Szymonie, więcey niżeli ci? Nie odpowiáda! Kochąm więcey niżeli ci ále tylko. Ty wiesz Pánie, że cie kochąm. Czemusz? Widział miłość swoię, wiedział Ianowę wielką, nie śmiał czynić kompáracyi. Orzeł znak Ianá, o orle Ianowym Ezechiel Prorok napisał. *Facies Aquilae desuper.* Spytaymy się miłości nászych, iakasz interrogácyą? Nie do nas należy! Kochaszże BOGA więcey niżeli inni. Bodayże pełnym imieniem odpowiedźieć! Tak iak inni! Biadá mnie! Obraząm BOGA nád innych, trzebáby pokutować, trzebáby wetowáć szkod przeszłych, miłością nád innych! W herbách Polskich iest serce száchownicą záłtapione, w polu czerwonym, herbu przezwisko, Twardost. Własciwy sercá moiego obraz. Cała sercá moiego zabáwá, fortuná. Záwsze tu wygrawa krew, swiat, czart, przegrawa BOG. Kością serce moie miłości Boskiey, á kością twardą. Prawdźiwym nazwiskiem Twardost. O twardośćie cnocie y BOGU nieużyty! podkładam cie pod Krew z Iezusowego sercá płynącą, iesczesz nie zmiękniesz? Anięle młot męki Iezusowey piástuiący uderz y skrusz Twardostá! Wypełni y nádemną obietnice twoie Zbáwicielu. *Auferam à vobis cor ferreum dabo carneum.* Xiążę Zbárawskie bliski śmierci weźmie Ukrzyżowánego w ręce y z płaczem záwołá. Czemużem ia z cálego sercá nie kochał BOGA! Ponow káżdy z nas Xiążęcą interrogácyą? Czemusz ia to z cálego sercá nie kochąm BOGA moiego? Kogosz kocham? Dla czegosz kochąm? Ah przeklęte, dla czego! Cały swiat potysiącznia przyczyny, żebym kochał BOGA! Stworzył mnie, y wszytko dla mnie, odkupił mnie, żywi, niebo otwiera, co moment, to dobrodźieystwo Boskie. Cały świat przyczyny

ny nie znaydźie, żebym nie kochał BOGA! Czemuſz nie kocham? kiedyſz kochać zácznę? Na pierſiach Iezuſowych Ian ſpoczywał, y kochał ſerdecznie. Do nóg przypadłá Magdalená, y miedzy pierwſze BOGA miłości weſzłá. *Dilexit multum.* Zoſtáwuię pierſi Ianom niewinnym, uſtąp nóg Iezuſowych grzeſznikowi Magdaleno. O gdybym y ia tu do naywyżſzey powſtał BOGA miłości! o gdyby nád ſercem piſano moim! *dilexit multum!* Nie kochay mniey Ty Pánie! ktoſz kał, kto pſa miłuie zgniłego? Przez wſzytkę miłość twoię proſzę cię IEZU ukochany, niechże ia kocham ciebie odtąd, cáłą myślą, całemi śiłámi, cáłym ſercem, cáłym ſobą. Winſzuię Ianom tytułu. Uczeń ktorego kocha IEZUS. Na mnie árcy doſyć będźie, ieżeli życie z śmierćią nápiſze. Oto uczeń! ktory kochał Iezuſa. *Diſcipulus qui diligebat IESUM!* Z tym tytułem niech chodzę, z tym z świátá niech odchodzę.

KAZANIE.

NA DZIEN SWIĘTYCH MŁODZIANKOW

Herodes occidit omnes pueros. Mat. 2.

COſz to zá inwencya okrutniká Herodá? co zá acumen dowcipu? Záoſtrzył miecz Tyrański ná Niemowlę IEZUSA, więc go topi y tępi w dźieciach! Pozwolić było dalſzego wzroſtu niemowlętom Herodźie! Im mnieyſzá ſzyia pod tyrańskie żelázo idźie, tym większe okrućieńſtwo. Poſzukay lzeyſzego ná śmierć Iezuſową ſpoſobu! Nie myśli Lzeyſzy przydźie, łatwieyſzy nie przydźie. Nayprędzey w dźieciach ginie IEZUS. Y męski y ſtáry wiek zgubić IEZUSA może, nayłátwiey młody. W pośrzodku ſtárcow widział Ian S. Báranká ſtoiącego niby zábitego. *Vidi in medio ſeniorum Agnum tanquam occiſum. Apoc. 5.* Przypátruie śię Ianowey ſcenie Kommentator, uwaza ſłowo *tanquam* niby, y záwołá. *Difficilius inter ſenes perit JESUS, occiditur, & ſtat; tanquam occiditur.* Ginie y miedzy ſtáremi IEZUS, przecieſz trudniey! Rozumy látá támuią od grzechu! Dźiecię także obroni báránká, ieżeli oſtrym wilk zębem nápádnie? Wiem czemu u Máteuſzá S. tak pilną mieć reflexyą ná dźieci Zbáwiciel roskázuie. *Qui ſcandaliſaverit unum de puſillis iſtis, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur. Væ mundo à ſcandalis!* Wiąż kámień młyński u ſzyie gorſzących iednego z dźieci. Biadá wzgorſzeniom! O roſ-

leyſzych látách podobnego nie czyni dozoru IEZUS. Gdźie ſłábſze mury, gdźie łátwieyſze nieprzyiaćielowi brámy, tám pilnieyſze w paráćie ſtrazy. Łátwo wydźierć Iezuſowi dźiecię możeſz, przeto ták czuła otacza przeſtroga. *Væ à ſcandalis!* Przy mnie ofiáruie Zakonnik wyſokiemu Prałatowi wyrobiony cudownie Krucifix z białego wosku: pochwali ſztukę Prałat, przygani máteryi. *Elegans, ſed cerea imago, frangi facilis, concuti facilis,* Piękny ále woskowy obraz! choć nie upádnie, złamie śię snádnie. Wiek dźiecinny wosk biały, wyrázi łátwo Iezuſa, coſz? ledwo nie łátwiey zgubi. Zbliż woskowe ſerce do ognia złey miłości, uderz choć pieſzczenie, iużći po Iezuſie! Według Hieroniná S. odmowić młodego od zakonu, ieſt zábić IEZUSA. Tak on do Heliodorá piſze. *Retrahere à religione, nihil eſt aliud, quam Chriſtum in pectore alterius occidere.* O iak łátwe! o iak częſte w młodych Chryſtoboyſtwá! Poſtráſzy Oćiec, pochlebi Mátká, zápłácze Śioſtra, áz co Iesus miał záśpiewać świátu requiem, śpiewa Iezuſowi pogrzebaná wokácyá. *Retrahere à religione, eſt Chriſtum occidere.* Roku 1121 w Kwietniu y Máiu gorące wiatry tak ſpaliły kwiat po drzewach, po zbożách, że żaden ogrodnik fruktu, żaden goſpodarz kłoſu z ziarnem nie zbierał. Zwoziłá cáła Polská do ſtodoł głod, nie chleb. Opiſał ogrodow y pol ſzkodę hiſtoryk Polski. *Urentes venti combuſſerunt florem, & fructu conſumpto diſſlarunt famem per Poloniam.* Dziecinne látá, kwiat pieſzczony, kwiat oczom Iezuſowym do delicyi. *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum.* Coſz? ledwo gorących do złego skłonności wiatr záwieie ná kwiat, áż błogoſławiony frukt IEZUSA *benedictum fructum ventris* gubi. Patrzćież! iak oſtrożna przy dźieciach konwerſacya być powinná! Zgubá dźieci, zgubá IEZUSA! Ale ieżeli zgubić IEZUSA chciał Herod w dźieciach, ná coſz tak gęſtemi pogrzebámi domy, ulice, polá záſtępuie? Morze dźiecinney krwi Betleem było pod Herodem. Srożſzego okrućieńſtwá mogłżeś śię obawiáć od zwierzá dzikiego? Pieśći śię y lew z niemowlęciem! Wykarmiłá Remuſá y Romuluſá wilczyca. Swidrygel Xiążę Litewskie niedźwiedźicę ugłaskáną żywił, ſámo z láſa wracáłá do pałácu, do drzwi kołátałá, iákoby dzień dobry powiadáłá Xiążeciu; obráziłá nikogo, igráłá z dźiećmi. Z ktorychże láſow niedźwiedź Herod! z tak wielu niemowląt okrutną paſzczą krew wyſyſa, rozdźiera dwuletnie y drobnieyſze dźieciny! Wielości pobitych dźieci nie dźiwuycie. Nigdy dźiecię, nigdy młody poiedynkiem nie ginie. Idźie od iednego, zaráżá do drugiego, od drugiego do

ſetnego

ſetnego. Y tych Aniołkow gorſzący Luciperowie gromadnym woyskiem ſtrącáią z niebá! Obaczył zły ſyn Cham Oycá Noego w pijaństwie ſapetnie odkrytego, aż on zwoływá braci. Rzadki przykład! że zá wſtydem poſzli, nie zá brátem roſpuſtnym. Poſyp bliskie z prochu kopki, iedna zapalona zapali wſzytkie. Zwołuie ptaſzek w klatce ſtádá wolne do podobney niewoli. Łátwiey młody zaymie zły ogień od młodego, łatwiey leci ná głos niżeli ptak do klatki. Tak gęſtą ruiną bodayże dziſiay niewinne dźieci nie padały! Zal ſię Boże! padáią! á co załośnieyſza, od ſamychże Rodźicow. Ieſzcze żyie Tyran ná dźieci Herod. Ledwo, nie co Matká, co Ociec, to dźiecioboycá. Naywięcey od Mátek y Oycow dźieci BOGU ginie. Zawołány káznodźieia, Męczennik dźiecię, á ieſzcze tak liczne, niech doskonáłą mowi chwałę twoię Boże. *Ex ore infantium perfeciſti laudem.*

Iakże Oycowie y Mátki gubić dźieci mogą? ktorzy y śmiercią ſwoią kupować życie dźieciom gotowi? Poſpolita miłość chodzi z ſtrzałą ná obronę ſerca, rodźicielska z mieczem ná zgubę dźieci. Szkodzi często kocháiący, iako zaſzkodźić tyſiączny nie może nieprzyiaciel. Kocha Ociec y Matká dźiecię, bárzey niżeli duſzę ſwoię; tráci ię, żeby dźiecięciu wynalazł fortunę. Ah miłość to okrutna; miłość zaboynicza! Y o tey bierz słowá Iezuſowe. *Qui amat animam ſuam, perdet eam.* Nád Iezuſową nauką, Doktorską czyni exklámácyą Auguſtyn. *Magna & mira ſententia! quemadmodum ſit hominis in animam ſuam amor, ut pereat, odium ne pereat.* Wielka y cudowna ſentencya! miłuie człowiek duſzę y gubi; nienawidźi, y nie gubi. *Si malè amaveris, tunc odiſti, ſi benè oderis, tunc amaſti!* Ieſt miłość zła, y nienáwidźi, ieſt nienáwiść dobra, y kocha. *Felices qui oderunt cuſtodiendo, ne perdant amando.* Szczęśliwi, ktorzy nienáwidzą pilnym dozorem, żeby nie zgubili ślepą miłością! Slepnie poſpolicie Oycowska y Macierzyńska miłość. *perdit amando.* Naygorſza, kiedy nic złego widźieć niechce w Synu ábo Corce, lubo ſetne palce złość wytykáią, żeby ukarałá. *Felices! qui oderunt cuſtodiendo.* Wyráźnie zbytnie miłości wydało przydáne w łacińskim *adverbium*. *Perditè amat.* Do zguby kocha, kto kocha ſzálenie, kto kocha nie pomiarkowánie. Dobrze o Bolesławie wtorym Krolu Polskim hiſtoryk. Zgubiłá Smiałego Páná miłość ſwoiey woli y ſwowoli. Gubią Rodźicy dźieci, że dźiecinną kocháią wolą, dyſſymuluią ſwawolą. A co boleśnieyſza, záchęcáią do zguby y utwierdzáią przykładem. Urodźiłá ſię okrutna ná dźieci w Oycach miłość w ráiu, y gdy ieden grzech pierwo-

pierworodny wſzyſcy opłákáną ſukceſſyą odbieramy od pierwſzych Rodźicow, drugi dźiecioboſtwa zdadzą ſię záciągáć oycowie y Mátki. Pierwey nas zábili niżeli urodźili Adam y Ewa, rodzą część Oycowie y Mátki Synow y Corki, żeby gubili. Piſáć nád wielu domámi Bernardowe nárzekánia żal ſłuſzny każe. *Parum eſt noſtris vigilibus, quod nos non ſervent, niſi & perdant!* Mało ieſt ſtrozom naſzym, że nás nie pilnuią, przydáią grzechu do grzechu, gubią! Wychowywáć Chrześciáńska inſtytucyą Rodźicy powinni, áh pilniey cżálem cieląt, niżeli dogladáią dźieci. Pilnowáć drogich skarbow Rodźicielska miłość ma obligácyą, ábo wydáią zdraycom, ábo wykraść dopuſzczáią. Zły kompan, wolna edukacya, niebeſpieczna konwerſacya złodźi ná dźiecinną niewinność. Wſzak tak ná myślące o ſánienſtwie ſwoim ſwawolnice krzyczał w nocy Bernard. Złodźi! złodźi, Dla BOGA! Coſz to zá niedozor Rodźicow! ſzukáią kompánek, wymyśláią wolnieyſze konwerſacyiki! *Parum eſt noſtris vigilibus, quod nos non ſervent, niſi & perdant!* W Poznániu, czyli w Káliſzu kruk kurczęta iako Ociec wodźił, ledwo nie codzień gubił iedno, niby pieſzcząc ſię zábiiał, y pożarł. Abo kruczeia, ábo wilczeia pilność Rodźicielskie! wołáć trzebá nád niemi. *O cuſtodem ovium lupum! pullorum corvum!* Rozſzerza ſerdeczne żale nád niedbálſtwem ſtarſzeńſtwa (należą tu Rodźicy) Bernard. *Non parcunt ſuis, qui non parcunt ſibi, perimentes pariter & pereuntes.* Nie przepuſzczáią dźieciom, bo nie przepuſzczáią ſobie Rodźicy! giną grzeſząc, y wzgorſzeniem gubią. Nie raz widźiałem zgniłe ná drzewie iábłko, y mowiłem. Ná iábłoni iábłko ginie? Iábłoń Matká. (Ze ná źiemi nie dźiw!) iábłko dźiecię! Giną w Rodźicielskim wzgorſzeniu, ábo zániedbániu dźieci, y giną. Od ſmutnego ráiu oderwimy ucho do głoſow weſelſzych, ktore ſłyſzę w domu Oycá Ewangelicznego. Przyſzedł Syn Marnotrawca do Oycá, Ociec do ſiebie; odźiewa odártuſá, wita ſtołem doſtátnie záſtáwionym, młotem y ſłodźinámi wyſchłego, wſzytkim ćieſzyć ſię każe domowym. *Epulemur, quia hic filius perierat, & inventus eſt. Luc. 15.* Bankietuymy. Syn ſię znalazł, ktory był zginął. Niezrozumiány Oycá ięzyk. Hulał ſyn po cudzych kráiách, iakże zginął? *Perierat!* Zgubá dźieci, zgubá domow, roſpuſtá. Pochlebnym przyświeca promieniem ſwawola, nie iako Słońce, ále iako ogień. Słońce im ſczodrzeyſzym ciepłem przy deſzczach przepadáiących obſypuie zbożá, ábo drzewá, tym doſtatnieyſzym niwy kłoſem, gáłęzie bogácą fruktem. Swieci ogień, ále pali, ale cudzą pożeráiąc tłuſtość, żyie; po-

 ty

ty grzeie, poki nie ſtrawi. Zchodźi Moyżeſz z gory z rozmowy Boſkiey, aż pod gorą krzyk iáłiś. Słyſzy Iozue, y mowi. *Ululatus pugnantium in caſtris.* Słyſzy Moyżeſz, y zawoła. *Vocem cantantium ego audio!* Ieden cháłas u Iozuego wyciem, u Moyżeſza ſpiewániem. Możeſz być iedno *cantus*, co *ululatus*! iedno skok koło cielcá, co bitwą gubiąca? Idźie nie tylko zá ſpiewániem, ále z ſpiewániem roſpuſtnym wycie. Spieway roſzkoſznie ſwawolniku, zawyieſz? Skacz cielcze ábo koźle, wyskoczyſz z wyſokiey fortuny w doł niedoſtatku przepáſciſtego. Wyraził Łukaſz iednym ſłowem wſzytkę złość roſpuſty. *Devoravit ſubſtantiam.* Pożeráią ſwawolne ſtoły ſiłe, nie máią ſie iako, y przy czym roſpuſtni Synowie y domy zoſtać. Do argumentow ledwo nie codziennych iedṅ przydam z dawnieyſzey Wielkiey Polski. Słyſzana Lutorya, z aſt Opata Pęplińskiego Wołá, widziec nazał co powiadał. W roczy ta Bożego Ciáłá proceſſyą prowadzi Biskup Poznanski, nioſą baldachim Synowcowie Biskupi, w puł proceſſyi, czyli dáley, przylecą krucy, wyrwą baldachim z ręku, ná powietrze wynioſą. Rzecz niezwyczayna rożne przynioſła myśli gromadnemu ludowi. Biskup weſtchnąwſzy, oko y mowę obrocił do Synowcow. Ktorego w ręku piaſtuię, proſzę Boga, żeby imię y dom w was zágubił, ieżeli do tey, ktora ſie zaczyna, ſekty Luterskiey, odcżowáć ſię macie od Kośćiołá Chryſtuſowego, żebyśćie nie Bogu, ále służyli ćiału. Zlutrzeli, imię ſwoie y domu wieczną pogrzebli żałobą, iako kruczę piora oznaczały. Potwierdźił przykład prawdę, żeć nád każdym piſać nálęży márnotrawcą! *Perierat.* Ale ktoſz zgubił Syna? pyta ſie ieden, Oyćieć. *Perierat conniventiâ Patris, quæ voluit filius inſolenter, permiſit Pater imprudenter.* Zgubił Syna Oyćieć Czemu? Pozwolił nieoſtrożnie, czego Syn pragnął ſwawolnie. Proſił o wydźiał ſubſtáncyi ná ſiebie przypadaiącey, wydźielił Oyćieć. Połaiać, płoche prágnienia. pobić rozdąsáły było! Pobłażania Oycowskie, pochlebitwa Maćierzynskie, pozwalania Rodźićielskie, co tylko Syn ábo Corka pomyśli, pewna dźieci zguba. To chceſz, rzeczećie, żeby wychowanie dźiećinne, ábo Zakonny nowicyat ábo puſtynią chowało? Ná pańskich pałacach budował Job y dla ſiebie y dla dźieći pewnie iákieś *eremitoria*, iakieś *ſolitudines.* Patrz ná krzak rozowy! Oyćieć to kwiátu Krolewskiego, iak w ćiaſney noſi kolebce rożą? iák delikatną młodość w oſtrym wychowuie ćierniu? Nie puśći ſtáry słowik (ba y wrobel wroblika) młodego słowiczka z gniázda miedzy lataiące wolno ptaſtwo, aż ſie rownym odźieie piorem ná trudne wylo-

wyloty! Zagrzebana długo w ziemi, ná zimnie, pod śniegiem pſzenica wychowuie młodą pſzeniczkę; trzyma w plewie, iak zá zasłoną, dopiero iak doyrzeie, przeyrzeć iey y to iednym okiem ná świát pozwoli. Zginęła bez ćiernia oyczyſtego roża, ptak bez skromnego gniazda, pſzenica bez pilnego dozoru goſpodarza! Syn abo Corka bez skromnieyſzey Rodźicow edukacyi! Nie raz uważałem, z iakiey przyczyny ták zwawo y koniecznie nalegá Sara, żeby z Mátką Izmaela wyrzućił Abram. *Ejice ancillam & filium ejus?* Coſz przewinił Izmael? czyli pobił? czyli porąnił Izaaka? Igrał Izmael z Izaakiem? Coſz to za wina? W domu Patryarchy lekkie igraſzki kryminałem. Iakaſz kara ſtraſznych czeká excessow! ieżeli dźiećinne płochośći z domu Abrahamowego wyrzucaią! Zle ſie dźieie z Izaakiem, z Synem obietnic, kiedy z nim Iſmael, ſyn służebniczy igra zarownie: zle z duſzą, ieżeli w iednymże z ćiałem reſpekćie! Pewniey wygrażiemy, kiedy nie graią z nami pochlebſtwa, ale duch prawdy dorzyna prawdy! O niebespieczne wolnośći ludzkich przezwisko, igraſzka! Czyli ieno ná płoche igraſzki iák ná Udonowe nie woła zagniewane niebo. *Udo! Udo ceſſa à ludo!* Gra skoczno wiola, á duſza w więźieniu płacze. Gra wolna konwerſacya, skacze grzech, cnota trupem pada! Toną okręty, kiedy ſie ſwawolne rozigra morze! Boy ſie ſtraſzney niepogody, kiedy promien łamie świátło ſwoie słoneczny iakby igrał. Wſzakże ieżeli iakiey w Izmaelowey igraſce doyrzała winy Sara, niechżeby pokutował Syn? za coſz má ćierpieć Mátká; á ieſzcze wprzod Agarę, niżeli Izmaela z dómu Abrahamowego ná łeb wypychaią. *Ejice ancillam & filium.* Iużże po Izmaelu! Wyniść z domu Abrahamowego, ieſt przepáść! Mátká zgubiła Izmaela złą edukacyą, początkiem zguby Matka, niechże pierwſza ginie. *Ejice ancillam & filium ejus.* Wygnana Agar dokądże idźie z Izmaelem? Na puſtynią. Nie ſtaie chleba Abrahamowego, nie ſtaie wody, uſtaie Izmael, mdleie, umiera. Ktoſz, ieżeli nie Mátká, zábiia Syna? Ginie ná ćiele! przez Matkę? Miedzy ludzi, nie miedzy dźikie beſtye poyść náleżało. Ginie ná duſzy. Przez Mátkę. Syn oczy ná śmierć zámyka! Matká otworzyć oka nie chce ná umieraiącego. *Non vid. bo filium morientem.* Przypomnieć igraſzki napomniec do żalu, pokazać drogę do Boga! Bodayże więcey Izmaelow Sagittarios, do łuka kupidynowego przypaſanych przez głupie Rodźicow dyſſymulacye, nie ginęło! nie umierało! Do puſtyni Izmaela przenoſzę drzewo na ktorym kruczętom ſwoim pieſzczone kruk gniazdo usłał. Podraſtały pisklęta, o-

twartą

twartą wołaią gębą, o pokarm ná Oyca. Z ofiar Bogom poświęconych wziął Oyciec kruk mięsa, przyniosł do gniazda, á że nie postrzegł przylgnionego węgla z ogniem, świeroktadzko zdobytym pokármem y gniazdo y dzieci spalił. Po kruczemu, *per fas & nefas* zbieraćie Oycowie dziećiom wyżywienie, z kośćielnych, z zákonnych, z sierocych prowizyi niesprawiedliwie uzywáćie, zebyśćie domowey dla dzieći nádstawili fortuny, niewiećie, ah nie wiećie! tái śie przy nabytym z krzywdą kasku mięwy płomien, ktory noc grubą zgubioney przywiedźie potomstwu. Nábytá niesłusznie od Rodźicow fortuna, śpieszna dźieći zguba. Ná Seymie Piotrkowskim w roku 1562. (o ktorym nápisał Bielski. Wielki to był y zawolany seym, y prawie ták sądny dźien) skarzyły śie żałośne stány ná niepomiarkowane Zygmunta II. largicye, ná gwałtowne niektorych domow zbogacenia y wywyższenia. Domyslał śie, na kogo publiczne stekały żale Ian Oćieski Kanclerz Koronny, więc do Senatu Synaczkow niedorosłych przyprowadzi, przywileie Krolewskie podrapie, ná dzieći, ostatnie przekleństwa rzuca, ieżeli dla ich zbogacenia Rzeczypospolitey obożył fortunę. Wiedźiał niewinność swoię kochaiący dobro publiczne Kanclerz, więc śmiało dźiećinnę przeklina fortuny. Niech wszyscy dobre słowo daią! ieżelis cudzym pierzem miekkie usłał gniazdo wroblu, nazbierał złotey pszenice, lada dziecinna ręka gniazdo rozrzuci, wrobięta mizernie poduśi. Niesprawiedliwe zbierania fortun dla dźieći, zgubę y Oycom gromadzą y dziećiom. Godźiłoby śię słyszec narzekania żagubionych ná całą wiecznosć dzieći! słyszelibysmy drżącym uchem: á tu ow Syn ábo Corká przeklina pieszczoty Rodźicielskie, ow dyssymulácye, ow pobłazania, ow pozwolone konwersacye, ow przykłady y zgorszenia. A czyli nie bedźie ták nieszczesliwy Oyćieć y Mátká? ná ktorych całe piekło zaryczy. *Hic & hac occidit omnes pueros!* Ten Oćieć y Matka ile urodźili dźieci, tyle potępieńcow. W Prusiech roku 1667 po śmierći pobożnego Oyca, Corka Katoliczka ledwo dla pochlebstwa Páni Luterki nie zluterzała. Dźien szedł, ktorego do Luterskiey poyść miała kommunii. Pokazał śię we śnie Oyćieć z nożem, śmiercią pogroził. Ledwo nie ze snem boiazn noża przeszła. Zła Corká bierze śie znowu do zboru, znowu Oćieć w nożu iuż ná iawie przydźie, w gębę raz y drugi ćięzki policzek wytnie, gniewem Boskim, potępieniem wiecznym pogrozi. Czuła boł przez czas długi, nápomnienie Oycowskie do śmierći, odtąd łatwieysza odstąpić życia, niżeli Oycowskiey wiary! Nie pomogą łaskawe dźiećiom adhortacye trzeba Oycom y Matkom do piotuna. Głaszcze oycowska ręka, kiedy przestępstwa dźiećinne biie. Pámiętayćie Synowie y Corki ná roskaż Apostolski: Pámiętayćie Oycowie y Matki. *Filii obedite parentibus vestris.* Czći Oyca y Matkę, żebyś żył długoletnie ná ziemi. Ale y wy Rodźicy wychowuyćie dźieći w kárnośći y nápominániu w Pánu. *Filii obedite Parentibus vestris: hoc enim justum est. Honora Patrem tuum & Matrem tuam, ut benè sit tibi, & sis longævus super terram. Et vos Patres nolite ad iracundiam provocare filios, sed educate in disciplina & correptione Domini. Ad Eph: 6.* Daycie Oycowie y Matki pełną boiazni Boskiey, skromną, mądrą dziećiom edukacyą: oddayćie dźieći Rodzicom miłość boiázliwą, boiazn miłuiącą, poszanowánie pokorne, posłuszeństwo ochotne: da Bog oboygu błogosławieństwo, że żaden Oćieć y Mátka ná dźiećię, żadne dźiećię ná Oyca y Mátkę nárzekáć nie bedźie. Zgubiłeś mie ná wieki!

DOMINICA VACAT

COsz zá wakacye prácowitym dla ludzkich niedyskrecyi dniom páńskim mroźny Grudźien zápowiada? Páńskie! *Dominica Vacat.* Zápowiádáćby nie náleżało. Każda Niedźiela, każde święto wakacyalną rekreacyą sercu Boskiemu nośić powinno. Niedźiela, *dies dominicus*, dźień Páński, oraz *dies solis*, dźień słonca, toć dźień igraiącey pogody; á inne dni święte, dni pełnemi Swiętych Bożych promieniami roziaśnione, toć bez kwaśney chmury. Swiątobliwość nasza, Serca Boskiego delicye. Rozbieray słowa, *festus & festivus*, zbierzesz argument, że święty y ućiesznу, blisko śiebie chodzą: y owszem, ieżeli ná kapiuszow index patrze, iedno słowo *festus*, y Swięto mieśie y wesele. Przygrawa odświętnym wesołośćiom, z koroną ná głowie, z lutnią w ręku Prorok Dawid. Dniom Swiętym psálm dźiewiedźieśiąty pierwszy komponuie, coż mu za tytuł przypisze? *Psalmus cantici in die sabbati.* Psalm pieśni w dźień święty. Nie lamentacye Ieremiaszowe, ále wesołe pienia każda Niedźiela y Swięto śpiewać maią Bogu. Zaczyna Sobotny Psalm Dawid, *Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo Altissime.* Ale naywyśmienitszy pociech Boskich, Swięta Chrześćiańskie. Ná dzien Zmartwychwstania Páńskiego ućieszony wyśpiewuie kośćioł. Wesoły nam dźień nástał, kiedy

dy nasz miły Pan zmártwychwstał. Radbym nadstawił piosnki y poprawił ná kázdą uroczystosć. Wesoły Bogu dźień nástał, kiedy dźien swięty záwitał. Dni Niedzielne, dni Swięte, są dni, w ktore spiewáć Alleluia Bogu potrzeba. Iáko nápisał Augustyn. *Venerunt dies, ut cantemus Alleluia. Adestote intenti, qui nostis cantare & psallere Domino in cordibus vestris.* Swięto! nie siedźcież w domach waszych, spieszćie do Boskich, spiewayćie w sercach waszych usilnie Alleluia. Cosz to zá Alleluia? Tłumaczy wspomniony Doktor. *Gratias agere semper in omnibus, & laudare Deum, hoc est Alleluia.* Dziękowáć Bogu zá wszytko zawsze, chwalic Boga, to iest wesołe Alleluia. Y co prawda, kazdego dnia Chrześćiánskiego pierwsza zabawa być powinna, chwała Boska w naymnieyszey akcyi; wszakże dnia swiętego osobliwsza. *Venerunt dies, ut cantemus Alleluia.* Większa niżeli świát bayka Tałmutu Zydowskiego. Báie, że Bog pewnych czasow szczegulną má rekreacyą z rybą Lewiatan, z ktorą ták pieszczenie bawi, że pod czas tey zabawki nie dufaiący summenni Rabin miał się ukradkiem wcisnąc do nieba. Nie mnieysza niżeli świát prawda, że Niedziele y Swiętá, są czasy osobliwych serca Boskiego rekreacyi, ieżeli Chrześciańskie rybki czystą pobłyskuią karaceną, wyskakuią ná cześć Boską, nie w głębokich gniią błotach. Rzecz rzadką, u pobożnego widziałem y słyszałem Kapłana. Kanárka chował, ktoremu kiedy przypomniał, Ptaszu dźis Niedźiela, dźis Swięto? ledwo się nie rospukła ptaszyna, ták nieustannie, ták pieszczenie połomanego gardła delicye uroczystośći nałożyła odświętney. Podobną adhortacyą serdeczne budźiłby trzebá nábożenstwá Chrześciańſtwu! Niedźiela dźiś! Swięto dźiś! tákże rosporządzac godźiny, y zabawy, żeby każda serce Boskie kontentowała. Coż iá widzę? Dni święte wyrabiaią rekreacyą ludźiom, nie Bogu! Praca ná Bogá Niedźiela, nie wakacye. *Servire me fecisti in peccatis tuis.* Naywięcey dwie Niedźiele po rubrycellach, u Chrześćiáństwá ledwo nie káżda Niedźiela, ledwo nie każde Swięto dla Boga *Dominica vacat.* Nie má świętá Imienia swoiego, Pan Bog w Swiętach naszych. W naymnieyszey literce swięć się Imię twoie Boże. *Sanctificetur Nomen tuum.*

Nie dáwno wyszły dwie Xięgi Kaznodźieyskie z pracy drukárskiey, iedna pod tytułem: Niedźiele Kaznodźieyskie; druga: Swięta Kaznodźieyskie wypracowane, á potym wyprasowane. Wyprasowane? Nie maią Niedźiele y Swiętá uroczystego odpoczynku, nie maią poszanowánia u Chrze-

ściańſtwa, zawsze w pracy, zawsze iák w prasie serce trzymaią Boskie. Wesoły lud po domach kieliszki pełni, Pan y Bog nasz prasę tłoczy. *Torcular calcavi solus. Isai 63.* iako się skarzy u Proroka. Wiem, czemu Niedźiele y Swięta czerwone litery piszą po kalendarzach y rubrycellach? Swięta rozweselac miały, zakrwawiaią serce Boskie. Nie perły uroczyste, ale chropowate skorupy pływaią w Swiąt morzu czerwonym ná obrazę niebieskiego oka. Wstydzą się sáme siebie Niedziele y Swięta, że rozowym záfarbowane kolorem, pieszczony ná delicye kwiát ludziom rozwiiaią, sercu Boskiemu ćiernie ná ranę. Załosną nowinę czytąm u Iáná S. w rozdziale siodmym. *In die magno festivitatis, stabat IESUS, & clamabat. Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* W dźien wielkiey uroczystośći stał Iezus y wołał. Ieżeli kto pragnie, niech idźie do mnie, y pije. Stał ná ulicy Iezus! to nikt do siebie nie prosił Iezusá! Nie ma czci odswiętney w Swięta Iezus u świáta! Większa żalu materya w dalszych słowach! Zaprasza do siebie Iezus, częstuie! To nie ma się sąm do Boga człowiek w święto? Ach wstydzie! od Boga, nie do Boga idźiemy w dni uroczyste! Częstuie Iezus, ktoż idźie ná Boski traktament? Iedno ubostwo, acz y to ledwo nie w powrosku ciągnąć. *Compelle intrare.* Smakuią swawoli ludzkiey kałuże, piią błocka zepsowanego smaku w malignach rospustnicy, czyste zrzodla żywey wody, abo piołunem, abo zdadzą się truc zną. Zali się Bog u Ieremiasza. Proroka. *Dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, quæ continere non valent aquas. Ier: 2.* Uroczystośći niedźielne porownałbym iá z Egypską rzeką Nilem. Daie sámo imię impet. Zdumi się dobrze, żebyś odpowiedźiał ná pytanie. Cosz to Niedziela? co Swięto! *Nil DEI.* Nic czći Boskiey! Do tych czas przy każdym Kosciele zwłaszcza w Swięta miał Bog Kośćioł, bies kapliczkę; dźiś y kapliczka imienia Boskiego nie swięci. Cały Kośćioł z kaplicami zabieraią witania, czytania gazet, komplementa, mysli Bog wie iakie, rozmowy, y nábożne tylko dla oka ceremonie, nie serdeczne nábozenstwá. *Quasi festum celebrantes diem 1. Reg. 30.* Widział ktos ná dłuższych sukniach Páni do Kośćioła idącey siedzącego biesa, ieżeli tu iuż mieysce strácił, przeniosł się do workow aksamitnych szmelcowanych drogoxiążek tu siła, chluby więcey, szczerego nábozeństwá gdyby nie iedna iedwabna! Z głupiego uporu przymuszane dziecko do Kosciołá po plagach zabieczało. Poydec iá do Kośćioła, ále pacierza mowić nie będę! Rzecz u wielu, nie słowa! Pełno po odpustach

ludźi, nábożne liczćie páćierze! bierze czart w wory, rożance rozerwane, koronki śmiechami przeplatane, xiąſzki pieknie oprawne, ale czytane nie nábożnie, y byle odbyc. Błogosławiony odpuſt! z ktorego Anioł Stroż ieden paciérz wybierze, ktoryby z poćiechą Boskiemu Majeſtatowi prezentował. Ale krom imienia Nilowego daie dalſzey komparacyi fundament hiſtoryk. *Propter Nilum in Ægypto nullus aratorum cælum aſpicit.* Dla wylewaiącego Nilu, w Egypcie żaden oracz nieſpoyrzy w niebo. Weźmy náprzod przeſtrogę. Więcey ſzkody, niżeli pożytku ziemskie przynoſzą affluencye. Rzeka Nil daie po polach urodzayne kłoſy, odbiera niebieskie promienie; daie po ogrodach iarżyny, odbiera gwiazdy; ſtawia pſzeniczne kopy, wydziera planety; zatapia fortunnie niwy, opłakanie niebo! Ktoſz z Nilowey wyniść mogł powodźi? w ktorey y niebieskie tonęły ryby? Przy ſolennych Nilu urodzaiach, pozoſtałego nie miało kłoſką niebo. *Nullus cælum aſpicit.* Niedźiele y Swięta głębſzy Nil oblewa. Niedźiela! Swięto! ktoſz z Chrześćiaństwa w niebo patrzy? Zaraz od rana po karczmach na wſi, po domach ſzynkowych w mieście, po dworach u Panow rozlewa kieliſzki piiaństwo. Nayzawołanſzy kiermaſz, nayludnieyſzy odpuſt, naygoręttſze pl[a]tyki! tylko popiół zoſtawuią y tumany, ktore człowiekowi Bogá y niebo zasłaniaią... W Poznaniu przed lat kilkunaſtu przyrzekli ſobie zebrani piiacy. Poty piimy, poki Kośćioł S. Magdaleny pićią ſię zdać nie będźie. Swieży pod Krakowem: podpiły żołnierz w Swięto przyjdźie do kośćioła, zasnął. Zaſpiewa Xiądz *Dominus vobiſcum*, krzyknie. Ey ćicho, rozumiał że go w karczmie ſwoy kompan łaiał. Z Kośćioła karczma! Topią Swięta niebo. *Nullus cælum aſpicit.* Tylko ná kieliſzki patrzemy, nie ná słońce y gwiazdy. W Toruniu przez niedozor służącego, miaſto wina poświęćił Xiądz wodę, wypił, poſtrzegł błąd nierychło. Znowu poświęćił, y wypił wodę, rozumiał, że pilnieyſzy ſerwitor ſzczerze poprawił usługi. Ná trzećią konſekracyą przynieſie butelkę z winem y wodą. Iużći zapewnie nalał wina w kielich, po wypićiu, słuſzna reflektuie wątpliwość, czyli poturbowany przypadkiem, wymowił słowa konſekracyi. Przeważała ſtrona, że nie konſekrował, więc poſzła po wino, ale y po Xiędza blisko klęczącego dla attendencyi w pomieſzaniu. Zapraſza ſerwitor Xiędza, uważeie iaką oracyą! *Iſte Pater, neſcio quid facit, tantum infundit, & bibit.* Xiądz ktoremu służę, niewiem co czyni, tylko nalewa, á piie. Prawdziwa Niedźiel y Swiąt naszych deskrypcya: Niewiemy, ach niewiemy, co czyniemy! zapomniawſzy o czći Boskiey, tylko topiemy kieliſzki, á ſuſzemy! Przy

Przy wylanym pod czas uroczyſtośći od piiaństwa Nilu żałośny wypływa Niedźielom y Swiętom tytuł. *Nil DEI.* Przećięc nie mogę mowić *nullus*, ale beſpiecznie rzekę. *In feſtis rarus cælum aſpicit.* Ieſzcze w Kośćiele matutinum nie zaczęto, iuż pod kośćiołem przy kiermaſznych taſzach y kramach część komplete krzyczą! Przypomnimy ſobie práwo Boże o święceniu dni świętych. *Memento, ut diem Sabbati ſanctifices.* Pamiętay, żebyś dźień Sabatu święćił. Do żadnego przykazania nie przydaie Bog admonicyi podobney / *memento*! O niczym nie zapominamy łatwiey, iáko o święćie. Przydźie Niedźiela, wytrąca z pamięći Mſzą, nabożeństwo, rachunki, tárgi, goſpodárſtwá, piiatyki. W dni święte náyczęśćiey ſerdeczne u Boga nárzekanie. *Oblivioni datus ſum à corde*! Dwoiſte Xiądz we Mſzy *memento* czyni, co godźina krzyczećby trzeba ná ſzynkuiących, ná tárguiących, ná goſpodáruiących, ná záſypiaiących ku południo[wi]. *Memento, ut diem Sabbati ſanctifices*! Nie przedaway z żytem y pſzenicą świętá, nie wyſzynkuy Mſzy y kazania! Iuż w wielkie biią dzwony w Niedźiele y Swięta, przecież wbić w pámięć powinnego dni świętych poſzanowania nie mogą! Dźisby z żalem náłzekał Woyćiech S. Ná słowo obiecaney poprawy wraca z Rzymu do owieczek dobry Páſterz, w pierwſzym ſwoiey dyecezyi miaſteczku w świeto ná tárgowisku woyská ludźi przedawaiących y kupuiących, w Kośćiele ledwo nie ſame dźiády y báby mruczące obaczy, więc zapłacze. Taka to popráwa? Tákieſz to dni świętych poſzanowanie? Nie widzę świętá w święćie! Przypomina świąt zábawę Bernard S. *Præcipuum feſti caput eſt, DEI memoria.* Bez głowy człowiek, nie człowiek, bez pámięci ná Bogá, święto, nie święto! Pamiętamy o domowych intereſſach w Niedźiele, pamiętamy o ſtołach y ſklenicach, nie pamiętamy o Bogu! *Id à nobis exigit DEUS, ut ejus recordemur, ut beneficia ejus memoriâ retineamus.* Ale y oſtátnie przykazania słowko w pierwſzą uwagę idźie. Pámiętay, żebyś dźien święty święćił. *Diem Sabbati ſanctifices.* Swięćił! Dźien święty, ná coſz go poświęcać? Ták nienábożeńſtwem náſzym Niedźiele, dni święte profanuiemy, gwałćiemy, y wſzytkę świąt ſubſtáncyą zátracamy! W adwentowe y poſtne Niedźiele, iáko y ná Mſzach żałobnych nie ſpiewa Kośćioł, *Gloria in excelſis DEO*! U oźiębłego, bá cále skrzepłego Chrześćiańſtwá ledwo nie co Niedźiela, co Swięto bez *Gloria in excelſis*, bez chwały Boskiey. Przetoć zdami ſię zápraſzaiącym ná uroczyſtość do Ierozolimy Uczniom odpowiadał Iezus. *Ego non aſcendo ad diem feſtum* *Ioan: 7.*

Ioan: 7. Bywá ná odpuſtach naſzych Iezus, ale *non aſcendit*, nie má chwały wyſokiey. Ták bywa w Swiętách náſzych, iákby nie był. *Aſcendit & ipſe non manifeſtè, ſed quaſi in occultò.* Dla náſzych wygod y rekreacyi święta, nie dla czći Boskiey. *Solemnitates veſtras odivit anima mea Iſa:* 1. Z tym ſię żálem wydaie Bog u Proroká. Uymuie ſię y Auguſtyn zá krzywdę Swiąt y Niedźiel. Coſz to zá ſpráwá niektorych Chrześcian, á zwłáſzcza możnieyſzych? Nie Bogá w Kośćiele, ale ſzukáią ſiebie, mſzy, punkt czaſu, łákomſtwu, obzárſtwu cáłe dni y nocy wydźielaią. *Conquerı vobiſcum volo. Sunt aliqui, maximè potentes iſtius mundi, veniunt ad Eccleſiam, non ſunt devoti ad laudes DEI celebrandas, ſed cogunt Presbyterum, ut miſſam abbreviet, ad eorum libitum cantet, propter eorum gulam & avaritiam, quatenus unum punctum diei ad DEI officium, reliquum cum nocte ſimul ad eorum voluptates deputetur.* Y ná inſzym mieyſcu. My Bogu, oni pracuią świátu. Lzeyſza święta ſzkoda skakać, niżeli orać. *Vacatio noſtra à malis operibus, vacatio illorum à bonis. Melius eſt enim arare, quam ſaltare. Illi à bono opere vacant, à nugatorio non vacant.* Uroczyſtośći Chrześćianskie dla ludzi weſołe wakácye, dlá Boga ſmutne puſtki.

Policzmy przeżyte Niedźiele, Swiętá, coſz nád niemi zá inskrypcya? Máſz iáką Bog cząſtkę w świętách náſzych? Ah! co Niedźiela, co Swięto, to *Dominica vacat. Omnis homo malus ſabbatum habere non poteſt. Tranquillitas cordis, ſabbatum eſt, intus eſt, in corde eſt. Multi vacant membris, tumultuantur conſcientiâ.* Náuczał ſłuchacza ſwoiego Auguſtyn. Żaden człowiek zły świętá mieć nie może. Pokoy ſercá, práwdźiwe Swięto. U wielu ſpoczywá ćiáło, w práſie duſza. Złe ſumnienie nigdy nie uroczyſtuie. Słuchayćieſz dáley, iákiemi słowy dni święte zápowiádá. *In die feſto nullus ſe à miſſarum celebratione ſeparet, neq; quis otioſus domi reſideat, cæteris ad Eccleſiam pergentibus: neq; occupet ſe venatione, & diabolico mancipetur officio, circumvagando campos & ſilvas, clamorem voce exaltans, non gemitum, nec orationis verba ex intimo corde ad DEUM proferens.* Niedźiela! Swięto! Ná mſzą ſz dźiátki z nábożnym Oycze naſz! Zá puł mile, zá milę, idźie proſtactwo do Kośćiołá; ty w miękkich puchach gniieſz? y w domu dom Boży miawſzy ani idźieſz, ani iedźieſz? Spiewa nábożeńſtwo Chrześćianskie rożance, godźinki, ty po polach, po krzakach lalaſz gò krzyczyſz? Czyiże to urząd? *Diabolico mancipatur officio.* Kazimierz III. pod Przedborem Ielenia doganiaiąc w dźien Národzenia Matki Boskiey

Boskiey ſpadł z konia, nogę złamał. Inni w Kośćiele pokornym czołem biią, ty komu? Patrz ná Kazimierza II. Krola Polskiego. Każde święto nie bankietom, ale nabożeńſtwu poſwiąca, uſtawiczny w paćierzach, y w iałmużnach. Zygmunt III. kiloſem w kośćiele uderzony tylko nie ná śmierć, przećież nie pierwey wyſzedł z Kośćioła, niżeli Xiądz od ołtarza. Mikołay Radźiwił Woiewoda Wilenski, kiedy mſzy świętey słuchać nie mogł, pośćił o chlebie y wodzie. Ná nas lada zabawka, lada słabostka nápadnie, iużći po mſzy! coſz w nágrodę? Wakuią Bogu dni poświęcone! coſz za dźiw? że po domach, po polach puſtki! Ná Poleſiu miedzy Owruczem y Chwaſtowem kmieć czy zagrodnik w Swięto orzący, z pługiem, z wołami skamieniał, do tych czas ſtoi kamień wyrazaiący człowieka orzącego, pług, y woły; pole nazywa ſię kamienne woły. Iák z kamienia idźie goſpodarſtwo, miaſto zboza po rolach kámienie, po domach puſtki y głody. Czemu? Niedźiele naſzym wygodom pracuią, nie czći Boskiey! Nápełniaymy dni święte nábożeńſtwem, napełni goſpodarſtwa naſze Bog błogosławieńſtwem. *Vacate & videte!* Niedźiela przysła, ábo Swięto! Zábawćieſz ſię z Bogiem. Patrzćie! Co Bog dla nas czyni, co my dla Boga. *Vacate!* Dayćie co Swięto w nábożnym ſercu wakacye Bogu, po pracach docześnych, Bog wam ſpráwi wieczne. W dni święte morduymy ręce nábożnym składaniem, nogi klęczeniem, pierſi ſerdecznym do Boga wzdychaniem, oko płaczliwą skromnośćią, ięzyk modlitwą, ſerce cnot Chrześćiańskich aktami. *Eſt ſurſum Eccleſia & celebritas.* W Kośćiele niebeskim ná odpoczynek uroczyſty, zápiſze Bog wieczne Swięto, wieczną *Dominica Vacat.*

Ad M. D. G.

INDEX
RERVM NOTABILIORVM.

Bene-

YYY Cru-

Filia

Iu-

Sera

Virgo

ERRATA

Leviora diſſimulo: His ſine pagina rara venit. Notabiliora emendo.

Napiſanego napiſany f. 57.	nas nic nas 247.	magnæ magna 330.
wiatła świátła 64. ver 3.	reflekcya refekcya 253.	ſzczerbice. Szczerbic 351.
- - - - - - à fine	reflectio refectio 254.	omiſſum wołac 368.
żenia ani, żenia, ani 56.	poobno podobno 252.	- - - V. primo & verbo
złoto bez; złoto, bez 100	Niezaſławuie niezatamuie 276.	Mniey mnie 388.
głowa głowe 103.	- - - - - -	perecpt percept. 406.
Uroczyſtość Uroczyſtości 113.	o co 278.	ſadza ſadze 419.
- - - - - -	prawdźiwa prawdźiwie 285.	Piorr Piotr 432.
n już 149.	- - - - - -	nn ná 432.
ve væ 159.	ktorefz ktoreſz 296.	wylatzwał wylatował 435.
wzbuzonych wzbudzonych 177.	zwałała zwała 298.	wyılone wyſilone 440.
- - - - - -	Panienſtwi panienſtwie 311	złośći złość 449.
napaść napaśćí 186.	ttonie tronie 314.	umbræ umbra 463.
oburmrze obumrze 187.	Ledrzy Stefan 316.	ni niſi 463.
żyiey żyia, 190.	wi wa 324.	an dele 460.
kule kuie 197.	pu pa 324.	hie hic 464.
sławnie sławne 215.	a ná 324.	ejus ejus 543.

